نیکۆس کازانتزاکیس

زۆربا

وەرگێڕانی: ڕەووف بێگەرد

نیکۆس کازانتزاکیس

زۆربا

وەرگێڕانی لە فارسییەوە
ڕەووف بێگەرد

دووەمین چاپ
سلێمانی-٢٠٠٣

ناوی کتێب: زۆربا

نوسینی: نیکۆس کازانتزاکیس

وەرگێڕانی: ڕەئووف بیگەرد

هەڵە چنی: مەهاباد ڕەحیم

بەڕێوەبەری هونەری: شیروان تۆفیق

تایپ و مۆنتاژ: یادگار ئەوڕەحمان

چاپ: چاپخانەو ئۆفسێتی (شڤان)

ساڵی چاپ: ۲۰۰۳-دووەمین چاپ-سلێمانی

تیراژ: 1000 دانە

ژمارەی سپاردنی (455)ساڵی(2000)ی وەزارەتی ڕۆشنبیری سلێمانی پێ بەخشراوە

پێشەکی:

نیکۆس کازانتزاکیس (١٨٨٥-١٩٥٧) شاعیرو گەورە نووسەری یۆنانی لەشاری (کاندی)ی دوورگەی کریت لەدایك بوە، حقوقی لە زانکۆی ئەسینا خوێندوە، پاشان چوە بۆ پاریس‌و لای برگسۆن خوێندویەتی. گەڕاوەتەوە یۆنان‌و بەرهەمی شیعرو فەلسەفەی سەرەتایی نووسیوە. هەر بۆ مەبەستی دەوڵەمەند کردنی ئەزموون‌و بیری خۆی سەری لەوڵاتانی ئیسپانیا، ئینگلتەرە، چین، ڕوسیا، میسر، ژاپۆن داوە. لەدواییدا هەموو ئەم گەشتانەی بوونەتە کەرەسەی جوانی نووسین‌و هونەری.

ساڵی ١٩٤٥ تێکەڵ بە ژیانی سیاسی یۆنان بوە، کراوەتە سەرۆکی ئەنجومەنی باڵای پارتی سۆشیالیست‌و پاشان بوە بە وەزیری ڕوناکبیری یۆنان. بەڵام وازی لەو کارانە هێناوەو گەڕاوەتەوە بۆ دنیای ئازادی نووسین‌و چالاکی ئەدەبی. ساڵی ١٩٤٧ بۆ ماوەیەك لە فەرەنسادا نووسینگەی وەرگێڕانی کلاسیکی ئینسانی سەر بەیونسکۆی بەڕێوە بردوە.

لەتەمەنی لاویدا کازانتزاکیس هەواداری سۆشیالیزم بوەو زۆرجار لەلایەن دەوڵەتی یۆنانەوە کەوتۆتە ژێر گوشاری چاوەدێری‌و سووسەکردنەوە. بەڵام بەگشتی ئەوەی لە بەرهەمەکانیدا ڕەنگی داوەتەوە ئەو گەورە نووسەرە پابەندی هیچ ئایدیۆلۆژیایەکی دیاری کراو نەبوە، گیانی مرۆڤ دۆستی‌و ئازادی‌و خۆشەویستی‌و یەکسانی چینەکانی خەڵکی دیارترین مانان لەکارەکانیدا. ئەگەرچی خوێنەری ڕۆمانەکانی هەندێك جار هەست بە ئارەزووی مەسیحیەت‌و گیانی خودی مەسیحی تیا دەکەن، بەڵام ئەنجام گوزارشتە ئاینی‌و چەمکە فیکریە میسالیەکانی ناو کتێبە ئاسمانیەکان‌و بەتایبەت لە ئاینی مەسیحیەتدا دەگۆڕێتەوە بۆ دنیای واقیع‌و زیندوی سەر زەوی‌و، هەموو ئەوانە دوور لەگیانی ڕاستەقینەی مرۆڤ‌و هەستە ئینسانیەکانی بە ناکامڵ‌و مردوو دەداتە قەڵەم.

لە بەرهەمە هەرە دیارەکانی کازانتزاکیس: داستانی ((ئۆدیسە))یە بەشیعر کە ٣٣,٠٠٠ بەیتە. ڕۆمانی ((مەسیحی جارێکی دی لەخاچ دراو)) ((ئازادی یا مەرگ)) ((دوا ختوورەکانی مەسیح)) ((ئولیسیس)) ((وێڵی ڕێگای هەق)). هەردوو ڕۆمانی ((تودار بارا))و ((باخی پەرژین))یشی ڕاستەوخۆ بە زمانی فەرەنسی نووسیوە.

لەبواری وەرگێڕانیشدا کازانتزاکیس گەلێك شاكاری لە زمانی فەرەنسیو ئیسپانیو ئینگلیزیو ئیتاڵیو ئەڵمانیەوە کردوە بە یۆنانی، وەك : ((کۆمیدیای ئیلاهی))دانتیو((فاوست))ی گۆتەو ((زەردەشت وای گوت))ی نیچە.

کازانتزاکیس چەند جارێك بۆ خەڵاتی نۆبڵ کاندید کرا.

*

ڕۆمانی ((زۆربای یۆنانی)) لە شاکارە هەرە دیارەکانی نیکۆس کازانتزاکیسە کە بۆ زۆربەی زمانی دنیا وەرگێڕاوە، ناوی زۆربا کە پاڵەوانی سەرەکی ڕۆمانەکەیە وەك کەسایەتێکی نائاسایی ژیانی باو بوەتە ڕەمزی هەرە دیاری ناوکەسانی کۆمەڵو نیشانەیەك بۆ گیانی شکۆمەندی نووسەرو وڵاتی یۆنانیش. ئەوەیش لە ڕوانگەی ئەو پەیوەندیە هەرە تایبەتیەی زۆرباوە کە لەگەڵ دەوروبەرو بیرو ئاکارو ئاینو دیاردە کۆمەڵایەتیەکانی تردا هەیەتی. ئەو سیمبولێکە بۆ پەیڕەوی لێ کردنو وەرگرتنی بیرە زیندوەکانی، سیمبولێکی خۆرسکی دوور لە ئارایشتی تیۆرەو بیرو بۆچوونی وشکی ناوکتێب. کە هەندێك جار ڕەفتارەکانی لە سنووری عەقڵ دەترازێتو مەنتیقە باوەکان دەبەزێنێت، ئێمەیش وەك مرۆڤ ئاسایی لەسەر دوا بڕیاری لەیەکتر جیاواز سەقام گیر دەبین کە : زۆربا یان ڕۆحێکی هەرە مەزنە یان کەسێکی شێتە.

زۆربا هەر بە غەریزە هەست بەدیاردەکان دەکات، ماناکان دەخوێنێتەوە، بڕیاری تایبەتیو سەر بەخۆی خۆی دەدات، مەترسیەکان دەبینێت، کێشەکان چاردەکات، تاسەرئێسك پڕ لەبەزەییو مرۆڤ دۆستیو لەکاتی خۆیشیدا سەرکێشو دڵڕەقە. لەژیانی ئاساییدا کەسایەتیەکی دەگمەنە. کەکاری کرد بەوپەڕی جیدیو دڵسۆزیەوە ڕای دەپەڕێنێت، کارلای زۆربا پرۆسەیەکی زیندوی سەربەخۆیە نەك پەراوێز کراو، کارەکان تێکەڵ بەیەکدی ناکات. لەکاتی خۆشەویستی کردنو هەوەس بازی ئافرەتدا بەهەموو هەستو هۆشیەوە، بێ خولیایەکی تر کارەکە ئەنجام دەدات، کەدەیش ڕواتە نێو کانزاکەوە ئیدی بێجگە لە خولیای تونێڵ لێدانو کرێکارو قازمەو وردە کاریەکانی دی لەگەڵ هیچی تردا ناژی.

لەوکاتانەدا تەنانەت ئاوڕ لەئافرەتیش ناداتەوە. کە دەیشخواتەوە ئیتر دەکەوێتە سەنتوور لێدانو گۆرانی وتنو سەماکردن. کە قسەیش لەسەر ئاینو ڕەوشە مەزهەبیەکانو خواو هێزەکانی شەڕ دەکات دەبێت بەرانبەرەکەی بەهەموو توانای بیستنو بیرکردنەوەو هەستو نەستیەوە گوێی لێ بگرێتو لێیەوە فێربێت.

زۆربا بەڕواڵەت کەسێکی دنیاییەو بۆ جەستەی دەژی، بەڵام لە جەوهەردا هەموو چالاکی جەستەی بۆ گەشەپێدانی ڕۆحو بەرز ڕاگرتنیەتی، دەیەوێت مرۆڤ لەهەردوو لایەنی مادیو ڕۆحی بەرخوردار بێت. هەریەکەیان ئەوی تر تەواو بکاتو پێکەوە وجودێك بۆ بوونەوەر دروست بکەن کە تەزی بێت بەگیانە ئینسانیو بەها

مەزنەکانی. وەك خۆی چەند جارێك دەڵێت: ***پێم بڵێ چی بەو خواردنە دەکەیت کە دەیخۆیت تا پێت بڵێم تۆ کێیت.***

من وا دەزانم کە کازانتزاکیس زۆربای وەك کەسایەتیەك بەرجەستە کردبێت کە خۆی ئێرەیی پێ دەبات، یان ڕۆحی زۆربا ڕۆحی خودی کازانتزاکیسە، چونکە کەسایەتی- سەرۆك- کە کەسی دووەمی سەرەکی ڕۆمانەکەیە وێنەیەکی فۆتۆکراوی کازانتزاکیسی نووسەرو ڕوناکبیرە، کە نوقمی دنیای مەعناو عیرفانە، سەروکاری لەگەڵ بودای پەیامبەرو دانتی شاعیرو سروشتو جوانیە ڕۆمانسیەکانە. هەمیشە کتێبی بەدەستەوەیەو دەنوسێتو کاغەز ڕەش دەکاتەوە. هەر لەبەر ئەم هۆیەشە ناوی (مشکی کاغەزخۆر)یان لێ ناوە. بەڵام ئەوەیش دەزانێت کە ژیان هەرلەسەر ئەم تاقە پێیە نەوەستاوەو واقیعو ئەزموونەکانی ژیانو کۆمەڵیش دروستکەری مرۆڤی چەلەنگو کاریگەری وەك زۆربان، بۆیە لەگەڵ هەموو ئەو تێزو چەمکە فیکریو فەلسەفیانەی کە هەیەتی زۆربا- ئەگەر نەڵێم هەمووجارێك-لەبەردەم بیرو بۆچوونی زۆربادا دادەمێنێتو شکست دەخوات. بڕوا بە بیروراکانی زۆربا دەهێنێتو ئەو بیرۆکە وشکانەی لەناو کتێبدا خوێندویەتیەوە بۆ دۆزەخی ڕەوانە دەکات. وەك خۆی دەڵێت: *خۆزگا بمتوانیایە بە ئیسفنجێك هەموو ئەو شتانەی خوێندوومنەتەوە، ئەوەی دیومەو بیستوومە، بیان سرمەوە، پاشان بێمە قوتابخانەکەی زۆرباوەو لە نووکەوە دەست بە ئەلفو بێی گەورەو ڕەسەن بکەم.*

کازانتزاکیس دەیەوێت بڵێت: کاریگەری مرۆڤ لەوەدا نیە کە چەندی کتێب خوێندۆتەوە، چەندی لاپەڕە هەڵداوەتەوەو چەند شارەزای زانستەکانە، بەڵکوو لەوەدایە کەچەند لەگەڵ عەقڵیدا هەستیشی لەکاردا یەو، بەوردی لە دیاردەکان ڕادەمێنێتو لێیان دەکۆڵێتەوە، ئایا وەك زۆربایەکی نەخوێندەوار دەتوانێت هەموو ڕۆژێك سەرنج لەو شتانە بداتەوە کە چەندان جاری تر دیویەتیو لەدوا ڕاماندا مانایەکی تازەی بۆ بدۆزێتەوە؟ ئەگەر وانیە ئەی تیورەو تێزە زەینیە وشکەکان چ مانایەك بەژیان دەبەخشن؟

زۆربا کەسە ڕاستەقینەکەی هەموومانە، زۆرمان خۆش دەوێت، گەلێکمان حەزی بەو گیانە پڕو زیندوەیە، بەڵام ناتوانین ببین بەئەو، لەڕوو دادەمێنین، شەرم دەکەین، لەپلەو پایەی کۆمەڵایەتیمان دەترسین، کۆیلەی دابو نەریتی باوینو سڵ دەکەین. ناتوانین مێگەل نەبینو بەڕاستو دروستی وەك مرۆڤێکی ئازاد خۆمان بخەینەڕوو، ئێمە هەمیشە نیوە درۆکەی خۆمان وەك مەلۆتکە لەباوەشدایەو لەگەڵ خۆماندا دەیگێڕین. زۆرجار، نیوەڕاستەکەمان هۆشداریەکمان دەداتێ، ڕامان دەگرێت، ڕاستیو درۆکانمان دەخاتە بەردەست، بەڵام کەسمان وەك زۆربا حەقیقەتەکان وەك خۆی نائێت، زۆرمان نازانین خواچیەو کەچی دەیپەرستینو خەڵکیشی لەسەر

دەکوژین. نازانین مرۆڤایەتی یانی چی کەچی بانگەشەی درۆی بۆ دەکەین، بەزمانی کتێب قسەدەکەین و لەپراکتیزەو ژیانی ڕۆژانەو مامەڵەدا بێ سەوادین.

بەڵام زۆربا ئەوەی دەیکات هەر ئەوەیە کە لە ڕۆحیایەتی و بڕوای پێ هەیە، کەدەگری بەڕاستی دەگری و ڕەنگە هەموو دەوروبەرەکەی پێ بکەنن، کەپێش دەکەنێت هەموو شانەو گەردیلەکانی لەشی دەیکەنە هەرا، عەشقی هیۆمانیزمانەی زۆربا لەسنووری ئەم وتەیەی خۆیدایەتی:

((خوا ئەوەندە گەورەیە لەحەوت تەبەقەی ئاسمان و حەوت تەبەقەی زەویدا جێگای نابێتەوە، تەنیا لەدڵی مرۆڤدا جێگای دەبێتەوە، بۆیە ئاگاتان لەخۆ بێت دڵی کەس مەشکێنن))

واتا گەورەیی خواو دڵی مرۆڤێك لە ئاستی یەکتردان.

لەخوێندنەوەی چەند جارەی ڕۆمانی زۆربای یۆنانیدا هەستم بە پاکبوونەوەی خۆم کرد، بەتازە بوونەوەی ژیان و خۆشویستنێکی گەورەتری، هەستم کرد تۆوی زۆرباویەت لەزەمینەی گیان و دڵی زۆربەماندایە، دەشێت دڵۆپێك باران و گزنگێکی خۆری بەس بێت بۆ چەکەرەو گەشەکردن، تا لە زەمینەو زەمانی خۆیدا ئەوڕۆحانە ببنە مرۆڤی کاریگەرو ڕێبازێك بۆ خۆیان دروست بکەن دوور لە چاوڵ کەری کەسانی ترو پەیڕەوی لێ کردنی کوێرانەی باو. من دەمێکە عاشقی چەکەرەکردنی ئەو تۆوەی ناوەوەی خۆمم، حەزیش دەکەم بۆ کارێکی وا زۆرتربین، بۆ ئەوەی لەمە زیاتر شەرم نەکەین و ڕاستیەکانمان نەشارینەوە. هەر لەبەر ئەم هۆیانەیە کەزۆربام کرد بەکوردی. بێگومانم کورد گەلێك زۆربای شەرمنی خۆی هەیەو ئیتر پێویستی بەخۆشاردنەوە نەماوە .

من ڕۆمانەکەم لەدەقی وەرگێڕاوی فارسیەکەی مامۆستا –محەمەدی قازی–یەوە کردۆتە کوردی کەوەرگێڕێکی ناودارو دەست پاکی دنیای وەرگێڕانە بۆ فارسی. هەندێك جاریش، ئەگەر تەم و مژێکم لە پەرەگراف یان بیرۆکەدا دیبێت، یان ڕستەیەکی تەواو نەگونجاوم بەرچاو کەوتبێت تەماشای هەردوو وەرگێڕانی ((مەحمود موسا حیب)) بە فارسی و ((جورج تەرابیشی))یم بەعەرەبی کردوە. ئەگەر گومانیشم لەمانایەك بووبێت، یان وشەو ڕستەی پەڕیو لەدەقەکەی (قازیدا) ڕوویدابێت ناچاربووم بەودووەقەی تر پڕی بکەمەوەو کەم و کورتیەکان نەهێڵم.

لەگەڵ ئەمانەیشدا بێگومانم کەم و کورتی لەوەرگێڕانەکەمدا هەیە، پێشەکی سوپاسم بۆ ئەو بەڕێزانەی کە ئاگاداری ئەو بۆشاییانەم دەکەن و بەچاوی دڵسۆزانەوە حەز بەکامڵ بوونی هەرکارێکی داهێنەرانە دەکەن.

ڕەووف بێگەرد
ئەیلولی ٢٠٠٠

-١-

بۆ یەکەمین جار ئەوم لە (پیرە)[1] دا بینی، من چوبوومە ئەو بەندەرە تاسواری کەشتی بمەو بەرەو -کریت- ڕێکەوم، تازە بەیانی دابوو، باران دەباری، بایەکی وشك‌و گەرم توند هەڵی کردبوو، پرپشکی شەپۆلەکان دەگەیشتنە کافتریا گچکەکە، دەرگا شووشەییەکانی کافتریاکە داخرابوون‌و، هەواکەی بۆنی هەناسەی مرۆڤ‌و گیای (گوڵە مریەم)[2]ی کوڵاوی لێ دەهات، لە دەرەوە هەوا ساردو تەمی هەناسەکان شووشەکەیان لێڵ کردبوو، پێنج شەش دەریاوان کە هەموو شەوەکەیان بەبێداری بەسەر بردبوو، خۆیان پێچابوە بالاپۆشێکی قاوەییەوە کەلە مووی بزن دروست کرابوو، قاوەو گوڵە مریەمەی کوڵاویان دەخواردەوەو لەپشت شووشە تەماویەکانەوە تەماشای دەریایان دەکرد. ماسیەکان کە زەبری شەپۆل‌و تەوژمی دەریا گێژی کردبوون، لە قوڵاییە هێورەکاندا پەنایان گرتبوو، چاوەڕوانی ئارام بوونەوەی سەرەوەیان دەکرد، ڕاوچیە کۆمەڵ گرتوەکانی ناو کافتریا کەیش چاوەڕێی دامرکانەوەی زریانەکە بوون، تاماسیە ئارام گرتووەکان بگەڕێنەوە سەر ئاوەکەو دەم لە چەشەی قولاپەکان بژەنن، ماسیە پانکەکان‌و (زبیدە)و (حەلوا) لە گەڕانی شەوانەیان دەگەڕانەوە، ئێستا خۆر لە هەڵاتندا بوو.

دەرکە شووشەییەکە کرایەوەو کرێکارێکی بارهەڵگر، کورتە بالایەکی چوارشانەی خۆرئەنگاز، سەرو پێ‌ڕووت‌و لەش قوڕاوی خۆی بەژووریدا کرد، دەریاوانێکی پیر کە بالاپۆشێکی شینی ئاسمانی لەبەردابوو بانگی‌لێ کرد:

-هێی. کوستاندی، چۆنیت، هاوڕێ؟

---

[1] Piree یان Piraeus شارێکی یۆنانەو پێش بەندەری ئەسینایە، نزیکەی ٤٥٠ ساڵ پێش زاین دروست کراوە. ڕێگایەك بەدرێژایی هەشت کیلۆ مەتر، لە نێوان دوو دیواری هاو تەریب بە ئەسینای دەگەیەنێت.

[2] گوڵە مریەم یان مریەمە گیایەکە لە تیرەی نەعنا، دەکوڵێنرێت‌و بۆ هەندێك نەخۆشی وەك لەرزین‌و لاوازی‌و قورگ ئێشە باشەبەکوردی گوڵە بۆن خۆشەو داماگیشی پێ دەڵێن -وەرگێڕ-

کوستاندی تفی لە زەویەکە رۆکردو بەرووبەکی تاڵەوە پێی وت:

—ئەتەوێت چۆن بم؟ بەمەیش دەڵێن ژیان، رۆژ بەرەو مەیخانەو شەو بۆ ماڵەوە، دیسان بەیانی بەرەو مەیخانەو شەو بۆ ماڵەوە، کارلەکوێ دەستگیر دەبێت!

هەندێك لە دانیشتوان پێکەنین و هەیشیان بوو بەدەم سەر جوولاندنەوە کەوتە جوێن دان.

سمێڵ بابرێك کە دەرسی فەلسەفەی خۆی لە قوتابخانەی (قەرەگوێز)[3] خوێندبوو وتی:

—دنیا زیندانێکی هەمیشەییە، ئەری، زیندانی هەمیشەیی، بەنەعلەت بێت.

رووناکیەکی هێوری شینی مەیلەو سەوز لەپشت شووشە تەڵخەکانی پەنجەرەکەوە هاتە نێو کافتریاکەو، کەوتە سەر دەست و لووت و تەوێڵی دانیشتووەکان. پاشان کەوتە سەر ئەو مێزە درێژەی شتی لەسەردانرابوو بوتڵەکانی دەرخست، گڵۆپەکان رووناکیان پەری و، خاوەن کافتریا خەواڵوەکە دوای بێ خەوی ئەوشەوەی دەستی درێژ کردو گڵۆپەکانی کوژاندەوە.

ماوەیەك لە بێدەنگی تێپەری، هەموو سەریان بەرز کردەوەو تەماشای دنیا تارو مارەکەی دەرەوەیان کرد، دەنگی هێرشی شەپۆلەکان بۆسەر کەناری دەریاکەو قوڵتە قوڵتی نێرگەلەکانی ناوەوە لە گوێ دەخزان، دەریاوانە پیرەکە هەناسەیەکی هەڵکێشاو وتی:

—باشە بەبڕوای ئێوە دەشێ چ بەڵایەك بەسەر (لیمۆنی)[4] کەشتیەواندا هاتبێت؟ خوا بیپارێزێت.

بە تورەییەوە تەماشایەکی دەریای کردو هاواری لێ هەستا:

—ئەی شەپۆلە نەعلەتیەکان کە ئافرەت بێوە ژن دەکەن، نەفرەتتان لێ بێت.

ئەمەی وت و کەوتە کرۆشتنی سمێڵە رەنگ خۆڵەمێشیەکەی.

---

[3] قەرەگوێز وشەیەکی تورکیە بەمانای (چاورەش) مەبەست لەو لێبوکانەیە کە لە چایخانەکانی وڵاتانی عەرەب و تورکیا و ئەفریقای باکوردا نمایشی دراماتیکیان ساز دەکرد.

[4] Lemoni

من لەپەنایەکدا دانیشتبووم، لەسەرماندا داوای پیاڵەیەکی تری گوڵمریەمەم کرد، حەزم دەکرد بڕۆمو بنووم، بەڵام بەرەنگاری خەوو ماندوویەتیو ناخۆشی ئەو بەرە بەیانیەم دەکرد، لەپشت شووشە تەم گرتووەکانی پەنجەرەکەوە تەماشای رابوونی بەندەر، دەنگی شووتی کەشتیەکانو هەراو زەنای گالیسکەوانو بەلەمەوانەکانم دەکرد، ئەمەندەی لێ رامام تۆڕێکی نادیاری لە ئاوی دەریاو بارانو بیری سەفەری خۆم چنراو دڵمی بەتاڵە توندەکانیەوە ئالاند. چاوم لە پێشەوەی کەشتیەکی رەشو گەورە بڕیبوو، تەواوی جەستەی کەشتیەکە هێشتا لە تاریکیدا چەپۆکانی بوو، باران دەباریو من تەماشای تاڵەکانی بارانەکەم دەکرد کە ئاسمانی بەقوڕو لیتەی زەویەکەوە درو بوو، سەیری کەشتیە رەشەکەو سێبەرو بارانەکەم دەکردو خەم ئەوکی دەگرتم، یادگارە دێرینەکانم وەبیر دەهاتنەوە، لەو هەوا نمناکەدا وێنەی هاورێیەکی خۆشەویستم لەبەرچاو بەرجەستە دەبوو کە ئاوێتەی بارانو حەسرەت بوو، ئایا ئەوە پار بوو؟ لە دنیایەکی تردا بوو؟ دوێنێ بوو؟ کێ بوو کە من بۆ بەڕێ کردنی هاتبوومە ئەم بەندەرە؟ لەبیرمە کە ئەو بەیانیەیش هەر باران دەباریو دنیا سارد بوو، بەیانیەکی زۆر زوو بوو، ئەوسایش هەرئاوا دڵم گیرابوو. ئای کە لەسەرخۆ دوورکەوتنەوە لە هاورێ خۆشەویستەکان چەندە تاڵە! چاکترە یەکسەر لێ یان دابڕێیتو گۆشەگیربیت، چونکە تەریکی دەوروبەرێکی سروشتیە بۆ مرۆڤ، بەڵام من لەو بەرە بەیانە باراناویەدا پێم خۆش نەبوو لەو هاورێیەم جیا ببمەوە (هەڵبەتە پاشان، بەداخەوە زۆر درەنگ تێ گەیشتم هۆی چی بوو)

لەگەڵ ئەودا سواری کەشتی بووم، لەژوورەکەیداو لەنێوان جانتا پرشو بڵاوەکانیا دانیشتم، کە خەیاڵی بۆ لایەکی تر پەرت دەبوو من بەوردی تاماوەیەك لێی رادەمام، وەك بمەوێت تەواوی سیمای دەمو چاوی لەیادوەریمدا بهێڵمەوە، چاوە درەوشاوەکانی کە رەنگە شینەکەیان بەلای سەوزدا دەیڕوانی، روە پڕو جوانەکەی، زیرەکیو بەدەماریەکەی، لەسەرووی ئەمانەیشەوە دەستی خانەدان هەڵکەوتوی کە بەپەنجەی درێژو باریك کۆتاییان دەهات.

لە چرکە ساتێکدا رامانە پڕ لەمەبەستو هێورەکەی منی غافڵگیر دەکرد، بەو حاڵەتە گاڵتە ئامێزەی کە لەخۆی دەگرت، کاتێك کە دەیویست هەڵچوونە

دەروونیەكانی خۆی بشارێتەوە. ڕووی بۆلام وەرگێڕا. تەماشای كردمو تێگەیشت. بۆ ئەوەی خەمی جیابوونەوەكەمان بخاتە لاوە بەتەوسەوە بزەیەكی كردو وتی :

—ئاخر تاكەی؟

—چی تا كەی؟

—تاكەی كاغەز ئەجویتو خۆت بەمەرەكەب پیس ئەكەیت؟ وەرە، مامۆستای خۆشەویستم، لەگەڵما دەچینە قەوقاز، لەوێ هەزاران كەسی هاوڕەگەزمان لە مەترسیدان، وەرە با بچین ڕزگاریان بكەین.

دەستی بە پێكەنین كرد، وەك ئەوەی گاڵتەی بەو دەورە مرۆڤ دۆستانەیەی خۆی بێت، پاشان لەسەری ڕۆیشت.

—رەنگە نەیشتوانین رزگاریان بكەین، بەلام بە هەوڵدان بۆ ڕزگاركردنی خەڵكی دی خۆمان رزگار دەكەین، مەگەر تۆ، مامۆستام، لەپەندو قسەكانتا ئەمەت نەدەوت كە : ((تاقە ڕێگا بۆ ڕزگاركردنی خۆت خەباتە بۆ ڕزگاركردنی كەسانی تر)) كەواتە دەی مامۆستا، تۆ كە ئەم ئامۆژگاریانەت دەكردین فەرموو پێشكەوە، بتبینم.

من وەلامم نەبوو، بیرم لای سەرزەمینی پیرۆزی خۆرهەلات بوو كە دایكی خواكانەو، لای ئەوچیا بڵندانەی هاواری (پرومیسۆس)ی° بەتاشە بەردەوە بەسراو دەنگی تیا دەداتەوە، هاو ڕەگەزەكانی ئێمەیش كەوەك ئەو بەو تاوێرە بەردانەوە بەسرابوونەوە هاوارو ناڵەیان بوو. ئەو سەرزەویە جارێكی تر كەوتبوە مەترسیەوەو هاواری یارمەتی لە منداڵەكانی دەكرد، من بێ ئەوەی كارم لێ بكات گوێم لەو ناڵینە دەگرت. وەك ئەوەی ئەو دەردو ئازارە زیاد لە خەونێك چی تر نەبێتو، ژیانیش شانۆیەكی پڕ لەكارەسات بێت كە بێجگە لە ساویلكەو تڵپەكان كەس نەتوانێت دەوری تیا ببینێت.

° Prometheus لە ئایینی یۆناندا دێوێكە كە مرۆڤی لەگڵ دروست كرد، بەپێچەوانەی فەرمانی زیوسەوە (خوای خواكان) ئاگری لە ئاسمان دزیو هێنایە سەر زەوی. زیوس تووڕە بوو، بە تەنیا بەتاشە بەردێكەوە لە قەفقاز بەستیەوە. لەوێ هەموو ڕۆژێك هەڵۆیەك دەهاتو جگەری دەخواردو شەو جگەرەكەی بۆ دەهاتەوە. ئەم ئەشكەنجەیە ماوەیەكی زۆر دەوامی كرد تا هیرقەل رزگاری كرد.

هاورێکەم بێ ئەوەی چاوەڕێی وەڵام بێت لەجێی خۆی هەستا، بۆ جاری سێیەم کەشتیەکە شووتی لێدا، ئەو دەستی بۆ ڕاکێشام، دیسان هەڵچوونە دەروونیەکەی خۆی لە پەردەیەکی گاڵتە ئامێزدا شاردەوەو وتی:

-خوات لەگەڵ مشکی کاغەز خۆر!

دەنگی دەلەرزی، هەستی بە شەرمەزاری دەکرد کە ناتوانێت کۆنترۆڵی ئیحساساتی خۆی بکات. فرمێسك ڕشتن، ووشەی پڕ لەسۆز، ڕەفتاری بەدەر لە یاساو ویقار، قسەی هەڵەتو پەڵەت، هەموو ئەمانە لای ئەو لاوازیەك بوون بەدەر لە پلەوپایەی مرۆڤ. ئێمە کە ئەوەندە هاوڕێی یەکتری بووین، هەرگیز قسەیەکی خۆشەویستانەمان لەگەڵ یەکتریدا نەکردبوو، پێکەوە یاریمان دەکردو وەك دڕندە سەروچاوی یەکدیمان دەڕنیەوە، ئەو مرۆیەکی زیرەك‌و قسە قدخۆش‌و بەڕەوشت بوو، بەڵام من دڕندە بووم، ئەو خۆی بۆدابین دەکرا، دەیتوانی بەئاسانی هەموو هەستە رۆحیەکانی لە بزەیەکی سەرلێویا دەربخات، بەڵام من زوو خۆم لە دەست دەداو، قاقایەکی وەحشیانەی بێ جێم بۆ دەکرد.

منیش ویستم هەڵچوونە دەروونیەکەی خۆم لە چەند وشەیەکی قورسدا بشارمەوە، بەڵام شەرمم پێ ئەهات، نا، بەڕاستی نەك لەبەر شەرمەکەم، بەڵکو شەرم لەبەر ئەوەی توانای ئەو کارەم نەبوو. دەستیم گوشی، دەستیم گرتبوو بەرم نەدەدا، ئەو بەسەر سامیەوە لێی دەڕوانیم، وەك ئەوەی بیەوێت زەردەخەنەیەك بکات، پێی وتم:

-نا ئارامیت؟

لەسەر خۆ وەڵامیم دایەوە: بەڵێ.

وتی: بۆ؟ قەول‌و قەرارمان چی بوو؟ مەگەر چەند ساڵێك لەمەو بەر پێکەوە بڕیارێکمان نەدابوو؟ ئەم ژاپۆنیانەی کە تۆ زۆر بە هاوڕێیان دەزانیت دەڵێن چی؟ بەوتەی ئەوان ((فودوشین))[٦] واتا ئارامی‌و دڵنیایی. دەمامكێك بەدەم‌و چاوەوە کە پێ دەکەنێت بەڵام هیچ نابزوێنێت، ئیتر لە پشتی ئەو دەمامکەوە چی هەیە گرنگ نیە.

[6]Foudoshin

من کە ئەم دەویست خۆم لەڕستەیەکی دورو درێژ بەگیرێنم بۆیە هەر ئەوەندە وەڵامم دایەوە کە بڵێم: (بەڵێ) چونکە لەوە دڵنیا نەبووم کە تۆنی دەنگم لەرزینی تێ ناکەوێتو من بە سەریدا زاڵ دەبم.

شووتی کەشتیەکە لێی داو ئەوانەی بۆ بەڕێ کردن هاتبوون لە ژوورەکان وەدەرکەوتن، باران نم نم دەباری، هەوا پڕ بوو لە وشە خەم ئەنگێزەکانی ماڵ ئاوایی، لەبەڵێنو سوێند، ماچی دورو درێژو ڕاسپاردەی بەپەلەو هانکە هانك، دایك ئاوێزانی کوڕەکەی دەبوو، ژن مێردەکەی و هاوڕێ هاوڕێکەی، وەك هەموو لەگەڵ یەکتردا دوا ماڵ ئاوایی بکەن، یان ئەم لەیەك دابڕانە کاتیە لێك دابڕانە گەورەکەیان یاد بخاتەوە وابوو. لەپڕا لەنێو ئەو هەوا شێدارەوە دەنگی نەرمو ناسکی زەنگ لەپشتی کەشتیەکەوە تا پێشی گرتەوە، هەر لە دەنگی زەنگی پرسە دەچوو، تەزوویەکم تێ گەڕا، هاوڕێکەم چەماودیەو بەدەنگی نزم وتی:

-گوێ بگرە، هیچ ختوورەیەکی ناخۆش بەدڵتادێت؟

دیسان وتم (ئەرێ)

-بۆ تۆ بڕوات بەخورافات هەیە؟

بەدڵنیاییەوە وەڵامم دایەوە: (نا)

-کەواتە؟

پێویستی بە(کەواتە) نەدەکرد، چونکە من بڕوام پێی نەبوو، بەڵام دڵم ترسێکی تیابوو. هاوڕێکەم بەئەسپایی دەستی چەپی خستە سەر ئەژنۆم، ئاسایی ئەم کارەی کاتێ دەکرد کە لە گەرمەی گفتو گۆیەکی دۆستانەدا بوینایە، من ئەم ویست بڕیارێك بدات، وەلێ ئەو بەرگری دەکردو گوێی نەدەگرت، تا لە ئەنجامدا خۆی بەدەستەوە دا، ئیتر ئەوە ئەو کاتە بوو کە دەستی لەسەر ئەژنۆم دادەنا، وەك بڵێت:

((بەسەر چاو، لەپێناوی هاوڕێیەتیدا چی بڵێی دەیکەم))

دوو سێ جار پێڵوی پێکداداو دیسان لێم ڕامایەوە، زانی من بێ حەوسەڵەم، بۆیە لە بەکارهێنانی چەکە ئاساییەکەمان کەپێکەنینو گەپو گاڵتە بازیە خۆی گرت، وتی:

-چاکە، کەواتە دەستتم بدەرێ، هەرکاتێك یەکێکمان تووشی مەترسی مردن هات..

وەستا، وەك تەریق بێتەوە. سالانێك بوو ئێمە گاڵتەمان بەباوەڕە میتافیزیکیەکان دەهات، بەو کەسانەی ڕوەك خۆرن و ئەوانەی ڕۆح دێننەوە بەرچاو، سۆفی و ئەوانەی بڕوایان بەگەوهەری تاك هەیە. من کە دەم ویست لەبن دێڕی قسەکانی بگەم پێم وت:

–باشە، ئەی دوایی؟

ئەو بۆخۆ ڕزگار کردن لەو ڕستە پڕ لەکێشەیەی بەسەر زمانیا هاتبوو لەپڕا وتی:

–بەڕاست چۆنە مەسەلەکە هەر بەگاڵتە بگرین ؟ ئەگەر یەکێك لەم دوانەمان ڕوو بەڕووی مەترسی مەرگ بوەوە، تەواوی بیرو هەستی بخاتە سەر ئەوی تر، تا لەهەر جێگایەك بێت لە حاڵی ئەم بە ئاگابێت.. ڕازیت؟

ویستی پێ بکەنێت، بەڵام لێوی وەك بەستبێتی بێ جووڵە مایەوە، من وتم: ڕازیم.

هاوڕێکەم لەترسی ئەوەی نەکا ئاڵۆزیەکەی زۆرپێوە دەربکەوێت زۆر بەناچاری وتی:

–هەڵبەتە من بە هیچ جۆرێك بڕوام بەم پەیوەندیە ڕۆحانیانەوە نیە...

لەبەر خۆمەوە وتم: گرنگ نیە، با وابێت...

–زۆر چاکە، با وابێت، وێڵیکە.. ڕازیت؟

دیسان وەڵامیم دایەوە: ڕازیم.

ئەمە دوا قسە بوو کە پێکەوە کردمان، ئیتر بێ ئەوەی هیچ بڵێین دەستی یەکترمان گوشی، بەگەرمی پەنجەمان تێك ئاڵاند، کەچی لەپڕا لێك ترازان، من وەك ئەوەی بەدوامەوە بن، بێ ئەوەی ئاوڕ بدەمەوە، گورج ڕۆیشتم، جارێك ئارەزووم کرد ئاوڕبدەمەوەو بۆ دواجار هاوڕێکەم ببینم، بەڵام خۆم گرت و فەرمانم بەخۆمدا : ((مەگەڕێوە، بڕۆ)).

گیانی مرۆڤ کە خزاوەتە نێو قاوغی لەشەوە، هێشتا ناکامڵ و نادروستە، بەو کەم و کاستیەی خۆیەوە ناتوانێت پێش بینی ئایندەیەکی ڕوون و بەلەز بکات، ئەگەر بیتوانیایە ئەم لێك دابڕانە شێوەیەکی تری لە خۆ دەگرت.

*

تا دەهات دنیا زیاتر ڕووناك دەبوەوە، ئێستا ئەم دوو بەیانیە ئاوێزانی یەکتری ببوون، من دەم و چاوی هاورێ خۆشەویستەکەم لە ژێر باران و دۆخی بەندەرەکەدا

بەخەمباریو بێ دەنگی چاکتر دەبینی، دەرگای کافتریاکە کرایەوە، دەریا لرفەی دەهاتو دەریاوانێکی کورتە بالآی لنگ فشو فوڵو سمێڵ شۆڕ هاتە ژورێ، دانیشتوەکان بەشادیەوە دەنگیان بۆ هەڵبڕی:

-سلاو، کەشتیەوان، لیمۆنی.

من دیسان چوومەوە پەنایەکەوەو، هەوڵمدا جارێکی تر ئەو خەونانە لەزەینی خۆمدا بەرجەستە بکەم، بەلآم تازە رووی هاورێکەم لە بارانەکەدا توابوەوە.

تا دەهات رۆژ زیاتر روناك دەبوەوە ، لیمۆنی کەشتیەوان تەزبیحە کارەباییەکەی خۆی دەرهێناو، بەبێدەنگیو دەموچاوێکی مۆنەوە دەستی بەتەزبیحات کرد. من هەوڵمدا هیچ نەبینمو نەژنەوەو، ئەو تۆزە خەونەی کە دەیویست لەبەرچاوم ون بێت لە زەینما بیهێڵمەوە. خۆزگا جارێکی دی ئەوساتە وەختەم دەبینیەوە کە هاورێکەم بە ((مشکی کاغەزخۆر))ی ناو بردمو، من بەشەرمەوە تووڕە بووم.

لەوەو دوا: من هەربیرم لەوە دەکردەوە کە هەموو رقو نەفرەتیەکانی رابووردووی تەمەنم لەو رستەیەدا بەرجەستە بوون، منێك، کە بەو رادە زۆرە ژیانم خۆش ویستوە، چۆن بەوە قایل بووم ماوەیەکی دوورو درێژ لەژێر هەرەسی کتێبو کاغەزی رەش نووسدا خەفەبم؟ ئەو لەیەکدی جیابوونەوەیەی ئەو رۆژەی هاورێکەم بە ئاگای هێنامەوە، چاوی زیاتر کردمەوە، هەستم بەبارسوکی کرد، لەوەو دوا کەناوە نەگبەتەکەی خۆم زانی ئیتر تارادەیەك دەمتوانی بە ئاسانی بەسەریا زاڵ بم، ئیدی ئەم نەگبەتیە نادیارو سیحراوی نەبوو، بەڵکو لەناو وتەیەکدا بەرجەستە ببوو، بۆ منیش بەرەنگاری کردنی ئاسان بوو، بەراستی ئەم وتەیە کاری سەختی لەناخم کرد، بۆیە لەوەو دوا بۆ پاساوێك دەگەڕام تا واز لە کاغەزو کتێب بێنمو بکەومە ناوجەرگەی کارو ژیانەوە، قێزم لەوە دەهاتەوە کە مشکی نەگبەت بۆتە هاو ناوی من، تا پێش مانگێك ئەو دەرفەتەم بۆ رەخسا کەبەو مەبەستەم بگەم، لە شوێنێکی کەناری دوورگەی کریتدا، بەرانبەر بەلبیا، کانزایەکی کۆنو تەریکی خەلۆزی ((لینیت))م بەکرێ گرت، وا ئێستا دەچمە ئەوێ تا لەگەڵ خەڵکێکی سادە، واتا لەگەڵ کرێکارو جوتیاردا دوور لە رەگەزی کاغەز خۆران بژیم.

بەشـــەوق و زەوقێکـــی زۆرەوە بـــاری ســـەفەرم بەســـت، دەت وت ئـــەم ســـەفەرە نهێنیـەکی لـەخۆیدا شـاردۆتەوە، بڕیـارم دابـوو شـێوەی ژیـانی خـۆم بگـۆڕم، بـەخۆم دەوت:

((گیانی من، تۆ تا ئێستا بێجگە لە تارمایی هیچی ترت نەدەبینیو دڵیشت پێی خۆش بوو، بەڵام من ئێستا تۆ بەخودی جەستە دەگەیـەنم)) ئیتر خۆم ئامادە کـرد، ڕۆژێ پێـش سـەفەرەکەم کـە بـەنێو پـەڕە کاغـەزەکانمدا گـەڕام، دەسـت نووسـێکی ناتـەواوم دۆزیـەوە، بەگومانـەوە هەڵمگرتو تەماشـام کرد، دووسـاڵ بـوو لـە قووڵایـی وجودما ئارەزوویەکی گەورە هـەڵدەچوو، ئارەزوویـەك وەك تۆو چێنرا بوو، ئارەزووی بودا، لەهـەر چرکەساتێکا هەستم دەکرد ئەو ئارەزوە ناوەوەی مـن دەخـوات، گەشـە دەکاتو گەورە دەبێت، دەجووڵێو بۆ هاتنە دەرەوە بە ئەسپایی لەسنگم دەدات، ئیتر نـەم دەتوانـی لـە کۆڵ خۆمی بکەمـەوە، ئەسڵەن توانـای کـارێکی وام نـەبوو، تـازە بـۆ لەباربردنی ئەو بیرە گەلێك درەنگ بوو.

لەوکاتـەدا کـە بەگومانـەوە دەسـت نووسـەکەم لـەناو لـەپمدا گیرابوو، لـەپڕا زەردەخەنـەی هاوڕێکـەم کـە پـڕ بـوو لەگاڵتـەو خۆشەویسـتی ئـەو نـاوەی داگـرت، بەنیگەرانیەوە وتم: ((من ئەمە لەگەڵ خۆمدا دەبەم، پێ مەکەنە، هەردەیبەم)).

دەست نووسەکەم وەك منداڵێکی شیرە خۆرەی قۆناغە کراو بەچاکی پێچایـەوەو هەڵمگرت.

دەنگی ڕەقو ناجۆری لیمۆنی کەشتیەوان بەرز بوەوە، من گوێم گرت، باسـی لـەو دێـوو درنجانـە دەکـرد کـە لـەکاتی زریـاندا سـەرکەوتبوونە سـەر بادەوانەکـەیو کەوتبوونە لستنەوەی، دەی وت:

—ئـەو دێـوو درنجانـە نـەرمو لینجـن، کـەمرۆڤ دەسـتیان لێدەدات دەسـتی دەسوتێت، من جارێك خۆم باداو، بەدرێژایی ئەو شـەوە وەك شـەیتان پزیسك لەڕووم بوەوە، ئەوسا وەك ئەوەی پێم وتن ئاو هاتـە نـاو کەشتیەکەوەو بـارە خەڵوزەکـەمی تەڕکرد، بارەکە هێند قورس بوو لەوەدا بوو کەشتیەکە سەرو بن بێت، تا دەیشهات پڕ تر دەبوو، لەوکاتەدا یەزدانی مـەزن بـەزەیی بـەمندا هاتـەوە، هـەورە تریشقەیەکی وای نارد کە دەرگای تەختەی ئەمباری کەشتیەکەی لێ کردەوەو هەموو خەڵووزەکەی ڕژانە

نێو دەریاکەوە، دەریا پڕ بوو لە خەڵوون، کەشتیەکە سووک بوو، لاسەنگیەکەی نەماو ڕاست بوەوە، بەو شێوەیە من ئەمجارەیش ڕزگارم بوو.

کتێبەکەی (دانتی)م لەگیرفانم دەرهێنا کە ((هاوڕێی سەفەر))م بوو، پایپەکەمم پێ کرد، پاڵم بەدیوارەکەوە داو ئاسوودە پێم ڵێدرێژ کرد. کەمێك تیا مام کە لە کوێی شیعرەکانەوە دەست پێ بکەم، لە قیرە سووتێنەرەکانی دۆزەخەوە، یان لە بڵێسە فێنكو پاكژکەرەوەکانی بەرزەخەوە؟ یان ڕاستەوخۆ خۆم بخەمە سەر بەرزترین چینی (ئومێدی مرۆڤ)[٧]ەوە، ئەبوو یەکێك لەمانە هەڵبژێرم. کتێبە بچکۆلەکەی دانتیم بەدەستەوە بوو، چێژم لەوە دەبرد کە ئازادم لەم هەڵبژاردنەدا، چونکە ئەو شیعرانەی کە ئەو بەیانیە بۆ خوێندنەوەی خۆمم جیاکردەوە جۆش‌و ئاهەنگێکی تەواوی دەدایە هەموو ڕۆژەکەم.

خۆم دابوو بەسەر لاپەڕە پڕ لەنووسینەکانی کتێبەکەدا تا بڕیارەکەم بدەم، بەڵام دەرفەتی ئەوکارەم بۆ نەڕەخسا، لەپڕا بەنیگەرانیەوە سەرم بڵند کرد، نازانم بۆ وام هەست کرد کە دوو کون بوونەتە تەپڵی سەرم، زوو ڕووم وەرگێڕاو لە دەرگا شووشەییەکەوە لەپشت سەری خۆمم ڕوانی، ئومێدێکی دێوانە ئاسا کە دەشێت هاوڕێکەم ببینمەوە وەك بروسکە بەمێشکما گوزەری کرد، وام هەست کرد کەموجیزەیەك دەبینم، بەڵام موجیزە ڕووی نەدا، غەوارەیەکی تەمەن نزیك شەست ساڵە، باڵابەرزێکی باریك‌و چاو بز، لووتی نووساندبوە شووشەکەوەو تەماشای منی دەکرد، کیسەیەکی بچووکی لەبن دەست بوو.

ئەوەی زیاد لە هەرشتێك کاری لێ کردم چاوی بوو، چاوی خەماوی‌و نیگەران، گەپ بازو پرشنگ هاوێژ. ئیتر واهاتبوونە بەر چاوی من.

کەنیگای هەردووکمان پێك گەیشت– وەك ئەوە لەدڵی گەڕابێت کە ئەوکەسەی ئەو بەدوایدا وێڵە من بم– بێ دوودڵی دەستی درێژکردو دەرگای کردەوە، بەهەنگاوی درێژی خێرا بەلای مێزەکاندا تێ پەڕی، کە گەیشتە بەردەمم وەستا، لێی پرسیم:

–دەچیتە سەفەر ؟ خوا بیکات بۆ کوێ؟

–دەڕۆم بۆ کریت، بۆ دەپرسیت؟

---

[٧] ئاماژەیە بە فەسڵە جیاوازەکانی کتێبی (کۆمیدیای خوایی) دانتی.

-منیش دەبەیت؟

بەوردی لێم ڕوانی، ڕوومەتی تێک قوپاوی، چەناگەی پانی، ئێسکە دەرپەڕیوەکانی دەمو چاوی، مووی خۆڵەمێشی و لوولی، دووچاوی درەوشاوەیش.

-تۆ بۆ؟ چیت لێ بکەم؟

شانی هەڵتەکاندو بەتەوسەوە وتی:

-بۆ! بۆ! یەعنی مرۆڤ بێ وتنی (بۆ) ناتوانێت کاربکات؟ ناتوانێت بەدڵی خۆی کارێك بکات؟ باشە، لەگەڵ خۆتمان بەرە، ئیتر.. وەك چێشت لێنەرێك، من گۆشتاوی وا دروست دەکەم لە تەمەنتا نەخواردبێتت و نەبیستبێتت.

دامە قاقای پێکەنین، خۆشیم لە ڕەفتارو قسەی هات، حەزیشم لە گۆشتاوبوو، بیرم کردەوە بردنی زەلامێکی وا سادە بۆ ئەو کەنار دەریا دوورو تەریکە ڕەنگە کارێکی خراپ نەبێت، هیچ نەبێت گۆشتاوو ڕابواردنێکی تیایە، لەڕواڵەتیا ئەوە دیاربوو کە گەلێك دەریای بڕیبێت و سەندبادێکی بەحری بێت بۆ خۆی.. خۆشم پێی هات.

سەرە زلەکەی لەقاندو زۆر خۆمانە وتی:

-بیر لەچی دەکەیتەوە؟ سەیرە! دیارە تۆیش بەسەنگ و تەرازوو لێکی دەدەیتەوەو تا دوا مسقاڵ دەی کێشیت، وانیە؟ دەی کاکی من بڕیار بدە، ئازابە.

ئەم کابرا چەتەوڵە بەسەر سەرمەوە وەستابوو، من لەوە ماندوتربووم سەر بەرزبکەمەوەو قسەی لەگەڵدا بکەم، کتێبەکەی دانتیم لێك ناو پێم وت:

-دانیشە، حەز دەکەیت پیاڵەیەك گوڵ مریەمەی کوڵاو بخۆیتەوە؟

دانیشت و کیسەکەی بەپارێزەوە لەسەرمێزەکەی تەنیشتی دانا، بەتەوسەوە وتی:

-گوڵە مریەمە؟ ئادەی ڕۆڵە پێکێك ئارەقم بۆبێنە.

ئارەقەکەی قوم قوم هەڵدەداو، هەرقومێکیشی بۆ ماوەیەك لەناو دەمیا ڕادەگرت تاتەواو تامەکەی بچێژێت، پاشان لەسەرخۆ نۆشی دەکرد تا دەروونی گەرم بکاتەوە. بەخۆم وت : ((مرۆیەکی لەزەت پەرستە، بێگومان کارامەو بە ئەزموونیشە)) لێم پرسی:

-چ کارەیت؟

-هەموو شتێك، بەپێ، بەدەست، بەسەر، بەهەموو شوێنێکم، ئەوەندە بەسە کە پێم بڵێیت چی بکەم.

-بەم دواییە لە کوێ کارت دەکرد؟

-لەكانێكدا، من كانزاییەكی چاكم، دەزانیت؟ هەموو جۆرە كانزاییەك باش دەناسم، دەتوانم ڕەنگو ڕیشەی كان بدۆزمەوە، تونێل لێدەمو بچمە ناو بیرەوە ، هیچ ناترسم، لەوێ كاری باشم دەكرد، سەركاربوومو گلەیم لە ژیان نەبوو، بەڵام لە پڕا شەیتان دەستی خستە ناو كارەكەمەوە . عەسری شەممەی ڕابووردوو كەمێك سەرم گەرم بوو، خاوەن كارەكە كە ئەو ڕۆژە بۆ پشكنین هاتبوە كارگەكە گرتمو چاكم كوتا.

-لێتدا؟ بۆ؟ چی لەگەڵتا كردبوو؟

-لەگەڵ منا؟ هیچ. باوەڕبكە هیچی لەگەڵ مندا نەبوو، تەنانەت ئەمە یەكەمجار بوو من ئەو پیاوە ببینم، ئەو بێچارەیە جگەرەیشی بەسەرماندا دابەش كرد.

-ئەی بۆ؟

-ئا!. تۆیش زۆر پرسیار دەكەیت! ئیتر برالە وام بەسەراهات، تۆ چیرۆكی ژنی ئاشەوانت[8] بیستوە، ها؟ چاكە، دەشێت مرۆڤ لە گەڵو گیپاڵی ژنە ئاشەوانەوە فێری خوێندن بێت؟ عەقڵی ئادەمیزادیش تەواو وەك گەڵو گیپاڵی ژنی ئاشەوانە.

من دەربارەی عەقڵی مرۆڤ زۆر پێ ناسەم خوێندبوەوە. بەڵام ئەمەیانم لە هەموو ئەوانی دی پێ سەیرو دیارتربوو، بۆیە پێم خۆشبوو.

بە پەرۆشەوە تەماشای هاوڕێ تازەكەمم كرد، دەمو چاوی پڕ لە چرچو لۆچی وەك خۆرە لێی دابێت وابوو، دەت وت ڕەشەباو باران خواردویانە. چەند ساڵ دوای ئەوە دیسان دەمو چاوێكی تری لەو بابەتە وەك داری خۆرە لێ دراوو ناجۆری هێنایەوە یادم، ئەویش دەمو چاوی پانا تی ئیستراتی بوو[9]

لێم پرسی:

---

[8] ئاماژەیە بە چیرۆكێك كە پیاوێك بۆ ئارد كرین دەڕواتە ئاشێك، ژنی ئاشەوانەكە بۆ هەڵگرتنی ئاردەكە دائەنەوێتو خوارەوەی دەر ئەكەوێت، پیاوەكە لەو دیمەنە دەخرۆشێتو خۆی بۆ ناگیرێت.

[9] Panati istrati (١٨٨٤-١٩٣٥) نووسەری ڕۆمانی كە تووشی نەخۆشی سیل هات، بەزمانی فەرەنسی دەینووسی، شاكارەكانی (ماڵی تورنیگا ١٩٣٣)و بەرگی یەكەمی ژیانی ئادریان زوگرافی (مرۆی بێ ئیمان)ە.

-چی لە توربەکەت دایە؟ خۆراك؟ جل و بەرگ؟ یان ئامرازی کار؟

هاورێکەم شانی هەڵتەکاندو بەپێکەنینەوە وتی:

-بێ چاوێنی بێ هوشیار دێیتە بەرچاو.

بەقامکە درێژو درشتەکانی توربەکەی کردەوە، پاشان کەوتەوە قسە:

-نا، ئەمە سەنتورە.

-سەنتور؟ مەگەر تۆ سەنتوریش دەژەنیت؟

-بەڵێ، کەلات دەبم دەکەومە چایخانەو مەیخانەکان و سەنتور لێ دەدەم، ئاوازە کۆنەکانی ماکدۆنیا دەڵێمەوە، پاشان بەم کلاوەمەوە کە دەیبینی خولێك دەخۆمو داوادەکەم، تا کلاوەکەم پڕدەبێت لە دراوی قەبە.

-ناوت چیە؟

-ئالکسیس[10] زۆربا. هەندێك جار بەهۆی درێژی بالاًو سەرە پانەکەمەوە بۆ گاڵتە پێکردن بە (کەرەك)[11] ناوم دەبەن، بەلاًم هەموو کەسێك ئازادە بەهەرناوێکەوە کە بیەوێت بانگم بکات، ناوێکی ترم (پاسوتیمپو) یان (کات بەسەر بردن)ە، چونکە سەردەمێك ناوکە کوولەکەی برژاوم دەفرۆشت، ناوێکی ترم (ئافات)ە، چونکە ڕێم بکەوێتە هەر جێگایەك تووشی بەلاًی دەکەم، ناوو نازناوی تریشم هەیە، بەلاًم باسی ئەوانە بۆ کاتێکی تر.

-چۆن فێری سەنتور لێدان بوویت؟

-تەمەنم بیست ساڵان بوو، لە جەژنێکی گوندەکەماندا کە دەکەوێتە دامێنی چیای ئولەمپەوە، بۆ یەکەمین جار بیستم یەکێك سەنتور لێ دەدات، ئەوەندەی ڕاکێشام کە هەناسەم لەسینەمدا وەستاو هەمووگیانم بوو بەگوێ و تاسێ ڕۆژ هیچم بۆ نەخورا. شەوێك باوکم خوا لێی خۆش بێت لێی پرسیم: ((چیە؟ چ مەرگتە؟ وتم: (دەمەوێت فێری سەنتور لێدان بم) وتی: ((شەرم ناکەیت؟ بۆ تۆ قەرەجیت؟ دەتەوێت ببیتە لۆتی؟))

---

[10] Alexis Zorba

[11] کەرەك: دارێکی درێژی سەرپانە لەفڕنەکاندا کولێرەو سەموونی پێ تاوو توێ دەکەن. کەڵۆزیشی پێ دەڵێن. -وەرگێڕ-

وتم: ((دەمەوێت فێری سەنتور لێدان بم))

کەمێك پارەم پاشەکەوت کردبوو کە زەماوەندی پێبکەم، ئەوسا من هەرزەکار بووم، جۆش و خرۆشی گەنجیەتیم بوو، منی هەژارو گەمژە دەمویست ژن بێنم، هەرچیەکم هەبوو بەکەمو کەسرێکەوە دام بەسەنتورێك، ئەمە ئەو سەنتورەیە کەئێستا دەی بینیت، بەم سەنتورەوە کەوتمە گەڕان، هەر رۆیشتم تا گەیشتمە -سالۆنێك- لەوێ تورکێکم پەیدا کرد بەناوی (ریتسیپە فەندی)[12] کە مامۆستای سەنتور ژەندن بوو، کەوتم بەسەر پێیدا، وتی چیت دەوێت بەچکە گاور؟ وتم: دەمەوێت فێری سەنتور لێدان بم. وتی : باشە بۆ خۆت دەخەیتە سەر پێم؟ وتم: چونکە پارەم نیە لەباتی فێر کردنەکەم بتدەمێ. وتی: کەواتە تۆ شێت و شەیدای سەنتور لێدانیت؟ وتم: بەڵێ، وتی: باشە، بمێنەرەوە رۆڵە، من چاوم لە پوڵی تۆ نیە.

ساڵێك لای مامەوەو فێری سەنتور لێدان بووم، رەنگە ئەو ئێستا مردبێت. خوالێی خۆش بێت، خوایەك کە دەرگای بەهەشتەکەی لەسەر سەگەل دەکاتەوە با لە سەر ریتسیپە فەندیشی بکاتەوە، من لەوکاتەوە فێری سەنتور لێدان بووم بوومەتە مرۆڤێکی تر، کە خەم دام دەگرێت یان بێ پارە دەبم سەنتور لێ دەدەم، واهەست دەکەم باری لەشم سووکتر دەبێت، لەکاتی سەنتور لێداندا ئەگەر قسەم لەگەڵدا بکەن هیچ ناژنەوم و ئەگەر بیشی ژنەوم ناتوانم قسە بکەم، هەڵبەت دڵم دەیەوێت بەڵام ناتوانم.

لێم پرسی: بۆ؟ زۆربا.

-ئای! ئیتر بە ئارەزوو.

دەرگا کرایەوە، دیسان دەنگی هاژە هاژی دەریا خۆی کردەوە بەناو کافتریاکەدا، دەست و پێی هەموومان لەسەرماندا بەستبووی، من زیاتر خۆم خزاندە گۆشەکەمەوەو پاڵتاوەکەم لەخۆمەوە پێچا، هەستم بەخۆشیەکی زۆری ئەو حاڵەتە کرد. بەخۆم وت: ((بۆ کوێ بچم؟ لێرەدا ئاسوودەم، خۆزگا ئەمە چەند ساڵێکی دەخایاند))

---

[12]Retsep Effendi

تەماشای ئەو مرۆڤە سەیرەم دەکرد کە بەرانبەرم دانیشتبوو، چاوی تێ بڕیبووم، چاوە بچووك‌و خڕەکانی کە تەواو ڕەش بوون‌و لەسپێنەکەیدا وردە دەماری سوور دەبینرا، هەستم کرد ئەو چاوانە بەقولاّیی مندا ڕۆدەچن‌و ناوەوەم هەڵدەکۆڵن.

وتم: باشە، دوای ئەوە؟

جارێکی تر زۆربا شانە ڕەق‌و تەقەکانی هەڵ تەکاندو وتی :

–ئیتر واز لەم باسە بێنە، ئەتوانیت جگەرەیەکم بدەیتێ؟

جگەرەیەکم دایە، لەگیرفانی هێلەکەکەی بەردە چەخماخێك‌و ئەستێیەکی دەرهێناو جگەرەکەی داگیرساند، وەك نیشانەی قایل بوون چاوی نیوە نوقاو بوون.

پرسیم: ژنت هێناوە؟

بەتوورەییەوە وتی:

–بۆنا؟ منیش پیاوم، وانیە، پیاویش یەعنی کوێر، منیش وەك هەموو پیاوانی دی بەسەرەوە کەوتمە نێو چاڵەکەوەو ژنم هێنا، پاشانیش خراپ لێژ بوومەوە، یەعنی بوومە سەرۆکی خێزان، ماڵێکم دروست کردو بووم بە خاوەنی منداڵ‌و دەردی سەری، بەهەر حاڵ درودو بۆ سەنتور.

–یەعنی بۆ نەهێشتنی خەم‌و خەفەت لەنێو ماڵدا سەنتورت دەژەند؟

–ئاه! دیارە تۆ ناتوانیت هیچ سازێك بژەنیت! ئەم قسانە چیە دەیکەیت؟ لەنێوماڵدا دنیایەك ناخۆشی هەیە، ژن هەیە، منداڵ هەیە، بیر لەوە دەکەیتەوە چی بخۆن؟ چی لە بەرکەن؟ ئایندە چۆن دەبێت؟ ئای لەو دۆزەخە! نا گیانەکەم ..نا، دەبێت بۆ سەنتورلێدان خەیاڵت ئاسوودە بێت، دەبێت لەبیری هیچی تردا نەبیت. کە ژنەکەم زۆر بڵێسی بکات چۆن چاوەڕێی ئەوە دەکەیت بتوانم سەنتور لێ بدەم! کەمناڵەکانم لەبرساندا زرقەیان بێت کەی دڵ‌و دەماخی سازلێدانم دەبێت؟ بۆ سەنتورلێدان دەبێت مرۆڤ هەموو هۆش‌و گۆشی لای سەنتورەکەی بێت نەك لە جێگای تر، تێ دەگەیت؟

بەڵێ، لەوە گەیشتم زۆربا ئەو کەسەیە کە ماوەیەکی درێژ بوومن بەدوایدا دەگەڕام‌و ئەم دەدۆزیەوە، پیاوێکی دڵ زیندو، ئەوسن‌و چڵێس، گیانێکی گەورەو سەرکێش کە هێشتا پەیوەندی لەگەڵ دایکی سروشتا نەبڕیبوو، ئەم پیاوە کرێکارە مانای وشەکانی هونەر، خۆشەویستی، جوانی، پاکژی‌و ئارەزووی بە سادەترین وشەی ئینسانی بۆ من ڕاڤە دەکرد.

تەماشای دەستە زبرو قڵیشاوو دەماراویە ئاقۆڵاکانیم کرد، کە دەیانتوانی هەم بێل کاری بکەن‌و هەم سەنتور لێبدەن. زۆر بەهێوری‌و سۆزەوە، وەك کراس لەبەر ژنێك دابکەنێت کیسەکەی کردەوە، سەنتورێکی کۆن کەبریەنی زەمانە بریقەی دابێتی، بەکۆمەڵێك ژێی لەمس‌و عاج دروست کراو کە بە گوڵینگەیەکی سووری ئاوریشمین رازێنرابوەوە دەرهێنا، بەپەنجە درشتەکانی لەسەر خۆو ئارام کەوتە نەوازشی سەنتورەکەی، وەك ژنێك بلاوێنێت وابوو. پاشان جارێکی تر وای لەتوربەکەدا پێچایەوە دەت وت لەشی خۆشەویستەکەیەتی‌و نایەوێت سەرمای بێت. دیسان بەپارێزەوە کیسەکەی لەسەر کورسیەکە دانا، لەبەرخۆیەوە وتی:

-ئەمەیە سەنتورەکەی من.

وا ئێستا کەشتیەوانەکان پێکەکانیان لێك دەدەن‌و قاقاپێ دەکەنن؛ کاپتنە پیرەکە مستێکی خۆشەویستانەی بەپشتی لیمۆنی کەشتیەواندا کێشاو پێی وت:

-بێگومان زۆر ترسایت، وانیە لیمۆن؟ ڕاست بڵێ، خوا دەزانێت چەند دانە مۆمت نەزری نیکولای[١٣] پیرۆز کردوە!

کەشتیەوانەکە برۆ پرەکانی هێنانەوە یەك‌و وتی:

-کورینە، من بەم دەریایە سوێند بۆ هەمووتان دەخۆم، کە ڕوو بەڕووی مەرگ بوومەوە نەحەزرەتی مریەمم بیرکەوتەوەو نەدەستم بەداوێنی نیکۆلاوە گرت، تەنیا ڕووم بەرەو سالامین[١٤] وەرگێڕا، ژنەکەمم بیر کەوتەوەو هاوارم کرد:

((ئای کاترینای میهرەبانم، خۆزگا ئێستا لەناو جێگاکەتدا دەبووم))

دیسان کەشتیەوانەکان دایانەوە قاقای پێکەنین‌و لیمۆنی کاپتنیش پێکەنی، دووبارە کەوتەوە قسە: بڕوانن، ئەم ئادەمیزادە چ دەعبایەکی سەیرە! ئیزرائیل بەشمشێری ڕووتەوە بەسەر سەریەوە وەستاوەو کەچی ئەو بیری لەو شوێنەیە کە وتم، هەر ئەو شوێنە نەك جێگای تر. دەك بەر لەعنەتی شەیتان کەویت هەی بەرازی پۆخڵ.

دەستی بەیەکدا داو هاواری کرد:

---

[١٣] Saint nicholas قەشەیەکی سەدەی چوارەمە، کە لە سەرانسەری دنیای مەسیحیەتدا جێگای ستایش‌و ڕێز لێنان بوو.

[١٤] Salamis سالامیس یان سالامین دوورگەیەکە لەرۆژهەڵاتی یۆنان‌و ڕۆژئاوای ئەسینا لە کەنداوی سارونیك.

–دەی رۆڵە، ریزێك خواردنەوە بۆ هەموو برادەران بێنە.

زۆربا گوێچکە گەورەکانی بۆ قسەکان تەکاندبوو، پاشان رووی بەلای کەشتیەوانەکاندا وەرگێرا، ئەنجا لەمن راماو پرسی:

–ئەم برادەرە مەبەستی لە کوێیە؟ باس لەچی دەکات؟

لەپرا تێگەیشت و ئاخێزێکی بۆ کرد، بەدەنگێکی ئافەرین ئامێزەوە وتی:

–ئافەرین هاورێ، ئەم دەریاوانانە ئاگاداری نهێنیەکانن، ئەشێ لەبەر ئەوەبێت کە شەوو رۆژ چنگاوشی مەرگن.

مستە تۆپزیەکەی لەهەوادا چەرخاندو پاشان وتی:

–باشە ئەمە چیرۆکێکی ترە، با بگەرێینەوە سەرباسەکەی خۆمان، ئێستا من برۆم یان بمێنمەوە؟ تۆ بریاری خۆت بدە.

وتم ! زۆربا (ئەوەندە لێم هاتبوە پێشەوە خەریك بوو بکەومە ئامێزی)) تۆ لەگەڵ مندا وەرە، من لە کریت کانی خەلوزی بەردم هەیەو تۆیش دەبیتە چاودێری سەرکرێکارەکان، شەوانە بەجووتە لەسەر لمی کەناردەریا پاڵ دەکەوین. من لەم دنیایەدا نەژنم هەیە نەمنداڵ و نەسەگیش، پێکەوە دەخۆین و دەخوێنەوە، دوایی تۆ سەنتور دەژەنیت.

–بێگومان ئەگەر سەرو دڵم خۆش بن، ئەگەر لەسەر خۆم بم. دەربارەی کارکردنم تابڵێیت کاردەکەم، چونکە دەبمە پیاوی تۆ، بەلام سەنتور لێدان باسێکی ترە، سەنتور گیاندارێکی کێویەو پێویستی بەئازادیە، ئەگەر من کەیفم سازبێت سەنتور لێ دەدەمو گۆرانیش دەڵێم، سەمای زئیم بکیکۆ[١٥] و هاساپیکو[١٦] و بیندوزالیس[١٧] دەکەم. بەلام باهەر لەم سەرەتایەوە پێت بڵێم هەموو ئەمانە کاتێك دێنە دی کەمن بەتەواوی کەیفم سازبێت، برادەریمان لەولاوە بوەستێت، هەرشتێك بەکاتی خۆی، ئەگەر بتەوێت بەزۆر پێم بکەیت ئەوا پێکەوە ناگونجێین. ئەبێت ئەوە بزانیت بۆ ئەم جۆرە شتانە من مرۆڤێکم بۆ خۆم.

–مرۆڤێك؟ مەبەستت چیە؟

–مەبەستەکەم ئاشکرایە، یەعنی ئازادم.

---

[١٥] Zeimbekiko سەمایەکی میللی یەکێك لەخێڵە کەناریەکانی ئاسیای بچووك.

[١٦] Hassapiko سەمای قەسابان.

[١٧] Pendozaliیان Pentozali سەما جۆراو جۆرە میللیەکانی کریت.

بانگم كرد.

-گارسۆن، پێكێك ئارەقی تر.

زۆربا هاواری لێ هەستا:

-بیكە بەدووپێك، تۆش دەبێت بخۆیتەوە، دەبێت پەرداخەكانمان لێك بدەین، گوڵ مریەمەی كوڵاوو ئارەق پێكەوە ناگونجێن، دەبێت تۆیش پێكێك ئارەق بخۆیتەوە تا ڕێكەوتنەكەمان كۆك تر بێت.

هەردووكمان پەرداخەكانمان لێكدا، ئیتر تەواو ڕۆژ ببوەوە، كەشتی شووتی لێدا، بەلەمەوانێك كە جانتاكانی منی هێنابووە ناو كەشتیەكەوە ئاماژەی بۆ كردم، بەدەم هەستانەوە وتم:

-خوامان لەگەڵ با بڕۆین.

زۆربا خوێن ساردانە وتی:

-شەیتانیش.

داموكایەوەو توربەی سەنتورەكەی نایە بن باڵی، دەرگاكەی كردەوەو یەكەم كەس بوو چووە دەرەوە.

-٢-

دەریاو، هەوای خۆشی پاییزیو، دوورگەکانی پڕ لە ڕووناکیو، پەردەیەکی ناسکی وردە بارانی لەسەر خۆ کە هەمیشە یۆنانە ڕووتەکەی دادەپۆشی هەموومانی ئەفسوناوی کردبوو. بەخۆم وت:

((خۆزگەم بەوکەسەی کەپێش مردنی لەگەشتی نێو دەریای ئیجە تێربوە))

خۆش بەختیەکانی ئەم دنیایە زۆرن: ژن، میوە، بیرو باوەڕ، بەلام بەلای منەوە هیچ خۆشیەك بەئەندازەی گەشتی نێو ئەم دەریایە، لە هەوای سازگارو پاکیزەی پاییزدا. کە لەبەرخۆتەوە ناوی هەریەکێك لەدوورگەکان بهێنیت دڵی مرۆڤ ناخەنە ناو قولایی بەهەشتی تامو چێژەوە، مرۆڤ لە هیچ جێگایەکی تری ئەم دنیایە ئەوەندە هێورو ئاسان لەواقیعەوە هەنگاو نانێتە ناو خەونەوە. لێرە سنوورەکان دەپێچرێنەوەو لە ئەستوندەگی کۆنترین کەشتیدا گوڵو میوە دەڕوێن، دەڵێی لێرە، لەیۆنان، موجیزە بەری دارێکە کەپێویستی ژیانە.

نزیکی نیوەڕۆ بوو کە بارانەکە خۆشی کردەوە، خۆر هەورەکانی لەیەکدی دابڕی، خۆیشی ناسكو دلۆڤانو تەڕوتازەو شۆڕاو دەرکەوت، بەتیشکەکەی خاكو ئاوە خۆشەویستەکانی لاواند، من لەپێشی کەشتیەکەدا وەستابووم، مەستی موجیزەکانی سروشت بووم کە تا کۆتایی ئاسۆ دیاربوو.

کەشتیەکە یۆنانیی تیابوو، کەسانێك کە لەشەیتان دەچوون، چاویان بزو، مێشکیشیان وەك کالاکۆنەکانی بازاڕ وابوو، سەرگەرمی بێنەو بەردەی سەوداو مامەڵە بوون، لەپیانۆیەکی ناسازو ژنانی لەخۆبایيو بەدگۆ بەلام بەڕواڵەت داوێن پاك دەچوون، هەموو ئەم دیمەنانە دۆخێکی لادێیانەی ناشرینیان بەو ناوە دابوو، حەزت دەکرد ئەمسایو ئەوسەری کەشتیەکە بگری تۆتمی ناو دەریاکەی بکەیتو زۆر چاك بیتەکێنیت، تا ئەوجانەوەرانەی کەشتیەکەیان پیس کردووە، لەمرۆڤەوە بیگرە تا مشكو مێروو هەمووی خاڵی بکەیتە نێو دەریاکەوە، پاشان کەشتیەکە بشۆیتو بەڕەنگو ڕوویەکی تازەو خاڵیەوە بیخەیتەوە ڕێ.

بەڵام من هەندێك جار بەزەیی بەرۆكی دەگرتم، بەزەییەكی بودایی، سارد وەك دەرئەنجامەكانی باس‌و خواسی میتافیزیكی، بەزەیی نەك تەنیا بەحاڵی مرۆڤەكان، بەڵكو بۆ هەموو ئەو دنیایەی كە دەجەنگن، هاواردەكەن، دەگرین، ئومێدیان هەیەو كەچی ئەوە نابینن كە هەموو شتەكان بێجگە لە خەیاڵی پووچ‌و بێ مانا چی تر نین. بەزەیی بە یۆناندا، بەكەشتی‌و دەریاو بەخۆم‌و بەكانی خەڵوزو بەو دەست نووسە ناتەواوەی منیشدا كە دەربارەی بودایە. بە هەموو ئەو پێكهاتە بێهودانەی ڕووناكی‌و تاریكی كە لە پڕا دێن‌و هەوای پاك‌و بێگەرد پیس دەكەن.

تەماشای زۆربام كرد، كە بەدەم‌و چاوی قوپاوو ڕەنگی پەڕیویەوە لەپێشەوەی كەشتیەكەو لەسەر بەستە گوریسێك دانیشتبوو، لیمۆیەكی بۆن دەكردو، گوێ زلەكانی لەبگرەو بەردەی ئەوانە گرتبوو كە یەكێكیان بەرگری لە شا دەكردو ئەوی تریان لەڤینزولیس[1]، سەری دەلەقاندو تفی ڕۆدەكردە سەر زەویەكە، گاڵتەی بەقسەكان دەهات‌و لەژێر لێوەوە دەی وت:

-ئەم كاڵا كۆنانە چین! تەریق نابنەوە!

پرسیم: زۆربا، مەبەستت لە كاڵای كۆن چیە؟

-مەبەستم هەموو ئەم شتانەیە: دەوڵەت، دیموكراسی، ریفراندۆم، نوێنەران، هەموو ئەم شتە هەڵیت‌و پەڵیتانە.

بەبڕوای زۆربا ڕووداوە هاوچەرخەكان كۆن ببوون، چونكە ئەو لەبڕیاری ناوەوەی خۆیدا بەسەر هەموویاندا تێ پەڕیبوو، لەمزەینی ئەودا تەلگراف‌و كەشتی هەڵم‌و ڕێگای ئاسن‌و ڕەوشتی باوو وڵات‌و ئاین شت گەلێك بوون لەبابەتی تفەنگە كۆن‌و ژەنگ لێ دراوەكان. گیانی زۆربا لەدنیا خێراتر بۆ پێشەوە دەڕۆشت.

گوریسەكان بە ئەستوندەگەكانەوە جیڕە جیڕیان بوو، ڕۆخەكان سەمایان دەكرد، ڕەنگی ژنەكانی ناو كەشتی لە لیمۆ زەردتر بوو، هەموو چەكی ژنانەیان، واتا سوراوو سپیاوو كۆرسێت‌و سنجاقی سەرو شانەیان دانابوە سەر زەویەكە، لێویان بێ ڕەنگ‌و

[1] Venizelos سیاسەتمەداری یۆنانی كە لەشاری كانە-كریت-١٨٦٤-١٩٣٤ لەدایك بووە، لە ساڵەكانی ١٩١٠تا ١٩١٥و لە ١٩١٧ تا ١٩٢٥و ١٩٢٨تا ١٩٣٢و ١٩٣٣تا ١٩٣٥ سەرەك وەزیرانی یۆنان بوە.

نینۆکیان شین داگەڕابوو، قژقەرە پیرەکانیان پەڕیان لێ دەبووەوە، پەڕە خوازراوەکانیان دادەکەوت، وەك قردێلەو برژانگی دەستکردو خاڵی کوتراوو ملوانکەکانیان، کە مرۆڤ چاوی پێیان دەکەوت هێڵنجی دەهاتێ و لەهەمان کاتدا زۆری دڵ پێیان دەسووتا. زۆربایش زەردو پاشان سەوز داگەڕاو چاوە بریسکەدارەکانی لێڵ بوون، تەنیا لە دەوروبەری عەسردا بوو کە بەر چاوی کرانەوە، دەستی درێژکردو دوو دۆلفینی پیشاندام کە لەئاوەکەدا هەر هەڵبەزو دابەزیان بوو، پێ بەپێی کەشتیەکە دەهاتن، بەخۆشیەوە وتی:

–تەماشای ئەو دۆلفینانە بکە.

لەوکاتەداو بۆ یەکەمین جار پەنجەی دۆشاو مژەی دەستی چەپیم بینی کە لە ناوەڕاستا قرتابوو، ڕاچەنیمو پێم ناخۆش بوو، هاوارم لێ هەستا: زۆربا ئەوە پەنجەت چیەتی؟

لەبەر ئەوەی لە بینیی دۆلفینەکان خۆشحاڵی خۆم دەرنەبڕیبوو، بەساردیەوە وتی: هیچ.

من سوور بووم لەسەر پرسیارەکەمو پێم وتەوە! مەکینە پەنجەتی وردکردوە؟

–مەکینەی چی؟ من خۆم بڕیومە.

–خۆت؟ بۆ؟

بەدەم شان هەڵتەکاندنەوە وتی:

–تۆ ناتوانیت تێ بگەیت، سەرۆك، من پێم وتیت هەرکارێك تۆ بیڵێیت کردومە. ماوەیەکیش گۆزەم دروست دەکرد، شەیدای ئەم کارەیان بووم، دەزانیت مرۆڤ مشتێك قوڕ هەڵگرێ و چی دڵی بوێت لێی دروست بکات چ مانایەکی هەیە! فڕ ڕ ڕ چەرخەکە دەسوڕێنیێ و وەك شێت قوڕەکەیشی لەگەڵدا دەسوڕێت، لەگەڵ ئەوەیشدا کەتۆ بەسەر سەریەوە وەستاویت و دەڵێی: ئێستا گۆزە دروست دەکەم، ئێستا دەفر دروست دەکەم، ئێستا چراوگێك دروست دەکەم. بە کورتی چی دڵم بیەوێت دروستی دەکەم، بەمەدەڵێن: بوون بە مرۆڤ، واتا ئازادی.

ئیتر دەریاکەی لەبیرکردبوو، گازی لە لیمۆکەی دەستی نەدەگرت و چاویشی ڕووناکتر بوون.

پرسیم: ئاخر پێت نەوتم پەنجەت بۆ وای لێهاتووە؟

—هیچ، کەلەسەر چەرخەکە کارم دەکرد رێگای لیٚ دەگرتم، لە هەموو دیزەیەکدا ئەسکوێ بوو، کاری لیٚ تێك دەدام، منیش رۆژێك تەورێکم هەڵگرتو...

—ئازارت نەبوو؟

—چۆن ئازارم نەبوو، خۆ دارو بەرد نیم مرۆڤم، بێگومان ئازاریدام، بەلاّم وەك پێم وتیت دەستی هێنایە رێمو منیش بریم.

خۆر ئاوابوو، دەریاکە بۆ ماوەیەك هێور بووەوە هەورەکان لێکدی دابڕان، یەکەمین ئەستێرەی شەو هەڵهات، من تەماشای ئاسمانو دەریام کردو کەوتمە بیرکردنەوەو... مرۆڤ هێند عاشقی کارێك بێت کەبەتەور پەنجەی خۆی بۆ ببڕێتەوەو ئازار بچێژێت... وەلیٚ ناخۆشیەکەی خۆمم شاردەوەو بەدەم زەردەخەنەوە وتم:

—بەلاّم زۆربا، ئەمە کارێکی خراپە، ئەم کارەی تۆ چیرۆکێکم بیردێنێتەوە کە لە ئەفسانە ئاڵتونیەکاندایە[٢]: رۆژێك زاهدێکی خەڵوەتکێش ژنێکی بینی، ژنەکە ختورەیەکی لەدڵ خستو لەوەدابوو لەرێی لابدات، زاهیدەکە تەورێکی هەڵگرتو...

زۆربا کە دەی زانی کۆتایی چیرۆکەکە چۆن دێت قسەکەی پیٚ بریمو وتی:

—ئەو زاهیدە عەجەب کەرێك بووە، چۆن مرۆڤ ئەوشتەی خۆی دەبڕێت! بەڕاستی کەر بووە، چونکە ئەو ئەندامە بێچارەیە هیچ رێگایەکت لیٚ ناگرێت.

من لەسەر ئەوە سوور بووم کە: چۆن رێ ناگریٚ! هەر زۆریش رێگرە.

—رێگری چی؟

— رێگرە لە چوونە ناو بەهەشتی خواوە.

زۆربا مۆڕەیەکی لیٚ کردمو بەتەوسەوە وتی:

—بەلاّم کەرەگیان، ئەو خۆی بەڕاستی کلیلی بەهەشتە.

---

[٢] Goldenlegend کۆمەڵێك ئەفسانەیە لەبارەی ژیانی قەشەکانەوە کە لەسەدەی ١٣ی زایینیدا یاکوبی ڤراژینی نووسیویەتی، کتێبەکە بەزمانی لاتینی نووسراوەو وەرگێراوەتە سەر زمانەکانی تر. لەڕوانگەی فۆلکلۆری سەدەکانی ناوەڕاستەوە نرخی زۆریان هەیە. هەموو حیکایەتەکانی لەبارەی ژیانی پاكو پیرۆزەوەیە.

سەری بڵند کردو بەووردی لێم ڕاما، ئەی ویست لەوە بگات کە ئاخۆ من لەبارەی ئەو مەسەلانەوە ، مەسەلەی ژیانی ئەو دنیا، فریشتەکانی ئاسمان، ژن‌و قەشەکان چۆن بیردەکەمەوە، بەڵام واپێ دەچوو هیچی زیادەی دەست گیر نەبووبێت. سەرە زل‌و مووماش‌و برنجیەکەی لە قاندو وتی:

-ئەوانەی ئەو ئەندامەی لەشیان نیە ناچنە بەهەشتەوە.

پاشان بێدەنگ بوو.

من بۆ ئەوەی ڕاکشێم چوومە ژوورەکەی خۆمەوە، کتێبێکم بەدەستەوە گرت، هێشتا بیرو باوەڕەکانی بودا کاریان لێ کردبووم، دەستم کرد بەخوێندنەوەی -گفت‌و گۆی بوداو شوان-کە لەم ساڵانەی دواییدا دڵنیایی‌و ئاسودەیی ڕۆحیان پێ دەبەخشیم:

شوان: خۆراکم ئامادەیەو مەڕەکانم دۆشیوە، دەرگای کوختەکەم کیلۆن کردوەو ئاگرم کردۆتەوە، تۆیش ئەی ئاسمان، هەرچەندێکت دەوێت ببارێنە.

بودا: من ئیتر نەپێویستم بەخواردنەو نە بەشیر، بایەکان بوونەتە کوختم‌و ئاگریشم کوژاوەیە، تۆیش ئەی ئاسمان، هەرچەندێکت دەوێت ببارێنە.

شوان: من گاو مانگام هەن، مێرگەلانی باوو باپیرانم بۆ ماوەتەوەو گایەکیش کەهەموو مانگاکان ئاوس دەکات، تۆیش، ئەی ئاسمان، هەرچەندێکت دەوێت ببارێنە.

بودا: من نە گام هەیەو نە مانگا، مێرگەلانم نیەو هیچ شتێکی تریش، لە هیچ شتێکیش ناترسم، تۆیش ئەی ئاسمان، هەرچەندێکت دەوێت ببارێنە.

شوان: من ژنێکی گوێ ڕایەڵ‌و وەفادارم هەیە کە ساڵانێکە هاوسەرمە، شەویش بە دەست بازی لەگەڵ کردنیا خۆشم لێ دەگوزەرێ، تۆیش ئەی ئاسمان، هەرچەندێکت دەوێت ببارێنە.

بودا: من گیانێکی گوێ ڕایەڵ‌و ئازادم هەیە، ساڵانێکە فێری دەکەم یاریم لەگەڵدا بکات، تۆیش ئەی ئاسمان هەرچەندێکت دەوێ ببارێنە.

هێشتا ئەو دوو دەنگە لەگوێما دەزرنگانەوە کە خەو زۆری بۆ هێنام، با هەڵی کردبوو، شەپۆلەکان شووشە گەورەکەیان دەکوتا، لەنێوان خەوو بێداریدا وەك

دووکەڵ لوولم دەخوارد، زریانێکی توند هەڵیکرد، مێرگەلانەکان ژێر ئاوکەوتن و گاو مانگاو کەڵەگا هەموو نوقم بوون، باکە سەربانی کوختەکەی هەڵگرت و بردی، ئاگرەکە کوژایەوە، ژنەکە هاوارێکی لێ هەستاو کەوتە ناو قوڕو لیتەکەوەو مرد. شوان کەوتە گریان، هاواری دەکردو من گوێم لێ نەبوو چی دەڵێت، بەڵام ئەو دیسان هاواری دەکردەوە، منیش وەک ماسیەک بۆ نێو دەریا داکشێت بەردەوام بەرەو خەوێکی قووڵ ڕۆ دەچووم.

کە بەرە بەیان لە خەو بەئاگاهاتم دوورگەیەکی گەورەو سەرەکی بەفێزو سەرکێشم لەلای ڕاستمانەوە بینی، ڕیزە چیایەکی گوڵ ڕەنگ لەپشت تەمو لەژێر خۆرە پاییزیەکەوە زەردەی دەهاتێ، دەریا شینەکەی دەوری ئێمەیش هەر لەلرفەو چەپۆکاندا بوو.

زۆربا کە خۆی لەلێفەیەکی قاوەییەوە پێچابوو چاوی لە کریت نەدەگوێزایەوە، نیگای لە کێوەکانەوە دەپەڕیە سەر دەشت و پاشان بەدرێژایی کەنارەکە ورد دەبوەوە، دەت وت هەموو ئەوزەوی و دەریایانە بەچاوی ئاشنان و، واجارێکی تر شادمانە بەوەی کە بەخەیاڵ پێیان لەسەر دادەنێتەوە.

لێی نزیک کەوتمەوە، دەستم نایە سەرشانی و پێم وت:

– بێگومان ئەمە یەکەمین جارنیە بێیت بۆ کریت، زۆربا، تۆ بەچاوی هاوڕێیەکی کۆنەوە لێی دەڕوانیت.

زۆربا وەک لەشی داهێزرابێت باوێشکی‌دا، هەستم کرد تاقەتی قسە کردنی نیەو نایەوێت هیچ بڵێت، زەردەخەنەیەکم بۆ کردو پێم وت:

– حەز لە قسەکردن ناکەیت زۆربا؟

لەوەڵامدا وتی:

– نا، سەرۆک، نەک حەزی لێ ناکەم، بەڵکو کارەکەیشم پێ دژوارە.

– دژوار ؟ بۆ؟

ئەو یەکسەر وەڵامی نەدامەوە، دیسان چاوی بەسەرتاپای کەناردەریاکەدا گێڕا. شەو لەسەر سەکۆی کەشتیەکە نوستبوو، شەونم لە قژە لوول و ماش و برنجەکەی

دەچۆڕا، خۆرە هەڵتووەکەیش هەموو چرچو لۆچەکانی رووومەتو چەنەو گەردنی دەرخستبوو.

دوایی، لچو لێوە ئەستورو شۆڕەکانی کە لە لچو لێوی سابرێن دەچوون کرانەوە . وتی:

–من ناتوانم بەیانیان بناخڤم، زۆرم لاناخۆشە؛ داوای لێ بووردن دەکەم.

بێدەنگ بوو، دیسان چاوە بچووکو خڕەکانی لەکریت بڕیەوە.

ڕەنگی نان خواردنی بەیانی لێیدا، دەمو چاوە ترشاوەکان، ڕەنگی زەردی مەیلەو سەوز وردە وردە لە ژوورەکانەوە هاتنە دەرێ. ژنەکان بەقژی بژەوە لەسەر مێزێکەوە بۆ لایەکی دی خۆیان بەکێش دەکرد؛ بۆنی ڕشانەوەو کۆلۆنیایان لێ دەهات، ڕوانینیان شلویٚوترس لێ نیشتوو گەلۆرانە بوو.

زۆربا کە بەرانبەر بە من دانیشتبوو بە ئیشتیهایەکی تەواوەوە قاوەکەی فڕدەکرد، کەرەو هەنگوینی بەسەر نانەکەیدا ئەساویو دەی خوارد، وردە وردە دەمو چاوی کرایەوەو ئارام بوو. لۆچەکانی دەوری دەمی کرانەوە، ئەو ساتەی لەسەرخۆ بەرگی خەواڵویەتی لەبەرخۆی دادەماڵیو چاوی لەجاران زیاتر دەدرەوشایەوە من لەژێرەوە لێم دەڕوانی. جگەرەیەکی داگیرساند، زۆر تامەزرۆیانە مژی لێداو، لەکونە لووتە پڕ لەمووەکانیەوە هەورێکی دووکەڵی شین هاتەدەرێ، قاچی ڕاستی لەژێر خۆیدا نوشتاندەوەو وەك ڕۆژهەڵاتیەکان بەرەحەتی دانیشت. ئیتر ئامادەی قسەکردن بوو، وادەستی پێ کرد:

–وتت ئەمە یەکەمجارە کەمن بێم بۆکریت؟ (بەچاوە نیوە کراوەکانیەوە لە پەنجەرەی ژوورەکەوە تەماشای چیای ((ئیدا))[1]ی کرد کە لە پشتمانەوە ون دەبوو)) نا، ئەمە یەکەمجارم نیە، لە ساڵی ١٨٩٦دا من پیاوێکی تەواو بووم، مووی سمێڵو سەرم ڕەنگی واقیعی خۆیان، واتا ڕەش وەك پەری قەلەڕەش وابوو، ئەوسا هەرسیو دوو دانەکەمم هەبوو، کە دەمم خواردەوە لەپێشا هەموو مەزەی عەرەقەکەم دەخواردو پاشان خواردنم بەسەرا دەکرد. هەر تەواو لەو کاتەیشدا بوو کە شەیتان ویستی لە کریتا شۆڕشێك هەڵگیرسێت:

[1] Ida

﴿ ئەوسا من لەمەکدۆنیا چەرچی بووم، لەگوندێکەوە دەچوومە گوندێکی ترو وردەواڵەم دەفرۆشت، لەباتی پارە پەنیرو خوری و کەرەو کەروێشک و گەنمەشامیم وەردەگرت، پاشان هەموو ئەو شتانەم دەفرۆشتەوەو دوو ئەوەندەم قازانج دەکرد، شەوانیش ڕێگام بکەوتایەتە هەر گوندێك دەمزانی لە چ ماڵێکدا بنووم، لەهەموو گوندێکدا هەمیشە بێوەژنێکی دڵسۆز هەبوو، من یان بەکرەی دەزوو یا شانە یا سەرپۆشێکی ڕەشم بەیادی مێردە خواڵێ خۆشبووەکەیەوە دەدایەو لەگەڵیا دەخەوتم، ئەمە هیچی تێ نەدەچوو، بەڵێ. سەرۆك، دەبینیت کە ڕابواردن لە سەر من زۆرگران نەدەکەوت، بەڵام وەك پێم وتیت کریت جارێکی دی چەکی هەڵگرتەوە، بەخۆم وت: ((تف لەم بەختە. بەمەیش دەڵێن ژیان، بۆ کریت دەهێڵێت هیچ کاتێك هەناسەیەکی ئاسودە هەڵکێشین!)) ئەوسا شانەو بەکرەم نایە لاوە، تفەنگێکم هەڵگرت، چوومە ڕیزی شۆڕشگێڕەکانەوە، هەموو پێکەوە بەرەو کریت کەوتینە ڕێ﴾

زۆربا بێدەنگ بوو، لەو کاتەدا ئێمە لە پاڵ کەنداوێکی شێوە کەوانەییو هێدیدا کە کەنارێکی لمینی هەبوو پێش ڕەویمان دەکرد، لەوێدا شەپۆلەکان ئارامو لەسەر خۆ بڵاودەبوونەوە بێ ئەوەی بەرشتێك بکەون، تەنیا بەدرێژایی کەنارەکە کەفێکی ئاسکیان لەدوای خۆیانەوە جێ دەهێشت. هەورەکان پەراگەندە بوون، خۆر دەدرەوشایەوەو کریتی مۆنیش بە دڵنیاییەوە زەردەخەنەی دەهاتێ.

زۆربا سەری وەرگێڕاو نیگایەکی گاڵتە جاڕانەی تێ گرتم، پاشان وتی:

-سەرۆك، تۆ وادەزانیت من ئێستا ژمارەی سەری براوی تورکانت پێ دەڵێم؟ یان ژمارەی گوێچکەی براوی ئەو تورکانەی کە دەم خستنە عەرەقەوە؟ (چونکە لە کریت ئەم کارە باوە) نا گیانە، من هیچ ناڵێم چونکە ئەم باسە بێ حەوسەڵەم دەکات و تەریقی دام دەگرێت، ئەمە چ شێتیەکە؟ ئێستا کە کەمێك عەقڵم تێ گەڕاوە بە خۆم دەڵێم: ئەمە چ شێتیەکە بێ هۆ پەلاماری یەکێك بدەین کە لە هەموو تەمەنیا خراپەی لەگەڵدا نەکردبین؟ دوایی گازی لێ بگرین، لووتی ببڕین، گوێی هەڵکەنین، ورگی ڕادەین، بۆ ئەنجامدانی هەموو ئەم کارانەیش داوای یارمەتی لە خوا بکەین؟ بە جۆرێکی تر بڵێم. داوا لە خوا ئەکەین کە ئەویش لووت و گوێ ببڕێ و سك هەڵدڕێ؟

((بەڵام ئەوە بزانە کەمن لەو سەردەمەدا خوێنم دەکوڵاو ئەم دەتوانی دەست لەسەر دەست دابنێمو بکەومە شەنو کەوی مەسەلەکە. مرۆڤ بۆ ئەوەی بتوانێت بەڕاستیو شەرافەتمەندانە بیربکاتەوە دەبێت لەسەر خۆ بێتو تەمەنێکی تێ پەڕاندبێتو ددانی نەمابێت، کە مرۆڤ ددانی نەبوو بە ئاسانی دەتوانێت بڵێت: ((کوڕینە، تەریق ببنەوە، گاز مەگرن)) بەڵام کە سیودوو ددانەکەی لەجێی خۆیدا بێت بڵێم چی.. مرۆڤ لە گەنجیدا گیاندارێکی دڕندەیە، بەڵێ سەرۆک، گیاندارێکی دڕندەی مرۆڤ خۆر))

زۆربا سەری لەقاندو دیسان کەوتەوە ئاخاوتن:

-مەڕیش دەخوات، مریشکو بەرازیش هەر دەخوات، بەڵام تا گۆشتی مرۆڤ نەخوات تێر نابێت.

پاشماوەی جگەرەکەی لەژێر فنجانە قاوەکەیدا کوژاندەوەو لەسەری ڕۆشت:

-نا، تێر نابێت، ئەی تۆ لەم بارەیەوە دەڵێی چی هۆ بلیمەتی زەمانە؟ بێ ئەوەیش چاوەڕێی وەڵام بێت، هەر بەدەم تێ ڕوانینمەوە وتی:

-لەم بارەیەوە تۆ دەڵێی چی؟ ئەوەندەی من بزانم هەرگیز جەنابت برسیەتیت نەچەشتووە، قەت کەست نەکوشتوە، هەرگیز دزیت نەکردووەو هەرگیز لەگەڵ ژنی یەکێکی تردا نەنوستویت، کەواتە تۆچی لە دنیا دەزانیت؟

پاشان بە سوکایەتی پێکردنێکی ئاشکراوە لەژێر لێوەوە وتی:

-عەقڵێکی گوناهت هەیەو لەشێکیش کە هەرگیز هەستی بەگەرمی خۆر نەکردوە.

بەڕاستی من لە دەستی نەرمو شلو دەمو چاوی ڕەنگ پەڕیوو ژیانی خۆم کە خوێنو لیتەیەکی بەرنەکەوتووە تەریقی دای گرتم.

زۆربا دەستی قورسی وا بەسەر مێزەکەدا هێنا دەت وت بەئیسفنجێك پاکی دەکاتەوە، ئینجا وتی:

-با وا بێت، من دەمویست پرسیارێکت لێ بکەم، بێگومان تۆیەکی زانا کە چەندان کتێبت هەڵگێڕو داگێڕ کردوە دەشێ بزانیت...

-چی بزانم، بیڵێ، زۆربا!

–سەیرە، سەرۆك، زۆر سەیرە، ئەوەی سەری منی بەگێژ هێناوە! ئەم هەموو تاوانە، ئەم هەموو دزیو کوشتو کوشتارەی کە ئێمەی شۆڕشگێڕ کردمان بۆ هێنانی شازادە جۆرج بو بۆ یۆنانو بۆ بەدەست هێنانی ئازادی!

بە هەردوو چاوی کەلەسەر سامیا کرابوونەوە تەماشای کردو لەبەر خۆیەوە وتی:

–ئەمە لەخۆیدا مەتەڵە، مەتەڵێکی گەورەیش، کەواتە بۆ ئەوەی دنیا ئازاد بێت پێویستە ئەم هەموو گوناهو تاوانە بکرێت؟ ئەگەر من بمەوێت هەموو ئەو نامەردیو پیاو کوژیانەی خۆم کردومن بۆ تۆی بگێڕمەوە مووی سەرت دەبێتە سووژن، باشە، ئەم کارانە چیان لێ کەوتەوە؟ ئازادی! خوا لە جیاتی ئەوەی بە هەورە بروسکەکانی بمانسوتێنێت ئازادی دابنێ، بەڕاستی من لەم کارە سەر دەرناکەم!

وام لێ ڕامابوو وەك ئەوەی داوای هاوکاری کردنم لێ بکات. دیاربوو ئەم مەسەلەیە زۆری ئازار پێ گەیاندوەو نایشتوانێت بگاتە ئەنجام.

بە دوودڵیەوە پرسی:

–تۆ، سەرۆك، تۆ هیچ لەم مەسەلەیە تێ دەگەیت؟

من چی تێ بگەم؟ چی پێ بڵێم؟ یان دەبێت ئەوەی ئێمە ناوی خوامان لێ ناوە وجودی نەبێت، یان ئەوەی ئێمە ناوی گوناهو تاوانی لێ دەنێینو لەپێناوی خەباتو ئازادی دنیادا دەکرێن دەبێت کارێکی پێویست بن.

دەمویست بۆ تێگەیاندنی زۆربا ڕستەیەکی سادەتر پەیدا بکەم، وتم:

–چۆن گوڵ لەناو پەینو پیسیا ڕەگ دادەکوتێو دەڕوێت؟ زۆربا، تۆیش هەروای دابنێ کە پەینو پیسیەکە مرۆڤەو گوڵیش ئازادیە.

زۆربا مستێکی بەمێزەکەدا کێشاو وتی:

–ئەی تۆو چیە؟ بۆ ئەوەی گوڵێك سەوز بێت پێویستە تۆوەکەی هەبێت. کێ تۆوێکی وای لە هەناوی پۆخڵی ئێمەدا داناوە؟ ئەی بۆ ئەو تۆوە لەگەڵ چاکیو پاکیا پێ ناگات؟ بۆ دەبێت خوێنو پیسی سەوزی بکات؟

سەرم لەقاندو وتم:

–نازانم.

-ئەی کێ دەزانێت؟

-هیچ کەس.

زۆربا هاوارێکی نا ئومێدانەی لێ هەستاو بەترسەوە لە هەموو لایەکی ڕوانی.

-کەواتە تۆ بە تەمای من بەم کەشتیو مەکینەو بۆینباخانەتەوە چی بۆ تۆ بکەم؟

دووسێیەك لەو گەشتیارانەی کە دەریا ماندوی کردبوونو لەپشت مێزێکی نزیکمانەوە قاوەیان دەخواردەوە تەواو کڕبوون، پشوویەکیان گرتو وەك ئەوەی هەست بەکێشەیەك بکەن گوێیان هەڵخستبوو.

زۆربا ئەو دیمەنەی لا خۆش نەبوو، دەنگی نزم کردەوەو وتی:

-با واز لەو مەسەلەیە بێنین، کاتێك کە بیری لێ دەکەمەوە دڵم دەیەوێت هەرچیەکەم بەر دەست بکەوێت، لەکورسیەوە تا چرا هەمووی بشکێنم، یان سەرم بەدیواردا بکێشم، پاشان، تازە ئەمانە بەمن چی؟ گۆڕ بەگۆڕ چم، یان دەبێت باجی ئەو شتە شکاوانە بدەم یان بچمە دەرمانخانەیەك تا سەری شکاوم بۆ بپێچن. خۆ ئەگەر خوایەکیش هەبێت ئەوە خراپتر، ئەوسا حسابمان دەبێتە بۆش، چونکە بێگومانم خوا لەو سەرەوە لەژێرەوە تەماشام دەکاتو لەپێکەنینا دەکوڵێت.

وەك ئەوەی مێشێك لە خۆی دەربکات لەپڕا کەوتە دەست ڕاوەشاندنو بەدەنگێکی بێزاریەوە وتی:

-ئێستا دەمەوێت ئەوەی مەبەستمە پێت بڵێم؛ کە کەشتی شاهانەی بە ئاڵاو واڵا ڕازاوە گەیشتە بەندەرو، تۆپەکان بۆ پیرۆزبایی هاتنی تەقینو شازادە پێی نایە سەر زەوی کریت... تۆ تا ئێستا میللەتێکت دیوە کاتێك کە ئازادی بەدەست دێنێت چۆن هەموو شێت دەبن؟ نەت دیوە؟ کەواتە تۆ ئەی سەرۆکی بێچارەی من بە کوێری هاتویتەتە دنیاوەو بەکوێرییش بەجێی دێڵێت، ئەگەر من هەزارساڵی تربژیم، ئەگەر بێجگە لەپلە گۆشتێك هیچی تر لە منا بەزیندویی نەمێنێت ئەوەی لەو ڕۆژانەدا دیومن هەرگیز لەیادیان ناکەم، ئەگەر لەو دنیا هەموو کەسێك ئازاد بێت کە بەخوایشتو ئارەزووی خۆی بەهەشتێك هەڵبژێرێت - کە بەڕاستیش دەبێت وا بێتو، من تەنیا بەهەشتێکی بەو جۆرە بەبەهەشت دەزانم- بەخوا دەڵێم:

((یەزدانی مەزن، دەمەوێت بەهەشتەکەی من-کریت-ێك بێت رازاوە بە چڵە مۆردو بە ئاڵا، حەزیش دەکەم ئەو دەقیقەیەی شازادە جورج پێ دەنێتە سەر زەوی کریت چەند سەدەیەك درێژە بکێشێت، ئەمە بۆ من بەسە))

دیسان زۆربا بێدەنگ بوو، سمێڵی باداو پەرداخەکەی لێوان لێو کرد لە بەفراوو یەکژەمی بەسەریەوەنا.

پرسیم: زۆربا، چی لەکریتا روویدا؟ باسیکە.

زۆربا بە ناجۆریەکەوە وتی: هاوڕێ من نامەوێت بەزمانی ئەدەبی و وشەی بریقەدار قسەبکەم، من پێم وتیت ئەم دنیایە مەتەڵەو مرۆڤ بێجگە لە جانەوەرێکی کێوی هیچی ترنیە.

((جانەوەرێکی کێوی گەورەو خوایەکی گەورە، یەکێك لەو زەلامە شۆڕشگێڕانەی لە مەکدۆنیاوە لە گەڵما هاتبوو ناوی یۆرگابوو٤، لەو لاتانە بوو کە تەنیا بۆ دار برین دەستی ئەدا، یان بڵێم چی، بەرازێکی پیس بوو، بینیم دەگریا، لێم پرسی: (ها.. یۆرگای نەعلەتی بۆ دەگریت؟ خۆیشم وەك هەوری بەهار کەوتبوومە فرمێسك هەڵڕشتن، ئای بەرازی پیس بۆ دەگری؟ بەلام ئەو دەستی کردە ملم و کەوتە ماچ کردنم، وەك منداڵیش هەر دەگریا، پاشان ئەو کابرا پیسە ، کیسەی پارەکەی لە گیرفانی دەرهێناو ئەوپارە زێڕانەی لە تورکەکانی دزیبوو لە کۆشیا خاڵی کرد، ئەنجا بەمشت پارەکانی بەهەوادا هەڵدەداو دەی وت: ئازادی یەعنی ئەمە، تێ ئەگەی سەرۆك؟))

من هەستاو چوومە سەر سەکۆی کەشتیەکە تا لەشم بدەمە بەر بای توندی دەریاکە، بۆ خۆم بیرم کردەوە:

((ئیتر ئەمەیە ئازادی! بەدی هاتنی ئارەزوویەك، کۆکردنەوەو لەسەر یەك خستنی دراوی زێڕ، دوایی زاڵ بوون بەسەر ئارەزووتاو بەفیڕۆدانی ئەوەی کە کۆت کردۆتەوە، خۆ ئازاد کردن لە کۆتی ئارەزوویەك و کەوتنە داوی ئارەزوویەکی لەو چاکترەوە، بەلام ئاخۆ هەر ئەمەیش لە خۆیدا جۆرێك نیە لە کۆیلایەتی؟ لەبەر خاتری بیرو باوەڕێك، یان گەلەکەت، یان لەبەرخاتری خوا خۆت بەخت بکەیت ؟ یان دەبێت چەندە پلەو

---

[4] Yorga

پایەی سەرۆك بەرزتر بێت پەتی گەردنی کۆیلە درێژتربێت؟ بەم حاڵەوە کۆیلە چاکتر دەتوانێت دەست و پێ بهاوێژێت و لەمەیدانێکی فراوانترا زیاتر هەڵس و کەوت بکات، بێ ئەوەی هەست بەپەتی سێدارەکەیش بکات بمرێت، ئایا ئەمەیە مانای ئازادی؟

لەدوا نیوەڕۆیەکی درەنگا گەیشتینە کەنارە لماویەکەمان، لمێکی وردو سپی دەت وت بێژراوەتەوە، داری ژاڵە کەهێشتا گوڵیان پێوە بوو لەگەڵ داری هەنجیرو، خرنوکی شامی، کەمێك دوورتریش ، لەلای ڕاستەوە، تەپۆڵکەیەکی ڕەنگ خۆڵەمێشی کە هیچ درەختێکی پێوە نەبوو، لەدەمو چاوی ژنێك دەچوو ڕاکشابێت، لەژێر چەناگەو بەر گەردنیەوە دەماری ڕەنگ قاوەیی و خەڵوزی لینیست خۆی ڕاکێشابوو. پاییزە با هەڵی دەکرد. گەواڵە هەورەکان لەسەرخۆ پەلە تێدەپەڕین و سێبەری سەرزەویەکەیان خۆش دەکرد، پەڵە هەوری تر هەبوون بە تووڕەیی ڕوویان لە ئاسمان دەکرد، ڕووی خۆر دەگیراو دەکرایەوە، ڕووی زەویش وەك ڕووی زیندەوەرێکی بەتەنگ هاتوو لەگەڵ ئەودا ڕوناك وتاریك دەبوو.

بۆ ماوەیەکی کەم لەسەر لمەکە وەستامو تەماشام کرد، تەنیاییەکی پیرۆز، خەمبارو سەرنج ڕاکێش، وەك بیابان لەبەردەممدا ڕاکشابوو، ئەو گۆرانیە بودایيە لە دڵی زەویەکەوە هەستاو بە قوڵایی وجودی مندا ڕۆچوو.

((کەی بێت منیش، تەنیاو بێ یارو یاوەر، بێ خۆشی و خەم، تەنیا بەم یەقینە پیرۆزەوە کە هەرچیەك هەیە خەو وخەونە، دەخزێمە کونجی تەنیایی خۆمەوە؟ کەی بە بەرگێکی کۆن و دڕاوەوە، شادو بێ ئارەزوو لە چیایەکدا دەچمە خەڵوەتەوە؟ ئەگەرچی جەستەی من بێجگە لە نەخۆشی وگوناهو پیری و مەرگ هیچی تر نیە، بەڵام کەی ئازادو بێ ترس و بەدڵێکی پڕ لەخۆشیەوە لە دارستانێکا پەنا دەگرم؟ کەی؟ کەی؟))

زۆربا بە سەنتورەکەی بن دەستیەوە لێم نزیك کەوتەوە.

من بۆ شاردنەوەی هەڵچوونەکانی ناوەوەی خۆم پێم وت:

-ئەمەیش کانزای لینیت!

دەستم بۆ ئەو تەپۆڵکەیە درێژکرد کە لەدەمو چاوی ژن دەچوو، بەڵام زۆربا بێ ئەوەی سەیری ئەو بەر بکات بڕۆی لێکنا و وتی:

-پاشان سەرۆك، ئێستا کاتی نیە، دەبێت لەپێشەوە زەوی لە جمو جوڵ بکەوێت. زەوی ئەحلەتی هێشتا لە جووڵەدایە، سۆزانیە وەك پردی لە سەرکەوتن و داکەوتنایە. با لەپێشەوە بچینە ناو گوند.

ئەمەی وت و بەهەنگاوی گورج، وەك دوا بڕیاری دابێت بەڕێ کەوت. دوو مێردمنداڵی پێ پەتی، خۆر ئەنگاز وەك بەچکە عەرەب کەوتنە پێشمان و جانتاکانیان بۆ هەڵگرتین، یەکێك لە پیاوانی گومرگ، زلەیەکی چاوشین، لە کۆختێکی داریندا کە نووسینگەی گومرگ بوو نێرگەلەی دەکێشا، بەلاچاوێك تەماشای کردین، بێ بایەخ پێدان سەیرێکی جانتاکانیشی کردین، کەمێك لەسەر کورسیەکەی جووڵا وەك بیەوێت هەستێت، بەڵام توانای نەبوو، لەسەر خۆ لوولەی نێرگەلەکەی لابردو بەدەنگێکی خەواڵوانەوە وتی:

-بەخێربێن.

یەکێك لەمێرد منداڵەکان هاتە تەکمەوە، بەچاوە ڕەشەکانی کە لە زەیتوون دەچوون چاوی لێ داگرتم و بەگاڵتە پێ کردنەوە وتی:

-یارۆ کریتی نیە، ها! پیاوێکی تەمەڵە.

-یەعنی کریتیەکان تەمەڵ نین؟

مناڵە کریتیەکە وەڵامی دایەوە:

-بۆ؟ بۆنا؟ ئەوانیش تەمەڵن، بەڵام بەجۆرێکی تر..

-ئاوایی لێرەوە دوورە؟

-ئا! هەر بە مەودای تەقەی تفەنگێك، بڕوانە، پشت ئەوباخانە، لەنێو دەربەندێکایە، گوندێکی جوانە، بەڕێز، ناوچەیەکی بەپیت و فەڕە. لەخرنووکەکی شامیەوە بیگرە تا هەلوژە، نوك، زەیتوون و شەرابی تیا دەست دەکەوێت. لەخواریشەوە، لەناولمەکەدا خەیار و تەماتە و باینجان و کاڵەکیش دەڕوێنن، کاڵەکی کریتی زۆر زوو پێ دەگات، چونکە بای ئەفریقای بەسەرا دێت و زوو پێی دەگەیەنێت. تۆ بەڕێز، ئەگەر شەو لەبێستانێکدا بنوویت گوێت لەدەنگی خرچە خرچی کاڵەکەکان دەبێت کە دەیانەوێت لەتوێکڵ بێنە دەرێ.

زۆربا لەپێشەوە لارە لارەی بوو، هێشتا سەری دەسوڕا، هاوارم لێ کرد:

-ئازابە، زۆربا، ئیتر ناخۆشیمان تەواو بوو، نەترسیت!

ئێمە خێرا دەڕۆیشتین، سەرتاپای زەویەکە لەو گوێچکە ماسی بوو، ناوە ناوەیەکیش درەختێکی گەز، هەنجیرە کێویلەیەك. چەند قامیشەلانێك و چەند شەوکەرانێك دەهاتنەڕێ، هەواکەی خەفەخان بوو. هەورەکان زیاتر بەرەو خوار دەبوونەوە، بایەکەیش خستبووی.

بەپاڵ دار هەنجیرێکی گەورەدا تێپەڕین کە قەدەکەی ببوە دوولقی پێچاو پێچ و پیری کلۆری کردبوو، یەکێك لەمنداڵەکان وەستا، بە چەناگەی ئاماژەی بۆ درەختە پیرەکە کردو وتی:

-ئەم دار هەنجیرە هی کچەکەی ئێمەیە.

من سڵەمیمەوە، لەسەر زەوی کریتا هەر دارو بەردێك بگریت مێژوویەکی خەمناکی تایبەتی خۆی هەیە. وتم:

-کچەکەی ئێمە؟ یەعنی چۆن؟

وتی: لەسەر دەمی باوە گەورەی مندا کچە خانەدانێکی ئەم دەڤەرە حەز لە کوڕە شوانێك دەکات، بەڵام باوکی کچەکە قایل نابێت شووی پێ بکات. کچە دەگری، هاوار دەکاو دەپاڕێتەوە، بەڵام پیرەی باوکی لەسەر ڕاکەی خۆی سوور دەبێت. تا شەوێك کچ و کوڕەکە دیارنامێنن، ڕۆژێك و دوان و سیان و هەفتەیەك بەدوایاندا گەڕان و نەیان دۆزینەوە، تا وردە وردە کوڕو کچەکە بۆگەنیان کرد. ئەوسا بەدەم بۆنەکەوە چوون و لەژێر ئەم دار هەنجیرەدا کە هەردوو کیان لە ئامێزی یەکتردا پێکەوە قرسا بوون دۆزیانەوە، تێ ئەگەیت؟ بەهۆی بۆگەنەکەوە دۆزرانەوە.

مناڵەکە دایە قاقای پێکەنین. گوێمان لەژاوە ژاوی ناوگوندبوو، سەگەل دەوەڕین، ژنان لە هەراوزەنای خۆیاندا بوون، کەڵەشێرەکان هەواڵی وەختیان ڕادەگەیاند، بۆنی تڵپەی ترێ کە لە مەنجەڵی دڵۆپاندنی ئارەقەوە دەهات هەموو ئەو ناوەی پڕ کردبوو. هەردوو مێرد منداڵەکە بەجووتە هاواریان کرد:

-ئەوە گوندەکەیە.

هەر ئەوەندەی بەدەوری تەپۆڵکە لمەکەدا سوڕاینەوە گوندە بچکۆلەکە کە کەوتبوە داوێنی دەربەندەکەوە دەرکەوت. خانووەکانی نزم و هەیوانداروگەچ کاری بوون، هەموویشیان پاڵیان بەیەکەوە دابوو، لەبەرئەوەی پەنجەرە کراوەکان پەڵەیەکی

ڕەشیان دروست كردبوو خانوەكان لەو كاسە سەرە سپیانە دەچوون كە لەنێوان تاوێرەكاندا بەپاڵ یەكەوە دانرا بن. خۆم گەیاندە زۆرباو پێم وت:

-زۆربا، ئاگات لە خۆت بێت، كە دەچینە ناو دێ هەڵس‌و كەوتت لەجێی خۆیدا بێت، نابێت بۆنی شتێك بكەن، دەبێت بزانن كەئێمە پیاوی كاراو ڕاساڵین، من خاوەنی كارم‌و تۆ سەركاری كرێكاران، ئەوەیش بزانە كە خەڵكی كریت گاڵتەو ماڵتە نازانن، هەر ئەوەندەی تەماشات بكەن یەكسەر پەی بەخاڵە لاوازەكانت دەبەن‌و نازناوێكت لێ دەنێن كە هەرگیز لێت نابێتەوە، ئەوسا وەك سەگێكت لێ دێت كە تاوەیەكیان بەكلكیەوە بەستبێت‌و ئەویش هەر ڕابكات.

زۆربا سمێڵی لە مشت گرت‌و كەوتە بیركردنەوە، پاشان وتی:

-گوێ بگرە سەرۆك، ئەگەر لە گوندەكەدا بێوەژنێك هەبێت پێویست ناكات بترسیت، خۆ ئەگەر بێوەژنی تیا نەبێت...

هەر لەو كاتەدا لەبەرایی گوندەكەدا ژنە سواڵكەرێكی شڕۆڵە پێشی لێ گرتین‌و دەستی لێ پان كردینەوە، ژنێكی خۆرئەنگاز، چڵكن، سمێڵێكی ڕەش‌و باریكی بەپشت لێوەوە بوو، هاواری لەزۆربا كرد:

-هێی مامۆ، مامۆ! تۆ ویژدانت هەیە؟

زۆربا وەستاو بەجیدی وەڵامی دایەوە:

-بەڵێ هەمە.

-كەوایە پێنج -دراخمە-[٥]م بدەرێ.

زۆربا جزدانێكی چەرمی كۆنەی لەگیرفانی دەرهێناو وتی:

-وەرە .. بیگرە.

بزەیەك كەوتە سەر لێوە بەبارەكانی زۆرباو سەری وەرگێڕاو وتی:

-لەوە دەچێت لێرە هەرزانی بێت، ویژدانێك بەپێنج دراخمە.

سەگی دێ بەرەو ڕوومان هاتن، بۆ تەماشاكردنمان ژنان لەسەربانەوە خۆیان شۆڕكردەوە، منالان بەدەنگی بەرز لەگەڵ یەكا دەدوان‌و دوامان كەوتبوون، هەیان بوو وەك سەگ دەوەڕی، هەیان بوو وەك ماشێن هۆڕنی لێدەدا، هەندێكیش پێشمان دەكەوتن‌و بەچاوی ئەبڵەق‌و سەیرەوە لێ یان دەڕوانین.

---

[٥] Drachma پارەیەكی كۆنی یۆنانی‌یەو ئێستایش بەكاردێت، وشەی درهەم لە دراخمەوە هاتوە.

گەیشتینە مەیدانی سەرەکی گوندەکە، دوو سپیداری گەورەی لێ بوو، لەدەوروبەریانداو هەر لە قەدی دار دوو کورسی کەل و کۆم دروست کرابوون، بەرانبەریش چایخانەیەك هەبوو، لەسەر تابلۆیەکی گەورەی کاڵەوە بوو ئەم چەند وشەیە نووسرابوو: "چایخانە – قەسابخانەی شەرافەت".

زۆربا لێی پرسیم:

–سەرۆك بۆ پێدەکەنیت؟

من دەرفەتی وەڵامدانەوەم نەبوو. لەدەرگای چایخانە–قەسابخانەوە پێنج شەش چەتەوڵ بەپانتۆڵی شینی تێرو پشتێنی سوورەوە هاتنە دەرێ و بانگیان کرد:

–بەخێربێن، هاورێیان، فەرموون وەرنە ژوورەوە، پێکێك ئارەقی تازە هەڵدەن، هێشتا گەرم گەرمەو تازە لەمەنجەڵی دڵۆپاندن هاتۆتە دەرێ.

زۆربا مڵچەیەکی کردو وتی:

–سەرۆك تۆ دەڵێی چی؟

تەماشای کردم و چاوی لێ داگرتم:

–پێکێك نەخۆینەوە؟

پێکێکمان خواردەوە هەموو، هەناوی سوتاندین، خاوەنی چایخانە–قەسابخانە کە هاتە لامانەوە، پیاوێکی پیر بەڵام هێشتا بەتواناو تەندروست بوو، کورسی بۆ هێناین، پرسیم: دەتوانین لەکوێ جێگایەك پەیدا بکەین؟

یەکێکیان وتی: برۆنە ماڵی مورتانس خانم[٦]

بەلامەوە سەیر بوو، پرسیم:

–ئەم خانمە فەرەنسیە؟

وتیان: خوا دەزانێت لەکوێوە هاتوە! ژنێکە هەموو دنیا گەڕاوەو ئاوی هەموو جێگایەکی پیا هەڵڕژاوە، بەپیری هاتۆتە ئێرەو کەل و پەلەکانی هێناوەو میوانخانەیەکی کردۆتەوە.

مێرد منالێکی تر ئەمەی لێ زیادکرد: شیرینیش دەفرۆشێت.

منالێکی تر وتی: سوراوو سپیاو لەخۆیشی دەکات، ڕەفتەیەك دەئاڵێنێتە ملی و. توتیەکیشی هەیە.

زۆربا پرسی: بێوە ژنە؟

[٦] Mme Hortense

کەس وەڵامی نەدایەوە.

زۆربا کەدەمی پڕببوو لەناو دیسان پرسیەوە: بێوەژنە؟

چایچیەکە ریشە پڕو ماش‌و برنجیەکەی خۆی لەدەست گرت‌و وتی:

-هاوڕێ، چەند تاڵ موو لەم ریشەی منا دەبینیت؟ چەند؟ باشە، ئەوژنەیش ئەوەندەجارە شووی کردووەو بێوەژن کەوتووە، تێ گەیشتی؟

زۆربا زمانی بەلچو لێویا هێناو وتی:

-بەڵی تێگەیشتم.

-رەنگە سەری تۆیش بخوات.

پیاوێکی پیر بانگی لێکرد: وایە هاوڕێ، ئاگات لەخۆت بێت!

هەموو دەستیان بەپێکەنین کرد.

چایچیەکە جارێکی تر لە سینیەکدا پێکی دووەمی بۆ هێنایەوە، نانی جۆر پەنیری بزن‌و هەرمێ لەسەر سینیەکە بوو، رووی لە دانیشتوەکان کردو بەدەنگی بەرز پێی وتن:

-دەی، برۆن‌و واز لە میوانەکان بێنن تا بحەسێنەوە، ئەمشەو ناچنە میوانخانەی ئەو ژنەوەو هەرلێرە دەنوون.

پیاوە پیرەکە بە چایچیەکەی وت:

-کۆندۆ مانۆلیۆ[7] ئەمشەو من ئەیانبەمەوە ماڵی خۆم، من منداڵم نیە، خانوەکەم گەورەیەو ژووری زۆر تیایە.

چایچیەکە دەمی لەگوێی پیرەمێردەکە نزیك خستەوەو وتی:

-ببوورە ئاپۆ ئاناگنوستی[8] من پێش دەستیم کرد.

ئاناگنوستی پیر وتی: ئەویان بۆ تۆو پیرەمێردەکەشیان دەبەمە لای خۆم.

زۆربا تەنگە گرتی‌و بەتوورەییەوە وتی:

-کێ پیرە مێردە؟

ئاماژەم بۆ زۆربا کرد کە تووڕە نەبێ‌و وتم:

---

[7] KondoManolio

[8] Anagnosti

—من و تۆ پێکەوەین و لەیەکتر جیانابینەوە، دەچینە میوانخانەکەی هورتانس خانم.

*

خۆش هاتن، خۆش هاتن.

ژنێکی کورتە بالای ڕوخۆش، قەڵەویلکەیەکی قژ زەرد کردو لە ژێر سپیدارەکانەوە دەرکەوت، بەقاچە خوارو خێچەکانیەوە بە لەنجەولار دەهات و هەردوو دەستی بۆ پێشەوە درێژکردبوو، چەند تاڵە موویەك کە لەمووی بەراز دەچوون، لەخاڵەکەی سەر چەناگەیەوە هاتبوونە دەرێ و جوانیەکیان پێ بەخشیبوو، ڕەفتەیەکی ئاوریشمی سووری بەگەردنیەوە ئاڵاندبوو، پۆدرەیەکی ئەرخەوانی لەسەر گۆناسیسەکانی دابوو، چەند تاڵە موویەکی نەرم و شل بەسەر تەوێڵیەوە یاریان دەکردو، هەر لەو پیرەژنە دەچوو کە سارابرنا[١]ی ژنە ئەکتەر لە شانۆگەری (بەچکە هەڵۆ)دا دەوری ئەوی دەبینی.

من هەر لەخۆمەوە سۆزێك گرتبوومی و بەتەواوی خۆشحاڵیەوە ویستم دەستی ماچ بکەم، لەوەڵامیدا وتم:

—بەناسینتان خۆشبەختم هورتانس خانم.

لەوکاتەدا ژیانم وەك چیرۆکێك، وەك یەکێك لەکۆمیدیاکانی شکسپیر، بۆ نموونە (زریان) هاتە بەرچاو، دەت وت دوای غەرق بونێك، بەسەرتاپای لەشی تەڕمانەوە لەکەشتی دا بەزیوین و کەوتوینەتە سەرو سۆراخی کەنارە سەر سوڕهێنەرەکان و، بەڕێ و ڕەسمی تایبەتیەوە سلاو لە دانیشتوان دەکەین، بەڕای من هورتانس خانم وەك شاژنی دوورگە، یان جۆرێك لە سەگڵاوی ئاوی ڕەنگ خورمایی و بریقەدارم هاتە بەرچاو کە خەریك بێت بۆن بکات و عەتری لەخۆی دابێت، بەو سمێڵەوە کەوتبێتە ئەو

[١] Sarah Bernhardt ژنە ئەکتەری ناوداری فەرەنسی کە زیاتر لە شانۆنامە تراژیدیەکاندا دەوری دەبینی (١٨٤٤-١٩٢٣).

كەناره لمینەوه، لەدوایشیەوه (كالیبان)[10] بەچەند سەرێكی پیس‌و قژنی پڕ لە گۆڤەندەوه وەستاوەو بەفیزو سووكیەوه تەماشای شاژن دەكات.

زۆربایش خۆی وەك شازادەیەك گۆڕیبوو، چاوی ڕامانی بەو شاژنەدا كرابوەوه، وەك هاوڕێیەكی كۆن، یان كەشتیە جەنگیەكان كە لە دەریا دوورەكاندا جارێك شەڕی بردبێتەوەو تاوێك تێك شكابێت، پەنجەرەكانی شكابن‌و كۆڵەكەكانی وردبووبن، بایەوانەكانی پارچەپارچە بووبێتن‌و ئێستایش.. هەموو لەشی شەقار شەقارو كون بێت‌و بەكرێم‌و پۆدره كون‌و كەلەبەرەكانی گرتبێت‌و كشابێتەوه بۆ ئەم كەناری دەریایەو چاوەڕێ بێت. بێگومان چاوەڕێی زۆربای كابتنی سەدان زام تێ‌بوو، منیش لەبینینی ئەم دوو ئەكتەره كەلە ئەنجامدا لەسەر ئەم شانۆ سادەیەی كریتا بەدیداری یەكدی شاد دەبن زۆر شادمان بووم.

لەو كاتەدا كەسەرم لەبەرانبەر ژنە ئەكتەرێكی پیرا دادەنەواند كە دەوری خۆشەویستی دەبینی خۆشەویستا دانەواند وتم:

- ئێمە دوو قەرەوێڵەمان گەرەكە، هورتانس خانم، دوو قەرەوێڵەی بێ كێچ.

ماوەیەك لێم ڕاماو وەك بەرەنگاریم بكات وتی:

- ئێره كێچی نی‌یە، نا، كێچی نیە.

دەمی (كالیبان)ەكان بەگاڵتەجاڕیەوه هاواریان كرد:

- ئەسپێ هەیە، هەیە.

ژنەكە بەقاچە چكۆلەو خەپلەكانیەوه كە لەجوتێ گۆرەوی چنراوی شین‌و جوتێ پێڵاوی دڕاودا بوون‌و گوڵینگەیەكی بچووكی ئاوریشمینی پێوەبوو، بە بەردەكانیدا كێشاو زۆر بەرەهایی دووبارەی كردەوه: كە كێچ نیە، نیە.

كالیبان دیسان دایەوه لەقاقای پێكەنین كە:

---

[10] Calibanلە كەسە خەیاڵی‌و ئەفسانەییەكانی شانۆگەری (زریان)ی ولیم شكسپیره، كالیبان چەتەوڵێكی ترسێنەرەو نموونەی هێزێكی ناجۆره. بەڵام ناچاره سەر بۆ هێزێكی بە تواناتر لە خۆی دابنەوێنێت، بەردەوام لەگەڵ ئەو هێزه بەتواناترەدا لەسەركێشی‌و مل ملانێدایە.

–تفت لێ بێ پریمادونا[11]، گۆڕ بەگۆڕ چیت.

بەلام هورتانس خانم کەهەموو گیانی ویقار بوو دەڕۆیشت و ڕێگای بۆ دەکردینەوە، بۆنی پۆدرەو سابونی هەرزانی لێ دەهات. زۆربا لەدوایەوە دەڕۆیشت و وای چاو تێبڕیبوو دەیویست بیخوات. بەدەنگی نزم پێی وتم: تەماشایکە، سەرۆک، سۆزانیە چۆنی بادەدا، تەپ، تەپ، هەردەڵێی مەڕی دووگ شۆڕە.

دووسێ دڵۆپی گەورە بارین و ئاسمان تاریك بوو، بروسکە شینەکان شمشێریان بەڕووی چیادا کێشا، کچۆڵەکان، کەخۆیان لە کەوڵێکی سپی مەرەزەوە پێچابوو، بەپەلە مەڕو بزنەکانیان بەرەو ماڵەوە کردەوە. ژنەکانیش لەبەردەم زۆپاکاندا هەڵکورمابوون ئاگری شەویان دەکردەوە.

زۆربا بێ ئەوەی چاو لەسمت و کەفەڵی خانم کەلا بخات لەتاوا سمێڵە پڕەکەی دەگەزی، لەپڕا هەناسەیەکی هەڵکێشاو لەبەر خۆیەوە وتی:

–ئای لەم دنیا سۆزانیە کەهەرگیز هەگبەکەی لە ڕێکەوت و پێشهاتە سەیرەکان خاڵی نییە!

---

[11] – Prima donna زاراوەیەکی لاتینیە بەمانای _(خانمی یەکەم) مەبەست لەیەکەمین ژنی گۆرانیبێژی ئۆپێرایە.

-٣-

میوانخانه بچووکه‌که‌ی هورتانس خانم بریتی بوو له ریزه ژوورێکی کۆن‌و بچووکی ساردی حه‌مام، ژووری یه‌که‌میان دووکان بوو، نوقڵ‌و شیرینی‌و جگه‌ره‌و چواله کێویله‌و پلیته‌ی چراو کتێبی ئه‌لفو بێ‌و مۆم‌و جه‌وی تیا ده‌فرۆشرا، چوار ژووره‌که‌ی ته‌نیشتی یه‌کتر ژووری نووستن بوون، حه‌وشه‌ی پشته‌وه چێشتخانه‌و جل شۆرو کولانه‌ی مریشک‌و که‌روێشکی تیابوو، له‌ده‌وری خانوه‌که‌و له‌ناو ورده لمه‌که‌دا قامیشی چڕو هه‌نجیره کێویله روا بوون، تێکرای ئه‌م شتانه بۆنی ده‌ریاو ته‌پاڵه‌و میزیان لێ ده‌هات، به‌لام جارناجارێك كه هورتانس به‌وێدا تێ‌ده‌په‌ڕی به‌ته‌واوی بۆن‌و به‌رامه‌که ده‌گۆڕا، وه‌ك بڵێی له‌گه‌ڵی سه‌رتاشت له‌به‌ر لووتا خاڵی کرابێت وابوو.

هه‌ر که‌جێگایان ڕاخست پاڵ که‌وتین‌و تا به‌یانی به‌ئاگا نه‌هاتین، له‌بیرم نیه چ خه‌وێکم بینی، به‌لام که به‌ئاگا هاتم ئه‌وه‌نده له‌شم سووك‌و حه‌ساوه‌بوو ده‌تووت تازه له مه‌له‌کردنی ناو ده‌ریا گه‌ڕابومه‌وه.

ئه‌و ڕۆژه یه‌کشه‌ممه بوو، ده‌بوو بۆ ده‌ست به‌کارکردن له‌کانزاکه‌دا به‌یانی ڕۆژی دوایی کرێکار له‌گونده‌کانی ئه‌و ده‌وروبه‌ره‌وه بهاتنایه، من ئه‌وه‌نده‌م کات به‌ده‌سته‌وه بوو که‌ئه‌و ڕۆژه سه‌روبنێکی ناوچه‌که بکه‌م‌و بزانم ڕێکه‌وت ئێمه‌ی به‌کوێ گه‌یاندووه. تازه ده‌ی‌ویست به‌یان بدات له‌میوانخانه‌که هاتمه ده‌رێ، به‌پاڵ باخه‌کاندا تێ‌په‌ڕیم، به‌درێژایی که‌نار ده‌ریاکه‌دا رۆیشتم، به‌په‌رۆشه‌وه له‌خاك‌و ئاوو هه‌وای شوێنه‌که‌م کاڵیه‌وه، گیا خۆڕسکه‌کانم ڕنی، ناوله‌پم بۆنی خۆشی پونگه‌و گوڵه‌مریه‌م‌و نه‌عنای گرت، چوومه سه‌ر ته‌پۆڵکه‌یه‌ك‌و ته‌ماشای هه‌ر چوار ده‌ورم کرد، دنیایه‌کی ڕووت بوو، ته‌نیا به‌ردی گرانیت‌و قسڵی ڕه‌ق‌و داری ڕه‌نگ تاڵی خرنوك‌و زه‌یتونی سپی‌و دره‌ختی هه‌نجیرو مێو هه‌بوون، له‌و ده‌ربه‌ندانه‌دا که با نه‌ی ده‌گرتنه‌وه داری نارنج‌و لیمۆو گوێزو، نزیك به‌که‌ناری ده‌ریایش سه‌وزه‌وات هه‌بوو، له‌باشووره‌وه، ده‌ریاکه هێشتا تووڕه‌و خرۆشاوو، هه‌راو، له‌ڕۆخه‌کانی ئه‌فریقاوه ده‌هات، هێرشی دێناو ڕۆخه‌کانی کریتی ده‌خوارد، له مه‌ودایه‌کی زۆر نزیکه‌وه، دوورگه‌یه‌کی زیخه‌ڵانی نزم‌و بچووك، له‌به‌ر گزنگی خۆردا پرشنگی ده‌دا.

ئەم دیمەنەی کریت لەبەرچاوی مندا هەر لەپارچە پەخشانێکی سادەو چڕ دەچوو کەتوندوتۆڵ دارێژرا بێت، دووربێت لەزۆر لەخۆکردنو بەسادەترین وشە مەبەستی سەرەکی دەربـبڕێت، دوور لـە گاڵتـەجاڕی خۆنواندنو ئـەملاو ئـەولا کـردن ئـەوەی مەبەستی بوو بەکورتیو پوختی دەیوت. بـەڵام لـەنێوان دێـڕە وشـکو جیدیـەکانیدا هەستت بەسۆزێکی چاوەڕوان نەکراو دەکـرد، لەدۆڵـە کپـەکاندا، داری لیمـۆو نـارنج هەواکـەیان پـڕ لـەبۆنی خـۆش دەکـرد، لــەوێ دوورتــر، دەریایــەکی بــێ ســنوور کەسەرچاوەیەکی بێکۆتایی شیعرو ئیلهام بوو.

لەبەر خۆمەوە دەم وت: کریت، کریت،و لەدڵە کوتێیشدا بووم.

لەتەپۆڵکەکە دا کەوتمو چوومـە کەناری ئاوەکە، کچانێك بەدەسرۆکەی سپی وەك بەفرو جزمەی زەرد رەنگو کراسی هەڵکراوەوە، بەدەم قسەو پێکەنینەوە دەرکـەوتن، بـۆ نوێـژ خوێنـدن دەچـوون بـۆ دێرێکـی داوێـن کەلـەڕۆخی دەریاکـەداو لەسـپیاتیدا دەبریسـکایەوە، وەسـتام، ئـەوانیش کـەمنیان بینـی لەپێکـەنین کـەوتن، لـەبینینی پیـاوێکی غەریبـە رەنگیـان تـەواو تێـك چـوو، لەسـەریانەوە تـا پەنجـەی پێیـان هەڵوێستێکی بەرگریکردنیان لەخۆ گرت، بەتووڕەییەوە پەنجـەیان لەسـەر دوگمـەی داخـراوی بلوزەکانیـان دانـا، تـرسو هـەراس کـەوتبووە خوێنیانـەوە. بـەدرێژایی کەنارەکانی کریت کە ڕووبەڕووی ئەفریقایـە لەسـەردەمانی زووەوە، دزەکـانی دەریـا هێرشـی کـتو پڕیـان کـردوەو مـەڕو مـاڵاتو ژنو منداڵیـان فڕاندووە، ئـەو دزانـە بـە پشـتێنە سـوورەکانیان دەسـتو پێیـان دەبەسـتنو فڕێیـان دەدانـە گەنجینـەی کەشتیەکانەوە، پاشان چارۆکەی کەشتیان هەڵدەداو بۆ فرۆشتنی دیلەکانیان بەرەو جـەزایرو ئەسـکەندەریەو بـێروت دەکەوتنـە ڕێ، ئـەم دەریایـە، بـەدرێژایی چـەند سەدەیەك پڕ لەگریانو ناڵینی کچانێك بوو کەدزەکان پرچی رەشیان دەبڕینو فڕێیان دەدایە کەناری دەریاکە، مـن تەماشـام دەکـردن کـەچۆن لەنزیکمـەوە بـەواق وڕمـاوی خۆیان پێکەوە نووساندبوو، وەك ئەوەی بیانەوێت دیوارێك دروست بکـەن کەتوانای بڕینـی نەبێت، بێگومان ئەم هەڵوێستە بۆ سەردەمانی پێشـوو پێویسـت بـوو، بـەڵام ئەمڕۆ هیچ ئەنگێزەیەك بۆ دووبارەبوونەوەی ئەو دیاردە لەناوچوانە نەمابوو.

لەوکاتەدا کە کچەکان بەبەردەممدا تێپەڕین من لەسـەرخۆو بەپێکەنینەوە لەسـەر ڕێگاکـەیان لامـدا، ئـەوانیش وەك ئـەوەی زۆر زوو هەسـتیان بـەوە کردبێـت کــە سەردەمانێکە ئەو مەترسیە ڕەویوەتەوەو ئەم سەردەمەی ئێمە سـەردەمی ئاسایشو

دڵنیاییـه ڕوویـان بەپێكـەنین پشـكوت، ئـەو ڕیـزە پێكـەوە قرسـاوەی دەتوت ڕیـزی جەنگـە كرایـەوە، هـەموو پێكـەوە، بەدەنگێكی پـاكو شـادەوە سـڵاویان لێ كـردم. لـەو كاتـەدا زەنگـی دێـرە دوورەكـە، بـەدەنگێكی پـڕ لەخۆشـیو شـادمانیەوە ئـەو نـاوەی پڕكرد.

كەمێك خۆر بەرەو ئاسمانە بێگەردەكە سەركەوتبوو، من وەك مەلێكی باڵ سپی كە لە كونو كەلەبەرێكدا پەنای گرتبێت، لەناو تاوێرە بەردەكاندا هـەڵكورمام، كەوتمـە تەماشاكردنی دەریاكە، هەستم كرد لەشم لێوان لێوە لەهێزو نوێ بوونـەوەو ئامادەی كاركردنە، بیریشـم لەگـەڵ شـەپۆلەكانی دەریـادا ببـوە شـەپۆلو، بـێ بـەرگری كـردن هاوئاهەنگی هەڵچوونو داچوونی دەریا ببوو.

وردە وردە دڵـم پڕبـوو، كۆمەڵــە دەنگێكـی نادیـار، وەك فـەرمانم پــێ بـدەن یـان بپارێنەوە بەجۆشیان دەهێنام، دەمزانی كێ بانگم دەكات. من كەچركە ساتێك تـەنیا دەبووم، ئەم دەنگە لەمندا دەخرۆشاو چاوەڕێی ئەوەی لێ دەكردم كە لە پێش بینـیـیـە پـڕ لـە مەترسـیو ترسـناكەكان، ئـەو ترسـانەی كـە شـێتیان لەگەڵدایــە، بیپـارێزمو ڕزگاری بكەم.

من زوو كتێبەكەی دانتی ((هاوڕێی سـەفەر))ی هەمیشـەییم كـردەوە، بـۆ ئـەوەی گوێم لەودەنگە نـەبێتو، ئـەو شـەیتانی ترسـە لـەخۆم دوور بخەمـەوە كەوتمـە پـەڕە هەڵدانـەوەی كتێبەكـە، لـێرەدا بـەیتێكو لـەوێوە پـەرەگرافێكم خوێنـدەوەو تـەواوی سـرروودەكانم وەبیرهاتنـەوە، دەتـوت لــەنێو پـــەڕە ئاگرینەكانــەوە شــەیتانەكان دەقروسكێنن، لەسەرویشەوە، گیانە ماندوەكان هـەوڵیان دەدا لەچیایەكی بەرزی پـڕ لەهەڵدێرەوە سەركەون، لەسەروترەوە، گیانە پیرۆزەكان، وەك گوڵە ئەستێرە، لەمێرگـە زمروتیەكاندا دەگەڕان، من لەوێدا، لەو ساختمانە پڕ لەترسـەدا سـەروخوارم دەكـردو، ئازادانـە وەك لـەماڵی خۆمـدا بم، بـەدۆزەخو بەهەشـتو بـەرزەخدا دەگــەڕام، مـن كـە بەتەواوی شەیدای ئەو شیعرە سەرسوڕهێنەرانە ببووم، ئازارم دەكێشاو ئومێدم پەیدا دەكردو لەبەختەوەری ژیانی نەمری چێژم وەردەگرت.

لەپڕا كتێبەكـەی دانتیـم داخسـتو سـەیری دەریـام كـرد، یـەكێك لـەباڵندە سـپی ماسـی خۆرەكـان سـنگی بەشـەپۆلەكەوە نـابوو، لەگـەڵ شـەپۆلەكاندا سـەردەكەوتو دادەكەوتـەوە، زۆری چێژ لەوە وەردەگـرت كـەخۆی دابـوە دەسـت شـەپۆلەكان. مێرد

منالێکی خۆر ئەنگازی پێ پەتی، بەدەم وتنی گۆرانیی عاشقانەوە لەکەنارەکەوە دەرکەوت، رەنگە زانیبێتی چ سۆزو نالەیەك لەو ئاوازەدا هەیە، چونکە هێندی وەك دەنگی بارە کەلەشێرێك گریەکی تێدەکەوت.

سالانێك، بەلکو سەدان سال، شیعرەکانی دانتی هەر بەو جۆرە لەولاتی خودی شاعیردا دەوتران، وەك چۆن گۆرانیی خۆشەویستی کورو کچ بەرەو ئەوین و ئەویندارى دەکێشێت. شیعرە بەسۆزەکانی ئەم شاعیرە فلورەنسیەیش لاوە ئیتالیەکانی بۆ ئازادى رادەهێنا. بەجۆرێك کەهەموو، ئەوە دواى ئەوە، بەلێنیان بەگیانی شاعیر دەدا کەدیلیەتی خۆیان بەئازادى بگۆرنەوە.

*

لەپشتەوە گوێم لەپێکەنینێك بوو، یەکسەر لەلووتکە بەرزەکانی شیعرى دانتیەوە داکەوتم، ئاورم دایەوە، زۆربام بینی لەپشت سەرمەوە وەستاوەو واپێدەکەنی دەمی تا پەنا گوێی رەویبووەوە، بانگی لێکردم:

—ئەمە چیە سەرۆك؟ چەند سەعاتێکە بەدواتا ئەگەرێم و نەمدەزانی لەکوێیت.

کەبینی من بێ دەنگ و جوولەم دیسان دەستی پێکردەوە:

—سەعاتێك لەنیوەرۆ لایداوەو مریشکەکەیش پێگەیشتوە، دەترسم پرزۆل پرزۆل بێت، تێدەگەیت؟

—تێ دەگەم، بەلام من برسیم نیە.

زۆربا توند بەسەر رانی خۆیدا کێشاو وتی:

—برسیت نیە؟ بەلام تۆ لەبەیانیەوە تائێستا هیچت نەخواردوە، ئاخر دەبێت تۆ خەمی لەشی خۆتت هەبێت، بەزەییت پیا بێتەوە، سەرۆك، شتێکی بدەرێ بیخوات، بەلێ، دەبێت ئاگات لەجەستەت بێت، چونکە جەستە کەرى ئێمەیە، دەزانیت؟ ئەگەر تۆ خواردن بەکەرەکەت نەدەیت لەناوەراستی رێگادا بەجێت دێلێت. من سالانێك لەزەتی لەشم بەسووك دەگرت و ئەگەر بمتوانیایە خۆراکیشم لەبەرچاوى خەلکی نەدەخوارد، وەك ئەوەی بەعەیبی بزانم.

بۆ ئەوەی زۆربا هاوارى لێ هەلنەسێت وتم:

— زۆر چاکە، دێم.

بەجووتە بەرەو گوندەکە بەرێکەوتین، سەعاتی نێوان ئەو بەردانە وەك سەعاتی ئەوین بەخێرایی بروسکە تێپەریبوو، هێشتا من لەخۆمدا هەستم بەهەناسەی گەرمی شاعیرى فلۆرەنسی دەکرد، زۆربا بەکەمێك دوودلیەوە وتی:

-سەرۆک، بیرت لەخەڵووزی لینیت دەکردەوە؟

بەپێکەنینەوە وتم: ئەی بۆ دەتەوێت بیر لەچی تر بکەمەوە؟ ئێمە بەیانی دەست بەکار دەبین، دەبوو من حساباتێکم بکردایە.

زۆربا بەلایەکی چاو تەماشای کردمو بێدەنگ بوو، دیسان لەوە گەیشتم کەدەیەوێت تاقیم بکاتەوە، هێشتا لەوە دوودڵ بوو کەبڕوا بەقسەکانم بکات یان نا، هەر بەو ڕاڕاییەوە لێی پرسیمەوە:

-باشە ئەنجامی حساباتەکەت چی دەرچوو؟

-وادەرچوو کەلەسێ مانگی بەرایی کارماندا دەبێت ڕۆژانە دە تەن خەڵوز دەربێنین بۆ ئەوەی خەرجی کارەکەمان دەربکەین.

دیسان زۆربا تەماشای کردمەوە، بەڵام تەماشای ئەمجارەیانی هاوکات بوو لەگەڵ دوو دڵیدا، دوای کەمێک وتی:

-بۆ ئەم حساباتە چووبوویتە کەناری دەریا؟ ببورە، سەرۆک، بۆیە پرسیاری وات لێ دەکەم، چونکە بەڕاستی من سەری لێ دەرناکەم، کاتێک کەدەکەومە نێو ژمارەوە حەزئەکەم خۆم لەکونێکی ژێر زەوی بنێم تا هیچ شتێك نەبینم، چونکە ئەگەر لەوکاتەدا سەرم بەرزبکەمەوەو چاوم بەدەریا، یان درەختێك، یان بەژنێك -ئەگەر پیریش بێت- بکەوێت ئیتر حسابو مسابو ژمارەو ممارەم وا لەدەست دەردەچێت وەك پەڕو باڵیان گرتبێت وایە.

بۆ ئەوەی سەربکەمە سەری پێم وت:

-بەڵام زۆربا ئەمە هەڵەی خۆتە، مانای وایە تۆ ناتوانیت بەتەواوی هۆش بدەیتە کارێك.

-نازانم، سەرۆك، ئەشێ تۆ ڕاست بکەیت، دیارە هەندێك حاڵەت هەیە تەنانەت سلێمانی حەکیمیش.. بڕوانە سەرۆك، ڕۆژێك بەلای گوندێکدا تێپەڕیم، پیرێکی نەوەدساڵەم بینی نەمامێکی چوالەی دەناشت، پێم گوت:

((هـا ، باوەڵێ! داری چوالە دەنێژیت؟)) هەر بەپشتە چەماوەکەیەوە ڕووی تێکردمو وتی: ((بەڵێ، کوڕم، من واکار ئەکەم، وەك ئەوەی کەهەرگیز نامرم)) لەوەلامدا پێم وت: ((وەڵێ، باوکە، من وا کاردەکەم وەك ئەوەی ڕەنگە هەر ئێستا بمرم)) ئێستا سەرۆك، لەم دوانە کاممان ڕاستین؟

سەرنجێکی سەرکەوتوانەی تێگرتمو وتی:

-ئاوا وەگیرت دێنم!

من بێدەنگ بووم، ئەشێ دوو رێگای سەختو هەڵەت بگەنە لووتکەیەك، ئەو بیرکردنەوەیەی کەهەرگیز مەرگ لەئارادا نیە، یان ئەو خەیاڵەی کەهەموو ساتێك مەرگ لەکەمیندایە، رەنگە هەردووکیان وەك یەك وابن، بەڵام ئەوکاتەی کەزۆربا ئەو پرسیارەی لێکردم من نەمزانی.

زۆربا بەتەوسەوە وتی:

—ها، چی بوو؟ سەرۆك، خۆت سەغڵەت مەکە، ئەم باسە بەئەنجامێك ناگات، با لە مەسەلەیەکی تر بدوێین، من لەم کاتەدا لەبیری نیوەرۆژەی مریشكو پلاوێکدام کەدارچینیان پێوەکردبێت، ئێستا وەك مەنجەڵی پلاو هەڵم لەسەرم هەڵدەستێت. باجارێ بچینو نانەکەمان بخۆین، پاشان لێی دەدوێین، هەرشتەو کاتی خۆی هەیە. وائێستا برنجمان لەبەردەستایەو پێویستە بیر لەپلاو بکەینەوە، سبەی خەڵووزی لینیتمان دێتە بەرچاوو دەبێت بیر لەویان بکەینەوە، نابێت کار بەناتەواوی بکرێت، تێ دەگەیت؟

چووینە ناودێوە، ژنان لەبەردەرگای ماڵەکانیاندا دانیشتبوونو سەرگەرمی قسەو قسەلۆك بوون، پیرەمێردەکان خۆیان دابوە سەر گۆچانەکانیانداو بێدەنگ بوون، لەژێردار هەنارێکا کەبەری زۆری گرتبوو پیرێژنێکی لاوازو پەرپووت سەری نەوەکەی ئەدۆزی، لەبەردەم چایخانەکەدا پیرەمێردێکی بالاًرێکی بەخۆوە، بەلوتێکی قووڵینگیو سیمای پیاوێکی گەورەوە وەستابوو، ئەم پیاوە ناوی (ماڤراندونی)[1] بوو، ریش‌سپیو جێبڕوای گوندو هەر ئەویش کانزای خەڵووزی بەکرێ پێدابووین، شەوی پێشتر هاتبووە میوانخانەکەی هورتانس تا بمانباتە ماڵەکەی خۆی. پێی وتین:

—بەڕاستی بۆ ئێمە زۆر شوورەییە ئێوە لەمیوانخانەدا بن، وەك ئەوەی کەس لەم گوندەدا نەبێت میوانداریتان بکات.

پیاوێکی بەویقارو قسەکانی دانسقە بوون، ئێمە داوەتەکەیمان رەت کردەوە، ئەو کەمێك دڵتەنگ بوو، بەڵام زۆری لەسەر نەڕۆشت، لەڕۆیشتنا وتی:

—من ئەرکی خۆم بەجێ هێنا، ئێوەیش ئازادن.

دوای کەمێك دوو سەلك پەنیری گەورە، سەبەتەیەك هەنار، گۆزەیەك کشمیشو هەنجیری وشكو نیو قەڕابە ئارەقی بۆ ناردین، نۆکەرەکەی کەئەم شتانەی لەسەر پشتی کەرەکەی دێنایە خوارێ وتی:

---

[1] Mavrandoni

-پاڵەوان[٢] ماڤراندونی سڵاوی لێ دەکردن‌و دەیوت ئەم شتە کەمانە شایانی رێزی ئەوان نی‌یە، بەڵام نیشانەی دڵفراوانی‌و گەورەیی ئەوانە. ئێمە بەهەست‌و نەستێکی خۆشەویستانەوە سڵاومان بۆ کوێخای گوند ناردو، نۆکەرەکەیش دەست لەسەر سنگ وتی:

- تەمەن‌و گەورەییتان هەر زیاد بێت.

بێدەنگ بوو، زۆربا لەبەر خۆیەوە وتی:

-یارۆ حەزی بەزۆر بڵێی نیە، خۆی بەشت دەزانێت.

وتم: مرۆیەکی سەنگینە، من خۆشم لێ‌دێت.

ئیتر وا گەیشتبووین، پەرەی لووتی زۆربا لەخۆشیاندا دەلەریەوە.

هورتانس خانم کە ئێمەی لەبەردەم دەرگاکەدا بینی سووکە قریوەیەکی لێ هەستاو خۆی بەچێشتخانەکەدا کرد.

زۆربا، مێزەکەی لەحەوشەکەداو لەژێر دار مێوێکی رووتا دانا، نانی لەت لەت کرد، شەرابی هێناو قاپ‌و کەوچك‌و چنگاڵی دانا، پاشان سەری وەرگێڕاو تەماشایەکی زۆلانەی کردو ئاماژەی بۆ مێزەکە کرد، سێ قاپی دانابوو، لەژێر لێوەوە وتی: دەبینیت، سەرۆك؟

لەوەڵامدا وتم: ئەبینم، زۆلی فێڵباز، ئەبینم.

بەدەم لێو لستنەوەوە وتی:

-گۆشتاوی مریشکی پیر خۆشە، من شتێك لەم بارەیەوە دەزانم.

زۆربا گورج‌و گۆڵ هەڵدەسوڕا، چاوی پرشنگی ئەداو لەژێر لێوەوە گۆرانیە کۆنەکانی ئەوینی دەوت:

-ئەمەیە ژیان، سەرۆك، یەعنی دەبێت مرۆڤ خۆش بژی، بڕوانە من ئێستا وای دائەنێم کەدوای دەقیقەیەکی تر دەمرم، پەلەی ئەوەیشمە مردنەکەم پێش مریشك خواردنەکە نەکەوێت.

هورتانس خانم فەرمانی پێ داین.

---

[٢] پاڵەوان لێرەدا وەرگێڕانی وشەی «Capetan» کە بەپیاوانی ئازاو جوامێرو خۆنەویست دەوترێت.

-بفەرموونە سەر مێز.

مەنجەڵەکەی هەڵگرتو هێنایە بەردەممان، بەڵام کتو پڕ سڵەمیەوە، چونکە چاوی بەسێ قاپەکە کەوت، لەخۆشیا سوور هەڵگەڕا، تەماشایەکی زۆربای کردو، چاوە وردو تیژو شینەکانی درەوشانەوە، زۆربا لەسەرخۆ پێی وتم:

-ژنێکی زۆر حەشەریە، ها!

پاشان زۆر بەئەدەبەوە رووی لەخانمەکە کردو وتی:

-ئەی فریشتەی جوانی دەریا، ئێمە کەشتی شکاوێکین‌و دەریا فڕێی داوینەتە قەلەمڕەوەکەی تۆوە، فەرموو هاو سفرەمانبە.

ژنە گۆرانی‌بێژی پیری مەیخانەکان باڵەکانی تەواو کردنەوەو، پاشان هێنانیەوە یەک. وەك بیەوێت هەردووکمان لەئامێز بگرێت، ئەوسا بەنەرم‌و نیانیەکی تایبەتەوە پێچ‌و تاوێکی بەلەشی‌دا: دەستی بەسەروچاوی زۆرباو پاشان بەهی مندا هێناو لەنجەولارێکی بەرەو ژوورەکەی خۆی کرد. دوای کەمێك، بەڕووی گەش‌و خەندانەوە گەڕایەوە، جوانترین بەرگی لەبەرکردبوو، کراسێکی مەخمەڵی سەوزی کۆن کە بەچەند شریتێکی زەردی رەنگ بووردوەوە رازێنرابوەوە، یەخەی کراسەکەی تەواو کراوەو، گوڵێکی دەستکردی سووری لەسەر سنگی دابوو، قەفەزی توتیەکەی بەدەستەوەو، بەدارمێوەکەوەی هەڵواسی، ئێمە ئەومان لەناوەڕاستی هەردووکماندا دانا، زۆربا لای راستیەوەو منیش کەوتمە دەستی چەپی، هەر سێکمان پەلاماری خواردنەکەمان دا، بێ ئەوەی کەسمان قسەیەك بکات، ماوەیەکی زۆرمان تێپەڕاند، جانەوەری لەشمان خۆراکی هەڵدەلووشی‌و بەشەرابیش تینویەتی دەشکاند، خواردنەکە لە وجودماندا زۆر زوو دەبوو بەخوێن، دنیا لەبەر چاوماندا جوان دەی‌نواند، ئەو ژنەی لەپاڵماندا دانیشتبوو هەموو چرکەیەك لەبەر چاوماندا جوانتر دەبوو، لۆچەکانی دەم‌و چاوی نەدەمان، توتیەکەیش کەبە بەرگی سەوزو زەردیەوە بەرانبەرمان بەدارەکەوە هەڵواسرابوو هەموو جارێك بۆ تەماشاکردنمان دادەنەوی، لەبەرچاوماندا جارێك وەك مرۆیەکی ئەفسوون لێکراو وتاوێك وەك گیانی ئەو ژنە گۆرانی بێژە پیرەی بەبەرگی سەوزو زەردەوە دانیشتبوو جوان دەی نواند، دارمێوە بێ گەڵاو داروبارەکەیش لەپڕا بۆڵ بۆڵ تری رەشەی دەگرت.

زۆربا چاوێكی گێڕاو باڵی تادواكشانی والأكرد، دەتوت حەزی لێیە هەموو شتێك لەئامێز بگرێت، بەسەرسامیەوە دەنگی ڕادا:

–چی ئەبینم، سەرۆك؟ كەمرۆڤ لێوانێكی بچووك شەراب دەخواتەوە واهەست دەكات دنیا بەدەوری سەریا دەسووڕێت، كەواتە سەرۆك گیان ئیتر ئەمەیە ژیان، توو دینت ئەوەی بەسەرمنەوە شۆڕبۆتەوە بۆڵە ترێیە یان فریشتە؟ من ناتوانم باش لێكیان بكەمەوە، یان هەر هیچ نیەو هیچ شتێك وجودی نیە. ئەمریشك هەیە، ئەفریشتەی دەریاو نە كریت؟ قسە بكە. سەرۆك دەی قسە بكە، ئەگینا شێت دەبم.

زۆربا وردە وردە لەمەستیدابوو، مریشكی خواردبوو، بەتاسەوە لە هورتانس خانمی دەڕوانی، چاوی تێبڕیبوو، لەسەریەوە تاپێی، وا لەسنگە هەڵتۆقیوەكەی رادەما وەك دەستی پیا بگێڕێت وابوو، چاوە بچووكەكانی خانمە دلۆڤانەكەی ئێمەیش دەدرەوشانەوە. كەیفی بەشەرابەكە دەهاتو چەند پێكێكی لێ هەڵدابوو، لەوەی دەكرد شەیتانی خواردنەوە بۆ زەمانی كۆنی گێڕابێتەوە، ئێستا، كەجارێكی تر سۆزو خۆشەویستی تێ گەڕایەوە، هەستایە سەرپێ. دەرگای دەرەوەی میوانخانەكەی داخست تا دێهاتیەكان یان وەك خۆی دەیوت ((وەحشیەكان)) نەیبینن، جگەرەیەكی داگیرساند، لە لووتە بچووكەكەیەوە بەشێوەی لووتی فەرەنسیەكان ئەڵقە ئەڵقەی دووكەڵەكەی بۆ دەرەوە ڕادا.

لەكاتی وادا هەموو دەرگاكانی بوونی ژن دەكرێنەوە، پاسەوانەكان دەنوونو تەنیا وتەیەكی خۆش‌و دڵگیر بەئەندازەی زێڕ یا خۆشەویستی هێزو توانا دەبەخشن، بۆیە منیش پایپەكەم داگیرساندو ئەم قسە خۆشەم كرد:

–هورتانس خانم، تۆ -سارابرنا-ت بەبیری ئێمە هێنایەوە، ئەو كاتەی هێشتا جوان بوو، من هەرگیز بیرم بۆ ئەوە نەدەچوو كەلەجێگایەكی وادوور لەشارستانیەتدا ئەم هەموو شیك پۆشی‌و ناسكی‌و جوانی‌و مرۆڤ دۆستیە ببینم، ئەمە كام شكسپیر بوو تۆی هاویشتە ناو ئەم وەحشیانەوە؟

چاوە وردو ڕەنگ پەڕیوەكانی تەواو كردەوەو وتی:

–شكسپیر؟ كام شكسپیر؟

هەر زوو بیری بۆ ئەو شانۆگەریانە چوو كەدیبونی، لەچاوتروكانێكا گەڕایەوە بۆ هەموو ئەو ڕستوران‌و مەیخانانەی كە گۆرانی تیا وتبوون، لەپاریسەوە بیگرە تا بێروت، لەوێوە بەدرێژایی كەناری ئاسیای بچووكدا ڕۆیشت، لەپڕا یادی

ئەسکەندەریەی کەوتەوە، لەوێ تەلارێکی گەورەی بینەران هەبوو، چل چراو کورسی مەخمەڵی و ژن و پیاوی پشت رووت و عەترو گوڵاوو لەپڕا پەردە لادرا بوو، قولەرەشێکی ترسێنەر هاتبووە ژووری..

هەوای ئەو بیرهاتنەوەیە دیسان پرسیارەکەی پێ کردەوە:

-کام شکسپیر؟ ئەوەی کە پێیشی دەڵێن ئۆتێللۆ؟

-بەڵێ، خۆیەتی، خانمی خانەدان، کام شکسپیر تۆی خستە نێو ئەم تاوێرە بەردە وەحشیانەوە؟

تەماشایەکی ئەملاو ئەولای خۆی کرد، دەرگاکان داخرابوون، تووتیەکە نووستبوو، کەروێشکە ماڵیەکان عیشقبازیان دەکردو ئێمەیش تەنیا بووین، ئەو کەقسەکانی من کاریان تێکردبوو وردە وردە دەرگای دڵی خۆی بۆ کردینەوە، وەك چۆن سندوقچەیەکی کۆنی پڕ لەعەترو نامەی زەردی عاشقانەو بەرگی کۆن دەکەیتەوە.

زمانی یۆنانی چۆن بۆ بهاتایە وا قسەی پێ دەکرد، سەرو گوێی وشەکانی دەشکاند، لەبڕگەکاندا دەوەستاو تێکەڵو پێکەڵی دەکردن، بەڵام ئێمە تەواو تێی دەگەیشتین، هەندێك جار بەزەحمەت پێشمان لەپێکەنینی خۆمان دەگرت و، جاری تریش لەبەر ئەوەی زۆرمان بادە خواردبووەوە.. یەکسەر دەماندایە گریان.

-باشە (ئەمە تا ئەندازەیەك دەقی قسەکانی ئەو فریشتە پیرەیە کەلەحەوشە عەترایەکەی خۆیدا پێی وتین) چاکە، منێك کەئێستا لەگەڵ ئێوەدام قسەدەکەم هەرگیز گۆرانیبێژی مەیخانەکان نەبووم، نا، هەرگیز، بەڵکوو هونەرمەندێکی بەناوبانگ بووم، من کراس و ژێرکراسێکی ئاوریشمیم لەبەر دەکرد کەلەشێوەی تۆڕی ئەسڵدا دروست کرابوون، بەڵام خوا خۆشەویستی بگرێت کە.

هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشاو جگەرەیەکی تری بەجگەرەکەی زۆربا داگیرساند.

-من عاشقی دەریاسالارێك بووم، ئەوسا کریت لەجۆش و خرۆشی شۆڕشا بوو، پاپۆرە جەنگیەکانی وڵاتە گەورەکان لەبەندەری ((سودا))[1]دا لەنگەریان گرتبوو، چەند رۆژێك دوای ئەوە، منیش هەر لەوێ لەنگەرم گرت، ئای چ شکۆمەندی و مەزنیەك بوو! خۆزگا ئێوەیش ئەو چوار دەریاسالارە ئینگلیزی و فەرەنسی و ئیتاڵی و روسیەتان دەدی کەهەموویان میداڵ و نیشانی زێڕیان پێوە بوو، پێڵاویان دەبریسکایەوە، وەك

[1]Souda

کەڵەشێریش پەرێکیان بەکڵاوەکانیانەوە کردبوو، لەو کەڵەشێرە گەورانەی هەریەکەیان هەشتا تا سەد کیلۆ دەبن. چ ڕیشێکیش! لوول، نەرم وەك ئاوریشم، گەنم ڕەنگ، خۆڵەمێشی، زەرد، چ بۆنێکی خۆشیان لێدەهات! هەر یەکەیان عەترێکی تایبەتی خۆی هەبوو، منیش هەر بەو جۆرە شەوانە بەبۆنی عەترەکانیان لەیەکتریم جیا دەکردنەوە. ئینگلیزەکە بۆنی کۆڵۆنیای لێ دەهات. فەرەنسیەکە بۆنی وەنەوشە، ڕوسیەکە بۆنی میسكو ئیتاڵیەکە... ئاه . بڵێم چی! بۆنی ئیتاڵیەکە وەك بۆنی عەنبەر وابوو، ئای لەو ڕیشانە! خواگیان، چ ڕیشێك بوون! ((ئێمە زیاتر لە کەشتی فەرماندەییا کۆدەبووینەوەو لە بارەی شۆڕشەوە دەدواین، دوگمەی کراسەکانیان هەموو کرابوونەوە، منیش تەنیا کراسێکی تەنکی ئاوریشمینم لەبەر دەکرد کەبە لەشما دەنووسا، چونکە ئەوان کراسەکەمیان بەشەمپانیا تەڕ دەکرد، وەرزی هاوین بوو، تێ ئەگەن! باشە: هەموو باسی شۆڕشیان دەکردو لەمەسەلە گرنگەکان دەدوان، من ڕیشم دەگرتن‌و داوام لێ دەکردن کریتیە ئازیزو بێچارەکان گوللەباران نەکەن. ئێمە لەدوورەوە بەدووربین کریتیەکانمان بەسەر تاشە بەردەکانی نزیك بە ((کانە))[4]ەوە دەبینی کەبەمێروولە دەچوون‌و هەموو پانتۆڵی شین‌و چەکمەی زەردیان لەپێدابوو، هاواریان دەکردو هوو' ایان دەکێشا، ئاڵایەکیشیان پێ بوو...))

ئەو قامیشانەی ببونە پەرژینی چواردەوری حەوشەکە کەوتنە جووڵە، پیرێژنە خەبات گێڕەکە ترساو بێدەنگ بوو، لەنێو قامیشەکانەوە چاوە شەیتانیەکان دەبریسکانەوە: منداڵانی گوند بەو ئاهەنگە خۆشەی ئێمەیان زانیبوو، بۆیە کەوتبوونە چاودێریمان، ژنی گۆرانی‌بێژ هەوڵیدا هەستێت بەڵام نەیتوانی، چونکە زۆری خواردبوەوەو زۆریشی خواردبوو، ناچار بەو هەموو ئارەقەی لەشیەوە دانیشتەوە، زۆربا بەردێکی هەڵگرت‌و لەمناڵەکانی کردە هەرا، پاشان کورسیەکەی خۆی کەمێك نزیکتر کردەوەو وتی:

–بەردەوامبە، گوڵەکەم، بەردەوامبە، ماڵەکەم.

بەڵێ، من لەگەڵ دەریا سالارە ئیتاڵیەکەدا زیاتر هەستم بەئازادی خۆم دەکرد. کە ڕیشیم دەگرت پێم دەوت: ((کاناڤارۆی ئازیزم –ناوی کاناڤارۆ بوو– کاناڤارۆی کوڕژیلەم، توو خوا، نە بم.. بم.. بکەو نە تەق‌و تۆق))

((منێك کەئێستا قسەتان بۆ ئەکەم چەند کریتیم لەدەست مەرگ ڕزگارکردبێت چاکە! چەند جار تۆپ هاوێژەکان لەتۆپ هاویشتنا بوون کە من ڕیشی دەریا سالارم

[4]Canee

دەگرت‌و نەمدەهێشت بم.. بم.. بکات. بەڵام کێ ڕێز لەمن دەگرێت؟ لەباتی نیشان‌و میدالً...))

هورتانس خانم لەبن ویژدانی خەڵکی تووڕە بوو، بەمستە نەرمو بچووک‌و پڕ لە چرچ‌و لۆچەکەی بەسەر مێزەکەیدا کێشا، زۆربا دەستە فێربوەکانی بۆسەر ئەژنۆ کراوەکانی خانم درێژکردو.بەهەڵچوونێکی خۆکردەوە ئەژنۆی گرت‌و هاواری کرد:

-بوبولینا° کەم، تکایە تۆیش بم.. بم مەکە!

خانمە خاسەکەمان وەك مریشك کەوتە کرتە کرت‌و وتی:

-دەستت لادە، تۆ بەکێم دەزانیت؟

تەماشایەکی تێکشکاوانەی زۆربای کرد.

پیرەی فێڵباز وتی: خەم مەخۆ، بوبولیناکەم، خوایەك بەو سەرەوە هەیە. مەترسە ئازیزی دڵم، ئێمەیش لێرەین.

فریشتەی پیر چاوە تیژو شینەکانی هەڵبڕی‌و تووتیە سەوزەکەی بینی لەقەفەزەکەدا نوستبوو، عاشقانە کەوتە گمەگم‌و لەژێر لێوەوە وتی:

– کاناڤارۆکەم، کاناڤارۆ، کوڕژیلەکەم.

تووتیەکە کەگوێی لەدەنگە ئاشناکە بوو چاوی کردەوە، خۆی بە شیشی قەفەزەکەیەوە ئاوێزان کردو بەدەنگێکی گیراوەوە کەهەر لەدەنگی مرۆڤێك دەچوو لەکاتی خنکاندا کەوتە هاوارکردن:

– کاناڤارۆ، کاناڤارۆ.

زۆربا بەدەم دەست خستنەوە سەر ئەو ڕانانەی کەئەو هەموو خزمەتەیان کردبوو و، ئەمیش دەیویست بیانکاتە هی خۆی، بەدەنگی بەرز وەلامی تووتیەکەی دایەوە: بەڵێ باشە.

گۆرانی بێژە پیرەکە لەسەر کورسیەکەی سوڕاو، جارێکی تر دەمە بچووک‌و چرچەکەی کردەوەو وتی:

-منیش ئازایانە دەستەو یەخە جەنگیوم، بەڵام ڕۆژە ناخۆشەکان زوو گەیشتن، کریت ئازادبوو، کەشتیە جەنگیەکان فەرمانی گەڕانەوەیان پێ درا، من هەر چوار ریشەکەم گرت‌و هاوارم کرد: ((ئەبێ من چ قوڕێك بەسەر خۆمدا بکەم؟ ئێوە کە من لێرە جێ دەهێڵن بۆ کوێ دەچن؟ ئاخر من فێری نازو نیعمەت بووم، خووم بەشامپانی‌و مریشکی سوورەوە کراوەوە گرتوە، لەگەڵ سەلامی سەربازە دەریاوانە

° Bouboulin a ژنە قارەمانی شەڕی ئازادی یۆنان (١٨٢١-١٨٢٨) وەك کارناریس‌و میولیس ئازایانە لەدەریادا جەنگی. (نووسەر).

لاوەكاندا ڕاهاتووم، ئێستا كەلەچوار دەریاسالاری گەورەی خۆم بێوەژن دەكەوم چیم بەسەر دێت؟))

((بەلام ئەوان پێ دەكەنین‌و گاڵتەیان پێ دەهات، داد لەدەست ئەو جۆرە پیاوانە! ئەوان منیان نوقمی لیرەی ئینگلیزی‌و ئیتالی‌و ڕۆبلی ڕوسی‌و دراوی ناپلیۆنی كردبوو، من پارەكانم دەخستە ناوگۆرەوی‌و، یەخەی كراسەكەم‌و پێلاوەكانمەوە، دواشەو ئەوەندەم شیوەن‌و گریان كرد كەدەریاسالارەكان دڵیان پێم سووتا، ئەو حەمامەیان پڕ لەشامپانیا كردو منیان تێ‌خست -ئێمە لەگەڵ یەكتردا زۆر ڕاهاتبووین- پاشان هەموو شامپانیاكەیان لەچاوی من خواردەوەو سەرخۆش بوون، دوای ئەوەیش چراكانیان كوژاندەوە...

((سەر لەبەیانی ئەو شەوە بۆنی هەموویانم گرتبوو، بۆنی وەنەوشە، بۆنی كۆڵۆنیا، بۆنی میسك‌و بۆنی عەنبەر، من هەر چوار دەوڵەتە گەورەكەم گرتبوو، - ئینگلیزو فەرەنساو ڕوس‌و ئیتالیا- ئالێرەدا گرتبوومن، بەئەژنۆكانم، ئاوام لێ دەكردن! تەماشاكەن، ئاوا))

لێرەدا هورتانس خانم باسكە كورت‌و گۆشتنەكانی لێك كردنەوەو، لەخوارەوە بۆ سەرەوە بەرزی كردنەوە، هەر تەواو، وەك لەسەر ڕانی سەما بەمنداڵێك بكات وابوو.

- تەماشامكەن، ئابەم جۆرە! ئاوا!.

((كەخۆر هەڵهات دەستیان بەتۆپ تەقاندن كرد، من درۆ ناكەم‌و بەشەرەفم سوێند دەخۆم ئەمە ڕاستە، دوایی، بەلەمێكی سپی لەگەڵ دوانزە سەوڵ لێدەردا هاتن، منیان هەڵگرت‌و بردمیانە كەنار دەریاكە))

دەستەسڕە چكۆلانەكەی دەرهێناو هێند بەكوڵ گریا دا نە دەمركایەوە، زۆربا كەتەواو بەتەنگ هاتبوو هاواری لێ هەستا:

-چاوت بنووقێنە، بوبولیناكەم، چاوت بنووقێنە، ماڵەكەم، من كاناڤارۆم،

خانمە دلۆڤانەكەمان جارێكی تر بەنازەوە لەزۆربای خوڕی:

-پێم وتیت دەستت لادە! تەماشاكە! كوا نیشانە ئاڵتونیەكانی سەرشانت؟ كڵاوە سێ گۆشەییەكان؟ ڕیشە عەتراویەكان؟ ئاه .. ئاه...

بەهێواشی دەستی زۆربای گوشی‌و دیسان كەوتەوە گریان.

هەواكە ساردی كردبوو، كەمێك بێدەنگ بووین، لەپشت قامیشەكانەوە دەنگی دەریا ئارام‌و لەسەرخۆ دەهات، بایەكە خستبووی‌و خۆر ئاوا ببوو، دوو قەلەڕەشی شەوگەڕ بەسەرماندا تێ‌پەڕین‌و دەنگی باڵیان هەر لەدەنگی دادڕینی پارچەیەك

ئاوریشم دەچوو، وەك ئەوەی کەکراسە ئاوریشمینەکەی خانمی گۆرانی‌بێژ بدڕێت وابوو.

زەردەی خۆرئاوا دەتوت گەردێکی ئاڵتوونیەو بەسەر حەوشەکەدا پەخش کراوە. گوارە پلێڵەدارەکەی هورتانس خانم رەنگی ئاگری گرتبوو، شیپاکەیش هێنابوویە سەما، وەك بیەوێت بفڕێو ئاگر بەسەر سەری دراوسێکاندا بکات وابوو. سنگە نیوەکراوەکەی، ئەژنۆ لێك کراوەکانی کەپیری شل‌و شاوی‌کردبوون، چرچی ملی، دەمپا (نەعل). کۆنەکانی بەزەردەی خۆرئاوابوونە کە ڕەنگی زێڕیان گرتبوو.

فریشتە پیرەکەمان لەرزی، چاوەبچووکەکانی کەفرمێسك‌و شەراب سووری کردبوون‌و نیوەکراوەبوون جارێك تەماشای من‌و تاوێك تەماشای زۆربای پێ ئەکردن. زۆربا بەلێوی وشکەوە لەسنگی رامابوو: تادەهات دنیایش تاریکتر دەبوو، ئەو وەك لەپرسیار لەخۆکردندا بێت سەیری هەردووکمانی دەکرد، دەتوت لەهەوڵی ئەوە دایە بزانێت کامەمان (کاناڤارۆ)ین.

زۆربا کە ئەژنۆی بەئەژنۆیەوە نووساندبوو، بەئارەزوویەکی پڕەوە دەمی نابووە بەناگوێیو دەی‌گوت:

- بوبولیناکەم، بێگومانبە نە خواهەیەو نەشەیتان، سەرەبچوکەکەت هەڵبڕە، دەستە جوانەکانت بخەرە سەر ڕومەتتو گۆرانیەکمان بۆ بڵێ. بژی ژیان‌و مەرگ بۆ مردن.

زۆربا گڕی گرتبوو، لەوکاتەدا کەدەستی چەپی بەسمێڵیا دەهێنا دەستی ڕاستی بەسەر لەشی گۆرانی بێژە سەرخۆشەکەوە بوو، قسەی دەکردو هەناسە برکێی بوو، چاویشی شلوێ بوو، بێگومان ئەم ژنەی کەئەو ئێستا لەبەرانبەر خۆیدا دەی‌بینی ئەو پیرێژنە مۆمیاکراوەی پێشوو نەبوو کەئارایشتێکی خەستی دەکرد، بەڵکوو ئەو ((ڕەگەزی سێ))یە بوو کەئەو ئاسایی بە ژنی دەوت. ئیتر مەسەلەکە تەنیا کەسێك‌و دەم‌و چاوێك نەبوو، ئیتر گەنج یان پیرو ناشیرین، یان جوان گرنگ نەبوون. ئێستا لەپشت دەم‌و چاوی هەر ژنێکەوە وێنەی پیرۆزو پڕ لەنهێنی ((ئەفرودەیت))[٦] هەیە.

[٦] Aphrodait خوای خۆشەویستی لای یۆنانیەکان، کەهەمان ئەستێرەی زوهرەیە.

ئەمە ئەو دەمو چاوە بوو کەزۆربا دەیبینیو قسەی لەگەڵدا دەکردو حەزی لێیبوو. شێوەی هورتانس خانم تەنیا دەمامکێکی کاتیو شەفاف بوو کەزۆربا دەیدڕی بۆ ئەوەی دەمی نەمری ماچ بکات.

زۆربا جارێکی تر بەهەناسەی گیرو پاڕانەوە ئامێزەوە وتی:

– ئەو گەردنە بەفرینەت ڕاست بکەرەوە، ماڵەکەم، تۆ چریکێنە بەگۆرانی.

پیرەی گۆرانیبێژ ڕوومەتی نایە ناو دەستە لاوازەکانیەوە کەجل شتنی زۆر شەقار شەقاری کردبوون، چاوی خوماربوو، ناڵەیەکی بەسۆزو وەحشیانەی لێ هەستاو، لەکاتێکدا کەبەچاوە شلویو نیوە کوژاوەکەیەوە تەماشای زۆربای دەکرد – دیاربوو ئەوی هەڵبژاردبوو– دەستی بەو گۆرانیە کرد کەخۆی حەزی لێ بوو و، هەزاران جاریش وتبووی:

لەکۆتایی ڕۆژانی تەمەنما

بۆ بەتۆ گەیشتم...[٧]

زۆربا لەجێگاکەی ڕاست بووەوە، ڕۆیشتو سەنتورەکەی هێنا، وەك تورکەکان لەسەر زەویەکە دانیشت، سازەکەی لەکیسەکە دەرهێنا، نایە سەر ئەژنۆیو دەستەزلەکانی درێژکرد.

– ئاخ.. ئاخ بوبولینا، چەقۆیەك بهێنەو سەرم ببڕە.

کەتاریکی داکەوتو، ئەستێرەکانی دوای خۆرئاوابوون لەسوچو کەنارەکانی ئاسمانەوە دەرکەوتن، دەنگی سەنتوری شادو دڵنەواز بەرزبووەوە، هورتانس خانم کە تاگەرووی برنجو مریشكو بادامی برژاوو شەرابی تێکردبوو.. مەستو قورس کەوتە سەر شانی زۆرباو ئاخێکی قووڵی هەڵکێشا، بەهێواشی خۆی بە کەلەکە ڕەقەکانی زۆرباوە نوساند، باوێشکی داو دیسان ئاخی هەڵکێشایەوە.

زۆربا ئاماژەی بۆ من کرد، بەچرپە پێی وتم:

– سەرۆك، ئەم ژنە زۆر حەشەریە، ها! وەرە وەك هاوڕێیەکی باش بڕۆو بەتەنیا جێمان بهێڵە.

---

[٧] شیعرەکە لەدەقە ئەسڵیەکەدا بەزمانی فەرەنسیە.

-٤-

بەیانی کەچاوم کردەوە زۆربام بەرانبەر بەخۆم دی، لەخوار تەختی نووستنەکەیەوە لەسەر هەردوو ئەژنۆی دانیشتبوو، جگەرەی دەکێشاو لەبیرکردنەوەیەکی قوڵدا بوو، چاوە خڕو بچووکەکانی بڕیبووە پەنجەرەکەی بەرانبەری کەلە بەر رووناکی گزنگدا رەنگی سپی شیری لەخۆ گرتبوو. چاوی ئاوسابوو، ملە رووت و لاوازە زۆر درێژەکەی کەهەر بەملی باڵندەراویەکان دەچوو لەیەخەکەیەوە هاتبووە دەرێ.

شەوی پێشتر من زوو ماڵئاوایم لێ کرد، زۆربام لەگەڵ ئەو فریشتە پیرەدا تەنیا هێشتەوە، لەکاتی رۆیشتنما پێم وتبوو:

-زۆربا، من دەڕۆم، تۆ ڕابوێرە، هیوادارم خۆشت لێ بگوزەرێت.

ئەویش لەوەڵامدا وتبووی:

-خوات لەگەڵ، سەرۆك، لێگەڕێ با ئێمە کارەکەمان ئەنجام بدەین، شەوباش، سەرۆك، خەونێکی خۆش.

لەوە دەچوو کاری خۆیان کردبێت، چونکە من وەك لەخەودا گوێم لەدەنگێك بووبێت وەك گمەگمی کۆترو دەنگی هەناسەبڕکێ و، تاوێکیش هەستی ئەوەم کردبێت کە ژوورەکەی تەنیشتم ئەوەندە تەکانی تیا دەدرێت کەوتبێتە لەرزین، پاشان خەوم لێ کەوتبووەوە، ماوەیەکی زۆری دوای نیوەشەو، زۆربا لەسەر خۆو بەپێی پەتی بۆ ئەوەی من بەئاگا نەیەم گەڕایەوە ژوورەکەو لەسەر تەختی نووستنەکەی ڕاکشا. ئێستا، لەم بەرەبەیانەدا هەر لەوێ دانیشتبوو، هێشتا نیگاکانی چاوی خامۆش بوون، بەڵام لەڕووناکیەکی دووری دەڕوانی، لەوە دەچوو هێشتا سست بێت، هێشتا چاوی خەواڵوو بوون، هێورو بێ دەربەست خۆی دابوە دەست شەپۆلێکی خەستی هەنگوین ئاسا. دنیا، لەخاك و ئاوەوە بیگرە تا بیرو مرۆڤەکان، هەموو بەرەو دەریایەکی دوور دەڕۆیشتن و، زۆرباش شادو بێ خەم، بێ هیچ بەرەنگاریی و بێ هیچ چۆن و بۆچییەك لەگەڵ دنیادا دەڕۆشت.

وردە وردە گوندەکە بەئاگا دەهات، چونکە هەراو زەنای کەڵەشێرو بەرازو گوێ درێژو خەڵکی لە گوێ دەگەڕان، ویستم لەسەر تەختی نووستنەکە بێمە خوارێ و هاواربکەم:

((دەی زۆربا، ئەمڕۆ ڕۆژی کاری ئێمەیە)) بەڵام منیش کەبێ چەندو چوون خۆم دابوە دەست نهێنیی و سرووتەکانی ئەو بەرە بەیانە هەستم بەتام و چێژێکی زۆر دەکرد. لە کاتێکی وا ئەفسوناویدا، هەموو ژیان وەك پەڕێکی سووك و جوان خۆی نمایش دەکات، زەوییش وەك ئەو پەڵە هەورانەی بەدەم باوە شەپۆل دەدەن و شێوەیان دەگۆڕێت ئەویش هەر لە گۆڕاندایە..

سەیری جگەرە کێشانەکەی زۆربام کردو خۆیشم حەزم لێ بوو دووکەڵێك بکەم، دەستم درێژ کرد، پایپەکەم هەڵگرت و بەتاسەیەکی زۆرەوە لێم ڕوانی، پایپەکەم پایپێکی گەورەو بەقیمەتی ئینگلیزی بوو، هاوڕێیەکم بەدیاری دابومیە–ئەو هاوڕێیەم چاوی شین و بەلای سەوزدا دەیڕوانی و قامکی جوان و باریك بوون– ئەمە ڕووداوی سالانێکی پێشتر، لە دەرەوەی وڵات و لە نیوەڕۆیەك دابوو، هاوڕێکەم کە خوێندنی تەواو کردبوو عەسری ئەو ڕۆژە بۆ یۆنان دەگەڕایەوە، پێی وتم:

((وەرە واز لە جگەرە کێشان بێنە، تۆ جگەرەیەك پێ دەکەیت، نیوەی دەکێشی و نیوەکەی تری وەك سۆزانیەك کە ئیتر کارت پێی نەمابێت فڕێی دەدەیت، ئەمە خەجاڵەتیە، وەرەو ببەرە هاودەمی پایپ، چونکە پایپ ژنێکی وەفادارە، کە بۆماڵ دەگەڕێیتەوە ئەو بێ ئەوەی لە جێگای خۆی ترازابێت چاوەڕێتە، تۆ دای دەگیرسێنی و لە دووکەڵەکەی ڕادەمێنیت و یادی منیش دەکەیتەوە)).

نیوە ڕۆ بوو کە لە مۆزەخانەی بەرلین بەدەرکەوتین، هاوڕێکەم بۆ ئەوە چو بوە ئەوێ تا جارێکی تر دیدەنی لەتابلۆ خۆشەویستەکەی بکات، تابلۆی ((جەنگاوەر))ی ڕامبیرانت[1] کە کڵاو خودەیکی برونزی لەسەردایەو ڕوومەتی تێك قوپاون. نیگایشی پڕ لە ئازارو ئیرادەیە، ئەو هەر بەو جۆرەی کە لەو جەنگاوەرە سەرکێش و نائومێدە ڕامابوو لەبەرخۆیەوە وتی: ((ئەگەر لە هەموو تەمەنما کارێکی چاکی ئینسانیم لەدەست بێت ئەوا خۆم بەقەرزارباری ئەم کارە هونەریە دەزانم)).

هەردووکمان لە حەوشەی مۆزەخانەکەدا وەستاین و پاڵمان بە ستونێکەوەدا، بەرانبەر پەیکەرێکی برونزی ژنێکی ڕووت بوو، بەجوانیەکی فرەوە سواری ئەسپێکی

---

[1] Remborandt شێوەکارو هەڵکۆڵەرو هێڵ کاری ناوداری هۆڵەندی (١٦٠٦–١٦٦٩) کە دەوڵەمەندی ڕەنگ تێکەڵ کردن و هونەری سێبەرو ڕوناکی لەکارەکانیدا کردیە گەورەترین مامۆستای شێوەکاری کلاسیك. ئەو شاکاری زۆری لە مۆزەخانەکانی ئەورووپادا هەیە.

کێوی ببوو، باڵندەیەکی بۆری گچکە کە لە کلك هەڵتەکێنە دەچوو، کەمەکێك بەسەر ژنە ئەسپ سوارەکەوە نیشتەوە، تەماشایەکی ئێمەی کرد، چەند جارێك کلکی هەڵتەکاند، دوو سێ جار دەنگێکی ناخۆشی لێ بەرز بووەوە، ئەنجا باڵی پێکداداو ڕۆیشت.

مووچرکێکم پیاهات، سەیری هاوڕێکەم کردو پێم وت:

-تۆ گوێت لە دەنگی باڵندەکە بوو؟ لەوەی دەکرد بیەوێت شتێکمان پێ بڵێت.

هاوڕێکەم زەردەخەنەیەکی کرد، لەوەڵامدا شیعری گۆرانیەکی میللی خوێندەوە کە دەڵێت: ((*ئەمە باڵندەیە، لێی گەڕێ با گۆرانی بڵێت، ئەمە باڵندەیە، لێی گەڕێ با قسەبکات*)).

ئەم زانی چۆن لەو چرکە ساتەدا، لەگەڵ هەڵاتنی خۆرو لەو کەناری دەریای کریتەدا، بەو تاکە شیعرە خەم ئەنگێزە یادەوەریەکم بیر کەوتەوە کە وەك تاڵاو ڕژایە گیانمەوە؟.

لەسەر خۆ پایپەکەم پڕ لە تووتن کردو دام گیرساند، لەگەڵ خۆمدا بیرم لەوە دەکردەوە کە لەم دنیایەدا هەمووشتێك مانایەکی نهێنی خۆیشی هەیەو، مرۆڤ و گیانداروو درەخت و ئەستێرەکان بێجگە لە چەند هێلێکی هیرۆ گلیفی[٢] هیچی تر نین، ئەو کەسەی دەیان خوێنێتەوەو پەی بەمانایان دەبات بەڕواڵەت شادمانە، بەڵام ئای کە بەد بەختە! کە تەماشایان دەکات شتێك لە مانایان تێ ناگات، وا دەزانێت ئەمانە مرۆڤ و گیانلەبەرو درەخت و ئەستێرەن، بەڵام ساڵانێکی دواتر، یەعنی زۆر درەنگ لەمانا ڕاستەقینەکانیان تێ دەگات. ئەو جەنگاوەرە کڵاو برونزیە، ئەو هاوڕێیەم کە لەبەرهەتاوی ئەو نیوەڕۆیەدا پاڵی بە ئەستووندە کەوە دابوو، ئەو کلك هەڵتەکێنەیەی بە زمانی جیك جیك شتێکی بە ئێمە وت، ئەو شیعری گۆرانیە خەماویە؛ لەهەموو ئەمانەدا من ئەمڕۆ وای بیر لێدەکەمەوە کە مانایەکی شاراوە هەبێت ، بەڵام چ مانایەك ؟

---

[٢] Hieroglyphes نووسینی میسری کۆن، لێرەدا مەبەستی هەرشتێکە کە بەنهێنی و تەم و مژاوی بێت و زانینی ئاسان نەبێت.

من چاوم هەر بە دوای ئەو دووکەڵەوە بوو کە لەو تاریك و ڕوونی بەیانەدا لەسەرخۆ loولی دەخواردو ڕوونتر دەبووەوە ، گیانیشم بەرەو دووکەڵەکە دەڕۆشت و لە ئەڵقە شینەکانیدا دەتوایەوە ، ماوەیەکی زۆر تێپەڕیو من بێ کۆمەکی مەنتیق و بە یەقینێکی تەواوەوە هەستم کرد کە دنیا چیە و چۆن دروست بوەو چۆنیش لە ناو دەچێت ، هەر لەوەی دەکرد کە بێ لە قسەی هەڵخەڵەتێنەرو بێ ئەوەی بەشداری یاریەکی پاڵەوان بازیانەی فیکری هاتبم جارێکی تر نوقمی (بودا) بووبێتمەوە ، دەت وت دووکەڵەکە پوختەی دەستوورەکانی بودایە و مارپێچە تواوەکانیش خودی ئەو ژیانەن کە لە سەرخۆ وئاسان بەرەو نوختەی کۆتایی و بەختەوەری نیرڤانا[٣] دەچن .

(ئیتر بیرم نەدەکردەوە ، لە هەڵپەی هیچ شتێکدا نەبووم و هیچم نەبوو ، ئیتر لەیەقینی تەواودا دەژیام[٤]).

هەناسەیەکی لەسەرخۆمدا، وەك ئەوەی ئەم هەناسەیە منی هێنابێتەوە لای چرکە ساتی ئێستا تەماشای دەورووبەری خۆم کرد ، ئەم کوختە تەختە نابوودە ، ئەم ئاوێنە بچووکەی بە دیوارەکەیەوە هەڵواسراوە و تازە یەکەم پرشنگی خۆر کەوتبوە سەری و بریسکەی دەدام بینی.

بەرانبەرم زۆربا لەسەر دۆشەکەکەی دانیشتبوو ، پشتی لە من و جگەرەی دەکێشا

لە پڕا ڕۆژی پێشوم بەهەموو خۆشی و تاڵیەکیەوە هاتەوە یاد ، عەترە بۆن خۆشەکەی وەنەوشەو کۆڵۆنیا و میسك و عەنبەر و تووتیەکەیش، یان ئەو گیانلەبەرە تا ڕادەیەك مرۆڤەی کە ببوە تووتی و باڵی بە شیشی قەفەزەکەیدا دەکێشا و ناوی عاشقێکی کۆنی دێنا ، ئەو کۆنە کەشتیە[٥] کە تاقە پاشماوەی دەزگای جەنگیەو چیرۆکی شەڕە کۆنەکانی دەریای دەگێڕایەوە .

---

[٣] Nirvana– بە زمانی سانسکریتی بە مانای نەمان یان بەدبەختیە ، لە ئاینی بودادا قۆناغی تەواو پێگەیشتن و لە ناو چوونە ، ئەمەیش لە ئەنجامی دامرکاندنی ئاگری ئارەزووەکانی نەفسەوە بە دەست دێت کە مرۆڤ دەگەیەنێتە بەختەوەری ئەودنیا .

[٤] –ڕستەی نێوان کەوانەکە لەوەرگێڕانە ئینگلیزیەکەدا نەبوە و لەوەرگێڕانە فەرەنسیەکەوە وەرگێڕاوە .

[٥] – مەبەست لە (کۆنە کەشتی) هورتانس خانمی پیرێژنی خاوەنی میوانخانەکەیە .

زۆربا گوێی لە دەنگی هەناسە هەڵکێشانەکەم بوو، سەری بەرەو لای من وەرگێڕاو لە سەرخۆ وتی :

-سەرۆك ، شێوەی رەفتاری ئێمە زۆر خراپ بوو ، زۆر خراپ، تۆ کردتە گۆڵمەزو منیش هەروا ، ئەو داماوە هەستی پێ کرد ، دواییش ، بێ ئەوەی تۆ قسەیەکی خۆشی لەگەڵدا بکەیت بە جێت هێشت و رۆیشتیت .وەك ئەوەی پیرێژنێکی هەزار ساڵە بێت ، بەڕاستی شەرمە، ئەمە بێ ئەدەبیە، سەرۆك، لێم ببوورە پێت بڵێم کە ئەم جۆرە رەفتارە کاری پیاو نیە،هەرچیەك بێت ئەو ژنە،وانیە؟ مرۆڤێکی لاوازی چاو بەفرمێسکە، باش بوو لە بەردڵی ئەو من مامەوە.

بە پێکەنینەوە پێم وت:

-ئەم قسانە چیە دەیانکەیت زۆربا ؟ بە ڕاستی تۆ لەو باوەڕەدایت کەهەموو ئافرەتێك ئەمەی لەژێر سەردایە؟

-بەڵێ سەرۆك، باوەڕت بێت ژنان بێجگە لەوە هیچیان لە مێشکا نیە ، من هەمووجۆرو هەموو ڕەنگێکم دیوەو لەگەڵیاندا بووم و زیاد لە خەڵکی تر لەم بارەیەوە ئەزموونم هەیە . ژن بێجگە لەم باس و خواستە هیچی تری لە سەردانیە، لە منی وەربگرە کە ئەو گیانلەبەرێکی نەخۆشەو زۆر زوودەداتە گریان ، ئەگەر پێی نەڵێی خۆشت دەوێت و دەتەوێت دەگری ، ئەشێ داخوازیت ڕەت بکاتەوە، ڕەنگە هیچ خۆشیی لێت نەیەت ، تەنانەت ڕەنگە لێشت بێزار بێت ، ئەمە باسێکی ترە ، بەلام هەموو ئەو پیاوانەی کە ژن دەبینن دەبێت خوازیاری بن ، ژنی داماو ئەوەی دەوێت ، بۆیە لەسەر پیاو پێویستە کە هەوڵی دڵخۆش کردنی بدات .

((من نەنکێکی تەمەن نزیك بە هەشتا ساڵیم هەبوو ، سەرگورشتەی ئەم پیرێژنە چیرۆکێکە بۆ خۆی ، گرنگ نیە ، ئەمەیش هەر بۆخۆی چیرۆکێکە ، بەڵێ تەمەنی نزیك بە هەشتا ساڵ بوو . بەرانبەر ماڵی ئێمە کچێکی جوانی تەڕو تازەی وەك گوڵ هەبوو ، ناوی ((کریستالو)) [٦] بوو ، ئێمەی هەرزەکارو بێکاری دێ هەموو شەوێکی یەك شەموان دەچووین دەمان خواردەوە تا سەر خۆش دەبووین ، ئەوسا چڵێك ڕێحانەمان لە پشت گوێ دەنا ، ئامۆزایەکی من گیتارەکەی هەڵدەگرت و تێکڕا

– [٦]Krystalo.

دەچووینە بەرماڵی كریستالوو ، بۆئەوەی بە مۆسیقا ژەنـدن خۆشەویستیمانی پـیٚ بگەیەنین ، ئای چ شەوق و زەوقێكمان هەبوو، چ عەشق و ئارەزوویەك! وەك گا دەمان بۆڕاند، هەموو ئـەو كچـەمان دەویست، هـەموو شـەوێكی یـەك شـەموان وەك مێگـەل دەچووینە ئەوێ تا حەز لەیەكێمان بكات.

((باشـە، سـەرۆك، تـۆ بڕوا بـە قسـەكانم دەكـەیت؟ ئەمە ڕازێكی سـەیرە! زامێك لـە وجودی ژندا هەیە هەرگیز سارێژ نابێت، هەموو برینێك دەرمانی هەیە، بەڵام ئەمیان، گوێی لە قسەی ناو كتێبەكانی تۆ نیە، هەرگیز چاك نابێتەوە، تەنانـەت ئەگەر ژنێكـی تەمەن هەشتا ساڵیش بێت، دەمی برینەكە هەر بەكراوەیی دەمێنێتەوە.

((بـەڵێ ئـەم پیرێژنــە هــەموو شــەوێكی یەكشــەموان ڕایەخەكــەی دەبــردە لای پەنجەرەكەوە. بەدزیەوە ئاوێنە بچوكەكەی دەردەهێنا، دەستی دەكرد بەشانە كردن و جیاكردنەوەی ئەو چەند تاڵە مووەی بەسەریەوە مابوو، زۆر بەوریایی تەماشای ئەم لاو ئەولای خۆیشـی دەكرد تاكەس بەو جۆرە نـەی بینێـت، خۆ ئەگەر یـەكێكی لیٚ نزیـك بكەوتایەتەوە، ئەوا بەهێمنی وەك پاكیزەیەك لەكاتی خوا پەرستیدا بێت خۆی گرمۆڵە دەكردو دەیدایــە نووستن، بـەڵام كـەی خـەو دەیـبردەوە؟ ئـەو چاوەڕیٚ بـوو لاوەكـان بگەن و ئـەویش گـویٚ بـۆ گۆرانیـە عاشـقانەكانیان ڕادێرێـت، لەهەشـتا سـاڵیا! بڕوانـە سـەرۆك، ژن چ گیانلەبـەرێكی پـڕ لەنهێنییە! ئێستا كـەبیری لیٚ دەكەمــەوە دەمــەوێت بگریم. بەڵام من ئەوسا زۆر سەرچڵ بووم و هیچم نەدەزانی، بۆیە پێكـەنینم بـەو باسـە دەهات.

ڕۆژێك نـەنكم تووڕەی كـردم، ئـەو تەشـەری لێدام كە بۆچـی دوای كچـان دەكـەوم، منیش ناچار بووم چیم لەدڵابوو ڕاست و ڕەوان پێم وت، وتم: (تـۆ بـۆ هـەموو شـەوێكی یەكشەموان توێكڵە گوێز بەلێوتا دێنێت و قژت شانە دەكەیت؟ ناشیٚ تـیٚ گەیشـتبێتی كە ئێمە گۆرانـی بـۆ تـۆ دەڵێین و مۆسیقات بـۆ دەژەنین؟ نا، ئێمـە ئـەوە بـۆ كریسـتالو دەكەین، تۆ تازە بۆنی مردووت لیٚ دیٚت))

((سەرۆك بڕوا دەكەیت، ئەو ڕۆژە دوو دڵۆپ فرمێسكی درشت لە چاوی نەنكمەوە هاتنە خواریٚ، ئەوە یەكەمجار بوو بزانم ژن یەعنی چی!

وەك دێڵە سـەگ لـە سووچێكدا گرمۆڵە بوو، چەناگەی لـەرزی، بـۆ ئـەوەی چـاكی گویٚ لیٚ بێت لێی نزیك بوومەوەو هاوارم كـرد: ((كریستالو، تیٚدەگـەیت، كریستالو)) لاویـەتی جانـەوەرێكی دڕنـدەو نائینسـانیە كــە لــەهیچ ناگــات، نـەنكم دەســتە

وشـكەڵاتوەكەی بـەرەو ئاسمان بـەرزكردەوەو هـاواری كـرد: ((بـڕۆ بەنەعلـەت بیـت، لەناخی دڵەوە نەعلەتیت دەكەم))

ئەو پیرێژنە داماوە لەو ڕۆژە بەدواوە دایە كزی، تادەهـات لێـژ دەبـووەوەو هـێزی نەدەما، تا دوای دوو مانگ كەوتە گیانەڵا: لەوكاتـەدا چاوی پێم كەوت، وەك كیسـەڵ فیشكاندیو دەستە وشكەڵاتوەكانی بۆ درێژ كردم تا چنگم لێ گیر بكات، وتی:

((ئەلیكسیس[٧] تۆ منت كوشت، بەنەعلەت بیـت، نـەفرەتت لێ، دەخـوازم چ دەردو بەڵایەك بەسەر من هات بەسەر تۆیش بێت))

زۆربا زەردەخەنەیەكی كرد، لەوكاتەدا كەدەستی بە سمێڵیا دەهێنا وتی:

-بەڕاستی دوعای پیرێژنەكە گیرابوو، وا بزانم تەمـەنم شەسـتو پێنـج سـاڵە، بەڵام ئەگـەر بیمـە سـەد سـاڵیش هـەر عـاقڵ نـابم، ئەوسـایش هـەر ئاوێنەیـەكی بچووكـم لەگیرفاندا دەبێتو هەر دوای ژنانیش دەكەوم.

جارێكی تر پێكەنی، پاشماوەی جگەرەكەی لـە پەنجەرەكـەوە تووڕدایـە دەرەوەو باوێشكێكیدا. ئەنجا وتی:

-من دنیایەك عەیبو عاری ترم هەیە، بەڵام ئەمیان ئاخری دەمكوژێت.

لەتەختی نووستنەكە هاتە خوارێو وتی:

-ئیتر بەسە، زۆرمان قسە كرد، دەبێت ئەمڕۆ كار بكەین.

بەپەلە خۆی گۆڕی، پێڵاوی لە پێ كردو چوە دەرێ.

من سەرم داخستبوو بیرم لـە قسـەكانی زۆربـا دەكـردەوە، لـەپڕا شـارێكی دووری بەبـەفر داپۆشـراوم هاتـەوە یـاد، لەپێشـانگایەكی -رودان-[٨]دا تەماشـای دەسـتێكی گـەورەی لـە برونـز دروسـت كراوم دەكرد كـە بـە (دەسـتی خـوا) بەناوبانگـە، دەسـتەكە نیوە كراوەیەو، لەناو لەپیدا ژنو پیاوێك بە شەوقو خۆشیەوە لەیەكتری ئاڵاون.

كچێكـی جوان لێم نزیـك كەوتـەوەو لـەپاڵما وەستا، ئەویش بەسەر سـووڕماویەوە تەماشـای ئەوتێكـەڵ بوونـە بـەجۆشو خرۆشـە نەمرانەیـەی ژنو پیاوەكـەی دەكـرد،

---

[٧] Alixes

[٨] Rodin (ئوگست) پەیكەر تاشی گەورەی فەرەنسی (١٨٤٠-١٩١٧) كە لەشێوەی ریالستو ئیمپرسیونیستا مامۆستایەكی بـەتواناو خـاوەنی شـاكاری گەورەیـە. هـەندێك بـە مـایكل ئینجیلوی دەچوێنن، لەكارە ناودارەكانی (ئادەمو حەوا) (ماچ) (دەستی خوا)و (بیرمەند)ە.

کچێکی باریکەلەی شیک پۆش بوو، قژی پڕو زەرد باوو چەناگەی پتەوو لێوی ناسک بوون، قەڵافەتێکی خۆ گرو پیاوانەی هەبوو ، من کە حەز بەوە ناکەم لەخۆمەوە یەکێك بدوێنم نازانم چی ئەم کارەی پێ کردم، ڕووم تێ کردو پێم وت:

-بیر لەچی دەکەیتەوە؟

لەژێر لێوەوە بەنارەزایی وتی:

-خۆزگا بمانتوانیایە هەڵبێین!

-بۆ کوێ؟ چارنیە، دەستی خوا لە هەموو شوێنێکدا هەیەو ڕزگار بوون نیە، بۆ بەم خۆشەویستیە نەمرە قایل نیت؟

-نا، ڕەنگە خۆشەویستی مەزنترین بەختەوەری ئەم دنیایەبێت، بەڵێ، ڕەنگە، بەڵام من کە ئێستا دەستێکی برونزی دەبینم حەز بە هەڵاتن دەکەم.

-یەعنی تۆ ئازادیت لا باشترە؟

-بەڵێ.

-ئەی ئەگەر ئازاد بوون تەنیا ئەوکاتە بێتەدی کە لەم دەستە برونزیەوە فەرمان وەربگرین ئەوسا چی؟ تۆ وای دابنێ کە وشەی خوا ئەو مانا سادەیەی نیە کە خەڵکی عەوام بۆیان داناوە، ئەوسا چی؟

کچۆڵەکە بە نیگەرانیەوە لێی ڕوانیم، چاوی ڕەنگی خۆڵەمێشیەکی کانزایی گرتبوو، لێوی وشكو تاڵ بوون، وتی:

-من تێ ناگەم.

وەك ترسابێت دوورکەوتەوە، ونبوو، لەوساوە ئیتر هیچ کاتێك نەهاتبووەوە بەر زەینی من، بەم جۆرە ئەو کچە لە وجودی مندا، لەدوو توێی سنگما هەر بەزیندویی مابووەوە، وائێستا، ئەمڕۆ، لەم کەنارە تەریکەی دەریادا، بەڕەنگی پەڕیوو ناڵەو زاریەوە، لە قووڵایی وجودی منەوە هاتبوە دەرێ.

وایە، زۆربا ڕاستی کردو من لەگەڵیا باشم ڕەفتار نەکردبوو، ئەم دەستە برونزیە بیانووی چاك بوو، یەکەمین پێك گەیشتن چاك هاتە پێش‌و قسەی خۆشەویستانەمان کرد، ئێمە دەمانتوانی وردە وردە بێ ئەوەی بەخۆ بزانین بکەوینە ئامێزی یەکترەوەو، بەئاسانی لەنێو لەپی خوادا ببینە یەك، کتو پڕ من لەسەر زەویەوە پەڕیمە ئاسمان‌و ژنی بێچارە ترساو ڕای کرد.

کەڵەشێرێکی پیر لە حەوشی میوانخانەکەی هورتانس خانما کەوتە خوێندن، ئێستا تیشکی خۆر تەواو سپی و لە پەنجەرە بچووکەکەوە دەهاتە ژوری، من بەرزەپێ لەناو پێخەفەکەمەوە وەدەرکەوتم.

کرێکارەکان بەبێڵ و قازمەو نوێڵەوە دەگەیشتن، گوێم لەزۆربا بوو دەستووری دەدانێ، ئەو بێ ورینگەدان دەستی بەکار کردبوو، هەستت دەکرد بەڕێوەبەرێکە حەزی بە بەرپرسیاریەتیە.

سەرم لە پەنجەرەکەوە بردە دەرێ و زۆربام بینی وەك چەتەوڵێك لەنێوان سێ کرێکاری لاوازی شرۆڵەو ڕەنگ پەڕیوی باریکدا وەستابوو، وەك فەرمان بدات دەستی ڕادەداو فەرمانەکانیشی کورت و ئاشکرابوون.

پاشان پشت ملی مێرد منداڵێکی گرت کە هەر منگە منگی دەکردو بەدوو دڵیەوە دەچووەپێشێ. بەسەریا نەڕاندی:

—ئەگەر قسەت هەیە بیڵێ، بەدەنگی ئاشکراو بەرز بیڵێ چونکە من حەزم لە منگە منگ نیە، بۆ ئەوەی کاربکەیت دەبێت خۆت ئامادەکەیت، ئەگەر نایکەیت فەرموو بۆ چاخانە.

لەوکاتەدا هورتانس خانم بە قژی ئاڵۆزو ڕوومەتی پف کردووی بێ ئارایشتەوە، بەکراسێکی دەڵب و چڵکن و دەم پیا (نەعل)ی درێژو کۆنەوە کە بەکێشی دەکرد، دەرکەوت، وەك گۆرانی بێژە پیرەکان کۆکەیەك گرتی کە دەنگە ناخۆشەکەی هەر لەزەرەی گوێ درێژ دەچوو، وەستاو بەکەش و فشێکەوە لە زۆربای ڕوانی، چاوی لێڵ بوون، جارێکی تر بۆ ئەوەی زۆربا گوێی لێ بێت کۆکیەوە، لەکاتێکدا کە بەلەنجەولارەوە کەفەڵی دەجووڵاند بەلای زۆربادا تێ پەڕی، ئەوەندەی لێ نزیك کەوتەوە موویەکیان مابوو کە قۆڵی هەراوی کراسەکەی بەر زۆربا بکەوێت، کەچی زۆربا تەنانەت بۆ تەماشا کردنی ڕووی وەرنەگێڕا، تیکەیەك نان و مشتێك زەیتونی لەکرێکارێك وەرگرت و هاواری کرد:

—دەی کورینە، خاچێك بکێشن و بابڕۆین.

ئەوسا بەهەنگاوی فراوان بەرەو چیاکە پێش تیپەکە کەوت.

*

من لێرەدا باس لەکاری کانزا (معدن) ناکەم، چونکە ئەمە حەوسەڵەیەکی دەوێت کە ئێستا من نیمە، ئێمە لەپاڵ دەریاکەدا کوختێکمان لە قامیش و بی و تەنەکەی نەوت دروست کرد. لەبەرە بەیاندا زۆربا هەڵدەستا، قازمەکەی هەڵدەگرت، پێش کرێکارەکان دەچوە سەر کانزاکە، دەستی بە هەڵکەندنی ڕاڕەوێکی تونێل ئاسا دەکرد، وازی لێ دەهێنا، دەماری خەڵوزێکی بەردینی دەدۆزیەوە کە وەك ڕۆنی زەیتوون دەبریسکایەوە، لە خۆشیاندا دەکەوتە سەما، بەڵام دوای چەند ڕۆژێکی تر دەمارەکە وون دەبوو زۆربا لەسەر زەویەکە دەکەوتە تەپ و تل، قاچی بەردەو ئاسمان هەڵدەناو بەئاماژەی دەست و پێی نەفرەتی لەزەوی و زەمان دەکرد، ئەو زۆر بەگەرمی لەگەڵ کارەکەیدا پەیوەندی بەستبوو، تەنانەت ڕاوێژی بەمنیش نەدەکرد، هەر لە ڕۆژە بەراییەکانەوە هەموو دڵسۆزی و بەر پرسیاریەتی لەمنەوە چوبوە لای ئەو، ئیتر ئەو بڕیاری دەداو کاری بەڕێ دەخست، من تەنیا پارەدانم لەسەر بوو- ئەو شتەی لای خۆیشم خراپ نەبوو- چونکە وام هەست دەکرد کە ئەو چەند مانگە خۆشترین ڕۆژانی تەمەنی من بوون. بەڵێ، بەلەبەر چاو گرتنی هەموو لایەنێك، وام دەزانی بەختەوەری خۆم بەنرخێکی هەرزان دەکڕم.

باپیرم لەدایکمەوە کە لە گوندێکی بچووکی کریتا دەژیا، هەموو شەوێك چرا فانۆسەکەی هەڵدەگرت و بەناوگوندا دەگەڕا، تا بزانێت ئاخۆ بەڕێکەوت غەریبێك هاتۆتە ناوگوندەکە، ئەگەر یەکێکی وای بدیایە دەیبردەوەماڵەوە، خواردن و خواردنەوەی زۆری ئەدایە، پاشان خۆی لەسەر کورسیەك دادەنیشت، سەبیلە درێژەکەی دادەگیرساند، ڕووی لەمیوانەکە دەکرد کە کاتی قەرزدانەوەکەی گەیشتبوو، وەك فەرمانی پێ بکات دەی گوت:

-دەی بۆم باس بکە.

میوانەکە دەیوت:

-چیت بۆ باس بکەم باوە موستویورگی؟[9]

-پێم بڵێ تۆچیت و کێیت؟ لە کوێوە هاتوویت، کام شارو گوندت بەچاوی خۆت بینیوە؟ بەکورتی هەموو شتێکم بۆ باس بکە، یا اللە دەی. ئیتر میوانەکە دەستی پێ

[9]Maustoyorgi

دەکرد، لەم لاوە دەیبردە ئەولاو ڕاستو درۆی بەسەریەکدا دەترشاند، باپیرم مژی لەسەبیلەکەی دەداو لەسەر کورسیەکەی گرمۆڵە دەبوو، گوێی لێ دەگرتو هێدی هێدی سەفەرەکەی لەگەڵدا دەکرد.

ئەگەر میوانەکەی بەدڵ بوایە پێی دەگوت:

-سبەیش لێرە بمێنەوەو مەڕۆ، هێشتا زۆرت پێیە بۆم بگێڕیتەوە.

باپیرم هەرگیز لە گوندەکەی نەچوبوە دەرێ، تەنانەت بۆ کاندی[10] و کانەیش[11] سەفەری نەکردبوو، دەی وت: ((بچم بۆ ئەوێ چی بکەم؟ کاندیەکانو کانەییەکان هەمیشە بێرەدا تێ دەپەڕن، کاندیو کانە خۆیان سەربەماڵما دەکەنو من پێویستم بەچوون نیە))

منیش ئەمرۆ لەم کەناری کریتەدا پەیڕەو لەو شێتیەی باپیرم دەکەم.

منیش میوانێکم پەیداکردوە، وەك ئەوەی بەچراوە لەدووی گەڕابێتم و دۆزیبێتمەوە، ناهێڵم بڕوات، ئەو بۆ من زۆر لە شێوی شەوێك زیاتر دەکەوێت، بەڵام ئەهێنێت. من هەموو شەوێك، دوای تەواو بوونی کارەکان چاوەڕێی دەکەم، بەرانبەر بە خۆم دایدەنێم، پێکەوە شێو دەکەین، پاشان کەوەختی قەرزدانەوەی دێت پێی دەڵێم: ((دەی بۆم باس بکە)) پاییەکەم پێ دەکەمو گوێی لێ دەگرم. ئەم میوانە بەدنیادا چاك گەڕاوەو باش چۆتە ناو ڕۆحی خەڵکیەوە، من لە گوێ لێ گرتنی تێرنابم، پێی دەڵێم:

-بۆم باس بکە، زۆربا، بۆم باس بکە.

ئیتر کە دەست بەگێڕانەوە دەکات مەکدۆنیام دێتە پێش چاو، چیاو دارستانو لافاوو کۆمیتەچیەکان[12] ژنانی زەحمەت کێشو پیاوانی ڕق ئەستورو بەهەیکەل، هەموویان لەو هەندۆکە جێگایەی نێوان منو زۆربادا بڵاودەبنەوە، چیای-ئاتۆس-[13]

---

[10]Candia

[11] Canee گرنگترین شاری دوورگەی کریتە کە دەکەوێتە کەناری بەشی باکورەوە.

[12] کۆمیتەچی: (بەرگری میللی) بەوانە دەوترا کە ئەندامانی یەکێتیو ئەنجومەنەکانی جوتیارانی مەکدونیا بوون، زیاتر بە ئەسڵ بولگاری بوون، لە سەرەتای سەدەی بیستدا دژی دەسەڵاتی عوسمانیەکان بەسەر یۆناندا بۆ سوودی وڵاتەکەیان شەڕیان دەکرد.

[13]Athos

یش بەبیستو یەك دێرەكەیو جبەخانەو ڕاهیبە تەمەڵو بێكارەكانیەوە دەردەكەون. زۆربا ملی بادەداو ئەوكاتەی چیرۆكی قەشەكانی دێری دەگەیاندە كۆتایی بە پێكەنینەوە دەیوت: ((سەرۆك، خوا لە پاشی بارگیرو لە پێشی قەشەت بپارێزێت))

هەموو شەوێك زۆربا بەیۆنانو بولگارستانو كوستەنتەنیەدا دەمگێڕێت، من چاو دەنوقێنمو دەڕوانم، ئەو بەچاوە بچوكە هەڵۆ ئاساكانی كە زۆرجار لەسەر سامیا تەواو دەكرانەوە، هەموو باڵكان، باڵكانی پڕ لە ئاژاوەو ماندووی دیوە، ئەو شتانەی لای ئێمە ئاسایی بوونو بەسانایی بەسەریاندا تێ دەپەڕین لای زۆربا پڕ لەڕازێكی ترسناك بوون. ئەو كە ژنێكی ڕێبوار دەبینێت ماتو سەرسام دەوەستێتو دەپرسێت:

—ئەمە چ نهێنیەكە! ژن چ مەوجودێكە كەوامان لێ بكات سەر بۆبینینی گڕ بدەین؟ من لە تۆ دەپرسم ئاخر ئەمە چیە؟

زۆربا هەر بەو سەرسامیەوە بەرانبەر بەپیاوێك، درەختێكی گوڵ كردوو، لیوانێك ئاوی سارد ئەو پرسیارانە لە خۆی دەكات، هەموو ڕۆژێك، هەرچیەك كە دەبینێت وادەزانێت یەكەمجاری بینینیەتی.

دوێنێ لەبەردەم كۆختەكەدا دانیشتبووین، دوای نۆشینی لیوانێك شەراب زۆربا بەسەرسامیەوە ڕووی تێ كردمو وتی:

—بەڕاست سەرۆك، بڵێ بزانم، ئەم ئاوە سوورە چیە؟ قەدی پیرەدارێك لقو گەڵا دەردەكات، هێشووی جوانو ترشی پێوە ئاوێزان دەبێت، ماوەیەك تێ دەپەڕێت، خۆر پێی دەگەیەنێت، وەك هەنگوینی شیرینی لێ دەكاتو ئەوسا پێی دەڵێن تری، پاشان بەپێ هەڵی دەشێلن، شیلەكەی دەگرنو دەیكەنە كووپەوە، ئەو شیلەیە خۆ بەخۆ پێ دەگاتو دەگۆڕێت، لە جەژنی پیرۆزی (جۆنی سەرخۆش)[14]دا سەری كووپەكان لا دەدەن، دەبینن شیلەكان بوونەتە شەراب، ئای كە سەیرە! چ موجیزەیەكە؟ تۆ لەو شیلە ڕەنگ سوورە دەخۆیتەوەو گیانت هێندە گەورە دەبێت كە لە قاڵبە كۆنەكەی لەشتا جێی نابێتەوەو خوا دەكێشیتە زۆرانبازی. ئەمە چ ڕازێكە! سەرۆك، پێم بڵێ؟

من قسەم نەدەكرد، كە گوێم لە قسەكانی زۆربا دەگرت هەستم دەكرد دنیا پاكیزەیی خۆی نوێ دەكاتەوە، هەموو شتە بێ نرخو پواوەكان جارێكی دی باقو

---

[14] St. John the drinker مێژووی ئەو ڕۆژە ڕێكەوتی (١٥)ی ئاب دەكات.

بریقی سەرەتایان بۆ دێنەوە، ئەوسەرەتایەی کە لەژێر دەستی خواوە هاتنە دەرێ .ئاو، ژن، ئەستێرە، نان بەرەو ئەسڵە پڕ لە ڕازەکەیان دەبوونەوەو، دیسان گەردەلوولە خواییەکە لە ئاسماندا هەڵی دەکردەوە.

هەر لەبەر ئەوەبوو کە هەموو عەسرانێك لەسەر زیخی کەنارەکە ڕادەکشام، بەتاسەوە چاوەڕێی زۆربام دەکرد، ئەو هەموو لەشی لیتەو خەڵوزاوی بوو، بە هەنگاوی فراوان‌و بێ حاڵیەکی زۆرەوە؛ وەك مشکێکی گەورە لەژێر زەویەکەوە دەهاتە دەرێ، کە لەدوورەوە دەمبینی، لەدارو باری لەشیەوە، لەسەری نەوی یان بەرزیەوە، لە جووڵاندنی باسکی درێژیەوە دەمزانی کاری ئەو ڕۆژە چۆن بوە.

لەسەرەتاوە منیش لە گەڵیا دەڕۆیشتم‌و چاودێری کرێکارەکانم دەکرد، هەوڵم دەدا ڕێگایەکی تازە بۆ خۆم بدۆزمەوە، پەیوەندی لەگەڵ کاری دەستا پەیدا بکەم، ئەو بەرژەوەندیە مرۆڤایەتیەی لەژێر دەستما بوو بیزانم‌و حەزی لێ بکەم، ئەو تامە خۆشە بچێژم کەماوەیەکی زۆر بوو ئارەزوویم دەکرد– ئەوەی کە ئیتر نەك لەگەڵ ووشە بەڵکوو لەگەڵ مرۆڤە زیندوەکاندا سەروکارێکم هەبێت–پلانێکی خەیاڵیم دەکێشا کە ئەگەر کاری دەرهێنانی خەڵوزی بەرد باش بەرەو پێش بچێت کۆمەڵەیەکی تایبەتی دروست بکەم کە هەموو کاری تیابکەن، هەموو شتێکمان هەرەوەزی بێت، وەك براپێکەوە یەك خۆراك بخۆین‌و بەرگێك بپۆشین، لەمێشکما نەخشەیەکی تازەی ئاینیم دەکێشا، هەوێنی ژیانێکی تازەم دادەهێنا...

بەڵام هێشتا بڕیاری ئەوەم نەدابوو کە باسی پرۆژەکەی خۆم بۆ زۆربا بکەم، ئەو کەمنی دەبینی لەناو کرێکارەکاندا دێم‌و دەچم، پرسیاریان لێ دەکەم، لە کارەکانیان دەکۆڵمەوەو هەمیشە لایەنیاندەگرم زۆری پێ ناخۆشبوو، تەماشای دەکردم، لێوی دەکرۆشت‌و دەیوت:

–سەرۆك، ناچیت سەیرێکی دەرەوە بکەیت؟ دەزانیت دەرەوە چ هەتاوێکە! بەڵام من ڕۆژانی یەکەم سوور بووم لەسەر مانەوەو نەدەڕۆیشتم، دەمپرسی، زۆرم قسەدەکرد، دەمویست شتێك لە ژیانی کرێکارەکان بزانم: چەند منداڵیان هەیە، ئەو خوشکانەی دەبوو بەشوویان بدەن، لەکەس‌و کاری پیرو نەخۆشیان، لەکێشەیان، لە نەخۆشی‌و نارەحەتیان.

زۆربا بەتاڵی‌و ترشیەکەوە پێی دەوتم:

–سەرۆك، تۆ ئەوەندە لە ژیانی ئەمانە مەكۆڵەرەوە كە دڵت نەرم بێ‌و زیاد لە پێویستو زیاد لەبەرژەوەندی كارەكەمان پەیوەندیان لەگەڵدا پەیدابكەیت. چونكە ئەوسا لە هەڵەیان خۆش دەبیت، دەبێت ئەوەیش بزانیت كە ئەگەر وابكەیت ئەوانیش تووشی نەگبەتیەكی گەورە دەكەیت، كە سەرۆك توندبێت كرێكار لێی دەترسێت، ڕێزی لێ دەگرن‌و كاردەكەن، بەڵام كە سەرۆك نەرم‌و لاواز بێت هەوساری لەسەر دەكەن‌و ڕای دەكێشن. تێ دەگەیت، سەرۆك؟

ڕۆژێكی تر، لەخۆراوابوندا، كە دەست لە كار هەڵگیرا، زۆربا قازمەكەی لە بەر كۆختەكەدا فرێداو بەبێزاریەوە هاواری لێ هەستا:

–سەرۆك، تكات لێ دەكەم خۆت مەكێشە ناو كارەكانەوە، هەرچی من دروستی دەكەم تۆ دەیڕوخێنیت. ئەمڕۆ ئەو قسانە چی بوون بۆت كردن؟ سۆشیالستو ئەو جۆرە ورێنانە، تۆ واعیزیت یان سەرمایەداری؟ لەم دوانە یەكێكیان هەڵبژێرە.

بەڵام ئەو هەڵبژاردنە چۆن دەبێت؟ پەرۆشی‌و حەزی سادەی من ئەوە بوو كە ئەو دوانە بكەم بەیەك‌و ڕێگا چارەیەك بۆ یەكخستنی دژەكان بدۆزمەوە، بۆ ئەوەی كە لەم ڕێگایەوە هەم ژیانی دنیا دەستەبەر بكەم‌و هەم بەختەوەری ئەو لایش بەدەست بهێنم. ئەم بیرە لە ساڵانی پێشوەوە، یەعنی لە منالیەوە لە سەرمابوو، ئەوسا هێشتا قوتابی بووم، لەگەڵ هاورێ زۆر نزیكەكانمدا كۆمەڵەیەكمان بەناوی (ئەنجومەنی هاورێكان)[15] ەوە دروست كردبوو، واتا ناوێك بوو خۆمان لێمان نابوو،هەمووومان لەژوورێكی دەرك داخراوی مندا كۆبوویتەوە، سوێندمان خوارد هەتا ماوین خەبات لەدژی نایەكسانی بكەین. لەكاتی سوێند خواردندا هەموو دەست لەسەر دڵ فرمێسكی درشت بەچاوماندا هاتە خوارێ، ئەمە ئایدیایەكی تەواو منداڵانە بوو، قوڕ بەسەر ئەو كەسەیش كە گوێی لێمان بوایەو پێبكەنیایە – ئێستا كە دەبینم لە ئەندامانی ئەو ئەنجومەنە بوونەتە پزیشكی ساختەچی‌و پارێزەری سووك‌و، چەقاڵ‌و بەقاڵ‌و، سیاسەتمەداری درۆزن‌و ڕۆژنامەنووسی بچووك دڵم دەگوشرێت، لەوە دەچێت ئاوو هەوای ئەم دەڤەرە وشك‌و ناسازگاربێت، بۆیە بەنرخ ترین تۆوی تیا ناڕوێت یان لەنێو دڕك‌و داڵدا دەمرێت. من ئەمڕۆ چاك ئەوە دەبینم كە هێشتا عاقڵ

---

[15] Friendly society ئەم ناوە لە (ئەنجومەنی هاورێكان)ی ساڵی ١٨٢١ وەرگیرابوو كە ڕەنگی بۆ شۆڕشی یۆنان ڕشت بۆ ئازادی بەدەست هێنانی‌و ڕزگار بوون لەداگیركەرانی عوسمانی.

نەبووم، سبحانەالله، وایش هەست دەکەم کە تەواو ئامادەم نمایشێکی دۆنکیشۆتانە بکەم.

ڕۆژانی یەك شەموان واخۆمان ڕێك دەخست کە دوولاوین‌و دەمانەوێت زەماوەند بکەین، ڕیشمان دەتاشی، کراسێکی تازەی سپیمان لەبەردەکردو نزیکی عەسر دەچووینە لای هورتانس خانم، ئەو ڕۆژانی یەکشەموان مریشکێکی بۆ سەر دەبڕین، سێ قۆڵی دادەنیشتین‌و دەستمان بەخواردن‌و خواردنەوە دەکرد، پاشان زۆربا دەستە درێژەکانی دەنایە سەر سنگە پڕ لە بەرەکەتەکەی ئەو ژنە دڵسۆزەو مەمکی دەگرت، کە شەویش دەگەیشت ئێمە دەگەڕاینەوە کۆختی کەنار دەریاکەمان، ژیان لەدیدی ئێمەدا سادەبوو، پڕ بوو لە نیازی پاك‌و کۆن، وەك خودی هورتانس خانمی پیر زۆر خۆش‌و دڵنەواز بوو.

لەیەکێك لەو یەك شەموانەدا، کە لەو میوانداریە سەخاوەتمەندانەیە دەگەڕاینەوە بڕیارمدا لەگەڵ زۆربادا قسە بکەمو نەخشەی کارەکانمی پێ بڵێم.

ئەو بەسەرساميەوە دەمی داپچڕیبوو، پێی بەجەرگی خۆیدا نابوو تا گوێ لەهەموو قسەکانم بگرێت، هەندێك جار سەرە زلەکەی دەلەقاند، هەر لەسەرەتای قسەکانمەوە مەستیەکەی ڕەویەوەو هاتەوە سەر خۆی.

کەڵێ بوومەوە بەتوورەییەوە دووسێ تاڵ مووی لە سمێڵی دەرکێشاو وتی:

—سەرۆك، داوای لێ بوردنت لێ دەکەم، من وادەزانم مێشکی تۆ هێشتا دەڵەمەیەو خۆی نەگرتوە، تەمەنت چەندە؟

—سی‌و پێنج ساڵ.

—ئا.. کەواتە تازە خۆی هەر ناگرێت.

ئەمەی وت‌و دایە قاقای پێکەنین، من زۆر دڵگران بوومو هاوارم لێ کرد:

—یەعنی تۆ بڕوات بەمرۆڤ نیە؟

—خۆت بێ حەوسەڵە مەکە، سەرۆك، نا، من بڕوام بەهیچ شتێك نیە. ئەگەر بڕوام بەمرۆڤ ببوایە بڕوام بەخواو بڕوام بە شەیتانیش دەبوو، ئەمەیش خۆی مەسەلەیەکە، سەرۆك، ئەگەر وابێت هەموو شتەکان تێکەڵ‌و پێکەڵ دەبن، ئەمەیش دەردەسەریەکی زۆرم بۆ دروست دەکات.

بێدەنگ بوو، شەوکڵاوەکەی لەسەری داکەند، بە ڕك هەستاویەوە سەری خوراندو دیسان کەوتەوە ڕاکێشانی موەکانی سمێڵی، وەك بڕیاری دابێت هەموو سمێڵی هەڵکەنێت، دەیویست شتێك بڵێتو دەی گێڕایەوە، بەلاچاو تەماشای کردم: دیسان سەیری کردمەوە، ئەمجارەیان وەك قیروسیای کردبێت تەواو بەرکەوە دارەکەی دەستی بە بەردەکاندا کێشاو بەدەنگی بەرز وتی:

-مرۆڤ گیانلەبەرێکی دڕندەیە، دڕندەیەکی گەورە، وا دیارە تۆ ئەمە نازانیت، چونکە تۆ هەمووشتێکت ئاسان بەسەردا تێپەریوە، لێ ئەمە لەمن بپرسە. من پێت دەڵێم مرۆڤ دڕندەیە، ئەگەر خراپەی لەگەڵدا بکەیت ئەو ڕێزت لێ دەگرێو لێت دەترسێت، خۆ ئەگەر چاکەی لەگەڵدا بکەیت چاوت هەڵدەکۆڵێت.

((سەرۆك، خۆت لەخەڵکی تەریك بگرەو ڕوویان زۆر مەدەرێ، پێ یان مەڵێ هەموو یەکسانن‌و مافیان وەك یەکە، ئەگینا پێ شێلی مافی خودی خۆت دەکەن. نانەکەی خۆتت لێ دەدزن‌و لەبرساندا دەتکوژن، خۆتیان لێ کەلاخە، سەرۆك، ئەوەیش بزانە کەمن چاکەی تۆم دەوێت))

دڵگران‌و نا ئومێد بەسەریمدا خوڕی:

-کەواتە تۆ بڕوات بەهیچ نیە؟

-نەء، من بڕوام بەهیچ نیە، ئەتەوێ چەند جار ئەمەت بۆ بڵێمەوە؟ من بڕوام بەهیچ شتێك‌و هیچ کەسێك نیە بێجگە لە زۆربا، نەك لەبەر ئەوەی زۆربا لەهەموویان چاکترە، نا، بەهیچ جۆرێك، قەت وانیە، ئەویش دڕندەیە، بەلام بۆیە من بڕوام بەزۆربایە چونکە تاقە کەسێکە گوێ لەمستم بێت، تەنیا کەسێکە باش بیناسم، ئەوانی دی تارماین، من بەچاوی زۆربا دەبینم‌و بەگوێی ئەو دەبیستم‌و بەڕیخۆڵەی ئەو هەرس دەکەم، باقیەکەی تر، وەك پێم وتیت هەموو تارماین، کە من مردم هەموویان دەمرن‌و دنیای زۆربایش بەیەکجاری وێران دەبێت.

بەپلارێکی گاڵتە ئامێزەوە پێم وت:

-تۆ کابرایەکی خۆپەرستیت، قسەکانت ئەوە دەردەخەن!

-خەتای من نیە، سەرۆك، ئەمە واقیعە، من پاقلەم خواردوەو ناچارم باسی پاقلە بکەم، زۆربام‌و زۆربایانە قسە دەکەم.

من هیچم نەوت، هەستم کرد وتەکانی زۆربا وەك لێدانی قامچی پیامدا دەچزێن، ئافەرینی ئەو توانایەییم کرد، کە ئاوا بەڕاشکاوی مرۆڤی تا ئەوڕادەیە سووك کرد، کەچی لەهەمان کاتدا ئەمەندە پەرۆشی ژیانو کارکردن بوو لەگەڵیاندا، وەلێ من، یان دەبوو وەك خوا پەرستەکان بچمە خەڵوەتەوە، یان بەپەری دەست کرد مرۆڤەکان برازێنمەوە تا بتوانم لەگەڵیاندا هەڵکەم.

زۆربا ئاوڕی دایەوەو تەماشای کردمەوە، لەبەر جریوەی ئەستێرەکاندا دەمیم بینی کە پێکەنین تا پەنا گوێی کشاندبووی، یەکسەر وەستاو وتی:

–سەرۆك، لێم زویر بوویت؟

گەیشتبووینە کۆختەکە، زۆربا بەخۆشەویستیو نیگەرانیەوە سەیری کردم، من وەلامیم نەدایەوە، هەستم کرد منیش بیرم لەگەڵ زۆربادایەو کەچی دڵم ناهێڵێت، دەیەوێت خۆی بهاوێتە دەرەوە، لە دڕندە هەڵبێتو رێگایەکی تر بۆ خۆی بکاتەوە.

وتم: زۆربا من ئەمشەو خەوم نایەت، تۆ برۆ بنوو.

ئەستێرەکان دەیان جریواند، دەریا هەناسەی هەڵدەکێشاو گوێچکە ماسیەکانی دەلستەوە، گوڵ ئەستێرەیەك چراچکۆڵە عاشقانەکەی ژێرسکی داگیرساندبوو، پرچی شەو شەونمی لێ دەتکا.

من لەسەر دەم کەوتبوومو بێ ئەوەی بیر لە هیچ بکەمەوە کڕبووم، لەگەڵ شەوو دەریادا بوومەیەك، هەستم کرد رۆحم بۆتە گوڵ ئەستێرەیەكو چرابچووکە سەوزو ئاڵتوونیەکەی داگیرساندوە، لەسەر زەویە شێدارو تاریکەکە دانیشتوەو چاوەڕوانە.

ئەستێرەکان لەسەفەردا بوون، ساتەکان تێ دەپەڕین، کە هەستام، بێ ئەوەی بزانم چۆن، ئەو دووکارەی کە دەبوو لەو کەنارەدا بەئەنجامی بگەیەنم بەتەواوی لە مێشکما نەخشی بەستبوو.

یەکەمیان هەلاتن بوو لە بوودا، خۆڕزگارکردن لەخەمە میتافیزیکیەکانو، رزگارکردنی رۆح لە دوودڵیو بێ هوودەیی. دووەمیان، هەر لەئێستاوە، خۆ بەستنەوەیەکی قووڵو ڕاستو ڕەوان بوو بەخەڵکەوە.

بەخۆم وت: ڕەنگە هێشتا کات بەبەریەوە مابێت.

-٥-

((ئاپۆ ئانا گنوستی، کوێخای دێ سڵاوتان لێ دەکات، داواتان لێ دەکات ئەگەر پێتان خۆش بێت بۆ نانی نیوەڕۆ بفەرموونە ماڵیان، ئەمڕۆ بەیتاڵێك بۆ بەراز خەساندن دێتە ناو گوند، کیرامارۆلیا[1] ی ژنی کوێخا (گون)ی بەرازتان بۆ چاك دەکات، ئێوەیش بەبۆنەی جەژنی لەدایك بوونی (میناس)[2] ی نەوەیانەوە پیرۆز باییان لێ دەکەن))

چوون بۆ ماڵی گوندنشینێکی کریتی بەڕاستی تامو چێژێکی تایبەتی خۆی هەیە، لەوێ هەموو ئەو شتانەی لەدەورووبەرتانە: زۆپا، چرای زەیتی، گۆزەو گلێنە ریزکراوەکانی پای دیوارو، مێزو چەند کورسیەكو ئەو گۆزە ئاوە ساردەی کە لەچوونەژوورەوەتدا لای چەپتەوە لەناو دیوارەکە نراوە، هەموو ئەمانە نیشانەی خانەدانین، بەستوونەکانیشەوە گوریزەی بەهێ و هەنارو گیا بۆن خۆشەکانی وەك گوڵە مریەم، نەعنا، پونگە، گڵاپەژم، جاترە هەڵواسرابوون.

لە ناوەوەیش، بەسێ چوار پلە پەیژە دەگەیتە ژوورێکی سەرەوە، تەختێکی بەرزی نووستنی لێ دانراوە، لەسەرویەوە پەیکەری قەدیسەکانو مۆمێك کە هەمیشە دەسووتێت، ماڵەکە لە چۆڵ دەچێت، کەچی هەموو پێویستیەکی تیایە، چونکە مرۆڤی ڕاست بەشتی کەمیش قایلە.

ئەو ڕۆژە خۆشو خۆری پاییزیش زۆر دڵگیر بوو، ئێمە لەبەردەمی ماڵەکەدا، لە باخچەیەکی لادێیانەو لەژێر دارێکی بەرگرتووی زەیتوندا دانیشتین. لەنێوان گەڵا زیوینیەکانەوە، دەریاکە هێورو لەسەر خۆ لەدوورەوە دەبریسکایەوە، گەواڵە هەورەکانیش بەسەرماندا تێ دەپەڕین، جارێك بەری خۆریان دەگرتو تاوێك دەیان کردەوە، دەتوت زەوی جارێك هەناسەی شادی و تاوێك هەناسەی غەمگینی دەدات.

لە پایینی باخچەکەدا، لەنێو چەپەرێکی بچووکدا، بەرازێکی تازە خەسێنراو لەتاو ئازار دەیناڵاندو گوێی کەڕدەکردین، بۆنی گونی برژاوی سەر پشکۆکان دەڕژایە نێو

---

[1] Kyra Maroulia

[2] Minas

لووتمانەوە. باس‌و خواسمان دەربارەی شتە هەمیشەییەکانی وەك دەغڵ‌و دان‌و ڕەزو باران بوو. ئێمە ناچار بووین هاوار بکەین، چونکە کوێخا گوێی گران بوو، وەك خۆی دەی وت: ((گوێیەکی زۆر لە خۆ بایی)) هەیە، ژیانی ئەم پیرە کریتیە وەك درەختی نێو دەربەندێك کە لە پەنایەکی بانەگردا ڕوابێت ڕاست‌و ڕەوان‌و هێور پێ گەیشتبوو. لەدایك بوون، گەورەبوون، ژن هێنان، منداڵ‌و نەوە خستنەوە، هەندێکیان مردبوون‌و ئەوانی دی مابوون، بەهەرحاڵ خاوەن وەچەو میراتیی خۆی بوو.

کریتیە پیرەکە کەوتە یاد کردنەوەی زەمانی کۆن‌و سەردەمی تورکانی عوسمانی، قسەکانی باوکی دەوتەوەو ئەو موجیزانەی ئەوسا ڕوویان دابوو، چونکە مرۆڤی ئەوسا لەخوا دەترسان‌و ئیمان داربوون، دەی وت:

–بڕوانن، هەر خۆم. ئاپۆ ئاناگنوستی کە ئێستا لەگەڵتاندا دەدوێم، من بە موجیزە لەدایك بووم، بەڵێ، بەموجیزەیەك، ئەگەر بۆتانی بگێڕمەوە چۆن بووە سەیرتان لێ دێت‌و دەڵێن سبحان اللەو دەچنە دێری مریەمی پاکیزەوەو مۆمێکی بۆ دادەگیرسێنن. ئەنجا نیشانەیەکی خاچی کێشاو لەسەر خۆو بەدەنگێکی خۆش دەستی بەگێڕانەوە کرد:

–لەو سەردەمەدا ژنێکی تورکی دەوڵەمەند لەگوندەکەماندا هەبوو، لەعنەتی لێ بێت. ڕۆژێك ئەو نەفرەت لێ کراوە ئاوس بوو، کاتی منداڵ بوونی گەیشت، لەسەر تەختێکی دارین خەوانیان‌و سێ شەوو سێ ڕۆژ وەك مانگا بۆڕاندی، بەڵام منداڵەکەی هەر لێ نەبوەوە، ژنێکی ناسیاوی– ئەویش هەر بەلەعنەت بێت– ئامۆژگاری کرد کە : ((زەفەرخانم، تۆ دەبێت هاوار لە دایکە مریەم بکەیت تافریات بکەوێت)) دایکە مریەم ناوێکە تورکەکان بە مریەمی پاکیزەی دەڵێن. ئەم دێڵە سەگە تورکە، زەفەرخانم، وەك مانگا بۆڕاندی کە :(من هاوار لەو بکەم؟ حاشا، مردنم لەو کارە پێ چاکترە)) بەڵام ژانی ژنەکە تا دەهات زیاتر دەبوو، هەر بەو جۆرە شەوو ڕۆژێکی تر مایەوە ، هەر دەی نالاندو منداڵەکەی لێ نەدەبوەوە، چی بکات؟ ئیتر بەرگەی ئەو هەموو ئازارەی نەگرت‌و ناچار هاواری کرد: ((دایکە مریەم، دایکە مریەم)) بەد بەختە تا تینی تیابوو هاواری دەکرد، بەڵام نە ژانی لەکۆڵ دەکەوت‌و نەمنداڵ دەردەکەوت. ئەوسا ژنە ناسیاوەکە پێی وت:

((ڕەنگە ئەو لە زمانی تۆ نەگات، چونکە لەوە دەچێت زمانی تورکی نەزانێت، هەر بەناوی مەسیحی خۆیەوە بانگیکە)) ئەنجا دێڵە سەگەکە بانگی کرد: (ئەی پاکیزەی

ڕۆمیان، ئەی پاكیزەی ڕۆمیان)) وەلێ لەعنەت لە شەیتان ئەمجاریش ئازارەكەی زۆرتر بوو، ژنە ناسیاوەكەی پێی وت: ((زەفەرخانم، تۆ وەك ئەو دەیەوێت وای بانگ ناكەیت، بۆیە نایەت بەدەنگتەوە)) ئەنجا دێڵە سەگە كافرەكە كەخۆی لەمەترسیدا بینی لە دڵەوە هاواری لێ كرد: ((ئەی پاكیزەی پیرۆز)) هەر ئەوەندەو ئیتر منداڵەكە وەك مار ماسی لەدامێنیەوە داخزیە خوارێ.

((ئەمە لە ڕۆژێكی یەك شەمودا ڕوویدا، لەیەك شەموی داهاتودا دایكیشم ژانی منداڵ بوون گرتی، ئەو داماوە زۆر ئازاری كێشاو ناڵاندی، ئەویش هاواری كرد: ((ئەی پاكیزەی پیرۆز، ئەی پاكیزەی پیرۆز)) بەڵام هیچ هەواڵێك لە منداڵ بوون نەبوو، باوكم لەناوەڕاستی حەوشەكەدا لەسەر زەویەكە دانیشتبوو، ئەمەندە خەمبار بوو نەی دەتوانی شتێك بخوات یابخواتەوە، دڵی لە پاكیزەی پیرۆز ئێشا بوو، دەی وت: ((دەبینن، جاری پێشو ئەودێڵە سەگە، زەفەر خانم، هاواری ئەو مەزنەی كردو یارمەتی لێ ویست، ئەو زوو بەدەنگیەوە هاتو منداڵەكەی لێ كردەوە، كەچی ئێستا...)) ڕۆژی چوارەم ئیتر باوكم خۆی بۆ نەگیرا، بێ سێو دوو شەنەكەی هەڵگرتو چوو بۆ دێری پاكیزەی شەهید-سێبەری لەسەرمان كەم نەبێت- كە گەیشتە ئەوێ هێند تووڕەبوو بێ ئەوەی نیشانەی خاچ بكێشێت چوە ناودێرەكەوە، دەرگاكەی لەسەر خۆی داخست، بەرانبەر بە پەیكەرەكەی پاكیزە وەستاو هاواری لێ كرد: ((دەی بیڵێ، ئەی پاكیزەی پیرۆز! بێگومان كرینیوی[3] ژنم دەناسیت، كە هەموو شەوێكی یەك شەموان زەیتی بۆ دەهێنایتو چراكانی دادەگیرساندیت، ئەوژنەی من، كرینیو، وا سێ شەوو ڕۆژە ژان دەیگرێو هاوار لە تۆ دەكات، یەعنی تۆ گوێت لە دەنگی نیە؟ دیارە كەڕیت واتای ژنەویت، خۆ ئەگەر لەباتی ئەو دێڵە سەگێكی وەك زەفەرخانم یان یەكێكی تر بوایە لەو ژنە توركە پیسانە تۆ بۆ فریاكەوتنی ملی خۆت دەشكاند، بەڵام بۆ ژنەكەی من كە مەسیحیەكی ئیماندارە تۆ كەڕبوویتو گوێت لەدەنگی نیە، چاكە، خۆ ئەگەر پاكیزەی پیرۆز نەبوویتایە بەم شەنەی دەی بینیت دەرسێكی چاكم دادەدایت))

ئەمەی وتو بێ ئەوەی سەر دانەوێنێت ڕووی بەرەو دەرەوە وەرگێڕا، بەڵام لەوكاتەدا دەنگی چركە چركێك لەپەیكەرەكەی مریەمەوە هات، دەنگەكە ئەمەندە توند

---

[3]Krinio

بوو دەت وت خەریکە پەیکەرەکە لێك بکاتەوە، پەیکەری قەدیسەکان کە بیانەوێت موجیزە یەك بنوێنن دەنگێکی وایان لێ هەڵدەستێت، من بۆیە ئەمە دەڵێم تا ئەگەر نایزانن فێری بن، باوکم زوو هەستی ڕاگرت، گەڕایەوە، کەوتە سەر ئەژنۆ، نیشانەیەکی خاچی کێشاو هاواری کرد: ((ئەی پاکیزەی پیرۆز: من بەرانبەر بەتۆ گوناهم کرد، قسەی زۆر پڕو پوچم کرد کە نەدەبوو بیکەم، تۆ بەگەورەیی خۆت لێم قبووڵکە))

هەر کە باوکم گەیشتەوە ناو گوند مزگێنیان دایە کە : ((پیرۆزبێت، گوستاندی، ژنەکەت کوڕی بوو) ئەو کوڕە من بووم، ئاناگنوستی پیر، بەڵام من هەر لە لەدایك بوونەوە گوێم گرانبوو، چونکە باوکم سووکایەتی بەپاکیزەی پیرۆزکردبوو، پێی وتبوو گوێی کەڕە.

بێگومان پاکیزەی پیرۆز وتبووی ((ئا، بەڕاست، هەرئاوا؟ زۆرچاکە، کەمێك سەبرکە، بۆ ئەوەی بزانیت کفر کردن یانی چی من کوڕەکەت کەڕدەکەم))

ئاپۆ ئاناگنوستی وێنەی خاچی کێشاو وتی:

—ئێستا ئەمە گرنگ نیە، سوپاس بۆ خوا، چونکە ئەو مەزنە دەیتوانی کوێر یان گەلۆر یان قەموورم بکات، یان— خوا نەخواستە—بیکردمایە بە کچ، ئەمە هیچ نیە، من بەرانبەر بە گەورەیی ئەو سەر دادەنەوێنم.

لێوانەکانی پڕ کرد، لەگەڵ بەرزکردنەوەی لێوانەکەی خۆیدا دیسان وتی:

—سێبەری خوامان لەسەر کەم نەبێت.

وتم: بەخۆشیت، ئاپۆ ئاناگنوستی، هیوادارم سەد ساڵ بژیو نەوەی نەوەکانت ببینیت.

پیرەمێرد لێوانەکەی خۆی یەکژەمی هەڵدا، سمێڵی پاك کردەوەو وتی:

—نا ، کوڕم، ئیتر بەسە، من نەوەی خۆمم دیوەو ئەوەندە بۆ من بەسە، من، هاوڕێیان، ئیدی پیر بووم، ئیتر کەمەرم شل بوە، ناتوانم هیچ کارێك بکەم، ئەگەرچی هێشتا لە هەوەس نەکەوتووم، بەڵام ناتوانم منداڵ بخەمەوە، بۆیە ژیان بە چ دەردێکم دەخوات؟

جارێکی تر پەرداخەکەی پڕ کرد، لە پشتێنەکەی پشتی گوێزو هەنجیری وشك کە بەگەڵای غار پێچرابوونەوە دەرهێناو بەسەرماندا بەشی کرد، دیسان وتی:

–من هەرچیەکم هەبوو داوەمەتە منداڵەکانم، ئێستا ئێمە هەژارو دەست کورتین، بەڵێ هەژاریو نەدارایی، بەڵام من دەردە دڵ ناکەم، خوا گەورەیەو فریاد ڕەسەو خاوەنی هەموو شتێکە.

زۆربا بە گوێی پیرەمێردا قیژاندی:

–باشە، ئاپۆ ئاناگنوستی، ڕەنگە خوا هەموو پێویستیەکی لابێت، بەڵام بە ئێمە چی؟ ئەو پیرە پیسکەیە هیچ بەئێمە نادات.

کوێخا ناو چاوی گرژ کردو بە تووڕەییەوە وتی:

–ئەم قسەیە مەکە، هاوڕێ، قسە بەخوا مەڵێ، ئەو داماوەیش چاوی لە دەستی ئێمەیە.

لەو کاتەدا، دایکە ئاناگنوستی، هێورو بێدەنگ، لەگڵێنەکەیدا گونی بەرازەکەو گۆزەیەکی مسی گەورەی شەرابی بە ژووردا کرد، هەمووی لەسەر مێزەکە داناو لە شوێنی خۆیدا وەستا، وەك خاچ دەستی لەسەر سنگی داناو سەری نەوی کرد.

من لە لایەکەوە بێزم لە جۆرە خواردنە دەهاتەوەو ، لەلایەکی ترەوە شەرمم لە نەخواردنی دەهات. زۆربا بەلایەکی چاو تەماشای کردم، زەردەخەنەیەکی شەیتانانەی کردو وتی:

–ئەمە بەتامترین گۆشتە، سەرۆك، پێت ناخۆش نەبێت.

ئاناگنوستی پڕ زەردەیەکی هاتیو وتی:

–ڕاست دەکات، تۆ تاقی بکەرەوە، هەر لە مۆخ دەچێت، کە شازادە جۆرج – خوالێی خۆش بێت– بۆ دیدەنی دێرەکە هاتە سەرشاخ، قەشەکان خواردنێکی شاهانەی گۆشتیان بۆ هەمووومان ئامادە کرد، تەنیا قاپێك سوپی بۆ شازادە دانا، شازادە بە کەوچکەکەی دەستی کەوتە سەرو بن کردنی سوپەکە، بەسەر سامیەوە پرسی: ((ئەمانە لۆبیان، لۆبیای سپی؟)) سەرۆکە پیرەکەی دێر پێی وت: ((بخۆ، شازادە، بخۆ، پاشان بۆت باس دەکەم)) شازادە دووسێ کەوچکی لێ چێشت، چی لەقاپەکەدا بوو خواردیو دەمو لێوی لستەوە، دیسان پرسیەوە: ((ئەم خۆراکە چاکە چی بوو، چ لۆبیایەکی بەتام بوو، هەردەت وت مۆخە)) سەرۆك دێر بە پێکەنینەوە پێی وت : ((نا، شازادە، ئەوە لۆبیا نەبوو، ئێمە هەموو کەڵەشێرەکانی ئەم ناوەمان خەساندبوو))

پیرەمێرد پێکەنی و، بەچنگاڵەکەی دەستی پارچەیەکی لە (گون)ی بەرازەکە هەڵگرت و وتی:

—ئەمە خواردنی شاهانەیە ، ئادەی دەمت بکەرەوە.

من دەمم کردەوە ئەو تیکەکەی تێ ئاخنی.

دیسان لێوانەکانی پڕ کردەوە، ئێمە بەخۆشی لەدایك بونی نەوەکەیەوە خواردمانەوە، چاوی باپیرە گەشایەوە، لێم پرسی:

—مامە ئاناگنوستی، تۆ حەزدەکەیت نەوەکەت ببێت بەچی؟ بیڵێ تا بۆی بخوازین.

—من چیم بوێت، کورم؟ باشە دەمەوێت ڕێی ڕاست بگرێت، پیاوێکی چاك و باوکێکی باش بێت بۆ خێزانەکەی، ئەویش منداڵ و نەوە بخاتەوەو یەکێك لە منداڵەکانی لە من بچێت، تا کاتێك کە پیرەمێردەکان لێی بڕوانن بڵێن:

((بڕوانە، چەند لە ئاپۆ ئاناگنوستی دەچێت، خوالێی خۆش بێت، چ پیاوێکی چاك بوو!))

بێ ئەوەیش کەتەماشای ژنەکەی بکات وتی:

—مارولیا، مارولیا، وەرە گۆزەکە پڕ بکەرەوە لە شەراب.

لەو کاتەدا دەرگای چەپەرەکە بەتوندی کرایەوە، بەرازەکە بەمرە مڕ خۆی خستە باخچەکەوە، زۆربا بەزەیی پیا هاتەوەو وتی:

—بەستەزمانە ئازاری هەیە...

پیرەی کریتی بەدەم پێکەنینەوە وتی:

—بێگومان ئازاری هەیە، ئەگەر وایان لە تۆ بکردایە ئازارت نەدەبوو؟

زۆربا بە کورسیەکەی ژێر خۆیدا کێشاو لەژێر لێوەوە بەترسەوە وتی:

—دەمت دابخە، پیرەی کەر.

بەرازەکە بە بەردەمماندا هات و چۆی دەکردو بەرکەوە لێی دەڕوانین، ئاپۆ ئاناگنوستی بە خوماری ئەو تۆزە شەرابەوە کە خواردبوویەوە وتی:

—لەوە دەچێت ئەم ئاژەڵە زانیبێتی کە ئێمە گونی ئەو دەخۆین.

بەڵام ئێمە لەسەر خۆو هێور دەمان خواردو شەرابی سورمان دەنۆشی. لەنێو چڵە زەیتوونە نوقرەییەکانەوە تەماشای دەریامان دەکرد کە هێشتا لەبەرتیشکی خۆرئاوادا بە تەواوی ڕەنگی گوڵی گرتبوو.

*

کەتاریکی داکەوت ئێمە لەماڵی کوێخای دێ بەدەر کەوتین، زۆربا کە ئەویش مەستو شادمان بوو ئارەزووی قسەی هاتبوو، وتی:

-سەرۆك، پیری ئێمە چیمان وت؟ وەك خۆت دەت وت دەتەوێت بیری خەڵکی ڕووناك بکەیتەوە، چاوو گوێیان بکەیتەوە، زۆرباشە، فەرموو چاوو گوێی مامە ئاناگنوستی بکەرەوە! بەچاوی خۆت بینیت ژنەکەی لەبەردەمیا چی دەکردو چۆن وەك سەگێك چاوەڕێی فەرمانی خاوەنەکەی بێت لەسەر پێ وەستابوو؟ دەبڕۆ پێیان بڵێ ئەمە زوڵمە مرۆڤ خەریکی خواردنی پارچەیەك گۆشتی بەرازبێت کە هێشتا بەرازەکە زیندووەو بەبەردەمیا دێتو دەچێتو هاوار دەکات، یان ژنیش وەك پیاو مافی یەکسانی بوونی هەیە، یان گەمژەیی ئەو مرۆڤەی کە خۆی خەریکە لەبرسا ئەمرێتو کەچی سوپاسی خوایەك دەکات کە هەموو شتێکی هەیە! ئەم ئاپۆ ئاناگنوستی‌یە بەدبەختە لەم قسەو ڕێ نماییە بێ مانایەی تۆ چ کەڵکێك وەردەگرێت؟ تۆ بێجگە لە دەردی سەری هیچ بۆ ئەو دروست ناکەیت، چی بەدایکە ئاناگنوستی دەبڕێت؟! بێجگە لە نانەوەی شەڕ لە نێوان خێزانەکەدا؟ مریشك دەیەوێت ببێتە کەڵەشێرو ئەوسا خێزانەکە تێك بەربن، سەرۆك، واز لەو خەڵکە بهێنە بەحاڵی خۆیانەوە چاوو گوێیان مەکەرەوە، ئەگەر تۆ چاوو گوێیان بکەیتەوە ئەوان لەبەدبەختی خۆیان زیاتر چی دەبینن؟ وازیان لێ بێنە بەخەونەکانی خۆیانەوە.

کەمێك بێدەنگ بوو، سەری خوراند، بیری کردەوە، دیسان کەوتەوە قسە:

-مەگەر ئەو کاتەی ...

-مەگەر کام کات؟ بیڵێ.

-مەگەر ئەوکاتەی کە چاوت کردنەوە دنیایەکی چاکتر لەو دنیا تاریکە ببینن کە ئێستا تیا دەژین، تۆ دنیایەکی وات هەیە.؟

من نەم دەزانی، ئەوەم چاك دەزانی کە دەبێت چی بڕوخێنین، بەڵام نەم دەزانی لەسەر ئەو وێرانەیەوە دەبێت چی دروست بکەین، لەو باوەڕەیشدا بووم کە هیچ کەسێك نیە بەڕاستی ئەمە بزانێت. دنیای کۆن دنیای هەست پێکراوەو بەهێزە، تیایدا دەژینو بەردەوام کێشەمان لەگەڵیایەتی، بۆیە ئەمە دنیایەکە وجودی هەیە، دنیای ئاییندە هێشتا نەهاتۆتە دی، هەستی پێ ناکەیتو ونە، لە نوورێك دروست بوە

کەتان‌و پۆی خەونەکانی پێ چنراوە، هەورێکە ڕەشەباکانی وەك خۆشەویستی و نەفرەت‌و خەیاڵ‌و ڕێکەوت‌و خوا دەستەویەخەی بوون. گەورەترین پێغەمبەر ناتوانێت هیچ بەمرۆڤ بڵێت بێجگە لە دەستور پێ دانێك، چەندە ئەو دەستورە تەم‌و مژاوی‌و نادیار تربێت ئەو پێغەمبەرە گەورە تر دەبێت.

زۆربا زەردەخەنەیەکی تەوساوی کردو لێی ڕوانیم، من پێم ناخۆشبوو، پێم وت:

–من ئەو دنیا چاکترەم هەیە کە پیشانیان بدەم.

–هەتە؟ ئادەی !

–ناتوانم بەتۆی بڵێم، چونکە تێ ناگەیت.

زۆربا سەری لەقاندو وتی:

–ها! دیارە کە نیتە، تۆ وا تێ مەگە من مۆخی کەرم خواردبێت، سەرۆك، ئەگەر وایان پێ وتوویت درۆیان لەگەڵدا کردوویت، منیش وەك ئاپۆ ئاناگنوستی نەخوێندەوارم، بەڵام ئەوەندە گەلۆر نیم، نا، بەهیچ جۆرێك، باشە، کەمن تێ نەگەم ئەی ئەو پیاوە داماوەو ئەو ماکەرەی ژنی کە بەنیوەی ئەو دادەنرێت چۆنی تێ دەگەن؟ ئەی هەموو ئاناگنوستەکانی تری دنیا چۆن تێی دەگەن؟ کەواتە تۆ دەیانخەیتە تاریکیەکی تازەترەوە؟ ئای باوکە! لێ گەڕێ لە تاریکیە کۆنەکەدا کە پێی ڕاهاتوون بمێننەوە، ئەوان تا ئێستا وایان ڕاکێشاوە، تۆ وانازانیت؟ ئەوان دەژین‌و چاکیش دەژین، منالیان دەبێ و نەوە دەخەنەوە، خوا کەڕو کوێریان دەکات‌و ئەوان هەر سوپاسی دەکەن. ئەوان بە بەدبەختیەکەیان دڵخۆشن، دە وازیان لێبێنەو لە خۆوە قسە مەکە.

من بێدەنگ بووم. لەوکاتەدا بە بەردەم باخچەی بێوەژنەکەدا تێ دەپەڕین، زۆربا کەمێك وەستاو هەناسەیەکی هەڵکێشاو هیچی نەوت. وەك ئەوەی لە شوێنێك باران باری بێت بۆنی خاکی تازە هەواکەی خۆش کردبو، ئەستێرە بەراییەکان بە ئاسمانەوە دەرکەوتن، مانگی نوێیش، بەڕەنگێکی زەردی سەوز ئاردو، هەلات‌و ئاسمانیش لەجوانی‌و بێگەردیدا تەژی بوو.

بەخۆم وت: ((ئەم پیاوە نەچۆتە قوتابخانەو مێشکی تێك نەچوە، هەموو ڕەنگێکی دیوە، بیری کراوەتەوەو دڵی گەورە بوە، بێ ئەوەی جوامێری‌و ئازایەتیە خۆڕسکیەکەی لە دەست دابێت، ئەو هەموو مەسەلە ئاڵۆزانەی کە بۆ ئێمە چار

ناکرێن، وەك ئەسکەندەری گەورەی هاوولاتیەکەی خۆی، کە بەزەبری شمشێرێك گرێی گۆردیانی[1] کردەوە ئەم چاری دەکات. هەڵەو کەوتنیشی لە مەزەبا نیە، چونکە هەموو شوێنێکی، لەسەریەوە تاپێی بەزەویەوە بەستراوە، وەحشیەکانی ئەفریقا مار دەپەرستن چونکە هەموو لەشی بە زەویەوە نووساوەو گشت نهێنیەکانی دنیا دەزانێت. بەسکی، بەکلك‌و سەری پەی بە نهێنیەکان دەبات، ئەو هەست بەدایکی سروشت دەکات، لەگەڵیا تێکەڵ دەبێت‌و دەبن بەیەك، زۆربایش هەروایە، بەلام ئێمەی خوێندەوار باڵندە بێ مێشکەکانی ئاسمانین))

تا دەهات ئەستێرەکان زیاتر دەبوون، بەنیسبەت مرۆڤەوە تووڕەو نەفرەت کارو دڵرەق‌و هیچ جۆرە بەزەییەکیان تیانەبوو.

ئیتر ئێمە قسەمان نەدەکرد، بەترسەوە لە ئاسمانمان دەڕوانی‌و هەموو چرکەیەك ئەستێرەی ترمان دەبینی کە لە خۆرهەلاتەوە هەڵدەهاتن‌وبەری ئاسمانیان ڕوناك‌و درەوشاوەتر دەکرد.

گەیشتینە کۆختەکە، من هیچ ئارەزووی خواردنم نەبوو، لەسەر بەردێکی کەنار دەریاکە دانیشتم، زۆربا ئاگری کردەوە، خواردنی تەواو کردو ویستی بێتە لامەوە، بەلام بیری گۆڕی، لەسەر پێخەفەکەی ڕاکشاو نووست.

دەریا زۆر هێور بوو، زەوییش لە ژێر ئەستێرە باراندا بێ جووڵەو خامۆش بوو، ئەسەگ دەوەڕی‌و نەباڵندەیەکی شەو گەڕیش دەیخوێند، بێدەنگیەکی دنیاگیر، پڕ لەترس‌و نهێنی، لەگەڵ هەزاران هاوارو ناڵەی دوور کە لە ناخمانەوە هەڵدەستاو ئێمە نەمان دەبیست تێکەڵ بەیەکدی دەبوون، من تەنیا هەستم بە دەنگی لێدانی خوێنێك دەکرد کە لاجانگ‌و دەمارەکانی گەردنمی دەکوتا. بەترس‌و لەرزەوە بەخۆم وت: ئەمە دەنگی بەورە.

---

[1] Gordien بەگرێ کوێرەی گۆردیان ناوی دەرکردوە، گوایا دەنگێك لە شوێنێکی نا دیارەوە وتوویەتی هەر کەسێك ئەو گرێ کوێرەیە بکاتەوە دەبێتە فەرمانڕەوای ئاسیا، ئەسکەندەری کوڕی فلیپی مەکدۆنی لە پەرستگای زیوس لە شاری گۆردین بەزەبری شمشێرێك دەیکاتەوە، لە زمانی ئەوروپاییدا کردنەوەی گرێی گۆردیان ئیدیۆمێکە بۆ چارەسەرکردنی کێشەی سەخت‌و ئاڵۆز بەکاردێت.

لەهیندستان کە شەو دادێت، بەدەنگێکی هێور گۆرانیەکی غەمگین و یەك شێوە دەڵێن، گۆرانیەکی سامناك و سست، وەك دەنگی باوێشکێکی دووری گیانداریکی درندە، پێی دەڵێن گۆرانی بەور، کە مرۆڤ گوێی لێ دەبێت دەکەوێتە چاوەڕوانیەکی پڕ لەترس و لەرزەوە، منیش کە بیرم لەو دەنگە سامناکە دەکردەوە وردە وردە سنگی خاڵیم پڕ دەبوو، گوێم سووك و بێدەنگیەکەیش دەبوە هاوار، دەت وت گیانیش لەو گۆرانیە دروست بوەو دەیەوێت لەلەش دەرپەڕێ و گوێی لێ بگرێت.

دانەویمەوە، دەستم پڕ کرد لە ئاوی دەریاکەو لا جانگ و دەمو چاوم پێ تەڕ کرد، فێنك بوومەوە، لەقوڵایی وجودمدا هاوارەکان کەوتبوونە هەرەشەیەکی نادیار و بێ سەبرەوە، بەورەکە لە وجودی مندا دەی نرکاند، لەپڕا منیش بەئاشکرا گوێم لە دەنگە کەبوو.

لەکاتێکدا کە لەجێگاکەی خۆم بەرزە پێ ڕاپەڕیم هاوارم کرد:

بودا!... بودا!...

خێرا بەکەناری دەریاکەدا کەوتمە هەنگاونان، وەك بمەوێت ڕابکەم وابوو، ئێستا ماوەیەکە کەشەوانە تەنیام و بێدەنگی دەست بەسەر هەموو لایەکدا دەکێشێت، گوێم لەدەنگێ دەبێت، سەرەتا دەنگێکی غەمگینەو لە شیوەن و لالانەوە دەچێت، بەلام هێدی هێدی تووڕە دەبێت، دەگوڕێنێت و فەرمان دەردەکات، وەك منالێك کە کاتی لەدایك بوونی گەیشتبێت بەسنگما دەکێشێت.

لەوە دەچو نیوەی شەو بێت، هەورە ڕەشەکان لە ئاسماندا یەکیان گرتبوو، دڵۆپە درشتەکانی باران بە سەر دەستما دەڕژان، بەلام من چ بایەخێکم پێ نەدەدا، نوقمی نێو هەوای گەرم بووم و، لەڕاست و چەپما، بەسەر لاجانگمەوە هەستم بەدوو بڵێسەی ئاگر دەکرد، هەر بەدەم لەرزینەوە بیرم لەوە کردەوە کە ئەم بەرداشی بودایە لەگەڵ خۆیدا ئێمەیش دەهاڕێت، کاتی ئەوە هاتوە کە خۆم لەو بارە گرانە ڕزگار بکەم.

بەپەلە گەڕامەوە کۆختەکەو چراکەم داگیرساند، کە شەوقی چراکە لەدەم و چاوی زۆربای دا پێڵوی لێکدان، چاوی بەرز کردەوەو منی بینی کەبەسەر کاغەزدا کۆمابوومەوەو خەریکی نووسین بوم، لەژێرلێوەوە شتێکی وت من تێی نەگەیشتم، لەپڕا ڕووی لە دیوارەکە کردو دیسان خەوتەوە. من زۆر بەخێرایی دەمنووسی چونکە

پەلـەم بـوو، ((بـودا)) بەتـەواوی هـەموو گیـانمی داگـیر كردبـوو، مـن دەمبینـی وەك تۆمارێكی شینی پڕ لە نیشانە، لەزەینمدا دەكرایەوە، ئەوەندەیش خێرا دەكرایـەوە پەلـەم بـوو لێـی دوانەكـەوم، مـن دەمنووسـی و هـەموو شـتەكان زۆر سـادەو ئاسـان بەدەستمەوە دەهاتن، نەم دەنووسـی، دەبێت بڵێـم كۆپیـم دەكـرد. دنیایـەكم دەهاتـە بـەرچاو پـڕ لـە بـەزەیی و خۆشەویسـتی، ڕەت كردنـەوەو خـۆ بەدەسـتەوە دان، كۆشكەكانی بودا، ژنانی حەرەم سەرا، كەژاوەی زێڕین، سێ ڕێكەوتە شوومەكە لەگەڵ پـیرو نـەخۆش و مردودا°، هەڵهاتنی، خـەڵوەت كێشـانی، نـەجات بـوون و بانگـەوازی ڕزگـار بوونـی ... زەوی بـەگوڵی زەرد داپۆشـرابوو، سـواڵكەرو پادشـاكان كراسـی زەردیان لەبەردا بوو، بەردو درەخت و جەستەكان سووكەڵە ببوون، ڕۆحەكان ببوونە هەڵم، هەڵمەكان ببوونە جەوهـەرو جەوهـەریش توابووەوە، پەنجەم مـاندووی نووسین بوو، بەڵام من نەم دەویست و نەم دەتوانی دەست هـەڵبگرم، ئەم خەونە تێ دەپەڕی و هەڵدەهات و دەبوو پێی بگەم.

بەیـانی كـە زۆربـا لەخـەو هەسـتا بـوو منـی دیبـوو، سـەرم خسـتبوە سـەر نووسینەكەم و نوستبووم.

° ئاماژەیە بۆ چیرۆكەكەی بودا كاتێ لەگەڵ نۆكەرەكەیدا لە كۆشكی میرایەتی خۆی دێتە دەرێ، لەرێگا پیرە مێردێك دەبینێت و پاشان نەخۆشێك و دوایی مردوویەك. باسی هەرسێ حاڵەتەكە لە نۆكەرەكەی دەپرسێت و ئەویش بۆی باس دەكات كە ئەمانە چارەنووسی هەر كەسێكن و ژیان بەو جۆرە كۆتایی دێت، پیربوون و نەخۆش كەوتن و پاشان مردن. ئەمە بودا نیگەران دەكات و دوای ئەوەی وازی لە میرایەتی هێنا، بەرگی دەروێشی پۆشی و ڕووی لە دەشت و دەر كرد، كەوتە بیر كردنەوەو خەڵوەت كێشان، گەیشتە ئەو ڕاستیەی كە هەموو ناخۆشی و گیرو گرفتـەكانی مـرۆڤ سـەرچاوەیان ئارەزووەكانی نەفسـە، كـە توانیـت ئـەوە لەخۆتدا بكوژیت ئیتر ڕەنج و ئازار نـاچێژیت، ئەمـەیش كـاتێك دێتـەدی كـە مـرۆڤ بگاتـە (نیرڤانا) واتا وازهێنان لە ژیانی خۆش و ڕووله نەبوونی كردن -و-

-٦-

کە لەخەو هەستام خۆر دوورم بەئاسماندا سەرکەوتبوو، ئەمەندەم نووسیبوو دەستی ڕاستم سڕببوو، ئەم دەتوانی پەنجەکانم بنوقێنم. باهۆزی بوودایی بە سەرما تێ پەڕیبوو، خاڵی و ماندوو جێی هێشتبووم.

پەڕە کاغەزەکان بەسەر زەویەکەدا بڵاو ببوونەوە، نوشتامەوە تا هەڵیان بگرم، بەڵام نەتاقەتی ئەوەم هەبوو تەماشایان بکەمو نەتوانایشم تیا مابوو، دەت وت هەموو ئەو ئیلهامە بێ ئامانانە تەنیا خەون گەلێك بوون کە ئەم دەویست لە زیندانی وشەدا بمێننەوە یان بە وشە لەنرخیان کەم بکەمەوە.

ئەو ڕۆژە باران بەکاوخۆ دەباری، زۆربا پێش ڕۆیشتنی خۆی وەجاخەکەی داگیرساندبوو، من هەموو ئەو ڕۆژە چوارمشقی دانیشتمو بێ ئەوەی هیچ بخۆم بێ جووڵە دەستم بەسەر ئاگرەکەوە گەرم دەکردەوە، گوێم لە دەنگی یەکەم بارانی ئەو وەرزە گرتبوو کە لە سەرخۆ دەباری.

بیرم لەهیچ نەدەکردەوە، سەرم وەك مشکە کوێرەیەك کە لەزەویەکی شێداردا گرمۆڵە بووبێت حەسابوەوە، من گوێم لە جوڵەو ورتەو ژاوە ژاوی زەوی و دەنگی نمەی باران و ئەو تۆوانە بوو کە دەترەکین، هەستم دەکرد کە زەوی و ئاسمان، چۆن لەسەرەتای دروست بونیاندا کەوەك ژن و مێردێك تێکەڵ بەیەك بوون و منداڵیان خستەوە هەر ئاواجووت دەبنەوە، بەرانبەرم، بەدرێژایی کەناری دەریاکە، گوێم لە دەنگ و نرکەی دەریا بوو، وەك جانەوەرێکی دڕندە کە زمانی بۆ ئاو خواردنەوە دەرکێشابێت ڕۆخەکەی دەلستەوە. من شادمان بووم، ئەوەیشم دەزانی ئێمە بەدەگمەن هەست بەو بەختیاریە دەکەین کە تیایدا دەژین، تەنیا ئەو کاتە نەبێت کە بەختەوەریەکەمان تێ دەپەڕێ و ئێمە بەرەو دوا ئاوڕ دەدەینەوە، لەپڕا هەست بەوە دەکەین- هەندێك جار بەسەرسامیەوە -کە چەندە بەختەوەر بووین. بەڵام من لەو کەناری کریتەدا بەختەوەر دەژیامو خۆیشم هەستم بەو بەختەوەریە دەکرد.

دەریایەکی گەلێك شین و پان و پۆڕ، کەتا کەنارەکانی ئەفریقا درێژ دەبوەوە، زۆرجار بای زۆر گەرمی باشور هەڵی دەکرد، گڕەیەك بوو لەناوچە لماویە گەرمو

دوورەکانەوە دەهات، سەر لەبەیانیان دەریاکە بۆنی کاڵەکی دەگرت، نیوەڕۆ لەسەر خۆ دەبوە هەڵم، تەنیا چەند شەپۆلێکی سووکەڵەی هەبوو هەر بەئەندازەی مەمکێکی تازە گۆپکە کردو، شەویش هەناسەی هەڵدەکێشاو ڕەنگی گوڵی سوورو شەراب و باینجانی و شینی لەخۆ دەگرت.

دوا نیوەڕۆکانم بەوە بەسەر دەبرد کە دەستم پڕ دەکرد لە لمی زەرد باوی کەنارەکە، کە لمە گەرمو نەرمەکە لەنێو پەنجەکانمەوە دەخزایە خوارێ هەستم بەخۆشیەك دەکرد، دەست وەك سەعاتێکی لمین وایە کە ژیانی ئێمە بەلایدا تێ دەپەڕێ و لەناو دەچێت، ئەمەن تێ دەپەڕی و من تەماشای دەریام دەکرد، گوێم لە دەنگی زۆربا دەبوو، لەخۆشیاندا وام هەست دەکرد لاجانگەکانم پڵ دەدەن.

لەبیرمە رۆژێك لەگەڵ برازایەکی چکۆڵەم دا —ئالکا[1] کەکچۆڵەیەکی چوار ساڵان بوو، رۆژی پێش سەری ساڵی نوێ چووین بۆ تەماشای پیشانگایەکی کەرەسەی یاری فرۆشتن، لەکاتی وەستاندا ڕووی تێ کردمو ئەم ڕستە سەیرەی پێ وتم:

((مامە ئوگر[2]، من هێند خۆشحاڵم لە خۆشیاندا شاخم لێ ڕواوە))

من سەرم سوڕما، ژیان چ موجیزەیەکە! چۆن هەموو ئەو گیانانەی ڕەگیان تەواو لە قوڵیدایە پێك دەگەن و تێکەڵ بەیەکتر دەبن! چونکە یەکسەر من بیرم لە سەرێکی بودا کردەوە کە لە داری ئابەنووس دروستیان کردبوو، من ئەوسەرەم لەمۆزەخانەیەکی دوردا دیبو، بودا خۆی ئازاد کردبوو، دوای حەوت ساڵ دابڕان تەواو شادو بەختەوەر ببوو، دەمارەکانی تەوێڵی لە چەپ و ڕاستەوە ئەوەندە ئەستووربوون کە لە ژێر پێستەکەیەوە دەرکەوتبوون و ببوونە دوو شاخی پتەوی پێچاو پێچی سپرنگ ئاسا.

لەعەسرا ئەم بارانەکە خۆشی کردو دیسان ئاسمان بوەوە بەسایەقە، برسیم بوو، دڵخۆش بووم بەبرسیەتیەکەم، چونکە ئیتر زۆربا دەگەیشت، ئاگری دەکردەوەو دەستی بە ئاهەنگی چێشت لێنانی رۆژانە دەکرد.

زۆربا کە مەنجەڵی دەنایە سەر ئاگر زۆرجار دەیوت:

---

[1] Alka

[2] Ogre

–ئەمەش لەو شتانەیە کە هەرگیز کۆتایی نایەت، ژن، لەعنەتی خوای لێ بێت، تەنیا چیرۆکی بێ کۆتایی نیە، خواردنیش هەروایە. یەکەمجار بوو لە سەر ئەو کەنار دەریایەدا هەست بەلەزەتی خواردن بکەم. سەر لەئێوارە زۆربا لەبەینی دوو بەردا ئاگری دەکردەوەو خواردنی دروست دەکرد. ئەنجا دەستمان بە خواردنو خواردنەوە دەکرد، قسەیشمان لەیەکدی گیردەبوو، پاشان لەوە دەگەیشتم کە خواردنیش کارێکی رۆحیەو، گۆشت ونانو شەراب کەرەسە گەلێکی خاون کە رۆحیان لێ دروست دەبێت.

سەر لە ئێوارە، دوای کاری رۆژانەو پێش نان خواردنو خواردنەوە زۆربا هیچ حاڵی باش نەبوو، بێ حەوسەڵەو دەبوو بەزۆر قسەی پێ بکەیت، هەڵسو کەوتیشی ناجۆرو ماندوویەتی پێوە دیاربوو، بەڵام وەك خۆی دەیوت کە بەنزینی دەکردە ماشێنەکەیەوە ئیتر ماتۆرە سستو ماندوەکەی لەشی دەبزوتو دەکەوتەوە گەڕ، چاوی شەوقی دەدایەوەو یادی رابووردووی دەکردەوە، قاچی باڵی لێ دەڕواو دەکەوتە سەما، دەی وت:

–**پێم بڵێ چی بەو خواردنە دەکەیت کە دەی خۆیت تا پێت بڵێم تۆ کێیت.**

هەیە ئەوەی دەیخوات دەیکاتە چەوریو پیسی، هەیە دەیکاتە بەزمو کارو خۆشی، باقیەکەی تری وەك بیستوومە دەیکەن بە خوا، بەم پێیە سێ جۆر مرۆڤ هەن، من نە لە چاکترینی ئەوانو نەلە خراپترینیانم، بەڵکو و لەناوەڕاستی هەردووکیاندام، یەعنی ئەوەی دەی خۆم دەیکەمە بەزمو کارو خۆشی، ئەمەیان زۆر خراپ نیە.

تەماشایەکی زۆڵانەی کردمو پێکەنی، دیسان وتی:

–بەڵام تۆ، سەرۆك، وابزانم دەتەوێت ئەوەی دەی خۆیت بیکەیت بە خوا، بەڵام ناتوانیتو لەبەر ئەوەیە ئازار دەچێژیت، تۆیش بەدەردی قەلەڕەش چوویت.

–قەلەڕەش چی بەسەرا هاتوە، زۆربا؟

–وەك دەیزانیت قەلەڕەش لە سەرەتاوە بە شێوەیەکی جوانو رێكو پێك، واتا وەك قەلەرەش بەرێدا دەڕۆشت، رۆژێك بەسەریا هات وەك کەو بەرێدا بڕوات، ئیتر لەو ساوە تا ئێستا، قەلەڕەشی داماو جۆری رێگا رۆشتنەکەی خۆیشی لەبیرچووەوە، ئێستا نازانێت چ قورێك بەسەر خۆیدا بکات، دەڕواتو دەشەلێت.

*

سەرم بەرز کردەوەو گوێم لە دەنگی پێی زۆربا بوو کە لەدالآنی کانزاکەوە سەردەکەوت، دوای کەمێك نزیك کەوتەوە: دەمو چاوی درێژو مۆن بوو؛ باسکی درێژی شل و شەکەت بوون، لە ژێرلێوەوە وتی:

-سام[٣] سەرۆك.

-سلاو هاورێ، کاری ئەمرۆ چۆن بوو؟

زۆربا وەلامی نەدامەوە ، تەنیا ئەوەندەی وت:

-ئێستا ئاگر دەکەمەوە و خواردن دروست دەکەم.

باوەشێك داری لەگۆشەیەك هەلگرت. شارەزایانە لقەکانی لەنێوان دوو بەردا لەسەر یەك داناو ئاگری پێوەنا، کیتەڵەیەکی خستە سەر، ئاوو پیازو تەماتەو برنجی تێ کردو دەستی بەچێشت لێنان کرد.

منیش سفرەیەکم لەسەر مێزە خڕە نزمەکە راخست، نانی گەنمم لەتی گەورە کردو، لەو گۆزە وێنە لەسەر کراوەی ئاپۆ ئاناگنوستی لەڕۆژانی بەراییدا پێی بەخشیبووین شەرابم تێکرد؛ زۆربا لەبەردەم کیتەڵەکەدا لەسەر ئەژنۆ دانیشتبوو، چاوی کرابوونەوەو بێدەنگ لەئاگرەکە ورد دەبووەوە، کت و پڕ لێم پرسی:

-بەڕاست زۆربا تۆ منالت هەیە؟

رووی تێ کردم و وتی:

-بۆ دەپرسیت ؟ بەلێ، کچێکم هەیە.

-مێردی کردووە؟

زۆر پێکەنی.

-بۆ پێ دەکەنیت زۆربا؟

وتی: ئەمە پرسی ناوێت، بێگومان شووی کردووە، بێ عەقل نیە، من لەکانێکی مسدا لەپراڤیتسا[-٤-] کە دەکەوێتە چالسیدیکەوە[-٥-] کارم دەکرد، رۆژێك لەیانی[-٦-]

---

[٣] سام کورت کراوەی ((سلام علیکم))ە.

[-٤-] pravitsa

[-٥-] Chalcidic

[-٦-] yanni

برامەوە نامەیەکم پێ گەیشت، بەڕاست بیرم نەبوو پێت بڵێم من برایەکم هەیە، پیاوی ماڵو ژیانەو عاقڵەو دەچێتە کڵێسەو سووخۆرو ریابازە، ئەوانەی پێیان دەڵێن کۆڵەکەی کۆمەڵ، لەساڵۆنێکدا دوکانی وردە فرۆشی هەیە، لەنامەیەکدا نووسیبووی:"برام ئالکسیس، فروسو [٧]ی کچت لەڕێ دەرچووەو ناوی خێزانەکەمانی لەکەدار کردووە، دۆستێکی هەیەو منالیشی لێی بووە، حەیامانی بەتەواوی بردووە، من دەڕۆم بۆ گوندو سەری دەبڕم"

-باشە ئەی تۆ چیت کرد زۆربا؟

زۆربا شانی هەڵتەکاند و وتی:

-هیچ، وتم تف لەم ژنانەو نامەکەم دڕاند.

برنجەکەی تێکدا، خوێی تێ کردو پێکەنینێکی گاڵتەجارانەی کرد.

-راوەستە، تا ئەو دیوی رووداوەکە ببینیت کە چەندە پێکەنیناویە، دوو سێ مانگ دوای ئەوە نامەیەکی ترم لەبرا کەرەکەمەوە پێ گەیشت، کەرە نوسیبووی "برای ئازیزم ئالکسیس، دوای هیوای سەلامەتیو بەختەوەریت، مژدەت دەدەمێ کە ئابڕووە تکاوەکەمان گەڕایەوە جێگای خۆی، تۆ ئێستا دەتوانیت سەرت بەرز رابگریت، چونکە ئەو پیاوەی بۆم باس کردبوویت فروسوی خواست"

زۆربا سەری وەرگێڕاو تەماشای کردم، لەبەر شەوقی ئاگری جگەرەکەیدا چاویم بینی چۆن پریشکیان دەدا. دیسان شانی هەڵتەکاندو بەسووکایەتی پێ کردنێکەوە کەناتوانیت وەسفی بکەیت لەسەر قسەکەی رۆیشت:

-تفیش لەو جۆرە پیاوانە.

دوای کەمێك دیسان وتی:

-چی لەژن چاوەڕوان ئەکرێت، بێجگە لەوەی لەگەڵ یەکەم پیاودا کەپێك دەگەن بەسەر یەکتردا بتلێنەوەو منالیان بێت؟ ئەی چی لەپیاو چاوەڕوان دەکرێت، بێجگە لەوەی کە بکەوێتە ناو داوەکەوە؟ ئەمە لەیاد نەکەیت سەرۆك!

کیتەڵەکەی لەسەر ئاگرەکە داگرت و دەستمان بەخواردن کرد.

---

[٧] Phrosso

دیسان زۆربا کەوتەوە ناو بیرکردنەوەوە، خەمێك ئازاری دەدا، تەماشای دەکردم، دەمی دەکردەوەو دەیبەست، لەبەردەم ڕووناکی چرا زەیتیەکەدا چاوی بەفرمێسك و دڵی خەمباریم بەچاکی دەبینی، ئیتر خۆم پێ نەگیراو وتم:

-زۆربا، تۆ قسەیەکت هەیەو دەتەوێت پێمی بڵێیت، چاکە، دەبیلێ ئەمە گرێیەکە لەسەردڵتا، بیلێو خۆت ڕزگار بکە.

زۆربا بێدەنگ بوو، بەردێکی بچووکی هەڵگرت و بەهەمووهێزیەوە لەپەنجەرە کراوەکەوە فڕێی دایە دەرەوە.

وتم: لەوردە بەرد گەڕێو قسەکە بکە.

زۆربا ملە چرچ و لۆچەکەی درێژکردو چاوی لەناو چاوم بڕی، بەکەسەرێکی تایبەتەوە پرسی:

-سەرۆك، تۆ بڕوات بەمن هەیە؟

لەوەڵامدا وتم:

-بەڵێ، زۆربا، دەزانم تۆ هەر کارێك بکەیت هەڵەی تیا ناکەیت، تەنانەت ئەگەر خۆیشت بتەوێت ناتوانیت بیکەیت، بۆ نموونە: تۆ لەشێر یان لەگورگ دەچیت، ئەمانە هەرگیز وەك مەڕو گوێدرێژ ڕەفتار ناکەن و هەرگیز لەسروشتی خۆیان لا نادەن، تۆیش تا سەر ئێسقان زۆربایت.

زۆربا سەری ڕاوەشاندو وتی:

-بەڵام من نازانم بۆ کوێ دەچین؟

-من دەزانم، تۆ خەمی پێ مەخۆو کاری خۆت بکە.

زۆربا بەدەنگی بەرز وتی:

-جارێکی دی ئەمە بڵێرەوە، سەرۆك، بائازاتر بم.

-وتم بۆ پێشەوە، تۆکاری خۆت بکە.

چاوی زۆربا پڕیشکیداو وتی:

-ئێستا دەتوانم قسەت لەگەڵدا بکەم، ڕۆژانێکە نەخشەیەکی گەورەم لەسەرایە، بیرێکی شێتانە، ئایا دەتوانم دەست بەکاربم؟

-بۆ پێویست بەپرسیار کردن دەکات؟ ئێمە بۆ ئەوە هاتووینەتە ئێرە بیرمان بخەینە کار.

زۆربا ملی راکێشا، بەخۆشیو ترسەوە تەماشای کردم و هاواری کرد:

-ڕاست بڵێ سەرۆك، مەگەر ئێمە بۆ دەرهێنانی خەڵوز نەهاتوینەتە ئێرە؟

-خەڵووز بیانوویەکە تا خەڵکی ئەم ناوە گومانمان لێ نەکەن، ئێمە بەبەڵێندەرێکی دەوڵەمەندو خانەدان بزانن و بەتەماتە پێشوازیمان لێ نەکەن، تێگەیشتی زۆربا؟

دەمی زۆربا لەسەر سامیا هەر کراوە بوو، ئەیویست تێ بگاو نەی ئەتوانی بەر لەهەموو خۆشحاڵیەکەی بگرێت، لەپڕا لەمەبەستەکە تێ گەیشت، هاتەلامەوە، شانی گرتم و بەشەوقەوە پرسی:

-تۆ سەما دەزانیت، سەرۆك؟ سەما دەکەیت؟

-نا.

-نا؟

بەحەپەساویەوە دەستی شل بوو، دوای کەمێك رامان وتی:

-باشە، بەڵام من سەما دەکەم، سەرۆك! تۆ کەمێك بڕۆرە ئەو لاوە تا پێت پیانەنێم، هوو هە،... هوو هە!

رایەڕی، بازی دایە ئەو دیو کۆختەکەوە، پێڵاوەکانی پێی پەرت کرد، چاکەت و هێلەکەکەی داکەندو فڕێی دان، پانتۆڵەکەی تا ئەژنۆ سەرخست و دەستی بەسەما کرد، هێشتا دەم و چاوی رەشایی خەڵووزی پێوەبوو، سپێنەی چاوی دەبریسکایەوە. کەوتە سەما کردن، دەستی بەیەکدا دەداو بەرز دەبووەوە، لەهەوادا دەسوڕا، دادەکەوتەوەو ئەژنۆکانی دەچەماندەوە، پاشان هەر بەو ئەژنۆ چەماوەیەوە بەرز دەبووەوە، دەت وت لەشی لەلاستیك دروستکراوە، لەپڕا جارێکی تر خۆی بۆ بەرزتر هەڵ دەدا، وەك بیەوێت گاڵتە بەیاساکانی سروشت بکات و بفڕێت. هەستت دەکرد لەو جەستە پیرەدا گیانێکی سەرکێش هەیە، گیانێك دیەوێت لەشەکە لەگەڵ خۆیدا بەکێش بکات تا هەردووکیان پێکەوە وەك ئەستێرەیەکی کشاو بکەونە تاریکیەوە. ئەو گیانە لەشی بەرەو ئاسمان دەجووڵاند، بەڵام دیسان دەکەوتەوە، چونکە نەی دەتوانی لەوە زیاتر خۆی لەهەوادا بگرێت.

جارێكی تر بێ بەزەییانە گیان و لەشی رادەدا. ئەمجارە كەمێك زیاتر بەرز دەبووەوە، بەڵام جەستەی داماو دیسان بەهەناسە بڕكێ دەكەوتەوە سەر زەوی.

بزۆكانی زۆربا گرنیان تێ كەوتبوو، رووی حاڵەتێكی جیدیو دوو دڵی لەخۆگرتبوو، ئیتر دەنگی بەرز نەدەكردەوە، شەویلاكی لەیەكدی گیر كردبوون و دەیویست ئەوەی ناكرێت بەدی بێنێت.

بانگم لێ كرد: زۆربا ، زۆربا، ئیتر بەسە.

ترس دایگرتم، ترسی ئەوەی كە ئەو لەشە پیرەڵۆكە بەرگەی ئەم هەموو هیلاكیە نەگرێت و ببێت بەهەزار پارچەوەو هەر پارچەیەكی بكەوێتە لایەكەوە. من دەمتوانی هاواری بەسەردا بكەم، بەڵام كەی زۆربا گوێی لەهاواری سەر زەویە؟ هەموو لەشی وەك لەشی باڵندەی لێ هاتبوو.

من بەكەمێك دوو دڵیەوە تەماشای سەمای وەحشیانەو نائومێدانەكەیم دەكرد، كە منال بووم توانای خەیاڵم هەمیشە لەكارداو شتی ئەوەندە سەیرم بۆ هاورێكانم دەگێڕایەوە كە خۆیشم بڕوام پێی نەبوو.

رۆژێك هاورێ چكۆڵەكانی قوتابخانەم لێیان پرسیم:" بەڕاست باپیرت چۆن مرد؟" من بێ سێو دوو ئەفسانەیەكم دروست كردو، وردە وردە كە دەم خستە سەری و پێمەوە دەنا خۆیشم بڕوام پێ دەهێنا. وتم:

"باپیرم پێلاوی لاستیكی لەپێ دەكرد، ئەو كاتەی كە ردێنی سپی ببوو رۆژێك لەسەربانەوە خۆی فڕێدایە خوارێ، بەڵام هەر كە كەوتە سەر زەوی وەك تۆپ بەرەو سەرووی خانوەكەمان بەرز بوەوە، بەرزو بەرزتر رۆیشت تا لەناو هەورەكاندا ون بوو، بەڵێ، باپیرم ئاوا مرد."

لەو رۆژەوە كە خۆم ئەو ئەفسانەیەم دروست كرد، هەر جارێك كە دەرۆیشتمە كڵێسا چكۆڵەكەی سانت میناس و پەیكەری سەركەوتنەكەی عیسام بۆ ئاسمان دەبینی بەپەنجەم ئامارەم بۆدەكردو بەهاورێكانم دەوت:

"تەماشاكەن، ئەوە باپیرمە بەپێلاوە لاستیكەكانیەوە"

عەسری ئەو رۆژەیش، سالأنێك دوای ئەو رووداوە، كە زۆربام بەو جۆرە بینی بەرز دەبووەوە بە سەرسامیەوە بیری ئەو چیرۆكە منالأنەیەم كەوتەوە، وەك لەوە بترسم نەكا زۆربایش لەناو هەورەكاندا بێ سەرو شوێن بێت، بۆیە هاوارم كرد:

—زۆربا ، زۆربا، ئیتر بەسە.

ئیتر زۆربا كەوتە هەناسەبركێ‌و چوار مشقی لەسەر زەویەكە دانیشت، لەخۆشیا دەم و چاوی دەدرەوشایەوە، موە خۆڵەمێشیەكەی بەتەوێڵیەوە نووسابوو، ئارەقەیش كە تێكەڵ بەتۆزی خەڵوز ببوو بەسەر روومەت و چەناگەیدا دەهاتە خوارێ، بەنیگەرانیەوە بەسەریا نوشتامەوە، دوای كەمێك وتی:

—ئێستا كەمێك ئاسودە بووم، وەك خوێنم لێ گیرابێت، ئیتر ئەتوانم قسە بكەم.

گەرایەوە ناو كۆختەكە، لەبەردەم مقەڵیەكە دانیشت و بەرووییەكی خۆشەوە لێم راما، پرسیم:

—چیت بوو وا هاتیتە سەما؟

—دەت ویست چی بكەم، سەرۆك؟ لەخۆشیاندا خەریك بوو خەفە دەبووم، ناچار بووم هەناسەیەك بدەم، چۆن ئەمە بكەم؟ بەقسە؟ های!های!

—خۆشیی چی؟

دەم و چاوی گۆرا، لێوی لەرزی‌و وتی:

—چۆن خۆشیی چی؟ ئەی ئەم هەموو قسانەی كە تۆ ئێستا كردنت چی بوون؟ یان لەمانایان تێ نەگەیشتوویت؟ تۆ خۆت وتت ئێمە بۆ خەڵووز نەهاتوویتە ئێرە، مەگەر وات نەوت؟ وتت هاتووین كات بەسەر بەرین، چاوبەستێكە لەخەڵكیش تا وا نەزانن شێتین‌و بماندەنە بەرتەماتە، بەلأم كە خۆمان تەنیا دەبین‌و كەسمان لێوە دیار نابێت قاقا پێدەكەنین، مەگەر ئەمانەت نەوت؟ بەشەرەفم منیش هەر ئەمەم دەخواست و بەلأم چاكی لێ تێ نەدەگەیشتم، من جارێك بیرم لەخەڵووز دەكردەوە، جارێك لەدایكە بوبولینا، جارێكیش لەتۆو... سەرم لێ شێوابوو، كە تونێلێكم لە كانەكەدا لێ دەدا بەخۆم دەوت:" من بەدوای خەڵووزا دەگەرێم" بۆیە سەرتاپای لەشم دەبوە خەڵووز، بەلأم كە كار تەواو دەبوو دەچوومە لای ئەو مالۆسە پیرە، لەبەرچاوما هەموو خەڵووزی لینیت و هەموو سەرۆكەكان دەبوونە ئەو قردێلە باریكەی كە

بەدەوری ملیا ئاڵاندبویو، خودی زۆربایشیان لەگەڵ بێت، ئیتر شێت دەبووم، پاشان کە بەتەنیا دەمامەوەو کارم نەدەبوو بیرم لەتۆ دەکردەوە، سەرۆك، دڵیشم پڕ دەبوو، ئەو بیرکردنەوەیە وەك بارێکی قورس وابوو بەسەر شانمەوە، بەخۆم دەوت:" ئەمە خەجاڵەتیە، زۆربا، خەجاڵەتیە تۆ ئەو پیاوە ناسکە بخەڵەتێنیت و پارەکەی بخۆیت، ئەم ریسواییە تاکەی؟ بەس نیە" بەتۆم وت: سەرۆك، من شێت دەبم، شەیتان لەلایەکەوە رامدەکێشێت و خوا لەلاکەی ترەوە، هەردووکیان لەناوەڕاستا دووکەرتیان دەکردم، خوا کارت راست بکات سەرۆك، قسەیەکی چاکت کردو منت گەشاندەوە، ئێستا لەوە گەیشتم کە هەردووکمان هاوڕێی یەکین، دەبێت ئاگر بەباروودەکەوە بنێین، ئێستا چەندت پارە پێیە؟ بیهێنە، هەمووی دەخۆین"

زۆربا ئارەقەی دەم و چاوی سڕیو تەماشای ئەم لاوئەولای خۆی کرد، پاشماوەی خواردنەکەمان هێشتا لەسەر مێزە بچووکەکە بوو، دەستە گەورەکانی درێژ کردو وتی:

–بەیارمەتیت، سەرۆك، من هێشتا برسیمە.

لەتێك نان، پیازێك و مشتێك زەیتوونی هەڵگرت. زۆر بە تاسوقەوە دەیخوارد و کاسەکان بێ ئەوەی بەر لێوی بکەون چیان تیابوو لەدەمیەوە بەرەو خوار دەبوونەوە، لەگۆزەکەوە شەرابەکەی قلپ قلپ دەکردە جامەکەوەو، زۆر بەخۆشیەوە ملچە ملچی دەکردو دەی وت:

–ئێستا هەست دەکەم هاتوومەتەوە سەرخۆم.

چاوی لێ داگرتم و پرسی:

–تۆ بۆ پێناکەنیت، سەرۆك؟ بۆ وام تەماشا دەکەیت؟ ئیتر من وام، لەناوەوەی مندا شەیتانێك هەیەو هاوار دەکات، ئەو هەر چیەکم پێ بڵێت دەیکەم، هەر جارێك لە ناخۆشیو دیق کردنابم بانگی سەماکردنم لێدەکات. منیش سەما دەکەم، ئەمە ئاسوودەییم پێ دەبەخشێت، کاتێك کە دیمیتراکی[-٨-] کوڕم لەکالسیدیك مرد من هەر وەك ئێستا هەستام و سەمام کرد، هاوڕێو کەسەکانم کەمنیان لەبەردەم لاشەکەدا وا بینی هاتن نەهێڵن سەما بکەم، کەوتنە هاوار:" زۆربا شێت بووە،" زۆربا شێت بووە

[-٨-] Dimitraki

بەلام ئەگەر من لەو شوێنەدا سەمام نەکردایە خەم و خەفەت شێتی دەکردم، چونکە ئەوە یەکەم کوڕم بوو،تەمەنی سێ ساڵ بوو، من نەم دەتوانی خۆم لەبەردەم مەرگیدا ڕابگرم. ئەزانیت چی دەڵێم، سەرۆك، یان لەگەڵ دیواردا قسە دەکەم؟

-تێ دەگەم زۆربا، تێ دەگەم، تۆ لەگەڵ دیواردا قسە ناکەیت.

-جارێکی تر لەڕووسیا، نزیك بە نوڤوروسیسك[٩] بووم.. بۆ ئەوێیش هەر بۆ کانزا چووبووم، بەکورتی بۆ کانی مس، پێنج شەش وشەی ڕووسی فێر بووبووم، هەر ئەوەندەی کارەکانمی پێ ڕایی بکەم. لەوانە:" نا، بەڵێ، نان، ئاو، خۆشم دەوێیت، وەرە، چەند؟" لەگەڵ پیاوێکی ڕووسیدا، لە بەلشەفیە توندڕەوەکان بوومە هاوڕێ، هەموو شەوێك دەچووینە مەیخانەیەکی بەندەرو چەند نیو قاپێك ڤۆدکامان هەڵدەدا، ئەمە دەی هێنایەوە سەر خۆمان، هەر کە سەرمان گەرم دەبوو دەرگای دڵمان بۆ یەکتر دەکردەوە، ئەو دەیویست لەسەردەمی شۆڕشی ڕوسیادا چی بەسەرهاتبوو بەدرێژی بۆم باس بکات، منیش دەمویست هەموو شتەکانی خۆمی پێ بڵێم...ئێمە لەگەڵ یەکدا مەست دەبووین و هاوڕێ بووین، هەر بەئاماژەو جووڵە تا ئەندازەیەك یەکدیمان تێ دەگەیاند، یەکەمجار ئەو قسەی دەکرد، کە دەگەیشتە ئەو شوێنەی من تێی نەدەگەیشتم بەسەریا دەم قیڕاند کە: بوەستە، ئەوسا ئەکەوتە سەماکردن. تێ دەگەیت، سەرۆك؟ یەعنی دەیویست بەسەماکەی باسەکەیم تێ بگەیەنێت، منیش هەروام لەگەڵ ئەودا دەکرد، واتا هەر شتێك نەمانتوانیایە بەزمان لەیەکتری بگەیەنین بەپێ، بەدەست، بەسك، یان بەهاواری ئاژەڵیانە دەمانووت: های! های! هولالا، هوهی.

" سەرەتا کابرای ڕووسی باسی ئەوەی کرد کە چۆن هاوڕێیان تفەنگیان هەڵگرت، چۆن شەڕ دەستی پێ کرد، چۆن گەیشتنە نوڤوروسیسك، کە دەگەیشتە ئەوەی لەقسەکان نەگەم دەستم بڵند دەکردو هاوارم لێهەڵدەستا: بوەستە. ڕووسیەکە زوو لەجێگاکەی ڕادەپەڕی، دەی، دەستی بەسەما دەکرد، وەك یەکێك دەستی لێ وەشێنرا بێت سەمای دەکرد، من تەماشای دەستی، پێی، سنگیو چاویم دەکردو لەهەموو شتێکی دەگەیشتمو دەمزانی چۆن هاتۆتە نوڤوروسیسك، چۆن سەرۆکەکانی خۆیان

[٩] novo Rossisk

کوشتووە. چۆن دوکانەکانیان تالان کردووە، چۆن چوونەتە سەرمالان و ژنیان فراندووە، لەسەرەتاوە ئەو سۆزانیانە گریاون، دەم و چاوی خۆیان رنیوەتەوەو چنگاوشی پیاوەکان بوون، بەلام وردە وردە راهاتوون، چاویان داخستووەو لەخۆشیا کەوتوونەتە نازو نووك، ئیتر ئەمەیە ژن!

"ئینجا نۆرە ئەهاتە سەر من، هەر لەسەرەتای قسەکانمەوە کابرای رووسی، رەنگە لەبەر ئەوەی کەمێك گوێی گران و عەقڵیشی باش کاری نەدەکرد، هاواری لێ هەڵدەستا: بوەستە. منیش هەر ئەوەم لێ چاوەڕێ دەکرد، لەشوێنەکەم هەڵدەستام، کورسیو مێزم لادەداو دەکەوتمە سەماکردن.

ئای هاورێ نەگبەتەکەم! لەڕاستیا زۆر کەس روخاون! خوا بیان گرێت! لەشیان لەبێ کاریا لاڵ کردووە، ئێستا تەنیا دەتوانن بەدەمیان قسە بکەن، ئاخر دەم دەتوانێت چی بڵێت؟ خۆزگا دەت بینی ئەو رووسیە چۆن هەموو لەشی بۆ من دەکردە گوێو چۆن لەهەموو شتەکان دەگەیشت؟ من هەر بەسەما کردن باسی نەگبەتی خۆم و سەفەرەکانم بۆ دەکرد، چەند ژنم هێناوەو چ کارێك دەزانم، بەرد تاشین، کرێکاری کان، چەرچیەتی، گۆزەگەری، بەرگری میللی، سەنتور لێدان، هێلکە فرۆشی، ئاسنگەری، قاچاخچیەتی، چۆن خراومەتە زیندانەوە، چۆن هەڵاتووم و چۆن گەیشتوومەتە رووسیا...

" ئەو لەگەڵ ئەوەیشدا کە گوێی گرانبوو لەهەمووی دەگەیشت، هەمووی، دەستو پێم قسەیان دەکردو قژوجلەکانیشم، تەنانەت ئەو چەقۆیەش کە کردبووم بەپشتێنەکەمدا هەر دەدوا، کە لێ دەبوومەوە ئەو کەرە گەورەیە لەباوەشی دەگرتم و ماچی دەکردم، دیسان لێوانەکانمان پڕ لەڤۆدکا دەکردو لەباوەشی یەکترا دەگریاینو پێ دەکەنین، لەبەرە بەیاندا لەیەکتر جیا دەبووینەوەو لۆژ لۆژ بەرەو نووستن دەچووین، لەئێوارەدا جارێکیتر یەکدیمان دەدۆزیەوە...

" پێ دەکەنیت: سەرۆك؟ باوەڕ ناکەیت؟ بێگومان لەدڵی خۆتا دەڵێیت: ئەم قسە قۆڕانە چیە ئەم سەندبادی بەحریە هەڵیان دەبەستێت؟ دەشێت بەسەما مرۆڤ بتوانێت لەگەڵ یەکترا بدوێت؟ بەلام، سوێندت بۆ دەخۆم کە خواو شەیتانەکانیش هەر بەم جۆرە قسە لەگەڵ یەکدیدا دەکەن.

" وا بزانم تۆ خەوت دێت، تۆ زۆر ناسك و نازداریت و بەرگە ناگریت، برۆ بنوو، سبەی لەم بارەیەوە قسە دەکەینەوە، من پلانێکم هەیە، پلانێکی زۆر باش، سبەی لەو بارەیەوە لەگەڵتا دەدوێم، جگەرەیەکی تر دەکێشم، رەنگە خۆم لەدەریایش بهاوم، جەستەم ئاگری گرتووەو دەبێت دامرکێنمەوە، شەوباش"

*

ماوەیەکی زۆری پێ چوو تا خەوم لێ کەوت، بیرم لەوە دەکردەوە کە تەمەنم بەفیرۆ چووە، خۆزگا بمتوانیایە بەئیسفنجێك هەموو ئەو شتانەی خوێندومنەتەوە، ئەوەی دیومەو بیستوومە بیان سڕمەوە، پاشان بێمە قوتابخانەکەی زۆربـاوەو لەنووکەوە دەست بەئەلف و بێی گەورەو رەسەن بکەم، ئەوسا ئەو رێگایەی لەپێشم دەگرت چەندە جیاواز دەبوو! ئەوسا هەر پێنج هەستەکەم و تەواوی لەشم دەخستەکار تا چێژ وەربگرن و شت فێربن، فێری رۆیشتن و زۆران و مەلەو ئەسپ سواری‌و سەوڵ لێدان و ماشێن لێخوڕین و شەڕە تفەنگ دەبووم. رۆحم پڕ دەکرد لەجەستەم و جەستەم پڕ دەکرد لەرۆح، دواییش ئەم دوو دوژمنە دێرینەیەم لەناخی خۆمدا ئاشت دەکردەوە.

هەر چۆن لەسەر دۆشەکەکەم دانیشتبووم وایش بیرم لەوە دەکردەوە کە چۆن تەواوی ژیانم بەفیرۆ چوو بوو. لەدەرگا کراوەکەوە زۆربام لەپەنایەکدا لەبەر تیشکی ئەستێرەکاندا دەبینی، لەسەر بەردێك وەك باڵندەی شەو چوار مشقی دانیشتبوو، ئێرەیم پێ دەبرد، دەمزانی ئەو گەیشتۆتە حەقیقەت و رێگای راستیش هەر ئەوەیە کە ئەو گرتوویەتی.

ئەگەر زۆربا لە سەردەمانێکی سەرەتایی‌و داهێناندا بژیایە بێگومان سەرۆکی خێڵ دەبوو، لەپێش هەمووانەوە دەرۆیشت و بەتەورزینەکەی رێگاکەی خۆش دەکرد، یان دەبووە شاعیرێکی بەناو بانگی لەبابەتی شاعیرانی تروبادۆر و سەری دەکێشایە ناو کۆشکەکانەوەو، هەموو، لەپیاوە گەورەکانەوە بیگرە تا خانمی ماقووڵ‌و نۆکەرو خزمەتکار چاویان لەلچ‌و لێوە ئەستوورەکانی دەبڕی.. بەڵام لەم سەردەمی قەدر نەزانینەی ئێمەدا زۆربا وەك گورگی برسی بەدەوری حەسارەکاندا مڵ و مووشیەتی، یان وا هەرەس دێنێت دەبێتە گاڵتە جاڕی کۆلکە نووسەرێك.

لەپڕا زۆربام بینی لەجێگاکەی هەستاو خۆی رووت کردەوە، جلەکانی فڕێدایە سەر کوچکەکان و خۆی هاویشتە ناو دەریاکەوە، چارچارە لەبەر تیشکە لاوازەکەی مانگدا سەرە گەورەکەیم دەبینی لەناو ئاوەکەوە دەردەکەوت و دیسان ون دەبووەوە، هەندێك جار هاوارێکی دەکرد، دەوەڕی، دەی حیلاند، وەك کەڵەشێر دەیقوقاند. لەو شەوە چۆڵو هۆڵەدا رۆحی دەچووە ناو دنیای ئاژەڵانەوە.

*

لە سەرەخۆو بێ ئەوەی بەخۆم بزانم خەو بردمیەوە، بەیانی، لەسپێدەدا، زۆربام بینی بەشادیو پێکەنینەوە هات و قاچی راکێشام. وتی:

-هەستە ، سەرۆك، با پرۆژەکەی خۆمت پێ بڵێم، گوێ دەگریت؟

-گوێم لێتە.

وەك تورکەکان لەسەر زەویەکە دانیشت و کەوتە باس کردنی نەخشەکەی، دەیویست دەزگایەکی گوێزانەوە(تەلەفریك) لەسەر شاخەوە تا کەنارەکە رابکێشێت، بۆ ئەوەی ئەو دارانەی بۆ تونێڵەکەمان پێویستە پێی بگەیەنین و ئەوەیش زیادەیە وەك تەختە بۆ خانوودروست کردن بیفرۆشینەوە. ئێمە بڕیارێکی وامان هەبوو، دارستانێکی سنەوبەر کە هی دێر بوو بەکرێ بگرین، بەڵام گوێزانەوەی دارەکانمان گران لەسەر دەکەوت و هێسترمان دەست نەدەکەوت. بۆیە زۆربا بیری لەوە کردبووەوە دەزگایەکی گوێزانەوە لەتەلی ئەستوور و کۆڵەکەو بەکرە دروست بکات. کە لە باسی نەخشەکەی بووەوە پرسی:

-رازیت، مۆری دەکەیت؟

-مۆری دەکەم، زۆربا رازیم.

مقەلیەکەی ئاگردا، کتریەکەی نایە سەر، قاوەیەکی بۆ من دروست کرد، بەتانیەکی بەسەر قاچمادا تا سەرمام نەبێت، بەخۆش حاڵیەوە چووە دەرێ، وتی:

-ئێمە ئەمڕۆ تونێلێکی تر لەکانەکە دەکەینەوە، من دەمارێکی ترم دۆزیوەتەوە، دەماری ئەڵماسێکی رەشی راستەقینەیە.

دەست نووسەکەم کە لەبارەی بووداوە بوو کردەوەو منیش چوومە تونێلە تایبەتیەکەی خۆمەوە، هەموو رۆژەکە کارم کرد، چەندە بەرەو پێش دەچووم زیاتر

هەستم بەئازادی دەکرد، تووشی هەڵچوونێکی تێکەڵ بەدڵنیایی، بەخۆنازین و بێزاری دەکرد، بەڵام من خۆم دابوە دەست کار، چونکە دەمزانی هەر بەتەواوکردنی ئەم دەست نووسە و داخستن و مۆر لێدان و پێچانەوەی ئیتر ئازاد دەبم.

برسیم بوو، هەندێك مێوژ وبادام و پارچەیەك نانم خوارد، چاوەڕێی زۆربا بووم بێت و هەموو ئەو خەڵاتانەی مرۆڤیان شاد دەکرد، لە پێکەنینی بێ خەوش و وتەی چاك و خواردنی بەتام لەگەڵ خۆیدا بێنێت.

سەر لەئێوارە پەیابوو، خواردنی ئامادە کرد، نانمان خوارد، بەڵام بیری لەشوێنێکی تر بوو،لەسەر ئەژنۆ دانیشت، دارە باریکەکانی لەزەویەکە چەقاند، پەتێکی لێ رایەڵ کردن، چەند دەنکە شقارتەیەکی بەبەکرەی بچووکەوە هەڵواسی، ئەی ویست لاری پەتەکە ئەوەندە بێت کە دەزگاکە نەڕوخێت.

پێی وتم:

-ئەگەر زۆر لێژ بێت خراپ دەردەچێت، کەمیش بێت هەرباش نیە، دەبێت بەموو حسابی بۆ بکرێت، بۆ ئەم کارەیش سەرۆك تەنیا مەی‌و مێشك پێویستە.

پێکەنیم و وتم:

-چەندت مەی بوێت هەیە، بەڵام مێشك... چیت عەرز بکەم...

زۆربا دایە قاقای پێکەنین و نیگایەکی خۆشەویستانەی تێگرتم و وتی:

-تۆ پیاوێکی بێ مێشك نیت، سەرۆك.

بۆ حەسانەوە کەمێك دانیشت، جگەرەیەکی داگیرساند، دیسان کەوتەوە هەوای خۆی‌و زمانی کرایەوە، وتی:

-ئەگەر ئەم تەلەفریکە سەر بگرێت دەتوانین تەواوی دارستانەکە رابکێشینە خوارێ، کارگەیەك بکەینەوە ، ستوون و دارو تەختە دروست بکەین و ئەوەندە لا بخەین مەگەر بەسەوڵ کۆی بکەینەوە، دواییش پاپۆڕێکی سێ ستوونی دروست بکەین، چی بارو بنەمان هەیە تێی بخەین و هەموو دنیا بگەڕێین.

چاوی زۆربا پرشنگیان تێ گەڕاو پڕ بوون لەژنی وڵاتانی دوورو شاری چراخان و ماڵی گەورەو کەرەسەو کەشتیەکان، دیسان وتی:

-سەرۆك، مووم سپی تێ کەوتووەو دانیشم لەق بووە. ئیتر وەختی ئەوەم نەماوە بەفیڕۆی بدەم، تۆ هێشتا لاویت و بە بەرتەوەیە. بەڵام من ناتوانم، راستت پێ بڵێم من چەندە تەمەنم بەرەو پێشتر بچێت کێوی تر ئەبد.من لەو باوەڕەدا نیم کە پیری مرۆڤ بیڕێو لەتین و تاوی بخات، بڕوایشم بەوە نیە هەر ئەوەندەی ئیزرائیل ببینێت ئیتر ملی بۆدرێژبکات و پێی بڵێت:" فەرموو سەرە لێوەکە با بە بەهەشت شادبم" من چەندە پیرتر بم یاخی تر ئەبم، ئاڵاکەم نەوی ناکەم تا هەموو دنیا نەگرم.

زۆربا هەستا، سەنتورەکەی لە دیوارەکە کردەوەو وتی:

-ئای شەیتان! تۆزێك وەرە خوارێ بۆ وا هێور و بێدەنگ ئەوقی دیواریت؟ وەرەو کەمێکمان بۆبڵێ.

من لە دیمەنەکەی زۆربا تێر نەدەبووم کە بە چ ساد و پەرۆشیەکەوە سەنتورەکەی لە کیسەکە دەرهێنا، راست وەك ئەوەی توێك لەهەنجیر بکاتەوە،یان ژنێك رووت بکاتەوە وابوو.

سەنتورەکەی نایە سەر ئەژنۆی، بەسەریا چەمیەوە. لەسەرخۆ کەوتە لاواندنی ژێکانی، وەك راوێژی ئەوەی لەگەڵدا بکات کە کامە ئاهەنگ بژەنن، داوای لەخەو هەستانی لێدەکرد، دەیویست بەزمانیلووس بیکاتە هاوڕازی ئازاری گیانی شەکەت و تەنیای خۆی، دەستی بەئاهەنگێك کردو بۆی دەرنەهات، وازی لێ هێناو چووە سەر ئاهەنگێکی تر، ژێیەکان کرەکرپیان لێوە ددەهات، وەك نەخۆش بن وابوو، یان بیانەوێت دەنگیان لێوە نەیەت، زۆربا پاڵی بەدیوارەکەوە داو کەوتە سڕینی ئارەقەی ناوچاوی.

لەسەنتورەکە مۆڕ بوەوە و لەبەر خۆیەوە وتی:

-دڵی پێوە نیە. نایەوێت ئیتر..

دیسان لەسەرخۆ پێچایەوە، وەك دڕندەیەك بێت و زۆربا لەوە بترسێت گازی لێ بگرێت وابوو، پاشان هەستاو لەسەرخۆ بەدیوارەکەوەی هەڵواسی.

دیسان لەبەر خۆیەوە وتی:

-دڵی پێوەنیە، ئیتر... نایەوێت...ناکرێت زۆری لێ بکرێت.

لەسەرزەویەکە دانیشتەوە، چەند بەروویەکی نایە ژێر پشکۆی مقەڵیەکەو شەرابی لەلیوانەکان کرد، هەڵیداو دیسان هەڵیدایەوە، بەروویەکی پاك کردو دایمێ، پرسی:

—تۆ هیچ سەری لێ دەردەکەیت، سەرۆك؟ من هەرگیز سەری لێ دەرناکەم، لەوە دەچێت هەموو شتێك گیانی تیا بێت، دار، بەرد، ئەو شەرابەی دەینۆشین، ئەو خاکەی بەسەریا تێدەپەرین.. هەمووی، هەمووی.. سەرۆك.

پێکەکەی بەرز کردەوەو وتی:

—بەخۆشیت.

پێکەکەی فڕ کردو دیسان پڕی کردەوە، لەبەر خۆیەوە وتی:

—ئەم زەمانە سۆزانیە، ئەم ناصەردە وەك دایکە بوبولینا وایە.

پێکەنیم، وتی:

—پێ مەکەنە، گوێ رادێرە سەرۆك، ئەم زەمانەیە وەك دایکە بوبولینا وایە. وەك ئەویش پیرە، وانیە؟ لەگەڵ ئەوەیشدا رات دەگرێت، فێڵی وای لایە عەقڵت لەسەردا ناهێڵیت، کە چاوت دەنوقێنیت وا دەزانیت کچێکی بیست ساڵەت لەباوەشدایە، بەڵێ، هاورێ، سوێند ئەخۆم کەدەست بەکار دەبیت و چراکە دەکوژێنیتەوە وا دەزانیت کچێکی بیست ساڵەیە.

" پێم نەڵێی ژنێکی لات و گەجەرە! ژیانی هەر رابواردن و داوێن پیسی بووە، لەگەڵ دەریاسالارو پاپۆرەوان و سەربازو جوتیارو جامبازو کەشیش و ماسی گرو ژاندارمو مامۆستاو واعیزو دادوەردا. باشە، وا وایش بوو، چی تیایە؟ ئەم سۆزانیە زوو ئەمانە لەبیردەکات، ئێستا هیچ دۆستێکی خۆی لەیاد نەماوە، ئەو هەمیشە، بێ گاڵتە، دەبێتە کۆترێکی بێ گوناه، قوویەکی سپیو بەچکە مراویەك، سووردەبێتەوە، بەڵێ، بڕوام پێ بکە لەشەرما سوور دادەگەرێت و لەرزێکی وا دەیگرێت دەڵێی یەکەمجاریەتی کاری وا بکات. ژن نهێنیەکە، سەرۆك دەتوانێت هەزار جار بکەوێت، هەر هەزار جارەکەیش وەك کچێك کە دەستی بۆ نەبرابێت هەستێتەوە، بێگومان دەپرسیت بۆ؟

باشە، چونکە رابوردووی ناهێنێتەوە بیر خۆی.

بۆ ئەوەی سەر بنێمە سەری پێم وت:

-بەڵام زۆربا، تووتیەکەی لەیادی ناکات، ئەو هەمیشە ناوێك دێنێت کەناوی تۆ نیە، تۆ تووڕە نابیت کە لەگەڵیا خەریکیت و لەوەدایت بگەیتە ئاسمانی حەوتەم. لەپڕا تووتیەکە هاوار دەکات" کاناڤارۆ کاناڤارۆ؟" حەز ناکەیت لەو کاتەدا ملی بگریت و بیخنکێنیت؟ ئیتر وەختی ئەوە هاتووە فێری بکەیت بڵێ زۆربا، زۆربا!

بەدەستە گەورەکانی گوێی خۆی توند گرت و هاواری کرد.:

-ئەی باوکە! ئەم قسە قۆڕانە چیە؟ بۆ دەتەوێت ئەو گیاندارە بەستەزمانە بخنکێنم؟ من زۆرم پێ خۆشە ئەو ناوە دێنێت، ئەو سۆزانیە شەو قەفەزەکە بەسەر تەختی خەوەکەوە هەڵدەواسێت، چاوی تووتیەکەیش هێند تیژە تاریکیەکە دەبڕێت، کە دەمانبینێت پێکەوە خەریکین زۆڵە دەیکاتە قیژەو هاوار: کاناڤارۆ، کاناڤارۆ.

"سوێندت بۆ دەخۆم، سەرۆك، هەر چەندە تۆ بەم کتێبانە مێشکی خۆتت تێکداوە و نازانم چۆن تێ دەگەیت؟ بەڵێ، سوێند ئەخۆم کە لەو کاتەدا یەکسەر وا هەست دەکەم کە پێڵاوێکی بریقەدارم لەپێدایە، پەڕێکم بەسەرەوەیەو ریشێکی نەرمی ئاوریشمیتم پێوەیە کە بۆنی عەنبەری لێ دێت.

Buon Giorno Buona Sera Mangiate Macaroni?

(رۆژباش، شەوباش، ماکەرۆنی دەخۆیت؟)

یەعنی بەڕاستی بەڕاستی من دەبمە خودی کاناڤارۆ، سواری کەشتیە هەزار کون تێ بوەکەم دەبم و یا اللە. تۆپەکان ئامادە دەکەم و دەست بەتۆپ تەقاندن دەکەم.

زۆربا قاقای لێدا، چاوی چەپی نوقاندو تەماشای کردم، دیسان وتی:

-لێم ببوورە سەرۆك، من وەك ئالکسسی باپیرم وام، خوالێی خۆش بێت،ئەو لەتەمەنی سەدساڵیدا عەسران لەبەردەم خانوەکەیاندا دادەنیشت تا سەیری ئەو کچانە بکات کە بۆ سەرکانی دەچوون، چاوی کز بوو باشی نەدەبینی، ئەوسا بانگی کچەکانی دەکردو دەیپرسی:" پێم بڵێ تۆ کێیت؟ لینیو[١٠] کچی ماستران[١١] دونیت؟ کەواتە تۆزێ وەرە پێشتر بادەستمت بەر بکەوێت. وەرە پێشتر، مەترسە" کچەکە

---

[١٠] Lenio

[١١] Mastrandoni

بەری لەپێکەنینەکەی خۆی دەگرت و دەهاتە پێشەوە، ئەوسا باپیرم دەستی بڵند دەکرد تادەگەیشتە دەم و چاوی کچەکە، هێدی هێدی و بەخۆشیو تاسەوە دەستی بەڕوویا دەهێناو فرمێسک لەچاویەوە بازرەقەی دەبەست، من جارێکیان لێم پرسی: "باپیرە، بۆ دەگریت؟" وای وەڵامدامەوە: " کورم چۆن نەگریم، من لەسەرە مەرگام و ئەم هەموو کچە جوانانە جێ دێڵم؟

زۆربا هەناسەی هەڵکێشاو دیسان وتی:

-ئاخ، کوێرەی باپیرم، ئەگەر دەزانیت ئێستا چەند باش لەقسەکانت تێ دەگەم! زۆرجار رێ دەکەوێت بەخۆم دەڵێم: " ئای لەمنی بەدبەخت! خۆزگا هیچ نەبوایە لەیەك کاتدا هەموو ژنە جوانەکانیش لەگەڵ مندا بمردنایە" بەڵام ئەم سۆزانیانە دەژین و رادەبوێرن و پیاوان لەئامێزیان دەگرن و لەگەڵیاندا دەخەون، زۆربایش دەبێتە خاك تا ئەوانەپێی پیا بنێن"

چەند دانە بەڕووی لەئاگرەکە دەرهێناو پاکی کرد، پەرداخمان لێکدا، هەردووکمان تا ماوەیەکی زۆر لەوێدا ماینەوە، خواردمانەوە، وەك دوو کەروێشکی گەورە لەسەرخۆ بەڕوومان دەخوارد، گوێمان لەدەریا گرتبوو لەدەرەوە چۆن دەینرکاند.

-٧-

ئێمە تا نیوە شەوێکی درەنگ لەپاڵ وەجاخەکەدا دانیشتین، دیسان هەستم کردەوە کە بەختەوەری چ شتێکی ئاسان و کەم سەرمایەیە، تەنیا بەلێوانێك شەراب، بەڕوویەکی برژاو، مقەڵیەکی بچووك، دەنگی دەریا بەدەست دێت، بۆ ئەوەی هەست بەوە بکەیت کە بەختەوەری ئەمەیە تەنیا ئەوە پێویستە دڵێکی سادەو قانعت هەبێت.

پرسیم: زۆربا، تۆ چەند جار ژنت هێناوە؟

هەردووکمان کەمەکێك سەرخۆش بووین، نەك لەبەر ئەوەی زۆرمان شەراب خواردبووەوە، بەڵکو زیاتر لەبەر ئەو بەختەوەریە مەزنەی ناتوانیت چۆنی باس لێوە بکەیت و ئێمە لەخۆماندا هەستمان پێ دەکرد، ئێمە شتێك نەبووین بێجگە لەدوو مێرووی گچکەی بەر رەشەبای مەرگ کە بەم خاکەوە نووساوین، هەریەکەمان بەشێوەی تایبەتی خۆی هەستی بەم راستیە دەکرد، هەردووکمان لەگۆشەیەکی تەریکی نزیك دەریادا، لەپشت قامیشەڵان و دارو تەنەکەی بەتاڵدا، جێگایەکمان بەپاڵ یەکەوە پەیدا کردبوو، لەبەردەماندا شتی جوان و خۆراك و، لەناوەوەیشماندا ئاسوودەیی وخۆشەویستیو دڵنیایی هەبوو.

زۆربا گوێی لەپرسیارەکەم نەبوو، نەت دەزانی بیری لە کام ئۆقیانووس دا بوو کە دەنگی منی پێ نەدەگەیشت. دەستم درێژ کردو پەنجەم تێوە ژەند، جارێکی تر لێم پرسیەوە:

-زۆربا، چەند جارت ژن هێناوە؟

داچڵەکی، ئەمجارەیان گوێی لێ بوو، دەستە زلەکانی راوەشاندو وتی:

-ئاه، تۆ تازە لەچی دەپرسیت! سەرۆك، باشە، ئیتر خۆ منیش پیاوم، منیش تووشی ئەو کەریەتیە هاتووم، ئاخر من بەژن هێنان دەڵێم کەریەتی، "لەگەڵ رێزمدا بۆ هەموو ئەوانەی ژنیان هێناوە، بەهەرحاڵ منیش لەو کەریەتیەدا بەشداریم کردو ژنم هێنا.

-باشە، من لێم پرسیت چەند جار؟

زۆربا کەوتە سەرهەڵکراندنێکی توندو، دوای کەمێك بیرکردنەوە وتی:

-چەند جار؟ بەجۆرە شەرعیەکەی تاقە جارێك؛ جارێکی راست گۆیانە، بەنیوە شەرعیەکەی دووجار، بە ناشەرعیەکەیشی هەزار جار، دوو هەزار جار، سێ هەزار جار، بۆ دەشێت ژماردبێتم؟

-کەمێك باسی ژن هێنانتم بۆ بکە زۆربا. سبەینێ یەك شەممەیە، ریشمان دەتاشین، جلیجوان لەبەر دەکەین و ئەرۆینە خزمەت دایکە بوبولینا. هیچ کارمان نیەو ئەمشەو دەتوانین زۆر نەنووین، دەی بۆم باس بکە.

-چیت بۆ باس بکەم؟ ئەمانە شتی باس کردن نین، سەرۆك، جووت بوونی شەرعی زۆر بێ تامە، وەك چێشتی بێ خوێ وایە[1]چیت بۆ باس بکەم؟ ئەمە چ خۆشەویستیەکە پیاو لەگەڵ ژنەکەیدا ماچ و مووچ بکات و کەشیشە کانیش لەپشت پەیکەری پیرۆزەوە زەق زەق تەماشای بکەن و بەرەکەتی بۆبنێرن؟

لەگوندەکانی لای ئێمەدا پەندێك هەیە دەڵێت: "تەنیا گۆشتی دزی بەتامە" ژنی خۆت گۆشتی دزی نیە. بەلاّم ژنە ناشەرعیەکان، نازانم مرۆ کەی دەتوانێت ئەو هەمووە بێنێتەوە بیری خۆی؟ بۆ کەڵەشێر دەفتەری ژماردنی هەیە؟ شتی وات بەخەیالاّ دێت! لەگەڵ ئەمەیشدا، لەلاویدا من ئەو نەخۆشیەم هەبوو لەگەڵ هەر ژنێکدا بنوستمایە چەند تاڵێکی قژیم لێدەکردەوەو لای خۆم هەڵم دەگرت، بۆیە هەمیشە مقەستم پێ بوو، تەنانەت کە ئەیش چوومە کڵێسا مقەستم لەگیرفاندا بوو، ئیتر پیاو پیاوە، نازانێت چی بەسەردێت! وانیە؟

" هەربەوجۆرە چەند چەپکێك قژم کۆکردەوە، لەمووی رەش و زەردباوو تەنانەت چەند تاڵێکی سپیش. ئەوەندەم کۆکردەوە سەرینێکم لێ دروست کرد، سەرینەکەم دەنایە ژێر سەرم و دەنوستم، بێگومان ئەوە هەر بۆ زستان، چونکە لەهاویندا زۆر گەرم دادەهات، تا ماوەیەك و ئیدی وازم لێ هێنا، چونکە قژەکان وردە وردە بۆنیان گرت ومنیش ناچار بووم سەرینەکە بسووتێنم".

زۆربا دەستی بەپێکەنین کردو وتی:

-بەڵێ سەرۆك، ئەمە ژمارەو ئاماری من بوو، ئەویش سووتا، ئیتر تاقەتم لێ نەما، لەپێشا وام دەزانی زۆر ناخایەنێت بەلاّم دوایی بینیم کۆتایی نیە، هەر ئەمەیش وای لێ کردم کە لەوەو دوا مقەست هەڵنەگرم.

---

[1] لەدەقە ئەسڵیەکەدا-وەك خواردنی بێ بیبەر-ەو عەرەبیەکەیش هەر وای وەرگێڕاوە. (وەرگێڕ).

-ژن هێنانی ئیوه شەرعی چۆنە، زۆربا؟

زۆربا بەلاقرتێوه پێکەنیو وتی:

-ئای! ئەمەیشیان سیحری خۆی هەیه، ئای ژنە رەندەکانی سلاڤ. خوایە هەزار ساڵ تەمەنتان بێت. چ سەربەستیەك! ئیتر لەگەڵ ئەواندا ((بۆ کوێ چوبویت؟ بۆ درەنگ هاتیتەوه؟ لەکوێ خەوتیت؟)) لە ئارادا نیه، نە ئەوان شت لەتۆ دەپرسنو نەتۆ لەوان، ئازادیەکی رەها.

دەستی درێژ کردو پێکەکەی هەڵگرتو هەڵیدا، بەرۆویەکی پاك کردو هەر بەدەم قسەکردنەوه خواردی، کەوتەوه قسەکردن.

-یەکێکیان ناوی سوفینکا[2] ئەوی دی ناوی نوسا[3]بوو، لەگەڵ سوفینکادا لە شارۆچکەیەکی نزیك بەنوروسیسك یەکمان ناسی، زستان بوو، بەفر ئەباری، من بۆ کارکردن لە کانێکدا رێگام لەو شارۆچکەیە کەوتبوو، ئەو رۆژە رۆژی بازاڕبوو، لە هەموو گوندەکانی دەوروبەرەوه ژنو پیاو بۆ کڕینو فرۆشتن هاتبوونە ئەوێ، گرانیو سەرمایەکی ترسناك، خەڵکی هەرچی هەبوو، تەنانەت پەیکەری پیرۆزەکانیشیان دەفرۆشت تا نانی پێ بکڕن.

((من بەناو بازاڕەکەدا دەگەڕام، لەپڕا چاوم بەژنێکی لادێیی جوان کەوت، لەعەرەبانەکەی دابەزی، ژنێکی شۆخ، بالآی دوومەتر بەرزو چاوەشینەکانی لەرەنگی دەریا دەچوون، سمتو کەفەڵیشی هەرباسی مەکە، هەردەت وت مایئە، لەتاوا زمانم لاڵ بوو، بەخۆم وت : ((هێی، زۆربای نەگبەت، دیسان تووشی بوویت))(کەوتمە دوایيو تەماشام کرد، تێرم لە ڕوانینی نەدەخوارد، نەدەبوو لەو سمتو کەفەڵە نەڕوانیت کە وەك زەنگی کڵێسە لە جەژنی پاکدا[4] لەرە لەریان بوو. بەخۆم وت:

((نەگبەت، بەدوای چ کانێکدا دەگەڕێیت؟ تۆ ڕێگات هەڵە کردوه، کانی ڕاستەقینە ئەمەیە، بڕۆرە ناویو تونێلی تیالێبدە))

---

[2]Sophinka

[3]Noussa

[4] جەژنی فصح یان پاك Easter جەژنی ساڵانەی مەسیحیەکانە، یادی ئەو رۆژەیە کە عیسا دوای لە خاچدانی هەستایەوه، ئەو رۆژە دەکەوێتە نێوان ٢٢ی مارت (نزیك بە جەژنی نەورۆز)و ٢٥ی نیسانەوه. (وەرگێڕ)

((کچەکە وەستا، بارێك داری کڕی، هەڵی گرتو خستیە ناو عەرەبانەکەی، ئەی خوا چ دەستو مەچەکێك ! هەندێك نانو پێنج شەش ماسی کڕیو نرخەکەی پرسی، فرۆشیارەکەی وتی ئەوەندە دەکات. کچەکە گوارە ئاڵتونەکەی لە گوێی کردەوە تا لەباتی پارەی شتەکان بیداتێ، چونکە پارەی پێ نەبوو. من زۆر نارەحەت بووم، بهێڵم ژنێك گوارەکانی، خشڵەکەی، سابوونە بۆندارەکەی، شووشە عەترەکەی بفرۆشێت! ئەگەر هەموو ئەم شتانە لەدەست بدات دنیا کاول دەبێت. لەوە دەچێت هەموو پەڕەکانی تاوس لێ بکەیتەوە. تۆ دڵت دێنێت پەڕی تاوس لێ بکەیتەوە؟ هەرگیز، نا، نا.

لەدڵی خۆمدا وتم زۆربا زیندوەو نابێت شتی وا ڕووبدات، کیفی پووڵەکەمم کردەوەو پارەکەم دایە کابرا، ماوەیەك بوو ڕۆبڵ کرابوە کاغەز: بەسەد دراخما هێستریکت دەکڕیو بەدەیشی ژنێکت دەهێنا.

((پوڵەکەمدا، کچەکە سەری لار کردەوەو بەلایەکی چاو پیامدا هەڵیڕوانی، دەستی گرتم تاماچی بکات، بەڵام من دەستم کێشایەوە، چی؟ وای دەزانی پیرەمێردم؟ بەدەنگی بەرز وتی: سپا سیبا، سپا سیبا. واتا ((سوپاس سوپاس)) بەبازێك خۆی هەڵدایە نێو عەرەبانەکەیەوە، جڵەوی ئەسپەکەی لەدەست گرتو قامچیەکەی ڕاست کردەوە، بەخۆم وت:

((ئای زۆربا! ئاگاداربە هاوڕێ، یارۆ دەیەوێت لە چنگت دەرچێت!))

منیش بە بازێك خۆم هەڵدایە ناو عەرەبانەکەوەو لەپاڵیا دانیشتم، ئەو هیچی نەوت، تەنانەت خۆی نەبان کردو سەیری نەکردم، قامچیەکی بە ئەسپەکەدا کێشاو کەوتینەڕێ.

((لەڕێگا تێ گەیشت کە دەمەوێت بیهێنم. لەدوو سێ وشە زیاتر روسیم نەدەزانی، بەڵام، باشە، ئەم جۆرە کارانە قسەی زۆریان ناوێت، بەچاوو دەستو ئەژنۆ لەگەڵ یەکتردا دواین، بەکورتی گەیشتینە گوندو لەبەردەم ماڵەکەیاندا وەستاین، هاتینە خوارێ، کچە بەشانێك دەرگای کردەوەو چووینە ژورێ، لەنێو حەوشەکەدا دارەکەمان داگرت، ماسیو نانمان هەڵگرتو چووینە ژوری خانوەکەوە، پیرێژنێکی لاواز لەبەردەم زۆپاکەدا بێدەنگ دانیشتبوو دەلەرزی، خۆی لە گوێنیو پەڕۆو پیتاڵو

كەوڵی مەڕەوە پێچابوو، كەچی هێشتا هەر دەلەرزی. ئەوەندە سارد بوو تفت هەڵدایە دەیبەست°، دانەویم باوەشێك دارم خستە زۆپاكەوەو دام گیرساند، پیرێژنەكە بەپێكەنینەوە كەوتە تەماشاكردنم، كچەكەی شتێكی پێ وتبوو، بەلأم من نەمدەزانی چیە، كە زۆپاكەم داخست پیرێژن خۆی گەرم كردەوەو كەمێك هاتەوە سەر خۆی.

((لەو بەینەدا كچە سفرەی داخست، هەندێك قۆدگایشی هێناو نۆشیمان، سەماوەری داگیرساندو چای دەمكرد، نانمان خواردو بەشی پیرێژنیشمان دا: پاشان كچەكە زوو جێگای ڕاخست، لێفەو مەلافەی پاكی دانا، چراوگێكی لەپێشی پەیكەری مریەمی پیرۆزدا داگیرساندو سێ جار نیشانەی خاچی كێشا، پاشان، بەدەست ئاماژەی بۆ كردم، بەجووتە لەبەردەم پیرێژنەكەدا هاتینە سەرچۆكو دەستیمان ماچ كرد، ئەو دەستەی كە ئێسكەكانی زەقو زۆپ دەركەوتبوون هێنای بە سەرماندا و ورتە وترتێكی كرد، لەوە دەچوو پیرۆزبایمان لێ بكات، من بەدەنگی بەرز وتم ((سیا سیبا، سیا سیبا))و لەگەڵ كچەدا بەقەڵەمبازێك خزاینە ناوجێگاكەوە))

زۆربا بێدەنگ بوو، سەری بەرز كردەوەو لەنوختەیەكی دووری لای دەریا ڕاما، پاشان وتی:

–ناوی سوفینكا بوو. دیسان كڕبووەوە.

بەپەرۆشەوە لێم پرسی:

–باشە، دوایی؟

–ئیتر (دوایی)) نیە، ئەمە چ نەخۆشیەكە، سەرۆك، تۆ (دوایی)و (بۆ) ت لەدەم نابڕێت! پێویست ناكات لەسەر ئەم شتانە زۆر بڕۆیت، چونكە ژن كانیەكی ساردە، مرۆڤ دادەنەوێت، وێنەی خۆی تیا دەبینێت و لێی دەخواتەوە، دیسان دەخواتەوە تا خەریكە بتەقێت، پاشان یەكێكی تر دێت، ئەویش تینوەو دادەنەوێت و وێنەی خۆی تیا دەبینێت و دەخواتەوە، دوایی، یەكێكی تر... بڕوابكە، سەرۆك، ژن كانیەكە بۆ خۆی.

–دوایی، تۆ ڕۆیشتیت؟

° لە فارسیەكەدا دەڵێت: نینۆكی بەپەنجەوە نەدەهێشتی، عەرەبیەكەیشی هەروایە. (وەرگێڕ)

—ئەی دەتەوێت چی بکەم؟ پێم نەوتی ژن کانیەو من رێبوارم، بێگومان رێگای خۆم لەبەرگرتەوە، سێ مانگ لەگەڵیا مامەوە، خوا ئاگادارە گلەیم لەچاوم بووبێت لەوم نەبوە، بەڵام دوای سێ مانگ بیرم کەوتەوە کە من کەوتوومەتە دوای کانزاو دەبێت برۆم، بەیانیەک پێم وت: ((سوفینکا، من کارم هەیەو دەبێت برۆم)) سوفینکا وتی((باشە، ئەگەر لەسەر رۆیشتنیت برۆ، من تامانگێک چاوەڕێت دەکەم، ئەگەر لە کۆتایی مانگدا نەهاتیتەوە من ئازادمو تۆیش خوات لەگەڵ))

پێم وت:

—دوای مانگەکە گەڕایتەوە؟

زۆربا هاواری لێ هەستا:

—تۆیش، سەرۆک، دوور لەڕووت زۆرکەری، ها! بگەڕێمەوە بۆ کوێ؟ ئەم سۆزانیانە ناهێڵن مرۆڤ ئاسوودە بێت. دە رۆژ دوای ئەوە، لەکوبان[٦] تووشم بوو بەتووشی نوساوە.

—دەی باسی ئەوم بۆ بکە.

—دیسانەوە، سەرۆک ! نابێت ژیانی ئەم دوو چەتیوە تێکەڵ بەیەکدی بکەین، بەخۆشی سوفینکا.

شەرابەکەی یەکژەمی بەسەرەوە نا، پاشان، پاڵی بەدیوارەکەوە داو وتی:

—قەیدی نیە، چیرۆکی نوسایشت بۆ دەگێڕمەوە، ئەمشەو جانتاکەم پڕە لە ڕوسیا، دەبێت خاڵی بکەم.

سمێڵی پاک کردەوەو ئاگرەکەی تێکدا.

—وەک پێم وتیت لە یەکێک لە گوندەکانی کوباندا یەکترمان ناسی، هاوین بوو، کاڵەکو شووتی هەڵدرابوونەوە، من جار جارە یەکێکم لێ دەکردنەوە، کەس قسەی نەدەکرد، لەناوەڕاستەوە قاشم دەکردو دەم ولووتم تێ دەنا،

((لە ڕووسیادا هەموو شتێک زۆرە، سەرۆک، هەرزاوە، چیت حەز لێ یە هەڵی بگرە، نەک تەنیا کاڵەکو شووتی، بەڵکوو ماسی و کەرەو تەنانەت ژنیش، بۆ نموونە لە رۆیشتنا چاوت بە کاڵەکێک دەکەوێت، هەڵی دەگریت، چاوت بەژنێک دەکەوێت،

---

[٦] Kouban

ئەویش هەڵدەگریت. وەك ئێرە، ئەم یۆنانەی ئێمە نیە هەر کە توێکڵە شوتی یەکێك هەڵ بگریتەوە بت کێشیێتە دادگا، یان دەست بۆ ژنێك بەریت براکەی بتداتە بەر چەقۆو بیەوێت تیکە تیکەت بکات. تف لەم خەڵکە سواڵکەرە نەدیو بدیە، بابڕۆن ئەم پیسکانە خۆیان بکوژن، ئێوەش ماوەیەك بچنە روسیا تا بیان بینن چ گەورە مرۆڤ گەلێکن!

((ئێ، من بە گوندی کوباندا تێ دەپەڕیم، لەباخچەیەکدا چاوم بەژنێك کەوت و حەزم لێ کرد، تۆ، سەرۆك، دەبێت ئەوە بزانیت کە ژنی سلاڤی وەك ژنە لات و پیسەکانی یۆنان نین کە دڵۆپ دڵۆپ خۆشەویستیت پێ بفرۆشن و هیچ نرخێکت بۆ دانەنێن، ژنی سلاڤی زۆرت دەداتێ و لەخەوو ئەوین و خواردندا گران دەتکێشێت، ئەو نزیکە لە گیاندارانی بیابان و خودی زەویەوە، واتا تا بتەوێت دەتداتێ و، وەك ئەم ژنە بەد ڕەوشت و بەرچاو تەنگانەی یۆنان نین. لێم پرسی: (ناوت چیە؟)) ئاخر تۆ دەزانیت سەرۆك من بەهۆی ژنەوە کەمێك فێری روسی ببووم، وتی: ناوم نوسایە، ئەی ناوی تۆ؟)) وتم: ((ئالکسیس، من زۆر خۆشم لەتۆدێت، نوسا)) بەوردی لێی روانیم، روانینی ئەوانەی دەیانەوێت ئەسپێك بکڕن، پێی وتم: لەوە ناچێت تۆیش کەم بیت، ددانەکانت توندو تۆڵ و سمێڵت گەورەو شان و ملت پان و قۆڵ و مەچەکێکی بەهێزت هەیە، منیش خۆشم لە تۆ دێت)) لەوە زیاتر قسەمان لەگەڵ یەکترا نەکردو پێویستیشی نەدەکرد بیکەین، لە چاو تروکانێکدا رێك کەوتین، بڕیار بوو ئەو شەوە بەرگی رۆژی یەك شەموان لەبەربکەم و بڕۆمەماڵیان، نوسا لێی پرسیم: ((پاڵتاوی خوریت هەیە؟)) وتم: ((بەڵێ، بەڵام بەم گەرمایەو خوری...)) وتی: ((قەیدی نیە، بیهێنە، سەرنج ڕاکێشە))

((شەو وەك تازە زاوا ئارایشتی خۆمدا، پاڵتۆ خوریەکەم دایە سەر دەستما، دارە سەر زیوینەکەمم بەدەستەوە گرت و کەوتمە ڕێ، ماڵەکەیان خانوویەکی گەورەی لادێیانە بوو، حەوشە لەناو حەوشەدا، مانگاو ئاوی تریێ گرەی تیا بوو، لە دوو جێگاشدا ئاگریان کردبووەو مەنجەڵی گەورەیان لەسەردانابوو، پرسیم: ((لەمەدا چی دەکوڵێنن؟.. ئاوی کاڵەك -ئەی ئەمیان- ئاوی شووتی. بەخۆم وت ((چ مەملەکەتێکە! گوێت لێیە؟ ئاوی کاڵەك و ئاوی شووتی. بەخۆم وت ((ئەمە ئەو سەرزەمینەیە کەخوا بەڵێنی داوە، خۆزگەم بەخۆت زۆربا کەوتویتەتە شوێنێکی واوە، هەر تەواو وەك مشکێك کەوتبێتە ناو پێستەی پەنیرەوە))

بەپلیکانەکاندا سەر کەوتم، پلەکان گەورەو تەختە بوون‌و چرکە چرکیان دەهات، باوک‌و دایکی نوسا لەسەرەوە وەستابوون، لەو پانتۆڵە سەوزانەیان لە پێدابوو کە دانیشتوانی باشووری ئەوروپا لەبەری دەکەن، پشتێنی سووری گوڵینکەداریان بەستبوو، شەو کڵاوی گەورەیان لەسەردابوو، هەردووکیان باوەشیان بۆ کردمەوەو ئێستا ماچ نەکەیت کەی دەیکەیت!

سەرووچاومیان کردە لیکاو، زۆر بەخێرایی قسەیان لەگەڵدا دەکردم، من باشیان لێ تێ نەدەگەیشتم، بەڵام لە سیمایاندا ئەوەم دەخوێندەوە کە ناخۆشەویست نیم.

((چوومە ژورێ، بڵێم چیم دی؟ سفرەیەکی پان‌و پۆڕ لەسەر مێزێك داخرابوو، پڕ بوو لە جۆرەها خواردن‌و خواردنەوە، ڕێك وەك کەشتیەکی چارۆکەداری مەزن، خزم‌و کەس‌و کار، ژن‌و پیاو، هەموو بەپێوە وەستابوون، لەپێشی هەموویانەوە نووسا، ئارایشتی کردبوو، بەرگی شەوی لەبەرداو، سنگیشی وا هاتبووە پێشێ دەت وت سنگی کەشتیە، لە جوانی‌و قەشەنگیدا دەدرەوشایەوە، دەستە سرێکی سوری بەدەوری سەریەوە پێچابوو، بەسەر سنگیەوە وێنەی داس‌و چەکوشێك چنرابوو، لەدڵی خۆمدا وتم: ((باشە زۆربای بەد ڕەگەزو لەعنەتی! ئەم غەزو بەزە بۆ تۆیە؟ تۆ ئەمشەو ئەم لەش‌و لارە لە ئامێز دەگریت؟ ڕەحمەت لەو باوك‌و دایکەی کوڕی وەك تۆیان خستۆتەوە!))

ژن‌و پیاو پەلاماری خواردنەکەماندا، وەك بەراز دەمان خواردو وەك ماسی دەمان نۆشی، باوکی نوسا لە پاڵما دانیشتبوو، ئەوەندەی تێ کردبوو خەریك بوو بتەقێت، لێم پرسی: ((ئەی کوا ئەو قەشەیەی مارەمان لەیەکدی دەبڕێت؟))

ئەو کە لەگەڵ قسە کردندا پرپشکی تفی لەدەم دەردەپەڕی وەڵامی دامەوە: ((ئێمە قەشەمان نیە، پێویست بە قەشەناکات، چونکە دین تلیاکی گەلانە))

((ئەمەی وت‌و هەستا، سنگی لە پێشنا، پەرداخێکی پڕ لە مەی لە دەست گرت، لەچاوم وردبوەوەو پاشان دەستی بە قسان کردو چ قسانێك! وتارێك بوو بۆ خۆی، بەڵام چی دەوت خوا دەیزانێت. من ئیتر تاقەتی بە پێوە وەستانم نەماو وردە وردەیش خەریك بوو مەست دەبووم، دانیشتمەوەو ئەژنۆم بەئەژنۆی نوساوە چەسپاند کە لەلای ڕاستمەوە دانیشتبوو.

((پیرەمێردەكە هەر قسەی دەكردو ئارەقەی دەڕشت، تا هەموو بەسەریا ڕژانو لە باوەشیان گرت تابێدەنگ بێت. نوسا ئاماژەیەكی بۆ كردم كە -یاللە- هەستەو تۆیش قسەیەك بكە))

((منیش هەستامە سەرپێو نیوە ڕوسیو نیوە یۆنانی قسەیەكم كرد. بەڵام چی؟ لەعنەتم لێ بێت ئەگەر خۆیشم بزانم چیم وتوە، تەنیا ئەوەم لەبیرە كە لەدواییا كەوتبوومە سەر گۆرانی چەتەكانو زەڕە زەڕو شتی بێ وەزنو قافیەی بێ مانام دەوت:

چەتەكان لە چیا دا كەوتن
تا ئەسپەكان بدزن
وەڵێ ئەسپی لێ نەبوو
نوسایان فڕاند.
((وەك دەبینی، سەرۆك، من شیعرەكەم بەو بۆنەیەوە گۆڕی))
پاشان ڕۆیشتنو ڕۆیشتن
(ئای دایكە، دەیانەوێت بڕۆن)
ئاخ، نوساكەم
ئاخ، نوساكەم
وای !
((بەوتنی وشەی ((وای)) پەلاماری نوسام داو ماچم كرد))

((ئەمە ئەو كارە بوو كە دەبوو بیكەم، وەك ئەوەی شتێكم كردبێت كە ئەوان چاوەڕێیان دەكرد، بێجگە لەوە چاوەڕێی شتی تر نەبوون، ئیتر چەند لاوێكی گورجو گۆڵ ریش سوور بە پەلە چراكانیان كوژاندەوە.

((ژنانی بێ ئابڕو دەستیان بەناڵەو هاوار كرد گوایا دەترسن، دوای كەمێك، لە تاریكیا كەوتنە ئازو نووك، پڕمە پڕمێكیان بوو مەپرسە! وەك یەكێك ختووكەیان بدات وابوو.

((ئەوەی دوای ئەوە ڕوویدا، سەرۆك، تەنیا خوا خۆی دەیزانێتو بەس، بەڵام من وادەزانم كە خودی خوایش نەیدەزانی مەسەلەكە چیە، ئەگەر بیزانیایە هەر بەهەورە بروسكە دەیسوتاندین، پیاووژن، بەسەریەكدا كەوتبوونە سەر زەویو تەپاوتلیان

بوو، من هەر دەستم دەکوتاو دەمویست نوسا بدۆزمەوە، بەڵام لەکوێ دەمتوانی نوسا پەیدا بکەم؟ لە جیاتی ئەو یەکێکی ترم بەر هەوێڵ کەوتو لەگەڵیا دەست بەکار بووم.

((نزیک بەسپێدەی بەیان هەستام تا لەگەڵ ژنەکەمدا بەڕێ بکەوم، هێشتا دنیا بوولێڵ بوو، من جوانم نەدەبینی، قاچی یەکێکم گرتو ڕام کێشا، بەڵام ئەوە قاچی نووسا نەبوو، پێی یەکێکی ترم گرتو ئەو نەبوو، پێی سێیەمم گرتو ئەویش دەرنەچوو، قاچی چوارەمو پێنجەمیش تا بە زەحمەتێکی زۆر قاچی نووسام دۆزیەوەو ڕام کێشا، لەژێر دوروسێ پیاوی زەبەلاحدا دەرم هێنا کە کچە بەسزمانەکەیان پانو پلیش کردبوەوە، هەڵم ساندو وتم: ((نوسا، هەستە بابڕۆین)) لەوەڵامدا وتی ((پاڵتاوە خوریەکەت لەبیر نەچێت، بابڕۆین)) بەجووتە بەڕێ کەوتین.

کە زۆربا بێدەنگ بوو لێم پرسیەوە:

-دەی،دوایی؟

زۆربا بەبێزاریەوە وتی:

-دیسان دەستت بە (دوایی ، دوایی)) کردەوە !

هەناسەیەکی هەڵکێشا

-شەش مانگ لەگەڵیا بووم، سوێند دەخۆم لەو ڕۆژە بەدواوە ئیتر ترسم لە هیچ نەما، بەڵێ، پێت دەڵێم ترس لە هیچ شتێك، مەگەر تەنیا شتێك، ئەویش ئەوەیە خوا نەکردە شەیتان یان خوا بیرەوەری ئەو شەش مانگەم لەبیربەرێتەوە، تێ دەگەیت، سەرۆك؟

زۆربا چاوی لێك نا، گۆڕانێکی زۆری پێوە دیاربوو، ئەمە یەکەمین جاربوو ببینم یادوەریەکی ئەوەندە کۆن بەم سەختیە بیهەژێنێت، دوای کەمێك پرسیم:

-کەواتە تۆ نوسات زۆر خۆش ویستوە؟

زۆربا چاوی کردەوەو وتی:

-تۆ لاویت، سەرۆك، تۆ هێشتا لاویتو پەی بەم شتانە نابەیت، کەتۆیش وەك من مووت سپی بوو ئەوسا جارێکی تر قسەیەك لەم باسە ئەمرە دەکەین.

-کام باسی ئەمر؟

-ژن، ئیدی! مەگەر چەند جارم پێ وتیت ژن مەسەلەیەکی ئەمرە! بەڵام تۆ ئێستا لەو کەڵەشێرە باڕانە دەچیت کە دووجارو سێ جار بەسەر مریشکا دەتسن، پاشان، جیکڵدانیان پڕ لە هەوا دەکەن، دەچنە سەر زبڵدانێکی بڵندو دەکەونە خوێندنو خۆ

گیڤ دەکەنەوە، ئەوانە گوێ نادەنە مریشکەکە، بەڵکوو لە پۆپنەکانیان دەڕوانن، کەواتە چی لەخۆشەویستی تێدەگەن، هیچ، هیچ.

بەرکەوە تفێکی لەسەر زەوی کرد، دوایی، ڕووی وەرگێڕا، نەی دەویست تەماشای من بکات، لێم پرسیەوە:

-چاکە، زۆربا، نوسا چی بەسەر هات؟

زۆربا کە لەخاڵێکی دووری دەریادا ڕوانینەکەی کۆتایی دەهات لەوەڵامدا وتی:

-شەوێك دوای ئەوەی گەڕامەوە ماڵێ نوسام لەهیچ شوێنێك نەبینیەوە، ئەو لەگەڵ سەربازێکی لاودا کە چەند ڕۆژێك بوو هاتبوە گوندەکە هەڵاتبوو، ئیتر هەموو شتێك تەواو ببوو، دڵم لە ناوەڕاستا بوو بەدوو لەتەوە، بەڵام زۆڵە زوو خۆی گرتەوە، بێگومان تۆ ئەو چارۆکانەی پاپۆڕت دیوە کە بەکنری ئەستوور پارچەی سوور زەردو ڕەشیان پێوە دوراوەو هیچ زریانێك ناتوانێت لێ یان بکاتەوە. دڵی منیش وەك ئەو پارچانە وایە، لە هەزار لاوە کون بوەو هەزار پینەی پێوەیە، ئیدی لەچی بترسێت !

-ئەی بەرانبەر بە نوسا هیچ رقێکت لەدڵ نەگرتوە، زۆربا؟

-جا بۆ دەبێت ڕقی بۆ لەدڵ بگرم؟ تۆ چیت دەوێت دەتوانیت بیڵێیت، بەڵام ژن شتێکی ترە، سەرۆك، ژن مرۆڤ نیە، ئیتر بۆ رقی لێ هەڵ بگرم؟ ژن گیاندارێکە ناتوانیت تێی بگەیت، هەموو یاسا دینیو دەوڵەتیەکان لەبارەی ژنەوە بڕیاری هەڵەیان داوە. نەء، نەدەبوو ئەمانە لە گەڵ ژندا وەها رەفتارێك بکەن، نەء، ئەم یاسایانە، سەرۆك، زۆر درشتو زاڵمانەن، ئەگەر من یاسا ناس بوومایە یاساکانی ژنو پیاوم وەك یەك دانەدەنا، بۆ پیاو، دە، سەد، هەزار ئەرکم دادەنا، چونکە پیاو پیاوەو بەرگە دەگرێت، بەڵام بۆ ژن تەنانەت یەکێکم نەدەنووسی، چونکە دەبێت چەند جارت پێ بڵێم، سەرۆك، کە ژن گیاندارێکی لاوازە. بەسەلامەتی نوسا، سەرۆك، هەروەها بەسەلامەتی ڕەگەزی ژن، خوایش عەقڵێك بەئێمەی پیاو بدات.

دەستی بەرز کردەوەو پێکەکەی هەڵدا، پاشان کتو پڕ وەك تەورێکی بەدەستەوە بێت دەستی هێنایە حواری، دیسان وتی:

-خوا یان دەبێت عەقڵێك بەئێمەی پیاو بدات یان کارێکی نەشتەرگەریمان تیا بەئەنجام بگەیەنێت، بێجگە لەمە باوەڕ بکە کەڵکمان پێوە نەماوە.

-٨-

ئەمڕۆ نم نم باران دەبارێتو سۆزو تاسەیەکی بێ ئەندازە زەوی‌و ئاسمانی کردۆتە یەك، من کەوتمەوە بیری ئەو پەیکەرە هیندۆکیەی کە ڕەنگی بەردەکەی ڕەش بوو: باسکی پیاوەکە لەکەمەری ژنەکە ئالابوو، ئەمەندە بەمیهرو پاکیزەییەوە ببوونە یەك، لەگەڵ ئەوەییشدا کە ڕەوتی زەمانە هەردوو لەشەکەی ساویوەو تا ڕادەیەك خواردوویەتی، کەچی بینەر واهەست دەکات کە دوو مێروون‌و تێکەڵ بەیەکدی بون، نمەی بارانێك بەسەریاندا دای کردووەو باڵی تەڕ کردوون‌و زەوییش ئارەزوویەتی لەسەر خۆ هەر بەو لەئامێزگرتنەوە هەڵیان لووشێت.

من لە کوختەکەدا دانیشتووم، تەماشای ئاسمان دەکەم کەتادێت تاڵتر دەبێت، تەماشای دەریایش دەکەم کە بە بروسکەیەکی ڕەنگ خۆڵەمێشی نیمچە سەوز دەدرەوشێتەوە، لەم سەرەوە تا ئەوسەری کەنارەکە نەمرۆڤێك هەیە، نە کەشتیەکی چارۆکە دارو نە باڵندەیەك، تەنیا بۆنی خاك لە پەنجەرە کراوەکەوە دێتە ژوورێ.

لە شوێنەکەم هەستام‌و وەك درۆزەکەر دەستم بۆ بارانەکە درێژ کرد، لەپڕا حەزی گریانم هاتێ، هەستم بەخەمێك کرد کە نە بۆ خۆم و نەهی خۆم بوو، بەڵکوو لەوە قووڵترو تاریك تر بوو، لەخاکە تەڕەکەوە هەڵدەستا، وەك ترسی جانەوەرێك کە هێوروئارام بلەوەڕێت، هەر بەنەست‌و بێ ئەوەی هیچی بەچاو دیبێت بۆنی ئەوە بکات کە کەوتۆتە داوەوەو ڕێی دەرچوونی نیە وابوو، خەریك بوو هاوار بکەم، چونکە دەمزانی ئەمە ئاسوودەیی‌یەکم پێ دەبەخشێت، بەلام شەرمم پێ هات.

هەورەکان تا دەهاتن بەرەو خوارتر دەبوونەوە، من لەپەنجەرەکەوە تەماشای دەرەوەم دەکرد، دڵم لەسەر خۆ لێی دەدا.

دەزانیت ئەوکاتانەی خەباران نم نم دەبارێت چ ئازارو خەمێکی زۆرت لا کەڵەکە دەکەن! هەموو ئەو یادگارە تاڵانەی کە لە قولایی دڵی مرۆڤدا حەشار دراون، وەك دوری یاران، زەردەخەنە کوژاوەکانی سەر لێوی ئافرەت، ئەو ئومێدانەی وەك پەروانەی بێ باڵ تەنیا کرمەکەیان ماوەتەوەو ئەویش بەسەر گەڵای دڵمەوەیەو دەی خوات، هەموو ئەمانەت دێنێتەوە یاد.

ورده ورده یادی هاوڕێیەكم كەبۆ قەوقاز دوور خرابووەوە، لەنێو باران و خاكە تەڕەكەوە تازە دەبووەوە، قەڵەمەكەم هەڵ گرت، بەسەر پەڕە كاغەزدا نووشتامەوە، بۆ ئەوەی تۆڕی بارانەكە بپسێنم و هەناسەیەك بدەم لەگەڵیا كەوتمە دەردە دڵ كردن.

((هاوڕێی گەلێك ئازیز، من ئێستا لە كەنارێكی تەریكی كریت دام، لەم شوێنەدا من و چارەنووس ڕێك كەوتووین تا چەند مانگێك بۆ تەمسیل كردن لێرە بمێنمەوە، نامەت بۆ دەنووسم، لێرە دەوری سەرمایە دارێك دەبینم، دەوری خاوەن كانێكی خەڵووزی لینیت، دەوری خاوەن كار، ئەگەر ئەم تەمسیلانەی من بیگرێت دەڵێم تەمسیل نەبووە، بەڵكوو بڕیارێكی گەورە بوو دابووم كە شێوەی ژیانم بگۆڕم.

((لەبیرتە لەكاتی ڕۆیشتنتا منت بە ((مشكی كاغەز خۆر)) ناوزەد كرد؟ ئەوسا ئەو قسەیەی تۆ زۆری كارلێ كردم و بڕیارمدا كە ئەم كاغەز كاغەزێنە تا ماوەیەك-یان بۆ هەمیشە- بخەمەلاوە و ڕوو لە ژیانێك بكەم كە كارو كردەوە بێت. تەپۆڵكەیەكم بەكرێ گرت كە كانی خەڵوزی تیایە، كرێكارم بۆ گرت، بێڵ و قازمە و چرای ئیستیلن و سەلەو كامیۆنم كڕی و تونێلم لێ داو بەدڵی زەویدا چوومە خوارێ، هەموو ئەمانەم بۆ تووڕە بوونی تۆ بوو، ئەوەندەم هەڵكەندو بەژێر زەویدا چوومە خوارێ، لەمشكی كاغەز خۆرەوە بووم بەمشكە كوێرە، هیوادارم ئەم گۆڕانەت بەدڵ بێت.

((من لێرە خۆشیەكەم زۆر گەورەیە، چونكە زۆر سادەن و لەچەند ڕەگەزێكی نەمری وەك: ئاوو هەوای بێگەرد، خۆر، دەریا، نانی گەنم پێك دێن.

شەوانە سەندبادێكی بەحری سەیر بەرەو ڕووم دادەنیشێت و قسە دەكات، قسەكانی دنیا گەورە دەكات، هەندێك جار كە ئیتر وشە دەرەقەت نایەت، لەشوێنی خۆی ڕادەپەڕێت و دەست بەسەما كردن دەكات، كە سەمایش دادی نادات سەنتورەكەی لەسەر ئەژنۆی دادەنێت و دەست دەكاتە ژەندن.

((هەندێك جار ئاهەنگێكی هێند وەحشیانە لێ دەدات كە مرۆڤ هەناسەی بەگیر دێت، چونكە لەخۆڕا هەست بەوە دەكات كە ژیان بێتام و نابوودەو شیاوی مرۆڤ نیە، جاری تریش ئاهەنگێكی ئەوەندە خەماوی دەژەنێت مرۆڤ هەست بەوە دەكات ژیان پێنج و دوو ڕۆژێكەو، وەك لمی نەرم لەنێو پەنجەكانتەوە دەخزێنە خوارێ و ئیتر بوارێك بۆ ڕزگار بوون نیە.

((دڵی من وەك مەكۆی جۆڵا لەم سەری سنگمەوە بۆ ئەوسەری ڕادەكات، تەمەنی ئەم چەند مانگەم دەڕێسێت كە لە كریت دا بەسەری دەبەم -پەنا بەخوا- هەست بەبەختەوەریش دەكەم.

كونفوشیوس[1] دەڵێت ((زۆرن ئەوانەی بەختەوەری لەسەروی مرۆڤەوە دەبینن. هەندێكیش لەخوارییەوە، بەلام بەختەوەری ڕێك بەئەندازەی بالای مرۆڤە)) ئەمە ڕاستە، كەواتە بەئەندازەی بالای مرۆڤەكان خۆش بەختی هەیە، خۆش بەختی ئەمڕۆی منیش هەر ئەوەندەیە، ئەی شاگردو مامۆستای ئازیزم، منیش بەنیگەرانیەوە بەختەوەریەكە دەپێوم و دەیپێومەوە، تا بزانم ئێستا بالام چەندە، چونكە تۆ خۆت باش دەزانیت كە بالای مرۆڤ هەمیشە لە ئاستێكدا نیە))

((ئای، چۆن گیانی مرۆڤ بەپێی ئاوو هەواو بێدەنگی و تەریكی، یان ئەوكەسانەی هاوڕێتن و لەگەڵیاندا دەژی لە گۆڕان و وەرچەرخاندایە!))

من لێرەوە كە لەپەنجەرەی گۆشەگیری خۆمەوە تەماشای مرۆڤەكان دەكەم، ئیتر ئەوان نەك وەك مێرووولە، بەڵكوو بەپێچەوانەوە، لەشێوەی جانەوەرێكی زەبەلاحی سەردەمە كۆنەكان، واتا دیناسور[2] و پترۆداكتیلەكان[3] دەبینم كە لەدەوروبەرێكی پڕ لە ((اوسیدكرنبیك)) و پڕ لە ڕوەكە گەنیوە بێ كەڵكەكاندا كە سەرەتای دروست بوون لەوێوە دەستی پێ كردووە دەژین. ئەم دەوروبەرە جەنگەڵێك بوو پڕ لەنهێنی و نا دروست و سۆز بەخشیش، مانا گەلێكی وەك ((نیشتمان)) و ((نەژاد)) كە تۆ حەزیان پێ دەكەیت و ماناگەلێكی تری وەك ((وڵاتی بالا)) و ((مرۆڤایەتی)) كەمن شەیدایم، لێرە، لەگەڵ هێزێكی توندی وێران كاردا یەكسانن و یەك نرخیان هەیە، ئێمە واهەست

[1] كونفوشیوس، یان بەزمانی چینی (كنك فوتسو) ناو دارترین فەیلەسوفی چینی و دامەزرێنەری قوتابخانەی ئاكار (ئەخلاق)ە هەمیشە هەوڵی بۆ پاكژ كردنەوەی دەروونی مرۆڤ و یەكسانی داوە. ٥٥٢-٤٧٩ پ.ز.

[2] DINOSAR ئەو گیانداره خشۆكە زەبەلاحەیە كە لەسەردەمی دوەمی زەوی ناسیدا هەبوون و تەنیا ئاسەواریان ماوە. درێژی هەندێك جۆریان وەك (برونتوزورس) لە چل مەتر تێ پەڕیوە.

[3] پترۆداكتیل :pterodactyl خشۆكێكی كۆنە باڵداری سەردەمی دوەمی زەوی ناسینە، هەندێكیان بچووك و هەیشیان بوە كە باڵی كردۆتەوە حەوت مەتر بوە.

دەكەین كە لەقولأییەوە هاتوینەتە سەرەوە تا چەند برگەیەك، نا، نەك برگە، بەڵكوو چەند پیتێكی دەنگداری پێكەوە نەگونجاوی وەك (ئاه) یان (ئۆه) بخەینە سەر زمانمانو دوایی لەناو بچین، گەورەترین بیرو باوەڕیش ئەگەر جوان یەكالآی بكەینەوە، دەبینین بوكەڵەیەكە هەناوی پڕە لە ئاردە دارو لەناو ئەویشدا سپرینگێكی تەنەكە شاراوەتەوە.

((تۆ من باش دەناسیت، ئەوەیش دەزانیت ئەم بیرە بێ بەزەییانەیە نەك تەنیا نام وەستێنن، بەڵكوو بەپێچەوانەوە ئەو دەنكە شقارتانەن كە بڵێسەم لە دەروون هەڵدەستێننو پێویستیشن، چونكە وەك-بودا-ی مامۆستام دەفەرموێت: ((من دیومە))و لەبەر ئەوەی كە دیومەو بەچاو داگرتنێك لەگەڵ دەرهێنەرە نادیارو مەستو خۆش خولقەكەمدا نێوانی خۆشم دامەزراندوە، بۆ لە مەودوا دەتوانم لەسەر ئەم تۆپی زەویەو تاكۆتایی، واتا بەشەوقو شادیەوە دەوری خۆم ببینم، لەبەر ئەوەیش كە دیومە كەواتە منیش لە داهێنانی بەرهەمێكدا كەلەسەر شانۆی خوا دەوری تیا دەبینم هاوكاریەكم كردوە.

((هەر بەم جۆرە كە من لێرەوە تەماشای شانۆی گەردون دەكەم، لەئەشكەوتە ئەفسانەییەكانی قەوقازدا تۆیش دەبینم كە سەرقاڵی بەئەنجام گەیاندنی دەوری خۆتیتو، هەوڵ دەدەیت كە چەندین هەزار كەس لە ڕەچەڵەكو نەژادی ئێمە كە لەبەردەم مەترسی مەرگدان ڕزگاریان بكەیت، تۆیش یەكێكیت وەك پرومیتە[4] دەبێت لەشەڕ لەگەڵ هێزی ئەهریمەنەكاندا، واتا برسیەتیو سەرماو مەرگو نەخۆشی ئازاری ڕاستەقینە بچێژێت. بەڵام تۆ پیاوێكی بەدەماریت، هەندێك جار چێژ لەوە وەردەگریت كە ئەوهێزی ئەهریمەنانە زیاتر بنو لەشكست نەیەن. چونكە لەم

[4] Promethea لە ئەفسانەكانی یۆناندا خوای ئاگرە، كوڕی تیتان پایتو برای ئەتڵەسەو بەبناغەدانەری یەكەم شارستانیەتی مرۆڤ دادەنرێت، ئەودوای ئەوەی ئادەمی لەقوڕ دروست كرد بۆ گیان بەبەراكردنی ئاگری لە ئاسمان دزی، زیوس بەهۆی هەفائیستوسەوە لەسەر كێوی قاف زیندانی كردو هەڵۆیەكی بۆ تەرخان كرد كە هەموو ڕۆژێك لە جگەری پرومیتە بخوات بەڵام هەموو ڕۆژێك جگەری وەك خۆی لێ دەهاتەوە، پرومیتە لەدواییدا بەدەستی هیرقەل یا هیراكلس ئازادكرا.

حاڵەتەدا ئامانجی تۆ کە تا ڕادەیەك بەردەوام لەگەڵ نائومێدیدایە ئازاو قارەمانتر دەبێتو گیانیشت دەرك بەمەزنیەکی غەم ئەنگێز تر دەکات.

((تۆ ئەم ژیانەی خۆت تەواو بە بەختیار دەزانیت، لەبەر ئەوەیش کە خۆت وات داوەتە قەڵەم هەر وایە، تۆیش بەختەوەریت بە قەدەر باڵای خۆت بڕیوە، سوپاس بۆ خوا کە ئێستا باڵای تۆ لە باڵای من بەرزترە. مامۆستای چاکیش خەڵاتی لەوە باشتری لەکوێ دەست دەکەوێت کە قوتابیەکەی لەخۆی چاکتر پەروەردە کردبێت.

((بەڵام من گەلێك جار فەرامۆش کارم، خۆ لە بیردەکەمو، ڕێگای هەڵە لەبەردەگرم، ئیمانم مافورێکی بێ باوەڕیە، هەندێك جار دێمە سەر ئەوەی ئاڵو گۆڕێك بەدی بێنم، واتا هەموو تەمەنم بکەمە قوربانی چەند چرکە ساتێکی ڕاستەقینە، بەڵام تۆ سڕنی کەشتیەکەت توند گرتوە، تەنانەت کە لەگەڵ مەرگیشدا دەستەو یەخە دەبیت ئەوەت لەبیر ناچێت بەرەو کوێوە دەئاژویت.

((ئەو ڕۆژەت لەبیرە کە هەردووکمان لەکاتی گەڕانەوەماندا بۆ یۆنان بەئیتاڵیادا تێ پەڕین؟ ئەی لەبیرتە کە بڕیارماندا بچینە ناوچەی پونتوس[5] کە ئەوسا ناوچەیەکی زۆر پڕ مەترسی بوو؟ لەوێ، لە شارۆچکەیەکدا بەپەلە لە شەمەندەفەر دابەزینو، تا گەیشتنی شەمەندەفەرێکی دی تەنیا سەعاتێکمان بەدەستەوە بوو، چووینە ناو باخێکی چڕو گەورەی نزیك بە ئێستگەی شەمەندەفەرەکەو، درەختی ناو باخەکە گەڵا پانو، داری مۆزو قامیشی ڕەنگ خۆڵەمێشیەکی کانزایی تێری تیا ڕوێنرابوو. مێش هەنگەکانیش بەلقێکی گوڵکردوەوە پورەیان دابوو، لقەکە دەهاتو دەچوو، بەوە خۆشحاڵ بوو کە هەنگەکان گوڵەکان دەمژن.

((ئێمە بێدەنگو دڵ خۆش وەك لەخەودا بین وابوو، هەر دەیش ڕۆیشتین، لەپڕا، لەپێچێکی پڕ لەگوڵی باخەکەدا دوو کچمان بینی بەدەم ڕۆیشتنەوە کتێبیان دەخوێندەوە، ئیتر من نازانم جوان بوون یان ناشرین، تەنیا ئەوەم لەیادە کە قژی یەکێکیان زەردو هی ئەوی دی ڕەش بوو، هەردووکیان کراسی بەهاریان لەبەردا بوو. ئێمە بوێرانە، وەك یەکێك لەخەودا بێت لێ یان نزیك کەوتینەوە، تۆ بەپێکەنینەوە پێت وتن:((ئەو کتێبەی دەیخوێننەوە باس لەهەر شتێك بکات ئێمە ئامادەین گفتوگۆی

[5] pontus

لەسەر بکەین)) ئەوان کتێبێکی گۆرکیان[٦] دەخوێندەوە، لەبەر ئەوەی ئێمە پەلەمان بوو خێرا دەستمان کرد بەباسی ژیانی هەژاریو بەد بەختیو یاخی بوونی ڕۆحو خۆشەویستی.

((من هەرگیز خۆشیو ناخۆشی ئەو ڕۆژەم لەبیرناچێت، ئیتر ئێمەو ئەو دوو کچە نەناسە بووینە دوو هاوڕێی دێرینو کۆنە عاشق، خۆمان بە بەرپرسیاری ڕۆحو لەشیان دەزانیو پەلەیشمان بوو، چونکە دوای چەند دەقیقەیەکی تر بەیەکجاری لێ یان دادەبڕاین. لەو هەوا کرژەدا بۆنی فڕاندنو مەرگ هەست پێ دەکرا.

((شەمەندەفەرەکە گەیشتو شوتی لێدا، ئێمە وەك لەخەو هەستاین ڕاپەڕین. دەستی یەکتریمان گوشی، من چۆن دەتوانم ئەو دەست گوشینە توندو نائومێدانەیەو ئەو دە پەنجەیەی نەیان دەویست لێك جیاببنەوە لەیاد بکەم؟ کچێکیان زۆر ڕەنگی پەڕیبوو، ئەوی تریان پێدەکەنیو دەلەرزی.

((لەبیرمە کە هەر ئەوسا پێم وتیت وشە گەلێکی وەك (یۆنان) (نیشتمان) (پێویستی سەر شان) وشەی بێمانان، ئەمەیان حەقیقەتە)) تۆ لەوەڵامدا پێت وتم (ڕاستە وشەی یۆنانو نیشتمانو پێویستی سەر شان هیچ مانایان نیە، بەڵام ئێمە بۆ ئەو هیچەیە کە بەتەواوی ئارەزووەوە خۆمانی بۆ بەکوشت دەدەین))

((بەڵام بەڕاستی من بۆ ئەمانە بۆ تۆ دەنووسم؟ بۆ ئەوەیە پێت بڵێم ئەو شتانەی ئەوسا پێکەوە کردومانن من لەیادم نەکردوون. بۆ ئەوەیشە ئەو مەبەستەی بەڕەو ڕوو لەڕوومان نایەت بۆ یەکی باس بکەین چونکە وامان عادەت کردوە، ئیتر عادەتێکی باشە یان خراپ، من دەرفەتی ئەوە بۆ خۆم بڕەخسێنم کە لێرەدا باسیان بکەم.

((تۆ کە ئێستا لای من نیتو ڕوم نابینیت، منیش ترسی ئەوەم نیە لاوازو قەشمەر دەرکەوم، پێت دەڵێم زۆرم خۆش دەوێیت)).

*

نامەکەم کۆتایی پێهات، لەگەڵ هاوڕێکەمدا دەردە دڵم کردبوو، هەستم کرد باری لەشم سووك بووە، زۆربام بانگ کرد، بۆ ئەوەی تەڕ نەبێت لەژێر تاشە بەردێکدا دانیشتبوو، لەسەرو بەندی تەلو دەزگای تەلەفریکەکەیدا بوو، بەسەریمدا نەڕاند:

---

[٦]Gorki

–دەی زۆربا، هەستە با بڕۆین چەرخەڵەیەکی ناو دێ بکەین.

–دیارە زەوقت هەس، سەرۆك، ها! باران دەبارێت، نابێت بەتەنیا خۆت بفەرمویت و بڕۆیت؟

–بەڵێ زەوقم هەیەو حەز ناکەم لەدەستی بدەم، ئەگەر پێکەوە بچین هیچم لەکیس ناچێت، وەرە با بڕۆین.

زۆربا پێکەنیو وتی :

–بەختەوەرم کە پێویستیت تێم کەوتوە، بابڕۆین.

پاڵتاوە کریتیە خوریەکەی خۆم کە بە کلاوێکی نووك تیژ کۆتایی دەهات و من بەدیاری دابومێ لەبەری کرد. بەجووتە بەناو قوڕاوی سەر ڕێگاکەدا بەرەو گوندەکە بەڕێکەوتین.

باران دەباری و، لووتکەی چیاکان بەدەرەوە نەبوون، سووسەی کزە بایەك نەبوو، بەردەکان دەبریسکانەوە، گردی خەڵوزی لینیت لەژێر گوشاری تەم و مژدا خپ ببوو. دەت وت خەمێکی ئینسانی دەم و چاوی ژنانەی گردەکەی لەخۆیەوە پێچاوەو گردەکە لەژێر باراندا لەهۆش خۆی چوە.

زۆربا وتی:

–کەباران دەبارێت دڵی مرۆڤ خەم دای دەگرێت، نابێت لەباران بێزار بیت، سەرۆك، ئەو بەستەزمانەیش گیانی تیایە.

لەداوێنی پەرژینێکدا چەمایەوەو یەکەمین گوڵە نێرگزی کێوی کە تازە پشکوتووبوون لێ کردەوە، ماوەیەکی زۆر، بێ ئەوەی تێری لێ بخوات هەر لێی دەڕوانیت، وەك یەکەم جاری بێت گوڵی نێرگز ببینێت. پاشان لە حاڵێکدا کە چاوی لێك نابوون و بۆنی پێوە دەکردن پێی وتم:

–خۆزگا تێ دە گەیشتین، سەرۆك، کەبەردو گوڵ باران چی دەڵێن، ڕەنگە هاوار بکەن، هاوار لەئێمە بکەن و ئێمە نەی بیستین، ئەی گوێی مرۆڤ کەی دەکرێتەوە؟ کەی چاومان بۆ بینین هەڵدێن؟ کەی باسکمان والا دەکەین تا هەموو .. بەردو گوڵ، باران و مرۆڤ لە ئامێز بگرین؟ تۆ دەڵێی چی؟ سەرۆك، ئەی کتێبەکانت چی دەڵێن؟

من پشتی قسەیەکم گرت و وتم:

—بۆ دۆزەخ! بۆ دۆزەخ! كتێبەكان بێجگە لەمانە هیچی تریان نیە بیڵێن.

زۆربا قۆڵی گرتم‌و وتی:

—شتێكم بەبیردا هاتوە ئەمەوێت پێتی بڵێم، سەرۆك، بەڵام نابێ زویر بیت، دەبێت هەموو كتێبەكانت لەسەریەك كەڵەكە بكەیت‌و ئاگرێكیان پێوە بنێیت، پاشان ... نازانم بڵێم چی، تۆ پیاوێكی بێ عەقڵ نیت‌و مرۆیەكی چاكیت... پاش ئەوە دەشێت شتێكی چاكت لێ دروست بكرێت.

لەدڵی خۆمدا وتم: (هەقیەتی، هەقیەتی، بەڵام من ناتوانم كارێكی وابكەم)

زۆربا راماو كەوتە بیر كردنەوەو، دوای كەمێك وتی:

—من دەرك بەشتێك دەكەم...

—بڵێ بزانم، دەرك بەچی دەكەیت؟

—بەتەواویی نایزانم، بەڵام واهەست دەكەم شتێك بزانم، شتێك ئەگەر بمەوێت بەزمان بیڵێم خراپی بكەم، خوا بیكات رۆژێك لەسەر خۆم بم بەسەما كردن بۆتی دەر دەبرم.

بارانەكە كردیە لێزمە، ئێمە گەیشتینە گوندەكە، كچۆڵەكان مەڕیان لە لەوەڕگاوە دەگێڕایەوە، جوتیارەكان نێریان لەملی گاكان داماڵی بوو، زەویە نیوە كێڵراوەكانیان جێ هێشتبوو، ژنان لە كۆڵاناندا بەدوای منداڵیاندا دەگەڕان. كە تەرزە دەستی بەبارین كرد ترسێكی زۆر گوندەكەی داگرت، ژنان كەوتنە هاوار هاوارو بەچاوییش پێ دەكەنین. لەریشی پڕو سمێڵی بادراوی پیاوانەوە دڵۆپی گەورە گەورەی باران دەهاتنە خوارێ، بۆنێكی تیژ لە خاك‌و بەردو گیاوە هەڵدەستا.

ئێمە كەباران وەك مشكی ئاوی لێ كردبووین خزاینە چاخانە – قەسابخانەكەی– شەرافەت–وە، چاخانەیەكی تەواو ئاپوورە، هەندێك یاری –بلوت– ی بەكاغەز دەكرد، هەندێكی تر وایان دەنگ لێ هەڵبڕیبوو دەت وت لەم كێوەوە بۆ ئەو كێو بانگی یەكدی دەكەن، لەپشت مێزێكی بچووكەوەو لەناوەڕاستی چاخانەكەدا ریش سپیەكانی دێ لەسەر قەنەفەیەكی تەختە دانیشتبوون، ئاپوئاناگنوستی بەكراسە سپیەكەیەوە كە قۆڵەكانی پان‌و پۆڕ بوون ((مافراندونی)) بێ دەنگ‌و عەبووس نێرگەلەی دەكێشاو چاوی بەزەویەكەوە دورابوو، مامۆستا میانە تەمەنەكە،

بێدەنگ، بەویقار، خۆی دابوو بەسەر گۆچانە ئەستورەکەیدا، بەزەردەخەنەیەکی پڕ لەئارامەوە گوێی لەچەتەوڵێکی ڕیشن گرتبوو کە تازە لە ((کاندی)) گەڕابووەوە، دەربارەی شتە سەیرەکانی ئەوشارە گەورەیە قسەی بۆ دەرکردن، چایچییەکەیش کە لەپشت مێزەکەوە وەستابوو بەدەم گوێ گرتنەوە چاودێری جزوەی قاوەکانی دەکرد کەبەسەر ئاگرەکەوە بوون‌و، پێ دەکەنی.

ئاپوئاناگنوستی کە چاوی بەئێمە کەوت هەستاو وتی:

-ئای هاوشاریەکانم، فەرموون وەرنە لای ئێمەوە، ئەوەتا سفاکیانۆ نیکۆلی[7] ئەو شتانەمان بۆ دەگێڕێتەوە کە لە-کاندی-دیونی یان بیستونی، مرۆڤێکی قسە خۆشە، لێرەوە وەرن، ئینجا ڕوی لەچایچییەکە کردو وتی:

-مانۆلاکی[8] دووپێك ئارەق.

ئێمە دانیشتین، شوانەی کێوی کە چاوی بەم بێگانانە کەوت گرژو بێدەنگ بوو، مامۆستاکە بۆ ئەوەی بیهێنێتەوە قسە لێی پرسی:

-کەواتە قاردمان. نیکۆلی. بێگومان لەوێ شانۆیشت دیوە، وا نی‌یە؟ بەلاتەوە چۆن بوو؟

سفاکیانۆ نیکولی دەستە زبرو گەورەکانی بۆ لێوانە شەرابەکەی درێژ کردو هەڵی گرت،یەکژەمی بەسەریەوە نا، بوێریەکی تێ گەڕاو دەنگی لێ هەڵبڕی:

-من‌و نەچم بۆ شانۆ؟ بێگومان چووم، من هەمیشە ئەوەم دەبیست کە دەیان وت: ((کوتوپولی[9]ئەمەیەو کوتوپولی ئەوەیە)) شەوێك نیشانەی خاچم کێشاو بەخۆم وت: ((زۆرباشە، بۆ من خۆم نەچم‌و بیبینم؟ بزانم ئەم هەموو ناوو ناوبانگەی کوتوپولی چیە؟

ئاپۆئاناگنوستی پرسی:

-باشە ، لاوو، چویت چبت بینی؟ چۆن بوو؟ توخوا بۆ ئێمەیش بگێڕەرەوە.

[7] Sfakianonikoli

[8] Manolaki

[9] Cotopouli ژنە هونەرمەندێکی گەورەی یۆنانی‌یە کە وشەکە مانا زمانیەکەی بەواتای - مریشك-م

—هیچ، بەسەری خۆم هیچی وام نەبینی. خەڵکی کەگوێی لەناوی شانۆ دەبێت بیر لە شتی سەیرو پێکەنیناوی دەکاتەوە، بەڵام وانی‌یە، من داخ بۆ پارەکەم دەخۆم کە بەفیڕۆ چوو، شوێنێك بوو وەك چایخانەیەکی گەورە، یان وەك ئاغەڵێك مەڕو ماڵات مۆڵی تیا خواردبێت. پڕبوو لەخەڵك‌و کورسی‌و مۆمدان، هەر ئەم دەزانی لەکوێم، بەری چاوم تاریك‌و هیچم نەدەبینی، بەخۆم وت:((خوا گیان، دیارە منیان هێناوەتە ئێرە تا سیحرم لێ بکەن، دەبێت دەربچم)) لەو کاتەدا، کچێك کە وەك کلك هەڵتەکێنە دەجوولا لێم نزیك کەوتەوەو دەستی گرتم، قیژاندم بەسەریا کە : ((ها! دەتەوێت بۆ کوێم بەریت؟ بەڵام ئەو گوێی بەقسەکانم نەداو بردمی، هەر بردمی‌و پاشان رووی تێکردم‌و وتی: ((لێرە دابنیشە)) دانیشتم، تەماشای هەر کوێیەکم دەکرد خەڵك بوو، لەپێشەوە، لەدواوە، لەڕاستەوە، لەچەپەوە، تەنانەت تاژێر سەقفەکە، بەخۆم وت : ((بێگومان دەخنکێم، ئێرە هەوای تیا نیە، لەوەی تەنیشتم پرسی: ((هاوڕێ، ئەم هونەر فیشانە[١٠] لەکام دەرگاوە دێن؟ ئەو پەردەیەکی پیشاندام وتی: ((لەو ژوورەوە !)) ڕاستی کرد، لەپێشەوە زەنگێك لێ دەدرێت، ئینجا پەردەکە لادەدرێت‌و بەوتەی خۆیان ((کوتوپۆلی)) دەردەکەوێت، بەڵام کوتوپولی وەك ئەوان دەیڵێن مریشك نی‌یە، ژنە، ژنێکی ڕاستەقینە، ئینجا کورتوپولی کەوتە هاتوچۆ، بەم لاو ئەولادا خۆبادان‌و هەڵبەزو دابەز کە هەموو لەتەماشاکردنی تێر بوون کەوتنە چەپڵە لێدان، ژنەیش بۆی دەرچوو))

دێهاتیەکان لە پێکەنیندا لوول بوون، سفاکیانۆ نیکۆلی بێزار بوو، دەموو چاوی پێکدادا، ڕووی لەدەرگاکە کردو بۆ ئەوەی باسەکە بگۆڕێت وتی: (هەر دەبارێت، هەموو بۆلای ئەویان ڕوانی، هەر لەو کاتەدا، ژنێك داوێنی کراسە ڕەشەکەی تا ئەژنۆی هەڵکردبوو، پرچی بەسەر شانیا هاتبوە خواری‌و بەپەلە بەوێدا تێدەپەڕی،دەمو چاوی خڕپن‌و جل‌و بەرگە تەسکەکەی بەلەشیەوە قرسابوو، لەشێکی تۆکمەو ئارەزوو بزوێنی هەبوو.

---

[١٠] مەبەست هونەر پیشەیە، لەدەقەکەدا Permaclonnas گۆڕاوە بە Primadonna کەمانای گەورەترین ژنی هونەرمەند یان گۆرانی بێژی‌شانۆو ئۆرکسیترا دەگەیەنێت، ڕێنوس‌و فۆنەتیکەکانیان لەیەکتریەوە نزیکە.

من سڵەمیمەوە، بەخۆم وت:((ئەم بەڵایە لەکوێوە هات؟ وام هاتە بەرچاو کەژنێکی چوستو چالاکو ترسناکەو لەوانەیە کەپیاو هەڵدەلوشێت.

ژنەکە سەرێکی خێرای کێشاو نیگایەکی بروسکە ئامێزی لەناو چایخانەکە گرت، لاوێکی منداڵ کار کە تازە خەتی دابوو لە نزیك پەنجەرەکەوە دانیشتبوو، وتی: یا حەزرەتی مریەم!

مانولاکاسی[11] پاسەوانی دارستان خوڕی:

—نەفرەتت لێ بێت.. تۆ ئاگر لەپیاو بەردەدەیتو بەدیار سوتانەکەیشیەوە دەوەستیت.

لاوە منداڵ کارەکە کە نزیك بەپەنجەرەکە دانیشتبوو، سەرەتا لەسەر خۆ ورتە ورتێکی کرد، پاشان وردە وردە دەنگی لێ هەڵبڕی:

سەرینی بێوەژن بۆنی بەهێی لێ دێت

منیش بۆنیم کردوەو ئیتر ناتوانم بنووم

—ماڤراندونی— لوولەی نێرگەلەکەی ڕاوەشاندو هاواری کرد:

—دەمت داخە.

کوڕەکە بێ دەنگ بوو، پیرەمێردێك بەسەر مانولاکاسی پاسەواندا نوشتایەوەو لەسەرخۆ بەگوێیدا چرپاند:

—ئەوە مامت تووڕە بوە، ئەگەر ئەم ژنە بێچارەیەی بەردەست بکەوێت تیکە تیکەی دەکات. خوا ئاگای لێی بێت.

مانولاکاس وتی:

—ها، باوکە ئەندرولی[12]، من بزانم تۆیش چاوت هەر بەدوای بێوەژنەکەوەیە، تەریق نابیتەوە، بەناخێری گیانت کڵێساوانیت؟

—نا، دیسان دەیڵێمەوە خوا ئاگای لێی بێت! تۆ نازانیت ماوەیەکە لەدێکەماندا چ جۆرە منداڵێك لەدایك دەبن، پەنا بەخوا وەك فریشتە جوانن، ئەزانیت بۆ؟ هەمووی لە چاوی ئەم بێوەژنەوە بناسن، چونکە وەك دەڵێن ئەم ژنە هاوڕێی هەموو دانیشتوانی

[11] Manolakas

[12] Pere Androuli

ئەم گوندەیە، چۆن؟ بۆ نموونە، تۆ شەو چرا دەکوژێنیتەوەو بەخەیاڵ ئەو ژنەی کە لە باوەشتایە ژنی خۆت نیەو ئەو بێوەژنەیە، هەر لەبەر ئەمەیە هەر منداڵێك لەم گوندەدا لە دایك دەبێت زۆر جوان دەردەچێت.

باوە ئەندرولی کەمێك بێدەنگ بوو، پاشان لەبەر خۆیەوە وتی:

–خۆزگەم بەو ڕانانەی تێوەی دەئاڵێن، ئاخ، هاوڕێ، خۆزگا منیش ئێستا وەك – پاڤل[13]–ی کوڕی ماڤراندونی تەمەنم بیست ساڵ دەبوو.

یەکێك بەپێکەنینەوە وتی:

–ئێستا کە بۆ ماڵێ دەگەڕێتەوە دەی بینینەوە.

هەموو ڕوویان بۆ لای دەرگاکە وەرگێڕا، باران بەلێزمە بوو، ئاو بەسەر وردە بەردەکاندا دەکشا، جار جارە هەورە بروسکەیەك دنیای ڕووناك دەکردەوە.

زۆربا کە لە ڕۆیشتنی بێوەژنەکەوە پلەی گەرمای بەرز ببوەوە ئیتر خۆی پێ نەگیرا، ئاماژەی بەمن کردو وتی:

–بارانەکە خۆشی کردۆتەوە، هەستە با بڕۆین، سەرۆك.

لەبەر دەرگاکەدا، مێرد منداڵێکی پێ پەتی، قژ ئاڵۆزکاو، بەدوو چاوی گەورەو سامناکەوە دەرکەوت، نیگارکێشەکان وێنەی قەدیسین و یوحەنای مەعمەدانیان[14] هەر بەو شێوەیە، بەو چاوانەوە کە لە ئەنجامی برسیەتی و نوێژکردندا تەواو کرابوونەوە وێنە دەکێشن.

هەندێك بە پێکەنینەوە بانگیان هەڵدا:

–سڵاو میمیتو[15]

هەر گوندێك بۆ خۆی باڵوڵێکی هەیە، ئەگەر نەی بێت خەڵکی گوند بۆ کات بەسەر بردن یەکێك دەکەنە باڵوڵ، میمیتو باڵولی ئەم گوندەیە.

---

[13] Pavli

[14] Saint Jean Baptiste لە پێنج پێغەمبەرانی بەنی ئیسرائیلەکە شەش مانگ پێش عیسا لە دایك بوو، خەڵکی بە مەسیحیان دەزانی. بەڵام خۆی ئەوەی ڕەت کردەوەو مزگێنی هاتنی حەزرەتی عیسای پێدان. (وەرگێڕ)

[15] Mimitho

میمیتو بەدەنگێکی ژنانەی گیرەوە هاواری کرد:

-هاوڕێیان، هاوڕێیان، سورمیلینا[١٦]ی بێوەژن مەڕی ون کردوە، هەرکەس بیدۆزێتەوە پێنج لیتر ئارەقی خەلات دەکرێت.

ماڤراندونی پیر هاواری لێ هەستا:

-بڕۆ دەرەوە، هەتیو، بڕۆدەرەوە.

میمیتو لەترساندا لە سوچێکی نزیك دەرگاکەوە کزۆڵەی کرد، ئاپو ئاناگنوستی دڵی پێ سوتاو وتی:

-وەرەدانیشە، میمیتو وەرە لێوانێك ئارەق بخۆرەوە با گەرم دابێیت، ئەگەر گوندەکەمان باڵۆلێکی وەك تۆی تیانەبێت بەکەڵکی چی دێت؟

لەوماوەیەدا لاوێك کە لەنەخۆش دەچوو، بەدوو چاوی شینی فرمێسکاوی‌و، قژی پێشە سەریەوە کە بەتەوێڵیەوە نوسابوو، ئاو لە هەمووگیانی دەچۆڕا، بەهەناسەبڕکێ لەبەر دەرگاکەوە دەرکەوت. مانولاکاس هاواری لێ کرد:

-سلاو کوڕی ئاپۆ پاولی، وەرە ژوورێ.

ماڤراندونی سەری وەرگێڕا، سەیری کوڕەکەی خۆی کردو نێو چاوی پێکدادا، لەبەرخۆیەوە وتی:

-یەعنی ئەم سەرو سەکوتە کوڕی منە؟ خوا بیبڕێت، لەکێ دەچێت؟ شەیتان ئەڵێ ملی بگرم‌و وەك جاڵجاڵۆکەی دەریا[١٧] بیکێشم بەزەویدا.

زۆربا لە پشێلەیەکی دەکرد لەسەر بەردێکی داخ دانیشتبێت، بێوەژنەکە سەری هێنابوە جۆش‌و ئیتر نەی دەتوانی لەنێو ئەو چوار دیوارەدا ئۆقرە بگرێت، هەر زوو زوو بەگوێمدا دەی‌چرپاند:

-بڕۆین، سەرۆك، بابڕۆین، مرۆڤ لێرەدا دەخنکێت.

ئەو لای وابوو هەورەکان پەراگەندە بوون‌و خۆر دەرکەوتوە، ڕووی لە چایچیەکە کردو خۆی وا پیشاندا کە چ مەبەستێکی لەدواوە نەبێت، لێی پرسی:

-بەڕاست ئەو بێوەژنە کێیە؟

---

[16] Sourmelina

[17] Octopus جۆرە ماسیەکە هەشت باڵی لەدەوری دەمیدا هەیە.

كۆندۆمانۆلیۆ[18] وەڵامی دایەوە ((ماینێكی ڕەسەن)ە .

پەنجەی لەسەر لێوی ناو بەچاو ئاماژەی بۆ ماڤراندونی كرد كە هێشتا چاوی لە زەویەكە بڕیبوو.

دیسان دووبارەی كردەوە:

-وتم ماینێكی ڕەسەن، بۆ ئەوەی گوناهی هەڵنەگرین چاكترە باسی نەكەین.

ماڤراندۆنی هەستا، مار پێچی نێرگەلەكەی لەملی نێرگەلەكەوە پێچاو وتی:

-ببورن، من دەڕۆمەوە ماڵێ، تۆیش، پاڤلی دوامكەوە.

كوڕەكەی لەگەڵ خۆیدا بردو هەردووكیان لە بارانەكەدا ون بوون.

مانۆلاكاسیش هەستاو كەوتە دوایان.

كۆندۆمانۆ لیو لەسەر كورسیەكەی ماڤراندونی دانیشت و بۆ ئەوەی دەنگی بە مێزەكانی دەوروبەری نەگات لەسەر خۆ وتی:

-بێچارە ماڤراندونی خەریكە لە داخا بتەقێت، بەد بەختیەكی گەورە ڕووی لە ماڵەكەی كردوە، دوێنێ بەگوێی خۆم گوێم لێ بوو كە پاڤلی پێی وت: ((ئەگەر ئەو بێوەژنە نەبێتە ژنم خۆم دەكوژم)) بەڵام ئەو سۆزانیە شووی پێناكات، پێی دەڵێت: منالی كۆلان.

زۆربا بەگوێ گرتنی لەو قسانەی دەربارەی بێوەژنەكە دەكرا ئەوەندەی تر گڕی گرتبوو، پەیتا پەیتا دەیوت: دەبا بڕۆین.

كەڵەشێر كەوتە خوێندن و بارانیش كەمێك خۆشی كردەوە.

من هەستام ووتم: فەرموو با بڕۆین.

میمیتۆ كە لەسوچێكدا كزۆڵەی كردبوو ڕاپەڕی و كەوتە دوامان.

وردە بەردەكان دەبریسكانەوە، دەرگاكان كە باران تەڕی كردبوون ڕەش دەچونەوە، پیرێژنە كۆماوەكان بە زەمیلەی دەستیانەوە بۆ كۆكردنەوەی هێلكە شەیتانۆكە لە ماڵ هاتبوونە دەرێ.

میمیتو لێم نزیك كەوتەوە، دەستی لە دەستم داو وتی:

-سەرۆك، جگەرەیەكم بدەرێ، بەڵكو بەختی خۆشەویستیت یاربێت .

---

[18] Kondomanolio

جگەرەیەکم دایە، دەستە لاوازەکانی کە خۆر سوتاندبوونی بۆ درێژ کردمو وتی:

-بەیارمەتی ئاگرەکەیشم بدەرێ.

جگەرەکەی داگیرساندو مژێکی قووڵی لێدا، هەموو دووکەڵەکەی بەرەو سیەکانی هەڵمژیو پاشان لەهەردوو کونە لوتیەوە رایدان. چاوی نانە سەر یەكو بەنیوە کراوەیی هێشتنیەوە، لەبەر خۆیەوە وتی:

-ئێستا خۆم بە پاشا دەزانم.

-بۆ کوێ دەچیت؟

-ئەڕۆم بۆ باخی بێوە ژنەکە، بەڵێنی داومەتێ ئەگەر بۆ دۆزینەوەی مەڕەکەی جارێکی بۆ بدەم ژەمێك خواردنم بداتێ.

ئێمە خێرا دەڕۆیشتین، پەڵە هەورەکان وردە وردە لەیەك دەترازانو خۆر بەدەر دەکەوت، گوندەکە لەخۆشی شۆردنو تازە بوونەوەکەی پێدەکەنی.

دەمی زۆربا پڕببوو لەئاو، لە میمیتوی پرسی:

-تۆ بێوەژنەکەت خۆش دەوێت؟

میمیتو تریقایەوەو وتی:

-بۆ خۆشم نەوێت؟ بۆ منیش وەك ئەوانی دی کوڕی گۆماوێك نیم؟

بەسەرسامیەوە پرسیم:

-گۆماو؟ مەبەستت چی‌یە، میمیتو؟

-مەبەستم سکی ژنە، ئیدی !

مات بوومو بەخۆم وت تەنیا شکسپیر دەیتوانی لە چرکە ساتی داهێنانیدا ئاوا زوو بێتە دەستو وێنەیەکی واقیعیانەو بێ پەردە بۆ رازی نهێنیو ناخۆشی لە دایك بوون بکێشێت.

تەماشای میمیتوم کرد چاوی گەورەو ناجۆرو کەمێك تیل بوون.

-تۆ رۆژگارت چۆن بەسەر دەبەیت، میمیتو؟

-دەتەوێت چۆنی بەسەر بەرم؟ وەك پاشایەك، بەیانیان لەخەو هەڵدەستم، تیکەیەك نان دەخۆمو دەکەومە کار کردن بۆ خەڵك، لەهەر شوێنێكو بۆ هەر کەسێك بێت، نامە دەگەیەنمو دەبەم، پەین دەکێشم، شیاکە کۆدەکەمەوە، بەقولاپەکەم ماسی دەگرم، من لەگەڵ پورمدا، دایە لینو دەژیم، ئەو لە شینو شەپۆرو دانیشتنی پرسەدا

دەلاوێنێتەوە، ڕەنگە بیناسن، چونکە هەموو کەسێکی ئێرە دەیناسێت، تەنانەت وێنەیشیان لێ گرتوە، هەر لە ئێوارەوە دەڕۆمە ماڵێ، قاپێك شۆربا دەخۆمو ئەگەر هەبێت کەمێك شەراب دەخۆمەوە، ئەگەر نەیشبێت، ئەوەندە لە ئاوی پاکی خوا دەخۆمەوە تا سکم وەك تەپڵی لێ دێت، دوای ئەوە، شەو باش.

—ئەی بەتەما نیت ژن بێنیت، میمیتو؟

—من؟ خۆ شێت نەبووم، تۆ ئەڵێی چی هاوڕێ؟ یەعنی دەتەوێت ژانەسەر بۆ خۆم دروست بکەم؟ ژن پێڵاوی دەوێت؟ من پێڵاو لەکوێ بێنم؟ من خۆم پێم پەتیە.

—ئەی پێڵاوت نیە؟

—چۆن نیمە؟ بێگومان هەمە، پار کابرایەك مردوو پوورە لینو پێڵاوەکانی لەپێ داکەندو دای بەمن، بەڵام من تەنیا لە ڕۆژی جەژنی پاکدا کە دەچم بۆ کڵێساو تەماشای کەشیشەکان دەکەم ئەو پێڵاوە لەپێ دەکەم. پاشان دایان دەکەنم. بەملما هەڵیان دەواسمو بۆ ماڵ دەگەڕێمەوە.

—لەم دنیایەدا چیت لەهەموو شتێکی تر پێ خۆشترە میمیتو؟

—یەکەم نان، ئای کە حەزم لە نانی گەرمو برژاوە بەتایبەتی نانی گەنم، پاشان شەرابو دوای ئەویش خەو.

—ئەی ژن؟

—پف، وتم تەنیا بخۆو بخۆرەوەو بخەوە، شتەکانی تر هەموو دەردی سەرین.

—ئەی بێوە ژن؟

—وێڵیکە، بۆ دۆزەخ، چاکترین شت ئەوەیە بیدەیتە دەست شەیتان.

سێجار تفی ڕۆ کردە سەر زەویەکەو نیشانەی خاچی کێشا.

—خوێندەواریت هەیە؟

—هیچ، کەمناڵ بووم بەزۆر بردمیانە بەر خوێندن، بەڵام زوو تووشی نەخۆشی گرانەتا بومو تێك چووم، ئیتر بۆخۆم لە دەست قوتابخانە ڕزگارم بوو.

زۆربا لە پرسیارەکانی من بێزاربوو، تەنیا بیری لای بێوەژنەکە بوو، دوایی قۆڵی گرتمو وتی:

—سەرۆك...

ئینجا ڕوی لە میمیتو کردو پێی وت:

–تۆ لە پێشەوە بڕۆ، ئێمە قسەی تایبەتیمان هەیە.

دەنگی نزم کردو لەوە دەچوو ناجۆربێت، وتی:

–سەرۆك، ئێستا نۆرەتە، بەغیرەت بەو حەیای پیاو مەبە، شەیتان یان خوا ئەم تیکە چەورەی بۆ ناردویتو تۆش ددانی خواردنت باشە، ئەم خەڵاتە مەدەرە دواوە، دەست درێژ بکەو بیگرە، ئاخر خوا بۆ دەستی بە ئێمە داوە؟ بۆ گرتن، کەواتە! من لەتەمەنی خۆمدا ژنی زۆرم دیوە، بەڵام ئەم بێوەژنە نەحلەتیە لەوانەیە کە منارەش دێنێتە لەرزە.

بەناخۆشیەوە وەڵامیم دایەوە:

–من نامەوێت سەر ئێشە بۆ خۆم دروست بکەم.

ناخۆشیەکەی من لەبەر ئەوە بوو کە منیش لەناخی دڵمەوە حەزم دەکرد، ئەو لەشو لارە توندو تۆڵە لەباوەش بگرم کە وەك گیانلەبەرێکی بەتەڵەب هاتوو بەبەردەمدا تێپەڕی.

زۆربا بەسەر سوڕمایەوە وتی:

–وتت سەر ئێشە بۆ خۆت دروست ناکەیت؟ ئەی تۆ چیت دەوێت؟

من وەڵامم نەدایەوە، زۆربا لەسەری ڕۆشت:

–خودی ژیان دەردە سەریە، بەڵام نەك مردن، باشە تۆ هەر دەزانیت ژیان یانی چی؟ یانی پشتێنەکەت بکەرەوەو بەدوای دەردی سەریدا بگەڕێ.

من بێدەنگ بوومەوە، دەمزانی زۆربا ڕاست دەکات، بەڵێ، دەمزانی وایە، بەڵام ئەوەندە ئازا نەبووم پێ لەو ڕاستیە بنێم، تەمەنی من بەڕێگایەکی تردا تێپەڕیبوو، ئیتر تێکەڵ بوونم لەگەڵ خەڵکیدا بێجگە لە مەنەلۆژێك لەگەڵ ناوەوەی خۆمدا هیچی تر نەبوو، بەئەندازەیەك تەپی بووم ئەگەر خۆمیان سەرپشك بکردایە لەنێوان خۆشەویستی ژنێكو خوێندنەوەی کتێبێکدا کەباس لە خۆشەویستی بکات کتێبەکەم پەسەند دەکرد.

زۆربا وتیەوە: واز لەحسابو کیتاب بێنە، سەرۆك، ژمارەو ممارە بخەرەوە لاوە، ئەم تەرازووە نەحلەتیە بشکێنەو گوێ لەمن بگرەو دوکانەکەت دابخە، ئەمە ئەو ساتەیە کە تۆ دەتوانیت گیانی خۆت ڕزگار بکەیت یان لەدەستی بدەیت. گوێ بگرە، سەرۆك، ئێستا دووسێ لیرە، لیرەی ئاڵتون نەك کاغەز، بخەرە دەستە سڕێکەوە،

چونكه لیرەی كاغەز سەرنج راناكێشێت، بەدەستی میمیتودا بینێرە بۆ بێوەژنەكە، پێی بڵێ ئەم پەیامەیشتی پێ بگەیەنێت:

((خاوەنی كانەكە سڵاوی هەیە، ئەم دەستە سڕەی بۆ ناردویتو ئەمە شتێكی وا نیە، بەڵام نیشانەی خۆشەویستیەكی مەزنە، هەروەها وتویشیە خەم بۆ مەڕەكە نەخوات، ئەگەر گومیش بوو بێت قەیدی نیە، تا ئەو لێرەیە تۆ خەم مەخۆ، لەوساوە كەتۆی لەبەر چایخانەكەدا دیوە نەخۆش كەوتووەو چاك بوونەوەی تەنیا لە دەستی تۆدایە))

((ئینجا شەو دەچێتو لە دەرگای دەدەیت -كە ئاسن گەرم بو ئینجا دەبێت بیكوتیت- پێی دەڵێیت رێگات وون كردوەو شەو غافڵ گیری كردویتو پێویستیت بە چرایەكی دەستیە، یان پێی بڵێ كتو پڕ تەندروستیت خراپ بوەو پەرداخێك ئاوت گەرەكە، یان لە هەموو ئەمانە باشتر، مەڕێك بكڕەو بۆی بەرە، پێی بڵێ:

((وەرە گوڵەكەم، ئەمە ئەو مەڕەیە كە ونت كردبوو، من دۆزیومەتەوە.))

ئینجا بڕوا بكە سەرۆك، بێوەژنەكە پاداشتت دەداتەوەو دەتباتە ژوری، ئاە، خۆزگا منیش لە پاشكۆی ئەسپەكەتەوە سوار دەبووم، بەڵێ سەرۆك، تۆ بەسواری دەڕۆیتە بەهەشتەوە، هاوڕێ، ئەوەیش بزانە، من تەواو دڵنیات دەكەم كە لەو بەهەشتە زیاترمان نیە، گوێ لە قسەی قەشەكان مەگرەو ئەو حەقیقەتە بزانە كە بەهەشتی تر وجودی نیە،))

پێ دەچوو لەباخی بێوەژن نزیك كەوتبێتینەوە، چونكە میمیتو هەناسەی هەڵكێشاو، بەزمانە پتەكەیەوە كەوتە گۆرانی وتن.

شەراب بەرووی دەوێتو هەنگوین گوێز
كوڕ كچی دەوێتو كچیش كوڕ.

زۆربا هەنگاوی گورجتر كردو كونە لووتی زیاتر كرانەوە، وەستا، هەناسەیەكی قوڵیداو تەماشای كردم، بەپەرۆشەوە پرسی:

-ئێستا چی دەڵێیت؟

بەساردیەكەوە وەڵامیم دایەوە: بابڕۆین

خێراتر كەوتینە رێ، زۆربا سەری راوەشاند، لەبەرخۆیەوە ورتە ورتێكی كرد من تێی نەگەیشتم.

که گەیشتینه کۆختەکه لەسەر ئەژنۆ دانیشت، سەنتورەکەی نایه سەر ئەژنۆی، سەری دانەواندو کەوتە بیر کردنەوە، وەك ئەوەی گوێی بۆ ئاوازێکی زۆر ڕادێرابێت‌و بیەوێت لەنێوانیاندا یەکێك که لەهەموویان جوانتر یان خەماوی تر هەڵبژێرێت. تا دۆزیەوەو ئاوازێکی بەسۆزی دەست پێ کرد، جار جارە بەلاچاوێك تەماشای دەکردم، وام هەست دەکرد ئەوەی نەیدەتوانی یان نەی دەوێرا بەزمان دەری بڕێت بەسەنتورەکەی پێی دەوتم، دەی وت تۆ تەمەنی خۆت بە فیڕۆ داوە، تۆو بێوەژن دوو مێرووی نابوودن کەبۆ ماوەیەکی زۆر کەم لەبەر تیشکی خۆردا دەژین‌و، پاشان بۆ یەکجاری دەفەوتێن، ئیتر هەرگیز زیندو نابنەوە، هەرگیز.....

زۆربا تەکانێکی داو له جێگاکەی هەستا، کت‌و پڕ تێگەیشت که به بەلاش خۆی ماندو دەکات. پاڵی به دیوارەکەوە داو جگەرەیەکی پێ کرد، دوای تاوێك ڕامان وتی:

—سەرۆك، دەمەوێت له نهێنیەکت ئاگادار بکەم که ڕۆژێك له سالونیك[19] پیرێژنێکی عاقڵ پێی وتم. دەبێت منیش ئەم نهێنیه ئەگەر هیچ کەڵکیشی نەبێت هەر پێتی بڵێم.

((ئەوکاتە من لەمەکدۆنیا چەرچی بووم، یەعنی بەگوندەکاندا دەگەڕام‌و بەکرەو دەرزی‌و کتێبی سەرگورشتەی قەدیسی‌و بنێشت‌و دەرمانم دەفرۆشت، دەنگێکم پێوە بوو وەك دەنگی هوزار،، دیارە خۆت دەزانیت کەژن چەندە حەزی بەدەنگی خۆشە ((جا ئەو سۆزانیانە حەز بەچی ناکەن؟)) خوا خۆی دەزانێت چەندیان پێیە! ڕەنگە تۆ بەقەدەر مەیمونێك ناشرین بیت. شەل‌و کۆم بیت، بەلام که دەنگت خۆش‌و گۆرانی زان بیت عاشقت دەبن.

((من له سالونیك چەرچی بووم‌و تەنانەت ڕێم دەکەوتە گەڕەکی تورك نشینەکانیش، لەوە دەچوو ژنه دەوڵەمەندێکی موسوڵمان که کچه پاشایەك بوو گوێی لەدەنگم بووبێت‌و شەیدای بووبێت، بەڕادەیەك که خەوو خۆراکی لێ حەرام کردبێت، ناچار پەنای بردبوە بەر ئەو پیرێژنەو، چنگی پڕ کردبوو لەمەجیدی‌و پێی وتبوو: ((دەخیل‌و دەست بەدامێنت، برۆ بەو چەرچیه کافره بڵێ بێتە ئێرە، ئامان! دەبێت هەر چۆنێك بوە ببینم، چونکه ئارامم لێ براوە))

پیرێژن هات‌و دۆزیمیەوەو پێی وتم:((کوڕی ڕۆمیان، وەرە لەگەڵما. وتم نایەم. دەتەوێت بۆ کوێم بەریت؟ وتی کچه پاشایەك هەر له ئاوی سازگاری کانی دەچێت

[19]Salonigue

لەژوورەکەیدا چاوەڕێتە. وەرە لەگەڵما)) بەڵام من ئەوەم دەزانی شەوانە لە گەڕەکی تورکاندا مەسیحی دەکوژن. وتم نایەم، وتی کافر بۆ تۆ لە خوا ناترسیت؟ وتم جا بۆ دەبێت لێی بترسم؟ وتی کوڕی رۆمی، هەرکەس بۆی هەڵکەوێت لەگەڵ ژنێکدا بنوێت و نەیکات ئەوە گوناهێکی گەورەی لەئەستۆیە، کوڕم، کەژنێك داوای لێکردیت لەگەڵیا بخەویت و نەچوویت رۆحت دەمرێت، ئەو ژنە لەبەردادگای خوادا دوعات لێ دەکات، ئاهو نزولەی ئەو ژنە، ئیتر هەرکەس بیت و چەندە کاری چاکیشت کردبێت لێت گیرا دەبێت و فرێت دەداتە دۆزەخەوە))

زۆربا هەناسەی هەڵکێشاو وتی:

—ئەگەر دۆزەخ هەبێت بۆ منەو هۆیەکەیشی ئەمەبوو کە بۆم باس کردیت.

لەبەر ئەوە نیە دزیم کردبێت، یان یەکێکم کوشت بێت، یان لەگەڵ ژنی خەڵکیدا نووستبیم، نا، نا، هەموو ئەمانە هیچ نین و خوای گەورە لەم گوناهانە خۆش دەبێت، بەڵام من دەچمە دۆزەخەوە، چونکە ئەو شەوە لە سالۆنیك ژنێك لەناو جێگاکەیدا چاوەڕێی کردم و من نەچووم ......

هەستا، ئاگری کردەوەو دەستی بەچێشت لێنان کرد، بەلاچاو تەماشای کردم، بەتەوسەوە لەبەرخۆیەوە وتی:

—هیچ کەرێك لەوە خراپتر نیە کە مرۆڤ هەر بەدەستی ئانقەست نەیەوێت گوێت لێ بگرێت!

ئینجا دانەوی و زۆر بەتووڕەییەوە کەوتە فوو کردن لەدارە تەڕەکە.

-٩-

ڕۆژ دابویه کورتی، خۆر زوو ئاوا دەبوو، دوانیوەڕوان دڵی مرۆڤ زیاتر بەتەنگ دەهات، ئەوترسەی کۆن باوو باپیرانمانی دادەگرت لە ئێمەیش نیشت، کاتێك کە لە مانگەکانی وەرزی زستاندا هەموو عەسرانێك خۆریان دەبینی زوو ئاوا دەبێت، ئا ئومێدانە بیریان بۆ ئەوە دەچوو کە ((بەیانی بەتەواوی دەکوژێتەوە)) بۆیە هەموو شەویان بەترس و لەرزەوە لەسەر بەرزاییەکان بەسەر دەبرد.

زۆربا بە قووڵترو لە من سەرەتایی تر هەستی بەو نیگەرانیە دەکرد، بۆ ئەوەی لێی ڕزگار بێت. تا ئەستێرەکان ئاسمانیان ڕووناك نەکردایەتەوە لە توونێلی کانزاکە نەدەهاتە دەرێ.

تازە دەمارێکی چاکی خەڵوزی دۆزیبوەوە کە خۆڵەمێش و شێی زۆر نەبوو ، هێزی سوتانیشی گەلێك تیابوو، لەبەر ئەوە زۆربا کەیف خۆش بوو، چونکە ئەو لە زەینی خۆیدا وایدانابوو چەندە قازانج بکات ئەوەندە گۆڕان بەسەر ژیانیا دێت، وەك سەفەرو ژن و سەرچڵی نوێ، هەمیشە چاوەڕێی ئەو ڕۆژە بوو کە قازانجی زۆر بکات و باڵی گەورەی لێ بڕوێت- مەبەست لە باڵ پارەبوو- تا بتوانێت بفڕێت و بڕوات، هەر ئەمە وای لێ کردبوو شەوو ڕۆژ بیر لەو دەزگا بچووکەی تەلەفریك بکاتەوە، دەیویست لێژیەکەی هێند تەرازوو بێت کە قەدی دارەکان-وەك خۆی دەیوت-ئەوەندە سوك و ئاسان بهێنێتە خوارێ وەك فریشتە هەڵی گرتبن وا.

ڕۆژێك زۆربا پارچەکاغەزێکی سپی و چەند قەڵەمێکی ڕەنگاو ڕەنگی هەڵگرت، وێنەی چیاو دارستان، دەزگاکەو قەدی ئەو درەختانەی بەسیمەکەوە هەڵواسرابوون و لە چیاکەوە بەرەو خوار دەکرانەوەو، هەریەکەیان دووباڵی گەورەی شینی تۆخیان پێوەبوو دروست کرد، لە کەنداوە بچووکە کەوانەییەکەدا وێنەی کەشتی بارهەڵگری ڕەش لەگەڵ کەشتیەوانە سەوز پۆشەکاندا کە لە تووتی بچووك دەچوون کێشا، هەروەها ئەو بەلەمانەی قەدی دارە زەرد باوەکانیان بارکردبوو، چوار قەشە لە چوار سووچەوە وەستابوون و لەدەمیانەوە شریتی گوڵ ڕەنگ هاتبوە دەرێ کە بەخەتێکی گەورەو ڕەش لێیان نوسرا بوو ((خوا، تۆ چەندە مەزنیت و کارەکانیشت چەندە مایەی شانازین!))

چەند رۆژێك بوو زۆربا بەپەلە ئاگری دەكردەوەو خۆراكی دروست دەكرد، هەر كە لە خواردن دەبووینەوە ئەو بەرەو رێگای گوندەكە تێی دەتەقاندو دوای ماوەیەك بەبێ حاڵی دەگەڕایەوە. لێم دەپرسی:

-دیسان بۆ كوێ چوویت زۆربا؟

ئەو هەر ئەوەندەی دەوت: كارت پێوە نەبێت، سەرۆك.

هەر زوویش باسەكەی دەگۆڕی.

شەوێك كە گەڕایەوە بەسەر سامیەوە لێی پرسیم:

-بەڕاست، سەرۆك، خوا هەیە یان نا؟ تۆ لەم بارەیەوە بڕوات چۆنە؟ ئەگەر هەیە-چونكە بەهەرحاڵ هەمووشت دەشێت- تۆ بۆ خۆت چۆنی لێ تێ دەگەیت؟

من وەڵامیم نەدایەوەو شانێكم بۆ هەڵتەكاند، ئەو وتی:

-بەڵام من، سەرۆك، پێكەنینت نەیەت، ها! من وادەزانم كە خوا لە من بچێت، تەنیا جیاوازی ئەوەیە كە ئەو گەورەو بەهێز ترو لەمن شێت ترە، لەمانەیش زیاتر نەمر ترە، ئەو بە ئاسودەیی لەسەر كەوڵی گەرمو نەرمی مەڕ دانیشتوەو كۆختەكەیشی ئاسمانە، كۆختەكەی وەك ماڵی ئێمە لە تەنەكەی كۆنی سوتەمەنی دروست نەكراوە، بەڵكوو لە هەور دروست كراوە، بەدەستی ڕاستیەوە قەمە یان تەرازوو نیە-چونكە ئەمانە ئامێری كاری قەسابیو بەقاڵن- بەڵكو ئیسفنجێكی گەورەی بەدەستەوەیە كەوەك هەوری باران تەڕیە بە ئاو، لەلای ڕاستیەوە بەهەشتەو لەلای چەپیەوە دۆزەخ، كە رۆحێك دەڕواتە بەردادگاكەی، كە بێگومان رۆحێكی روتو قووتە- چونكە لاشەكەی مردوە- و دەلەرزێت، خوا لێی دەڕوانێتو لە ژێرەوە پێ دەكەنێت، هەر لەوكاتەدا خۆی توورە دەكات، دەنگ هەڵدەبڕێتو پێی دەڵێت: ((وەرە پێشەوە لەعنەتی، وەرە بتبینم))

((ئینجا دەست بەپرسیارو وەڵام دەكات. رۆحە رووتەكە خۆی بەسەر پێی خوادا دەكێشێو هاواری لێ دەكات: ((ئامان بم بەخشە من تاوانبارم)) ئەوسا دەست بەژماردنی گوناهەكانی دەكات، گوناهەكانی ئەوەندە زۆرن لە ژمارە نایەن، خوا وەڕزدەبێت، دەكەوێتە باوێشك دانو بەسەریا دەخورێت:

((بەسە ئیتر، بەس، مێشکی سەرت بردم)) ئیتر، شڵپ، شڵپ، بە ئیسفنجێك هەموو گوناهەکانی دەسڕێتەوەو دەڵێت: ((زوو پێ هەڵکەو ونبە، بڕۆ بۆ بەهەشت)) بە-پوتروس-[1] یش دەڵێت: ((پوتروس ئەم بێچارەیەش بخەرە بەهەشتەوە))

((چونکە دەبێت تۆ بزانیت، سەرۆك، کەخوا سەرۆکێکی گەورەیەو گەورەییش دەبێت وابێت، یەعنی لێ بووردەبێت))

چاکم لەبیرە ئەو شەوەی کە زۆربا خەریکی ئەم بێنەو بەردەیە بوو من پێی دەکەنیم، بەڵام ئەم ((گەورەییە))ی خوا لەزەینی مندا شێوەی خۆی دەگرت و بەزەیی و بەخشندەیی و توانای زۆری لێ بەرجەستە دەبوو.

شەوێکی تر کەباران دەباری و ئێمە خزابووینە کۆختەکەی خۆمانەوەو شا بەڕوومان لەمقەڵیدا دەبرژاند، زۆربا تەماشای کردم، وەك مەتەڵێکی زلی هەڵهێنابێت ماوەیەکی زۆر لێی ڕوانیم، دوایی خۆی نەگرت و وتی:

-سەرۆك، ئەمەوێت بزانم من چ سودێکم بۆ تۆ هەیەو بۆ پەلم ناگری و دەرم بکەیت؟ من پێشتر پێم وتویت کە بە من دەڵێن ((ئافات)) چونکە ڕوو لەهەر کوێیەك بکەم داری بەسەر بەردیەوە ناهێڵم، تۆ لەگەڵ مندا بیت دەکەویتە سەر ساجی عەلی، بۆیە پێت دەڵێم دەرم بکە.

لە وەڵامیا وتم: من تۆم خۆش دەوێت، ئەوی تری وازلێ بێنە:

-یەعنی تۆ لەوە ناگەیت کە مێشکی من سەنگێکی تەواوی نیە؟ ڕەنگە مێشکم زیاد لە ئاسایی یان کەمتربێت، وەلێ بەهەرحاڵ سەنگی تەواوی نیە، بڕوانە، باوای بڵێم کەتێی بگەیت، ئەمە چەند شەوو ڕۆژێکە ئەو بێوەژنە ئارام و قەراری لێ هەڵگرتووم، وانەزانیت ئەمەم بۆ خۆمە، نا، سوێندت بۆ دەخۆم کە بۆ خۆم نیە، چونکە من بەتەواوی ئەوە دەزانم کە هەرگیز دەستی منی ناگاتێ، ئەو سۆزانیە خوا گرتوە تیکەیەکە بەمن قوت ناچێت. بەڵام نامەوێت دەستی کەسی تریشی نەگاتێ، بەکورتی بەڕەوای نازانم ئەو ژنە بەتەنیا بنوێت، چونکە حەیفە سەرۆك، بەڕاستی من بە شتێکی وا قایل نیم، هەر لەبەر ئەمەیە کە شەوانە بەدەوری باخەکەیاندا دەگەڕێم،

[1] لەوە دەچێت پوتروس یان (سانت بیەیر)، کلیل دار یان پاسەوانی بەهەشت بێت.

دەزانیت بۆ؟ بۆ ئەوەی بزانم کەسێك هەیە بڕواتو لەگەڵیا بنوێت، ئەوسا ئاسوودە دەبم.

من دامە پێکەنین.

—پێ مەکەنە سەرۆك، ئەگەر ژنێك بەتەنیا بخەوێت خەتای ئێمەی پیاوە. ڕۆژی قیامەت خوا حساب لەگەڵ هەمووماندا دەکات. خوا ، وەك دەڵێن، لە هەموو گوناهەکان خۆش دەبێت، ئیسفنجێکی بەدەستەوەیە، بەڵام لەم گوناهە خۆش نابێت. قوربەسەر ئەو پیاوەی بۆی هەڵکەوتوە لەگەڵ ژنێکا بنوێتو نەنوستوە، بەد بەحاڵی ژنێکیش کەتوانیویێتی لەگەڵ پیاوێکدا بخەوێتو نەخەوتوە. بیر لەقسەی پیرێژنەکە بکەرەوە.

کەمێك بێ دەنگ بوو، لەپڕا پرسی :

—بەڕاست کەپیاو مرد دەتوانێت لەشێوەیەکی تردا بێتەوە ناو دنیا؟

—بڕوا ناکەم، زۆربا.

—منیش بڕواناکەم، بەڵام ئەگەر بشێ شتێکی وا ڕوویدات، ئەو جۆرە پیاوانەی کە بۆم باس کردیت، یەعنی ئەوانەی خۆشەویستیان نەکردوە، دەزانیت سەرۆك، لە چ شێوەیەکدا جارێکی تر دەگەڕێنەوە دنیا؟ لەشێوەی هێسترا.

دیسان بێدەنگ بوەوەو کەوتەوە بیر کردنەوە، لەپڕا پرشنگێك کەوتە نێو چاوی‌و، وەك شتێکی دۆزیبێتەوە بەهەڵچوونەوە وتی:

—کێ چوزانێت، ڕەنگە هەموو ئەم هێسترانەی کە ئەمڕۆ ئێمە لە دنیادا دەیان بینین ئەو جۆرە مرۆڤە بن، هەموو ئەو بێ ئەقڵانەی کە لەکاتی ژیانی دنیایاندا پیاوو ژن بوویێتن‌و لەحەقیقەتدا وانەبووبن، بۆیە بوون بەهێستر. هەر لەبەر ئەمەیشە کە هەمیشە جووتە وەشێنن، تۆ لەم بارەیەوە چی دەڵێیت؟ سەرۆك؟

لەوەلامدا بەپێکەنینەوە وتم:

—من واهەست دەکەم سەنگی مێشکی تۆ بێگومان لەوە کەمترە کە پێویستە، دەهەستەو سەنتورەکەت بێنە، پیاو.

—ئەمشەو سەرۆك، سەنتورو مەنتور نیە، پێت ناخۆش نەبێت، ئەمشەو من حەزم بەقسەیە، چەنەبازی دەکەم، دەزانیت بۆ؟ چونکە دنیایەك خەمو خەفەتم لەدڵدایەو

تووشی دەردە سەر هاتووم، ئەم تووونێڵە تازەیە -خوا لەناوی بەرێت- خەریکە کێشەم بۆ دروست دەکات. تۆیش خەریکی سەنتور بازی خۆتیت؟

ئـەوەی وت‌و شـا بـەڕوەکانی لـەناو خۆڵەمێشـەکە دەرهێنـا، هـەندێکی دامـیێ‌و لێوانەکانمان پڕ لەئارەق کرد.

کەپێکمان لێکدا وتم:

-بەتەمای خواین.

زۆربا دووبارەی کردەوە:

-خوا لەدەمی تۆی بژنەوێت‌و فریامان بکەوێت، بەڵام تا ئێستا هیچی دیار نیە.

ئارەقە خەست‌و گەرمەکەی یەك ژەم هەڵداو لەسەر تەختەکەی ڕاکشاو وتی:

-سبەی پێویستیم بەهەموو هێزو توانامە، چونکە دەبێت لەگەڵ هەزار شەیتاندا جنگـاوش بم.. شـەوباش. ڕۆژی دوایـی، بـەیانی زوو، زۆربـا چـووە نێـو کانزاکـەوە، کرێکارەکان لەلێدانی تونێڵێك بەرەو خەڵووزە باشەکە پێشڕەوییان کردبوو، ئاو لـەبن میچـی تونێلەکـەوە دەهاتـە خـوارێ‌و، کرێکارەکـان لـەناو لیتـەو ڕەشـاوەکەدا کاریـان دەکرد.

زۆربا لە دووڕۆژ لەوەو بەرەوە ئەستوونی ئامادە کردبوو تابیداتە ژێر تووونێڵەکە، کەچی هەر دڵنیا نەبوو، ئەستوونەکان هێند ئەستوور نەبوون، زۆربا هەر بە غەریزەی ڕووتـی خـۆی، وای هەسـت دەکـرد ئـەوەی لـەو تونێڵـە توناوتوونـەی ژێـر زەویـدا ڕوودەدات هەمان ئـەو شتەیە کەلـەناو گیـانی خۆیـدا هەسـتی پـێ دەکـات، ئـەیزانی داربەستنەکە زۆر دڵنیاکەر نیە، ئەو دەنگە هەرە نزمانەی کە خەڵکی تر نەیدەبیستن ئەو دەیژنەوتن. دەت وت دارەکان لەژێر قورسایی بن میچەکەدا دەناڵێنن.

ئەو ڕۆژە شتێکی تریش زۆربای دوودڵ کردبوو :

ئەوکاتـەی دەیویسـت بڕواتـە بن تونێڵەکـەوە، کاهینی گوندەکە قەشـە ستفانۆس[2] بەسـواری هێسترێکەوە بەوێدا تـێ پـەڕی‌و، بەپەلـە بـەرەو دێرێکـی نزیـك دەچـوو تـا فریـای دوا دروودی ڕاهیبەیـەك بکـەوێت کـە لەگیانـەلادابوو، خـۆش بەختانـە پێـش ئەوەی قەشە سەری باس‌و خواسی لەگەڵدا دامەزرێنێت زۆربا فرسەتی هێناو سێ‌جار تفـی ڕۆکـردە سـەر زەویەکـە، لـەوەڵامی سـڵاوی قەشـەدا لەبەرخۆیـەوە وتـی: سـڵاو، جەنابی قەشە !

[2]Stephanos

بەدەنگێکی نزمتریش وتی:

-لەعنەتی تۆ لەمن بێت.

زۆربا لەگەڵ ئەوەیشدا کە هێشتا هەستی بەوە دەکرد بەتەواوی لەدیداری ئەگریسی قەشەو پێ و قەدەمە شوومەکەی رزگاری نەبوە، بەتووڕەییەوە خۆی بەتونێلە تازە هەڵکەنراوەکەدا کرد.

بۆنی خەڵوزو گازی ئەستیلن[٣] مرۆی کاس دەکرد، کرێکارەکان کۆڵەکەو داربەستنەکەیان چاکتر دەکرد، زۆربا بەتووڕەیی و ڕوویەکی مۆنەوە سڵاوی لێ کردن. قۆڵی هەڵکردو کەوتە کارکردن.

دە دوانزە کرێکار بەقازمە کەوتبوونە وێزەی دەمارەکەو خەڵوزیان لەبەردەمیاندا کۆدەکردەوە، کرێکاری تر بەبێڵ خەڵوزەکەیان هەڵدەگرت و بەعەرەبانەی بچووکی دەستی بۆ دەرەوەیان باردەکرد.

کت و پڕ زۆربا وازی لەکار هێنا، بەکرێکارەکانیشی ڕاگەیاند دەست لەکار هەڵبگرن و خۆیشی گوێ قوڵاغ بوو، چۆن سوار لەگەڵ ئەسپەکەیدا دەبێتە یەک و لەشێک پێک دێنن و هەروەها کەشتیەوانیش لەگەڵ کەشتیەکەیدا، زۆربایش هەر بەوجۆرە لەگەڵ کانەکەدا ببوە یەک، دەماری تونێلەکەی وەک دەمارەکانی لەشی خۆی دەناسی و، ئەوەی لێژنە خەڵوزە ڕەشەکان هەستیان پێ نەدەکرد ئەو بەڕوونی و هوشیارانە هەستی پێ دەکرد.

هەر لەو کاتەدا کەگوێچکە گەورەو پڕ لەموەکانی هەڵخستبوو من گەیشتمە ئەوێ، وەک هەستێکی پێشینە ڕای گرتبێتم یان دەستێك پاڵی پێوە نابم لە خەو ڕابووم، بەپەلە جلەکانم لەبەرکردو هاتمە دەرێ، بێ ئەوەی بزانم بۆچی و بۆ کوێ دەچم هەنگاوی خێرامنا، بەڵام لەشم بێ دوودڵی ڕێگای کانەکەی لەبەر گرتبوو، منیش ڕاست ئەو کاتە گەیشتم کە زۆربا بەنیگەرانی و ترسەوە گوێی تیژ کردبوو.

دوای تاوێك وتی:

-چاکە، دەی کوڕینە هیچ نەبوو، وام زانی کە.... هیچ ....دەی دەست بەکار بن.

سەری وەرگێڕا، منی بینی و لێوی خۆی گەست، پرسی :

---

[٣] Acetylen گازێکی بێ ڕەنگەو قابیلی تەقینەوەیە لە هەوادا.

-بەم بەیانی زووە لێرە چی دەکەیت؟ سەرۆك؟

لێم نزیك کەوتەوەو بەگوێیدا چرپاندم :

-ناچیتە سەرەوە هەوایەك وەربگریت، سەرۆك؟ رۆژێکی تر بۆ پیاسە وەرەوە بۆ ئێرە.

-بۆچی رویداوە / زۆربا ؟

-هیچ.. خراپ تێگەیشتبووم.. ئاخر ئەم بەیانیە زوو تووشی قەشەیەك هاتم. باشە ، دەی برۆ.

-ئەگەر مەترسیەك لەئارادایە عەیب نیە من بەتەنیا برۆم؟

زۆربا وەلامی دامەوە : بۆ؟

-ئەگەر تۆ بویتایە دەرۆیشتیت؟

-نەء

-ئەی چی؟

تووڕەبوو وتی:

-ئەوەی ئەرکی زۆربایە جیاوازە لەئەرکی کەسانی تر، ئەگەر واهەست دەکەیت رۆیشتنت عەیبە مەڕۆ، بمێنەرەوەو لەسەر خۆت!

چەکوشەکەی هەڵ گرت، لەسەر نووکی پێی وەستاو، ئەو دارانەی لەبنی سەقفەکە بەسترابوون، بزماری گەورەی پیا دائەکوتان. من یەکێك لە چرا ئەستیلنەکانم نەکانم لەدارێك کردەوەو، بەناو لیتاوە ڕەشەکەدا کەوتمە هات و چۆ، تەماشای دەمارە ڕەش و بریسکە دارەکەی خەڵوزەکەم دەکرد، بێگومان زەوی دارستانی زۆر گەورەی لەهەناویدا گۆڕ کردوەو بەدرێژایی ملیۆنان ساڵ منالەکانی جاویوە، هەرسی کردون و گۆڕیونی، درەختی کردۆتە لینیت و لینیت بە خەڵوزو ئینجا زۆربا گەیشت بوو..

دیسان چراکەم هەڵواسیەوەو کەوتمە تەماشاکردنی کاری زۆربا، هۆش و گۆشی دابوە کارەکەی، بیری لەهیچ شتێك نەدەکردەوەو لەگەڵ زەوی و قازمەو خەڵوزدا ببووە یەك، لەگەڵ چەکوش و بزماردا بەگژ دارو تەختەدا دەچوو، ئازاری سەقفەکەی دەچێشت کە ورگی داکەوتبوو، لەگەڵ هەموو چیاکەدا بەشەڕ دەهات تا بەتەگبیرو زۆر خەڵوزی لێ دەست بکەوێت.

زۆربا بە غەریزەیەکی قووڵی پڕ لەدڵنیاییەوە هەستی بەگەوهەری مادە دەکرد، بێ هەڵە کردن بزماری بەوشوێنەدا دادەکوتا کە هێشتا خۆی نەگرتبوو، یان گومانی لێ

دەكرد، بەو شێوەیەی ئەوسا دیم، کە سەرتاپای خەڵوزاوی و پیس بوو-کەتەنیا سپیایی چاوی دەبریسکایەوە- وام هەست کرد خۆی گرتۆتە خەڵوز یان هەر بوە بەخەڵوز، بۆ ئەوەی زۆر بەئاسانی لە دوژمن نزیک بێتەوەو پێی دزەبکاتە سەنگەرەکەیەوە.

من کەسۆزێکی ساکارانە بەسەرما زاڵ ببوو هاوارم لێکرد:

-ئافەرین، زۆربا، بۆ پێشەوە.

کەچی تەنانەت سەریشی وەرنەگێڕا، ئاخر چۆن دەتوانێت لەوکاتەدا، لەگەڵ منێکی کاغەز خۆردا قسەبکات، کە لەباتی قازمە قەڵەمۆکەیەکی پێ بێت؟ ئەو سەرگەرمی کاری خۆی و بواری قسەی نەبوو، لەبیرمە شەوێك پێی وتم: ((لەوەختی کاردا قسەم لەگەڵدا مەکە، چونکە لەوانەیە بتەقم-بۆ بتەقیت زۆربا؟- دیسان وەك منداڵ کەوتیتەوە بۆ، بۆ! ئاخر نازانم چۆنت تێبگەیەنم؟ چونکە من لەوکاتانەدا هەموو هەستم لەکاردایەو لە نووکی پێمەوە تا تەوقی سەرم بەبەرد یان خەڵوز یان سەنتورەوە نووساوم، جا ئەگەر تۆ لەوکاتەدا کت و پڕ دەستت تێوەدام یان قسەت لەگەڵدا کردم من دەسڵەمێمەوەو ڕەنگە بتەقم، ئێستا تێگەیشتیت؟))

تەماشای سەعاتەکەمم کرد، سەعات دەی بەیانی بوو. وتم :

-برایان کاتی نان خواردنی بەیانیە، ئێوەیش زۆر ماونەتەوە.

کرێکارەکان زوو ئامێرەکانیان لەسووچێکدا دانا، دەمو چاوی ئارەقاوییان سڕی و ئامادەی هاتنە دەرەوە بوون لەتوونێڵەکە. زۆربا کە نوقمی نێو کارەکەی بوو گوێی لەقسەکانم نەبوو، ئەگەر گوێیشی لێ بوایە لەجێگای خۆی نەدەجووڵا، جارێکی تر کەوتبووەوە دڵە ڕاوکێ و گوێی ڕادێرابوو.

بەکرێکارەکانم وت: با جگەرەیەك بکێشین، چاوەڕێ بن.

بەگیرفانەکانمدا کەوتمە گەڕان، کرێکارەکان بەدەورمدا چاوەڕێ بوون، لەپڕا زۆربا ڕاپەڕی و گوێی بەدیواری تونێڵەکەوە چەسپاند، من لەبەر چرا ئەستیلنەکەدا بینیم دەمی کرابوەوەو گرژ ببوو. بانگم لێ کرد: چیتە زۆربا؟

لەو کاتەدا دەت وت هەموو دیواری تونێڵەکە بەسەرمانەوە دەلەرزێت.

زۆربا بەدەنگێکی کرخەوە وتی:

-ڕاکەن، ڕاکەن.

هەموو بەرەو دەرگای دەرەوە هێرشمان برد، بەڵام هێشتا نەگەیشتبووینە یەکەمین تەختە بەست کە دەنگی چرکە چرکێکی بەهێزترمان گوێ لێ بوو، زۆربا کۆڵەکەیەکی ئەستوری هەڵگرت تابیداتە بەر ئەودارە بەسراوانەی لەوەدا بوو بڕوخێن، چەند زووتر ئەوەی بکردایە ڕووخانی دیوارەکەی بۆ ماوەیەك دوادەخستو ئێمەش ڕزگارمان دەبوو.

جارێکی تر زۆربا هاواری لێ هەستا: ڕاکەن.

ئەمجارەیان دەنگی زۆربا ئەوەندە نزم هاتە بەرگوێ دەت وت لەژێر زەویەوە دێت. هەموومان ترسنۆکانە -کەزۆر جار لەهەڵوێستی وادا دەردەکەوێت- بێ ئەوەی گوێ بدەینە زۆربا بەرەو دەرەوە ڕامان کرد. من دوای چەند چرکەیەك هاتمەوە سەر خۆمو بەرەو لای زۆربا ڕۆیشتم، بانگم لێ کرد: زۆربا! زۆربا! وام زانی هاوارم لێ کردوە کەچی پاشان زانیم هاوار لەدەمم نەهاتۆتە دەرێو ترس نووزەی لێ بڕیوم.

شەرم دای گرتم، هەنگاوێك گەڕامەوە دواوەو دەستم بۆ پێشەوە درێژکرد، هەرچۆنێك بوو زۆربا توانیبووی کۆڵەکە ئەستوورەکە بداتە بەر دارە بەستراوەکان. پاشان بەناو قوڕو لیتاوەکەدا کەوتە خۆ بەکێش کردنو بۆ دەرەوە ملی نا. لەو دنیا نیوە تاریك و پەلەو هەڵچوونەیدا زۆربا بەسەر مندا کەوت، بێ ویستی خۆمان کەوتینە باوەشی یەکدیەوە. بەورتە ورتێکی نیوە خنکاوەوە وتی:

-با دەرچین، بادەرچین.

بەرەو روناکایی هەڵاتین، کرێکارەکان ڕەنگیان پەڕیبوو، لەبەردەرگاکەدا کۆ بیوونەوەو بێ ئەوەی ورتەیەکیان لێوە بێت سەرسام وەستابوون.

دەنگی سێیەم چرکە توندترو لەدەنگی درەختێك دەچوو لافاو شکاندبێتی، لەپڕا دەنگی تەقینەوەیەکی ترسناکی وەك هەورە تریشقە هات، کێوەکەی لەرزاندو سەقفی تونێڵەکە داڕووخا.

کرێکارەکان بەدەم ورتە ورتەوە نیشانەی خاچیان کێشاو وتیان:

-خواڕەحمی کرد:

زۆربا بەتووڕەییەوە پێی وتن:

-قازمەکانتان لە ژوورەوە جێ هێشت؟

کرێکارەکان بێدەنگ بوون، ئەو زۆر تووڕە بووبوو، هاواری بەسەرا کردن:

–بۆ لەگەڵ خۆتاندا نەتان هێنا؟ هەی ترسنۆکینە، بێگومان خۆیشتان پیس کردوە. حەیف بۆ ئەو هەموو ئامێرو کەرەسانە.

من کەوتمە نێوانیان‌و وتم:

–دەی زۆربا. کەی وەختی ئەوەیە خەفەت بۆ بیڵ‌و قازمە بخۆین! سوپاس بۆ خوا کە هەموو سەلامەت دەرچووین، ئێمە سوپاست دەکەین‌و بەرۆح قەرزارتین.

زۆربا وتی: من برسیمە، ئەم ڕووداوە هیچی لەگەدەمدا نەهێشت.

تویشە بەرەکەی کە بەسەر بەردێکەوە دای نابوو هەڵ گرت، کردیەوەو نان‌و زەیتوون‌و پیازو پەتاتەیەکی کوڵاوو مەتارەیەکی بچووکی شەرابی تیا دەرهێنا. بەدەمی پڕەوە پێی وتین:

–دەی کوڕینە، شتێك بخۆن.

زۆربا زۆر بەتاسوق‌و بەپەلە تیکەی دەگلاند، وەك لەپڕا هێزو توانایەکی زۆری خۆی لەدەست دابێت‌و بیەوێت قەیرانی بکاتەوە، لەسەر خۆ کەمێك نوشتابوەوەو نانی دەخوارد، مەتارەکەی هەڵگرت، سەری خۆی بەپشتا خست‌و خوڕ خوڕ شەرابەکەی بەگەروە وشکەکەیدا سەرەو خوار کردەوە. کرێکارەکانیش ترسیان ڕەویەوەو، تویشە بەرەکانیان کردەوەو دەستیان بەخواردن کرد، هەموو چوارمشقی بەدەوری زۆربادا دانیشتبوون‌و لەگەڵ نان خواردندا لێیان دەڕوانی، هەموو دەیان ویست خۆبەسەرپێیدا بخەن‌و دەستی ماچ بکەن. بەلأم دەیان زانی زۆربا تووڕەو تڕۆیە، بۆیە کەسیان نەیان وێرا دەست پێشخەری بکەن.

لەدواییدا میکلیس[4] کە لەهەموو بەتەمەن ترو سمێڵی پڕو ماش‌وبرنج بوو غیرەتی بەخۆی داو کەوتە قسە، وتی:

–بەڕاستی ئالکسیس، ئەگەر تۆ نەبویتایە ئێستا هەموو منالمان هەتیو کەوتبوون.

زۆربا بەدەمی پڕەوە تەنیا ئەوەندەی وت:

–دەمت دابخە.

ئیتر کەسێکی دی نەی وێرا دەم بکاتەوە.

---

[4]Michelis

-١٠-

((ئاخر ئەم چاڵە بە پێچو پەناو نادیارە، ئەم پەرستگای درۆیە، ئەم هەمانەی گوناهە، ئەم کێڵگەیەی هەزار تۆوی فێڵو تەڵەکەی تیا وەشێنراوە، ئەم دەرگای دۆزەخە، ئەم زەمیلەیەی لێوان لێوە لە مەکرو، ئەم ژەهرەی لەهەنگوین دەچێت، ئەم زنجیرەی پێی مرۆڤی بەدنیای دونەوە بەستۆتەوەو پێی دەڵێن ژن، کێ دروستی کردوە؟))

من لەسەر زەویەکەو لەپاڵ مقەڵی ئاگرەکەدا، بێ دەنگو سەنگ دانیشتبوومو ئەم سروودەی بودام دەنووسیەوە.

دوعا لەسەر دوعای ئەوەی کە ئەوشەیتانی لەشو لارە بەباران تەربوە، کە بەدرێژایی شەوانی زستانو لەهەوای شێداردا بە بەرچاومەوە لەنجەو لاری بوو لەبیرم بچێتەوە. خۆیشم نازانم چۆن دوای ڕوخانی تونێڵەکە کە هێندەی نەمابوو کۆتایی بەژیانم بهێنێت، بەردەوام ئەو بێوەژنە کەوتبوە نێو خوێنمەوە، وەك درندەیەکی بێ ئامانو تەژی بەسەر کۆنەکردن بەرەو لای خۆی ڕای دەکێشامو هاواری لێ دەکردم:

-وەرە، وەرە، ژیان تەنیا چاو تروکانێکەو بەس، وەرە، زوو وەرە، تا درەنگ نەبوە، وەرە.

من چاکم دەزانی کە ئەم ((مارا))[1] یە گیانی شەیتانەو چۆتە لەشی ژنێکی خڕوخەپانەوە، بۆیە لەگەڵیا دەجەنگیم، دەستم کردبوە پاکنووس کردنی (بودا)، وەك وەحشیەکانی دەوری بەرد کە لە ئەشکەوتەکانیاندا وێنەی ئەو جانەوەرو درندانەیان دەکێشا کە لەتاو برسیەتی دەوروخولیان دەدان، بە بەردێکی نووك تیژ هەڵیان دەکەندن، یان بەرەنگی سوورو سپی نیگاریان دەکێشان، ئەو خەڵکە وەحشیە هەوڵی ئەوەیان بوو کە بەهەڵکەندن یان وێنە کێشان ئەو درندانە لەسەربەرد بەرجەستە بکەن، ئەگەر ئەوەیان نەکردایە ئەو جانەوەرانە پەلاماریان دەدانێ.

---

[1] Mara لەئاینی بودادا گیانی ئەهریمەن یان شەیتانی وەسواسکەرە کە فەرمان بەشەیتانە بچوکەکانی تر دەکات.

لەو ڕۆژەوەی خەریك بوو بکەومە ژێر دارو پەردوەکەوەو لەناو بچم، هەمیشە بێوەژن لەدنیای ئاگرینی تەنیایی مندا گەردو خولی بوو، بەسمتو کەفەڵە هەوەس بزوێنەکەیەوە ئاماژەی بۆ دەکردم، من بەڕۆژ بەهێز بووم، زەینم بەئاگاو دەمتوانی لەبیری خۆمی بەرمەوە. دەمنووسی کە شەیتانی بەدخوو چۆن لەبەردەم–بودا– دا دەرکەوت، چۆن بەرگی ژنی پۆشیو، چۆن مەمکە توندو تۆڵەکانی بەئەژنۆی ئەو خواپەرستەوەنا، چۆن بودا هەستی بە مەترسی کردوو، تەواوی توانای بەکارهێناو شەیتانی ڕاونا منیش هەرئاوا توانیم سەربکەومو شەیتان لەخۆم دور بخەمەوە.

هەر ڕستەیەکم کە دەنووسی هەستم بەئاسوودەیی دەکرد، دڵم بەهێزتردەبوو، هەستم دەکرد شەیتان لەژێر کاریگەری ئەو وشانەدا کەدژی بوون لەپاشەکشێدا بوو. بەڕۆژ بەوپەڕی هێزمەوە لەگەڵیا بەشەڕ دەهاتم، بەڵام شەو عەقڵم چەکەکەی لەسەر زەوی دادەنا، دەرگای بوونم دەکرایەوەو بێوەژن دەهاتە ژوریّ.

بەیانی، بەشکست خوراویو ماندوێتییەوە لە خەو ڕادەبوومو جارێکی تر دەستم بەشەڕ دەکردەوە، هەندێك جار کە سەرم لەسەر نووسین هەڵدەبڕی ئێوارە داکەوتبوو، ڕوناکی هەڵدەهاتو لەپڕا تاریکیم بەسەردا دەکشا، ڕۆژ کورتو، جەژنی لەدایك بوون نزیك تردەبووەوە، من لەشەڕدا ئازاتر دەبوومو بەخۆم دەوت: ((ئاخر من بەتەنیا نیم، هێزێکی گەورەی وەك ڕووناکی، جارێك سەر دەکەوێتو جارێك شکست دەخوات. بەڵام ڕوناکی نائومێد نابێت، منیش پێ بەپێی ئەو دەجەنگمو ئومێد پەیدا دەکەم))

ئەم شەڕەی من لەگەڵ بێوەژندا، بەلای خۆمەوە، پەیڕەوی کردن بوو لەسیستەمو هێزێکی گەردوونیو هەر ئەمەش توانای پێ دەبەخشیم. لەگەڵ خۆمدا بیرم لەوە دەکردەوە کە ڕەگەزێکی ساختەو فێڵباز ئەم لەشەی ئێمەی دەست نیشان کردوە، تا ئەوتروسکە ئازادەی لەمندا هەڵگیرساوە لەسەر خۆ بیکوژێنێتەوە، لەگەڵ خۆمدا دەموت:

((ئەو هێزەی لەناو ناچێت هێزێکی خواییەو مادەیش دەگۆڕێت بۆ ڕۆح، هەموو کەسێك لەناوخۆیدا کەمێك لەو گەردەلوولە خواییەی تیایەو، لەبەر ئەمەیشە دەتوانێت نانو ئاوو گۆشت بگۆڕێت بۆ بیرو کار. زۆربا ڕاست دەکات کە دەڵێت: ((پێم بڵێ بۆچی دەخۆیت پێت دەڵێم تۆ کێیت))

بۆیە هەوڵو ڕەنجی بێ وچانم دەدا کەئارەزووەکانی لەشم بگۆڕم بە -بودا-

زۆربا کە بۆنی ئەوشەیتانەی کردبوو وا من لەگەڵیا بەشەڕهاتووم، شەوی جەژنی لەدایك بوون لێی پرسیم:

-بیر لەچی دەکەیتەوە، سەرۆك؟ پێ دەچێت لەسەر خۆت نەبیت!

من خۆم لە پرسیارەکەی گێل کرد، بەڵام زۆربا لەوانە نەبوو وازبێنێـت، دیسان وتی:

-تۆ گەنجیت، سەرۆك...

لەپڕا دەنگی زرنگانەوەیەکی تاڵو تووڕەی تێ کەوت.

-...گـەنجێکی سـالارو سـەنگین، چاك دەخۆیـتو دەخۆیتـەوە، لـە هـەوای دەریـا ئیشتیها بەخشەکە هەناسە وەردەگریتو توانات تێ دەگەڕێت، باشە تۆ چی لەم هێزو توانایەت دەکەیت؟ تۆ بەتەنیا دەخەویت، ئەمەجێی داخە، لەسەر خوا، هەر ئەمشەو بڕۆرە ئەوێ و کات بەفیڕۆ مەدە، لەم دنیایەدا هـەموو شـت ئاسـانە، سـەرۆك، ئـاخر دەبێت چەند جار ئەمەت بۆ دووبارە بکەمەوە؟ ئەمەندە شت لەخۆت گەورە مەکە!

لەبەردەستمدا دەست نووسەکەی بودام کردبووەوەو پەڕەپەڕە هەڵم دەدایەوە، گوێم لەقسـەکانی زۆربایش گرتبوو، دەمزانـی ئەوقسانە ڕێگام بۆ ئاسـانتر دەکـات. کـەچی هێشتا گیانی (مارا)ی دەلاڵو مەکرباز هەربانگی لێ دەکردم، من بێ ئەوەی وشەیەکم لێوەبێـت گوێـم گرتبـوو، لەگـەڵ هەڵدانـەوەی لاپـەڕەکانی کتێبـی بـودادا بڕیـاری بەرەنگاری کردنم دەدا، بۆ ئەوەی هەڵچوونە دەروونیەنەکەم بشارمەوە کەوتبوومە فیکە لێدان. بەڵام کە زۆربا بەبێدەنگی بینیمی ئاگری گرتو وتی:

-ئەمشـەو جەژنی سـەری سـاڵە، هـاوڕێ، زووکـە تانەچوەتـە کڵێسـا بـڕۆ بیبینـە. ئەمشـەوی کە حـەزرەتی عیسا هاتۆتـە دنیاوە، تۆیـش، سـەرۆك، تۆیـش، موجیزەیـەك بنوێنە.

بەتووڕەییەوە لەجێگاکەم هەڵسامو وتم:

-بەسە، زۆربا، هەرکەسەو بەدینی خۆی، ئەوە بزانە کە مرۆڤ لە درەخت دەچێت، بۆ تۆ تائێستا شەڕت لەگەڵ دارهەنجیردا کردوە کە بۆ گێلاس ناگرێت؟ کەواتـە ئیتر بەسە، وانزیك بەنیوە شەوە، وەرە پێکەوە بڕۆینە کڵێساو بزانین مەسیح چۆن لـەدایك دەبێت!

زۆربا شەوکڵاوە زستانیە فراوانەکەی لەسەرناو بە نابەدڵی وتی:

-باشە، بابڕۆین، بەڵام دەبێت ئەوەت پێ بڵێم کە ئەگەر ئەمشەو وەك جوبرائیلی فریشتە بچوویتایەتە لای بێوەژنەکە خوا زیاتر لێت ڕازی دەبوو. ئەگەر خوا بەو ڕێگایەدا بڕۆیشتایە کە تۆی پیا دەڕۆیت هەرگیز نەدەکەوتە سەرو سۆراخی مریەمی پاکیزەوەو هەرگیزیش مەسیح لەدایك نەدەبوو. تۆ ئەگەر لەمنت بپرسیایە کە خوا بەچ ڕێگایەکدا ڕۆیشتووە دەم وت: بەو ڕێگایەدا کە بەمریەم کۆتایی دێتو، مریەمیش خودی ئەو بێوەژنەیە.

ماوەیەك بێدەنگ بوو تا وەڵامی بدەمەوە، بەڵام بێ سوود بوو. ئینجا بەزۆر دەرگاکەی کردەوەو چووینە دەرێ. لەداخا بەدارەکەی دەستی بەوردە بەردەکانیدا دەکێشاو جەختی لە قسەکانی دەکرد:

-بەڵێ سەرۆك! مریەم ئەو بێوەژنەیە.

وت:م دەی، بڕۆ دەنگە دەنگ مەکە.

لەو شەوە زستانیەدا هەنگاوی خێرامان دەنا، ئاسمان زۆر پاكو بێگەرد بوو. ئەستێرەکان گەورەو نزیك، وەك پۆلو کە بەحەواوە هەڵواسرابێت دەدرەوشانەوە، چەندە بەدرێژایی کەنارەکەدا بۆ پێشەوە دەچووین شەو وەك دەعبایەکی زەبەلاحو ڕەش کە لەکەنار دەریادا ڕاکشابێت دەی نرکاند.

لەگەڵ خۆمدا دەم وت: ((لەم شەوەوە کە ڕوناکی دەستی زستانی بەسەردا زاڵ دەبێت هێدی هێدی بەرەو سەرکەوتن دەچێت، دەڵێیت ئەویش ئەمشەو لەگەڵ کوڕی خوادا لەدایك دەبێت))

هەموو دانیشتوانی گوند لە کوورە گەرمو بۆن خۆشەکەی کڵێسادا کۆببوونەوە. لەپێشەوە پیاوو لەدوایانەوە ژن دەستیان کردبوە خاچو تێکیان ئاڵاندبوو، قەشە ستیفانۆس کە لەهەموویان باڵابەرزترو ڕۆژوی چل ڕۆژەیش تێکی دابوو، بەبەرگە زێڕینیە قورسەکەیەوە، بەم لاو ئەولادا شەقاوی درێژی دەناو بخوردانەکەی دەجووڵاندو بەدەنگی زۆر بەرز درروودی دەخوێند، زۆر بەتاسەوە چاوەڕێی بینینی لەدایك بوونی مەسیحی دەکرد، تا زووتر بگەڕێتەوە ماڵێو بکەوێت بەسەر شۆربای چەررو باستورمەو گۆشتی برژاودا.

پێشینان کە وتوویانە: ((ئەمڕۆ ڕوناکی لەدایك دەبێت))[٢] ئەم ڕستەیە دڵی مرۆڤ نالەرزێنێت، فکریش نابێتە ئەفسانە کە دەست بەسەر دنیادا بگرێت، ڕستەیەکی لەم بابەتە، باس کردنە لەدیاردەیەکی فیزیکی ئاسایی کە بەهیچ شێوەیەك خەیاڵی ئێمە، یان با بڵێین ڕۆحی ئێمەی نەهەژاندوە، بەڵام ڕوناکیەك کەلەدڵی زستاندا دێتە دنیاوە بوە بەمنداڵێك‌و ئەو منداڵەیش بووە بەخواو وا بیست سەدەیە ڕۆحی ئێمە ئەوی بەسنگی خۆیەوە ناوەو شیری دەداتێ...

دوای نیوە شەوێکی درەنگ سرووتە ئاینیەکە تەواو بوو، مەسیح لەدایك ببوو، گوند نشینەکان برسی‌و دڵ خۆش بەپەلە بەرەو ماڵ دەچوونەوە، تا ئاهەنگێکی خواردن بسازێنن‌و، لە ڕوانگەی ورگیانەوە هەست بەوە بکەن کە چۆن ڕۆحی خوا لەجەستەی مەسیحدا بەرجەستە دەبێت. ورگ بنەمایەکی بەهێزە بۆ نان‌و شەراب‌و بە تایبەتی گۆشت، بۆیە بێ نان‌و شەراب‌و گۆشت ناتوانیت خوا دروست بکەیت.

ئەستێرەکان گەورەو گەشاوە، وەك فریشتە، بەسەرگومەزی سپی کڵێساوە دەدرەوشانەوە. ڕێگای کاکێشان وەك ڕووبارێك لەم سەری ئاسمانەوە بۆ ئەو سەری دەبڕی، ئەستێرەیەکی سەوزی چون زمڕوت بەسەرمانەوە دەدرەوشایەوە، من هەناسەی نیگەرانیم هەڵکێشا.

زۆربا سەری بۆلا وەرچەرخاندم‌و پرسی:

-تۆ باوەڕدەکەیت. سەرۆك، کەخوا بووبێتە مرۆڤ‌و لەگەوڕدا لە دایك بوبێت؟ تۆ بڕوا بەمە دەکەیت یان گاڵتەت بەهەموی دێت؟

وتم: وەڵامدانەوەی پرسیارێکی وا زۆر گرانە، زۆربا، من ناتوانم بە تۆ بڵێم بڕوام هەیە یان نا، تۆ خۆت چۆن؟

-بەڕاستی منیش سەری لێ دەرناکەم، کەمناڵ بووم نەنکم چیرۆکی پەریانی بۆ دەگێڕامەوەو من هیچ بڕوام بەو چیرۆکانە نەدەکرد، لەگەڵ ئەوەیشدا، وەك ئەوەی بڕوایان پێ بکەم لەتاوا دەلەرزیم‌و پێدەکەنیم‌و دەگریام، کە ڕیشم لێ ڕوا هەموو ئەم چیرۆکانەم دایە لاوەو تەنانەت پێکەنینم پێیان دەهات، بەڵام ئێستا کە پیربووم

---

[٢] لەزۆر شوێنی ئینجیلدا عیسا بەروناکی ناوی دێت.

لەوەدەچێت دیسان نەرم بووبێتم، سەرۆك، ئەشێ بەشێوەیەك بڕوام پەیدا كردبێتەوە، مرۆڤ گیاندارێكی پڕ لە گرێو گۆڵە.!

ئێمە بەرەو میوانخانەكەی هورتانس خانم دەچووین، وەك ئەسپی برسی كەبۆنی ئاخوڕی كردبێت خێرا ڕێگاكەمان دەبڕێ.

زۆربا وتی:

—ئەم باوكە ڕۆحانیانەی كڵێسا مرۆگەلێكی زۆر ناقۆڵان، ئەمانە لە چاوی ورگەوە لەمرۆڤ دەڕوانن، كەواتە چۆن دەتوانیت خۆتیان لێقوتار بكەیت؟ بەخەڵكی دەڵێن چل ڕۆژی تەواو نەگۆشت بخۆنو نەشەراب بنۆشن، یەعنی ڕۆژو بگرن! بۆ؟ بۆ ئەوەی حەز لەگۆشتو شەراب بكەیت، ئای لەم بەرازە پۆخڵو بەفڕو فێڵانە!

هەنگاوی گورجتر كردو وتیەوە:

—پەلەبكە، سەرۆك، بێگومان ئێستا قەلەموونەكە باش كوڵاوە.

*

كەگەیشتینە ژووری خانمە میهرەبانەكەمان وتەختە گەورەو هەوەس بزوێنەكەی نووستنی، سفرەیەكی سپیمان بینی بەسەرمێزەكەدا داخرابوو، هەردوو قاچی قەلەموونەكە ڕوولەحەوا كرابوونەوەو هەڵمی لێ بەرز دەبوەوە، گەرمایی ئاگری نێو مەقەڵیەكەیش ئەو ناوەی خۆش كردبوو.

هورتانس خانم قژی كردبوە پرچ، ڕۆبێكی درێژی گوڵداری ڕەنگ بوردو كە قۆڵەكانی دەڵبو دامێنی تۆڕی ڕیشاڵ ڕیشاڵ بوون لەبەركردبوو. ئەوشەوە شریتێكی زۆر زەرد، بەپانی دووپەنجەی لەملە چرچەكەوە توند بەستبوو، عەترێكی زۆری گوڵە پرتەقاڵی لەبن باخەڵی دابوو.

من لای خۆمەوە بیرم لەوەكردەوە: ((هەموو شتەكانی ئەم دنیایە چەند ڕاستو لەگەڵ یەكدا گونجاون! چەند دنیا بەدڵی مرۆڤە! وەك ئەم گۆرانی بێژە پیرە كە تەمەنی بەداوێن پیسی بردۆتە سەرو، ئێستا كە كەوتۆتە ئەم كەنارە تەریكەوە هەموو دڵسۆزیو پیرۆزیە گەرمەكانی ژنی هێناوەتە ناو ئەم ژوورە نابوودەوە))

خواردنی زۆرو بەتام، وەجاخی گەرم، لەشی رازاوەو ئارایشت کراو، عەتری گوڵە پرتەقاڵ، چەندە بەئاسانیو زوو هەموو ئەم لەزەتە بچووکانەی لەش، لەهەمان کاتدا ئینسانی دەبنە شادیەکی مەزنی رۆح!

لەناکاودا چاوم پڕبوو لەفرمێسك، هەستم کرد لەم شەوە شکۆمەندەدا، لێرە، لە کەناری ئەم دەریا تەریکەدا بەتەنیا نیم، ژنێك لێوان لێو لەخۆبەخت کردنو سۆزو مەینەت باری بۆ لام دێت: ئەو دایك بوو، خوشك بوو، ژن بوو، منیش کەوام دەزانی پێویستم بە هیچ شتێكو کەسێك نیە لەپڕا هەستم کرد پێویستیم بە هەموو شتێکە، بێگومان زۆربایش تووشی هەمان ئەو هەڵچوونو سۆزە خۆشە ببوو، چونکە هەر ئەوەندەی چووینە ژوورەوە بازرەقەی بەستو ئەو گۆرانی بێژە ئارایشت کراوەی لەئامێزگرتو بانگی هەڵدا:

–مەسیح لەدایك بووە، ژن سڵاوت لێ بێت.

بەڕووی خۆشەوە تەماشای کردمو دیسان وتی:

–سەرۆك، بڕوانە ژن چ گیانەوەرێکی فێڵبازە، ئەم گیانەوەرە دەتوانێت تەنانەت خوایش لەسەر پەنجە تووتەی بسوڕێنێت.

چووینە سەرمێزەکە، پەلاماری خواردنەکەمان داو شەرابمان نۆشی، لەشمان حەسایەوەو رۆحمان لەخۆشیدا هەژا، دیسان زۆربا گڕی گرتەوە، وەك هەر جارێکی دی کە بەسەرمدا دەی قیژاند:

–بخۆو بخۆرەوە، سەرۆك، بخۆو بخۆرەوە باگەرم دابێیت، تۆیش گۆرانی بڵێ، کوڕی باش، تۆیش وەك شوان گۆرانی بڵێ: ((شانازی بۆ خوا کە لەهەموو گەورە ترە)) ئاخر مەسیح لەدایك بوە، گاڵتە نیە، چەندت توانا تێدایە بەدەنگی بەرز گۆرانی بڵێ، بۆ ئەوەی خوا گوێی لەدەنگت بێتو چێژی لێ وەربگرێت.

دیسان زۆربا کەوتبووەوە هەوای خۆیو بەردەوام بوو:

–مەسیح لەدایك بوە، ئەی سلێمانی حەکیم، ئەی میرزای قەڵەم، ئەمەندە سەری خۆت مەیەشێنە. لەدایك بوە یان نا؟ بێگومان بوە، هاوڕێ، ئەوەندە خۆت گێل مەکە، تۆ ئەگەر بەزەڕەبینێك سەیری ئەو ئاوە بکەیت کەدەی خۆینەوە (ئەمەیان رۆژێك ئەندازیارێك پێی وتم) دەبینیت کە ئاو پڕیەتی لە کرمی ورد کە بەچاوی ڕووت نابینرێن، ئەوسا کرمەکان دەبینیتو ئاوەکە ناخۆیتەوە، کە ئاویشت نەخواردەوە

لەتینواندا دەمریت، ئەو زەڕەبینە بشکێنە، سەرۆك، تا کرمەکان یەکسەر ون بن و تۆ بتوانیت ئاو بخۆیتەوەو دەرونت فێنك بکەیتەوە.

ئینجا ڕووی لە دۆستە ڕازاوەکەی کردو، پێکە پڕ لە شەرابەکەی بەرزکردەوەو وتی:

-من، ئەی بوبولینای زۆر ئازیزم، ئەی هاوڕێ دێرینەکەی جەنگم، ئەم پێکە لەچاوی تۆ دەنۆشم، من لە تەمەنی خۆمدا چەندان پەیکەرم دیوە کە بەپێشی کەشتیەوە داکوتراون، مەمکیان لەنێو دەستیانداو سووراویان بەڕومەتو لێوەوە بوە، ئەوان هەموو دەریاکانی دنیایان لەڕوناکیا دیوەو سەریان کێشاوەتە هەموو بەندەرەکانەوە، کە کەشتیەکانیش تێك شکاون هاتوونەتە وشکانی و تا دوا ڕۆژی تەمەنیان پاڵیان بەدیواری مەیخانەیەکەوە داوە کە پەناگای ماسیگرو کەشتیەوانەکان بوە.

((بوبولیناکەم، ئەمشەو کەتۆ لەم کەناری دەریایەدا دەبینەم، مری خواردن و خواردنەوەمو چاوم کراوەیە، تۆ لەدیدی مندا یەکێکی لەوپەیکەرانەی کە بەپێشی کەشتیەکی گەورەوە دروست کرابێتو، منیش، هۆ مراویە قوتەکەم، دوا بەندەرتم، هەمان مەیخانەم کە کەشتیەوانەکان ڕوی تێ دەکەن و تیا دەخۆنەوە، وەرە، پاڵم پێوەدەو چارۆگەکانت هەڵدە، من، هۆ فریشتەکەی دەریام، ئەم لێوانە شەرابە کریتیە لە چاوی تۆ دەنۆشم.

هورتانس خانم کە قسەکان زۆریان کارلێ کردبوو، دەستی کردە گریان و خۆیدا بەسەرشانی زۆربادا، زۆربا سەری بەگوێمەوە ناو لەسەر خۆ پێی وتم:

-دەبینیت، سەرۆك، بەم قسە خۆشانەم سەرئێشەم بۆ خۆم دروست کرد، ئەمشەو کەوتمە کەوێڵی ئەم ژنۆکەیەوەو تازە لێ ناگەڕێت بڕۆم، ئەی چیبکەم؟ من دڵم بەحاڵی ئەم داماوانە دەسوتێت، بەڵێ، دڵم بە حاڵی هەموویان دەسوتێت.

ئەمجارە بەدەنگی بەرز ڕووی لە فریشتەکەی دەریاکردو وتی:

-مەسیح لەدایك بوە، خۆشی لەخۆمان.

باسکی ئالاندە باسکی ئەو ژنە میهرەبانەوە، دەست لەناو دەستو بەدزە نیگای یەکدیەوە، پێکەکانیان تا دوا قوم هەڵدا.

زۆری نەمابوو سپێدەی بەیان بدات کە ئەو ڕۆژە گەرمو تەختەخەوە گەورەیەم جێ هێشتو بەتەنیا ڕێی ماڵەوەم لەبەرگرت.

خەڵکی گوندەکە لەو شەوی جەژنەدا لە خواردنو خواردنەوە مڕببوونو، تێکرا نووستبوون، لەژێر ئەستێرە گەورەو درەوشاوە زستانیەکەدا هەموو دەرگاو پەنجەرەکانیان داخستبوو.

دنیا ساردبوو، دەریا دەی نرکاندو ئەستێرەی بەیان لەخۆرهەڵاتەوە کەوتبوە سەمای درەوشانەوە، من بە کەنارە دورو درێژەکەدا دەڕۆیشتم، یاریم لەگەڵ شەپۆلەکانیدا دەکرد، شەپۆلەکان هەڵدەبەزینەوە بۆ ئەوەی تەڕم بکەنو من هەڵدەهاتم. دڵخۆش بووەو لەگەڵ خۆمدا دەم وت:

((بەختەوەری ڕاستەقینە ئەوەیە کە مرۆڤ هیچ خولیایەکی نەبێت، وەك کۆیلەیەك کاربکات کە بەڕواڵەت خولیاکانی زۆرن، دور لە مرۆڤ بژی، هیچ پەیوەندی پێیانەوە نەبێتو خۆشی بوێن، لە جەژنی سەری ساڵدا هاوبەشی بکاتو، دوای ئەوەی تێری خواردو تێری خواردەوە تاقو تەنیا لە هەموو داوەکان ڕزگاربێت، بەسەر سەریەوە ئەستێرەو، لە لای چەپیەوە وشکانیو لەلای ڕاستیەوە دەریابێتو، لەناکاودا هەست بەوە بکات کە ژیان لەدڵیا دوا موجیزەی خۆی نواندوە، واتا بوە بە چیرۆکێك لەچیرۆکی فریشتەکان)).

ڕۆژ بەدوای ڕۆژدا تێ دەپەڕین، من بۆ خۆم ئازایەتیم بەخەرج دەدا، بەڵام لە قوڵایی دڵما هەستم بەخەمو ئازار دەکرد، لەماوەی هەموو ئەو هەفتەیەی جەژندا یادوەریەکان بەسەریان دەکردمەوەو، سنگمیان پڕ دەکرد لە ئاوازە دێرینەکانیو ئازیزە لەبیر کراوەکان، جارێکی دی ڕاستی ئەم وتە کۆنەم بۆ دەرکەوتەوە کە دەڵێت:

دڵی مرۆڤ چاڵێکی پڕ لە خوێنە، لەم بەرو ئەوبەری چاڵەکەدا ئازیزە لەدەست چوەکان لەسەرسك کەوتوون تا لە خوێنی خۆیان بخۆنەوەو زیندوببنەوە، چەندە ئەوانە لای ئێوە ئازیزتربن زیاتر خوێن دەخۆنەوە.

شەوی کۆتایی ساڵ کۆمەڵێك منداڵە وردکەی گوند بەلەمێکی گەورەی کاغەزیان هێنا، هاتنە کۆختەکەمانو بەزریکەو شادیەوە دەستیان بەخوێندنەوەی (کالاندا)[٢] کرد

((قەشە بازیلی مەزن لەوشارەوە کەتیا لەدایك بوە، لەشاری قەیسەریەوە گەیشت، لێرەداو لەبەردەم ئەم کەنارەشینەی کریتدا وەستا. خۆی بەسەر گۆچانەکەیدا داو لەپڕا گۆچانەکەی پڕبوو لەگەڵاو گوڵو سروودی جەژن دەستی پێکرد:

---

٢ Kalanda گۆرانیەکی میللی یونانیەو بەتایبەتی لەساڵی نوێدا دەوترێت.

((ماڵی تۆ، ئەی سەرۆك، پڕ لە گەنمو ڕۆنو زەیتونو شەراب بێت، ژنەکەیشت وەك کۆڵەکەیەکی مەڕمەڕ سەقفی ماڵەکەت ڕابگرێت.
کچەکەت شووبکاتو نۆکوڕو کچێکی ببێت
کوڕەکانت قوستەنتەنیە، شاری پاشاکانمان ئازاد بکەن.
ساڵی نوێتان پیرۆزبێت، مەسیحیەکان))

زۆربا بەخۆشیەوە گوێی گرتبوو، تەپڵی منداڵەکانی گرتبوە دەستو بەجۆشو خرۆشەوە دەیکوتا.

من تەماشام دەکردو بێ ئەوەی هیچ بڵێم گوێم ڕادێرابوو، وام هەست دەکرد گەڵایەکی دی لە دڵی من، واتا ساڵێکی تر دەکرێتەوەو هەنگاوێکی تر بەرەو ئەو چاڵە ڕەشە هەڵدەنێم.

زۆربا کە بەدەنگێکی زۆر بەرز لەگەڵ منداڵەکاندا گۆرانی دەوتو تەپڵی لێدەدا پرسی:

-چیتە، سەرۆك؟ چیتە، هاوڕێ؟ ڕەنگت پەڕیوەو پیربوویت، من لە ڕۆژانی وادا دەبمەوە بەمنداڵو وەك عیسای مەسیح جارێکی تر لەدایك دەبمەوە، بۆ خودی عیسایش هەموو ساڵێك لەدایك نابێتەوە؟ منیش وەك ئەو.

من لەسەر تەختە خەوەکە پاڵ کەوتمو چاوم لێك نا، ئەو شەوە دڵم نامۆیی دەکردو تاقەتی قسەکردنم نەبوو.

خەوم لێ نەدەکەوت، وەك پێویست بێت ئەو شەوە باجی هەموو کارەکانم بدەمەوە. هەموو تەمەنم وەك خەونێك، خێراو بەنادیاریو نەگونجاوی هێنایەوە بەرچاوم، بەناهۆمێدیەوە لێم ڕوانی، ژیانی خۆم وەك گەواڵە هەورێك هاتە بەرچاو کە بای کوێستان بەهەموو لایەکدا ڕای ڕفێنێتو شێوەی جیاواز جیاواز وەربگرێت. شی بێتەوەو دیسان یەك بگرێتەوە، شێوەی قوو، سەگ، شەیتان، دووپشكو مەیمون لەخۆ بگرێت، بەردەوام ڕیشاڵ ڕیشاڵ بێت، بایەکە هەر بیگێڕێو پاشان وەك کۆلکە زێڕینەی لێ بکات.

بەیانیدا، من چاوم نەکردەوە، دەمویست هەموو هێزو توانام لە ئارەزووە ئاگرینەکەمدا کۆ وەکەم، پەردەی مۆخ بدڕێنمو بچمە ناو ئەو کەناڵە تاریكو سامناکەوە کە لەوێوە هەموو دڵۆپێکی وجودی مرۆڤ دەڕژێتە ئۆقیانووسێکی

مەزنەوە، حەزم دەکرد ئەو پەردەیە زوو بدرێت، تابزانم ئەم ساڵی تازەیەم چۆن دەبێت...

-بەیانیت باش، سەرۆك، ساڵی نوێت پیرۆز.

دەنگی زۆربا بو کە جارێکی تر بەتوورەییەوە هێنامیەوە سەرزەوی، چاوم کردەوەو هەر لەوکاتەدا زۆربام بینی هەنارێکی گەورەی فڕێدایە بەردەرگای کۆختەکە. دەنکە تەڕو یاقوتیەکانی هەنارەکە تابەردەمی تەختە خەوەکەی من پەڕین، من چەند دانەیەکم لێ کۆکردنەوەو خواردمن و گەروم تەڕایی تێ کەوت.

زۆربا بەخۆشی و شادیەوە هاواری دەکرد:

-هیوادارم قازانجمان زۆربێت و کیژە جوانەکان بۆ خۆیانمان بەرن.

لە جێگاکەی هەستا، ریشی تاشی، جوانترین بەرگ! کە پانتۆڵێکی ماهوتی سەوز، چاکەتێکی خوری زبرو رەنگ قاوەیی، بالاپۆسێکیش کە تانیوەی پێستی بزن بوو لەبەرکرد، کڵاوە هەشتەرخانی‌یە روسیەکەی خۆی لەسەر نا، سمێڵی باداو وتی:

-سەرۆك، من دەچمە کڵێسا، وەك نوێنەری کۆمپانیەکە خۆمیان نیشان دەدەم، لەبەرژەوەندی کانەکە نیە پێمان بڵێن ((فراماسون)).

من بەم کارە زەرەرناکەم. کەمێکیش کات بەسەر دەبەم.

سەری دانەواند، چاوی هەڵتەکاندو لەبەر خۆیەوە وتی:

-بەڵکوو بێوەژنەکەیش ببینم.

خواو بەرژەوەندی کۆمپانیاو بێوەژن تێکەڵەیەکی گونجاویان لەزەینی زۆربادا دروست کردبوو. من گوێم لە دەنگی‌پێی بوو کە لەسەرخۆ دووردەکەوتەوە. ڕاپەڕیم و لە جێگاکەم هەستام، خەونەکەم نەهاتەدی و گیانم جارێکی دی خۆی لەزیندانی جەستەمدا بینیەوە.

*

جلەکانم لەبەرکردو بەدرێژایی کەناری دەریادا رێگام لەبەرگرتەوە، توند دەرۆیشتم و دڵخۆش بووم، دەت وت لە مەترسی یان گوناهێك ڕزگار بووم.

لەپڕا ئارەزوویەکی کرێسی (فزولی) ئەو سەرلەبەیانیە، بۆ پەی بردن بە ئایندەیەك کە هێشتا لەدایك نەبوە، لەپڕا وەك تاوانێك هاتە بەرچاوم.

بیرم لە بەیانیی رۆژێك كردەوە كە قۆزاخەیەکم بەقەدی درەختێکەوە بینی، ئەوکاتە بوو کە کرمی ئاوریشمەکە قۆزاخەکەی دڕیبوو، ئامادەی هاتنە دەرەوە بوو، زۆرم چاوەڕێ کرد، بەڵام ئەو درەنگ کەوتوو من بەپەلە بووم، بە تووڕەییەوە دانەویم و بەهەناسەی خۆم کەوتمە گەرم کردنەوەی، بەخێرایی قۆزاخەکەم گەرم کردو لەبەر چاومدا موجیزەیەك روویدا لەوە زووتر کە لە سروشتا روودەدات، قۆزاخەکە کرایەوە، کرمەکە بەکێشمەکێش خۆی دەرهاویشت، من لەو کاتەدا هەستم بە ترسێکی گەورە کرد کە هەتا ماوم لە یادی ناکەم، باڵی کرمەکە هێشتا نەکرابوەوە، بەهەموو هێزی لەشە لاوازو لەرزۆکەکەیەوە هەوڵی دەدا باڵی لێك بکاتەوە، من کە بەسەریا دانەوی بووم بەهەناسە کۆمەکیم دەکرد، وەلێ بێهودە بوو، دەبوو زیاتر سەبری لەسەر بکرێت، هەروەها کرانەوەی باڵەکانی پێویستی بەهەتاو بوو. بەلام تازە هیچ، هەناسەکەم وای لە کرمەکە کردبوو لاوازو بێ‌تین و لەناوەختا بێتەدەرێ. نائومێدانە تەکانێکی دایە خۆی، دوای چەند چرکەیەك بەسەر لەپی دەستمەوە گیانی دەرچوو.

بەبڕوای خۆم ئەم تەرمە بچووکە بارێکی زۆر گرانە بەسەر ویژدانمەوە، چونکە ئێستا زۆر چاك لەوە گەیشتووم کە دەست درێژی کردنە سەر یاسا مەزنەکانی سروشت تاوانێکی گەورەیە، نابێت ئێمە پەلە بکەین، نابێت ئارام لەبەرخۆمان هەڵبگرین و، دەبێت بە تەواوی دڵنیایەوە پشت بە رژێمی نەمری سروشت ببەستین.

لەسەر تاوێرە بەردێك دانیشتم تا بەهێوری، لە خۆمدا لەم بیرۆکەی ساڵی نوێیە بکۆڵمەوەو تاووتوێی بکەم. ئاه! خۆزگا ئەو مێروە بچووکە بیتوانیایە بەردەوام بەپێش چاومدا بفڕیایەو ڕێ نمایی بکردمایە.

-١١-

ئەمەندە بەخۆشیەوە لەخەو هەستام دەت وت جەژنانەم دراوەتێ، هەوا ساردو ئاسمان سایەقەو دەریایش لەبریسكو هوڕدا بوو.

ڕێگای گوندم لەبەرگرت، پێ دەچوو قوداسەكە كۆتایی هاتبێت، هەر بەدەم ڕێگاوەو بە گومانێكی گەلۆرانەوە لە خۆم دەپرسی كەلەم سەرەتای ساڵی نوێیەدا یەكەم كەس كە تووشی دێم بینینی بەخێر دەگەڕێت یان بەشەڕ؟ بەخۆم دەوت: خوا بكات منداڵێك بێت باوەشی پڕبێت لە یاریەكانی جەژن، یان پیرەمێردێكی چالاك بەبەرگێكی سپیو قۆڵی كراسێكی هەراوی گوڵ لەسەر چنراوەوە، دڵخۆشو هەوادار بەوەی كە ئازایانە لە ژیاندا كاری خۆی ڕاپەڕاندوە. هەرچەند دەچوومە پێشێو لەگوند نزیك تر دەبوومەوە ئەم دڵە ڕاوكێ گەوجانەیەم زیادی دەكرد.

لەپڕا ئەژنۆم شل بوو: لەسەر ڕێگای گوندەكە، لەژێر دار زەیتونەكاندا بێوەژنەكە دەركەوت، سەرتاپا سوری پۆشیبوو، سەرپۆشی ڕەشی بەسەردا دابوو، ئاغر ئاغر هەنگاوی لەسەر خۆی دەنا.

لەنجەو لارەكەی لە ڕۆیشتنی دەڵە پڵنگێكی ڕەش دەچوو، وام هەست پێكرد كە بۆنێكی زۆر خۆشی میسك ئەو ناوەی پڕ كرد، ویستم ڕا بكەم، زانیم ئەم دڕندەیە كە توورە بێت بێ بەزەییو بێ ئامانە، بۆیە تاقە ڕێگای ڕزگاربوونم ئەوەیە كە هەڵبێم، بەڵام چۆن؟ بێوەژن تادەهات نزیك تردەبوەوە، وام هەست كرد وردە بەردی سەر ڕێگاكە لەژێر پێیدا وەك لەشكرێكی بەسەردا بڕوات لەهاوارو ناڵەدا بوو، منی بینی سەری لەقاند، سەرپۆشەكەی داخزایە خوارێ، قژە قەترانیە ڕەشو بریسكەدارەكەی دەركەوت، بەنیگایەكی مەستانەوە زەردەخەنەیەكی بۆ كردم، جوانیەكی سەیر لەچاویا هەبوو، بەپەلە سەرپۆشەكەی هەڵگرتەوە، وەك شەرمی ئەوە گرتبێتی كە شاراوەترین نهێنی ژن، واتا زوڵفی دەركەوتوە.

من ویستم بدوێمو پیرۆزبایی ساڵی نوێی لێ بكەم، بەڵام وەك ئەو ڕۆژەی كە تونێلی كانەكە ڕووخاو گیانم كەوتە مەترسیەوە گەروم وشك بوو، ئەو قامیشانەی ببوونە پەرژینی دەوری باخەكەی بەدەم باوە دەلەرینەوە، خۆری زستانە كەوتبوە سەر لیمۆی ئاڵتوونی ڕەنگو نارنجە گەڵا تۆخەكان، هەموو باخەكە وەك بەهەشت دەدرەوشایەوە.

بێوەژن وەستا، دەستی بردو توند پاڵی بەدەرگای باخەکەوە ناو کردیەوە، ئەوساتە بوو کەمن بەبەردەمیدا تێپەڕیم، ئەو سەری وەرگێڕا، تەماشای کردمو بڕۆی هەڵتەکاند. دەرگاکەی بەکراوەیی هێشتەوەو هەر بەهەمان لارو لەنجەوە ڕۆیشتو لەپشت دارنارنجەکانەوە ون بوو.

چوونە ژوورەوە لە دەرگاوە، دەرگا داخستن، کەوتنە دوای بێوەژن، ناوقەدی بگریو بێ ئەوەی وشەیەکی لەگەڵدا بڵێی بەرەو تەختە خەوە گەورەکەی بەریت کارێکی پیاوانەیە! کارێکە بێگومانم باپیرم کردوویەتیو هیوادارم ئەوەی منیش بیکات. بەڵام من هەر لەوشوێنەدا وەك بزمار داکوترا بووم، دوودڵ بوومو بیرم دەکردەوە. لەبەر خۆمەوەو بەپێکەنینێکی تاڵەوە وتم: ((خوا یاربێت لەلە تەمەنەکەی ترو، ژیانەکەی تردا لەم کارە چاکتر دەکەم))

کەوتمە سەر ڕێگایەکی پڕ لەدارو درەخت، هەستم کرد گرێ یەکم لەسەردڵە ، وەك ئەوەی گوناهێکی گەورەم کردبێت، وێڵ وێڵ بەهەموو لایەکدا دەگەڕام، هەوای سارد لەرزی لێ هێنابووم، بێ هوودە لە هەوڵی ئەوەدا بووم دیمەنی لەنجەولارو زەردەخەنەو چاو سنگی بێوەژن لەبیر خۆم بەرمەوە، بەڵام ئەو دیمەنانە بەردەوام دەهاتنەوە بەرچاومو لەوەدا بوو هەناسەم لێ بڕن.

درەختەکان هێشتا بێ گەڵا بوون، وەڵێ چرۆیان کردبوو، چرۆکان هەڵئاوسابوونو پڕ بوون لە شیلەو ترەکی بوون، لەهەر چرۆیەکدا هەست بەچڵی تازەو گوڵو میوەی ئایندە دەکرا کە لەوێدا کۆبوونەتەوەو بۆسەیان داناوە، تا لەدەرفەتێکدا بەرەو ڕووناکی دەرپەڕن.

گەورەترین موجیزەی بەهار لەو پێگەیشتنەدایە کەلەبن ئەو توێکڵو پۆستە وشکانەی درەختدا، شەوو ڕۆژ، بەبێدەنگیو بەنهێنی لەناو دڵی زستاندا دەیکات.

لەناکاودا هاوارێکی شادیم لێ هەستا، بەرانبەرم، لەپەنایەکی باگردا، درەختێکی چوالەم بینی کە پێش وەختو لەناوەڕاستی زستاندا گوڵی گرتبوو، ڕێگای بۆ هەموو درەختەکانی دی خۆش کردبوو، موژدەی بەهاری بۆ هێنابوون.

هەستم بە ئاسودەییەکی مەزن کرد، بەقووڵی بۆنی تازەو خۆشم هەڵمژی، کەوتمە لاڕێو لەژێر لقە گەڵا گرتوەکانی درەختەکەدا چوارمشقی دانیشتم.

ماوەیەکی زۆر بێئەوەی بیر لەهیچ بکەمەوە وبێ ئەوەی خەمێکم هەبێت هەر بەدڵخۆشیەوە مامەوە، لەئەبەدیەتدا بوومو لەبن یەکێك لەدارەکانی بەهەشتدا دانیشتبووم.

لەپڕا دەنگێکی قەبەی جانەوەر ئاسا هێنامیەوە سەرخۆم.

-تۆ لەم کونەدا چی دەکەیت، سەرۆك ماوەیەکە بەدواتدا دەگەڕێم، ئەوەندەی نەماوە بۆ نیوەڕۆ، دەی بابڕۆین.

-بۆ کوێ؟

-بۆ کوێ؟ تازە دەپرسیت بۆ کوێ؟ بۆ لای ئەو بەچکە بەرازە شیرە خۆرەیە، ئەی پرسیت نیە؟ ئێستا ئەو کودەڵە بەرازە لە تەنوور هاتۆتە دەرێ، بەڕاست دەبێت چ بۆن‌و بەرامەیەکی هەبێت؟ دەم پڕ دەکات لە ئاو، دەی بابڕۆین.

لە جێگاکەم هەستام، دەستم بە قەدی زبری دار چواڵە پڕ لەڕازەکەدا هێنا کە توانیبووی ئەم موجیزەی گوڵ کردنە دروست بکات، زۆربا چوست‌و چالاك‌و بەشەوقەوە لەپێشەوە دەڕۆیشت. پێویستیە سەرەکیەکانی مرۆڤ-یەعنی خواردن‌و خواردنەوەو ژن‌و سەما- هەمیشە وەك کانیەکی تەقیو لەلەشی بەتواناو ژەم بردەی زۆربادا جۆش‌و خرۆشی هەبوو.

زۆربا شتێکی بەدەستەوەبوو، پێچرابوو بە کاغەزێکی پەمەییەوەو بەدەزوویەکی ڕەنگ ئاڵتوونی بەسرابوو. بەپێکەنینەوە لێم پرسی:

-ئەمە جەژنانەیە؟

زۆربا کە دەیویست هەڵچوونە دەرونیەکەی خۆی بشارێتەوە دایە پێکەنین‌و، بێ ئەوەی لایکاتەوە وتی:

-دەمەوێت کەمەکێك دڵی ئەو منداڵە خۆش بکەم، ئەم دیاریە ڕۆژە خۆشەکانی رابووردوی بیردێنێتەوە..ئاخر هەروەك پێشان وتم: ئەو ژنە، ژنیش بوونەوەرێکە هەمیشە گلەیی لەبەختی خۆی هەیە.

-وێنەیە؟

-دەی بینیت.. پەلەمەکە.. دەی بینیت، من خۆم دروستم کردوە، با زووتر بگەین.

خۆری ئەو نیوە ڕۆیە ئێسکی گەرم دادەهێنا، دەریایش خۆش‌و خەندان خۆی بەهەتاوەکە گەرم دەکردەوە، دوورگەیەکی دورو تەنیا،لەتەمێکی تەنکەوە ئالابوو، لەدوورە وە وات دەبینی کەلە دەریاکە هاتۆتە دەرێو بەسەر ئاوەکەوە مەلە دەکات.

لە گوندەکە نزیك دەبووینەوە، زۆربا هاتە بن دەستمەوەو لەسەر خۆ وتی:

—دەزانیت، سەرۆك، پارۆ لەكڵێسابوو، من لەپێشەوەو نزیك بەدروود خوێنەكان بووم كە لەپڕا هەموو پەیكەرە پیرۆزەكان گەشانەوەو، مەسیح‌و مریەم‌ودوانزە حواری[1] كە درەوشانەوە. من نیشانەی خاچم كێشاو بەخۆم وت!((دەبێت چی ڕوبدابێت؟ خۆرهەڵاتبێت؟))

كە ئاوڕم دایەوە، بێوەژنەكە لەوێ بوو.

من هەنگاوم هەڵگرت‌و وتم:

—لەبارەی ئەو ژنەوە زۆرمان قسەكردوە، ئیتر بەسە زۆربا.

بەڵام زۆربا كەوتە پەلە بەدوامداو وتی:

—من ئەوم لەنزیكەوە دی، سەرۆك، خاڵێكی لەسەر گۆنایە مرۆڤ شێت دەكات، بەڕاست خاڵی سەر گۆنای ژن ڕازێكە بۆ خۆی، وا نیە!

بەسەرسامیەوە چاوی كردەوە:

—تۆ سەرنجت داوە سەرۆك؟ لەسەر پێستێكی ناسك‌و تەنكەوە لەپڕا دەكەویت بەسەر خاڵێكی ڕەشدا. باشە، ئەمە بەسە بۆ شێت بوونی مرۆڤ، تۆ هیچ لەم مەسەلەیە دەزانیت، سەرۆك؟ لەم ڕووەوە كتێبەكانت دەڵێن چی؟

—خوا كتێبەكانم ببڕێت.

زۆربا لەخۆشیا دایە قاقای پێكەنین‌و وتی:

—ئافەرین، وردە وردە خەریكی تێ دەگەیت.

بەجووتەو بێ وەستان بەبەردەم چایخانەكەدا تێ پەڕین، خانمە میهرەبانەكەمان كوودەڵە بەرازێكی لەناو تەنوورەكەدا بۆ لێ نابووین.

لەبەردەرگا وەستابوو چاوەڕێی دەكردین.

هەر ئەو قردێلە زەردە ڕەنگ كەناریەی پێشوی لە ملیەوە ئاڵاندبوو، سپیاوێكی زۆری دابوو لەڕووی‌و سوراوێكی خەستی لێویشی كردبوو، سیمایەكی سەیری

---

[1] Apostles دوانزە هاوكارەكەی حەزرەتی عیسان كەدوای خۆی پەیامی مەسیحیەتیان بەڕاستی بەخەڵكی گەیاندو ئەمانەن: پوتروس، ئەندریاس، یاقوبی گەورە، یوحەنا،توما، یاقوبی بچووك، یەهودا، فیلپس، برتولماس، مەتی، شەمعون، متیاس، هەندێك جارلە باتی دواناو ناوی یەهودای ئەسخەریوتی دێت كە بوە هۆی لەخاچدانی مەسیح‌و كوشتنی. (وەرگێڕ)

هەبوو! کە ئێمەی بینی لەخۆشیا هەموو لەشی کەوتە جووڵە. چاوە بچووکەکانی شەیتانانە گێڕاو بە سمێڵە بادراوەکەی زۆرباوە گیربوون.

هەر ئەوەندەی دەرگای دەرەوە داخرایەوە زۆربا دەستی لەناو قەدی ئاڵاندو وتی:

-جەژنت پیرۆز، بوبولیناکەم، سەیری چیم بۆ هێناویت!

ئینجا ملە چرچو لۆچەکەی ماچ کرد.

پیرە فریشتەی دەریا وەك ختووکەی درابێت ڕاچڵەکی، بەڵام لەخۆی نەگرت، چاوی لەدیاریەکەی زۆربا بڕی، وەری گرت، گرێی دەزوە ئاڵتونیەکەی کردەوە، تەماشای کردو قیژاندی.

من خۆم دانەواند تا تەماشای بکەم، زۆربای بێژۆ لەسەر پارچە مقەبایەکی ئەستوور بەچوار ڕەنگی سوور، زەرد، خۆڵەمێشیو ڕەش، وێنەی چوار کەشتی گەورەی شەڕکەری کێشابوو، هەریەکێکیان ئاڵای خۆی بەسەرەوەو لەناو دەریایەکی شیندا بوون. لەپێشی هەر کەشتیەکدا فریشتەیەکی جوانی دەریا کە هورتانس خانم بوو، ڕوتو سپی، بەقژی پەخشانو مەمکی قوتیەوە، بەکلکێکی ماسی ماڕپێچو قردێلەی زەردو ناسکی گەردنیەوە بەسەر شەپۆلەکانەوە مەلەی دەکرد، چوار دەزوی بەدەستەوە بوو، هەر چوار کەشتیە شەڕکەرەکان، کەئاڵای ئینگلیزو ڕوسوفەرەنساو ئیتاڵیایان پێوە بوو بەدەزوەکە ڕای دەکێشان، لەهەر گۆشەیەکی تابلۆکەدا، ریشێك، کە ڕەنگیان سوورو زەردو خۆڵەمێشیو ڕەش بوو هەڵواسرابوون.

گۆرانی بێژی پیر کە زوو لەمەبەستەکە گەیشت، لەکاتێکدا بە هەواو فیزێکەوە ئامارەی بۆ لای فریشتەکەی دەریا کرد وتی:

-ئەمە منم.

هەناسەیەکیشی هەڵکێشاو دیسان وتیەوە:

-ئای،ئای ! منیش ئەوسا یەکێك بووم لە دەوڵەتە گەورەکان.

ئاوێنە خڕو بچووکەکەی سەروی تەختە خەوەکە کەنزیك بەقەفەزی تووتیەکە بوو داگرتو تابلۆکەی زۆربای لەشوێنەکەی هەڵواسی. لەژێر ئارایشتە خەستەکەدا دیار بوو ڕەنگی گۆنای تێك چووبوو.

هەرلەوکاتەدا زۆربا چوبوە ناو موبەقەکەوە، چونکە برسی بوو، کودەڵە بەرازەکەی لەدەفرێکی گەورەدا هێنا، بوتڵێك شەرابی نایە بەردەستی خۆیو هەر سێ لێوانەکەی پڕ کرد، دەستی پێکداداو هاواری کرد:

—دەی فەرموونە سەر سفرە، لە بەشی سەرەكیەوە كە گەدەمانە دەست پێ دەكەین، پاشان، خانمەكەم دەچینە سەر خوار گەدەیش.

بەڵام هەناسەی ساردی پیرە فریشتەی دەریا دۆخەكەی شێواندبوو، ئەویش لەهەر سەری ساڵێكدا قیامەتێكی خۆی هەبوو، دەبوو بەژیانی رابوردویدا بچێتەوەو هەست بكات بەفیڕۆ چوە، لەسەری ئەوژنەدا، شار گەلێكی گەورە، پیاوانی جیاواز، بەرگی ئاوریشمین، بوتڵێ شامپانیو ریشە عەتراویەكان دەبوو وەك رۆژە شكۆمەندەكانی ئەوسایان لەگۆڕی یادوەریەكانیەوە زیندوببنەوەو هاوار بكەن.

ژنە بەنازەوە وتی :

—من هیچ برسیم نیە، دڵم هیچ نابات، هیچ...

لەبەردەم مقەڵیەكەدا بەچۆكداهاتو پشكۆ خەڵوزەكانی سەروبن كرد، شەوقی ئاگرەكە لەڕوومەتە تێك قوپاوەكانیەوە دەردەكەوت، تاڵێكی زوڵفی لەناوچاویەوە داكەوتە نێو ئاگرەكە، بۆ كڕوزی ناخۆشی قژە سووتاوەكە ژوورەكەی پڕ كرد، كە بینی ئێمە هەر لێی ناپرسین جارێكی ترهەر لەبەرخۆیەوە وتی:

—نامەوێت بخۆم...

زۆربا توورە بوو، دەستی كردە مستەكوڵەو ماوەیەك بەدوودڵی مایەوە، ئیتر یان دەبوو ئێمە پێكەوە خەریكی خواردنی كودەڵە بەرازی ناو تەنوور بین و ژنەش لەبەرخۆیەوە داخ و خەفەت هەڵبرژێت، یان دەبوو زۆربا لەبەردەمیا بكەوێتەسەر ئەژنۆ، لەباوەشی بگرێت و بەقسەی خۆش دڵی بداتەوە، من لەدەمو چاوە خۆر ئەنگازەكەی زۆربادا بەچاكی هەستم بەم دڵە ڕاوكێیە دەكرد.

لەپڕا دەمو چاوی زۆربا هاتەوە سەر خۆی، لەوە دەچوو بڕیارێكی دابێت، بەچۆكدا هات، هەردوو ئەژنۆی فریشتەی دەریای گرت و بەدەنگێكی پڕ لەسۆزەوە وتی:

—مراویەكەم، ئەگەر نەخۆیت دنیا كاول دەبێت، تۆزێك بەزەیی، ئازیزەكەم ئەم پارچە گۆشتە بەرازە مەیل بفەرموو.

پارویەك لەگۆشت بەرازەكە، كە ڕۆنی لێ دەتكا كردی بەدەمیەوە، پاشان باوەشی پیاكرد، هەڵی گرت و لەسەرخۆ لەسەر كورسیەكەی خۆی كە لەنێوان هەردووكماندا بوو داینا، دیسان وتی:

-بخۆ، ماڵەکەم بخۆ، با بازیلی پیرۆز بێتە دیکەمانەوە، خۆت دەزانیت ئەگەر نەخۆیت ئەو حەزرەتە نایەتە ناو دێو دەگەڕێتەوە بۆ قەیسەریەی وڵاتی خۆی، ئەوسا کاغەزو قەڵەمو کێکی جەژنو جەژنانەو بەلەیستۆکەکانی منداڵانو تەنانەت ئەم بەرازە شیرە خۆرەیە دەباتەوەو دەڕوات، کەواتە مراویەکەم دەست بکەرەوەو بخۆ.

بەدوو پەنجەی ختووکەی ژێر باڵیدا، پیرە فریشتەی دەریا لەتاوا دایە پێکەنین، چاوە بچووکە سوور داگەڕاوەکانی سڕیو کەوتەخواردنو جاوینی پارچە گۆشتە بەتامەکە.

لەوکاتەدا دوو پشیلەی عاشق، لەسەربان، کەوتبوونە دەنگە دەنگ، هەردووکیان بەرکێکی زۆرەوە لەیەکتریان دەمراند، دەنگیان پڕی هەڕەشەو گوڕەشە بوو، لەپڕا گوێمان لێ بوو بەربوونە داپڵۆسینی یەکتری، زۆربا بەچاوداگرتن لەپیرە فریشتەی دەریاو لاسایی کردنەوەی پشیلەکان کەوتە میاو میاو کردن.

ژنە پێکەنیو لەژێر مێزەکەوە دەستی زۆربای گوشی، دەمی کرابووەوەو بەخۆشیەوە کەوتەخواردن.

خۆر دا کەوت، لەپەنجەرە بچووکەکەوە هاتە ژوورێو کەوتە سەر پێی خاتوونمە میهرەبانەکەمان، بوتڵەکە تەواو ببوو، زۆربا کەسمێڵی وەك سمێڵی پشیلەی کێوی قیت کردبوو لەهورتانس خانم نزیك کەوتەوە، ئەوکزۆڵەی کردبوو، سەری بردبوە نێو شانیو دەلەرزیو هەستی بەگەرمی هەناسەی سەرخۆشانەی زۆربا دەکرد.

زۆربا سەری وەرگێڕاو پرسی:

-بەڕاستی سەرۆك، ئەم نهێنیە چیە لەمندا کە هەموو شتێکم بەپێچەوانەوەیە. کە منداڵ بووم لەپیرەمێردێك دەچووم، یەعنی وشكو مۆن بووم، زۆرم قسە نەدەکردو، دەنگێکی قەبەی وەك دەنگی پیرەمێردم هەبوو، پێیان دەوتم لەباوە گەورەم دەچم. بەڵام چەند گەورەتر بوومایە سەرکێش تر دەبووم، لەبیست ساڵیدا شتی قۆرم دەکرد، بەڵام زۆر نا، لەوشتە قۆڕانەی هەموو کەسێك لەوتەمەنەدا دەیانکات.

لە چل ساڵیدا وردە وردە هەستم بەوەکرد کە لاوم، ئەوسا کەوتمە دوای کەر بازاریەکی گەورەوە. ئێستایش کەتەمەنم شەست ساڵە -بەینی خۆمان بێت سەرۆك،

شەستو پێنج ساڵم- بەڵێ، ئێستا کە کەوتومەتە تەمەنی شەست ساڵیەوە بەڕاستی دنیام لا زۆر بچووك بۆتەوە، تۆئەمە چۆن لێك دەدەیتەوە، سەرۆك؟

پێکەکەی هەڵ گرت، بەویقارەوە ڕووی لەخانمەکەی کردو بەدەنگێکی خۆ نواندنەوە وتی:

-بەخۆشیت بوبولیناکەم هیوادارم ئەمساڵ ددان دەربکەیتو بڕۆی قەیتانیو جوانت بۆ دەربێتو، پێستی تازەو ناسکی وەك پێستی هەڵوژەت بۆ دروست بێت. ئەوسا ئەم قردێله باریكو پۆخڵانە تووڕبدەیت، پێم خۆشە شۆڕشێکی تر لەکریتدا هەڵبگیرسێتو چوار دەوڵەتی گەورە بەدەزگا جەنگیەکانیانەوە بگەڕێنەوە، هەر کەشتیەکی جەنگی کاپتنێکی خۆی لەگەڵدابێتو هەر کاپتنێکیش ریشێکی لوولو عەتراوی خۆی هەبێت، تۆیش، ئەی فریشتەی دەریایی من، جارێکی دی لەنێوان شەپۆلەکانەوە سەردەربهێنیتو بەدەنگی خۆشی دڵبەرانەوە گۆرانیەکان بڵێیتەوە، هیواداریشم ئەو کەشتیانە کەخۆیان بەم دووبەردە سەختەدا دەکێشن بشکێنو پارچەپارچە بن.

زۆربا ئەمەی وتو پەنجە گەورەکانی نایە سەر هەردوو مەمکە شلو شاوەکەی خانمی میهرەبان.

جارێکی تر زۆربا داگیرسایەوە، دەنگی هەوەس بازانەی گڕبوو، من پێکەنیم، جارێکیان لەسینەمادا پاشایەکی تورکم دیبو لەمەیخانەیەکی پاریسدا بەدمەستی دەکرد، یەکێك لەژنە کار گەرە قژ زەردەکانی نابوە سەر ڕانی، کەگەرم دەبوو گوڵینگەی تەربووشەکەی سەری لەسەر خۆ بەرز دەبووەوە، ماوەیەك بەشێوەیەکی ئاسۆیی دەمایەوەو، لەپڕا دیسان بەرەو ئاسمان ڕاست دەبووەوە.

زۆربا پرسی :

-بۆ پێدەکەنیت، سەرۆك؟

بەڵام خانمی میهرەبان هێشتا هەستی لای قسەکانی زۆربا بوو.

هەناسەیەکی هەڵکێشاو وتی:

-ئاه ... زۆرباکەم، بۆ شتی وادەبێت؟ کەلاویەتی ڕۆیشت ئیدی ناگەڕێتەوە،

زۆربا زیاتر لێی نزیك كەوتەوە، تا كورسیەكانیان پێكەوە چەسپی، كاتێك ویستی سێیەم دوگمەی یەعنی دوگمەی سەرەكی كراسەكەی هورتانس خانم بكاتەوە وتی:

–گوێ بگرە، مراویەكەم، گوێ بگرە بزانە چ دیاریەكی گەورەت دەدەمێ، ئێستا پزیشكێك هەیە موجیزە دروست دەكات، ئەم پزیشكە دەرمانێكت دەداتێ، ئیتر شروبە یان تۆزە نایزانم. تەمەنی مرۆڤ دەكاتەوە بە بیست یان بیستو پێنج سالی، خەم مەخۆ ئازیزم، من دەنێرم لە ئەوروپاوە بۆت بێنن.

فریشتەی دەریاكەمان ڕاچەنیو پێستە سوورەكەی سەری لەنێوان قژە تەنكەكەیەوە بریسكایەوە، باسكە گۆشتنەكەی لەئەستۆی زۆربا ئالاندو وەك پشیلەیەكی مێچكە خۆی تێ هەڵسو، بەنازو نوكەوە بەزۆربای وت:

–ئەگەر ئەودەرمانە شروبە، ئازیزەكەم، ئەگەر شروبە با قەرابەیەكم بۆ بێنن، ئەگەر تۆزیشە ...

زۆربا كە سێ یەم دوگمەیشی كردبووە، وتی:

–جەوالێكی گەورە.

پشیلەكان كە ماوەیەك بێدەنگ بوون كەوتنەوە قوڕو پف، دەنگی یەكێكیان پاڕانەوەو لالانەوەو دەنگی ئەوی دی توورەیی و هەڕەشە بوو.

خانمەكەی ئێمە باوێشكێكی داو چاوی خومار بوو، لەوكاتەدا كە بەنازەوە لەسەر ڕانی زۆربا دانیشتبوو وتی:

–گوێت لەدەنگی ئەوحەیوانە پیسانەیە؟ تەریق نابنەوە ..

سەری بەلاملی زۆرباوە ناو هەناسەی هەڵكێشا، زیاد لەئەندازەی خۆی خواردبوویەوەو چاوانی لێڵ ببوون.

زۆربا مەمكی لەچنگ گرتو لێی پرسی:

–بیرلەچی دەكەیتەوە، پشیلە جوانەكەم؟

پیرە فریشتەی دنیادیدە بەدەنگی گریاناویەوە لەسەر خۆ وتی:

–لە ئەسكەندەریە .. بێروت.. كوستەنتەنیە..لەتوركەكان.. عەرەبەكان.. لەشەرابەكان.. كورسیە زڕ كفتەكانو گوڵینگە سوورەكان.

دیسان هەناسەی هەڵكێشایەوە.

–بەو کاتانەیش کە شەوانە عەلی بەگم لادەمایەوە، ئای چ سمێڵێکی پێوە بوو، چ برۆیەك، چ باسکێك! تەپڵ لێدەرو زورنا ژەنی بانگ دەکردو لە پەنجەرەوە پارەی بۆ هەڵدەدان، ئەوانیش لە حەوشەکەی منذا تا بەیانی دەیان کوتا.

ژنە دراوسێکان لە حەسودیا دیقیان دەکردو دەیان وت: ((عەلی بەگ ئەمشەویش لای خانمە))

((پاشان، لە کوستەنتەنیە سلێمان پاشا نەی دەهێشت ڕۆژانی هەینی بڕۆمە دەرێو بگەڕێم، چونکە لەوە دەترسا کاتێك کە سوڵتان دەچێت بۆ نوێژی جومعە بمبینێت و عاشقی جوانیەکەم ببێت و بمفرێنێت، بەیانی کە لەماڵەکەم دەچوە دەرێ سێ لاوی قولەڕەشی لەبەردەم ماڵەکە دەکردە پاسەوان تا هیچ پیاوێك لەوناوە نزیك نەبێتەوە، ئاخ سلێمانۆکەکەم!))

لەژێر کراسەکەیەوە دەستەسڕێکی گەورەی چوار گۆشە لەسەرکراوی دەرهێناو وەك کیسەڵێ ئاویی کەوتە فیشکە فیشك و گاز لێ گرتنی دەستە سڕەکە.

زۆربا بەبێزاریەوە خستیە سەر کورسیەکەی تەنیشتی و بەتووڕەییەوە لە سەر جێگاکەی هەستا، دووسێ جار بەناو ژوورەکەدا گەڕاو ئەویش کەوتە فیشکە فیشك، لەناکاو وای هەست کرد ژوورەکەی لێ هاتۆتەوە یەك، داردەستەکەی هەڵگرت و چوە ناو حەوشەکە، پەیژەکەی بەدیوارەکەوە نا، چاوم لێی بوو کەهەر بەرکەوە دووپلەی بە هەنگاوێك دەبڕی، هاوارم لێ کرد:

–هێی زۆربا، دەتەوێت لە کێ بدەیت؟ سلێمان پاشا؟

لەوەڵامدا وتی:

–ئەم پشیلە پیس و بەدانە ناهێڵن ئاسوودە بین و، بازێکی داوچوە سەربان.

هورتانس خانم بەتەواوی سەرخۆش بوو، زوڵفی ئاڵۆزو چاوی پف کردویشی نابوونە سەر یەك، لەدەمە بێ ددانەکەیەوە قوڕو پفی بوو، خەو بەرەو شارە گەورەکانی خۆرهەڵات، باخە پەرژین کراوەکان، ژورە تاریکەکانی کۆشکی پاشا عاشقەکانی کردبووەوە. لەدەریاکانی دەپەڕاندەوەو خۆی دەبینی کە ڕاوە ماسی دەکات، چوار قولاپی هەڵداوەو چوار کەشتی جەنگی پێوە بوون. پیرە فریشتەی دەریا

خۆی بە ئاوی دەریاکە پاك‌و فێنك کردبووەوە، لەخەوە خۆشەکەیدا زەردەخەنەی دەهاتە سەرلێو.

زۆربا بەدارەکەی دەستیەوە کە هێشتا هەر ڕای دەوەشاند گەڕایەوە ژووری، کە بەو حاڵەوە چاوی بەژنەکە کەوت وتی:

–خەوی لێ کەوتوە؟ سۆزانیە نووستوە؟

وتم: بەڵێ: دکتۆر ڤۆرۆنوف[2] کەپیر جوان دەکاتەوە بردوویەتی، شا زۆربا خەو هەڵی گرتوەو بردویەتی، ئێستا ئەو تەمەنی بیست ساڵەو لە ئەسکەندەریەو بیرۆتدا پیاسەدەکات.

زۆربا دەستی کردە بۆڵەبۆڵ، تفی لەسەر زەویەکە کردو وتی:

–بابڕوا، پیرەسەگی پۆخڵە، سەیری چۆنیش پێدەکەنێ، کێ چوزانێ بەکێ پێ دەکەنێ! سەرۆك هەستە بابڕۆین.

شەو کڵاوەکەی تەپاندەسەری‌و دەرگاکەی کردەوە.

وتم : ئەمە ڕاست نیە، وەك بەراز خۆراکەکەی بخۆین‌و، پاشان بەتەنیا جێی بهێڵین‌و بڕۆین.

زۆربا بەدەنگی بەرز وتی:

–بەتەنیا نیە، لەگەڵ سلێمان پاشادایە، بۆنای بینیت؟ ئێستا بە ئاسمانی حەوتەما دەگەڕێت، ئەم ژنە پیسە، بابڕۆین، سەرۆك.

بەوسەرمایە هاتینە دەرێ، مانگ بەئاسمانەوە لە سەرخۆ دەجوولا.

زۆربا بەبێزاریەوە وتی:

–تف لەم جۆرە ژنانە، بەڵام گوناه لەوانەوە نیە، لە ئێمەوەیە، لە ئێمەی بێ عەقڵ‌و شێتەوە، لە سلێمان پاشاکان‌و زۆرباکانەوەیە.

دوای کەمێك بەرکەوە وتی:

–گوناه لە ئێمەیشەوە نیە، ها؟ تەنیا کەسێك گوناهبارە، ئەویش بێ عەقڵ‌و شێتێکی گەورەیە، سلێمان پاشای گەورە، بێگومان دەزانیت مەبەستم کێیە؟

لە وەڵامیدا وتم: ئەگەر هەبێت، ئەی ئەگەر نەبێت چۆن؟

---

[2]Dr. Voronof

–ئەگەر نەبێت ئەوا ئێمەیش هیچ قسەیەکمان نیە.

ماوەیەکی زۆر بێ دەنگ هەنگاوی فراوانمان نا، بێگومان زۆربا بیری سەیرو سەمەرەی بەمێشکا دەهات، چونکە بەردەوام دارەکەی دەستی بەسەر وردە بەردی ڕێگاکەدا دەکێشاو تفی لەزەوی دەکرد، کتو پڕ ڕووی تێ کردمو وتی:

–باپیرم خوا لێی خۆش بێت، باش ژنی دەناسی، ئەو بێچارەیە زۆری ژن خۆش دەویست، بەڵام ئەوان لە ژیانیدا زۆریان بەلا بەسەر هێنا بوو، بەمنی دەوت: ((ئالکسیس، کوڕەژیکەڵەکەم، لەگەڵ ئەوەدا کە هیوای خۆشیت بۆ دەخوازم ئامۆژگاریەکیشت دەکەم، هەرگیز بڕوابەژن مەکە، خوای گەورە کەویستی ژن لەپەراسووی ئادەم دروست بکات شەیتان خۆی خستە شێوەی مارەوەو هەرتەواو لەکاتی خۆیدا پەلاماری داو پەراسووەکەی دزیو هەلات، خوا دوای کەوتو گرتی، بەڵام شەیتان لەنێو پەنجەکانی خواوە تێی فرتاندو بۆی دەرچوو، تەنیا شاخەکانی بەدەستی خواوە مانەوە، خوا فەرمووی: ((کەیبانووی باش تەشیشی نەبێت دەتوانێت بەکەوچك بڕێسێت. زۆرباشە، منیش ژن لە شاخی شەیتان دروست دەکەم))

ئیتر بۆ بەدبەختی ئێمە، ئالکسیسی بچکۆلەم، خوا ئەم کارەی کرد، بۆیە ئێستا ئیشو کاری ئێمە لەگەڵ شەیتاندایە، دەست بۆ هەر شوێنێکی ژن بەریت، بێ جیاوازی، ئەوە دەست بۆ شاخی شەیتان دەبەیت، خۆت لەژن دوور بخەرەوە، کوڕەکەم، هەر ژنیش بوو سێوی بەهەشتی دزیو لەناو سنگیا شاردیەوە، ئێستا ئەو نەفرەت لێ کراوە بەو سێوانەوە خۆی بادەدا، تۆیش، خواگرتوو ئەگەر لەوسێوانە بخۆیت عەمرت کورتە، ئەگەر لێیشی نەخۆیت هەر عەمرت کورتە، ئیدی چ ئامۆژگاریەکت بکەم، کوڕەکەم؟ ئێستا چیت پێ خۆشە بیکە)).

ئەمە ئەو ئامۆژگاریانە بوو کە خوا لێخۆشبووی باپیرم کردمی، بەڵام من عاقڵ نەبوومو بەقسەم نەکردو هەمان ئەو ڕێگایەم گرتە بەر کە ئەو پیایدا تێ پەڕیبوو، بۆیە کەوتمە ئەم ڕۆژەی کەتیایدا دەمبینیت.

خێرا لە گوندەکە دەرچووین، مانگە شەوێکی بەتەم بوو، بیر لەوە بکەرەوە سەرخۆش بیت، بڕۆیتە دەرێ بۆ ئەوەی هەوایەك هەڵمژیت و لەپڕا ببینیت دنیا گۆڕاوە! ڕێگاکان ببوونە ڕووباری شیر، چاڵ و چۆڵیەکان بەقسڵ پڕ کرابوونەوەو چیاکانیش بەفر دایپۆشیبوون، دەست و دەمو چاوو گەردنی تۆیش وەك سکی گوڵ ئەستێرە بدرەوشێتەوەو مانگیش وەك میدالیێکی خڕو سەیر بەسنگتەوە هەڵواسرابێت.

ئێمە بێدەنگ بووین و بەپەلە دەڕۆیشتین، مەستی مانگە شەوو شەراب بووین و هەستمان بەوە نەدەکرد کەپێمان بەسەر زەویەوەیە، لەدوامانەوە، لەگوندە نوستوەکەدا، سەگەکان کەوتبوونە سەربان، تەماشای مانگیان دەکردو نائومێدانە دەیان لوراند، ئێمەیش، بێ هیچ، لەخۆمانەوە حەزمان دەکرد مل درێژ بکەین و بکەوینە لورەلور.

بە بەردەم باخی بێوەژنەکەدا تێ پەڕین، زۆربا وەستا، شەراب و خواردنی چاك و مانگە شەو سەریان گەرم کردبوو، ملی درێژ کردو بەدەنگە ناقۆڵاکەی کە لەزەڕینی چوارپێ دەچوو دەستی بەخوێندنەوەی شیعرێکی بێ ئەدەبانە کرد، کە هەر خۆی لەوێداو بەو حاڵی مەستیەوە دانابوو:

ئەو لەش و لارە جوانەتم
لەسەرەوە تاپێت خۆش دەوێت
مار ماسی زیندو قوت دەداتو، بەزەبرێك لەپەل و پۆی دەخات
دیسان وتی: ئەمیش یەکێکە لەشاخەکانی شەیتان، دەی بابڕۆین سەرۆك.

کە گەیشتینە کۆختەکە بوولێڵی بەیان بوو، من شەکەت و ماندو خۆم خستە سەر تەختە خەوەکە، زۆربا سەرو چاوی شت و ئاگری لە وەجاخەکەدا کردەوەو قاوەی لێنا، لەبەردەرگاکە بەچیچکانەوە دانیشت، جگەرەیەکی پێ کردو کەوتە دووکەڵ کردن، کڕو هێور چاوی لەدەریاکە بڕی و، دەمو چاوی گیرو لەبیر کردنەوەدا بوو، هەر لەتابلۆیەکی ژاپۆنی دەچوو کە من حەزم لێدەکرد. لەو تابلۆیەدا زاهیدێك چوار مشقی دانیشتوەو جبەیەکی ڕەنگ نارنجی لەبەردایە، دەمو چاوی وەك دارێك بەجوانی

لەسەری هەڵکەنرابێتو باراناو ڕەشی کردبێت دەبریسکێتەوە، ملی ڕێك ڕاگرتووە، زەردەخەنەیەك بەسەر لێویەوەیەو بێ‌ترس لە شەوێکی تاریکدا لەبەردەمی خۆی ڕاماوە.

لەژێر تریفەی مانگەکەدا لەزۆربام دەڕوانی، دەست خۆشی ئەوەم لێ دەکرد کەچەند بێ پەرواو بەسادەییە تایبەتیەکەی خۆیەوە لەگەڵ دنیادا گونجابوو، چۆن لەشو گیانی ببوونە سەمفونیایەكو لەگەڵ یەکتردا ڕێك کەوتبوون، هەموو شتەکان، ژنو نانو ئاوو گۆشتو خەو، زۆر خۆشیەوە لەگەڵ لەشیدا تێکەڵ دەبوونو دەبوون بەزۆربا، من لە هەموو تەمەنما گونجانێکی واخۆشەویستانەم لەنێوان مرۆڤێكو دنیادا نەدیبوو.

ئێستا مانگ تەواو خشتو، بەڕەنگێکی سەوزی کاڵەوە بەرەو ئاوابوون دەچوو، جوانیو بێگەردیەکەیشی وابەسەر دەریادا کشابوو کە باس ناکرێت.

زۆربا جگەرەکەی فڕێدا، دەستی درێژ کردو بەناو زەمیلەیەکدا کەوتە گەڕان، دەزوو بەکرەو پارچە تەختەی وردی دەرهێنا، چرا زەیتیەکەی داگیرساندو جارێکی دی بۆ دروستکردنی دەزگای تەلەفریکەکە دەستی کردەوە بەتاقیکردنەوەی، خۆی بەسەر ئەویاریە سەرەتاییەدا چەماندبوەوەو لەحسابێکی بەگریو گۆڵدابوو،، چونکە زوو زوو دەکەوتە سەر خوراندنو جوێن دان، لەپڕا تاقەتی نەما، شەقێکی لەتەلو دەزگاکە هەڵداو بەسەر یەکدا روخاندنی.

-١٢-

خەوبردمیەوە، کەهەستام زۆربا رۆیشتبوو، هەوا کەی ساردو من هیچ ئارەزووی هەستانم نەدەکرد، دەستم بۆ سەر رەفەکەی ژوور سەرم درێژکردو ئەو کتێبەی خۆشم دەویستو لەگەڵ خۆمدا هێنابووم دام گرت! شیعرەکانی مالارمیە[1] بوو، هەروا بەرێکەوت شوێنێکم کردەوەو لەسەر خۆ دەستم بە خوێندنەوەی کرد، کتێبەکەم داخست، دیسان کردمەوەو دوایی لام برد، ئەو رۆژە، یەکەمجار بوو لە هەموو تەمەنما ئەو شیعرانەم وا وشكو بێ تامو بۆنو دوور لەجەوهەری ئینسانی بێتە بەرچاو، وشەگەلێکی بێ ڕەنگو بۆو بێ ناوەرۆك بوون، وەك ئاوێکی پاكو ڕووتی بێ میکرۆب، بەلأم بێ ئەوەی مادەی خۆراکی تیا بێت، واتا بێگیان. هەر وەك ئەو ئاینانەی کە هیچ کاریگەریەکی داهێنانیان تیانەماوەو، خواکان لە ئەنجامدا بونەتە شتێك بێجگە لە ئەنگێزەی شاعیرانە یان ئەو نەخشو نیگارانەی کە خەڵوەتگای مرۆڤو دیواری پێ دەرازێننەوە هیچی ترنین، ئەم شیعرانەیش وایان لێ هاتبوو، ئەو خەونو خولیایانەی پڕن لە خاكو تۆو ببوونە یاریەکی فیکری کە چ خەوشێکی نیە، بەلأم بەهەندەسەیەکی هەوایی مامۆستایانەو ئاڵۆز داخرابوون.

دیسان کتێبەکەم کردەوەو دەستم بەخوێندنەوە کرد، بۆ ئەم شیعرانە بەدرێژایی ئەم هەموو ساڵە منیان ئەفسوناوی کردبوو؟ ئەمانە شیعری پەتین، ژیان لەم شیعرانەدا بوەتە یاریەکی ڕوونو شەفاف کەتەنانەت بەئەندازەی دڵۆپێك خوێن نرخو سەنگی نیە، ڕەگەزی مرۆڤ لێوان لێوە لە ئارەزووی ساختەو ناپاکی، لەخۆشەویستیو گۆشتو هاوار، دەشێت ئەم تێکەڵەیە پوخت بکرێتو ببێتە بیرێکی ڕووت، لە وەجاخی بەرزی رۆحدا بە شێوەیەکی کیمیاوی لە حاڵەتی مادە دەربچێتو بتوێتەوە.

ئەو شتانەی سەردەمانێك بەتەواوی منیان ئەفسوناوی کردبوو، چۆن ئەو سەر لەبەیانیە، لەبەرچاوما بوونە سیحرێکی چاوخەڵەتێنو تەناف بازی! هەمیشە وابوە،

---

[1] ئیستیڤان مالارمیە Mallarme شاعیری ناوداری فەرەنسا ١٨٤٢-١٨٩٨ ،شیعری مالارمیە نموونەی کورتیو پوختیو گۆڕانی ئەدەبیاتی سەدەی بیستە.

کە شارستانیەتێك هەرەس دێنێت ئەنجامەکەی وادەشکێتەوە، خەمو خولیاکانی مرۆڤ دەبن بەسیحربازیەکی وەستایانەو، بەشیعری رووت و، بەمۆسیقای رووت و بیری رووت. دوا مرۆڤ کە خۆی لەکۆتی هەموو جۆرە بیرو هەموو جۆرە خەونێك رزگار کردوەو، ئیتر نەهیوای بەشتێکەو نەلەهیچ دەترسێت، بەچاوی خۆی ئەو قورە دەبینێت کەلێی دروست کراوە، کە چۆن بوە بەرۆح و بۆ ئەو رۆحەیش ئیتر گلێك نەماوە کە رەگی تیادابکوتێت و خۆراکی لێ وەربگرێت. دوا مرۆڤ ئیدی خاڵی بۆتەوە، نەتۆوێکی هەیە، نەئەنگێزەیەك و نە خوێنێك، هەموو شتێك بوە بە وشەو وشەیش گۆڕاوە بۆ ئەفسونێکی بەئاوازو دوا مرۆڤ لەوەزیاتر دەڕوات و لە قوڵایی تەنیایی خۆیدا دادەنیشێت و مۆسیقا بەسەر هاوکێشەکانی ماتماتیکدا دابەش دەکات.

من راپەڕیم و هاوارم لێ هەستا کە: ((بودا هەمان ئەو دوا مرۆڤەیەو مانای نهێنی و سەیری ئەو لەمەدایە، بودا ئەو- گیانە رووتە- یە- کە خۆی لە هەموو شت خاڵی کردۆتەوە، خاڵی بوون لە وجودی ئەودایەو ئەو هەر خودی خاڵیە کە هاوار دەکات: ناوەوەی خۆتان خاڵی بکەن، رۆحی خۆتان خاڵی بکەن، دڵی خۆتان خاڵی بکەن، هەرجێگایەك کەئەو پێی پیابنێت ئیتر لەوێدا ئاوێك ناڕوات و گیایەك سەوز نابێت و منداڵێك لەدایك نابێت)).

لەگەڵ خۆمدا بیرم کردەوە: ((دەبێت بەتەرخان کردنی ووشەی ئەفسوناوی، ئەو هێزانەی لە سەروی مرۆڤەوەن گەمارۆیان بدەم، دەبێت داوای هاوکاری لە ئاهەنگی ئەفسوناوی رژێمی سروشت بکەم و سیحرێکی بۆ بخوێنم و ئەو لە قوڵایی دڵی خۆم دەربکێشم، دەبێت تۆڕێکی وێنە بەڕویدا بدەم و ئەو بگرم و خۆم رزگار بکەم))

نووسینی (بودا) ئیدی یاریەکی ئەدەبی نەبوو، شەڕی مەرگ و ژیان بوو لەگەڵ هێزێکی تێکدەری گەورە کە لە وجودی مندا بۆسەی دانابوو، شەڕی دووبەدوو، شەڕ لەگەڵ (نای گەورە)[٢] دا کە دڵی دەخواردم و رزگار بوونی رۆحم بەسترابوو بە ئەنجامی ئەو شەڕە دوو بەدوەوە.

بەخۆشی و پێ داگرتنەوە بەرگە دەست نووسەکەی بودام هەڵگرت، گەیشتبوومە ئامانج و ئیتر دەمزانی تیر بۆ کوێ دەهاوم، دوا مرۆڤی کامڵ بودایە، ئێمە هێشتا

[٢] مەبەست لە(نای گەورە) رەت کردنەوەی موتڵەقە.

لەسەرەتای ڕێگادایین، نەتەواو خواردوومانەو نەخواردومانەتەوەو نەخۆشەویستیمان کردووە، ئێمە هێشتا نەژیاوین، ئەم پیرەمێردە لاوازو تەنگە نەفەسە زۆر زوو هاتۆتە سەردانمان، پێی بڵێ هەرچی زوترە بڕوات بەلای کاری خۆیەوە.

هەر ئاوا لەگەڵ خۆمدا دەدوامو دەستم بەنووسین کرد، بەڵام نا، ئەم دەنووسی، ئیدی ئەمە نووسین نەبوو: شەڕێکی ڕاستەقینە بوو، ڕاوێکی بێ بەزەییانە بوو، گەمارۆو تەڵەیەك بوو بۆ دەرکردنی ئەو گیاندارە لەلانەکەی. **لەڕاستیدا هونەر جۆرە سیحرێکی ڕۆحە بۆ چوونە ناو لەشەوە، هێزە شەڕەنگێزو خوێن ڕێژەکانی ناوەوەی ئێمە هۆیەکی شوومن بۆ کوشتنو وێران کردنو ڕقو شەرەف شکاندن. لەوکاتەدایە کە هونەر بە ئاوازە خۆشەکەیەوە دێتو لەدەست ئەو ئەهریمەنانە ڕزگارمان دەکات.**

من بەدرێژایی ئەو ڕۆژە نووسیمو لێکم دایەوەو خەباتم کرد. کەشەو داهات شەکەتو ماندوبووم، بەڵام هەستم دەکرد پێشڕەویم کردوەو گەلێك لەسەنگەرەکانی پێشەوەی دوژمنم داگیرکردوە، ئێستا پەرۆشی هاتنی زۆربام، تا بخۆمو بنومو توانایەکی تازەم تێ بگەڕێت، بۆ ئەوەی جارێکی تر لەبەرەبەیانەوە دەست بەشەڕەکە بکەمەوە.

کە زۆربا گەیشت دنیا تەواو تاریك ببوو، ڕووی کرابووەوە، لەدڵی خۆمدا وتم: ((ئەویش دەستی کەوتوە، بەڵێ، ئەویش دەستی کەوتوە))و چاوەڕێم کرد.

پێش چەند ڕۆژێك لە کاتی ناجۆریو بێ حەوسەڵیی خۆمدا پێم وتبوو:

-زۆربا، پارەمان لەتەواو بووندایە، هەرچیەکت دەوێت زوو بیکە، ئەم تەلەفریکە بخە ڕێ، بۆ ئەوەی ئەگەر کاری خەڵوزەکەمان سەری نەگرت هیچ نەبێت پەنا بەرینە بەردارو تەختەکە، ئەگەر وانەکەین تیا دەچین.

زۆربا بەدەم سەر خوراندنەوە پرسی بوی:

-پارەمان لەتەواو بووندایە سەرۆك؟ ئەمە شتێکی خراپە.

-بەڵێ، زۆربا، تەواو بوو، چیمان هەبوو خەرجمان کرد، شتێك بکە، ئەم تاقی کردنەوەی تەلەفریکە گەیشتە کوێ؟ هێشتا هەر هیچ؟.

زۆربا بێ وەڵامدانەوە سەری داخستبوو، ئەو شەوە هەستی بەتەریقی کردبوو، لەبەرخۆیەوە هەر ورتە ورتی بوو: ((ئەی تەلەفریکی نەعلەتی، ئاخری هەر بەدەستت دێنم)) وا ئەمشەویش بەدەمو چاوی گەشەوە گەڕایەوە، لە دوورەوە هاواری کرد:

–پەیام كرد، سەرۆك، ئاخری ئەو تەرازووكردنەم پەیدا كـرد، نەعلەتیـە دەخـزاو خۆی بەدەستمەوە نەدەدا، بەڵام من بوارم نەداو گرتم.

–كەواتە دەی، زوو بەڕێی بخە، زۆربا، پێویستت بەچیە؟

–سبەینێ زوو دەبێت بڕۆم بۆ شارو پێویستـیەكان بكڕم، وەك تـەلی ئەسـتووری ئاسن و بەكرەو بۆڵبرین و بزمارو قولاب و شتی دی. ئـەوەندەیش زوو بگەڕێمـەوە تـۆ بەڕۆیشتنەكەی منت نەزانیبێت.

زۆربا ئاگری كردەوەو خواردنـی دروست كرد، بەخۆشیەوە خواردمان ونۆشیمان، بەجووتە ئەو رۆژە كاری باشمان ئەنجامدا بوو.

بەیانی رۆژیی دوایـی، مـن تـا گوندەكـە لەتـەكیا چـووم، لـەڕێگا وەك كەسـانێكی عاقڵ و كارامە لەبارەی دەرهێنانی خەڵوزی بەردەوە قسەمان دەكرد. لەلێژیەكەدا زۆربا لەبـەردێك هەڵكـەوت، بەردەكـە بـەرەو خـوار غـل بـووەوە، زۆربـا وەك لـە تەمـەنیا یەكـەم جاری بێت دیمەنێكی وا سەیر بێتە بەرچاوی سەرسام وەستا، رووی‌تێ كردم و لێی ڕوانیم، لەتەماشاكردنەكەیدا هەستم بەكەمە ترسێك كرد، پاشان وتی:

–بینیت، سەرۆك؟ بەردەكان لەنشێویدا گیانیان وەبەردێت.

هیچم نەوت، بەڵام هەستم بەشادمانیەكی زۆر كرد، كەوتمە بیركردنەوەوە.

هەر بەم شێوەیە كە خەیاڵ پەروازی گـەورە بانگەشـەی وەحـی دەكات و شاعیرانی مەزنیش دەڵێی هەموو شتێك بۆیەكەمین جار دەبینن، هەموو بەیانیەك دنیایـەكی تـازە لە بەرانبەریاندا دەبینن كە خۆیان دروستیان كردوە))

دنیـا بـۆ زۆربـا، وەك مرۆڤـە سـەرەتاییەكان، خـەونێكی گـران و چڕبـوو، ئەسـتێرە بەسـەریا دەكشـێت، دەریـا بـەلاچاویا دەكوتێـت، ئـەویش بـێ ئـەوەی عـەقڵ لێـی بشێوێنێت، خاك و ئاوو گیاندارو خوای دەبینی.

هەواڵەكـە بـە هورتـانس خـانم گەیشـتبوو، بەسـوراوو سـپیاوێكی خەسـت و بەنیگەرانیەوە لەبەردەم میوان خانەكەیدا چاوەڕێی دەكردین، بـەجۆرێك خـۆی لـە تـەل دابوو دەت وت شـەوی شـەممەیەو بـەرەو زەمـاوەندێكی میللـی دەچێـت، هێسـتریش لەبەردەگا ئامادەبوو، زۆربا خۆی هەڵدایە سەرپشتی و هەوسارەكەی لەدەست گرت.

پـیرە فریشـتەی دەریـا بەشـەرمەوە لێمـان نزیـك كەوتـەوە، دەسـتە بچـووك و گۆشـتنەكەی خسـتە سـەر سـنگی ئـەو ئاژەڵـە، وەك بیـەوێت خۆشەویسـتەكەی لـەو

سەفەرە پەشیمان بکاتەوە، لەسەر پەنجەی پێی خۆی بەرزکردەوە، بەکریشمەو نازەوە وەك کۆتر گماندیو وتی:

–زۆربا ، زۆربا

زۆربا ڕوی لێ وەرگێڕا، چونکە حەزی بەوە نەبوو لەو ناوەڕاستی ڕێگایەدا گوێ بۆ قسەی هەلەق مەلەقی عاشقانە هەڵخات. ژنەی داماو لەتەماشاکردنەکەی زۆربا ترسی لێ نیشت، بەڵام دەستی پڕ لەپاڕانەوەو دروودی هێشتا بەسەر سنگی هێسترەکەوە بوو.

زۆربا خەم ساردانە لێی پرسی: چیت گەرەکە؟

لەژێر لێوەوە وەك لێی بپاڕێتەوە وتی:

–ئاگات لێم بێت، زۆربا، ئاگات لێم بێتو لەیادم مەکە.

زۆربا بێ ئەوەی وەڵامی بداتەوە هەوسارەکەی ڕاوەشاندو هێسترەکە ڕۆشت، من هاوارم کرد:

–سەفەری خێرت بێت، زۆربا، تەنیا سێ ڕۆژ، گوێت لێیە؟ تەنیا سێ ڕۆژو بەس.

ئاوڕی دایەوەو دەستە گەورەکانی ڕاوەشاند. پیرە فریشتەی دەریا دەگریاو فرمێسکەکانی بەناو سپیاوەکەی دەمو چاویا هێڵیان دروست دەکرد، زۆربا بانگی کرد: بەڵێنت دەدەمێ، سەرۆك، خوات لەگەڵ.

پاشان لەنێو دار زەیتونەکاندا لەچاو ون بوو.

هورتانس خانم دەگریاو تەماشای ئەو پارچە قوماشە سوور باوەی دەکرد کە ئەم داماوە خۆی خستبوویە سەرپشتی هێسترەکە تا نازیزو خۆشەویستەکەی بەرەحەتی لەسەری دابنیشێت، دوور بەدوور، لەنێو گەڵای زیوینی زەیتونەکانەوە بریسکەی دەهاتو دەکوژایەوە، دوای چرکە ساتێك ئەویش ون بوو، هورتانس خانم تەماشای ئەملاولای خۆی کرد، دنیا چۆڵ بوو.

*

ئیتر من نەگەڕامەوە کەنار دەریا، بەڵکوو بەرەو کێوەکە چووم، کە گەیشتمە سەر لاڕێیەکی هەوراز گوێم لەدەنگی شەیپورێك بوو، پۆستەچی ناوچەکە هاتنی خۆی بۆ گوندەکە دەگەیاند، هەربەدەم دەست ڕاوەشاندنەوە هاواری لێ کردم: سەرۆك.

نزیك كەوتەوەو بەستەیەك رۆژنامەو گۆڤاری ئەدەبی و دوونامەی دامێ، زوو یەكێك لەنامەكانم خزاندە گیرفانمەوە تا لە خۆر ئاوابووندا بەبیرێكی ئاسوودەوە بیخوێنمەوە، دەم زانی كێ ئەو نامەیەی بۆ ناردووم، بۆ ئەوەی خۆشیەكەم زیاتر دەوام بكات حەزم كرد درەنگتر نامەكەی بچێژم. نامەكەی دیم بەخەتە درشتو ناخۆشەكەی و پوولە بێگانەكەیدا ناسیەوە، نامەیەك بوو لە ئەفریقاوە، لە چیاكانی نزیك بەتانگانیكا[٣]وە، لەیەكێك لەهاورێ دێرینەكانی قوتابخانەمەوە كەناوی كارایانیس[٤] بوو، كارایانیس لاوێكی سەیر بوو، تووڕەو تڕۆ، ددانی زۆر سپی بوون، یەكێك لە كەڵبەكانی وەك دانی بەراز هاتبوە دەرێ، هەرگیز لەسەرخۆ قسەی نەدەكردو هەر هاواری بوو، گفتو گۆی نەبوو، شەڕی دەكرد، هەر بەلاوی كریتی نیشتمانی جێ هێشتبوو، لەوێ قەشە بوو دەرسی لاهوتی دەوتەوە ، لەگەڵ كچێكی قوتابی خۆیدا سەرو سەودایەك پەیدا دەكات، رۆژێك لە دەشتێكدا، لەكاتی یەكتر ماچ كردندا گرتبوویانو كردبوویانە هەرا، ئیدی هەر ئەورۆژە مامۆستای لاو بەرگی قەشەییەكەی فڕیدەداو سواری كەشتی دەبێت، بۆ لای مامێكی دەڕواتە ئەفریقا، لەوێ سەروبڕ دەست بەكار دەكات، كارخانەیەكی گوش دروست دەكاتو پارەیەكی باشی دەست دەكەوێت. جار جارە نامەی بۆ دەنوسیمو داوای لێ دەكردم بڕۆم بۆ لایو شەش مانگێك لای بمێنمەوە، من هەرجارێك پاكەتی نامەكەیم دەكردەوە، تەنانەت پێش خوێندنەوەیش، هەستم دەكرد لە چەند لاپەڕەیەكی نامەكەدا كە بەدەزوو پێكەوە دوورابوون رەشە بایەك هەڵدەكاتو مووی سەرم ڕاست ئەوەستێنێت، من هەمیشە بڕیاری ئەوەم دەدا بۆ بینینی بچمە ئەفریقا، كەچی نەدەچووم.

لەلاڕێكە دووركەوتمەوە، لەسەر بەردێك دانیشتم، نامەكەم كردەوەو كەوتمە خوێندنەوەی:

((تۆ.. ئەی ئەوكەسەی وەك گوێچكە ماسی بەتاوێرە بەردەكانی یۆنانەوە نووساویت، كەی بڕیاری هاتنە لای من دەدەیت؟ تۆیش وەك گشت یۆنانیەكانی دی

---

[٣] Tanganika دەریاچەیەكە لە خۆرهەڵاتی ئەفریقادا، لەنێوان زامبیاو تانزانیاو كۆنگۆدا.

[٤] Karayanis

نوقمی مەیخانەو بارەکانیت، هەروەك چۆن لە کتێبەکانتا، لە ڕەوشتو دابونەریتو بیروباوەڕە بەناوبانگەکەتدا هەر ئاوا نوقمیت.

ئەمڕۆ یەك شەممەیەو من چ کارێکم نیە، لەماڵو موڵکی خۆمدامو بیر لە تۆ دەکەمەوە، خۆر وەك کووره دەسوتێو ماوەیەکە دڵۆپێك باران نەباریوە، لێرە کە لە مانگەکانی ئاپریلو مەیو ژوندا باران دەبارێت لافاو هەڵدەستێت.

((تاقو تەنیامو ئەمەیشم پێ خۆشە، یۆنانی لێرە کەم نین، (بۆ جێگایەك ماوە ئەو کرمانە خۆیانیان تێ نەخزاندبێت؟) بەڵام من حەز بەبینینیان ناکەم، من بێزیان لێ دەکەمەوە، چونکە ئێوەی - هاو وڵاتیانی بەڕێز! خوا بتان بڕێت-تەنانەت لێرەیش گەڕو گولیەکەی خۆتان، یەعنی هەوەسە سیاسیەکەتان بەدیاری بۆناردوین، سیاسەت یۆنانی داوەشاندوە، بێگومان قوماربازیو نەخوێندەواریو گوناهەکانی سێکسیش هەر هەیە.

((من رقم لەئەوروپاییەکانە، بۆیە لێرە، لەچیاکانی ئوزومبارا (ڤاسامبا)° دا سەرگەردانم، لەئەوروپاییەکان بێزارم، بەڵام لەپێش هەموویانەوە لەیۆنانیەکانو لەهەر کەسێك کە یۆنانیە بێزدەکەمەوە، ئیدی هیچ کاتێك پێ نانێمە یونانەکەتانەوە، من لێرە دەمرم، هەر لە ئێستاوە گۆڕێکم لەبەردەم کۆختەکەمدا بەسەر چیایەکی تەریکەوە دروست کردوە، تەنانەت کێلی گۆڕەکەیشم ئامادەکردوەو خۆم بەپیتی گەورە لەسەریم هەڵکەندوە:

گۆڕی یۆنانیەك

کە یۆنانیەکانی خۆش ناوێت

((کە بیر لەیۆنان دەکەمەوە خەریکە لەپێکەنیندا شەق دەبەم، تف ئەکەم، جوێن دەدەمو دەگریم، من بۆیە بەیەکجاری نیشتمانم بەجێ هێشت، کە ئیدی نەهیچ کەسێکی یۆنانی ببینمو نەهەرشتێك کەرەنگو بۆی یۆنانی پێوەبێت. من هاتمە ئێرەو چارەنووسی خۆیشم لەگەڵ خۆمدا هێناوە-نەك چارەنووس منی هێنابێتە ئێرە، چونکە مرۆڤ هەرچی بیەوێت دەیکات-بەڵێ، من چارەنووسی خۆمم هێنایە

° Usumbara (Vassamba) ناوی کۆنی پایتەختی کۆماری بوروندیە کە دەکەوێتە ئەفریقای ناوەندەوە، ناوچەیەکی بەرزی کشتو کاڵیە، ئوزومبارا ئەمڕۆ بە Burjumbara بەناو بانگە.

ئێره، كارم كردو ئێستاش وەك كۆیلەیەك كاردەكەم، ئارەقەم ڕشتوەو هێشتا چین چین ئارەقەم لێ دەڕژێت، لەگەڵ خاك و باو باران و لەگەڵ كرێكاری ڕەش و سووردا لەجەنگدام.

((هیچ جۆرە دڵخۆشیەكم نیە، تاقە شتێك نەبێت، ئەویش ئەوەیە كە بەلەش و گیانم كاردەكەم، بەتایبەتی بەلەشم، حەزم لە ماندو بوونە، ئارەقە بڕێژم و گوێم لەقرچە قرچی ئێسكەكانم بێت، نیوەی ئەو پارەیەی بەدەستی دێنم چۆن دڵم بیەوێت تەخشان و پەخشانی دەكەم، من بەندەی پارەنیم، بەڵكوو پارە بەندەی منە، من بەندەی كارم و شانازی پێوەدەكەم ، دار ئەبڕم و بۆ ئەم كارە قەرار دادێكم لەگەڵ ئینگلیزەكاندا بەستوە، كارگەیەكی گوش دروست كردنم هەیە، ئێستا لۆكەیش دەچێنم، دوێنێ ئێوارە، دووتیرە لەو كرێكارانەی لای من، تیرەی ڤایایی[6] و ڤانگۆنی[7] لەسەر ژنە سۆزانیەك بوو بەشەڕیان، ئیتر دەمارو غیرەتی بێ عەقڵیان جووڵابوو، دەبینیت، تەواو وەك یۆنانەكەی ئێوە! بە جوێن و هاوارو دارو گۆپاڵ بەربوونە یەكدی و خوێن فوارەی بەستبوو، نیوە شەو ژنان هاتن و بەشین و شەپۆر لەخەویان هەستاندم، بۆ ئەوەی بچم داوەریان بكەم، من ڕقم هەستاو هەموویانم لەدەرنا، بۆ دۆزەخ، پاشان ڕەوانەی لای پۆلیسی ئینگلیزیم كردن، بەلام ئەوان بەدرێژایی ئەو شەوە لەبەرماڵەكەمدا مانەوەو دەنووزانەوە، لەبەرەبەیاندا لەماڵ هاتمە دەرێ و پێكم هێنانەوە.

((سبەینێ كە دووشەممەیە، بەیانی زوو لە چیاكانی ئوزومبارا بەنێو دارستانی چڕو كانیاوی ساردو سەوزەزاری هەمیشەییدا سەردەكەوم، چاكە، ئەی یۆنانیی بەد، ئەی تۆ كەی لەو بابلە نوێیە، لەو ((سۆزانیەی كەبەسەر گەورە ئاوەكانەوە هەڵنیشتوەو هەموو پاشاكانی گۆی زەوی زینای لەگەڵدا دەكەن))– مەبەستم ئەوروپایە– دڵت هەڵدەكەنرێت؟كەی دێیت، تا پێكەوە بەو چیا چۆڵ و هۆڵ و دڵفرێنانەدا سەربكەوین؟

من لەژنێكی ڕەش پێست منداڵێكم هەیە، كچە، دایكیم دەركردوە، چونكە بەئاشكراو بەڕۆژی نیوەڕۆ، لەژێر هەر دارێكی سەر سەوزا خیانەتی لێ دەكردم،

---

[6] Vayai

[7] Vanguni

منیش بەتەنگ هاتمو دەرم کرد، بەڵام کچۆڵەکەمم هێشتۆتەوەو ئێستا دووساڵەیە، پێی گرتووەو کەوتۆتە قسەکردن، من یۆنانیی فێردەکەم، یەکەمین رستە کەفێرم کردوە ئەمەیە: ((تف لە سەرو چاوت ئەی یۆنانی پیس)).

((بێژوە لە خۆم دەچێت، تەنیا لووتە پانو پۆرەکەی دەچێتەوە سەر دایکی، من خۆشم دەوێت، وەك چۆن مرۆڤ سەگو پشیلەکەی خۆی خۆش دەوێت. تۆیش ئاخێزێك بکەو وەرە ئێرە، ژنێکی ئوزومبارایی بێنەو با کورێکت ببێت، ئەوسا، رۆژێك لەرۆژان لێکیان مارە دەکەین، بۆ ئەوەی هەم ئێمە شادمان بینو هەم ئەوان.

((خوات لەگەڵ، تۆ دەستی شەیتانت لەگەڵداو من دەستی با، ئەی هاورێی ئازیزم))

کارا یانیس

نۆکەری شەیتان سیفەتی دەرگای خوا

هەر بەکراوەیی نامەکەم لەسەر ئەژنۆم دانا، دیسان ئارەزوویەکی بەکوڵ جۆشی دام کە بڕۆم، نەك لەبەر ئەوەی پێویستم بەرۆیشتن هەبێت، من لەو کەناری کریتەدا شادبوومو هەستم بەخۆشیو ئازادی دەکرد، لەهیچم کەم نەبوو، بەڵام ئارەزوویەکی زۆر هەمیشە لەناوەوەی دەخواردم، ئارەزووی ئەوەی تا نەمردووم چەند بتوانم زیاتر زەویو دەریا ببینمو هەستیان پێ بکەم.

لەجێگاکەم هەستامو راکەمم گۆڕی، یەعنی لەبری ئەوەی بەچیاکەدا هەڵزنێم بەپەلە بەرەو کەنار بوومەوە. لەگیرفانی سەرەوەی چاکەتەکەمدا هەستم بەنامەیەکی تر دەکردو ئیدی نەم دەتوانی دان بەخۆمدا بگرم، لەگەڵ خۆمدا دەمووت: ((ئەم خۆشیە شیرینو پرلەدڵە راوکێیە تەواو دەمی پڕکردووین لە ئاو)) کە گەیشتمە کوختەکەم ئاگرم کردەوە، چام لێناو نانو کەرەو پرتەقاڵو هەنگوینم خوارد، پاشان جلەکانم دەرهێنا، لەسەرتەختە خەوەکە راکشام، زەرفەکەم هەڵپچڕیو دەستم بەخوێندنەوەی نامەکە کرد:

((مامۆستاو شاگردی تازەم سڵاو:

(من لێرە، سوپاس بۆ ((یەزدان)) کارێکی گەورەو قورسم لەسەرە، -من کە وشەی سامناکی ((یەزدان))م لەنێو دووکەوانەی بچووکدا داناوە (وەك چۆن جانەوەرێکی

درنده لەپشت شیشه ئاسنینەکانی قەفەزەوە دادەنێن) بۆ ئەوەیە کە تۆ لەگەڵ کردنەوەی نامەکەدا تووڕە نەبیت، بەڵێ، من سوپاسی ((یەزدان)) دەکەم، کارێکی گەورەم کردوە، لێرە، لە ڕوسیای باشورو لەقەوقازدا نیو ملیۆن یۆنانی لەمەترسیدان، گەلێکیان بێجگە لەزمانی تورکی یان روسی زمانی تر نازانن، بەڵام دڵیان شێل گیرانە بەیۆنانی دەدوێت، ئەمانە هاوخوێنمانن، ئەوەندە بەسە کە لەبروسکەی چاوی تیژو سووسەکەریان، لەزەردەخەنەی شەیتانانەو لێوی شەهوانیان، لەوەی کەتوانیویانە لێرە، لەم ولاتەیان و بەرینەی روسیادا ببنە گەورەو ئاغاو موژیک[8] نۆکەریان بکات. ئەمانە ببینیت و هەست بکەیت کە بەراستی هەموو ئەمانە نەوەی راستەقینەی لیس[9]ی خۆشەویستی تۆن، ئەوسا مرۆڤ خۆشی دەوێن و ناهێڵێت لەناو بچن.

((لەبەر ئەوەی مەترسی لەناوچونیان هەیە، کلۆڵانە هەرچیەکیان هەبوو لە دەستیان داوە، ئێستا برسی و رووتن، لەلایەکەوە بەلشەفیەکان راویان دەنێن و لەلاکەی ترەوە کوردەکان، لەهەموولایەکەوە، وەك پەنابەر هاتوون و لەچەند شارێکی گورجستان و ئەرمەنستاندا کۆ بوونەتەوە، نەخۆراکیان هەیە نەپۆشاك و نەدەرمان، هەموو لەبەندەرەکاندا کۆدەبنەوە، دوو دڵ و سەرگەردان چاو لە ئاسۆ دەبڕن، بۆ ئەوەی کەشتیەکی یۆنانی بێت و بیانگەیەنێتەوە باوەشی یۆنانی دایکیان، بەشێکی نەژادمان، یەعنی بەشێکی رۆحمان تووشی مەترسیەکی گەورە هاتوون.

((ئەگەر ئێمە ئەمانە بدەینە دەست خوا بێگومان لەناو دەچن، خۆشەویستی و دڵپاکی و پەرۆشی و گیانی کارکردن (ئەم دووسیفەتەی دوایی ئەوانەن تۆ پێت خۆشە لەهەموو کەسێکدا هەبن) پێویستن تابتوانین ئەمانە رزگار بکەین و بیانگێرینەوە بۆولاتی ئازادی خۆمان، لەوێ کەڵکیان بۆ هاوولاتیەکانی خۆمان زۆرترە، لەوێ و بەرەو ژوورتر، واتا لەسنوورەکانی مەکدۆنیاو، لەوێ دوورتر لەسنوورەکانی تراس[10]

---

[8] Moujik جوتیاری روسی کەبەکرێ لەکێڵگەدا کاردەکەن.

[9] Ulysse یان ئودیسەیوس قارەمانی یۆنان و پاشای ئەفسانەیی (ئیتاك) کەمێردی (پنلوپ) و باوکی (تلماك)بوو، یەکێك بوو لەوانەی دەستی لە گەمارۆدانی (ترواده))دا هەبوو، هەر ئەویش بەتواناو بیرو فێڵی دروست کردنی ئەسپە دارینەکان بۆ گرتنی ترواده دەست نیشان کرا، دوای دەساڵ ئاوارەیی گەڕایەوە نیشتمان، چیرۆکی ئاوارەیی و چۆنیەتی بەدەست هێنانەوەی پاشایەتی لە ((ئۆدیسە))ی هۆمیرۆسدا نووسراوە.

[10] Thrace تراس یان تراکیە ناوچەیەکی باشوری خۆرهەڵاتی ئەوروپایە، ساڵانی ١٩١٩-١٩٢٢ لەنێوان سێ ولاتدا دابەش کران، یۆنان (تراسی خۆراوا) تورکیا (تراسی خۆرهەڵات)و

تەنیا بەم شێوەیەیە کە سەدان هەزار یۆنانی رزگاردەبن‌و ئێمەیش لەگەڵیاندا رزگار دەبین. چونکە لەوساتەوەی کە گەیشتووەتە ئێرە بەپێی رێنمایی‌یەکانی تۆ بازنەیەکم کێشاوەو ئەمەم بە ((ئەرکی خۆم)) داناوە، بەخۆم وتوە:

((ئەگەر هەموو ئەوانەی لەم بازنەیەدان رزگار بکەم واخۆیشم رزگار کردوە، ئەگەر نەیکەم واخۆیشم لەناو چووم)) بەڵێ، ئەو پێنج سەدهەزار یۆنانیە لەناو ئەو بازنەیەدان.

((شارو گوندەکان دەدەم بەپێوە، یۆنانیەکان کۆدەکەمەوە، راپۆرت دەنووسم‌و تەلگراف دەکەم، هەوڵ ئەدەم دەسەلاتدارانی خۆمان لەئەسینا بریاری ناردنی کەشتی‌و خۆراک‌و جل‌وبەرگ‌و دەرمان بدەن‌و ئەم داماوانە بگێڕنەوە بۆ یۆنان، ئەگەر خەباتی بەجۆش‌و سەرسەختانە بەختەوەری بێت وامن بەختەوەرم، ئێستا نازانم ئاخۆ وەك تۆ دەڵێیت من خۆش بەختیم بەقەدەر بالای خۆم (بڕیوە) یان نا!چونکە ئەگەر وابێت سوپاس بۆ خوا من بالام بەرزە، بەهەرحاڵ من پێم خۆشە کە بالام تا دوورترین خاڵی سەرسنووری یۆنان کەسنوری خۆش بەختی خودی منیشن درێژ بکەمەوە، وەڵ ئیدی کاتی خەیاڵ پلاوێ نیە، تۆ لەسوچێکی کەناری کریتدا ئاسودە راکشاویت‌و گوێت لەدەنگی دەریاو سەنتور گرتوەو کاتیشت هەیە، بەلام من نا، کارکردن دەمخواتو بەوە خۆشحاڵم. بێجگە لەکار، ئەی مامۆستای بێکارەم، رێگایەکی تر بۆ رزگار بوون وجودی نیە.

((ئێستا بابەتی بیرکردنەوەم زۆر سادەو یەك ریتمەو من بەخۆم دەڵێم: ئەم خەڵکی پونتوس[11] و قەرقازە، ئەم گوندنشینانەی قارس، ئەم بازرگانی وردە فرۆشانەی تفلیس‌و باتوم‌و نوفوروسیسك‌و رستوف‌و ئودیساو قرم لەئێمەن‌و لەخوێنمانن، بۆ ئەوانیش، وەك خۆمان، پایتەختی یۆنان قوستەنتەنیەیە، ئێمە بە هەموو سەرۆکێکمان هەیە کەتۆ پێی دەڵێیت ئولیس‌و خەڵکی تر کوستەنتین پالیولوگ[12] ی

بولگارستان (تراسی باکوور) ئەم ناوچەیە لە ساڵانی ٥١٢تا ٤٧٩پ.ز بەشێك بوون لە وڵاتی ئێران.

[11] Pontus ناوێکی کۆنی بەشێکی ئاسیای بچووکە لەکەناری دەریای رەشدا.

[12] Constantin Paleologue کوستەنتەینی یانزە یان دوانزەیە ((دراگاسس))یشی پێ دەڵێن (١٤٤٩-١٤٥٣) لەبەرگری کردنیا لە کوستەنتەنیە بەرانبەر محەمەدی دوەمی سوڵتانی عوسمانی شکاو کوژرا. بەمە ئیمپراتۆریەتی رۆمی خۆرهەلات کۆتایی هات.

پێ دەڵێن، هەڵبەتە ئەمە ئەو کوستەنتینە نیە کەلەپاڵ دیوارەکانی بێزەنتەدا کوژرا. بەڵکوو ئەوکوستەنتینە ئەفسانەییەیە کە بوو بە مەرمەڕو هێشتا لەچاوەڕوانی فریشتەی ئازادیدا ڕاست وەستاوە، من داوای لێ بووردنت لێ دەکەم کە ناوی ئەو سەرۆك نژادەمان بنێم ئاکریتاس[١٢]. من ئەم ناوەم پێ خۆشترە، چونکە سەر سەختو جەنگاوەرترە، هەر ئەوەندەی گوێم لەم ناوەبێت ئیدی هیلینی ئەمر، سەراپا زرێ پۆش، لە وجودی مندا باڵا دەکاتو، بێ سێ و دوو لەهەموو سنوورەکاندا لە جەنگدایە، بەڵێ، لەهەموو سنوورەکاندا، لەمیللیەوە بیگرە تا فیکریو رۆحی. ئەگەر ناوی دیجنیس-یشی بخەینە سەر ئیتر رەچەڵەکی خۆمانمان کە پێکهاتەیەکی سەر سووڕهێنەرە لە خۆر هەڵاتو خۆراوا چاکتر بەرجەستە کردوە.

((من ئێستا لەقارسمو هاتووم هەموو گوند نشینە یۆنانیەکانی ئەم ناوە کۆبکەمەوە، هەر ئەو ڕۆژەی گەیشتمە ئێرە، کوردەکان لەدەوروبەری قارسدا قەشەیەكو مامۆستایەکیان گرتو وەك هێستر ناڵیان کردن، پیاو ماقوڵان بەترسو لەرزەوە پەنایان بۆ ئەو ماڵە هێنا کەمنی تیام، ئێمە بەردەوام گوێمان لەتۆپخانەی کوردەکانە کەتادێن نزیکتر دەبنەوە،هەموو یۆنانیەکان چاویان لە من بڕیوە، وەك من تەنیا کەسێك بم بتوانم رزگاریان بکەم.

((دەمویست سبەینێ بچم بۆ تفلیس، بەڵام ئێستا لەبەردەم مەترسیەکی وادا ڕۆیشتن خەجاڵەتیە، بۆیە هەرلێرە دەمێنمەوە، من ناڵێم ناترسم، بێگومان دەترسم، بەڵام شەرم دەکەم، بۆ (جەنگاوەر)ەکەی -رامبرانت - (جەنگاوەر)ەکەی من هەرئەم کارەی نەدەکرد؟ بێگومان دەمایەوە، بۆیە منیش دەمێنمەوە، ئەگەر کوردەکان بێنە ناوشارەوە ئاسایی و عادیلانەیشە کە یەکەم کەس من ناڵ بکەن، تۆیش، مامۆستاکەم، بێگومان چاوەڕێی ئەوە لە شاگردەکەت ناکەیت کەچارەنووسی هێستری هەبێت.

((دوای قسەو باسێکی زۆرو بێ کۆتایی وەك یۆنانیەکان، بڕیارماندا ئەمشەو هەمووومان لەگەڵ هێسترو ئەسپو مانگاو مەڕو ژنو منداڵەکانمدا لەجێگایەك

---

[١٢] Akritas دیجنیس ئاکریتاس پاڵەوانی ئەفسانەیی داستانێکی یۆنانیە کەباوکی موسڵمانو دایکی مەسیحی بوە، سنوور پارێزی ئیمپراتۆریەتی بێزەنتە بوە.

کۆبینەوەو، بەیانی زوو بەرەو باکوور بەڕێ بکەوین، منیش وەك بەران پێش ڕانەکە دەکەوم.

((ئەمە کۆچی هۆزی میللەتێکە بەناو زنجیرە چیاو دەشتێکدا کەناوی ئەفسانەییان هەیە! منیش دەبمە موسا-یان وەك موسا- کەمیللەتە هەڵبژاردەکەی خوا بەرەو سەر زەمینی بەڵێن پێدراو، کە ئەم سادە بیرانە بەیۆنانی دەزانن دەبەم، بۆ ئەوەیش کە شایستەی ئەو پەیامە موساییەبم‌و شەرمەزاری لای تۆ نەبم هەق وایە ئەم پێڵاوە چەرمە دەوڵەمەندانەیە کە تۆ گاڵتەی پێ دەکەیت فڕێدەم‌و کاڵەو پێتاو لەپێ بکەم، ریشێکی درێژو قات قات‌و چەورو پیس بهێڵمەوە، لەهەمووی گرنگتر ئەوەیە دوو شاخیشم هەبێت، بەڵام داوای پۆزشتان لێ دەکەم کە ناتوانم لەم بارەیەوە تۆ خۆشحاڵ بکەم، چونکە بۆ من گۆڕینی ڕۆح ئاسانترە لەگۆڕینی جل‌و بەرگ، بۆیە ئەو پێڵاوە چەرمە لە پێ دەکەم‌و ریشم وەك کەلەرم ساف دەتاشم‌و ژنیشم نەهێناوە.

((مامۆستای ئازیزم، هیوادارم ئەم نامەیە-کە ڕەنگە دوا نامەم بێت بەدەستت بگات، چونکە کەس نازانێت چی ڕوودەدات، من بڕوام بەوهێزە نهێنیە نیە کە دەڵێن مرۆڤ دەپارێزێت، بەپێچەوانەوە، بڕوام بەوهێزە کوێرانەیە هەیە کەبێ مەبەستی شەڕو چ ئامانجێك لەچەپ‌و ڕاست دەسرەوێنێت‌و چی بەردەست بکەوێت دەیکوژێت، من ئەگەر ئەم دنیایە بەجێ بهێڵم ﴿ وشەی ((جێهێشتن)) بەکاردێنم تا وشە ڕاستەقینەکە کە ئەم مانایە دەدات نەتۆ بترسێنێت‌و نەمن) بەڵێ ئەگەر من ئەم دنیایەم جێهێشت، تۆ، مامۆستای ئازیزم، تۆ تەندروست‌و بەختیار بژی. من شەرم دەکەم پێت بڵێم، بەڵام بمبوورە کە دەبێت بیڵێم: منیش تۆم زۆر خۆش ویستوە ﴾.

لەدامێنی نامەکەدا، بەپەلە ئەمەی نوسیبوو:

پەراوێز : ئەو بەڵێنەی کەلەڕۆژی هاتنما لەسەرکەشتیەکە پێکەوە دامان لەیادی ناکەم، ئەگەر هاتە سەر ئەوەی من ئەم دنیایە ((بەجێ بهێڵم)) بێگومانبە تۆ لە هەرجێگایەك بیت ئاگادارت دەکەم، دڵ لەدڵ نەدەیت))

-١٣-

سێ ڕۆژو چوارو پێنج تێپەڕیو زۆربا نەگەڕایەوە، ڕۆژی شەشەم نامەیەكی چەند لاپەڕەییم لە(كاند)ی‌یەوە پێ گەیشت، نامەكە ڕاپۆرتێكی واقیعیانە بوو، لەسەر لاپەڕەی پەمەیی بۆن خۆش نووسرابوو، لە گۆشەیەكیدا وێنەی دڵێكی بەتیر پێكراوی پێوە بوو.

من نامەكەم بەهەند وەرگرتو واجارێكی دی بۆ ئێوەی دەنوسمەوە، ڕستەو دەربڕینەكان هەر بەشلو شاوی خۆیانەوە هێشتمنەوە، تەنیا هەڵە ڕێنوسیە سەرنج ڕاكێشەكانیم دەستكاری كرد، زۆربا قەڵەمەكەیشی وەك قازمە لەدەست گرتوەو توند پیایدا كێشاوە، بۆیە لە چەند شوێنێكدا پەڕەكان یان كون بوون یان پەڵە مەرەكەبیان پێوەیە.

((سەرۆكی ئازیزم، سەرمایەداری بەڕێز:

من بۆیە قەڵەم بەدەستەوە دەگرم تا یەكەم لێت بپرسم باری تەندروستیت باشە یان نا، دوەم پێت بڵێم سوپاس بۆ خوا ئێمەیش باشین.

((بەڵام من ماوەیەكە ئەوەم زانیوە كە وەك ئەسپ یان گا نەهاتومەتە دنیاوە، تەنیا ئاژەڵ بۆ خواردن دەژی، بۆئەوەی من لەو تۆمەتەی سەرەوە ڕزگاربم، شەوو ڕۆژ كار بۆخۆم دروست دەكەمو بۆبیرۆكەیەك نانی خۆم دەخەمە مەترسیەوە، پەندەكان هەڵدەگێڕمەوەو دەڵێم:

((مراویەكی لاوازبێت لەحەوزێكدا چاكترە لەوەی چۆلەكەیەكی قەڵەوبێت لەقەفەزێكدا))

((زۆركەس نیشتمان پەروەرن بێ ئەوەی هیچی تێبچێت بۆیان، بەڵام من ئەگەرچی زۆریشم لەسەر بكەوێت نیشتمان پەروەرنیم‌ونابم، زۆرن ئەوكەسانەی بڕوایان بە بەهەشت هەیەو لەوەیش دڵنیان كەگوێ درێژەكەیان دەبەنەناو ئەوباخو لەوەڕگا سەوزەوە، من جارێ گوێ درێژم نیەو ئازادم، لە دۆزەخیش ناترسم كە ڕەنگە كەرەكە مێ تێ بكەوێت، ئومێدی بەهەشتیشم نیە كەرەكەم هێندەی شەوەر[١] تیا

---

[١] شەوەر: گیایەكە لەبابەتی سێ‌پەڕە، گوڵی سپی یان سور دەگرێت، قەدی ڕاستو بەرزە، لەدەمی ئاژەڵدا ئەوەندەخۆشە كەپێی تێر نابێت، زۆری لێ دەخوات تا دەدڕێت. -وەرگێڕ-

بخوات بتەقێت، خوێندەوارنیمو ناتوانم مەبەستەکانم بپێکم، بەڵام تۆ، سەرۆک، تۆ تێم دەگەیت.

((زۆرن ئەو کەسانەی لەوە دەترسن شتەکان پووچو بێ هوودە بن، بەڵام من نیازم نیە بیر لەوە بکەمەوە، من بەچاکە دڵخۆش نابمو بەخراپە خەفەت ناخۆم، گرتنی کوستەنتەنیە لە لایەن یۆنانیەکانەوە چ جیاوازیەکی نیە لەگەڵ گرتنی ئەسینادا لەلایەن تورکەوە، بۆ من هەردووکیان وەك یەك وان.

((ئەگەر لەم قسانەمدا هەست بەوە دەکەیت تێك چووبم بۆم بنووسە، کە بۆ کڕینی تەلەفریك دەچمە مەخزەنەکانی کاندیەوە پێ دەکەنم، یارۆ لێم دەپرسێت بەچی پێ دەکەنیت، هاوڕێ؟ باشە من چیان بۆ باس بکەم؟ من بۆیە پێدەکەنم کاتێك دەست بۆ تەلێکی ئاسنی تازە دەبەم تابزانم باشە یان نا، لەپڕا دەکەومە بیری ئەوەوە کە بەڕاست مرۆڤ چیە؟ بۆ هاتۆتە دنیاوەو کەڵکی چیەبەبڕوای من هیچ کەڵکی نیە، بەلای منەوە هەموو شتەکان وەك یەك وان: بۆ نموونە من ژنم هەبێت یان نەم بێت، چاك بم یان خراپ. پاشابم یان حەماڵ. تەنیا شتێك کە بۆ من فەرق ئەکات ئەوەیە کەزیندووبم یان مردو، هەر کاتێك شەیتان یان خوا داوام بکەن– چی دەڵێی سەرۆك، ئەودوانە لای من هەر یەکێکن – من دەمرم، دەبمە لاشەیەکی بۆ گەن، خەڵکی تر ژەهراوی دەکەم. بۆیە ناچاردەبن بەقوڵایی چوار پێ بمخەنە ژێر خاکەوە تا بۆ نەکەم نەیان خنکێنێت.

((بەم بۆنەیەوە، سەرۆك، دەمەوێت شتێکت لەگەڵدا باس بکەم، تەنیا شتێك کە دڵگیرم دەکاتو ڕۆژو شەو ئارامی لێ هەڵگرتووم، تەنیا شتێك کە دەمترسێنێت پیریە، سەرۆك، خوا بەدوورمانخات، مردن خۆی هیچ نیە، تەنیا فوویەکەو مۆمێك دەکوژێنێتەوە، بەڵام پیری سوكو ڕسواییە.

((من ئەوە بەعەیبێکی گەورە دەزانم دان بەوەدا بنێم کەپیر بووم، هەموو توانام بۆ ئەوەیە کەس نەزانێت پیر بووم، باز دەدەم، سەما دەکەم، پشتم دێشێت کەچی هەر سەما دەکەم، مەشروب دەخۆمەوە، سەرم گێژ دەخواتو دنیا بەدەوری سەرما دەسوڕێت، بەڵام من گوێی نادەمێو واخۆم نیشان دەدەم کە هیچ ڕووی نەداوە، شەلاڵی ئارەقەمو کەچی خۆم فڕێ دەدەمە دەریاوەو سەرمام دەبێت، ئینجا دەکەومە کۆکین، ئۆهـ.. ئۆهـ بۆ ئەوەی سوکنایم بێت، بەڵام شەرم دەم گرێت، سەرۆك، بەزۆر

كۆكەكەم قوت دەدەمەوە، تۆ تائێستا گوێت لێبوە من بكۆكم؟ هەرگیز، نەك لەبەردەمی خەڵكیدا، بەڵكوو كە بەتەنیایشم هەرناكۆكم، من شەرم لەزۆربا دەكەم. سەرۆك، شەرمی لێ دەكەم.

((رۆژێك لە چیای ئاتوس[٢] –ئاخر من بۆ ئەوێیش رۆیشتووم‌و خۆزگا پێم بشكایەو نەچوومایە– لەگەڵ راهیبێكدا بەناوی باوكە لاڤرنتیو[٣] خەڵكی چیو[٤]بووینە هاوڕێ، ئەو پیاوە داماوە بڕوای وابوو كە شەیتان چووەتە ناو لەشیەوە، تەنانەت ناویشی بۆ ئەوشەیتانە دۆزیبوەوەو پێی دەوت خوجا[٥]، لاڤرنتیوی بەد بەخت سەری خۆی بەدەرو دیواری كڵێسەدا دەكێشاو هاواری دەكرد: ((خوجا دەیەوێت لە رۆژی هەینی پیرۆزدا[٦] گۆشت بخوات، خوجا دەیەوێت لەگەڵ ژنا بنوێت، خوجا دەیەوێت سەرۆكی دێر بكوژێت. ئەوە خوجایە كە دەیەوێت ئەو كارانە بكات، بەڵێ، خوجایە، من نیم)) دیسان سەری خۆی بەبەردا دەكێشایەوە.

((منیش، سەرۆك، وەك ئەو راهیبە شەیتانێكم لەناودایە، ناوم ناوە زۆربا، زۆربای ناوەوەم نایەوێت پیربێت، نا، ئەوپیرنەبوەو هەرگیزیش پیر نابێت، ئەو غوولێكە، مووی وەك پەڕی قەلەڕەش. سی‌و دوو ددانی هەیەو هەمیشە گوڵە مێخەكێكی سووری لەپشت گوێیە، بەڵام زۆربای دەرەوە نەگبەتە پیر بوە، ورگی پەیدا كردوەو مووی سەری سپی تێ كەوتوە، دەم‌و چاوی چرچ‌و لۆچ‌و باڵای چەمیوەتەوە، ددانی لە كەوتندان، مووی سپی گوێچكە زلەكانیشی بەئەندازەی یاڵی گوێ درێژێك درێژ بوون.

((چی بكەین، سەرۆك؟ تاكەی ئەم دوو زۆربایە لە شەڕی یەكترا دەبن‌و پاشان كامیان سەردەكەوێت؟ ئەگەر من زوو بمرم ئیدی كێشەیەكم نیەو دڵگران نابم، بەڵام ئەگەر هەروا ماوەیەكی دوور درێژ بمێنم كارم خراپە، بەڵێ، سەرۆك، كارم خراپە،

---

[2] Athos

[3] Lavrentio

[4] Chio

[٥] Hodja لەوە دەچێت لەبابەتی مەلا یان حاجی تورك بێت.

[٦] Good Friday هەینی پێش جەژنی پاك سالْرۆژی لە خاچدانی حەزرەتی مەسیح.

رۆژێك دێت و زەلیل دەکەوم و ئازادیم لەدەست دەدەم، چونکە بووك و کچەکەم ئەمرم بەسەردا دەکەن، دەیانەوێت چاودێری مناڵەکانیان بکەم، ئەوجانەوەرە پۆخڵانە، ئەوشتە پیسانەی خستویانەتەوە. چاودێریان بکەم نەوەك خۆیان بسوتێنن، یان بکەون، یان خۆیان پیس بکەن، ئەگەر خۆیشیان پیس کرد ئەوا ناچارم پاکیان بکەمەوە.. ئاخ.!

((تۆیش، سەرۆك، تووشی ئەم بەڵایە دەبیت، ئەگەرچی لاویت، ئاگاداری خۆتبە، ئەوەی پێت دەڵێم گوێی لێ بگرەو بەهەمان رێگادا برۆ کە من پیایدا رۆیشتووم، ئەگەر وا نەکەیت رێگای تری رزگاریت نیە، وەرە بابچینە ناو چیاکانەوە، خەڵوزو مس و ئاسن و بەردی توتیای لێدەربێنین، پارەیەك کۆ بکەینەوە تاکەس و کارمان رێزمان لێ بگرن، هاورێ و دۆستەکانمان پێڵاومان بلێسنەوە، پیاو ماقووڵانی شار کڵاوی رێزمان بۆداگرن، ئەگەر ئێمە سەرنەکەوین واچاکترە بمرین، سەرۆك، گورگ و ورچ و هەر جانەوەرێکی درندەی تر کە بێتە سەر رێگامان بمانخوات، هەر لەبەر ئەمەیشە خوا درندەی ناردۆتە سەر زەوی، بۆ ئەوەی مرۆڤ گەلێکی وەك ئێمە بخۆن پێش ئەوەی سووك و رسوابین))

لێرەدا زۆربا بەقەڵەمی رەنگاو رەنگ وێنەی پیاوێکی درێژو لاوازی کێشابوو کە بەژێر درەختە سەوزەکاندا رای دەکردو حەوت گورگی سووری بەدواوە بوون. بەپیتی گەورە لەژێر وێنەکەدا نوسیبووی:

((زۆرباو حەوت گوناهی سەرەکی)).

لەسەر نامەکەیشی هەربەم جۆرە بەردەوام بوو :

((دەبێت تۆ لەم نامەیەوە تێ بگەیت من چ بەدبەختێکم و تەنیا کەلەگەڵ تۆدا قسەدەکەم ئومێدێکم تێ دەگەرێ و ئاسوودە دەبم، چونکە بەهەر حاڵ تۆیش وەك من وایت و بەخۆت نازانیت، تۆیش شەیتانێکت تیایەو هێشتا نازانیت ناوی چیە، لەبەر ئەو نەزانینەیە کە ناتوانیت بەختەوەربیت، ناوێکی لێ بنێ، سەرۆك، بۆ ئەوەی هەست بەچاك بوونت بکەیت.

((بۆیە دەمویست بڵێم من چەندە بەدبەختم و، بەرِوونی ئەوەیش دەبینم کە هۆش و زیرەکیم بێجگە لە کەریەتی هیچی تر نیە، بەمەیشەوە رێ دەکەوێت رۆژانێك وەك

پیاوی مەزن بیرم کردبێتەوە، خۆ ئەگەر لەوکاتانەدا بمتوانیایە هەموو ئەوشتانەی کە زۆربای ناوەوە فەرمانی پێ دەدام بمکردایە ئەوا دنیا سەری دەماسی.

((لەبەر ئەوەیش کە لە نێوان منو ژیاندا پەیمانێکی دیاری کراو نیە، هەرکە گەیشتمە سامناکترین سەرەو لێژی جڵەو شل دەکەم، ژیانی مرۆڤ رێگایەکە پڕ لە هەورازو نشێوەو هەموو مرۆڤە عاقڵەکان لەو هەورازو نشێویەدا ستۆپ دەکەن، بەڵام من ماوەیەکی زۆرە وازم لە ستۆپ هێناوە، -لێرەدایە، سەرۆك، کە نرخی من دەردەکەوێت- چونکە من لە وەرگەڕان ناترسم، ئێمەی میکانیکی کە شەمەندەفەرێك لەخەت دەردەچێت پێی دەڵێین وەرگەڕان، خوا بمگرێت ئەگەر بە ئەندازەی گەردیلەیەك گوێم بەوەرگەڕانی خۆم دابێت: من شەوو رۆژ لێ دەخورمو هەرچی دڵم بیەوێت دەیکەم، ئەگەر مردیشم بۆ دۆزەخ، چیم لەکیس دەچێت؟ هیچ، بەهەرحاڵ ئەگەر هێواش‌و لەسەرخۆیش بڕۆم هەر دەمرم، ئەمە حەقیقەتە، بۆیە بکەو بڕۆ.

((بێگومانم تۆم هێناوەتە پێکەنین، سەرۆك، بەڵام من بێ عەقڵیەکانی خۆم، یان ئەگەر تۆ شتێکی ترت لاباشە بیڵێم، بیرو باوەڕو لاوازیەکانی خۆمت بۆ دەنووسم- جا چ جیاوازیەك لەنێوان ئەم سیانەدا هەیە؟ بەڕاستی من جیاوازی نابینم- بۆ تۆ دەنووسمو تۆیش ئەگەر حەزت لێ بوو پێ بکەنە، ئەگەر بزانم تۆ بەچی پێدەکەنیت منیش پێ دەکەنم، بەم جۆرە پێکەنین هەرگیز لەدنیا نابڕێت، هەموو کەسێك شێتیەکی تایبەتی خۆی هەیە، بەڵام بەبڕوای من گەورەترین شێتی‌یەتی ئەوەیە کە مرۆڤ شێت نەبێت.

((ئێستا وەك دەبینیت من لێرە، لە کاندی، خەریکی شێتیەتی خۆمو هەموو شتێکیش، وردو درشتیت بۆ دەنووسم، چونکە دەمەوێت راوێژت پێ بکەم، راستە تۆ هێشتا لاویت، سەرۆك، بەڵام ئەمەندە حیکمەتی کۆنت خوێندۆتەوە-دوور لەگیانت کەمێك بوویتەتە کۆنە پەرست- بۆیە پێویستم بە ئامۆژگاریەکانتە.

((بەڵێ، من لەوباوەڕەدام هەر مرۆڤێك بۆنی تایبەتی خۆی هەیە، هەڵبەت ئێمە لێکیان جیاناکەینەوە، چونکە بۆنەکان تێکەڵ بەیەکتری دەبن‌و، بەڕاستی ئێمە نازانین کامەیان بۆنی تۆیەو کامەیان بۆنی منە، تەنیا ئەوە دەزانین کە بۆگەنێك دێت‌و ئەو بۆگەنەیش ناوی ((مرۆڤایەتی))یە، هەڵبەتە مەبەستم بۆگەنی مرۆڤایەتیە، هەندێك

کەس ئەوەندە بەشەوقەوە بۆنەکە هەڵدەمژن وادەزانن بۆنی هەڵاڵەیە، بەڵام من بەو بۆنانە دەرشێمەوە. باواز لەوە بێنین، ئەمە باسێکی ترە.. ((دەم ویست بڵێم-وا جارێکی دی جڵەو بەردەدەم- کە ئەم ژنانە، ئەم سۆزانیانە، لووتیان وەك لووتی دێڵە سەگ تیژو بۆن گرە، هەربەبۆن دەزانن چ پیاوێك ئارەزوویان دەکاتو کامەیان نایکات، هەر لەبەر ئەمەیە، هەر شارێك رێم تێی کەوتبێت، تەنانەت ئێستایش کەپیر بوومو لەمەیموون دەچمو گوێ بەجلو بەرگ نادەم، کەچی هێشتا دووسێ ژن دوام کەوتوون، ئەم نەفرەت لێ کراوانە هەر بەبۆن شوێن پێم هەڵدەگرن، خوا لەگوناهیان خۆش بێت.

((بەهەرحاڵ، یەکەم رۆژ کە بەسەلامەتی گەیشتمە کاندی، دەورو بەری عەسرو دنیا بەرەو خۆر ئاوابوون دەچو، هەریەك ژەمی رووم لەدوکانەکان کرد، کەچی هەموو داخرابوون، چوومە میوانخانەیەك، ئالیکم دایە هێسترەکەمو خۆیشم نانم خوارد، دەمو چاوم شت، جگەرەیەکم داگیرساندو چوومەدەرێ تاپیاسەیەك بکەم، نەکەسم لە شاردا دەناسیو نەکەسیش دەیناسیم، تەواو ئازاد بوومو دەمتوانی لە کۆڵانەکاندا فیکە لێ بدەمو پێ بکەنمو لەگەڵ خۆیشمدا قسە بکەم، هەندێك ناوکە کوولەکەم کڕی، کەوتمە تروکاندنو توێکڵەکەیم فڕێ دەدایە سەرزەویەکەو دەڕۆیشتم، ئەو کاتە بوو کە چرایان دادەگیرساند، پیاوان عەسرانەیان دەخوارد، ژنان دەگەڕانەوەماڵو، هەوا بۆنی پۆدرەو سابونی بۆن خۆشو کەبابو عەرەقی رازیانەی لێ دەهات، بەخۆم وت:

((تۆ پیرە زۆربام، وادەزانیت تاکەی لەژیاندا دەمێنیتو پەڕەی لووتت دەلەرێتەوە؟ ئیدی بۆ تۆی پیرو بێ چارەی من ئەوەندە کات بەبەریەوە نەماوە هەوایەك هەڵمژیت، کەواتە تا دەتوانیت هەناسەی قووڵ هەڵمژە))

((بەڵێ، من بە پانیو درێژی مەیدانە گەورەکەی شاردا کە تۆ دەیزانیت دەگەڕامو ئەم قسانەم لەگەڵ خۆمدا دەکرد، لەناکاو- پەنا بەخوا- گوێم لەدەنگی هەراو زەناو سەماو تەپڵو گۆرانی بوو، گوێم ڕاگرتو بەپەلە بەرەو لای دەنگەکە چووم، کاباریەکی سازو گۆرانی بوو، کوێرە چیت دەوێت دوو چاوی ساغ، چوومە ژورێ، هەروا لەپشت مێزێکی بچووکەوە دانیشتم، بۆ دەبێت شەرم بکەم؟ چونکە وەك پێم وتیت کەس منی نەدەناسیو من بەتەواوی ئازاد بووم.

((ژنێکی قەڵەوی بەد هەیکەل لەسەر سەکۆکە سەمای دەکردو داوێنی کراسەکەی بەرزدەکردەوەو دای دەنایەوە، بەڵام من گوێم پێی نەبوو، داوای بوتڵێك بیرەم کردو لەوساتەدا ژنێکی جوانو وردیلە هاتو لەپاڵما دانیشت، ئەسمەرێکی تۆخو ئارایشتێکی خەستی کردبوو، بەپێکەنینەوە ڕووی تێ کردمو وتی: ڕێگا هەیە، باوەگەورە؟

((کە گوێم لەم قسەیە بوو خوێن بەری چاوی گرتمو، ئارەزوویەکی شێتانە لەسەری دام کەملی ئەم هیچو پووچە بگرمو هەڵی بکێشم، بەڵام خۆم گرت، دڵم پێ سوتاو بۆیەکەم بانگ کردو پێم وت:

–دووبوتڵ شەمپانیا بێنە.

((دەبووریت، سەرۆك، لەپارەکەی تۆم خەرج کرد، بەڵام چی بکەم؟ سوکایەتیەکی گەورەم پێ کرابوو و دەبوو شەرەفمان بکڕمەوە، یەعنی شەرەفی تۆو خۆم، دەبوو ئەو ژنۆکەیە بهێنمە سەرچۆك، بەڵێ، دەبوو ئەو کارەبکەم، چونکە باش دەزانم کە تۆ خۆیشت لە هەڵوێستی وا بێدەنگ نابیتو بەرگریم لێ دەکەیت، کەواتە! کاکی بۆی، شەمپانی بێنە))

((شەمپانیایان هاوردو داوای شیرینیم کرد، پاشان، دیسان داوای شەمپانیام کردەوە، لەوکاتەدا پیاوێك بە سەبەتەیەك گوڵی یاسەمینەوە تێ پەڕی، من سەبەتەکەم کڕیو هەموو گوڵەکانم ڕژانە باوەشی ئەو ژنە پووچەوە کە وێرای سوکایەتیم پێ بکات، ((دەی، خواردمانەوەو خواردمانەوە، بەڵام سەرۆك سوێندت بۆ دەخۆم دەستم بۆ نەبرد، من کاری خۆم باش دەزانم، کە گەنج بووم یەکەم کارم ئەوەبوو دەکەوتمە یاری کردن لەگەڵیانداو ماڵیم دەکردن، بەڵام ئێستا پیربووم، یەکەم ئیشم ئەوەیە پارە خەرج بکەمو بێ‌لاوێنمو پارە بڕێژمە بەرپێی، ژنان شەیدای ئەم ڕەفتارەن، بەڵێ، هیچو پووچانە مردووی ئەوەن، ئەگەر قەموور بیت، ئەگەر پیرەمێردێکی کەنەفتو تەنانەت لە ئەسپێیش بچیت، ئەوان ئەم خەوشانە نابینن، تەماشای هیچ ناکەن، تەنیا تەماشای دەستت دەکەن کەوەك سەبەتەی کون تێ‌بوو پارەی لێ بڕژێت. بەڵێ وەك وتم، خەرجم کردو خەرج کرد– سەرۆك، خوا تەمەنت درێژ بکاتو سەد ئەوەندەت بداتێ–ئیدی ژنە وازی لێ نەهێنام، وردە وردە لێم هاتە پێشێو ئەژنۆ ناسکەکانی

بەڕانە لاوازو درێژەکانەوە نوساند، بەڵام من لە پارچە سەهۆڵێك زیاتر هیچی دی نەبووم، ئەگەرچی لەناوەوەدا گرم گرتبوو، تۆیش کە دەرفەتی وات بۆ هەڵکەوت دەبێت ئەوە باش بزانیت کە ئەمە عەقڵ لەسەری ژندا ناهێڵێت: یەعنی کاتێك هەست بکەن تۆ خەریکی لە ئاگری هەوەسدا دەسوتێیت‌و کەچی دەستیان بۆ نابەیت.

((بەکورتی شەو گەیشتە نیوەو تێیش پەڕی، چراکان کوژانەوەو کاباریەکەیش لە هەڵگرتنابوو، من سەفتەیەك کاغەزی هەزار دراخمایم لەگیرفانم دەرهێنا، هەموو پارەکەم داو بڕێکی چاکیشم بەخشیە بۆیەکە، ژنە پیامدا نووساو بەدەنگێکی تەریقیەوە وتی: ناوت چیە؟..

(منیش بە ئاوازی دڵ ڕەنجاوێکەوە وەڵامیم دایەوە: باوە گەورە))

((بێ شەرمە نوقرچێکی توندی لێ گرتم‌و لەسەر خۆ وتی: وەرە، لەگەڵما وەرە..

((من دەستە بچووکەکەیم گرت‌و بۆ دڵنیایی کردنی دەستیم گوشی‌و پێم وت:

((بابڕۆین، چکۆڵەکەم،... دەنگیشم گڕ ببوو.

((دەبێت تۆ خۆت باقی ڕووداوەکە بزانیت، سەرۆك، کارمان بەجێ هێناو پاشان خەو بردینیەوە، کە لەخەو هەستام نیوەڕۆ بوو، تەماشای ئەملاولای خۆم کرد، چی ببینم؟ ژوورێکی بچووك‌و پاكژ، قەنەفەو دەست شۆرو سابونی جۆراو جۆر، شووشەی گەورەو بچووکی عەترو ئاوێنەی گەورەو بچووك، کراسی ژنانەی ڕەنگاو ڕەنگی بەدیوارەوە هەڵواسراوو، کۆمەڵێك وێنەی جیاواز لە دەریاوان‌و ئەفسەرو کەشتیەوان‌و پۆلیس‌و ژنانی سەما کەرو ژنی رووت‌و قووت کە تەنیا جووتێك بان پاییان لەپێدابوو، لە پاڵیشما ئەو ژنە گەرم‌و نەرمە بۆن خۆش‌و قژ ژاکاوەم بینی‌یەوە، لەسەرخۆ چاوم نانەوە سەریەك‌و بەخۆم وت: ((ئای زۆربا، تۆ ئەوکەسەیت هەر بەزیندویی ڕێگات کەوتۆتە بەهەشتەوە، جێگایەکی چاکە، هەڵمەستە)).

((پێش ئێستایش، سەرۆك، پێم وتبوویت هەر کەسەو بەهەشتی تایبەتی خۆی هەیە: بۆ تۆ بەهەشت پڕە لەکتێب‌و مەرەکەب، بۆ یەکێکی دی پڕە لەبەرمیلە شەراب‌و عەرەق‌و کۆنیاك، بۆ یەکێکی تر پڕە لە ستوونی لیرەی ئیستەرلینگ، بەڵام بۆ من بەهەشت ئەمەیانە: یەعنی ژوورێکی بچووك‌و بۆن خۆش‌و بەرگی ڕەنگاو ڕەنگ‌و سابونی حەمام‌و تەختە خەوێکی گەورەی سپرینگ‌و، لە پاڵیشما ژنێك.

((ئەو گوناهەی خۆت دانی پێدا بنێیت لەنیوەیت دەبەخشن: من هەموو ئەو رۆژە دووپێم نەچوە دەری، ئاخر بۆ كوێ بچم؟ بۆ بچم؟ هیچیشم نەبوو، چونكە دڵخۆش بووم، داوای خواردنم لەچاكترین رستورانی شار كرد. سینیەك خۆراكی توانا بەخشی وەك خاویاری ڕەش‌و كەباب‌و ماسی‌و ئاوی لیمۆو (كادایيف)[٧] یان هێنا، جارێكی دی لەگەڵ ژنەدا كردمانەوەو خەوتینەوە، سەر لەئێواره هەستاین، دەستمان لە دەستی یەكناو دیسان بەرەو ئەو كاباریەی سازو ئاوازە چووینەوە كە ئەوكاری تیا دەكرد.بۆ ئەوەی چیرۆكەكەت بۆ كورت بكەمەوە، بەقسەی زیاد تووشی سەرەگێژە نەبیت، دەبێت عەرزی جەنابتی بكەم كە ئەو بەرنامەیە تا ئێستا بەردەوامە، بەلام بێ تاقەت مەبە، من هەر دەستم بەكارەكانەوەیەو جارجارە سەر لەدوكانەكان دەدەم، دڵنیابە سیم‌و هەموو پێویستیەكانی تر هەر دەكرم، ڕەنگە رۆژێك زوتر یان رۆژێك كەمتر یان دوای هەفتەیەك، یان ڕەنگە مانگێكی تر، چ قەیدی هەیە؟ پەندێك هەیە دەڵێت: **پشیلەیەك بە پەلە بزێت بێچووی سەیرو سەمەرەی دەبێت**. زۆر پەلەمەكە، بۆ بەرژەوەندی تۆ حەزئەكەم گوێم بكرێتەوەو زەینم ڕووناك بێتەوە، بۆ ئەوەی كڵاو نەكەنە سەرم، ئەو سیمەی دەیكرم دەبێت لەجۆرە هەرە چاكەكانی بێت، ئەگینا تیا دەچین، بۆیە سەرۆك، كەمێك ئۆقرە بگرەو لەمن دڵنیابە.

((بەتایبەتی، خەمی منت نەبێت، ئەم ڕووداوانە بۆ من بەكەڵكن، لەماوەی ئەم چەند رۆژەدا بوومەتەوە بەلاوێكی بیست ساڵانە، دڵنیابە، ئەوەندەم هێز تێگەڕاوە دووبارە ددانی تازە دەردەكەم، پێش ئەوەی بێمە ئێرە كەمێك پشتم دێشا، وەڵێ ئێستا زۆر تەندروست‌و تەواوم، هەموو بەیانیەك لە ئاوێنەدا تەماشای خۆم دەكەم‌و بەلامەوە سەیرە كە هێشتا مووم وەك بۆیاخی ڕەشی لێ نەهاتوە:

((بێگومان تۆیش لەخۆت دەپرسیت كە من بۆ ئەم شتانەت بۆ دەنووسم، چونكە تۆ بۆ من وەك قەشەیەكیت بێ شەرم ئەتوانم لەبەردەمتا پێ بەگوناهەكانمدا بنێم، دەزانیت بۆ؟ چونكە بەبڕوای خۆم من چاك بكەم یان خراپ تۆ گوێی پێ نادەیت، تۆیش وەك خوای میهرەبان ئیسفنجێكی تەڕت بەدەستەوەیەو، بە جووڵەیەك هەموو

---

[٧] كادایيف Cadaif جۆرە شیرینیەكی توركیە لە گوێز یان بادام و شەكر دروست دەكرێت، نەشێ شتێك بێت وەك پاقلاوەی لای خۆمان.

شتێکی چاك یان خراپ دەسڕێتەوە، هەر ئەمەیشە وای لێ کردووم لەخۆم ڕاببینم هەموو شتێکت پێ بڵێم:کەواتە گوێ بگرە:

((من بەتەواوی سەرو بن بوومو خەریکە عەقڵم لەدەست دەدەم، تکایە بەگەیشتنی ئەم نامەیە قەڵەم بگرە دەستو وەڵامم بدەوە، تا وەڵامی تۆم نەگاتێ لەسەر ئاگر دەژیم، من وای بۆ دەچم کە لە چەند ساڵێك لەمەو بەرەوە ئیدی ناوم لەدەفتەری خوادا نەماوە، لەدەفتەری شەیتانیشدا نیم، ناوی من تەنیا لە دەفتەری تۆدا تۆمارکراوە، بۆیە بێجگە لەو بەرێزە کەسم نیە پەنای بۆ بەرم، بۆیە ئەوەی دەمەوێت بیڵێم گوێی بۆ ڕادێرەو بزانە ڕووداوەکە بەم شێوەیەی لای خوارەوەیە:

((دوێنێ لەگوندێکی نزیك کاندی ئاهەنگێك ساز کراو نەعلەتی شەیتانم لێ بێت ئەگەر زانیبێتم ئاهەنگی کام لە قەدیسەکانە. لولا[8]-بەڕاست لەبیرم نەبوو پێت بڵێم کچەکەی هاوڕێم ناوی لولایە- لولا پێی وتم:

((باوە گەورە (ئەو هێشتا هەر باوە گەورەم پێ دەڵێت، بەڵام ئێستا بەعیشوەو نازەوە دەیڵێت) دەمەوێت بچمە ئەو ئاهەنگە،

وتم: بڕۆ نەنکە گیان، بڕۆ.

((-بەڵام دەمەوێت لەگەڵ تۆدا بچم.

((-من نایەم، کارم هەیە، خۆت بەتەنیا بڕۆ.

((-باشە، کەواتە منیش ناچم.

ڕووم لێ گرژکردو پێم وت: بۆ ناچیت؟

((-ئەگەر لەگەڵما بێیت دەڕۆم ئەگەر نەیەیت ناچم.

((-ئاخر بۆ؟ تۆ بۆخۆت کەسێکی ئازادنیت؟

((-نا، ئازادنیم.

((-ناتەوێت ئازادبیت؟

((-نەخێر.

هەستم کرد خەریکە شێت دەبم، هاوارم کرد:

[8] Lola

((–تۆ ناتەوێت ئازادبیت؟

((نا، نامەوێت، نامەوێت، نامەوێت.

((–سەرۆك، من ئەم شتانە لە ژوورەكەی ((لولا))و لەسەر كاغەزی ((لولا)) بۆ تۆ دەنووسم. بۆ خاتری خوا داوات لێ دەكەم چاك ئاگاداربیت، من لەو باوەڕەدام تەنیا ئەوكەسە مرۆڤە كە دەیەوێت ئازاد بێت، ژن نایەوێت ئازادبێت، بەم پێیە ئایا ژن مرۆڤە؟

((بۆ خاتری خوا زوو وەڵامم بدەرەوە، سەرۆكە دڵسۆزەكەم، من لەناخی دڵمەوە ماچت دەكەم.

((**دڵسۆزت - ئەلكسیس زۆربا**))

كە لەخوێندنەوەی نامەكەی زۆربا بوومەوە ماوەیەك دۆش دامام، نەم دەزانی توورەبم، پێبكەنم، یان دەست خۆشی لەم پیاوە كێویە بكەم كە توێكڵی ژیان، واتا مەنتیق و ڕەوشت و ڕاستی شەق دەكات و دەڕواتە نێو جەوهەری ژیانەوە، ئەو، هەموو خەسڵەتە بچووكەكان، چەندبەكەڵكیش بن، لەدەستی داون، تەنیا یەك خەسڵەتی سەخت و گران و ترسناكی بۆ ماوەتەوە، ئەویش بێ ئەوەی بەرەنگاری بكات بەرەو سنوورەكانی كۆتایی، واتا بەرەو هەڵدێری دەبەن.

ئەم كرێكارە نەخوێندەوارە، كە دەنوسێت، لەجۆش و خرۆشی خۆیدا قەڵەمەكەی دەشكێنێت، هەر وەك مرۆڤە سەرەتاییەكان كە پێستە مەیمونیەكەی خۆیان فرێدا، یان وەك فەیلەسوفە گەورەكان، كێشە سەرەكیەكان گەمارۆیان داوەو، ئەویش وەك مەسەلەیەك تەماشایان دەكات كە پێویستە بەپەلەو هەر ئەوكاتە جێ بەجێ بكرێن. ئەو وەك منداڵ هەموو شتەكان بۆ یەكەمین جار دەبینێت، هەمیشە سەر سووڕماوەو پرسیار دەكات، هەموو شتێك لەبەرچاویا موجیزە ئاسایەو، هەموو بەیانیەك كەچاودەكاتەوەو درەخت و دەریاو بەردو باڵندە دەبینێت مات و سەراسیمە دەبێت و هاوار دەكات: ئەم موجیزەیە چیە؟ ئەم موجیزەی درەخت و دەریاو بەردو باڵندانە چین؟

لەبیرمە ڕۆژێك كەپێكەوە بۆ گوندەكە دەچووین، تووشی پیرەمێردێكی لاواز بووین، سواری هێسترێك ببوو، هەر كە زۆربا هێسترەكەی دی چاوی كردەوەو لێی ڕاما، وا چاوی لەو ئاژەڵە بڕیبوو كە لادێیەكە ترساو هاواری كرد:

—بۆ خاتری خوا چاو بە هێسترەکەمدا هەڵ مەهێنە!
پیرەمێردەکە نیشانەی خاچی کێشا.
من ڕووم لە زۆربا کردو پێم وت:
—تۆ چیت لەگەڵ ئەوپیرەدا کردوە وا هاواری لێ هەستا؟
—من؟ هیچم لەگەڵدا نەکردوە، تەنیا تەماشای هێسترەکەیم کرد، تۆیش سەیرت لێ نایەت سەرۆك؟
—چی؟
—کەلەدنیادا شتێك هەیە پێی دەڵێن هێستر.

ڕۆژێکی دی، کە لەسەرکەناری دەریاکە ڕاکشابووم‌و دەم خوێندەوە، زۆربا هات‌و بەرانبەرم دانیشت: سەنتورەکەی نایە سەر ئەژنۆی‌و کەوتە ژەندنی: سەرم بەرزکردەوەو لێم ڕوانی، وردە وردە دەم‌و چاوی گۆڕا، خۆشیەکی سەیری لێ ڕوودا، ملە درێژو چرچەکەی لێ هەڵبڕی‌و دەستی بەگۆرانی وتن کرد، ئاهەنگەکانی مەکدۆنیا، گۆرانیە ناوچەیی‌و میللیەکان‌و هاوارێکی کێویانە. گەروە ئادەمیە کە گەڕابوەوە بۆ سەردەمانی پێش مێژوو، بۆ ئەو سەردەمانەی کە هاوار تێکەڵەیەکی بەرزبوو لە هەموو ئەو شتانەی کە ئەمڕۆ ئێمە مۆسیقاو شیعرو فیکری پێ دەڵێین. هاواری ئاخ ئاخی زۆربا، کەلەناخی ڕۆحیەوە هەڵدەقولا هەموو ئەو توێکڵە تەنکەی کە ئێستا ئێمە ناوی شارستانیەتی لێ دەنێین دەی دڕی‌و، ڕێگای بۆ ئەو جانەوەرە دڕندە نەمرە، ئەو خوا تووکنە، ئەو گۆڕێلا ترسناکە خۆش دەکرد کە دەرپەڕێتە دەرەوە.

خەڵووزی لینیت، قازانج‌و زیان، هورتانس خانم‌و بەرنامەکانی ئایندە هەموو کۆتاییان پێ‌دەهات، ئەو هاوارە گشتی لەگەڵ خۆیدا دەبردو ئێمە پێویستمان بەهیچ شتێك نەدەما، هەردووکمان بێ جووڵە، لەسەر ئەوکەنارەی کریتدا، تەواوی تاڵی‌و شیرینیەکانی ژیانمان لەسنگماندا هەڵدەگرت، ئیدی تاڵی‌و شیرینی وجودی نەبوو، خۆر جێگای دەگۆڕی‌و شەو دادەهات، ورچی گەورە (الدب الکبیر) بەدەوری چەقی بێ جووڵەی ئاسماندا سەمای دەکرد، مانگ هەڵات‌و بەسەرسامیەوە لەو دوو ئاژەڵە بچووکەی ڕوانی کەلەسەر زیخەکە گۆرانیان دەوت‌و ترسیان لە هیچ کەسێك نەبوو.

زۆربا کە گۆرانیەکان زۆریان زەوق دابوویە کت‌و پڕ کەوتە قسەو وتی:
—هێی، هاوڕێ، مرۆڤ گیانەوەرێکی دڕندەیە، کتێبەکانت بخەلاوە، شەرم ناکەیت؟ مرۆڤ گیانەوەرێکی دڕندەیەو دڕندەیش کتێب ناخوێنێتەوە.

كەمێك بێ دەنگ ماو كەوتەوە پێكەنین، وتی:

-تۆ دەزانیت خوا چۆن ئادەمی دروست كرد؟ ئەزانیت وشە سەرەتاییەكانی ئەم گیانەوەرە لەگەڵ خوادا چی بوو؟

-نا، لەكوێوە بیزانم؟ خۆ لەوێ نەبووم!

زۆربا چاوی داگیرساو هاواری كرد: بەڵام من لەوێ بووم.

-كەواتە خۆت بیڵێ.

زۆربا لە ژێر كاریگەری نیوە زەوق و نیوە گەپێكدا دەستی بەگێڕانەوەی چیرۆكە ئەفسانە ئامێزەكەی دروست كردنی مرۆڤ كرد.

-باشە، سەرۆك، گوێ بگرە، سەر لە بەیانییەك خوا زویرو دڵتەنگ لەخەو هەستا، بە خۆی وت: ((ئاخر من چ خوایەكم؟ كەسێك نیە پیامدا هەڵبدات و سوێند بەناوم بخوات، یان بێ تاقەتیم لێ بڕەوێنێت، ئیدی وەك كوندە بەبووی پیر لەژیان وەڕس بووم))

خوا تفی لەناو لەپی كردو قۆڵی كراسی سەرخست، چاویلكەكەی لەچاونا، چنگێك خۆڵی هەڵگرت و بەتف گرتیەوە تا بوو بەقوڕ، قوڕەكەی تەواو شێلا، مرۆڤێكی لێ دروست كرد، لەبەر خۆرا داینا تا وشك بوەوە.

((دوای حەوت رۆژ، لەبەر خۆرەكەی هەڵگرت، خۆی گرتبوو، خوا تەماشای كرد، پێكەنی و بەخۆی وت:

-نەعلەت لە شەیتان، ئەمە بەرازێكەو لەسەر دووپێ وەستاوە، ئەمە ئەوە نیە كە من دەمویست، بەڕاستی ئابڕو چوونە.

((پشت ملی گرت و شەقێكی تێ هەڵداو وتی:

((-دەی بدە بەقنگتا، چ كارت نیە ئەوەنەبێت بڕۆیت و بەچكە بەرازی وەك خۆت بخەیتەوە، سەر زەوی بۆ تۆ، بڕۆ خواری و ونبە، یەك دوو، یەك ،دوو بۆ پێشەوە بڕۆ.

((بەڵام گیانەكەم ئەو گیاندارە بەراز نەبوو، كڵاوێكی ئاوریشمینی نەرمی لەسەرنا، لاو نیو چاكەتێكی دا بەشانیدا، لەسەر خەت پانتۆڵێكی لەپێ كردو جووتێ سۆلی گوڵینكە سووری كرد بەسەرپێیەوە، بێ لەمانە خەنجەرێكی تیژیشی كردبوو بەقەدیا،

-بێگومان شەیتان خەنجەرەكەی دابوویە- لەسەری نووسرا بوو: ((-لەدەستم قوتار نابیت))

((ئەوە مرۆڤە دروست كراوەكە بوو، ئادەم بوو، خوا دەستی دایە كەماچی بكات، بەڵام ئادەم سمێڵی باداو وتی:

((برۆ بەولاوە پیرەمێرد، خۆت لادە بابڕۆم))

کە زۆربا منی بینی واخەریکە لەپێکەنینا ریخۆڵەم بپڕێت وەستا، بڕۆی پێکداداو وتی:

-پێ مەکەنە، سەرۆک، ئەمەی وتم حەقیقەتە.

-بەڵام ئاخر تۆ لەکوێوە ئەمە دەزانیت؟

-من وای هەست پێدەکەمو، خۆ ئەگەر منیش لەباتی ئادەم بوومایە هەروام دەکرد، من گرەو لەسەر سەری خۆم دەکەم کە ئادەم ئەوەی کردوە، تۆ بڕوا بەقسەی کتێبەکان مەکەو بڕوات بەمن بێت.

بێ ئەوەی چاوەڕێی وەڵامی من بێت دەستە زلەکانی درێژکردو دیسان کەوتەوە ژەندنی سەنتورەکەی.

*

من هێشتا نامە عەتراویەکەی زۆربام بەدەستەوە بوو کەوێنەی دڵێکی بەتیر پێکراوی تیا کردبوو، هەموو ئەو رۆژانەی دەهێنایەوە یاد کەپڕبوون لەگەوهەری مرۆڤایەتی و من لەگەڵیاو لەپاڵیا گوزەراندبووم، ژیان لەگەڵ زۆربادا چێژێکی تازەی هەبوو، ئیدی تەمەن بەدوادا هاتنێکی ماتماتیکیانەی رووداو، یان مەسەلەیەکی فەلسەفی بن بەست نەبوو، تەمەن لمێکی گەرمی بێژراوە بوو، من بەخۆشیەوە هەستم پێ دەکرد کە بەنێو پەنجەکانمدا دەخزێتە خوارێ.

لەبەر خۆمەوە وتم: سڵاو لە زۆربا، هەموو ئەو باوەڕە وشکو رووتانەی کە لەناوەوەی مندا دەلەرزین، زۆربا گیانێکی گەرمو ژیانێکی خۆشەویستانەی پێ بەخشین. کاتێکیش ئەوم لانەبێت من دیسان دەست بەلەرزین دەکەمەوە،

پارچە کاغەزێکم هەڵگرت، کرێکارێکم بانگ کردو بروسکەیەکی پەلەم بەم جۆرە بۆ نووسی:

((هەرئێستا بگەڕێرەوە))

-١٤-

دوا نیوەڕۆی رۆژی شەممەی یەكەم رۆژی مانگی ئازار بوو، پاڵم دا بوە تاوێرە بەردێكەوەو ڕووبەڕووی دەریاكە سەرقاڵی نووسین بووم، ئەو رۆژە یەكەم پەرەسێلكەم دیبوو، زۆری پێ دڵخۆش بووم، ئەوەی كە دژی بودام دەوت بێ هیچ بەرگریەك دەكەوتە سەر لاپەڕەی كاغەزەكەو، خەباتیشم لەگەڵیدا هاوسەنگی تێ كەوتبور، ئیتر پەلەم نەبوو، لە رزگاربونی خۆیشم دڵنیابووم.

لەناكاودا بەسەر زیخەكەوە گوێم لەدەنگی پێ بوو، سەرم هەڵبڕیو پیرە فریشتە دەریاییەكەی خۆمانم بینی، خۆی ڕازاندبوەوەو، وەك كەشتیەكی كۆن، بەهەناسە بڕكێ، بە درێژایی كەنارەكەدا دەهات، وەك نیگەرانی شتێك بێت، بەپەرۆشەوە هاواری كرد: نامە هاتوە؟

بەپێكەنینەوە وەڵامیم دایەوە: بەڵێ. لەبەری هەستامو پێشوازیم لێ كرد، وتم: زۆر شتی لەبارەی تۆوە تیایە، رۆژو شەو لەبیری تۆدایە، نووسیویەتی خەوو خۆراكی لێ بڕاوەو ئیدی بەرگەی دووری تۆ ناگرێت.

ژنی داماو كە هەناسەی لێ بڕابوو وتی: هەر ئەوەندەی وتوە؟

دڵم پێی سوتا، نامەكەم لەگیرفانم دەرهێناو خۆم وانیشاندا كە بۆی دەخوێنمەوە. پیرە فریشتەی دەریا دەمی بێ ددانی كردەوە، چاوە بچووكەكانی هێناو برد، هەناسەی لە خۆی بڕیو هەموو گیانی بوو بەگوێ.

من هەروا بەسەرزارەكی دەستم بە خوێندنەوە كرد، كە بەدەستی ئەنقەست گیرم دەكرد وام پیشان دەدا ناتوانم نوسینەكە باش بخوێنمەوە.

((سەرۆك، دوێنێ چوومە چێشتخانەیەكی ئاسایی بۆ ئەوەی نانی نیوەڕۆ بخۆم، زۆرم برسی بوو، لەپڕا كچێكی جوان، زۆر شۆخو شەنگ خۆی بەژووردا كرد، خوا یەك بوو بۆ خۆی، ئای خوا! چەند لە بوبولینای خۆمی دەكرد! یەكسەر فرمێسك وەك كانی لەچاوما تەقیو گەروم گیرا، وام لێ هات نەتوانم تیكەیەك قووت بدەم، هەستام، پارەی خواردنەكەم داو ڕۆیشتم، منێك كە بەسێو شەش ڕۆژ جارێك قەدیسەكانم وەبیر دێتەوە ئەوەندە بەشەوقو شوورەوە دەرپەڕیم، سەرۆك، كەیەكسەر بەرەو كڵێسەی قەشە میناس چووم تا مۆمێكی بۆ دابگیرسێنم.

هەر بەدەم دوعا خوێندنەوە وتم: حەزرەتی قەشە میناس کارێ بکە هەواڵی خۆشم لەفریشتە خۆشەویستەکەمەوە پێ بگات، کارێ بکە لەزووترین کاتدا باسکمان لێك وەربێت))

هورتانس خانم کە رووی لە شادیا دەدرەوشایەوە دایە قاقای پێکەنین، من کە وەستابووم تا هەناسەیەك تازە بکەمەوەو درۆی نوێی بۆ هەڵبڕێژم لێم پرسی:

-بۆ پێدەکەنیت ئازیز؟ بۆ پێدەکەنیت؟ ئەو قسانە، بەپێچەوانەوە، من دەهێننە گریان.

هەر بەدەم پێکەنینەوە وتی: ئەگەر دەزانیت.. ئەگەر دەزانیت..

-چی؟ چی دەزانم؟

-باسکمان.. ئەو زۆڵە مەبەستی لە (باسکمان) قاچە، کە بەتەنیا دەبین بە قاچمان دەڵێت (باسکمان) باسکمان لێك وەربێت یەعنی هی ! هی ! هی !

-تۆ گوێ لەپاشماوەکەی بگرە، گیانە، تاسەرت سووڕبمێنێت...

کەوتمە لاپەڕە هەڵدانەوەو دیسان وام بۆ دەرخست کەنامەکە دەخوێنمەوە.

((ئەمڕۆیش بەبەردەمی دوکانی سەرتاشێکدا تێپەڕیم. لەوکاتەدا کابرای سەرتاش تەشتی پڕ لەئاوو سابوونەکەی لەدەرەوە دەڕشت، بۆنێکی خۆش هەموو کۆڵانەکەی پڕ کرد، دیسان کەوتمەوە بیری بوبولیناو دەستم بەگریان کرد، سەرۆك، من ئیتر ناتوانم بەرگەی دووریەکەی بگرم، بێگومان شێت دەبم، سەیریش ئەوەیە کە شیعرم بۆ وتوە، پێرێ خەوم لێ نەدەکەوت، شیعرێکم پیاهەڵدا، داوات لێ دەکەم بۆی بخوێنیتەوە تابزانێت لەچ خەمو ئازارێکدام!

((ئاخ.. خۆزگا دەمانتوانی، منو تۆ
لەسەرە رێیەکدا پێك بگەشتینایە
رێگایەکی هێند فراوان کە خەمو ئازارەکانمان بگرێت
من ئەگەر تیکە تیکەیش بم، یان بەتەور ورد وردم کەن
ئێسقانە ورد کراوەکانم هەر بەرەو لای تۆ دێن))

هورتانس خانم بەچاوە ماتو نیوە بەسراوەکەیەوە شادو مەست، لەناخی دڵەوە گوێی گرتبوو، تەنانەت شریتە باریکەکەی دەوری ملیشی کە هەناسەی بە تەنگ هێنابوو لابردو چرچو لۆچەکەی ئازاد کرد، پێدەکەنیو بێدەنگ دەبوو، وات هەست دەکرد کە بیری، بەخۆشیو شادیەوە، لەدنیایەکی زۆر دووردا هەڵدەفرێت.

مانگی مارت، سەوزە گیای تازە، گوڵی وردی سوورو زەردو خەنەیی و، ئاوی شیرین و زولاڵ، قوە سپی و ڕەشەکان پۆل پۆل دەیان خوێندو جووتیان دەگرت. قوە سپیەکان مێ بوون، ڕەشەکان نێر، دەنووکە نیوەکراوەکەیان ئەرخەوانی. مارماسیە شینەکان بەبریسکەو هوڕ لە ئاوەکە دەهاتنە دەرێ و لەگەڵ زەردەمارە گەورەکاندا لەیەکتر دەئالاّن و هورتانس خانم گەڕابوەوە تەمەنی چواردە ساڵی و لە ئەسکەندەریەو بیروت و ئەزمیرو کوستەنتەنیەدا، بەسەر مافوورەکانی خۆر هەلاّتەوە، پاشان لەکریت و لەسەر دەماخەی بەورشەو پرشەی کەشتیەکاندا سەمای دەکرد...

ئێستا باشی لەبیرنەماون، هەمووشتێك لە زەینیدا تێکەڵ و پێکەڵ بوون، سنگی بەرز دەبوەوەو کەنارەکان دەکرانەوە.

لەپڕا، ئەوکاتەی کە ئەو سەمای دەکرد، دەریا پڕ بوو لەو کەشتیانەی کە پێشەوەیان ڕەنگی ئالتونی و دواوەیان پڕ بوو لە خەیوەتی ڕەنگاو ڕەنگ و ئالاّی ئاوریشمین، لە خەیوەتەکاندا ئەو پاشایانە بەدەردەکەوتن کە گوڵینکەی زێڕینیان بەتەڕبووشی سوورەوە بوو، ئەو بەگە پیرو دەوڵەمەندانەیش کە دەچوونە زیارەت و دەستیان پڕبوو لەدیاری بەنرخ، ئەو کوڕو کاڵە بەگزادانەیش کە خەفەتبار بوون. هەروەها کەشتیەوانەکان بەکلاّوی سێ گۆشەی بریسکەدارو دەریاوانەکان بەیەخەی سپی ورشەدارو پانتۆڵی هەراویانەوە وە دەردەکەوتن. کریتیە لاوەکانیش پانتۆڵی فش و فۆڵی شینیان لەپێداو، پێلاّوی زەردو دەستە سرێکی ڕەشیشیان بەسەریانەوە بەستبوو.

هەر لەو کەشتیانەدا، زۆربای بەتوانا، کەهەوەس بازی لاوازی کردبوو، ئەنگوستیلەیەکی گەورەی دەزگیرانی لەپەنجەداو، تاجە گوڵینەیەکی نارنجی بەسەر قژە ماش و برنجیەکەیدا کردبوو هاتە دەرێ...

هەموو ئەو پیاوانەی کە لە تەواوی تەمەنی پڕ لەکارەساتیدا خۆشەویستی لەگەڵدا کردبوون لەوێ بوون، تەنانەت ئەو بەلەمەوانە پیرو کۆمەی کە ددانەکانی پێشەوەی کەوتبوون و شەوێك بە بەلەمەکەی لە ئاوەکانی کوستەنتەنیەدا گێڕابووی.

شەو داکەوتبوو، هیچ کەسێك نەی دەبینین، تێکڕا هەموویان دەهاتنە دەرێ، هەر لەو کاتەداو لە دوایانەوە مارماسی و مارەکان و قوەکان جووت دەبوون.

پیاوەکان دەهاتنە دەرێ و چۆن مارە عاشقەکانی وەرزی بەهار کە لە یەکدی دەئاڵێن و دەفیشکێنن، ئەمانیش وەك هێشوو پێکەوە دەنووسان، لەناوەڕاستی ئەو

هێشوەدا، هورتانس خانمی چواردەساڵە، بیست ساڵە، چل ساڵە، شەست ساڵە، سپیو سەرتاپا ڕووتو بەئارەقە تەڕ بوو، بەلێوە نیوە کراوەکانیەوە کە ددانی وردو تیژی دەردەخستن، بێ جووڵەو، بێ ئەوەی تێر بخوات بەمەمکە قوتەکانیەوە فیکەی لێ دەدا.

هیچ یەکێك لەو عاشقانە نە ون ببوونو نە مردبوون. هەموویان لە نێو سنگە چەقو داچەکیوەکەی ئەودا بەبەرگی شەڕەوە زیندو ببوونەوە، دەتوت هورتانس خانم کەشتیەکی گەورەی سێ ئەستووندەگی بوەو، هەموو عاشقەکانی- لەماوەی ئەو چلو پێنج ساڵی کارکردنەیدا پیایدا سەرکەوتوونو ئەنبارو سەکۆو گوریسیان تیا گرتوە، ئەویش، بەهەزار کونەوە، کەهەزار جار ئەوکونانە بەقیر گیرابێتن بەرەو دوا بەندەر کە زۆر دەمێك بوو شەیدای ئەوەبوو پێی بگات-واتا شووکردن-ڕێگای ناو ئاوی دەبڕی. زۆربایش بەهەزار دەمو چاوی جیاوازەوە: تورك، مەغریبی، ئەرمەنی، عەرەب، یۆنانی هورتانس خانم لە ئامێزی دەگرت، وەك ئەوەی هەموو ئەو کاروانە پیرۆزە بێ کۆتاییەی لە ئامێز گرتبێت.

پیرە فریشتەی دەریا هەستی بەوەستانی من کرد، لەپڕا خەونەکانی شلوێ بوون، پێڵوە قورسەکانی بەرزکردەوەو، لەگەڵ ئەوەدا کە بەپەرۆشەوە لێوی دەلێسایەوە، وەك لۆمەکردنێك لەبەر خۆیەوە وتی:

-هیچی تری نەوتوە؟

-لەمە زیاتر چیت دەوێت ، هورتانس خانم؟ ئەی نابینیت هەموو نامەکە هەر باسی تۆیە؟ بڕوانە، چوار لاپەڕەی تەواو، لەسوچێکیشدا وێنەی دڵێکی تیر لێدراوی تیایە، زۆربا دەڵێت خۆی وێنەکەی کێشاوە، بڕوانە چۆن خۆشەویستی دڵی زۆربای ئەم دیو ئەو دیو کون کردوە! لەداوێنی نامەکەیشدا دووکۆتر یەکدی ماچ دەکەنو، بەسەر باڵیانەوە بەپیتی زۆر ورد و نادیار بەمەرەکەبی سوور دووناو نووسراوە کە دەستیان لەملی یەکدایە: هورتانس- زۆربا.

نە کۆترێك لەئارادا بوو نە نووسراوێك، بەڵام چاوە بچووکەکانی پیرە فریشتەی دەریا پڕببوون لەفرمێسكو هەرچیەکی پێ خۆشبوایە دەی بینی، بێ ئەوەی تێری لەو قسانە خواردبێت وتی:

-هیچی تر نەماوە؟ ئیتر هیچی دی نەماوە؟

هـەموو ئـەم قسـانە-باسـەو سـابونی سەرتاشـخانەو كۆتـرە بچووكـەكان-وشـە گەلێكی جوانو قەشەنگ بوون، بەڵام بایەك بوونو تێ دەپەڕین، عەقڵی ژنانـەی واقیع بینـی ئـەو شـتێكی دەویست كەزیاتر هەستی پێ بكرێتو دڵنیا كەریش بێـت، ئـەو لـەدرێژایی تەمـەنیا گەلێك قسـەی وا جوانـی بیسـتبوو، چ سـوودێكی لێ دیبوون؟ تازە دوای ئەو هەموو ساڵی ڕەنجو ناخۆشیە تەنیاو تەنیا ماوەتەوە.

پاشان بە ئاوازێكی سەركۆنەكردنەوە وتی:

-هیچی تر نیە؟ هیچ؟

وەك مێچكە ئاسكێكی گیر خواردو وای لەچاوم ڕوانی كەدڵم پێی سووتا، وتم:

-بـۆ؟ شـتێكی زۆر زۆر گرنگـی تـری وتـوە، هورتـانس خـانم ، هـەر لەبـەر ئـەوە هێشتوومەتەوە بۆ دوایی.

هەناسەیەكی هەڵكێشاو وتی: چی..؟

-نووسیویەتی كە گەڕایەوە، خۆی بەسـەر دەسـتو پێـی تۆدا دەخـات تـا بەچاوی فرمێسـكاویەوە داوای ئـەوەت لێ بكـات ببیتـە هاوسـەری. وادیـارە سـەبرو ئـارامی لێ هـەڵگیراوە، دەیـەوێت بتكاتـە ((ژنـە چكۆڵەكـەی))و ببیتـە هورتـانس خـانمزۆربا، بـۆ ئەوەی هەرگیز لەیەكدی جیانەبنەوە.

ئەمجارەیان چاوە بچكۆلە نمناكەكانی بەڕاستی كەوتنە فرمێسك ڕشتن، ئەمە ئەو پـەڕی بەختـەوەری ئـەوو ئـەو بـەندەرەیش بـوو كـە بەتـەواوی ئارەزوویـەوە دەیویسـت پێی بگات.

هـەموو حەسـرەتی ژیـانی ئـەوەبوو خـەیاڵی ئارام بێتو لەسـەر پێخـەفێكی حـەڵاڵ ڕاكشێتو ئیتر هیچی دی.

بەدەستی چاوی گرتو بەویقارو خاكیەتی ژنێكی خانەدانەوە وتی:

-باشە، قبووڵمە، بەڵام تكایە بۆی بنووسە كەلێرە، لەم گوندەدا، تاجە گوڵی نارنج دەسـت ناكـەوێتو پێویسـتە خـۆی لەكاندیـەوە بیـهێنێت، دوو مۆمـی سـپیش بـە قردێلەی گوڵ ڕەنگەوە، بادەمی برژاویش بێنێت، كراسێكی سپی بوكێنیو گۆرەوی ئاوریشمو دەم پاییەكی حەریریشم بۆ بكڕێت، لێفەو مەلافـەی خۆمـان هەیـە، هـەروەها تەختی خەویشمان هەیە.

لیستی داواكانی ڕێك خستو ئیدی لای وابوو كە بۆ لـەوەودوا مێردێكی پیاوی ماڵی دەبێتو هەموو داواكاریەكانی بەجێ دێنێت.

لەپڕا هەستاو وەك ژنێكی مێردكردوی بەویقار وتی:

–پێشنیازێکم بۆ تۆ هەیە، پێشنیازێکی جیدی.

تۆزێك شڵەژاو وەستا.

–بیلێ، هورتانس خانم، من لە خزمەتدام.

–من‌و زۆربا پەیوەندیمان لەگەڵ تۆدا هەیە، تۆ پیاوێکی دڵسۆزیت‌و پشتمان لەزەوی نادەیت، دەبیتە شایەتی مارە بڕینمان؟

من مووچڕکێکم پیا هات، کۆن لەماڵی ئێمەدا کارەکەرێکی پیر هەبوو، ناوی دیاماندولا[1] بوو، تەمەنی لە شەست ساڵ تێ پەڕی کردبوو، قەیرەکچ بوو، بەهۆی ئەوەوە کە هەرشووی نەکردبوو نیوە شێت‌و ورکن‌و لەشیشی تەواو داکەوتبوو، بێ سنگ‌و مەمك‌و سمێڵیشی لێ ڕوابوو، ئەم ژنە عاشقی میتسو[2]ی شاگرد دوکاندارێکی گەڕەك بوو، میتسو مێردمناڵێکی دێهاتی چڵکن بەڵام بەڕەنگ‌و ڕوو بوو، هێشتا خەتی نەدابوو،

ژنە هەمو یەك شەموانێك لە کوڕەی دەپرسی:

–تۆ کەی لەگەڵ مندا زەماوەند دەکەیت؟ زووکە. بمهێنە، تۆ چۆن خۆتت بۆ دەگیرێت؟ من ئیتر ناتوانم.

شاگردەکە زۆڵانە سەری دەنایە سەری‌و نەی دەویست مشتەریەکەی لەدەست بچێت. لەوەڵامدا دەی وت:

–منیش ئارامم لێ بڕاوە، دیاماندولای خۆشەویستم، منیش لەمە زیاتر ناتوانم، بەڵام دەبێت تۆ خۆگربیت، ماوەیەك دان بەخۆتا بگرە تامنیش سمێڵم لێ دێت.

بەم جۆرە ساڵانێك تێ پەڕین‌و دیاماندولای پیرێژن هەر چاوەڕوان بوو، دەمارگیریەکەی کەم بووەوە، سەرئێشەکەی هێور بوو، لێوە بەبارەکانی کە هەرگیز تامی ماچیان نەچەشتبوو کەوتنە خەندە، ئیدی لە جاران چاکتر جلی دەشت، کەمتر قاپی دەشکاندو خواردنیشی نەدەسوتاند. شەوێك لەپەناوە پێی وتم:

–سەرۆکە چکۆلەکەم، تۆ ئامادەیت ببیتە شایەتی مارە بڕینەکەمان ؟

ئەمەندەم بەزەیی پیاهاتەوە قوڕگم پڕبوو لە گریان، پێم وت:

–بێگومان ئامادەم، دیاماندۆلا.

---

[1] Diamandouia

[2] Mitso

ئەم ڕووداوە گەلێكی ئازار دابووم، بۆیە كە هورتانس خانم هەمان ڕستەی دووبارە كردەوە مووچڕكێكم پیاهات‌و وەڵامیم دایەوە:

–بێگومان ئامادەم، هورتانس خانم، ئەوە شانازیە بۆمن.

هورتانس خانم هەستا، چەند تاڵە موویەك كە لە كڵاوەكەیەوە هاتبوونە دەرێ چاكی كردن، زمانی بەلچ‌و لێویا گێڕاو وتی:

–شەو باش، هاوڕێم، شەوباش، هیوادارم هەرچی زووتر بگەڕێتەوە لامان.

چاوم لێ بوو بەلەنجەو لار دوور دەكەوتەوەو قەدو باڵا كەنەفتەكەی وەك كچی چواردە ساڵ بادەدا. شادمانی باڵی پێ گرتبوو، دەم پاییە كۆن‌و هەڵگەڕاوەكانی چاڵی بچووك بچووك‌و قوڵیان بەسەر لمەكەوە جێ دەهێشت.

هێشتا باریكە ڕێگاكەی نەبڕیبوو كە دەنگی شیوەن‌و هات‌و هاوار بەرزبوەوە، من هەستام‌و ڕام كرد، لەخوارەوە، بەرانبەر كەناری دەریا ژنان دەگریان، وەك شین بۆ مردوویەك بگێڕن وابوو، چوومە سەر بەردێك‌و كەوتمە تەماشاكردن، لەگوندەكەوە، پیاوو ژن بەڕاكردن دەهاتن‌و، لەدوایشیانەوە سەگەكان دەوەڕین، دووسێ سواریش لە پێشەوە دەیان ئاژوت‌و هەورێكی تاریكی تۆزو خۆڵیان بەرز كردبوەوە.

بەخۆم وت: بێگومان كارەساتێك ڕوویداوە. بەپەلە بەرەو كەنارەكە داكشام. هەراو زەناكە تا دەهات زیاتر دەبوو، لەو خۆراوابوونەدا، دووسێ پەڵەهەوری گوڵ ڕەنگی بەهاری بەئاسمانەوە كرببوون، گەڵای سەوز دار هەنجیری پاكیزەی پیرۆزی تەواو داپۆشیبوو.

لەناكاو هورتانس خانم بینی كە بەقژی ئاڵۆزو هەناسە بڕكێوە دەگەڕایەوە، تاكێك لەدەم پاییەكانی لەپێی هاتبوە دەرێ‌و بەدەستیەوە گرتبوو، بەدەم ڕاكردنەوە دەگریاو هاواری دەكرد:

–خواكەی من.. خواكەی من.

كەمتی دی سڵەمیەوەو لەوەدابوو بەسەرما بكەوێت، گرتم‌و لێم پرسی:

–بۆ دەگریت؟ چی ڕوویداوە؟

یارمەتیم دا تا دەم پاییە كۆنەكەی لەپێ بكاتەوە:

–من دەترسم.. دەترسم..

–لەچی؟

–لە مردن!

دۆخەکە بۆنی مەرگی لێ دەهاتو ترسێك چۆکی لەسەر ئەو ناوە دانابوو، من باڵی شلو شەوی هورتانسم گرت، بەڵام ئەو لەشە داکەوتەو پیرە بەرگری دەکردو دەلەرزی. دیسان هاواری لێ هەستا:

–نامەوێت.. نامەوێت..

ئەوداماوە زۆر لەو ناوچەیە دەترسا کە مەرگی لێ نزیك کەوتبوەوە، نەکا ئیزرائیل لەوێ نزیك بێتەوەو ئەمی بیربکەوێتەوە... ئەویش وەك پیرەکانی دی دەیویست لەپاڵ گژو گیاکاندا خۆی بشارێتەوەو ڕەنگی سەوز لە خۆی بگرێت، یان لەزەویەکەدا خۆی وەشارێتو ڕەنگە ئەسمەرە تۆخەکەی لەخۆی بگرێت، بۆ ئەوەی ئیزرائیل نەتوانێت لێکیان جیابکاتەوە.

سەری کێشابوە ناو دەفەی شانە بەخۆو کۆمەکەیەوەو دەلەرزی. تانزیك دار زەیتونەکە خۆی بەکێش کرد، باڵا پۆشە پیناویەکەی کردەوەو وتی:

–بیدە بەسەرما، هاوڕێ، دامپۆشە، بڕۆ بزانە چی ڕوویداوە؟

–سەرماتە؟

–سەرمامە، دامپۆشە.

هێند شارەزایانە دامپۆشی کە لەگەڵ زەویەکەدا جیا نەدەکرایەوە، پاشان ڕۆیشتم، وردە وردە لەکەنارەکە نزیك کەوتمەوەو وام لێ هات شیوەن گێڕەکان بناسم، میمیتو بەدەم ڕاکردنەوە بەبەردەمما تێ پەڕی، هاوارم لێ کرد:

–چی ڕویداوە، میمیتو؟

بێ وەستان وەڵامی دامەوە:

–خۆی خنکاندوە، لەئاودا خۆی خنکاندوە.

–کێ؟

–پاڤلی کوری مافراندونی.

–بۆ؟

–بێوەژنەکە..

ئەم وشەیە هەر بەئاسمانی ئەو خۆراوا بوونەوە بەستیو، لەپڕا لەشی نەرمو پڕ لە مەترسی بێوەژن کەوتە بەرچاو. من گەیشتمە لای ئەو تاشەبەردانەی کە هەموو

خەڵکی گوندی لێ کۆببوونەوە، پیاوان بەسەری رووتەوە بێدەنگ وەستابوون، ژنان لەچکیان لێکەوتبوە سەرشان، قژیان دەرنیەوەو هاوارو قیژەیان بوو، جەستەیەکی رەنگ بووردوی هەڵ ئاوساو لەسەر چەوەکە دانرابوو، مافراندونی پیر بێ جووڵە بەسەر لاشەکەوە بوو تەماشای دەکرد، دەستی راستی نابوە سەر دارەکەی دەستیو بەدەستی چەپیشی ریشە خۆڵەمێشیە لوولەکەی خۆی گرتبوو.

لەپڕا دەنگێکی بەرز لەناو خەڵکەکەوە هەستاو وتی:

—نەفرەتت لێ ژنی تاوانبار، خوا تۆڵەی ئەم تاوانەت لێ بکاتەوە.

ژنێك گوڕی دایە خۆیو هەستایە سەرپێ، رووی لەپیاوەکان کردو وتی:

—یەعنی لەناوتاندا پیاوێك نیە سەری ئەم ژنۆکەیە بخاتە سەر ئەژنۆیو وەك کارە کۆرپە گۆشاو گۆش سەری ببڕێت؟ ئاخ!

ئەی ترسنۆکینە!

پیاوەکان تەماشایان دەکرد، ئەویش بێ دەنگو هێدی تفێکی بۆ هەڵدان.

کۆندۆمانۆلیۆ[3]ی چایچی هاواری بەسەر ژنەکەدا کرد:

—سووکمان مەکە، دلیکاترینا[4] نابێت سووکمان بکەیت، لە گوندەکەماندا پیاوی ئازا زۆرە، دەی بینیت.

من خۆم بۆ نەگیراو دەنگم لێ هەڵبڕی:

—ئەمە شەرمە، برادەران، ئەوژنە داماوە چ تاوانێکی کردوە؟ ئەمە قەدەری خواییە، ئەی ئێوە لەخوا ناترسن؟

کەس وەڵامی نەدایەوە.

مانولاکاس[5]ی ئامۆزای خنکاوەکە لەشە کەتەکەی دانەواندو لاشەکەی هەڵگرت، یەکەم کەس بوو بەرەو گوندەکەیان بوەوە.

ژنان دەیان لاواندەوە، دەمو چاوی خۆیان دەرنیو قژیان دەسکەنە دەکرد، کە بینیان وا لاشەکە دەبەن خێرا کەوتنە دوایان تا بیانگەنێ، بەڵام مافراندونی پیر دارەکەی دەستی هەڵبڕیو ئاماژەی دوورکەوتنەوەی کردن. ئەوان کەوتنە کەنارو

---

[3]Kondomanolio

[4] Delikaterino دەڵی وشەیەکی تورکیە بەمانای شێت، واتا کاترینی شێت.

[5]Manolakas

خۆی بوه سەردەستەیان، ژنان هەر بەدەم شیوەن و گریانەوە کەوتنە دوای، پیاوان لەدواوە بێدەنگ دەڕۆیشتن.

هەموو لەودنیا نیوە تاریکەی ئێوارەیەدا ون بوون و، جارێکی تر دەنگی هەناسەی ئارامی دەریا کەوتەوە بەرگوێ، من تەماشای ئەم لاو ئەولای خۆم کرد، بەتەنیا مابوومەوە، بەخۆم وت: ((منیش دەگەڕێمەوە ماڵەکەم، ئەمڕۆیش بەشی خۆی خەم و ئازاری هەبوو)).

بەدەم بیرکردنەوەو خەفەتەوە لارێکەم لەبەرگرتەوە، ئافەرینم لەو خەڵکە کرد کەئاوا بەگەرمی و پەرۆشەوە تێکەڵی ئازارە مرۆڤایەتیەکان دەبن: هورتانس خانم، زۆربا، بێوەژنەکەو پاڤلی نەگبەتیش کە بۆنەهێشتنی ئازارەکانی خۆی فڕێدایە نێو دەریاوە، دیلیکاتیریتا کە هاواری دەکرد بێوەژنەکە سەربڕن، مافراندونیش کە نەی دەویست لەبەر چاوی خەڵکانی دی بگری، یان تەنانەت قسەیش بکات، تەنیا من بێ تواناو عاقڵ بووم، نەخوێنم جۆشا، نەکەسم لەبەر هەراو زەناکەی خۆش دەویست و نەڕقم لە کەس بوو، ئێستا پێم خۆش بوو گیروگرفتەکە هێور بکەمەوەو، هەموو تاوانەکان نامەردانە بخەمەگەردنی قەدەرەوە.

لەنێو تاریک و ڕوونی خۆراوادا ئاپۆ ئاناگنوستیم بینی کە هێشتا لەوێ لەسەر بەردێك دانیشتبوو، چەناگەی نابوە سەر دارە درێژەکەی و تەماشای دەریای دەکرد، بانگم لێ کرد. گوێی لێ نەبوو، لێی نزیك کەوتمەوە، بینیمی، سەری لەقاندو لەبەر خۆیەوە وتی:

–مرۆی نەگبەت! ئەوە لاوێکی تریش لەدەست دەرچوو، بەدبەخت، لەوە زیاتر نەی توانی خەم و ئازار هەڵبگرێت، خۆی فڕێدایە ئاوەوەو خنکا، ڕزگاری بوو.

–ڕزگاری بوو؟

–بەڵێ ڕزگاری بوو، کوڕم، ڕزگاری بوو، ئیدی ژیان بۆ ئەو چ کەڵکی هەبوو؟ ئەگەر بێوەژنەکەی بهێنایە زۆری نەدەبرد قسەو قسەڵۆك دەستی پێ دەکردو ڕەنگە سووك و ڕسواییشی بەدوادا بهاتایە، ئەم ژنە سووکە هەردەڵێی مایینە، هەر کە چاوی بەپیاوێك دەکەوێت دەحیلێنێت، ئەگەر نەیشی هێنایە ئەوەیش هەردەبووە داخ و حەسرەتێکی ژیانی و، وای بیر لێ دەکردەوە کە بەختەوەریەکی گەورەی لەدەست چوە، پێشەوەی گەرداوو پشتیەوەی هەڵدێر.

–وا مەڵێ، ئاپۆ ئاناگنوستی، هەرکەسێك گوێی لەم قسانەت بێت ئومێد بڕ دەبێت.

—نا، باوکە، مەترسە، بێجگە لەتۆ کەس لێرە نیە گوێی لەم قسانە بێت، تازە ئەگەر گوێیشیان لێ بێت بڕواناکەن، بڕوانە، تا ئێستا کەس هەبوە لەمن بەختەوەر تر؟ من خاوەنی کێڵگە، ڕەز، بێستانی زەیتونو خانووی دووقات بووم، دەوڵەمەند بووم، ژنێکم خۆش ویست چاکو گوێ ڕایەڵو هەر کوڕیشی بۆ دەهێنام، هەرگیز ئەم دیوە ئەوژنە سەر هەڵبڕێتو ڕوو بەڕوو تەماشام بکات، منداڵەکانیشم هەموو باوکێکی باشی خێزانەکانیانن، من هیچ گلەییەکم نیە، نەوەی زۆریشم هەن، ئیدی چیم بوێت؟ ڕەگی من لەقوڵیدایە، بەڵام ئەگەر بڕیار بێت سەر لەنوێ ژیان دەست پێ بکەمەوە وەك یاقڵی بەردێك لە ئەستۆم دەبەستمو خۆم دەهاویمە دەریاوە، تەنانەت بۆ ئەوانەیش کە بەختەوەرن ژیان هەر سەختە، بەڵێ، ئەم ژیانە سۆزانیە زۆر دڵڕەقە.

—بەڵام ئاپۆناناگنوستی تۆ لەچیت کەمەو گلەیی لەچی دەکەیت؟

—پێم وتیت هیچ کەمو کەسرێکم نیە، بەڵام تۆ بڕۆو لەدڵی مرۆڤ بپرسە.

کەمێك بێدەنگ بوو، جارێکی تر لەدەریاکە وردبوەوە کەتاریکی چەتری لەسەر هەڵدابوو، پاشان بەدەم ڕاوەشاندنی دارەکەی دەستیەوە وتی:

—چاکە، یاقڵی، تۆ کارێکی باشت کرد، لێگەڕێ با ژنان قیژەو هاواری خۆیان بکەن، ئەمانە ژنن و عەقڵو هەستیان نیە، تۆ ڕزگارت بوو، یاقڵی، باوکیشت ئەمە دەزانێت، هەر لەبەر ئەوەیشە کە ئاخت بۆ هەڵناکێشێت.

تەماشای ئاسمانو چیاکانی کرد کە وردە وردە تاریکی هەمووی دادەپۆشین. وتی: ئەمەیش شەو، چاکترە بگەڕێینەوە ماڵێ.

کتو پڕ وەستا، وەك لەهەموو قسەکانی پەشیمان بووبێتەوە وابوو، یان پەردەی لەسەر ڕازێکی گەورە لابردبێتو ئێستا بیەوێت بەسەری بکاتەوە.

دەستە ڕەق هەڵاتوەکانی نایە سەرشانمو بەزەردەخەنەیەکەوە وتی:

—تۆ گەنجیت، گوێ لەقسەی پیرەکان مەگرە، ئەگەر دنیا گوێی بۆ قسەی پیرەکان ڕابدێرایە ئێستا وێران ببوو، کەبێوەژنێك هاتە سەر ڕێت بپەڕە سەری، ژن بهێنەو نەوە بخەرەوەو هیچ لەمە دوو دڵ مەبە، هەموو ئەم سەر ئێشانە بۆ لاوەکانە.

***

گەیشتمەوە کۆختەکەم، ئاگرم کردەوەو چای ئێوارەم لێنا، ماندو و برسی بووم، چڵێسانە دەستم بەخواردن کرد، بەتەواوەتی خۆم دایە دەست ئەو چێژە ئاژەڵیە.

لەناکاو میمیتۆم بینی سەرە بچووکەو پانەکەی لەپەنجەرەکەوە هێنایە ژوورەوە، من کە لەو کاتەدا لە پاڵ ئاگرەکەو لە سەر ئەژنۆ دانیشتبووم‌و نانم دەخوارد، تەماشای کردم، زەردەخەنەیەکی زۆڵانەی بۆ کردم.

–بۆ هاتوویت، میمیتو؟

–سەرۆك، لای بێوەژنەکەوە شتێکم بۆ هێناویت، زەمیلەیەك پرتەقاڵ، وتی ئەمە دوا بەرهەمی باخەکەیەتی.

من پەشۆکام، پێم وت:

–لای بێوەژنەکەوە؟ جابۆ میوەم بۆ دەنێرێت؟

–دەیوت لەبەر ئەو قسە باشانەی ئەم ئێوارەیە بەخەڵکی گوندی وتبوو.

–کامەیە قسەی باش؟

–من ئیدی نازانم، من تەنیا ئەوەم لەسەرە ئەو چی وتوە دووبارەی بکەمەوە.

زەمیلە پرتەقاڵەکەی ڕۆکردە سەر تەختی نووستنەکەم، ناو کوختەکە پڕ بوو لە بۆنی خۆش.

–پێی بڵێ زۆر سوپاسی دیاریەکەی دەکەم‌و باگاگایشی لەخۆی بێت، دەبێت ئاگای لەخۆی بێت‌و لەناودێدا دەرنەکەوێت، تێ گەیشتیت؟ پێی بڵێ تاماوەیەك باهەر لەماڵەوە بێت، تا ئەم پێش هاتە لەبیر دەکرێت، تێ گەیشتیت میمیتو؟

–هەر ئەوەندە، سەرۆك؟

–بەڵێ، هەر ئەوەندە، بڕۆرەوە.

میمیتو چاوێکی هەڵتەکاندو وتی:

–وتت هەر ئەوەندە؟

–ئیدی وێڵبە.

ئەو ڕۆیشت، پرتەقاڵێکی ئاودارم پاك کرد کە بەشیرینی هەنگوین دەچوو، پاڵ کەوتم‌و نووستم، لەخەوما، هەموو شەوەکە لەژێر دارپرتەقاڵەکاندا پیاسەم دەکرد، گرەیەك هەڵی دەکرد، سنگە ڕووتەکەم پڕدەبوو لە هەوا، چڵە ڕێحانەیەکم نابوە پشت گوێم، لاوێکی گوندیی تەمەن بیست ساڵان بووم‌و لە باخی پرتەقاڵدا پیاسەم دەکردو فیکەم دەکێشاو چاوەڕێ بووم، چاوەڕێی کێ بووم، نازانم، بەڵام لە خۆشیاندا دڵم دەیویست بوەستێت، سمێڵم بۆ سەرەوە بادەدا، بە درێژایی ئەو شەوە، لەژێر دارپرتەقاڵەکاندا گوێم بۆ دەریاکە ڕادێرابوو کەوەك ژنێك هەناسەی هەڵدەکێشا.

— ١٥ —

ئەو ڕۆژە ڕەشەبایەکی گەرمو توند، لەو بەری دەریاوە، لەبیابانە لماویەکەی ئەفریقاوە هەڵی کردبوو، پەڵە هەور، کە لەوردە لم پێك هاتبوو، وەك گەردەلوول کەوتبوە ئاسمانو، گەروو سیەکانی مرۆڤی پڕدەکرد، ددانی بەجیڕە جیڕ دێناو چاوی دەسوتاندەوە، دەبوو دەرگاو پەنجەرەکان خڕ دابخەین تا ئەوتیکە نانەی دەی خۆین تۆزو خۆڵی لێ نەنیشێت. هەوا خەفەکەر بوو، لەو ڕۆژانەدا کە ئاوگەی ڕوەك بەرەو سەرەوە دەهاتو لەشی مرۆڤ تەمەڵی دای دەگرت، منیش کەوتبوومە ژێر باری تەمەڵیو بێتاقەتی وەرزی بەهارەوە، واتا دووچاری ماندووبوون، سنگ گیران، مێروولە کردنی هەموو لەش هاتبوومو، حەزم- حەزیان یادوەری؟ لە خۆشیەکی سادەو فراوان بوو.

بەلاڕێ بەردەلانیەکەی نێو چیادا بەڕێ کەوتم. لەپڕا حەزی ئەوەم لا جوولا بڕۆمە شارۆچکەی دێرینی ((مینوان))[1] کەدوای سێ یان چوار هەزار ساڵ تازە لەژێر خاکەوە سەری دەرهێنابوو، بۆ ئەوەی ئێستا لەژێر خۆرە ئەویندارەکەی کریتا کەخۆی گەرم دەکاتەوە ببینم، بەخۆم دەوت:

ڕەنگە دوای ئەم پیادە ڕەویە سێچوار سەعاتیە، ماندوویەتی بتوانێت ئەم لەش گرانیەی بەهارم لە کۆڵ بکاتەوە..

بەردەکان ڕەنگ خۆڵەمێشیو ڕووت - لەو ڕووتانەی دەبریسکێنەوە-و چیا چۆڵو مۆن بوو، وەك ئەوەی کە من حەزی لێ دەکەم ، کوندە پەپوویەك کە تیشکە بەتینەکەی خۆر کوێری کردبوو، بەچاوە زەردو خڕەکانیەوە لەسەر بەردێك هەڵنیشتبوو، حاڵەتێکی ئاغرانەو جوانو ڕاز ئامێزی هەبوو، من لەسەر خۆو هێور ڕێگاکەم دەبڕی، بەڵام کوندەپەپوەکە ترساو بێ دەنگ باڵی گرتو لەنێو بەردەکاندا ونبوو.

هەواکە بۆنی پونگەی دەشتی لێ دەهات، یەکەمین گوڵی زەردو جوانی گەزلەنێو دڕکەکانەوە کرابوونەوە.

١- مینوان MINOAN ناوی دانیشتوانی کۆنی کریتە کە سێ چوار هەزار ساڵ لەوەو بەر هەر لەوێ دەژیانو شارستانیەتێکی درەوشاوەیان پێك هێنابوو.

که گەیشتمە شوێن وێرانەی شارۆچکە کۆنەکە بەسەرسامیەوە لە شوێنی خۆما وەستام، ڕەنگە ئەوکاتە نیوەڕۆ بووبێت، چونکە تیشکی خۆرەکە بەشێوەیەکی ستوونی داکەوتبوە سەر وێرانەکەو شوێنەوارەکەی تەواو ڕووناک کردبوەوە، ئەو سەعاتە سەعاتێکی پڕلەمەترسیە لە وێرانەی شارە کۆنەکاندا، چونکە هەواکەی پڕە لەهاواروتارمایی. هەر ئەوەندەی چڵێك بچرکێت، مارمێلکەیەك بخشێت، هەورێك تێپەڕێت و سێبەر بکات ترسێك دەکەوێتە دڵی مرۆڤەوە، هەر بستۆکە خاکێك پێی پیا دەنێیت گۆڕی مردوویەکەو دەست بەهاوار دەکات.

ورده ورده چاوم بەتیشکە زۆرەکە ڕاهات، ئێستا لەنێو ئەم وێرانەیەدا هەست بە دەستی مرۆڤ دەکەم؛ دووشەقامی پان کە بە بەردی سپی بەرد ڕێژکرابوون، لەچەپ و ڕاستیانەوە کۆڵانی تەنگ و پێچاو پێچ جیا دەبوونەوە، لەناوەڕاستا، گۆڕەپانێکی بازنەیی هەبوو کە جێگای کۆبوونەوەی گشتی بوو، هەر لەپاڵیاو وەك پەیڕەویەك لە سیمای دیموکراتی، کۆشکی شاهانەو، دووڕیز ئەستوون و، پلیکانەی بەردینی پان و، حەوشەو دیواری تر دروست کرابوون.

لە ناوەڕاستی شاردا، لەو شوێنەدا کە بەردەکان زیاد لەهەر جێگایەکی دی بەهۆی بەسەردا ڕۆیشتنی خەڵکەوە سوابوون، پێ دەچوو پەرستگایەك هەبووبێت، گەورە خواوەندێك بەمەمکی بەرجەستەی دوورلەیەکدی و، باسکی لەگەڵ ماراندا لوول خواردوو لەپەرستگاکەدا بووبێت.

لەهەموو شوێنێکدا شوێنەواری دوکان و مەخزەنی ڕۆن و زەیتون گێری و ئاسنگەری و دارتاشی و کارگەی گۆزەگەری دیاربوون، هێلانە مێروولەیەك بوو کە وەستایانە دەستێکی شارەزاو بەهرەمەند لە پەنایەکی ئەمیندا دروستی کردبوو، لەهەزاران ساڵی لەوەو بەرەوە مێروولەکان نابوود ببوون و نەمابوون، لەدوکانێکدا هونەرمەندێك سەرقاڵی هەڵکۆڵینی گۆزەیەکی دوودەست بووە لەبەردێکی ڕەگاویدا، بەڵام بواری تەواو کردنی نەبوە، قەڵەمی هەڵکۆڵینەکەی لەدەست کەوتووەو هەزاران ساڵ دوای ئەوە، لەنزیك کارە ناتەواوەکەیدا دەرکەوتبوەوە.

ئەو پرسیارانەی کە بێ هوودەو گەلۆرانە، هەمیشە بەرکت پێ دەگرن: بۆ؟ لەبەرچی؟ جارێکی دی دێنەوە سەرێنی مرۆڤ و دڵ ژەهراوی دەکەن، ئەو گۆزە تەواو

نەكراوە، كەتواناو شەوقى ئەو مامۆستا هونەرمەندە، لە لووتكەى شادمانى و ئاسودەيى خۆيدا، بەسەريەوە وردو خاش ببوو، منى كێشايە ناو خەم و ئازارێكى بێ ئەندازەوە.

لەناكاودا، شوانێكى منال كار، كە دەم و چاوى خۆر سوتاندبووى و ئەژنۆى ڕەش داگەڕابوو، قژە لوولەكەى بەدەستە سرێكى ڕیشوەدار بەستبوو، لەپال ئەو كۆشكە كاولەدا بەسەر بەردێكەوە قوت بوەوەو هاوارى كرد:

-هێى، هاورێ!

من حەزم بەتەنيايى بوو، خۆم لێ نەبان كرد، بەلام شوانە مێردمنالەكە پێكەنينێكى گالتە ئامێزى كردو وتى:

-خۆت مەكە بەكەڕ، هاورێ؟ جگەرەت پێيە؟ جگەرەيەكم بدەرێ چونكە لەم دەشتەدا خەم تەواو دلى گرتووم.

ئەمەندە كاريگەرانە وشەكانى دوايى بەسەر زماندا ڕەت بوو كە دلم پێ سوتا، جگەرەم پێ نەبوو، ويستم پارەى بدەمێ، بەلام تالى لێ گوزەراو هاوارى لێ هەستا:

-پارەم بۆ چيە؟ بۆ دۆزەخ، كەى پارە بەكارى من دەخوات؟ من پێم وتيت خەم داى گرتووم و پێويستم بەجگەرەيەكە.

نا ئومێدانە وتم: پێم نيە، جگەرەم لا نيە.

شوانەكە بە تووڕەييەوە نووكى دارەكەى دەستى بەزەويەكەدا كێشاو دەنگى هەلبڕى:

-پێت نيە! پێت نيە! ئەى چى لەگيرفانەكانتايە وا هەلئاوساون؟

من بەدەم دەرهێنانى هەموو شتەكانى ناو گيرفانمەوە پێم وت:

-كتێبێك، دەستەسرێك، كاغەزو قەلەم، چەقۆيەك، چەقۆت ناوێت؟

-هەمە، هەمووشتێكم هەيە. نان، پەنير، زەيتون، چەقۆ، درەوش، چەرم بۆ پێلاوەكانم و مەتارەيەكى ئاو. بەكورتى هەمووشتێكم هەيە، تەنيا جگەرە نەبێت، ئەمەيش وەك ئەوە وايە هيچم نەبێت، باشە، ئەى تۆ لەناو ئەم وێرانەيەدا چى دەكەيت؟

-تەماشاى شوێنە دێرينەكان دەكەم.

-چى لێ تێ دەگەيت؟

-هیچ.

-منیش هیچیان لێ تێناگەم، ئەوان مردوونو ئێمە زیندووین، چاکتر وایە بچیت بەلای کاری خۆتەوە، برۆ، خوات لەگەڵ.

لەوە دەچوو رۆحی ئەو جێگایە بێت، بۆیە وامنی دەردەکرد، منیش بێ سێودوو پێم وت: چاکە ، دەرۆم.

لە کاتێکدا کە تووشی کەمێك دڵە راوکێ هاتبووم خێرا بەهەمان کوێرە رێدا بەرەودوا گەرامەوە.

بۆ چرکە ساتێك ئاورم دایەوە، شوانە رووالە[٢] خەم داگرتوەکەم بینیەوە کە لەسەر هەمان بەرد وەستابوو، قژە لوولەکەی لەژێر دەستەسرە رەشەکەوە هاتبوە دەرێو لەگەڵ بای باشووردا چەپۆکانی بوو، لەتەوێڵیەوە تا نووکی پێی رووناکی لێ دەباری، وام هەست دەکرد لە پەیکەرێکی جۆش خواردوی جوانی راماوم، وا ئێستا داری شوانیەکەی لەسەر شانەو فیکە دەکێشێت.

من رێگایەکی ترم لەبەر گرتو بەرەو کەناری دەریاکە لێژ بوومەوە، جار ناجارە نەسیمێکی گەرمو بۆن خۆش کە لە باخە نزیکەکانەوە دەهات بەسەرما تێدەپەری، زەوی بۆنی عەتری لێ دەهات، دەریا پێ دەکەنیو، ئاسمانی شینیش بریسكو هوری پۆلای هەبوو.

زستان جەستەو گیانمان دەپوکێنێتەوە، بەلام وا گەرما کە سنگمان دەکاتەوە بەرێگاوەیە، من هەر بەدەم رۆیشتنمەوە لەناکاو بە ئاسمانەوە گوێم لە کۆمەڵێك دەنگی گری باڵندە بوو، دەنگەکان هەر لە غاك غاکی قەلەرەش دەچوون، سەرم بەرزکردەوە، ئەو دیمەنە سەر سوورهێنەرەم بینی کە لە سەردەمی منالیمەوە تا ئێستا هەمیشە کاری لێ کردووم، قازو قولنگەکان وەك لەشکرێکی رێكو پێکی جەنگ لەناوچەکانی گەرمیانەوە دەگەرانەوەو، وەك لە ئەفسانەیشدا باس کراوە پەرەسێلکە یان لەسەر باڵی خۆیانو لەنێو قوولایی لەئیسکینەکەیاندا هەڵگرتوە،

ئەم ئاهەنگە رێكو پێكو هەڵە قبووڵ نەکەرەی ساڵ، ئەم چەرخو فەلەکی گەردوونە، هەرچوار رووەکەی زەوی کە تیشکی خۆر یەك بەدوای یەکدا رووناکیان دەکاتەوە، تێ پەرینی ژیان، هەمووی ئەمانە، یەك بەدوای یەکدا خستمیانەوە ناو گەرووی خەمو پەژارەکانەوە، جارێکی دی، ئەم بەئاگاهێنانەوە سامناك و دەنگو

[٢] رووالً : لاو، هەرزەکار.

زایەڵەی قازو قوڵنگەکان ئەوەیان لە مندا رووژاند کە ئەم ژیانە تاقە ژیانی مرۆڤەو هیچ ژینێکی تر لەدوای ئەمەوە نیە، ئەگەر بمانەوێت تامو خۆشی بچێژین تەنیا لەم دنیایەدایەو هیچی تر. چ دەرفەتێکی خۆشی ترمان لەدنیاکەی دیدا بۆ نارەخسێت.[٢]
ئەو رۆحەی گوێی لەم بەئاگاهێنانەوە دڵرەقانەیە بێت، کە لە هەمان کاتدا پڕیشە لەدڵسۆزی، بڕیار ئەدات کە بە سەر خراپیو لاوازیەکانی خۆیدا سەربکەوێتو، تەمەڵیو ئومێدە بێ ئەنجامەکانی ببەزێنێتو، هەردوو دەستی، بەهەموو ئەو چرکە ساتانەی ژیانیەوە بگرێت کە بەردەوام هەڵدێنو ناگەڕێنەوە.

لە زەینی ئێمەدا گەلێك نموونەی گەورەو ئاشکرا هەن، ئەوەمان بۆ دەردەخەن کە مرۆڤ بێجگە لە گیاندارێکی سەرلێشێواو چی تر نیە، تەمەنیشی بە لەزەتی زۆر بچووكو هەوڵی نادروستو قسەی بێ مانا بەسەر دەبات، مرۆڤ دێتە سەر ئەوەی هاواربکات: ((ئای لەم ڕسواییە)) و ئیدی لێوی خۆی بگەزێت.

قازو قوڵینگەکان ئاسمانیان بڕیو لەباکووردا ون بوون، بەڵام لە هەموو فڕینی بەردەوامیاندا، لەهەر شوێنێکدا ئەوان باڵیان پێکدا بدایە ئەو هاوارو ناڵەیەیان هەمیشە لە گوێی مندا دەزرنگایەوە، گەیشتمە سەر دەریاکە، لەکەناردا پێم هەڵگرت، چەند ناخۆشە بەکەنار دەریادا بڕۆیتو بەتەنیا بیت! هەموو شەپۆلو باڵندەیەکی ئاسمان هاوارت لێ دەکەنو ئەرکەکانت بەیاد دەهێننەوە. کە لەگەڵ کەسانی تردا بڕۆیت هەموو پێکەوە پێدەکەننو دەدوێن، ئیتر ئەم دەنگانە لەوەت دەکەن گوێ بۆ دەنگی شەپۆلو باڵندەکان بگریتو بزانیت چی دەڵێن، ڕەنگە هیچیش نەڵێنو، هەر ئەوەندە بتان بینن ئێوە لە ڕۆیشتنو چەنەبازیدان، تەنیا تەماشاتان بکەنو بێدەنگ بن.

لەسەر وردە بەردەکان ڕاکشامو چاوم لێکنا، لەگەڵ خۆمدا وام بیرکردەوە کە: ((ئەم ڕۆحە چیەو چ پەیوەندیەکی نهێنی لە نێوان ئەوو دەریاو هەورو بۆنە خۆشەکاندا هەیە؟ هەر دەڵێیت خودی ڕۆحیش دەریاو هەورو بۆنی خۆشە ..)).

---

٢ مامۆستای خوالێخۆشبوو محەمەدی قازی بۆ ڕوون کردنەوەی ئەم مەبەستە دێرە شیعرێکی فارسی خەیامی لە پەراوێزدا نووسیوە کە مامۆستا شێخ سەلامی شاعیر بەم شێوەیە کردویەتیە کوردی:

ئەم نەقدە بگرە، ئەو قەرزە بەردە کە دەنگی دەهۆڵ هەر لەدوور خۆشە. –و–

هەستامو کەوتمەوە ڕێ، وەك بڕیارێکم دابێت، چ بڕیارێك؟ نازانم.

لەپڕا لەپشت سەرمەوە گوێم لە دەنگێك بوو:

-بۆکوێ دەچیت، سەرۆك؟ بۆ دێر؟

ئاوڕم دایەوە، پیرەمێردێکی بەخۆوەی کورتە باڵابوو، داری لەدەست نەبوو، دەستە سڕێکی ڕەشی بە قژە سپیەکەیەوە بەستبوو، پێ دەکەنیو دەستی بۆ ڕادەوەشاندم، پیرێژنێك بەدوایەوە بوو، لە پشت ئەویشەوە کچە ڕەشتاڵە چاو گەورەکەیان کە لەچکێکی سپی بەسەرەوە بوو، پیرەمێردەکە دیسان پرسیەوە: بۆ دێر دەچیت؟

خۆیشم ئەوەم هاتەوە یاد کە بڕیاری ئەوێم دابوو، چەند مانگێك بوو حەزم دەکرد بڕۆمە ئەودێرە بچووکەی ڕەبەنانەوە کەلەنزیك دەریاکەوە دروست کرابوو، بەڵام تا ئەوسا نەم توانیبوو ئەوخواستەم بهێنمە دی.

وا لە ناکاو، ئەم ئێوارەیە جەستەم بڕیارەکەیدا بوو.

لەوەڵامدا وتم:

-بەڵێ دەچمە دێرێ تاگوێ لەسروودی مریەمی پاکیزە ڕاگرم.

-هیوادارم ئەو حەزرەتە دەستی بەباڵتەوە بێت.

هەنگاوی هەڵگرتو گەیشتە لام.

-تۆ ئەو کەسەیت، ئەوەی پێی دەڵێن کارگەی خەڵوز؟

-بەڵێ ، خۆمم.

-چاکە، مریەمی پیرۆز خێرت بەسەردا بڕژێنێت، تۆ چاکە لەگەڵ خەڵکی ئەم گوندەدا دەکەیتو هەژاروخێزاندار دەژێنیت، خوات لێ ڕازی بێت.

دوای کەمێك، پیرەی زۆر زان، کەبێگومان دەیزانی کاروبارمان ڕوو لە کەسادیە بۆ دڵدانەوەم ئەم قسانەیشی کرد:

-کوڕم، ئەگەر تۆ قازانجیشی لێ نەکەیت دڵگران مەبە، ئەوە بزانە کە زەرەر ناکەیت، یەکسەر ڕۆحت بۆ بەهەشت دەچێت.

-منیش هەر ئەمەم مەبەستە، باوە گەورە.

-من ئەو خوێندەواریەم نیە، بەڵام جارێك لەکڵێسا شتێکم لە پەیڤەکانی مەسیح بیست کە لە مێشکمدا هەڵکەنراوەو هەرگیز لە یادی ناکەم، مەسیح فەرموویەتی:

((چیت هەیە بیفرۆشە بۆ ئەوەی مەزنترین گەوهەر بکڕیت)).

ئەو گەوهەرە مەزنەیش، کوڕم، ڕزگاری ڕۆحە، تۆیش بۆ بەدەست هێنانی ئەو گەوهەرە مەزنە ڕێگایەکی باشت لەبەرگرتوە.

گەوهەری مەزن! چەند جار ئەم ناوە لە تاریکایی زەینی منـدا، وەك دڵۆپە فرمێسکێکی درشت درەوشا بێتەوە چاکە؟

هەردووکمان، منو پیرە لە پێشەوە دەڕۆیشتینو ژنەکان لە دوامانەوە، ژنەکان دەستیان وەك خاچ لێ کردبوو، ئێمە جار جارە ڕستەیەکمان دەهاویشت : ((چرۆی زەیتوون بە درەختەکەوە دەمێنێتەوە؟.. تـا چۆ پـێ دەگـات باران هـەر دەبارێت؟)) لەوەی دەکرد هەردووکمان برسیمان بێت، چونکە باسەکەمان هەر دەوروخولی خواردنی دەداو نەمان دەویست بیگۆڕین.

—تۆ چ خواردنێکت لە هەموو پێ خۆشترە، باوە گەورە؟

—هەموو خواردنەکان، کوڕم، هەمووی، ئەوە گوناهێکی گەورەیە مرۆڤ بڵێت ئەم خواردنە باشەو ئەویان خراپە.

—بۆ؟ مرۆڤ بۆی نیە هەڵبژێرێت؟

—بێگومان نەء، هەقی ئەوەی نیە.

—ئاخر بۆ؟

—لەبەر ئەوەی خەڵکانێکی برسی هەن.

من شەرمم پێهاتو بێدەنگ بووم، هەرگیز دڵی من تا ئەم ڕادەیە گەورەیی و سۆزی بە خۆیەوە نەدیبوو.

زەنگی دێرە بچووکەکە لێیدا، هێندە دەنگێکی دڵگیرو بەسۆز بوو دەت وت دەنگی ناسکی ژنێکە.

پیرەکە نیشانەی خاچی کێشاو لەبەر خۆیەوە گوتی:

—ئەو پاکیزەیەی بوو بە قۆچی قوربانی پشتو پەنامان بێت، چەقۆیەك لەگەردنی دراوە هەر خوێنی لێ دەچۆڕێت، لەسەردەمی دزەکانی دەریادا...

پیرە لەبارەی مریەمی پاکیزەوە چیرۆکی وای دروست دەکرد وەك باسی ژنێکی ڕاستەقینە بکات وا بوو، کچێکی جوانو ئاوارەی ئازار چەشتوو، کە کافرەکان بەرخەنجەریان دابێتو، ئەویش بەگریانەوە لەگەڵ کوڕە منداڵەکەیدا لەخۆر هەڵاتەوە هاتبێت.

پیرەمێرد بەردەوام بوو.

—ساڵی جارێك، خوێنێکی گەرمو ڕاستەقینە لەزامەکانیەوە دا دەچۆڕێت، لەبیرمە جارێکیان، لەڕۆژی جەژنی ئەو حەزرەتەدا، ئەوسا کە هێشتا من سمێڵم نەکردبوو،

خەڵکی بۆ زیارەتی ئەو لە هەموو گوندەکانەوە هاتبوون، ئەو ڕۆژە پانزەی مانگی ئاب بوو، ئێمەی پیاوان بۆ نووستن لە حەوشەکەدا ڕاکشابووین، ژنان لە ژوورەوەی دێردا بوون، من لەخەوەکەمدا مریەمی پاکیزەم بینی هاواری دەکرد، بەپەلە هەستام، گەیشتمە لای پەیکەرەکەی‌و دەستم نایە سەرملی، تۆ بڵێ چیم دیبێت باشە؟

هەموو پەنجەکانم لە خوێن هەڵکشان...

دیسان پیرە نیشانەی خاچی کێشایەوە، ئاوڕی دایەوەو سەیری ژنەکانی کرد، هاواری لێ کردن:

-دەی، پێ هەڵگرن، ژن گەل، واگەیشتین.

کەمێك دەنگی نزم کردو دیسان وتی:

-ئەوسا من ژنم نەهێنابوو، لەبەردەم پەیکەرەکەی ئەومەزنەدا لەسەردەم کەوتم، بڕیارمدا لەم دنیا پڕ لەدرۆو دەلەسەیە واز بێنم‌و ببم بەقەشە.

لێرەدا دەستی بەپێکەنین کرد

وتم : بۆ پێدەکەنیت، باوەڵێ؟

-ئاخر پێکەنینی گەرەکە، کوڕم، هەر ئەو ڕۆژی جەژنە، شەیتان بەبەرگی ژنانەوە لەبەردەممدا قوت بوەوە، ئا ئەوەتا..

بێ ئەوەی ئاوڕبداتەوە تەنیا بەپەنجە کەڵەی ئامـاژەی بۆ دواوە کـرد، ئـەو پیرێژنەی نیشاندام کەبێ دەنگ بەدوامان کەوتبوو، وتی:

-ئێستا هەرکەس ببینێت دڵی تێکەڵ دێت، تەماشایکە، ئەوسا کچێکی جوان بوو، وەك ماسی لە هەڵبەزو دابەزابوو، خەڵکی ناویان لێ نابوو: ((جوانی پێڵو درێژ)) بەڕاستیش ئەمە ناوێکی پڕ بەپێستی ئەو گەرۆڵە بوو، ئێستایش، ئاخ، ئێمەی داماو، ئەو پێڵوی چاوانە چیان لێ هات؟ هەموویان وەرین.

لەو چرکە ساتەدا، لەپشت سەرمانەوە، پیرێژن وەك سەگێکی دڕ کە زنجیر کرابێت نووزەیەکی لێوەهات‌و هیچی نەوت:

پیرەمێردەکە بەدەستی ئاماژەی کردو وتی:

-ئەمەیش دێرەکەیە.

ئەو دێرە بچووکە سپی پۆشە، کە لە کەناری دەریاو لەنێوان دوو تاشە بەردی گەورەدا دەبریسکایەوە، لەناوەڕاستا، گومەزی دێرەکە کەتازە سپیکاریان کردبوو وەك مەمکی ژن بچووك‌و خڕبوو، لەدەوری دێرەکە پێنج شەش ژووری دەرگا شین هەبوون، لە حەوشەیشدا. سێ داری سەروی گەورەو، بەدرێژایی دیوارەکانیش دار هەنجیری گەورەی کێوی گوڵیان کردبوو.

ئێمە پێمان داگرت، لاوژەی سرووده رۆحانیەکان لە پەنجەرە کراوەکانی دێرەوە دەگەیشتە لامان، هەوایش لێوان لێو بوو لە بۆنی خۆشی جەوی‌و شێی دەریا، دەرگای دەرەوەی، کە کەوتبوە ناوەڕاستی دێرەکەوە، بەسەر حەوشە پاکژو بۆن خۆش‌و بە بەردی سپی‌و ڕەش فەرش کراوەکەدا کرابووەوە، بەدرێژایی دیوارەکانی لای ڕاست‌و چەپ، ریزە گوڵدانێکی گەڵای پەژم‌و گۆشەمڵەو ریحانە دانرابوون، چ هێوری‌و شادیەکە! وائێستا خۆر بەرەو ئاوابوون دەچێت‌و دیوارە سپیەکانیش ڕەنگی گوڵ لە خۆدەگرن.

دێرە بچووکەکە گەرم‌و کەمەکێکیش ڕووناک‌و بۆنی مۆمی لێ دەهات، ژن‌و پیاو پێچرابوونە دووکەڵی بخوورەوە، پێنج شەش ڕاهیبەی ژنیش کە خۆیان لەبەرگی ڕەش‌و درێژی تەنکەوە پێچابوو، بەدەنگی نزم‌و خۆشەوە سروودی (خودای مەزن‌و بەتوانا) یان دەوت، ئەمانە زوو زوو سەر ئەژنۆ دەکەوتن‌و دەنگی خشەخشی داوێنیان لەدەنگی باڵەگرتنی مەل دەچوو.

ساڵانێك بوو من گوێم لە سروودەکانی مریەمی پاکیزە نەبوو بوو، لەگوڕو فیزی لاویدا ڕکم لەکڵێسا دەبووەوەو کەبەلایدا دەڕۆیشتم بەچاوی سووکەوە لێم دەڕوانی، بەڵام زەمان نەرمی کردبووم، تەنانەت هەندێك جار دەچوومە جەژنە شکۆمەندە ئاینیەکانی وەك لەدایك بوون‌و ڤیجیل[٤] و ژیانەوەی مەسیحەوە، وەك ئەوەی جارێکی دی منداڵێك لەناوەوەی مندا زیندو بووبێتەوە خۆشیم وەردەگرت. تەزوە سۆفیانەکەی ساڵانی پێشتر گۆڕابون بەچێژێکی جوان ناسی، مرۆ وەحشیەکان بڕوایان وایە، هەرکاتێك سازێك لە سازەکانی مۆسیقا بەکەڵکی سرووتە ئاینیەکان نەخوات، ئەوە هێزە خواییەکەی لە دەست داوەو ئاهەنگەکەی خۆشتر دەبێت، لەمنیشدا پلەی ئاین هاتبوە خواری‌و ببوو بەهونەر.

چوومە سووچێکەوە، پاڵمدایە ئەو کورسیە بریقەدارەوە کە ئایندارەکان هێند دەستیان پیا هێنابوو، وەك عاج سفت‌و سۆڵ ببوو، وەك ئەفسوون لێکراوێك، گوێم لە سروودەکانی سەردەمی بێزەنتی گرتبوو کە لە قووڵایی زەمانەوە دەهات ((سڵاو ئەی ئەو شکۆمەندەی کە بیری مرۆڤت ناگاتێ، سڵاو ئەی ئەو قووڵاییە بێ کۆتاییەی کە

---

٤ Vigile ڕۆژی پێش هەر جەژنێکی گەورەی ئاینی لای مەسیحیەکان.

چاوی فریشتەیش ناتوانێت بتبینێت، سڵاو ئەی ژنی خوا کە هەر بەکچی مایتەوە، ئەی ئەو گوڵە سوورەی کە هەرگیز هەڵناوەریت ...))

دیسان ڕاهیبەکان کڕنووشیان دەبردو خشەخشی جلەکانیان لە دەنگی باڵی مەل دەچوو.

دەقیقە بە دوای دەقیقەدا، وەك ئەو فریشتانەی باڵیان بۆنی عەتری جەوی گرتوەو، خونچە نەکراوەکانی گوڵە سۆسەنیان لە دەست دایەو درووود بۆ جوانی مریەم دەنێرن بەدوای یەکتردا دەڕۆیشتن.

خۆر ئاوابوو، ئێمەی لەناو شەفەقێکی مەخمەڵی و شیندا بەجێ هێشت، نازانم چۆن خۆمان لە ناو حەوشەکەدا دیەوە، من لەگەڵ پیرە دایکی رۆحانی کەسەرپەرشتی دێرەکەی دەکردو دوو کچە راهیبەی تردا، لەژێر بەرزترین داری سەروودا بەتەنیا مابوومەوە، کچە ڕاهیبەیەکی تازە کار هات، کەوچکێك مرەباو ئاوی ساردو قاوەیەکی دامێ و لەسەر خۆ کەوتینە قسە کردن باسی موجیزەکانی حەزرەتی مریەمو خەڵوزی بەردو ئەو باڵندە ماڵیانەی کە لەبەهاردا دەکەونە هێلکەکردن، هەروەها باسی خوشکی رۆحانی ئۆدوکسیا[5] کە نەخۆشی فێی لەگەڵدا بوو، ئەو بێچارەیە لەسەر بەرد ڕێژی دێرەکە کەوتبوو، وەك ماسی هەڵدەبەزیەوە، گازی لەدەستی خۆی دەگرت و جلەکانی دادەدڕی.

دایکە ڕۆحانیەکە هەناسەیەکی هەڵکێشاو وتی:

—تەمەنی سی و پێنج ساڵە، ئەمە تەمەنێکی سەخت و مەلعوونەو سەعاتەکانی ناخۆش تێ دەپەڕن. بەڵکوو خانمی شەهید، حەزرەتی مریەم بەفریای بکەوێت و چاك ببێتەوە، تا دەپانزە ساڵی تر چاك دەبێتەوە.

من بەسەرسامی و لەژێرلێوەوە وتم: دە پانزە ساڵ!

دایکی رۆحانی تەنگەگرتی و وتی:

—بۆ دەپانزە ساڵ چیە؟ تۆ بیر لە نەمری بکەرەوە.

وەڵامیم نەدایەوە، دەمزانی نەمری ئەو دەقیقانەن کەتێ دەپەڕن. دەستە گۆشتن و سپیەکەی دایکی رۆحانیم ماچ کرد کە بۆنی بخووریان لێ دەهات، ئەنجا ڕۆیشتم.

---

5 Eudoxia

شـەو داکـەوتبوو، دووسـێ قـالاو بەپەلـە بـۆ هێلانـەکانیان دەگەڕانـەوە، کونـدە پـەپوەکان بۆخـواردن لـە کلۆرەدارەکانـەوە دەهاتنـە دەرێ، هێلکـە شـەیتانۆکە، کرمـی درەخت، کرمـی تـرو مشکەکانی دەشت لـەخاك وەردەکـەوتن تاببنـە خۆراکـی کونـدە پەپوەکان.

مارە نهێنیەکە کەکلکی خۆی دەگەزێت تەواو تێم ئالا، زەوی دەزێو بێچوەکانی خۆی دەخوات، پاشان بەچکەی تری دەبێتو ئەوانیش هەر بەوجۆرە دەخوات.

من تەماشای ئەم لاو ئەولای خۆم کرد، دنیا تەواو تاریك بوو، دواکەسی گوندەکە رۆیشتبوو، تەنیاییەکی زۆر کڕو کەس منی نەدەبینی، پێلاوم داکەند، پێم لەناو ئاوی دەریاکەدا نوقم کرد، لەسەر زیخەکە ڕاکشام، هەستم دەکرد لەشی رووتم پێویستی بەوەیـە بەربـەردو ئاووهـەوا بکـەوێت، وتـەی دایکـە رۆحانیەکـە ((نـەمری)) رقـی داگیرساندبووم، وای لێ دابـووم هەسـتم دەکـرد ئـەو کەمەندەیـە کەئەسـپی کێویـی پـێ‌دەگرن، ڕاپەڕیم تـا لـەکۆڵ خۆمی بکەمەوە، هەستم کـرد پێـم خۆشـە بـە ڕووتـیو سنگ بەسنگەوە لەشم بەر زەویو دەریا بکەوێتو، بگەمـە ئەو یەقینـە کاملەی کەئەم شتە کاتیو خۆشەویستانە وجودیان هەیە.

لەقولایی دەرونی خۆمدا هاوارم دەکرد :((تەنیا تۆیت بوونت هەیە، ئەی زەوی، من دوا منداڵی خۆتم کەشیری مەمکت دەمژمو بەری نادەم، تۆ ناهێڵیت زیاد لە چرکە ساتێك من بژیم، بەلام هەر ئەو چرکە ساتەیە دەبێتە مەمكو من دەیمژم))

مووچرکێکم پیا هات، وەك ڕوو بەڕووی مەترسیەك بووبێتمەوە وابوو، دەمزانـی کە وشەی مرۆڤ خۆرەکەی -نەمری- بەرەو خۆیم کێش دەکات، ئەوەم بەبیر خـۆم هێنایـەوە کـەزەمانی ڕابوردو -کەی؟ ڕەنگە سالی پار بێـت- بەپەرۆشـەوە، بـەچاوی بەستراوو باسکی کراوەوە بەسەر ئەو وشـەیەدا دادەموکامـەوە، بـە شـەوقو ئارەزووەوە دەمویست بچمە ناویەوە.

کـە لەقوتابخانـەی گونـد لـەپۆلی یەکـەمی سـەرەتاییدا بـووم، لـە بەشـی دوەمـی خوێندنەوەی کتێبی ئەلفو بێکەماندا چیرۆکێکی فریشتەکانی تیابوو:

منداڵێکی بچووك کەوتبوە بیرێکەوە، لەوێدا شارێکی جوانو سەر سوورهێنەری دیبوو، کە پڕ بوو لە باخی پڕ لە گولی بۆن خۆشو، دەریاچەیـەکی هـەنگوینو گردێك

شیر برنج و بووکەڵەی یاری جۆراوجۆری منداڵانە، من کە لەسەرخۆ وشەکانم حینجە دەکرد لە گەڵ هەر حینجە کردنێکدا زیاتر دەچوومە ناو قووڵایی چیرۆکەکەوە، تا نیوەڕوانێك کە لەقوتابخانەوە بۆ ماڵ گەڕامەوە، چوومە پاڵ بیری ناوحەوشەکەمان کە لەژێر کەپرێکی مێودا بوو، زۆر بەشەوق و تاسەوە کەوتمە تەماشاکردنی ئاوە پاك و بێگەردەکەی، زۆری نەبرد وام هاتە پێش چاو کەمن ئەو شارە سەرسووڕهێنەرە بەخانوو کۆڵان و منداڵان و ئەو کەپرە پڕ لەترێ یەوە دەبینم، ئیدی خۆم بۆنەگیرا، سەرم بۆناو بیرەکە لار کردەوە، باڵم کردەوەو پێم بە زەریەکەدا کێشا تا بەرز ببمەوەو خۆم فڕێ دەمە بیرەکەوە، بەڵام لەوکاتەدا دایکم بینیمی، قیژاندی و ڕای کردە سەرم و پشتێنی گرتم.

کەمنداڵ بووم خەریکبوو بکەومە بیرەوە، کەگەورە بووم خەریك بوو بکەومە ناو واژەی –نەمری– و واژەگەلێکی تری وەك (خۆشەویستی) و (ئومێد) و (نیشتمان) و (خوا)وە، کە لە هەر وشەیەکیانم تێ دەپەڕاند هەستم دەکرد لەمەترسیەك ڕزگار بووم و هەنگاوێك چوومەتە پێشێ، بەڵام نا، من تەنیا وشەکانم دەگۆڕی و ئەمەم بەڕزگار بوون دەزانی، وا دووساڵی تەواویشە کەوتوومەتە دوای واژەی –بودا–وەو پێوەی بەستراومەتەوە، بەڵام چاك هەست بەوە دەکەم کە بەهۆی بوونی زۆرباوە– بودا– دوابیرو دوا وشەی هەڵدێر دەبێت و ئیتر لەمەودوا بۆ هەمیشە ڕزگار دەبم. بۆ هەمیشە؟ ئەمەهەمان ئەو قسەیەیە کەهەموو جارێك بەخۆمانی دەڵێین.

لە جێگاکەم ڕاپەڕیم، لەتەوقی سەرمەوە تا نووکی پێم شادو دڵ خۆش بووم، جلەکانم لەبەرداکەندو خۆم دایە نێو دەریاوە، شەپۆلە شۆخ و شەنگەکان شێتانە یاریان دەکرد، منیش هەر شێتانە گەمەم لەگەڵ دەکردن، کەماندووبووم هاتمەدەرێ، لەبەر شەوبا لەشم وشك کردەوەو، پاشان بەهەنگاوی گەورەو هێور کەوتمە ڕێ، بەوهەستەوە کە لەمەترسیەکی گەورە ڕزگارم بوو لەجاران توندوتۆڵ تر بەمەمکی زەویەوە نووساوم.

-١٦-

هەر ئەوەندەی چاوم بەكەناری لینیت كەوت لەناكاودا وەستام، چرای كۆختەكە داگیرسابوو، لەگەڵ خۆمدا بیرم كردەوە:((بێگومان زۆربا گەڕاوەتەوە))

ویستم ئەو ماوەی رێگایە بەڕاكردن ببڕم، بەڵام خۆم گرت، بەخۆم وت:((دەبێت خۆشیەكەم دەرنەخەم، دەبێت خۆم تووڕە بكەمو سەرەتا لەگەڵیا بەشەڕبێم، من ئەوم بەكاری پەلە ناردبوە ئەوێو ئەو هەموو پارەكەی لەهەوەسو ئارەزووی خۆیدا خەرج كردوەو داویەتە كچانی گۆرانی بێژی مەیخانە، وائێستایش دوای ئەوەی دوانزە رۆژ دواكەوتوە گەڕاوەتەوە، دەبێت خۆم تووڕە بكەم، بەڵێ، دەبێت وابكەم....))

هەنگاوم هێور كرد تا ڕكەكەم پێ بگات، هەوڵمدا خۆم تووڕە نیشان بدەم، ناوچاوم پێكداداو مشتم گرێ كرد، ویستم هەموو هەڵسوكەوتی مرۆڤێكی تووڕە لە خۆ بگرم، بەڵام سەر نەكەوتم. بەپێچەوانەوە، چەندە لەكۆختەكە نزیكتر دەكەوتمەوە شادمانتر دەبووم.

وردە وردە نزیك كەوتمەوەو لە پەنجەرە بچووكە رووناكەكەوە تەماشای ژوورەوەم كرد، زۆربا كەوتبوە سەرئەژنۆ، ئاگری نابوە وەجاخەكەوەو قاوەی دروست دەكرد، دڵم خۆی نەگرتوو هاوارم كرد: زۆربا. كتو پڕ دەرگاكە كرایەوەو زۆربا هاتە دەرێ‌پێ پەتیو بێ كراس، سەری كێشایە تاریكیەكەو چاوی پێم كەوت، باوەشی كردەوە، بەڵام زوو خۆی گرتو دەستی شل بوو، بەدەنگێك كە دوودڵی تیا دەبینرا، كاتێك سەروچاوی هێنابوە پێشێو بەرانبەرم بێ جوڵە وەستابوو وتی :

-دڵ خۆشم بەبینینەوەت، سەرۆك.

ویستم دەنگم گڕتر بێت، بەتەوسێكەوە پێم وت:

-منیش دڵخۆشم كە ئاخری زەحمەتی گەڕانەوەت كێشا، نزیك مەكەوە، بۆنی سابونی عەتراویت لێ دێت.

لەبەر خۆیەوە وتی :

-ئاه ، سەرۆك، خۆزگا دەتزانی چەندم خۆشتوە، چەندە خۆم ساویوە، پێش ئەوەی بگەمە لای جەنابت چەندم لفكە لەم پێستە نەحلەتیەمداوە، بڕوانە، سەعاتێكە دەمەوێت خۆمی لێ پاك بكەمەوە، بەڵام ئەم بۆنە نەحلەتیە... بەهەرحاڵ چی لێ بكەم؟ ئەمە یەكەم جاری نیە، بەڵام بیەوێتو نەیەوێت هەردەبێت بڕوات.

من کە لەوەدا بووم بدەمە قاقای پێکەنین پێم وت : ((با بچینە ژوورێ» چووینە ژوورەوە، ژوورەکە بۆنی عەترو پۆدرەو سابوون‌و بۆنی ژنی لێ دەهات، کەلەسەر سندوقەکە چاوم بە ریزێك جانتای دەستی ژنانەو قاڵبە سابوونی عەتری‌و، گۆرەوی‌و چەترێکی سووری خۆر ڕەنگ‌و شووشە عەترێکی بچووك کەوت، هاوارم لێ هەستا:

—باشە، بیڵێ، ئەم شتانە بۆچین؟

زۆربا سەری داخست‌و لەژێر لێوەوە وتی :دیاریە.

من کەدەمویست بەتووڕەییەوە قسە بکەم وتم :

—دیاری؟ دیاری چی؟

—پێت ناخۆش نەبێت، سەرۆك، دیاریە بۆ بوبولینای داماو، ئاخر جەژنی پاك نزیکەو ئەو داماوەیش ....

جارێکی تر بەرم لە پێکەنینەکەم گرت‌و وتم:

– تۆ ئەو شتەت بۆ نەهێناوە کە لەهەموو ئەمانە گرنگترە.

—چی؟

—حەو! تاجی بوکێنی!

—چی‌ی؟ تێت ناگەم!

ئەوسا هەموو ئەو ڕووداوەم بۆگێڕایەوە کە بۆئەو پیرە فریشتە عاشقەم دروست کردبوو .

زۆربا سەری خوراندو کەمێکی بیرکردەوە، پاشان وتی :

—نەدەبوو کاری وابکەیت، سەرۆك، بمبوورە، کارێکی چاکت نەکردوە، گاڵتەی ئاوا سەرۆك گیان .... خۆت دەزانیت کەژن بوونەوەرێکی لاوازەو زوو دەڕەنجێت. چەندجار دەبێت ئەمەت بۆ بڵێمەوە؟ وەك قاپی چینی وایە دەبێت بەئاستەم دەستی بۆبەریت.

من هەستم بەتەریقی کرد، پەشیمانیش بوومەوە، بەڵام تازە کار لەکار ترازابوو، باسەکەم گۆڕی‌و لێم پرسی:

—ئەی سیمەکە؟ ئامێرەکان؟

—هەموویم هێناوە، هەر هەمووی، خۆت تێك مەدە، سیمی گوێزانەوە، لولا، بوبولینا... بەڵێ سەرۆك هەموو شتێك ئامادەیە.

جزوەی قاوەكەی لەسەرئاگرەكە داگرت، فنجانەكەی منی پڕ كرد، نانە كونجی كەلەگەڵ خۆیدا هێنابووی‌و، حەڵوای هەنگوین كە دەیزانی زۆری حەز لێ دەكەم دایمێ‌و بەمیهرەبانیەوە وتی:

–قوتوویەكی گەورەیش حەڵوام بەدیاری بۆ تۆ هێناوە، بزانە من تۆم لەبیر ناچێت، بۆتووتیەكەیش كیسەیەك بادامی كێویم هێناوە، من كەسم لەیاد نەكردوە، وەك دەمبینیت، تەواو لەسەر خۆمم، سەرۆك.

من هەر بەوجۆرەی لەسەر زەویەكە دانیشتبووم، لەنانەكونجی‌و حەڵواكەم خواردو قاوەیشم خواردەوە، زۆربایش قاوەی هەڵدەداو جگەرەی دەكێشا، تەماشای دەكردم‌و چاوی وەك چاوی مار ڕای دەكێشام، لەسەرخۆ لێم پرسی:

–بەڕاست، شەیتانی پیر، ئەو مەسەلەیەی ئازاری دەدایت توانیت چاری بكەیت یان نا؟

–كامە مەسەلە، سەرۆك؟

–كەئایا ژنیش مرۆڤەیان نا؟

زۆربا دەستە زلەكانی ڕاوەشاندو وتی:

–لەوەگەڕێ، ئەوە چار كراوە. بەڵێ ژنیش مرۆڤە، بوونەوەرێكە وەك ئێمەی پیاوو خراپتر، كەچاوی بەجزدانی پارەكەت دەكەوێت سەری گێژ دەخواوخۆت پێوە دەنووسێنێت، ئازادی خۆی لەدەست دەداو ئەو لەدەست دانەیشی پێ‌خۆشە، چونكە، وەك دەبینێت، لەپشت ئازادیەكەیەوە ئەوجزدانە پارەیە دەدرەوشێتەوە، بەڵام بە زوویی ...ئاه... وەلیانكە، سەرۆك.

هەستاوجگەرەكەی لەپەنجەرەكەوە فڕێدایە دەرێ، ئەنجا وتی:

–ئێستا قسەی پیاوانە دەكەین، وا((هەفتەی پیرۆز)) لەپێشمانەوەیەو ئێمەیش سیمان كڕیوە، كاتی ئەوەیە بڕۆینە دێرەكە، ئەو بەرازە پیسانە بدۆزینەوە، پێش ئەوەی تەلەفریكەكە ببینن‌و لووتیان بكەنە كەڵەشاخ، ئەو بەڵێنانەیان پێ ئیمزا بكەین كە پەیوەندیان بەدارستانەكەوە هەیە، تێ دەگەیت؟

كات بەسەر دەچێت، سەرۆك، ئەمە لەوكارانە نیە مرۆڤ سستی تیا بكات، تا تەنوور گەرمە نانی پێوەدە[1]، دەبێت كەشتیەكان بێن‌و دارەكان باربكەن، بۆئەوەی

١ لە دەقە ئەسلیەكەدا بەم جۆرەیە:((دەبێت ئێستا شتێكمان دەست بكەوێت)).

چیمان خەرج کردوە بیهێنینەوە جێگای، ئەم سەفەرەی من بۆ کاندی زۆری تێ چووە، دەبینیت کەشەیتان...

لێرەدا بێدەنگ بوو، دڵم پێی سووتا، لەمنداڵێك دەچوو لاساریەکی کردبێت و نەزانێت چۆنی پینە بکات، بەهەموو دڵە چکۆلەکەیەوە بلەرزێت.

لەناوەوەمدا لەخۆم خوڕی: ((تەریق نابیتەوە، پیاو! چۆنت دڵ دێنێت بهێڵیت گیانێکی واچەلەنگ لەترسا بلەرزێت؟ هەستە، تۆ ئیتر لەکوێ دەتوانیت یەکێکی وەك زۆربا پەیدا بکەیت؟ هەستەو ئیسفنجەکە هەڵگرەو هەموو گوناهەکانی بسڕەوە)).

بەدەنگی بەرز وتم:زۆربا،گوێ بەشەیتان مەدە، چون ئێمە کارمان بەونیە: ئەوەی چوو.. چوو، تۆیش لەبیر خۆتی بەرەوە، سەنتوورەکەت هەڵگرەو دەست پێ بکە.

زۆربا ئامێزی کردەوە، وەك ئەوەی بیەوێت دیسان لەباوەشم بگرێت، بەڵام ئەمجارەیش دوودڵ بوو، باڵەکراوەکانی داگرتەوە.

بەهەنگاوێك خۆی گەیاندە دیوارەکە، لەسەرپەنجەی پێی خۆی بەرزکردەوەو سەنتوورەکەی هێنایە خوارێ، لەوکاتەدا کە بەرانبەر رووناکی چرا زەیتیەکە وەستابوو، من مووی سەریم بینی کەوەك بۆیاخ رەش بوو، پێم گوت:

—پێم بڵێ، پیرەسەگ، ئەم قژە چیە؟ ئەم قژە ڕەشەت لەکوێوە هێناوە؟

زۆربا کەوتە پێکەنین و وتی:

—بۆیەم کردوە، سەرۆك، بێ تاقەت مەبە، ئەو بەدمەزەبانەم بۆیە کردوە.

—بۆ؟

—چونکە ئابڕویان شکاندم، رۆژێك کە لەگەڵ لولادا پیاسەمان دەکردو، من بن باڵیم گرتبوو - نەك بە تەواوی دەستیم گرتبێت، هەر ئاوا بەسەری پەنجە- لەپڕا هەتیوکارێکی نەحلەتی، کەباڵای نەدەگەیشتە ئەژنۆم کەوتە ئازاردانمان، دایك قەحبەیە هاواری کرد: ((هۆی..پیرەمێرد... هۆی پیرەمێرد... تۆ بە باپیرەی دەشێیت.. ئەو کچە بۆ کوێ دەبەیت؟))باشە، سەرۆك؟ لولا تەریق بوەوەومنیش هەروا، جابۆئەوەی لەوەودوا کە پێکەوە گەڕاین تەریق نەبێتەوە هەرئەوشەوە چوومە سەرتاشخانەو قژم ڕەش کردەوە.

پێکەنیم، زۆربا بەتووڕەییەوە لێم ڕاماو وتی:

-بەلای تۆوە ئەمە پێکەنینی دەوێت، سەرۆك؟ لەگەڵ ئەوەیشدا گوێ بگرەو بڕوانە مرۆڤ چ جانەوەرێکی سەیرە، من لەو رۆژە بەدوا تەواو بوومەتە مرۆیەکی دی، وەك ئەوەی کە بەڕاستی قژم رەشەو خۆیشم بڕوام بەمە هێنا- بڕوانە. مرۆڤ هەرشتێك کەلە بەرژەوەندیا نەبێت بەئاسانی لەبیری دەکات- منیش، سوێندت بۆدەخۆم کەلەو رۆژەوە تین‌و توانای لەشم زیاتربووەو لولایش هەستی بەمە کرد بوو، تۆ دەزانیت،سەرۆك، کەمن لێرە بەردەوام پشتم دیشا، ئەو ئازارەیش لەخۆیەوە رەویەوەو نەما، دەزانم بڕوا بەقسەکانم ناکەیت، چونکە کتێبەکانی تۆ ئەم شتانە نانووسن.

پێکەنینێکی گاڵتەئامێزی کردو زوو پەشیمان بوەوە، وتی:

-ببووره، سەرۆك، تاقە کتێبێك کەمن لەتەواوی ژیانما خوێندبێتەوە ((سەندبادی بەحری))یە، تاقە ئەنجامێکیش کەلێم وەرگرتبێت...

سەنتوورەکەی هێنایە خوارێ و لەسەرخۆو ئارام لە کیسەکەی دەرهێنا. پاشان وتی:

-بچینە دەرێ، لێرە، لەناو ئەم چوار دیوارەدا، سەنتوور دڵی خۆش نابێت، ئەویش گیان لەبەرێکی کێویەو حەزی لەدەشت‌و دەرە.

چووینە دەرەوە، ئەستێرەکان چاوبرکێ یان بوو، رێگای کاکێشان لەم سەرەوە تائەوسەری ئاسمانی گرتبوو، دەریا هەڵدەچوو.

لەسەر زیخەڵانی کەنار دەریا کە دانیشتین، شەتاوەکان ژێر پێیان دەلێسایەوە، زۆربا وتی:

-کەتەنگانە دەرکی پێ گرتیت تۆبەرکی شادمانی بگرە.

ئەی چۆن، رەنگە تەنگانە وابزانێت لەپێمان دەخات؟ وەرە پێشێ سەنتوور گیان.

وتم: زۆربا، ئاهەنگێکی ماکدۆنیایی وڵاتەکەی خۆت بژەنە.

زۆربا وتی: ئاهەنگێکی کریتی وڵاتەکەی تۆ دەژەنم، ئاهەنگێکە لەکاندی فێری بووم، لەوساوە کە ئەم گۆرانیە فێربووم ژیانم گۆڕاوە.

بۆ کەمێك کەوتە بیرکردنەوەو پاشان وتی:

-نا، ژیانم نەگۆڕاوە، بەڵام ئێستا ئەوە دەزانم کە من لەسەر هەق بووم.

پەنجە زلەکانی نایە سەرسەنتوورەکەو ملی درێژکرد، بەدەنگە کێوی و گڕە پڕلەخەم و خەفەتەکەیەوە چریکاندی:

((کە بڕیارتدا مەترسەو برۆپێشێ

جڵەو بۆلاویەتیت شل بکە چونکە جارێکی ترنای بینیتەوە، زیندانی مەکە، خەمەکان پەراگەندە بون، ناخۆشیە بچووکەکان هەڵاتن و رۆح گەیشتە لووتکەی بەرزی خۆی، لولا، خەلۆزی بەرد، تەلەفریك، (نەمری) و نیگەرانیە درشت و وردەکان هەموو بوونە دووکەڵی شین و لەهەوادا بلاو بوونەوە، بێجگە لەباڵندەیەکی پۆلایین کەگیانی مرۆڤێك بوو گۆرانی دەوت هیچی تر نەمایەوە))

کەگۆرانیە غرور ئامێزەکەی کۆتایی هات هاوارم لێهەستا:

-زۆربا، هەمووم پێبەخشیت، ئەوکارانەی کردووتە حەڵاڵتن، ژنە گۆرانی بێژەکە، قژە بۆیە کراوەکەت، ئەو پارانەی خەرجت کردوون، هەمووم پێ بەخشیت، دەی دەست پێ بکەرەوە.

دیسان ملە لاوازەکەی درێژ کردەوەو کەوتەوە گۆرانی وتن:

((ئازابەو پشت بەخوا ببەستە، چی دەبێت بابێت

یان نیشانەکەت ناپێکێت یان بەمەبەست دەگەیت.

دە دوانزە کرێکاری نزیك بەکانەکە کەلەوێدا دەنووستن گوێ یان لەئاهەنگەکە بوو، هەستان، بەپەلە دابەزینە خوارێ و بەدەورماندا دانیشتن، گۆرانیەکەیان لاخۆش بوو، لەشیان کەوتە مێروولە، لەناکاوێکدا وەك ئیتر نەتوانن خۆ بگرن، نیوە ڕووت و بەهەمان پانتۆلی‌فش و فوڵیانەوە لە تاریکیەوە رابوون، ئەڵقەیان لەدەوری زۆرباو سەنتوورەکەی بەست، لەسەر بەردە گەورەکانی کەنارەکەدا کەوتنە سەماکردن .

منیش لەناوەوەی خۆمدا هاتبورمە جۆش و بەبێدەنگی لێم دەڕوانین، بیرم دەکردەوە:

((ئەمەیە ئەو دەمارە ڕاستەقینەیەی کەمن بەدوایدا وێڵم ، چ دەمارێکی ترم ناوێت))

*

بەیانی رۆژی‌دوایی، پێش خۆرکەوتن، لەدالانەکانی نێوتونێلەکەوە دەنگی قازمە لێدان‌وهاواری زۆربا دەهات، کرێکارەکان بەجۆش و خرۆشەوە کاریان دەکرد، تەنیا زۆربا بوو کە دەیتوانی بەو جۆرە بیانخاتە گەڕ، لەگەڵ زۆربادا، کارکردن دەبوە شەراب و گۆرانی و خۆشەویستی و نەوانی مەست دەکرد، خاك لەدەستی زۆربادا

گیانی وەبەر دەهات، بەرد، خەڵوز، دار، کرێکار، هەموو لەگەڵ بزاوتی ئەودا هاوئاهەنگ دەبوون، لەنێو دالانەکاندا، لەبەر روناکی‌یە سپیەکەی چرا ئەستیلنەکاندا، دەبوە جەنگو زۆربا لەپێشیانەوە دەڕۆیشتو تەن بەتەن دەجەنگی، هەموو دالان‌و دەمارێك ناوێکی لێ دەنان، سیمای دەبەخشیە هێزە بێ سیماکان، ئەوسا کەسیان لەژێر دەستی قوتار نەدەبوون.

دەی وت:((کەدەزانم ئەمە دالانی کاناڤارۆیە (یەکەم دالانی وا ناونابوو) ئیترخەیالم ئاسوودە دەبێت، بەناودەیناسم‌و ئیدی ئەو پڕکێشی ئەوە ناکات خۆیم لێ بگۆڕێت، هەروەها (دایەگەورە)و (لاروگەوێڕ)و (دەڵەمین)یش، بڕوا بکە من هەموویان بەناویشەوە دەناسم)).

ئەو رۆژە بێ ئەوەی زۆربا بزانێت، من هاتبوومە ناو تونێڵەکەوە: ئەو، وەك جاران، کەتەواو لەسەرخۆی بوو هاواری بەسەر کرێکارەکاندا دەکردو دەیوت:

–دەی کوڕینە، هیمەتکەن، هیمەت بۆ پێشەوە، دەبێت ئەم شاخە بێنینە سەرچۆك، ئێمە بە ناخێرمان هەموو پیاوین، وانیە؟ هەموو گیانداری درندەین، خوایش بەبینینمان دەلەرزێت، ئێوە کریتی‌ومن مەکدۆنی، دەبێت بەیارمەتی یەکتری بەسەر ئەم چیایەدا سەربکەوین، نەك ئەو پاکۆمان بدات، ئێمە هەر ئەو کەسانەین کەشکستمان بەتورکی عوسمانیدا، دەشێت لەم چیا گەنیلەیە بترسین؟ دەی... بۆ پێشەوە...

یەکێك لە کرێکارەکان بە ڕاکردن هاتە لای زۆربا، من لەبەر روناکی چرا ئاستیلنەکەدا دەم‌و چاوە لەڕو لاوازەکەی میمیتوم ناسی، بەدەنگە تیژەکەیەوە کە باش دانی بە پیتەکاندا نەدەنا هاواریکرد: زۆربا، زۆربا..

زۆربا ئاوڕی دایەوە، کەمیمیتوی بینی تێگەیشت مەسەلەکە چیە، دەستە گەورەکانی هەڵبڕی‌و هاواری لێ کرد:

–بڕۆ، گومبە لەبەرچاوم، دەی ، وەلبە.

بەلام ئەو گەمژەیە پێی داگرت‌و وتی :

–من لای خانمەوە هاتووم...

–پێم وتیت بڕۆو وەلبە. کارمان هەیە.

میمیتو بەرەو دواپێی لێ هەڵکرد، زۆربا بەبێزاریەوە تفی رۆکردە سەرزەویەکەو وتی: رۆژ بۆ کارکردنە، چونکە رۆژ بۆ پیاوە، شەو بۆڕابواردنە، چونکە شەو ژنە، نابێت شتەکان بەیەکدی تێکەڵ بکرێن.

لەوکاتەدا من چوومە پێشەوەو وتم:

-هاوڕێیان، وا نیوەڕۆیەو کاتی نان خواردنە، دەست لەکار هەڵبگرن.

زۆربا سەری وەرگێڕا، چاوی بەمن کەوت و ناوچاوی پێکدادا، وتی:

-ببوورە، سەرۆك، تۆهەقت بەسەرئێمەوە نەبێت، بڕۆ نانی خۆت بخۆ،ئێمە دوانزە ڕۆژە لەکار دواکەوتووین و دەبێت هەقی بکەینەوە، تۆ نۆشی گیانت بێت.

لە تونێڵەکە هاتمەدەرێ و بەرەو دەریا داکەوتم، کتێبەکەی دەستم کردەوە، برسیم بوو، بەلام برسیەتیەکەم لەبیرکرد، بەخۆم وت:

((تێرامانیش بۆخۆی کانزایەکە..دەی)) کەوتمە نێو تونێڵەگەورەکانی بیکردنەوەوە .

کتێبەکە گران ومانندو کەر بوو، باسی لەکێوە بەفرینەکانی تیبت دەکرد، باسی پەرستگا پڕ لەنهێنیەکان و ڕاهیبە بێدەنگ و زەرد پۆشەکان، ئەوانەی ئیرادەی خۆیان لەنوختەیەکدا خەست بکەنەوە شێوەکەی دەگۆڕن بۆ ئەو شتەی کە خۆیان دەیانەوێت.

ترۆپکی چیاکان ئەوهەوایەی لێوان لێوە لە ڕۆحیانەتەکان، ئەو شوێنەی ژاوە ژاوی بێ هوودەیی دنیا نایگاتێ، ڕاهیبی مەزن شاگردەکانی کەتەمەنیان لەنێوان شانزەو هەژدە سالیدایە هەلدەگرێت و، لەنیوەشەودا بەرەو کەنار دەریاچە بەستوەکەی سەرکێوەکەیان دەبات، شاگردەکان ڕووت دەبنەوە، سەهۆڵەکە دەشکێنن وجلەکانیان دەخەنە ناو ئەو سەهۆڵاوەوە، پاشان جلەکانیان لەبەردەکەنەوە تا هەربەلەشیانەوە وشك دەبێتەوە، دیسان دای دەکەننەوەو دەیخەنەوە ناو سەهۆڵاوەکەوە، جارێکی تر هەر لەبەری خۆیاندا وشکی دەکەنەوە، حەوت جار ئەم کارە دووبارە دەکەنەوە، پاشان، بۆ نوێژی بەیانی دەگەڕێنەوە پەرستگاکە.

بە لووتکەیەکی پێنج شەش هەزار مەتریدا سەردەکەون، ئاسوودە دادەنیشن، هەناسەی قووڵ و ڕێك و پێك دەدەن، لەگەڵ ئەوەیشدا کە سەرو سنگیان ڕووتە سەرمایان نابێت، جامێك سەهۆڵیان بەدەستەوەیە، لێی ڕادەمێنن، ڕامانێکی قووڵ، تەواوی تواناى ڕۆحی خۆیانی لەسەر ڕادەگرن، ئاوەکە دێتە کوڵ و چای پێ لێ دەنێن.

ڕاهیبی مەزن شاگردەکانی لە دەوری خۆی کۆدەکاتەوەو پێیان دەڵێت:

((بەد بەخت ئەوکەسەیە کە سەرچاوەیەکی شادمانی لە ناوەوەی خۆیدا نیە.

((بەد بەخت ئەوکەسەیە کە دەیەوێت خەڵکی خۆشیان بوێت.

((بەد بەخت ئەو کەسەیە هەست بەوە ناکات کە ژیانی ئەم دنیاو ئەودنیا هەردووکیان وەك یەك وان.

*

شەو داکەوتبوو، ئیتر نەمدەتوانی شتێك بەچاکی بخوێنمەوە، کتێبەکەم هەڵگرتو کەوتمە تەماشاکردنی دەریا، بەخۆم وت:

((دەبێت خۆم لەشەڕی ڕۆحیانەتەکان ڕزگار بکەم... بەدبەخت ئەو کەسەیە کە ناتوانێت خۆی لە چنگی بوداکان، خواکان، نیشتمانەکان، بیروباوەڕەکان ڕزگار بکات))

لەپڕا دەریا ڕەش داگەڕا، مانگی نوێ بەرەو ئاوابوون داخزا، لەدوورەوە، لەباخەکاندا، سەگەکان وەڕینێکی نائومێدانەیان دەکردو بەتەواوی شیوو دۆڵەکاندا دەنگی دەدایەوە.

زۆربا، بەلەشی قوڕاوی‌و لیتەی پیسەوە دەرکەوت، پارچە پارچەی کراسە دڕاوەکەی بەلەشیەوە تەکەی دەهات، لەپاڵما هەڵکورماو بەشادمانیەوە پێی وتم:

-کاری ئەمڕۆمان باش ڕۆیشتو زۆرمان ئیش کرد.

من گوێم لە قسەکانی زۆربا بوو، بەڵام لەمانایان تێ نەدەگەیشتم، دیسان خەیاڵم لای تاشە بەردە دوورو پڕ لە نهێنیەکان بوو، لێی پرسیم:

-بیر لە چی دەکەیتەوە، سەرۆك؟ مێشکت لەکوێیە؟

هاتمەوە سەرخۆم‌و ڕووم تێ کرد، تەماشای هاوڕێکەمم کردو سەرم لەقاند. لەوەڵامدا وتم:

-زۆربا، تۆ وا لەخۆت دەگەیت کە سەندبادێکی بەحریی گەورەیت‌و قسەی زلیش دەکەیت، لەبەر ئەوەی کەزۆر گەڕاویت، بەڵام بەد بەخت تۆ هیچت نەدیوە، هەرهیچ... هیچ، واتازە منیش وەك تۆم بەسەرهاتوە، دنیا زۆر لەوە گەورەترە کە من‌و تۆ تێی گەیشتووین، ئێمە سەفەردەکەین، زەوی‌و دەریا بەپێوە دەدەین، بەڵام هێشتا سەری لووتمان نەگەیشتۆتە ئەودیو دەرگای ماڵەکانمانەوە.

زۆربا لچو لێوی گرمۆڵە کردو هیچی نەوت، بەڵام وەك سەگی بەوەفا کە لێی درابێت لەژێر لێوەوە بۆڵەیەکی لێوەهات.

من لەسەر قسەکانم ڕۆیشتم: زۆر چیای مەزنو بڵندهەن پڕن لە پەرستگا، لەو پەرستگایانەدا ڕاهیب گەلێك هەن بەبەرگی زەردەوە، ئەمانە مانگێك دوومانگ، شەش مانگ چوار مشقی دادەنیشن، تەنیا بەقووڵی لە شتێك ڕادەمێنن، یەك شت، تێ دەگەیت؟ نەك دووشت، یەك شت. ئەوان وەك ئێمە بیر لە ژنو کانی خەڵووزو کتێب، یان کتێبو کانی خەڵوز ناکەنەوە، ئەوان هەموو هەستو هۆشیان لەسەرشتێك خەست دەکەنەوەو ئەوسا موجیزە دەنوێنن.

موجیزە ئاوا ڕوو دەدات، تۆ، زۆربا، دیوتە کە وردبینێك لەبەر خۆردا ڕادەگریتو هەموو تیشکی خۆرەکە لە نوختەیەکدا کۆ دەکەیتەوە چی ڕوودەدات؟ زۆر نابات ئەو نوختەیە ئاگر دەگرێت. بۆ؟ چونکە هێزی خۆر هەروا نەڕۆیشتوەو هەمووی لەسەر نوختەیەك کۆ بۆتەوە، بیری مرۆڤیش هەروایە ، مرۆڤ دەتوانێت بەکۆکردنەوەی هۆشو هەستی خۆی لە تاقە شتێکدا موجیزە دروست بکات، تێ دەگەیت، زۆربا؟

زۆربا هەناسەی لەگیرکەوتبوو، وەك بیەوێت هەڵێت تەکانێکی دایە خۆی، بەڵام خۆی گرتو لەژێر لێوەوە کەوت ورتە ورت:

-باشە، بەردەوامبە.

لەپڕا هەستایە سەر پێ، ڕاست وەستاو دەنگی بەرزکردەوە:

-بێدەنگ! بێدەنگ! بۆ ئەم قسانەم بۆ دەکەیت، سەرۆك؟ بۆ بیرم ژەهراوی دەکەیت؟ من ئێستا بۆ خۆم ئاسودەم تۆ دەتەوێت تێکم بدەیت! کەبرسیم بوو خوا - شەیتان (بەقورداچم ئەگەر جیاوازی لەنێوان ئەم دوانەدا بکەم) پارچە ئێسکێکیان هاویشتە بەردەمم‌و منیش کەوتمە کراندنەوەی، کلکە سوتێم کردو بەدەنگی بەرز وتم: (سوپاس، سوپاس) بەڵام وائێستا تۆ ...

پێی بەزەویدا کوتا، پشتی تێ کردمو وای خۆ نواند کە بیەوێت بگەڕێتەوە کۆختەکە، بەڵام هێشتا تووڕە بوو، وەستاو کەوتە ناسزاکردن:

-پف... ئەم خوا - شەیتانە چ ئێسکێکی خستۆتە بەردەمی من! پیرێژنە گۆرانی بێژێکی نەگریس، کۆنە بەلەمێکی پۆخڵ.

چنگێكی بەزیخەكەدا كردو هەڵیدایە ناو دەریاكەوە، بەدەنگی بەرز وتی:

-وەڵێ ئاخر ئەوە كێیە؟ ئەوە كێیە ئێسقانێك فڕێ دەداتە بەردەممان؟

كەمێك وەستا، كەهیچ وەڵامێكی نەبیست گڕی گرت:

-تۆ هیچ ناڵێیت، سەرۆك؟ ئەگەر ئەیزانیت پێم بڵێ با منیش ناوەكەی بزانم، ئیدی تۆ هەقت نەبێت، دەزانم چۆن تۆڵەی لێ دەكەمەوە، بەڵام هەر ئاوا، بێ ئەوەی بزانم بۆ كوێ دەچم؟ ئەوا سەرو گوێی خۆم دەشكێنم.

وتم: برسیمە، بڕۆ خواردنێك دروست بكە، بالەپێشدا شتێك بخۆین.

-یەعنی نابێت شەوێك شێونەكەین، سەرۆك؟ من مامێكی ڕاهیبم هەبوو، هەموو ڕۆژانی هەفتە بێجگە لە ئاوو خوێ چیتری نەدەخوارد، ڕۆژانی یەك شەممەو جەژنەكان كەمێك كەپەكی دەخستنە سەر، دەزانیت ئەم پیاوە سەدوبیست ساڵ ژیا.

-سەدو بیست ساڵ ژیا چونكە بڕوای هەبوو، زۆربا، خوای خۆی دۆزیبووەوەو ئیدی خەمێكی نەبوو، وەڵێ ئێمە خوایەكمان نیە كە خۆراكمان بداتێ، كەواتە بێ زەحمەت ئاگرەكە بكەرەوە، چەند ماسیەكمان هەیە، شۆربایەكی خەستو خۆڵ بەپیازو بیبەری زۆرەوە كە هەردووكمان حەزی لێ دەكەین لێ بنێ، دوایی بابزانین...

زۆربا بەتووڕەییەوە وتی: چی بزانین؟ كەورگ پڕ بوو هەموو ئەم شتانە لەبیر دەچن.

-باشە، منیش هەر ئەمەم دەوێت، بەڕاستی خۆراك هەر ئەم كەڵكەی هەیە، زۆربا، دەی هاوڕێ لەسەر خوا، بڕۆ سوپێكی چاكی ماسی دروست بكە، ئەگینا سەرمان دەتەقێت.

زۆربا لەشوێنی خۆی نەجووڵا، لەجێگاكەیدا مت ببوو، تەماشای كردمو وتی:

-گوێ بگرە، سەرۆك، دەمەوێت شتێكت پێ بڵێم، من دەزانم تۆ دەتەوێت چی بكەیت؟ بڕوانە، ئێستا كە قسەت لەگەڵدا دەكەم یەكسەر بروسكەیەك لەسەریدامو هەموو شتەكانم بینی.

ڕاست بوومەوەو وتم: باشە، بیڵێ بیزانم زۆربا، من چیم دەوێت؟

-تۆ دەتەوێت دێرێك دروست بكەیت، بەڵێ، لەباتی ڕاهیب چەند لەنگە نووسەرێكی وەك خۆت پەیدا بكەیتو شەوو ڕۆژ ئیشو كارتان كاغەز ڕەش كردنەوە

بێت، پاشان وەك ئەو قەدیسانەی کە لەوێنەدا دەیانبینین لەدەمتانەوە شریتی چاپکراو بێتە دەرەوە، ها، بۆی چووم؟

سەری خەفەتباریم دانەواند: ئەمە لە خەمە دێرینەکانی گەنجی من بوون، هەر تەواو وەك ئەوباڵە گەورانەی پەڕیان پێوە نەمابێت مەیلە سادەو ڕەسەنو ڕەواکان..

.. دامەزراندنی ئەنجومەنێکی مەعنەوی کە دە هاوڕێی یەکدڵ، لە مۆسیقازانو نیگارکێشو شاعیری تیابێت، هەموو ڕۆژەکە کاربکەینو شەوانە یەکتربببینین، پێکەوە بخۆینو گۆرانی بڵێینو کتێب بخوێنینەوەو پرسیارە گەورەکان بکەینو خەتی ڕاستو چەپ بەسەر وەڵامە کۆنەکاندا بهێنین. من پەیڕەوو پرۆگرامێکیشم بۆ ئەنجومەنەکە نووسی بوو، تەنانەت بارەگایەکیشم لە (سنت جان لوشاسوار)[٢] کە دەکەوێتە گوزەرگایەکی چیای (هیمتوس)[٣]ەوە پەیدا کردبوو.

زۆربا کەمنی وابەبێدەنگی بینی بەخۆشیەوە وتی:

-بڕوانە، چۆنم زانی، زۆرباشە، کەوایە، ئەی سەرۆکی دێری پیرۆز، منیش داواکاریەکم لێت هەیە. بمکە بەدەرگاوانی دێرەکە، بۆ ئەوەی بکەومە قاچاخچیەتیو، جارجارە هەندێك شتی سەیری وەك ژنو ماندولین[٤] و بوتڵە عەرەقو بەچکە بەرازی برژاو بهێنمە ئەو شوێنە پیرۆزەوە، هەموو ئەمانەیش تەنیا بۆ ئەوەی کە تۆ تەمەنی خۆت لەکاری هیچو پووچدا بەخەسار نەدەیت.

زۆربا پێکەنیو خێرا بەرەو کۆختەکە کەوتە ڕێ، منیش بەدوایدا هەنگاوی گورجم نا، بێ ئەوەی قسە بکات ماسیەکانی پاك کرد، منیش دارم هێناو ئاگرم کردەوە، کە سووپەکە پێگەیشت کەوچکمان هەڵگرتو هەر لەناو مەنجەڵەکەدا دەستمان بەخواردن کرد.

کەسمان نەدەدواین، بەدرێژایی ئەو ڕۆژە هیچمان نەخواردبوو، بۆیە بەتەواوی ئیشتیهاوە چێشتەکەمان دەخوارد، شەرابیشمان نۆشیو بووژاینەوە.

---

٢ Saint Jean-le-chassear (یەحیای ڕاوچی).

2 Hymettus

٤ Mandoline ئامێرێکی مۆسیقایە، لەسێ تاردەچێت، شەش ژێی هەیە، بەنووکی پەنجە یان بەنینۆك دەژەنرێت- فەرهەنگی عەمید.

زۆربا كەوتە قسەكردن‌و وتی:

–ئێستا سەرۆك، سەیر ئەبێت بوبولینا خانم بگاتە ئێرە، هەر جێگای ئەو خاڵیە، بەهەرحاڵ، سەرۆك، بەینی خۆمان بێت بیری ئەو نەعلەتیە دەكەم.

–دیارە تۆ ئیتر ناپرسیت كێ ئەوپارچە ئێسقانەی بۆ فڕێداویت؟

–ئای سەرۆك، جا كەی ئەوە شیاوی باسە؟ ئەوە وەك ئەسپێیەكە لەناو بارێك كادا، ئێسقانەكە هەڵگرەو گوێ بەو دەستە مەدە كە بۆی هەڵداویت، مەسەلەی سەرەكی ئەوەیە كە تامی هەیە یان نا؟ كەمێك گۆشتی پێوەیە یان نا؟ ئیدی ئەوی تریان...

من بەدەم بەپشتاكێشانی زۆرباوە وتم:

–خواردنەكە موجیزەی خۆی نواند! كە لەشی برسی هێور بوەوە رۆحیش كەجاران دەیپرسی ئارام دەگرێت، دەسەنتوورەكەت بێنە..

لەو ساتەدا كەزۆربا لە جێگاكەی هەستا گوێمان لەدەنگی پێیەك بوو كەبەسەر بەردەكاندا هەنگاوی خێرای دەنا، پەرەی لووتە مواویەكەی زۆربا بەلەرەكەوتن، بەرانی خۆیدا كێشاو لەسەرخۆ وتی:

–دەڵێی مووی دێوت بۆ هەڵكڕوزاندوە، خۆیەتی، ئەو دێڵە سەگە بۆنی زۆربای لەهەوادا كردوەو وا بۆ ئێرە دێت.

من هەستام‌و وتم: من دەڕۆم، حەزم پێی نیە، دەچمە گەڕان‌و بازنۆكەیش لای تۆ بێت.

–شەوباش، سەرۆك.

–لەبیری نەكەیت، زۆربا تۆ بەڵێنت داوەتێ بیهێنیت، بەدرۆم نەخەیتەوە.

زۆربا هەناسەیەكی هەڵكێشاو وتی: یەعنی دیسان ژن بهێنمەوە؟ بۆ حەوت پشتم بەسمە.

بۆنی سابونی عەتری تادەهات نزیكتر دەبوەوە.

وتم: ئازابیت، زۆربا.

بەپەلە چوومە دەرێ، لەوێ گوێم لە دەنگی هەناسەی پیرە فریشتەی دەریابوو.

-١٧-

بەیانی ئەوشەوە، لەسپێدەدا، دەنگی زۆربا لەخەو هەڵی ساندم.

-چیە بەم بەیانی زوە؟ ئەم دەنگە دەنگەت لەچیە؟

ئەو بەدەم پڕکردنی کیسەکەیەوە لەخۆراك وتی:

-دەبێت کار بەجیدی بکرێت، سەرۆك، من دووهێسترم هێناوە، هەستە بابڕۆین بۆ دێرو بەڵێن نامەکان مۆربکەین، بۆ ئەوەی تەلەفریکەکە بخەینەکار، شێر تەنیا لەشتێك دەترسێت ئەویش ئەسپێیە، ئەسپێ دەمانخوات، سەرۆك...

پێکەنیمو وتم:

-بۆ بە بوبولینای بەسزمان دەڵێیت ئەسپێ؟

بەڵام زۆربا خۆی لە قسەکانم کەرکردو پاشان وتی:

-بابڕۆین، پێش ئەوەی خۆر زیاتر سەر بکەوێت.

من زۆر بەتاسەوە بووم بەناو چیادا بگەڕێمو بۆنی دار کاژەکان بکەم. سواری هێسترەکان بووینو بەچیادا سەرکەوتین، لای کانەکەوە کەمێك وەستاین، زۆربا ڕاسپاردەکانی بەکرێکارەکان گەیاندو پێی وتن: ((دایە گەورە)) زیاتر قووڵ بکەن، جۆگەلەیەك ((بۆ دەڵەمین)) لێدەن با ئاوی تیا نەمێنێتەوە، (کاناڤارۆ) پاك بکەنەوە.

خۆر وەك ئەڵماسی ڕەسەن دەبریسکایەوە، تا سەردەکەوتین ڕۆحیش بڵندو بێگەردتر دەبوو، من بۆ جارێکی دی لە ڕۆحما هەستم بەهەوای پاكو هەناسەی ئاسوودەو ئاسۆی کراوەکرد، هەردەت وت ڕۆحیش گیاندارێکی خاوەنی سیپەلەو لووتەو پێویستیەکی زۆری بەئۆکسجین هەیە، چەندە لەناو تۆزو گەردو هەناسەی ئاپوورەدا بێت زیاتر خەفە دەبێت.

کە گەیشتینە ناو دارستانەکە خۆر گەیشتبوە بەرزی، لەوێدا هەوا بۆنی هەنگوینی لێ دەهات، با بەسەرماندا گڤەی دەکردو دەنگی لەدەنگی دەریا دەچوو.

زۆربا بەدرێژی ڕێگاکە لەنشێوی کێوەکەی دەکۆڵیەوە، بەخەیاڵ هەر چەند مەترێكو مێخێکی بەزەویەکەدا دادەکوتا، سەری بەرز دەکردەوەو تەلەفریکەکەی دەبینی وا لە بەرخۆرەکەدا دەبریسکێتەوەو یەکسەر بەرەو کەناری دەریا دێتە

خواریّ، ئەو دارە گەورە براوانەیش كە بە تەلەفریكەكەوە بەسترابوونەوە دەنگیان لێوەدەهات و دەكەوتنە نشێوی، ئەوسا زۆربا هەردوو دەستی هەڵدەگلۆفت و دەیوت:

-بەهـ... بەهـ... چ كارێكی جوانە! چ سەرمایەكە؟ دەبێت بەم زوانە كیسەی بۆ هەڵدورین و هەموو كارەكانیشمان بەئەنجام دەگەن.

من بەسەر سامیەوە لێم دەڕوانی، دیسان وتی:

-ها.. لەبیرت نەچێت. بڕیارەكەمان وایە پێش دروست كردنی دێرەكە بڕۆینە سەر ئەو كێوە بەرزە، وتت ناوی چیە؟ تب؟

-تیبت، زۆربا، تیبت. بەلام ئێمە تەنها دووكەسین.. تۆ ناتوانیت ژن ببەیتە ئەویّ.

-ئێستا كیّ وتوویەتی ژن بەرمە ئەویّ؟ ئەگەرچی دوور لە هەرشتێك ژنی داماو كەڵكی زۆرەو نابێت تۆ لێیان بخوێنیت، ئەوكاتەی كە پیاو كارێكی پیاوانەی وەك خەڵوز دەرهێنان یان پەلاماردانی شارو داگیركردنی، یان ڕازونیازی لەگەڵ خوادا نیە ژن زۆر بەكەڵكە. لەو كاتانەدا پیاو بۆ ئەوەی دیق نەكات دەبێت چی بكات؟ دەبێت مەی بخواتەوە، یاری نەردێن بكات، ژن بازی بكات.. وچاوەڕێ بێت... چاوەڕێ بێت تا نۆرەی دەگاتێ ئەویش ئەگەر بیگاتێ...

ماوەیەك بێدەنگ بوو، پاشان بەركەوە دووبارەی كردەوە:

-ئەگەر نۆرەی بێت، چونكە لەوانەیە هەر سەرەی نەگاتێ.

دوای كەمێكی تر وتی:

-نابێت ئەم حاڵە هەروا بمێنێتەوە، سەرۆك، یان دەبێت دنیا بچووكتربێتەوە یان من گەورەتربم، ئەگەر وانەبێت من تیا چووم.

راهیبێك لای داركاژەكانەوە دەركەوت، قژی سوورو ڕووی زەرد بوو، قۆڵی سەرخستبوو، شەوكلاوێكی خڕی ئاوریشمینی لەسەر دا بوو، گۆچانێكی ئاسنی بەدەستەوە بوو كەلەكاتی ڕۆیشتندا بەزەویەكەیدا دەكێشا، كەئێمەی دی وەستا، گۆچانەكەی بەرزكردەوەو پرسی:

-بۆ كویّ دەڕۆن، بەرێزینە؟

زۆربا وەلامی دایەوە: دەڕۆینە پەرستگاكە بۆ نوێژكردن.

راهیبەکە کەچاوە شینەکانی سوور هەڵگەڕابوون هاواری کرد:

-لەکوێوە هاتوون هەر بەو ڕێیەدا بگەڕێنەوە، مەسیحیەکان، بگەڕێنەوەو بیشزانن کە من ئەم قسانە لەبەرژەوەندی ئێوە دەکەم، ئەم پەرستگایە باخی مریەمی پاکیزە نیە بەڵکوو باخی شەیتانە، دەڵێن هەژاریو گوێ ڕایەڵیو داوێن پاکی تاجی سەری قەشەکانە، هەی هەی! ئەمانە قسەگەلێکی مفتن، من پێتان دەڵێم بڕۆن بەلای کارتانەوە، پارە، خۆبەزل زانین، منالْ بازی سێ کوچکە پیرۆزەکەیانە.

زۆربا بەخۆشیەوە بەگوێیدا چرپاندم: یارێ، بالۆلێکی تەواوە، سەرۆك.

لە ڕاهیبەکە نزیك کەوتەوەو پرسی:

-بەڕاست هاوڕێ، ناوت چیەو لێرە چی دەکەیت؟

-ناوم زەکەریایە، هەرچیەکم هەیە کردوومەتە بوخچەیەکەوەو دەڕۆم، دەڕۆمو دەڕۆم، چونکە لێرە لە مەزیاتر خۆم پێ ناگیرێت، فەرموو تۆیش ناوی خۆتم پێ بڵێو خەڵکی کوێیت؟

-کاناڤارۆ.

-کەس ئێرەی پێ قبووڵ ناکرێت، هاوڕێ کاناڤارو، هەموو شەوێك مەسیح بە ئاهوناڵەوە دێتو ناهێڵێت بنووم، منیش لەگەڵیا دەناڵێنم، ئینجا سەرۆکی دێرەکە – خوا لەناوی دەمی کوتێ- ئەم بەیانیە بانگی کردمو پێیوتم: ((چاکە، زەکەریا، تۆ ناهێڵیت هاوڕێ ڕۆحانیەکانی ئێمە خەویان لێ بکەوێت؟ بۆیە دەرت دەکەم) وتم((من ناهێڵم بنوون؟ من یان مەسیح؟ ئەوە مەسیحە هەموو شەوێك دەست بەئاهو ناڵین دەکات)) ئیدی ئەو پیاوە دوژمن بەمەسیحە گۆچانەکەی هەڵگرتو... بڕوانە ، بڕوانە، شەوکڵاوەکەی سەری لابردو پەڵەیەك خوێنی پیشاندایین کە بەقژی سەریەوە وشك هەڵاتبوو، وتی:

-منیش تۆزی پێڵاوەکانم تەکاندو بۆی دەرچووم.

زۆربا وتی: لەگەڵماندا بگەڕێوە، من لەگەڵ سەرۆکی دێرەکەدا ئاشتتان دەکەمەوە، وەرە لەگەڵمانداو ڕێگایشمان پیشان بدە، خوا تۆی بۆ ئێمە ناردوە.

راهیبەکە کەمێك بیری کردەوە، چاوی بریسکایەوە، پاشان وتی:

-چیم دەدەنێ؟

- چیت گەرەکە؟

–كیلۆیەك ماسی وشك كراوو قاپێك كۆنیاك.

زۆربا دانەویەوە، تەماشای كردو وتی:

–ناشێ شەیتان چووبێتە لاشەتەوە، زەكەریا؟

راهیب موچڕكێكی تێ گەڕاو بەسەرسامیەوە وتی:

–چۆنت زانی؟

زۆربا وەڵامی دایەوە: من لە چیای ئاتۆسەوە دێمو ئەم شتانە دەزانم.

راهیب سەری دانەواند، بەئاستەم گوێمان لە دەنگی بوو كە وتی: بەڵێ، من شەیتانێكم تیایە.

–كەواتە ئەوە داوای ماسی وشك كراوو كۆنیاك دەكات؟

–بەڵێ، سێ جار بەنەعلەت بێت!

–زۆر باشە، قبووڵمانە، بێگومان جگەرەیش دەكێشێت.

زۆربا جگەرەیەكی بۆ هەڵداو ئەویش بەشەوقەوە گرتیەوەو وتی:

–بەڵێ، جگەرەیش دەكێشێت، سندانی لێدات.

بەرد ئەستێو قانگەكەی لەگیرفانی دەرهێناو جگەرەكەی داگیرساند، فسێكی قووڵی لێداو دیسان وتی:

–بەناوی عیسای مەسیح.

گۆچانە ئاسنینەكەی دەستی بەرزكردەوە، بەرەو دواوە وەرگەڕاو پێشمان كەوت.

زۆربا چاوی لێ داگرتو لە ڕاهیبی پرسی:

–باشە، ئێستا ئەم شەیتانەی تۆ ناوی چیە؟

راهیبەكە بێئەوەی ئاوڕ بداتەوە وتی: یوسف.

من بەهاوڕێیەتی ئەم ڕاهیبە نیمچە شێتە دڵخۆش نەبووم، مێشكێكی نەخۆش وەك لەشێكی نەخۆش، لەیەك كاتدا هەم هەستی بەزەیم تیا دەجوڵێنێت هەم هەستی نەفرەت، بۆیە من هیچ قسەم نەدەكردو زۆربام سەرپشك كردبوو لەوەی دەیكاتو دەیڵێت.

هەوا پاكو بێگەردەكە ئیشتیهای خواردنی كردینەوە، لەژێر دار كاژێكی گەورەدا دانیشتین، توێشە بەرەكەمان ڕاخست، ڕاهیب بەهەڵەداوان دانەویو چاوی پیادا گێڕا، زۆربا پێی وت:

–ها .. زەکەریا! هەر لەئێستاوە لیك بەدەمتا نەیەتە خواری، ئەمڕۆ دووشەممەی پیرۆزە، ئێمە فراماسونین[1] و بۆمان هەیە هەندێك گۆشتو مریشك بخۆین، خوالیمان خۆش دەبێت. بەلاّم بۆ تۆی پیرۆز حەلّواو زەیتونمان هەیە، وەرە...

راهیبەکە دەستی بەریشە چلّکنەکەیدا هێناو بەدەنگێکی پڕ لە خۆشەویستیەوە وتی:

–منی بەندەی بچووکتان، زەکەریا، ڕۆژو دەگرمو تەنیا زەیتوونو نان دەخۆمو ئاوی ساردی بەسەردا دەکەم، بەلاّم هاوڕێیانم، ئەم شەیتانە نەعلەتیەی کە ناوی یوسفە تۆزێك گۆشت دەخواتو زۆریشی حەز بەمریشکە، شەرابی نێو مەتارەکەیشتان دەخواتەوە.

نیشانەی خاچی کێشا، بەشەوقو خۆشیەکی زۆرەوە زەیتونو حەلّوای ماشیەوەو بەپشتی دەستی دەمی سڕیو ئاوی خواردەوە، پاشان وەك ئەوەی لە خواردن بووبێتەوە جارێکیتر نیشانەی خاچی کێشاو وتیەوە:

–ئێستا نۆرەی ئەو سێ جار نەعلەتیەیە، یەعنی یوسف.

ئینجا پەلاماری گۆشتو مریشکەکەیدا. بەدەم گلاندنی تیکەی گەورە گەورەوە، تووڕەو تڕۆ لەبەر خۆیەوە دەی وت. دەبخۆ.. دەی لەعنەتی، بخۆ.

زۆربا زۆر بە دڵ گەرمیەوە پێی وت:

–ئافەرین راهیب، ئافەرین، من پێ بزانم تۆ لە دوولا مەستو حەیرانیت[2].

پاشان ڕووی لەمن کردو وتی:

– بەڕای تۆ چۆن پیاوێکە، سەرۆك؟

---

(١) فراماسون کۆمەڵێکی مەزهەبین و لەگەلێك ولاّتدا ئەندامیان هەبوە. لەسەر بنەمای برایەتی هاوکاریان لەگەڵ یەکتردا کردوە، بەهۆی هەندێك هێماو پەرلەی تایبەتیەوە یەکیان ناسیوە، لەسەدەی حەڤدە لەئینگلتەراو سەدەی هەژدە لە فەرەنسادا چالاکی سیاسیان دەست پێ کرد.

(٢) لە دەقە ئەسڵیەکەدا دەڵێت: .. تۆ دوو تیرت لەکەواندایە. وەرگێڕی فارسیەکە دەڵێت: .. تۆ لەدوولا بار دەکەیت. مەحمودی مصاحبیش کە وەرگێڕێکی تری فارسیەکەیە دەڵێت:.. دوو کالّەکت بەدەستێك هەلّگرتووە. –وەرگێڕ–

پێكەنیم‌و وتم: هەر لە خۆت دەچێت.

زۆربا مەتارە شەرابەكەی دایە راهیب‌و وتی:

-وەرە، یوسف، قومێكی لێدە.

راهیب مەتارەكەی گرت‌و وتی: بخۆرەوە نەعلەتی.

یەكسەر دەمی بەدەمی مەتارەكەوە نا.

خۆرەكە تەواو گەرمی كردبوو، ئێمە زیاتر خۆمان كوتایە ژێر سێبەرەكان، راهیبەكە بۆنی ئارەقی ترشاوو بخورو جەوی لێ دەهات، لەژێر هەتاوە بەتینەكەدا ئارەقەی لێ دەتكاو دەت وت خەریكە دەتوێتەوە، زۆربا ڕای‌كێشایە ژێر سێبەرەكەوە تا لەوە زیاتر بۆنی ناخۆش نەبێت.

زۆربا كە لە خواردن مڕ ببوو هاتە سەر چەنەبازی‌و پرسی:

-تۆ چۆن بوویت بەڕاهیب؟

ڕاهیب پێكەنینێكی تەوساوی كردو وتی:

-ڕەنگە وابزانیت لەبەر پیرۆزی ئەم كارەم هەڵبژاردوە؟ نەخێر، لەهەژاریدا، هاوڕێ، لەهەژاریدا، لەبەرئەوەی هیچم نەبوو بیخۆم بەخۆم وت : هیچ چارەیەك نیە بێجگە لەچوونە دێر، ئەگینا لەبرساندا دەمریت.

-ئێستا باشیت؟

-لەخوا بەزیادبێت، بێگومان زۆر ئاهو ناڵەمە، بەڵام گرنگ نیە، ئاهو ناڵەكەم بۆ شتە دنیاییەكان نیە، من لەوشتانە دەڕیم، بمبوورن. بەڵێ، هەموو ڕۆژێك تێیان دەڕیم، ئاهو ناڵەكەم تەنیا بۆ ئەو دنیایە، من جوك دەگێڕمەوەو قسەی خۆش دەكەم‌و ڕاهیبەكانی تر دەهێنمە پێكەنین. ئەوان پێم دەڵێن شەیتان چوەتە لەشمەوە، جوێنم پێ دەدەن، بەڵام من بەخۆم دەڵێم :(ئەمە ڕاست نیەو من لەوە دڵنیام كە خوا گاڵتەو گەپی پێ‌خۆشە، ڕۆژێك لەڕۆژان پێم دەڵێت: وەرە ژوورێ، لێ بووكەكەم، وەرە ژووری‌و بمخەرە پێكەنین)) بۆیە دەبینیت كە من وەك لێ بووكی خوا دەچمە بەهەشتەوە.

زۆربا بەدەم هەستانەوە وتی:

-هاوڕێ، من لەوباوەڕەدام كە بەهەق سەرت بەشانتەوەیە، دەی بابڕۆین تا شەومان بەسەردا نەهاتوە.

جارێکی تر ڕاهیب پێشکەوت. کە بەچیاکەدا سەر دەکەوتین هەستم دەکرد منیش لەناوەوەی خۆمدا بەرەو دنیای رۆح هەڵدەکشێم، لەخولیا ناچیزەکانەوە بەرەو خولیا باڵاکانو، لەحەقیقەتە سادەکانەوە بەرەو گریمانە قورسەکان.

لەپڕا ڕاهیبەکە وەستا، پەرستگایەکی گومەز خڕی بچووکوجوانی پیشان داینو وتی:

-ئەمەیش مەزاری ((خانمی تۆڵەی ئێمە)) بە

سلاوێکی کردو نیشانەی خاچی کێشا.

من دابەزیمو چوومە میحرابە فێنکەکەی پەرستگاکەوە، لەسوچێکدا پەیکەرێکی کۆنم بینی دووکەڵ ڕەشی کردبوو، گەلێك شتی نەزر کراوی لەسەر کەڵەکە بوون، نەزرەکان بریتی بوون لەو پارچە ناسکە زیویانەی کە ناشیانە وێنەی پێ و دەستو چاوو دڵیان لەسەر هەڵکەنرابوو.

بەرانبەر بەپەیکەرەکە بەردەوام مۆمدانێکی زیوین دەسوتا.

زۆر بەبێدەنگی نزیك کەوتمەوە، پەیکەری مریەمی پاکیزەم بەڕوویەکی ترسناکی شەڕئەنگێزو گەردنێکی گیرو نیگای تووڕەو نیگەرانەوە بینی، کە لەباتی کوڕی خوا ڕمێکی ڕاستو درێژی بەدەستەوە بوو.

ڕاهیبەکە بەسەر سامیەوە وتی: قوڕ بەسەر ئەوکەسەی دەستکاری پەرستگا بکات، حەزرەتی مریەم هێرشی بۆ دێنێتو بەرمەکەی لەشی کون کون دەکات. لەزەمانی کۆندا جەزائیریەکان هاتبوون ئاگریان لەم دێرە بەردابوو، بەڵام بڕوانە چی بەسەر ئەو کافرانەدا هاتوە: هەر لەوکاتەدا کە بەبەردەم دێرەکەدا تێدەپەڕن کتو پڕ مریەمی پیرۆز لەپەیکەرەکە رادەبێت، لەپەرستگا دەچێتە دەرێ، بەرمەکەی تێیان دەکەوێتو هەموویان دەکوژێت. باپیرم باشی لەبیر بوو کە دارستانەکەی پڕ ببوو لەئێسکی ئەوکافرانە. لەوە بەدوا ناویان نا ((خانمی تۆڵەی ئێمە)) پێشان ناوی ((خانمی بەزەیی)) بوو.

زۆربا پرسی : بەڕاست باوە زەکەریا، پێش ئەوەی کافرەکان دێرەکە بسوتێنن، بۆ ئەم حەزرەتە موجیزەی نەنواند؟

ڕاهیبەکە سێ جار نیشانەی خاچی کێشاو وەڵامی دایەوە:

—ئیرادەی خوا وابوو.

زۆربا بەدەم سواربوونی هێسترەکەوە لەبەرخۆیەوە وتی:

—بەساقەی خواو ئیرادەی وابم! دەی بابڕۆین!

دوای کەمێك، بەسەر بەرزیەکەوە کە دەوروبەرەکەی بەتاشە بەردو داری کاژ گیرابوو پەرستگای مریەمی پیرۆز دەرکەوت، دێرێکی هێورو خۆش‌و چەپەك، لەئامێزی لووتکەیەکی سەوزی سەر کەش‌و دەشتێکی جوان‌و فراواندا گونجانێکی تەواو قووڵی دروست کردبوو، بەلای منەوە ئەو دێرە چاکترین‌و چەپەکترین شوێن بوو کە مرۆڤ بتوانێت لە خەڵوەتدا رامێنی‌و بیر بکاتەوە.

بیرم کردەوە :((لێرەدا، گیانێکی ئارام‌و رەند، دەتوانێت بالأی مرۆڤ بگەیەنێتە ئاستی بڵندی ئاینێك. نەلووتکەیەکی هێند سەخت‌و عاسیە کەمرۆڤ نەتوانێت بیگاتێ‌و، نە دەشتێکی زۆر ئاسان‌و خۆش رەوە، بەڵکوو تەواو وەك ئەوەی کە رۆح دەیەوێت، تا بێ ئەوەی جوانیە مرۆڤایەتیەکەی خۆی لەدەست بدات پیایدا سەربکەوێت. بەخۆم وت((ئەم شوێنە نەقارەمان دروست دەکات‌و نەکەسانی بەراز سیفەت، بەڵکوو مرۆڤ دروست دەکات)) ئەگەر لێرەدا دێرێکی قەشەنگی کۆنی یۆنانی، یان مزگەوتێکی پاکژی ئیسلامی هەبوایە، رێی تێ دەچوو خوا بەبەرگی سادەی مرۆڤەوە بهاتایەتە ئێرە، بەپێی پەتی بەسەر سەوزەگیای بەهاردا تێ بپەڕیایەو قسەی لەگەڵ خەڵکیدا بکردایە.

لەبەرخۆمەوە وتم:

چ شوێنێکی چاك، چەپەك .. خۆش!

لەوڵاخەکان دابەزین‌و بەپێ کەوتینەرێ، لەدەرگای دێرەکە تێپەڕین‌و بەرەو ژووری میوان سەرکەوتین، لەوێ ژەمەخواردنێکی ئاسایی لەخواردنەوەو مرەباو قاوەیان داینێ. خانەخوێکەمان کە پیاوێکی رۆحانی بوو هات، راهیبەکان دەوریان داین‌و کەوتینە قسە، چاویان ناجۆرو لێویان تینوو بوو، ریش‌وسمێڵ‌و بن باخەڵیان بۆنی سابرێنی لێ دەهات.

راهیبێك بەنیگەرانیەوە لێی پرسین: رۆژنامەتان لەگەڵ خۆتاندا نەهێناوە؟

من بەسەر سامیەوە وتم: رۆژنامە؟ ئێرەو رۆژنامە؟

دووسێ ڕاهیبی تر کە قسەکەی منیان بەدڵ نەبوو دەنگیان لێ هەڵبڕی:

-هاوڕێ، بەڵێ ڕۆژنامە، بۆ ئەوەی بزانین چی لەدنیادا ڕووی داوە.

لەبەر هەیوانەکەدا وەستابوون‌و دەستیان بەشیشەکانەوە گرتبوو، وەك قەلە ڕەش دەیان قیڕاند، بەحەماسەتەوە باسی ئینگلیزو ڕوس‌و ڤینزیلوس[٢] و پاشاکانیان دەکرد. دنیا ئەوانی وێل کردبوو، کەچی ئەوان وازیان لە دنیا نەدەهێنا، چاویان پڕ بوو لەشاری گەورەو پێشانگاو ژن‌و ڕۆژنامە...

ڕاهیبێکی قەڵەوی کوڵکن بەمشەمش لەجێگاکەی هەڵساو پێی وتم:

-شتێکم هەیە پێم خۆشە پیشانی تۆی بدەم، تا باری سەرنجی خۆتم پێ بڵێیت، ئێستا دەڕۆم‌و دەی هێنم.

دەستە کورت‌و تووکنەکانی نایە سەر سکی، دەم پا دڕاوەکانی بەسەر زەویەکەدا کێش کردو لەپشت دەرگایەکەوە ون بوو.

ڕاهیبەکانی دی پێکەنینێکی زۆڵانەیان کرد، باوکە خانە خوێکەمان وتی:

-باوە دومەتیوس[٤] دیسان چوو پەیکەری گڵینی ژنە ڕاهیبەکەی خۆی بهێنێت، ئەو پەیکەرە شەیتان لەژێر خۆڵدا بۆی شاردبووەوە، تا ڕۆژێك دۆمەتیوس لەکاتی کێڵانی باخەدا دۆزیەوە، بردیە ژوورەکەی‌و ئیتر لەوە بەدوا ئەم نەگبەتە خەو نەچوە چاوی‌و لەوانەیشە تێك چووبێت.

زۆربا لە جێگاکەی هەستا، لەوەدا بوو بخنکێت، وتی:

-ئێمە بۆ ئەوە هاتووین بەڕێز سەرۆکی دێر ببینین‌و بەڵێن نامەیەك مۆر بکەین.

ڕاهیبی خانە خوێمان وتی:

-سەرۆك لێرە نیە، ئەم بەیانیە چوو بۆ گوند، دەبێت چاوەڕێی بکەن.

دۆمەتیوسی ڕاهیب گەڕایەوە، هەردوو دەستی بەجووت کراوی بۆ پێشەوە درێژ کردبوو، دەت وت جامی پیرۆزی بەهەردو دەستی گرتوە، لەسەرخۆ دەستی لەیەکدی کردنەوەو وتی: ئەمەیە.

---

(٢) Venizeios بڕوانە پەراوێزی لاپەڕە(٢٥).

(4) Dometios

من لێی نزیك کەوتمەوە، پەیکەرێکی زۆر بچووکی تاناگرایی[٥] بوو، شەرمن‌و نیوەڕوت، لەنێو دەستە قەڵەوەکانی ڕاهیبدا پێدەکەنی، بەتاقە دەستێکیشیەوە کە هەر ئەوەی مابوەوە ئاماژەی بۆ سەری خۆی کردبوو.

دۆمەتیوس وتی: ئەم دەست بۆ سەربردنەی مانای ئەوەیە کە گەوهەرێکی بەنرخی وەك ئەڵماس یان مرواری لەنێو سەردایە، تۆ چی دەڵێیت؟

ڕاهیبێك بەتێز پێ کردنەوە خۆی تێ هەڵقورتاندو وتی:

–من وای بۆ دەچم سەری ژان بکات.

بەڵام دۆمەتیوسی قەڵەو بەلچە شۆڕەکەیەوە کەلەلچی سابرێن دەچوو لەمنی دەڕوانی‌و بۆ وەڵامێك ئۆقرەی لێ بڕابوو.

خۆی وتی: من وای بۆ دەچم کە پێویستە ئەم پەیکەرە بشکێت. شەوانە خەوی لەچاوم تەراندوە، ئەی ئەگەر ئەڵماسێکی لەنێو سەردا بوو چی؟

من تەماشای ئەو کچە جوانەم کرد کە بەمەمکە بچووك‌و قوتەکانیەوە، لەم تاراوگەیەدا، لەنێو ئەم بۆنی بخووری جەوی‌و ئەم خوا لە خاچ دراوانەدا کە نەفرەت لەلەش‌و پێکەنین‌و ماچ دەکەن وەستابوو.

ئاه.. خۆزگا دەمتوانی ڕزگاری بکەم!

زۆربا پەیکەرە بچووکە گڵینەکەی بەدەستەوە گرت، دەستی بەلەشی جوان‌و ژنانەیدا هێناو پەنجەی نایە سەر مەمکە قوت‌و گۆپکە تیژەکانی‌و وتی:

–تۆ، ئەی ڕاهیبی چاك، نابینیت کە ئەمە شەیتانە؟ ئەرێ، ئەمە خودی شەیتانەو چ گومانێك لەمەدا نیە، نیگەران مەبە، من ئەو مەلعونە باش دەناسم، تەماشای مەمکی خڕو قوت‌و تەڕو تازەی بکە، باوکە دۆمەتیوس، مەمکی شەیتانیش هەروایە، من ئەمە چاك دەزانم.

ڕاهیبێکی گەنج لەدەرگاوە دەرکەوت، خۆر قژی ئاڵتونی‌و دەم‌و چاوی خڕو گەنەموو دەرکردووی ڕووناك کردەوە.

(٥) Tanagra گوندێکی بچووکی یۆنانیە، بەدروست کردنی پەیکەرە گڵینەکانی کۆن، بەتایبەت ئەوانەی چوارسەدە پێش زاینی مەسیح کراون ناوبانگی دەرکردوە.

راهیبێك کەزمانی وەك زمانی مار ژەهراوی‌و لەپێشدا قسەی کردبوو، چاوی لەباوکی ڕۆحانی‌و خانە خوێکەمان داگرت‌و هەردووکیان پێکەنینێکی شەیتانانەیان بۆ یەکتری کرد. وتیان: بارە دۆمەتیوس ئەوە گابریلی[6] شاگردتانە.

دۆمەتیوس بەپەلە پەیکەری گڵێنی ژنەکەی هەڵگرت‌و وەك بەرمیل بەرەو دەرگای دەرەوە غلۆر بوەوە، شاگردە جوانکیلەکە هێورو لەسەرخۆ لەپێشیەوە دەڕۆیشت‌و، هەردووکیان لە ڕاڕەوە درێژو ڕووخاوەکەدا ون بوون.

من ئاماژەم بۆ زۆربا کردو هەردووکمان لە ژوورەکە چووینە دەرێ، هەواکە گەرمیەکی خۆشی هەبوو، لەناوەڕاستی حەوشەکەدا بۆنی دارنارنجێکی گوڵ گرتوو هەموو ئەو ناوەی پڕکردبوو، لەنزیك دارەکەوە، لەدەمی بەرانێکی لەمەرمەڕ دروست کراوەوە ئاو فوارەی دەبەست، من سەرم خستە بەری‌و هەستم بەفێنکی کرد.

زۆربا بەبێزاریەوە وتی:

–ئەمانە چ جۆرە مرۆڤێکن؟ نەپیاون، نەژن، هێسترن.. ئاه! مردنیان لەم حاڵەیان چاکترە.

زۆربایش سەری خستە ژێر ئاوە ساردەکەو دەستی بەپێکەنین کرد، پاشان وتیەوە: ئاه! بۆ مردن چاکن، هەریەکەو شەیتانێکی تیایە، یەکێك ژنی دەوێت‌و یەکێکی تر ماسی، ئەویان پارەو ئەمیان ڕۆژنامە، کۆمەڵێکی کەرو بێ عەقڵن، ئەمانە بۆ نایەنە ناو خەڵکەوە تالە هەموو ئەم شتانە تێربن کە دەیانەوێت‌و ئیدی سەری خۆیان نەیەشێنن؟

جگەرەیەکی داگیرساندو لەژێر دار نارنجە گوڵ کردوەکەدا لەسەر کورسیەك دانیشت‌و وتی:

–دەزانیت کە من حەزم لەشتێك دەبێت چی دەکەم؟ ئەمەندەی لێ دەخۆم کە لە دڵم بدات‌و ئیتر جارێکی دی ئارەزووی نەکەم، یان ئەگەر ئارەزوویشی بکەم دڵم تێکەڵ بێت. من لەمنداڵیمدا شێتی گێلاس بووم، ئەوەندەیشم پارە نەبوو کەژمێکی باشی لێ بکڕم، بۆیە چەندە گێلاسم بکڕیایەو بمخواردایە دیسان حەزم لێ دەکردەوە، شەوو ڕۆژ لەبیری گێلاسدا بووم‌و ئازارم پێوە دەکێشا، تا ڕۆژێك ڕقم هەستا، یان

---

6 Gavrili

شەرم گرتمی، نازانم كامیان بوو، بەڵام بەڕاستی هەستم بەوە كرد كەمن بەندەی گێلاسم، هەر ئەمەیش منی كردبوە جێی پێكەنینی خەڵكی، جاچیم كرد؟ شەوێك هەستامو لەسەرخۆ گیرفانەكانی باوكم گەڕام، ((مەجیدی))یەكی زیوم دۆزیەوەو هەڵم گرت، بەیانی زوو چوومە لای باخەوانێكو زەمیلەیەك گێلاسم كڕی، چوومە پەنایەكەوەو دەستم بەخواردنی كرد، ئەوەندەم خوارد ئەوەندەم خوارد تاورگم هەڵئاوسا، دوای كەمێك گەدەم دایە ئێشو كەوتمە ڕشانەوە، بەڵێ سەرۆك. ڕشامەوەو ڕشامەوە، ئیتر لەوساوە نەچوومەوە سەر گێلاس خواردنو حەزەكەم تیا مرد، بەجۆرێك تەنانەت ئەگەر وێنەی گێلاسیشم بدیایە تێك دەچووم، ئیدی بەتەواوی ڕزگارم بوو، تەماشام دەكردو دەموت: ((ئیتر پێویستم پێت نەماوە)) پاشان ئەم كارەم لەگەڵ خواردنەوەو تووتنیشدا كرد، هەڵبەتە هێشتا شەراب دەخۆمەوەو جگەرە دەكێشم، بەڵام هەركاتێك بمەوێت وازیان لێ دێنمو ئیتر ئەوە نەما ئارەزوو هەموو شتێكم پێ بكات، بۆ نیشتمانیش هەروا، زۆرم حەز پێ بوو، ئەمەندەم خوارد تالێی تێر بووم، پاشان دڵم تێكەڵ هاتو لەشەڕی ئەویش ڕزگار بووم.

پرسیم: ئەی لەگەڵ ژندا؟

–نۆرەی ئەو سۆزانیانەیش دێت، بەڵێ، نۆرەیان دێت، بەڵام كە تەمەنم بوە حەفتا ساڵ.

كەمێك بیری كردەوە، بەڵام لەبەرئەوەی ئەو ژمارەیەی بەكەم زانی چاكی كردەوەو وتی:

–هەشتا ساڵ، سەرۆك، ئەزانم پێكەنینت بەم قسەیە دێت. باوابێت، چەند دەتوانیت پێیبكەنە، مرۆ وارزگاری دەبێت، گوێت لە من بێت سەرۆك، ئەوەیش بزانە كە ڕێگای تر بۆ ڕزگار بوون نیە، بێجگە لەوەی كە مرۆڤ ئارەزووی چی كرد تێری لێ بخوات، نەك ئەوەی بەتەواوی خۆی لێ مەحروم بكات، بەڵێ هاوڕێ، تۆ چۆن دەتوانیت خۆت لەشەڕی شەیتان ڕزگار بكەیت ئەگەر خۆت نەبیتە شەیتانو نیوێك؟

دۆمەتیوس بەهەناسە بڕكێ لەحەوشەكەدا دەركەوت، لاوە ڕاهیبە قژ زەردەكەی بەدواوە بوو.

زۆربا لە جوانیو سەنگینیەكەی ورد بوەوەو لەبەر خۆیەوە وتی:

–دەڵێی فریشتەیەكی تۆڕەیە:

بەجووتە لەو پلیکانە بەردینانە نزیك دەکەوتنەوە کە دەی گەیاندنە ژوورەکانی سەرەوە، دۆمەتیوس سەری وەرگێڕا، تەماشای راهیبە شاگردەکەی کردو شتێکی پێ وت، شاگردەکە وەك ئەوەی داوایەك رەت بکاتەوە سەری راوەشاند، بەڵام زوو سەری قایل بوونی دانەواند، دەستی لەکەمەری پیرە راهیب ئاڵاندو بەپلیکانەکاندا سەر کەوتن.

زۆربا پرسی:

—دەبینیت، سەرۆك؟ دەبینیت؟ کارەساتی سادوم‌و عامورایە[٧].

دووراهیب سەریان کێشا، چاویان لێك داگرت، بەچرپە شتێکیان بەگوێی یەکدااو دایانە پێکەنین.

زۆربا بەرکەوە وتی: چ بە درەگەزێکن! گورگ یەکتری ناخۆن بەڵام راهیب بەڵێ. تەماشایان بکە چۆن گاز لەیەکدی دەگرن؟ ئایا هەرگیز دیوتانە ژن لەگەڵ ژندا وابکات؟

پێکەنیم‌و وتم: بەڵام ئەمانە پیاون.

—لێرە، سەرۆك، جیاوازی لە نێوان ژن‌و پیاودا نیە، من پێت دەڵێم ئەمانە هەموو هێسترن، تۆکەیفی خۆتە چ ناوێکیان لێ دەنێیت:

((گابریل)) یان ((گابریلا)) ((دۆمەتیۆس)) یان ((دومەتیا))[٨] بابڕۆین، سەرۆك، تازوە بەڵگەنامەکان مۆر بکەین‌و بڕۆین بەپێی کاری خۆمانەوە، تا لێرە زیاتر بمێنینەوە هەرچی ژن‌و پیاوە لەبەرچاومان دەکەوێت.

دەنگی نزمتر کردەوەو دووبارە وتی :

—منیش پڕۆژەیەکم هەیە..

—دێوانەییەکی تر؟ زۆربا؟ تۆ بیر لەوە ناکەیتەوە کەبەشی خۆت شێتیەتیت کردوە؟ دەی، فەرموو، بزانم چ پڕۆژەیەکە؟

---

٧ دوو شاری کۆنی فەلەستینن کە خەلکەکەی بەداوێن پیس ناویان دەرکردبوو، وەك تەورات دەڵێت بروسکەیەك وێرانی کردن، ئەمەیش تۆڵەیەکی ئاسمانی بوو، ناوی سادوم‌و عامورا زیاتر لەگەڵ بەچە بازیدا دێت.

٨ پیتی —ا— لەدوای ناوەوە نیشانەی مێینەیە، وەك پیتی (ة) لەزمانی عەرەبیدا نیشانەیە بۆ مێ.

زۆربا شانی هەڵتەکاندو وتی:

- جا چۆنت پێ دەڵێم، سەرۆك، بمبوورە، تۆ پیاوێکی چاکیو چەند بتوانیت یارمەتی خەڵکی دەدەیت، ئیتر هەر کەسێك بێت، بۆ نموونە ئەگەر زستان مێتوولکەیەك بەسەرلێفەکەتەوە ببینیت ئەیخەیتە ژێر لێفەکەوە تا سەرمای نەبێت، بۆیە من بڕوا ناکەم لەقسەی چەتەیەکی پیری وەك من تێ بگەیت؟ من ئەگەر مێتوولکەیەك ببینم دەی پلیشێنمەوە، ئەگەر مەڕێکم دەست بکەوێت سەری دەبڕم، لە شیشی دەدەمو لەگەڵ برادەرەکانمدا دەیخۆم، بێگومان تۆ بەمن دەڵێیت ئەمە مەڕی تۆنیە، ڕاست دەکەیت، بەڵام سەرۆك گیان، هەڵمەچۆ، تۆ هەوەڵ جار لێگەڕێ بامەڕەکە بخۆین، پاشان لەسەرخۆ دابنیشینو قسە لەسەر ئەوە بکەین کە ئەوە مەڕی منە یان هی تۆیە، ئەوکاتەی کەمن بەدەنکە شقارتە سەرگەرمی پاك کردنەوەی بن دانەکانمم تۆ هەرچی ئەڵێی بیڵێ.

دەنگی قاقای پێکەنینی زۆربا ناوحەوشەکەی پڕکرد، زەکەریا ترسی لێ نیشتو گەڕایەوە، پەنجەی لەسەر لێوی داناو، بەئەسپایی و لەسەر پەنجەی پێی لێمان نزیك کەوتەوەو وتی:

-وس، پێمەکەنن، لەسەرەوە، لەپشت ئەو پەنجەرە بچووکە کراوەیەوە گەورە قەشە کاردەکات، ئەوێ کتێبخانەیە، دەنووسێت، ئەو پیاوە پیرۆزە بەدرێژایی ڕۆژ دەنووسێت، دەنگتان بەرزمەکەنەوە،

زۆربا قۆڵی گرتو وتی:

-ها، باوە یوسف، بەڕاست من دەمویست بتبینم، بابڕۆینە ژوورەوەو پێکەوە هەندێك قسە بکەین.

پاشان ڕووی لەمن کردو وتی:

-تۆ لەم بەینەدا، سەرۆك، بڕۆ سەرێك لەکڵێسا بدەو تەماشای پەیکەرە کۆنەکان بکە. من چاوەڕێی سەرۆکی دێرم، ڕەنگە بۆ هاتنەوەی زۆری نەمابێت، بەتایبەتی تۆ خۆت مەخەرە هیچ مەسەلەیەکەوە، چونکە تێکی دەدەیت، کارەکان بخەرە ئەستۆی من، چونکە من پڕۆژەم هەیە.

زۆربا سەری نایە بن گوێمو وتی:

-بەنیوە قیمەت دارستانەکەمان دەست دەکەوێت، هەقت نەبێت، ها:

قۆڵی بەقۆڵی ڕاهیبە شێتەکەدا کردو بەپەلە بۆی دەرچوو.

-١٨-

به بەردەرگای پەرستگاکەدا تێ پەڕیم‌و چوومە ناو فەزای نیوە تاریك‌و ساردو بۆنی خۆشیەوە، پەرستگاکە چۆڵ‌و هۆڵبوو، مۆمدانە برونزیەکان کز دەگڕان، پەیکەر بەندێکی دارین کە بەوردی‌و تایبەتی دروست کرابوو هەموو پشتەوەی پەرستگاکەی داگیرکردبوو، هەردەت وت کەپرێکی لەزێر دروست کراوەوهێشوە ترێی پێدا هاتۆتە خوارێ، لەسەرەوە تا خوارێ دیوارەکان بەوێنەو نیگاری نیوە کوژاوە ڕازابوونەوە، وێنەی ئەو زاهیدە بەسامانەی لەپەیکەری ئێسکین دەچوون، باوە ڕۆحانیە پیرۆزەکان، دیمەنی ئازاردانی مەسیح، فریشتەی توندو تووڕە کەقژیان بەشریتی پان بەستبوو، شریتەکان ڕەنگی شین‌و سووری خۆیان بواردبوو.

لەسەرەوە، بەتاقێکەوە، مریەمی پاکیزە بە ئامێزی والأیەوە دەگری‌و دەپاڕێتەوە، لەبەردەمیا چراوگێکی قورسی زیوین دەسوتێت، شەوقێکی پەرت لەدەم‌و چاوی ڕەنجدیوی مریەم دەدات‌و نەوازشی دەکات. من هەرگیز چاوی پڕ لەخەم‌و ئازارو دەم‌و لێوی چین تێکەوتوو چەنەی هەڵکەوتووی کە مانای بەرزەیی ئەوی دەبەخشی لەیاد ناکەم. بەخۆم وت: ئەمە ئەو دایکەیە کە لەناخۆشترین‌و تەنگژەترین ڕۆژانی تەمەنیا دڵخۆش‌و بەختەوەر بوە، چونکە هەست دەکات لەڕەحمی ئەوەوە کە نەمرنیە شتێك لەدایك بوە کە نەمرە.

کە جارێکی تر بەبەردەمی دەرگای پەرستگاکەدا تێ پەڕیم خۆر لە ئاوابووندا بوو، بە خۆشیەوە لە ژێر دار نارنجەکەدا دانیشتم، گومەزی پەرستگاکە ڕەنگی گوڵی گرتبوو، دەت وت گزنگی بەیانیە، ڕاهیبەکان بۆ حەسانەوە چوبوونە ژوورەکانیانەوە، ئەوان بە شەو نەدەنووستن‌و دەبوو هێزێکیان بەبەردا بێتەوە، ئەو شەوە جارێکی‌دی مەسیح لە خاچی جولجوتا[١] بەسەر دەکەوت‌و دەبوو ئەوانیش لەگەڵیدا بۆ ئاسمان هەڵکشێن، دووبەرازی مێچکەی ڕەش بەگوانی پەمەییانەوە لەژێردار خرنوکی شامی کەوتبوون‌و وەنەوزیان دەدا، کۆترەکانیش بەسەر سەربانەکانەوە بەسەر یەکتردا دەفسین.

---

(١) Golgotha شوێنێکە لە دەرەوەی (بیت المقدس) دەڵێن عیسا لەوێ لەخاچ دراوە، هەر لەو شوێنەدا کەنیسەی قیامەت دروست کراوە -و-

لەگەڵ خۆمدا بیرم لەوە کردەوە کە تاکەی دەتوانم بژیم و هەست بەدلۆڤانی زەوی و هەواو بێدەنگی و ئەم بۆنە خۆشە بەهاریەی نارنج بکەم؟ پەیکەری باخوسی[٢] پیرۆز کە لەپەرستگاکەدا بینیبووم دڵمی لێوان لێو کردبوو لەخۆشی و شادمانی، هەموو ئەو شتانەی بەقوڵی دەچنە دڵەوە: لە سووربون لەسەر عەشقەوە بیگرە تا بەردەوامی لەسەر هەوڵدان دیسان بۆ من ئاشکرا بوون، درووود لەو پەیکەرە بچووك و جوانەی لاویەتی مەسیح کە ئەڵقە ئەڵقەی قژی وەك هێشوە ترێی ڕەش بەسەر تەوێڵیا هاتبووە خوارێ، دیونیسوس[٣] ی خوای جوانی و شەراب و خەڵوەت و باخۆسی پیرۆز لەمندا تێکەڵ بەیەکتری دەبوون و دەبوونە یەك. لەژێر گەڵای مێوو لەژێر بەرگی ڕاهیبدا، ئەو لەشە گڕ گرتووەی کە خۆر سوتاندبووی و، بەردەوام بۆ خۆش ویستنی ژیان لەهەڵچوون و نەسرەوتندا بوو، ئەوە تەنیا جەستەی یۆنان بوو.

زۆربا گەڕایەوەو هەر لەدوورەوە هاواری کرد:

–سەرۆکی دێر هات و کەمێك قسەمان پێکەوە کرد، دەبێت ئارادەیەك دڵنەوایی بکەین، دەڵێت ئامادە نیە هەر ئاوا مفت دارستانەکە لەکیس بدات، کابرایەکی ناقۆڵایەو زۆر داوا دەکات، بەڵام هێشتا نەکەوتووینەتە دان و ستانەوە، بێگومان خۆم بەلایەکیدا دەخەم.

–جادڵنەوایی بۆ بکەین؟ ئێمە پێشان ڕێك نەکەوتبووین؟

زۆربا پاڕایەوەو وتی:

–تکات لێ دەکەم، سەرۆك، تۆ خۆتی تێ هەڵمەقورتێنە، دەزانم کارەکە دەشێوێنیت، تۆ تازە بەتازە باس لەڕێکەوتنی کۆن دەکەیت! ئەوە خوالێی خۆش بوو، ئاوچاوت بەیەکدا مەدە، وتم خوالێی خۆش بوو، ئێمە ئەم دارستانەمان بەنیوە قیمەت دەست دەکەوێت.

–دیسان چ فڕوفێڵێکت لەژێر سەردایە، زۆربا؟

–تۆ هەقت بەسەرەوە نەبێت، ئەمەیان کاری خۆمە، من چەرخەکە ڕۆن ئەکەم و ئەیخەمە گەڕ، تێ دەگەیت؟

---

(٢) Bacchus لەئەفسانەی یۆنانیدا خوای مەی و خواردنەوەیە. –و–

(٣) Dionysos لە ئاینی یۆنانیان دا خوای ئاوس بوون و شەرابە، پەیڕەوی لێ کردنی لەگەڵ خواردنەوە، سەما، مۆسیقا، قۆچ و قوربانی کردن دایە، ڕۆمیەکان لەگەڵ باخوسدا بەیەکی دەزانن. –و–

-ئاخر بۆ؟ من تێ ناگەم.

-لەبەر ئەوەی لە (کاندی) من لەوە زیاترم خەرج کرد کە پێویست بوو، چونکە (لولا) گیرفانی هەڵتەکاندم، مەبەستم ئەوەیە گیرفانی تۆی هەڵتەکاند، تۆ وادەزانیت من ئەوانەم لەبیرکردوە؟ مرۆڤ ئابڕوی هەیە. تۆ چۆنی تێ دەگەیت؟ برامان برایی‌و کیسەمان جیایی، من پارەم خەرج کردوەو دەبێت بیدەمەوە، حسابیشم کردوە، لولا حەوت هەزار دراخمای تێ چوەو دەبێت ئەوبڕە پارەیە لەم دارستانە دەربێنم، دەبێت سەرۆکی دێر، پەرستگا، حەزرەتی مریەمی پاکیزە ئەو قەرزانەی لولا بدەنەوە، ئەمەیە پرۆژەی من، ئێستا دڵت ئاوی خواردەوە؟

-هەرگیز، بۆ دەبێت حەزرەتی مریەم بەر پرسیاربێت لە زیادە خەرجی تۆ؟

-بەرپرسیارەو زیاتریش، خودی ئەو حەزرەتە کوڕێکی بوە خوای ئێمەیە، ئەم خوایەیش منێکی زۆربای دروست کردوەو ئامێرێکی داوەتێ کە خۆت دەیزانیت، ئەم ئامێرە نەعلەتیە، هەر ئەوەندەی من چاوم بەژنێك بکەوێت ئیتر هەراسم لێ هەڵدەگرێت، وام لێ دەکات سەری کیسەی پارەکەم بکەمەوە، ئەزانیت؟ بۆیە ئەو حەزرەتە بەر پرسیارەو لەبەرپرسیاریش زیاترەو ناچاریشە بیداتەوە.

-زۆربا، من حەز بەم قسانە ناکەم.

-ئەوە شتێکی ترە، سەرۆك، لێگەڕێ باجارێ ئەو حەوت هەزار لیرە کەمە رزگار بکەین، دوای ئەوە قسەی لێ دەکەین، تۆ ئەو گۆرانیەت بیستوە کەدەڵێت: ((ئازیزەکەم، وەرە جارێ ئەوینم لەگەڵدا بکە، پاشان من دەبمەوە بەپوورت))؟.

باوە رۆحانیە قەڵەوەکەی خانە خوێمان، بەدەنگێکی لەسەرخۆی راهیب ئاسا وتی:

-بفەرموون بۆ ژورێ، شێو ئامادەیە.

بۆ ژووری نان خواردن چووینە خوارێ، ژوورەکە گەورەو کورسی‌و مێزی درێژو باریکی تیابوو، هەوای ناوژوورەکە بۆنێکی توندی پاشماوەی ڕۆنی لێ دەهات، بەسەر دیواری ژوورەکەوە وێنەی (دوا شێوی مەسیح)[٤] کرابوو، یانزە هاوڕێی دڵسۆزی

(٤) Last supper دوا نان خواردنی حەزرەتی مەسیحە لەگەڵ دوانزە هاوڕێکەیدا، لەودانیشتنەدا مەسیح ئاماژە بەوە دەکات کە یەهودا دەیداتە دەستەوە، خۆیشی نان‌و

وەك مەڕ لە دەوری مەسیح مۆڵیان خواردبوو، بەرانبەریان، تەنیا یەهودای قژ خورمایی، ناوچاو قۆقز، هەڵۆ لووت، وەك مەڕی گەڕی ڕانەكە پشت لەوان بەتەنیا وەستا بوو، مەسیحیش هەر تەماشای ئەوی دەكرد.

باوە ڕاهیبی خانە خوێمان دانیشت، من لای ڕاستیەوەو زۆربا لای چەپیەوە دانیشتین، وتی:

-ئێمە بەرۆژووین، ببوورن كە نە ڕۆن زەیتونمان هەیە نە شەراب، تەنانەت بۆ ئێوەی موسافیریش، هەر چۆنێكە بەخێربێن.

ئێمە نیشانەی خاچمان كێشاو بێ دەنگ زەیتونو تەرە پیازو لۆبیاو حەڵوامان كردە قاپەكانمانەوە، هەرسێكمان وەك كەروێشك لەسەر خۆو هێور كەوتینە خواردن.

باوەی خانە خوێ وتی: ژیانی ئەم دنیایە ئەمەیە، خاچو ڕۆژو، بەڵام سەبرتان هەبێت، برایان، سەبرتان هەبێت، وا ڕۆژی قیامەت نزیكەو بەهەشتی خوایش هەر نزیكە.

من كۆكیم، زۆربا بۆ ئەوەی بێدەنگم بكات پێی بەپێمدا نا، بۆ گۆڕینی باسەكەیش وتی:

-من باوە زەكەریام بینی...

باوەی ڕۆحانی خانە خوێمان ڕاپەڕیو بەدوودڵیەوە وتی:

-ئەو شێتە نەعلەتیە شتێكی پێتان وتوە؟ ئەو بۆتە گاڵتەجاڕی حەوت شەیتان، ئێوە گوێ لەقسەی مەگرن، گیانی پیسەو لەهەموو شوێنێكیشدا پیسی دەبینێت.

زەنگی كڵێسا ئاوازێكی غەمگینی لێ بەرز بووەوە كەنیشانەی دەست پێ كردنی هەفتەی ماتەمینیە، باوەی ڕۆحانی خانە خوێمان نیشانەی خاچی كێشا، لەجێگاكەی هەستاو وتی:

-دەبێت من بڕۆم، ڕێو ڕەسمی ئازاركێشانی مەسیح دەستی پێكرد، دەبێت ئێمە خاچەكەی لەگەڵدا هەڵبگرین، ئێوە ئەمشەو هەر لێرە بمێننەوە، دیارە سەفەر ماندوی كردون، بەڵام بەیانی زوو بۆ نوێژ ئامادەبن.

هەر كەڕاهیب پێی هەڵگرت زۆربا لەبەرخۆیەوە كەوتە پرتەو بۆڵە:

شەراب دەداتە هاوڕێكانیو پێیان دەڵێت: هەمووتان لێی بخۆنەوە، چونكە ئەمە خوێنی منەو لە سەردەمی نوێدا بۆ لێ خۆش بوونی گوناهی زۆر كەس دەڕژێت، هەر ئەوشەوە عیسا دەستگیركراو لەخاچ درا. -و-

-بەد ڕەگەزن، پیسن، درۆزنن، هێستڕن.

-چیتە زۆربا؟ زەکەریا شتێکی پێ وتوویت؟

-وەلیکە، سەرۆك، کارت پێوە نەبێت، ئەگەر ڕێکەوتن نامەکان مۆر نەکەن دەزانم چیان بەسەردێنم.

چووینە ئەو ژوورەی بۆیان ئامادە کردبووین، لەسوچێکیدا پەیکەری مریەمی پاکیزە دانرابوو. ڕوومەتی نووساندبوە ڕوومەتی کوڕە ئاسمانیەکەیەوەو چاوەگەورەکانی پڕبوون لە فرمێسك.

زۆربا سەرە زلەکەی ڕاوەشاندو وتی:

-سەرۆك، دەزانیت حەزرەتی مریەم بۆ دەگری؟

-نا

-چونکە هەموو ئەو ڕێکەوتنانەی کەلێرەدا جێبەجێ دەکرێن ئەو بەچاوی خۆی دەیبینێت، ئەگەر من پەیکەری پیرۆزم دروست بکردایە وێنەی حەزرەتی مریەمم بێ چاوو گوێو لووت دەکرد، چونکە دڵم پێی دەسوتێت.

لەسەر پێخەفە زبرو ناخۆشەکان ڕاکشاین، کۆڵەکەکانی بن میچەکە بۆنی دار کاژیان لێ دەهات، بۆنی گوڵە بەهارە لەپەنجەرە کراوەکەوە دەهاتە ژوورێ، جارجارە دەنگی غەمگینی شین‌و شەپۆڕ وەك شەپۆلی با لە حەوشەکەوە دەهات، هوزارێك لەنزیك پەنجەرەکەوە کەوتە خوێندن، یەکێکی کەمێك لەو دوورتر بۆی سەندەوە، یەکێکی تریش، هەموو کەوتنە خوێندن، ئەو شەوە لێوان لێوبوو لەخۆشەویستی.

من خەوم لێ نەدەکەوت، دەنگی هوزارو ناڵەی مەسیح تێکەڵ ببوون، منیش لەنێو دارنارنجە بەگوڵ داپۆشراوەکاندا دەمویست بکەومە دوای ئاسەواری پەڵە خوێنەکانی مەسیح‌و بەسەر جولجوتاکاندا سەرکەوم. لەو شەوە شینە بەهاریەدا ئارەقەی ساردی مەسیحم دەبینی کە بەسەر جەستە شەکەت‌و ماندوەکەیدا دەڕژا، دەستە لەرزۆکەکانیم دەبینی چۆن درێژی کردبوون، وەك بپاڕێتەوە یان سواڵ بکات، خەڵکی بێ دەستەڵاتی جەلیل[٥] بەپەرۆشەوە کەوتبوونە دوای‌و هاواریان دەکرد:

---

(٥) Galilee ناوچەیەکی کشت‌وکاڵی باکوری فەلەستینە، لەوێ عیسا پەیامی پێغەمبەری بۆ هات. -و-

(هوشیعان، هوشیعان)[٦] ئەوان چڵی درەختیان لەدەستاو جلەکانیان لەبەرپێی مەسیحدا ڕادەخست، مەسیح تەماشای ئەوانەی دەکرد کە خۆشی دەویستن، بەلام هیچ کەسێکیان ئاگایان لەدەردو ئازاری ئەونەبوو، تەنیا خۆی دەیزانی کەبەرەو کوشتارگای دەبەن.

لەژێر ئەستێرەکاندا، بێدەنگ دەگریا، دڵخۆشی دڵە ئینسانیەکەی خۆی دەدایەوە کە پڕبوو لەهەراس و هەڵچوون، دەی وت:((تۆ،دڵی من، دەبێت تۆیش وەك دەنکە گەنم بچیتە ژێر خاك و بمریت، مەترسە، ئەگینا چۆن دەبیتە گوڵە گەنم؟ چۆن دەتوانیت ئەوکەسانە تێر بکەیت کە خەریکن لە برساندا بمرن؟)

بەلام دڵە ئینسانیەکەی ئەو خۆ بەخۆ لەبزاوت و لەرزیندا بوو، نەی دەویست بمرێت...

زۆری نەبرد کە دارستانی دەوری دێرەکە پڕبوو لە دەنگی هوزار، لەنێوان لق و گەڵا ئاونگ لێ کەوتوەکاندا ئاوازێکیان دەخوێند تێکەڵ لە خۆشەویستی و ئارەزوو، لەگەڵ ئەودەنگانەدا دڵی بێچارەی مرۆڤ دەلەرزی و دەگریاو دەماسی.

منیش، وردە وردە، بێ ئەوەی هەست بەخۆم بکەم، لەگەڵ ئازاری مەسیح و گۆرانی هوزاردا، وەك ڕۆحێك بیەوێت بڕواتە بەهەشتەوە، خەوم لێکەوت.

*

هێشتا سەعاتێکم خەو نەکردبوو کەڕاپەڕیم، هاوارم کرد:

-زۆربا، گوێت لێ بوو؟ دەنگی دەمانچەبوو، ها!

زۆربا لەسەر تەختەی نووستنەکەی دانیشتبوو جگەرەی دەکێشا، لەوکاتەدا کە ڕکەکەی خۆی دەخواردەوە وتی:

-دڵت هیچ نەکات، سەرۆك، لێ یان گەڕێ با ئەم بەرازانە لەیەکتر بەربن.

لەڕاڕەوەکەدا دەنگی ئاهو ناڵە پەیدا بوو، دەنگی دەم پیا دەهات کە بەسەر زەویەکەدا ڕادەکێشرا، دەنگی کرانەوەو داخستنی دەرگاکان و، کەمێك دوورتر دەنگی پیاوێکی بریندار.

---

(٦) ئاماژەیە بە ئایەتی ٨و٩ لەبەشی ٢١ ئینجیلی مەتی، لەوێدا باس لەوە دەکات کە خەڵکانێك کەوتبوونە بەردەم و دوای مەسیح و هاواریان دەکرد: هوشیعان، کوڕی داود، مزگێنی لەو کەسەی کەناوی خوای هەڵگرتوە. -و-

لەتەختە خەوەکە هاتمە خوارێو دەرگام کردەوە، پیرەمێردێکی لاوازی وشکەڵتو لەبەردەممدا ڕوا، هەردوو دەستی کردەوە، وەك بیەوێت ڕێگاکەمان لێ بگرێت، شەو کڵاوێکی سپیو نووك تیژی لەسەرداو کراسێکی سپی کەتاسەر ئەژنۆی دەهات لەبەردابوو.

–تۆ کێیت؟

لەوەڵامدا وتی: قەشەی گەورە...و دەنگی لەرزی.

خەریك بوو بدەمە قاقای پێکەنین، گەورە قەشە؟ ئەی کوا کاڵای ڕازاوەی؟ بەرگی سورمەچنی؟ تاجی قەشایەتی؟ عاسای دەستی؟ گەوهەری گرانبەهای؟ ئەمە یەکەمجارم بوو گەورە قەشەیەك بەبەرگی خەوەوە ببینم.

–ئەو دەنگی دەمانچەیە چی بوو بەڕێز؟

لەسەرخۆ ئێمەی بۆلای ژوورەکە بردو لەبەرخۆیەوە وتی:

–نازانم، بەڕێز، نازانم...

زۆربا هەر لەسەر ڕایەخەکەیەوە قاقایەکی کردو وتی:

–دەترسیت؟ وەرە ژوورێ، پیرەمێرد، هەر لای ئێمەیش بمێنەوە، ئێمە ڕاهیب نین، لێمان مەترسە.

من لەسەرخۆ وتم: زۆربا، ڕێزی زۆری بگرەو قسەی لەگەڵدا بکە، یارۆ گەورە قەشەیە.

–باوکە، گەورە قەشەیی بەکراسی خەوتنەوە ناکرێت. پێم وتیت وەرە ژوورێ.

زۆربا خۆی هەستا، قۆڵی گرتو هێنایە ناو ژوورەکەوەو دەرگای بەست. لەکیسەکەی قاپێك ئارەقی ڕومی دەرهێنا، پەرداخێکی بچووکی لێ پڕکردو وتی:

–بینۆشە، هاوڕێ، ئەمە توانا بەدڵت دەدات.

پیرەمێردەکە پێکەکەی هەڵداو هاتەوە سەرخۆی، لەسەر جێگاکەی من ڕاکشاو پاڵی بەدیوارەکەوەدا.

وتم: گەورەو بەڕێز، ئەو تەقەی دەمانچەیە چی بوو؟

–نازانم، کوڕم.. من تانیوەی شەو لەکاربوومو ڕۆیشتبوومەوە بنووم. لەپڕا لەژوورەکەی تەنیشتم، ژوری بابا دۆمەتیوس گوێم لە دەنگێك بوو.

زۆربا بەدەم قاقای پێکەنینەوە وتی:

— نا! نا! تۆ زۆر ڕاستت کرد، زەکەریا، ئەم بەرازە پیسانە!

گەورە قەشە سەری داخستو لەژێرەوە وتی:

—لەوە دەچێت دز بووبێت.

دەنگی هاوارو ناڵەی ناو ڕاڕەوەکە نەمابوو، دێرەکە جارێکی تر کەوتبووەوە نێو باوەشی بێدەنگی، گەورە قەشەکە بەچاوی میهرەبانیو ترسەوە وەك بپارێتەوە تەماشای کردمو پرسی:

—کوڕم، خەوت نایەت؟

هەستم دەکرد نایەوێت بڕواتو بەتەنیا لەژوورەکەیدا بێت، دەترسا، لەوەڵامدا وتم: نا، خەوم نایەت، لێرەبە.

دەستمان بەقسان کرد، زۆربا پاڵی دابوە سەرینەکەیەوەو جگەرەکەی دەپێچایەوە.

گەورە قەشەکە پێی وتم: وات دەبینم لاوێکی خوێندەوارو تێگەیشتوبیت، من لێرە کەسم چنگ ناکەوێت قسەی بۆ بکەم، من سێ بۆچونم هەیە کە ژیانم شیرینو خۆش دەکەن، حەز دەکەم ئەو سیانە بەتۆیش بڵێم، کوڕم.

بێ ئەوەی چاوەڕێی وەڵامی من بێت دەستی پێکرد:

–یەکەمین بۆچوونم ئەوەیە کە شێوەی گوڵ کاردەکاتە سەر ڕەنگیو ڕەنگیشی کاردەکاتە سەر ئەدگارەکانی، بۆیە هەرگوڵێك کاریگەرییەکی جیاوازی هەیە لە سەر لەشی مرۆڤو پاشانیش لەسەر ڕۆحی. هەر لەبەر ئەوەیە ئێمە کە بەگوڵجارێکدا تێ دەپەڕین دەبێت زۆرمان ئاگا لەو گوڵانە بێت کە تازە خونچەیان کردوە.

بێدەنگ بوو، لەوە دەچوو چاوەڕێی ڕای من بێت، من لەخەونمدا ئەو پیرەمێردەم لەگوڵزارێکدا دەبینی کە بەترسەوە لەزەوی ڕادەماو، بەدوای گوڵو شێوەو ڕەنگیاندا دەگەڕا، لەوە دەچوو ئەو پیرەمێردە داماوە ترسێکی سۆفیانە بەلەرزی هێنابێت. چونکە وای دەزانی گوڵزارەکانی بەهار پڕن لەفریشتەو شەیتانی ڕەنگاو ڕەنگ.

–با بێینە سەر بۆچوونی دوەمم: هەر بیرێك کاریگەرییەکی حەقیقی بوبێت وجودێکی حەقیقی هەیە، واتا لێرەدا هەیەو زیندوە، نەك شتێك بێتو بچێتو کەس

نەی بینێت، ئەو بیرە لەشێکە چاوو دەمو پێی و سکی هەیە، یان نێرە یان مێ، بۆیە یان دوای پیاو دەکەوێت یان ژن، هەر لەبەر ئەمەیە کەئینجیل دەڵێت:((وشە دەبێتە لەش...))

جارێکی تر بەنیگەرانیەوە تەماشای کردمەوە، لەبەرئەوەی بەرگەی بێدەنگیەکەی نەگرتم بەپەلە دەستی پێ کردەوە:

-سێیەم بۆچوونم ئەمەیە: لەم ژیانە کاتیەشماندا کە هەر دەبێت بمرین نەمری وجودی هەیە، بەڵام زۆر ئەستەمە ئێمە بەتەنیا پەی بەو وجودە بەرین. ژیانی رۆژانە ئێمە گومڕاو سەرگەردان دەکات، تەنیا چەند کەسێکی هەڵبژاردە دەتوانن لەم ژیانەدا هەست بەو نەمریە بکەن. لەبەرئەوەیش کە دەشیا ئەوانی دی گومڕابن خوا بەزەیی پیایاندا هاتەوەو دینی بۆ ناردن، ئێستا کۆمەڵانی خەڵکییش دەتوانن دەرکی نەمری بکەن.

گەورە قەشە کۆتایی بەقسەکانی هێنا، پێدەچوو ئاسودە بووبێت. چاوە بچووکو بێ پێڵوەکانی بەرزکردەوەو بەزەردەخەنەیەکەوە لێی ڕوانیم، وەك بڵێ:((ئەوەتا، هەرچیەکم هەبوو پێم دایت، تۆیش بۆ خۆتیان بەرە)).

هەڵوێستی ئەو پیرەمێردە لەڕولاوازە کەنەدیو نەناسیو هەموو ئەزموونی تەمەنی خۆی بەڕاست گۆییەوە پێبەخشیم کاری زۆری لێکردم، فرمێسك کەوتە ناوچاوم، دەستمی خستبوە ناو هەردوو دەستیەوەو تەماشای دەکردمو، لێی پرسیم:

-حەز دەکەم بیروڕات دەربارەی بۆچوونەکانم بزانم؟

ئەو دەیویست وەڵامێکی بدەمەوە کە ئاخۆ کەڵکی لەبەرهەمی تەمەنی خۆی دیوە یان نا.

من دەمزانی کەلە سەرووی حەقیقەتەوە ئەرکێکی زۆر گرنگترو زۆر ئینسانی تر هەیە، لەوەڵامیدا وتم:

-دەشێت ئەم بۆچوونانەی تۆ گەلێك گیان رزگار بکەن.

گەورە قەشە ڕووی کرایەوە، ئەم وتەیە پاساو بوو بۆ هەموو تەمەنی، بەخۆشیەوە دەستی گوشیمو لەسەرخۆ وتی:

-سوپاست دەکەم، کوڕەکەم.

لەوکاتەدا زۆربا لەگۆشەیەکەوە ڕاپەڕی و هاواری کرد:

-منیش بۆچوونی چوارەمم هەیە.

شلەژامو لێم ڕوانی، قەشە ڕووی تێ کردو وتی:

-بیلێ، کوڕم، خوا پیرۆزی بکات، بۆچوونەکەی تۆ چیە؟

زۆربا زۆر بەجیدی وتی:

-دوانو دوان دەکاتە چوار.

گەورە قەشە بەسەرسامیەوە لێی ڕوانی.

زۆربا لەسەر قسەکانی ڕۆیشت: بۆچوونی پێنجەمیشم هەیە پیرەمێرد، ئەویش ئەوەیە کەدوانو دوان ناکاتە چوار. ئێستا، تۆ، لەم دوو بۆچوونە کامیانت لاچاکە بۆ خۆتی دابنێ.

گەورە قەشەکە بەنیگایەکی پرسیار ئامێزو دەنگێکی کزەوە وتی:

-من تێ ناگەم.

زۆربا دایە پرمەی پێکەنینو وتی: منیش تێ ناگەم.

ڕووم لەپیرەمێردە لاوازو پەشۆکاوەکە کردو بابەتی قسەکانم گۆڕی.

لێم پرسی:

-تۆ، باوکی پیرۆز، لێرە، لەم پەرستگایە لە چ بوارێکدا کاردەکەیت؟

-پاکنووسی ئەو دەست نووسە کۆنانە دەکەم کە پەیوەندی بێرەوە هەیە، کوڕم، ئەم ڕۆژانەیش سەرقاڵی کۆکردنەوەی ئەونازناوو سیفەتانەم کەکڵێسەکەمان بەناوی مریەمی پاکیزەی بەخشیوە.

هەناسەیەکی هەڵکێشاو وتی:

-پیربووەمو کاری ترم بۆ ناکرێت، لەپێرست کردنی ئەو هەموو نازناوانەی مریەمی پاکیزەدا هەست بەئاسودەیی گیانم دەکەمو بەدبەختیەکانی ئەم دنیایەم لەبیر دەچێتەوە.

ئانیشکی دادایە سەر سەرینەکە، چاوی لێکنا، کەوتە ورتە ورت، وەك وڕێنە بکات وابو:

((گوڵی سوری نەژاکاو، زەوی بەپیت، دار مێو، کانی، کانی موجیزەساز، پەیژەی ئاسمان، کەشتی ڕزگاربوون، کلیلی بەهەشت، کازیوە، چرای نەمری، مەشخەڵان، قەڵای بەرگری، ئاسودەییو بێ خەمی، شادمانی، ڕوناکی ڕێگای کوێران، دایکی هەتیوان، سفرە، خوان، ئاشتی، دڵنیایی، عەتر، شایی، شیرو هەنگوین...))

زۆربا بەئەسپایی وتی:

-کەوڵە کۆنە وڕێنە دەکات.. دایپۆشم تا سەرمای نەبێت...

لەجێگاکەی هەستا، پەتوەکەی پیاداو سەرینەکەی بۆ چاك کرد، وتی:

-وەك بیستوومە حەفتاو حەوت جۆر شێتی هەیە، ئەمەیان حەفتاو هەشتەمە.

سەر لەبەیانی بوو، دەنگێکمان هاتە گوێ هەر لەدەنگی سەنج دەچوو، من خۆم دانەواندبوو، لەپەنجەرە بچووکەکەوە تەماشای دەرەوەم دەکرد، لەگزنگی ئەو بەیانیەدا ڕاهیبێکی لەپڕولاوازم بینی، پەردەیەکی ڕەش‌و درێژی بەسەر خۆیدا کێشابوو، بەهێمنی بەدەوری حەوشەکەدا دەگەڕاو، بە چەکوشێکی بچووك بەپارچەدارێکی درێژیدا دەکێشاو ئاوازێکی خۆشی لێ هەڵدەستا. دەنگی ئەو لەوحە دارینە[٧] پڕ لەخۆشەویستی‌و ئاهەنگ‌و ئاوازبوو، هەموو ئەو ئاوەی بەوبەیانیە داگیرکردبوو، هوزارەکان بێدەنگ‌و باڵندەکانی بەیانییش لەنێو درەختەکانەوە کەوتبوونە خوێندن.

من بەتەواوی ئەفسونگیری ئەو ئاهەنگە خۆش‌و دڵفڕێنە بوبوم کە لەو ئامێری سەنج ئاسایەوە دەهاتە گوێم، بەخۆم وت: ئاهەنگە گەورەو گرانەکانی ژیان: تەنانەت لەو کاتەیشدا کە دادەتەپن، دەتوانێت تەواوی شێوەی خۆی، بەگشت ویقارو ڕەسەنایەتیەکیەوە بپارێزێت، ڕۆح هەڵدێت، بەڵام مەنزڵگاکەی خۆی بەسەلامەتی دەپارێزێت، مەنزڵگایەك کەبەدرێژایی چەند سەدە، وەك سەدەف، کە بەجۆرێکی فراوان‌و ئاڵۆز دروستی کردوە تا بەئاسودەیی تیابژی.

بیرم کردەوە: کڵێسا گەورەو شکۆمەندەکان، کەلەشاری گەورەو ئاپوورەی خوا نەناسەکاندا دەیان بینین، وەك ئەو سەدەفە بەتاڵانە وان، وەك گیاندارەکانی پێش مێژوو کە بێجگە لەپەیکەرێکی ئێسکین هیچیان لێ بەجێ نەماوەو باران‌و خۆر تووشی لووسی‌و داخورانی کردوون.

لەدەرگای ژوورەکەیاندایان، دەنگی نەرمی باوەی ڕۆحانی خانەخوێمان بوو کەوتی: دەی برایان، هەستن بۆ نوێژی بەیانی.

زۆربا لەجێگاکەی ڕاپەڕی‌وبێ ئاگا هاواری کرد:

---

(٧) Simandr یان Semantron پارچە لەحێکی دار یان ئاستە لەسەردەمی ئیمپراتۆرەکانی ڕۆمی شەرقیدا لەکڵێسا ئارتدوکسیەکاندا لەباتی زەنگی کڵێسا بەکاردەهات، دەنگەکەی خۆش‌و بەئاهەنگە.

–ئەو دەنگی دەمانچەیە چی بوو؟

کەمێك گوێ قولاغ بوو، کروبێدەنگ، هێشتا راهیبەکە لەپشت دەرگاکەوە بوو، چونکە دەنگی هەناسە گیرەکەی دەهات.

زۆربا پێی داگرتو ئەمجارەیان زۆر بەرکەوە پرسی:

–وتم ئەودەنگی دەمانچەیە چی بوو؟

گوێمان لەدەنگی ئەو هەنگاوانە بوو کەخێرا دوور دەکەوتنەوە، زۆربا بەتەکانێك خۆی گەیاندە دەرگاکەو کردیەوە، تفێکی بەرەو لای راهیبەکە هەڵداو وتی:

–گەمژەکان، قەشەکان، ژنو پیاوانی راهیب، کارمەندو خزمەتکارانی کڵێسا، تف لەرووی هەمووتان، هەمووتان هیچو پووچن.

وتم: بابڕۆین، زۆربا ئێرە بۆنی خوێنی لێ دێت.

زۆربا لەژێر لێوەوە وتی: خۆزگا هەر بۆنی خوێن بوایە، تۆ، سەرۆك، ئەگەر پێت خۆشە بۆ نوێژی بەیانی بڕۆ. منیش دەڕۆم، سەروبنێك دەکەم، گوێیەك هەڵدەخەم بزانم شتێك تێ دەگەم.

خەریك بوو لەو حاڵە دڵم تێکەڵ دەهات، پێم وتەوە:

–بابڕۆین، تکات لێ دەکەم، شت ئەوەندە بەگران مەگرە، خۆت لەشتێکەوە مەگلێنە کە چ پەیوەندیەکی بەتۆوە نیە.

زۆربا دەنگی لێ هەڵبڕیو وتی:

–بەڕاستی دەمەوێت خۆم لە شتێك هەڵقورتێنم کە هەر پەیوەندی بەمنەوە نیە.

کەمێك بیری کردەوەو پاشان زەردەخەنەیەکی زۆڵانەی کردو وتی :

–وای بۆ دەچم کە شەیتان بیەوێت کارێکی گەورەمان بۆ رێك بخاتو ئەنجامی بدات. تۆ دەزانیت، سەرۆك، دەشێ ئەوفیشەکی دەمانچەیە لەسەر ئەم دێرە چەند بکەوێت؟ حەوت هەزار دراخما.

دابەزینە ناو حەوشەکە، ئەو شوێنەی بۆنی درەختە گوڵ گرتوەکانو خۆشی ئەو بەیانیەو شادیە ئاسمانیەکەی تیا هەست پێ دەکرا، زەکەریا چاوەڕێمان بوو، بەپەلە هاتو قۆڵی زۆربای گرت، بەدەم لەرزینەوە دەمی نایە پەناگوێو وتی:

–کاناڤارۆی برا، بابڕۆین.

-دەنگـی دەمانچـەی ئەمشـەو چیبـوو؟ کەسـیان کوشـتوە؟ دەی بیڵـێ، ڕاهیـب، ئەگینا دەتخنکێنم.

چەناگـەی راهیـب کەوتـە لـەرزین، تەماشـای ئـەملاو ئـەولای خـۆی کـرد، کـەس لەحەوشـەکەدا نـەبوو، دەرگـای ژوورەکـان بەسـترابوون، دەنگـی مۆسـیقا لـەدەرگای کراوەی پەرستگاوە بۆ دەرەوە شەپۆلی دەدا.

راهیب ورتە ورتێکی کرد:

-هەردووکتان بەدرای مندا وەرن، ئێرە سادۆمو عامورایە.

بەماتـە ماتـەو بـەپاڵ دیوارەکاندا حەوشـەکەمان جێ هێشـتو لەباخەکـە چوونـە دەرێ. گەیشـتینە ئـەو گۆڕسـتانەی کـە سـەد مـەترێك لـەولای پەرسـتگاکەوە بـوو، هـەنگاومان بەسـەر گۆڕەکاندا نا، زەکەریـا پـاڵی بەدەرگا بچووکەکەی پەرسـتگاوە نـاو ئێمـەیش لەدوایـەوە چووینـە ژوورێ، لەناوەڕاسـتی پەرسـتگاکەدا، لەسـەر حەسـیرێك، لاشـەیەك، بەبـەرگی ڕاهیبیـەوە پێچرابووەو لـەوێدا کـەوتبوو، مۆمێـك لـەژوور سـەری‌و یەکێکی تر لەخوار قاچیەوە دەسوتا.

من خـۆم بەسـەر مردوەکـەدا لارکـردەوە، تەزوویـەك هـەموو لەشـی داگـرتم‌لەبـەر خۆمەوە وتم:

-کوڕە منداڵە ڕاهیبەکە، قوتابیە جوان‌و قژ ئاڵتوونیەکەی باوە دۆمەتیوسە.

بەدەرگای پەرستگاکەوە، پەیکەری میکائیلی فریشتە، بەباڵی کراوەو شمشێری هەڵکێشراویەوە، بەدەمپایی سوورەوە، ئاگری لێ دەباری.

ڕاهیبەکە هاواری کرد.

-ئـەی میکـایلی فریشـتە، بڵێسـەو ئـاگر ببارێنـە، هـەموویان بسـووتێنە، ئـەی میکـایلی فریشـتە، بـازێك بـدەو لەوێنەکـەت بـێرە دەرێ، شمشـێرەکەت بڵندکـەو بیوەشێنە، ئەی بۆ گوێت لەدەنگی دەمانچەکە نەبوە؟

-کێ کوشتوویەتی؟ کێ؟ دۆمەتیوس؟ دەبیڵێ.

ڕاهیبەکـە خـۆی لەدەسـت زۆربـا دەربـازکردو، لەبـەرپێی پەیکـەری میکـایلی فریشـتەدا لەسـەردەم کـەوت، ماوەیـەك بەسـەری بـەرزو چـاوی دەرپـەڕیوی‌و دەمـی کراوەیەوە بێ جووڵە مایەوە، وەك سووسەی شتێك بکات وابوو.

لەپڕا بەتەواوی خۆشحاڵییەوە هەستا، وەك بڕیارێکی سەختی دابێت وابوو. وتی:

—دەڕۆم هەموویان دەسووتێنم، میکایلی فریشتە جوولا. —خۆم بیتیم— ئاماژەیشی بۆ من کرد.

لەپەیکەرەکە نزیك کەوتەوە، لێوە ئەستوورەکانی بەشمشێری فریشتەکەوە ناو وتی:

—سوپاس بۆ خوا، من دڵنیابوومەوە.

زۆربا ژێر باڵی ڕاهیبی گرت و وتی:

—وەرە ئێرەوە، زەکەریا، من چیت پێ دەڵێم دەبێت بیکەیت.

ڕووی لەمن کردو وتی:

—سەرۆك، پارەم بدەرێ، من خۆم بەڵێن نامەکان مۆردەکەم، ئەوانەی ناو ئەم دێرە هەموویان گورگن و تۆیش بەرخیت، ئەوان دەتخۆن، وازبێنە بۆخۆم، پێت قەڵس نەبێت کە من ئەم بەرازە چەپەڵانە بەیدەست بکەم، نیوەڕۆ، کەدارستانەکە دەکەوێتە نێو گیرفانمانەوە دەڕۆین، دەی بابڕۆین، زەکەریای هاوڕێم.

ئەوان یەکسەر بەرەو پەرستگاکە چوون و من لەژێر دار کاژەکاندا کەوتمەگەڕان، خۆر کەوتبوە ناوەڕاستی ئاسمان و شەونم بەسەر گەڵاکانەوە دەبریسکایەوە، قومریەك لەبەردەممدا هەڵفڕی، بەسەر دار هەرمێ کێویەکەوە نیشتەوە، کلکی هەڵتەکاندو دەمی کردەوە، تەماشای منی کردو دووسێ جار دەنگێکی گاڵتە ئامێزی لێوەهات.

من لای دار کاژەکانەوە ڕاهیبەکانم لەحەوشەکەدا دەبینی بەڕیز بۆ دەرێ دەهاتن، هەموو کووڕو پارچەیەکی ڕەشیان بەشانەوە بوو، نوێژ تەواو ببوو، بەرەو هۆڵی نان خواردن دەچوون، بەخۆم وت:

((بەداخەوە کە ئەم خەڵوەت کێشیو نەجیبیە گیانی تیا نیە))

ماندوو بووم، چونکە شەو نەنوستبووم، لەسەرگیاکە ڕاکشام، بۆنی گوڵە وەنەوشەی کێوی، گوڵەتاوس، گیاپەژم، گوڵەمریەمە، ئەو ناوەیان عەتراوی کردبوو. مێرووی برسی، بەگیزەگیز، وەك دز دەچوونە نێو گوڵەکانەوەو شیلەکەیان دەمژین. لەدوورەوە، چیای شەفاف و ئارام، وەك تەمێکی بزۆکی بەرتیشکی خۆر

دەبریسکایەوە، من هەستم بە ئارام بوونەوەی خۆم کردو چاوم لێکنا، هەستێکی شاراوەو نهێنی خۆشم بەسەردا هات، دەت وت هەموو ئەم موجیزە سەوزەی کە دەوری منی تەنی بوو خودی بەهەشت بوو، ئەو تەڕو تازەیی و سووك باریە، ئەو خومار بوونە کەمە خوابوو بۆ خۆی. بەردەوام خوا خۆی دەگۆڕێت، بەختەوەر ئەوکەسەیە بتوانێت خوا هەردەمامکێکی کردبێت بیناسێتەوە، خوا جارێك پەرداخێك ئاوی ساردە، جارێك منداڵێکە خۆی دەهاوێژێتە سەر ئەژنۆت، یان ژنێکی ئەفسونگەرە، یان تەنیا لەگەڕانێکی کورتی بەیانیان دەچێت.

هێدی هێدی هەموو شتەکانی دەورروبەرم بیٚ ئەوەی شێوەیان بگۆڕێ دەبوونە خەون، من بەختەوەر بووم، ئیدی ئەویٚ و بەهەشت ببوونە یەك، ژیان لەبەرچاوما ببوە گوڵێکی دەشتو دڵۆپێك هەنگوینی درشتی تیابوو، ڕۆحی منیش ببوە مێش هەنگو شیلەکەی دەمژی.

لەناکاوێکدا لەو دۆخە خۆشو پڕ لە ئارامیەیان کردم، لەپشت سەرمەوە گوێم لەدەنگی پیٚو چرپە چرپێك بوو، لەهەمان کاتدا دەنگێکی خۆش هاتو وتی:

– سەرۆك، ئیتر ئێستا دەڕۆین.

زۆربا لەبەردەمما وەستا، چاوە بچووکەکانی پرشنگێکی شەیتانانەیان دەدا، زۆر بیٚ دەربەستانە پرسیم: بڕۆین؟ تەواو؟

زۆربا دەستی بەگیرفانی سەرەوەی چاکەتەکەیدا کێشاو وتی:

–بەڵیٚ، تەواو، دارستانەکە لە گیرفانمدایەو هیوادارم بۆمان سەر بەخێربێت، ئەوەیش ئەو حەوت هەزار دراخمایەی کە بۆ لولام خەرج کرد.

بەستەیەك پارەی لەگیرفانی چاکەتەکەی دەرهێناو وتی:

–بیگرە، ئەمە ئەو قەرزەیە کە دەتدەمەوەو ئیدی خەجاڵەتیت ناکێشم، بەلاٚم پارەی گۆرەوی، جانتا، عەترو چەتری خاتو بوبولینای تیایە، هەروەها بستەی توتیو، بێجگە لەمانە پارەی ئەو حەڵوایەیش کە بەدیاری بۆم هێنا بوویت.

وتم:

–بالاٚی خۆت بێت، من پێشکەش بە خۆتی دەکەمەوە، زۆربا، بڕۆو مۆمێکی بەئەندازەی بالاٚی خۆت بۆ مریەمی پاکیزە دابگیرسێنە کە سوکایەتیت پیٚ کرد.

زۆربا سەری وەرگێڕا، باوە زەكەریا بەبەرگێكی چڵكنی سەوز داگەڕاوو جوتێ پێڵاوی دڕاوەوە بەرەو لای ئێمە دەهات.

هەوساری دوو هێستری بەدەستەوە بوو ڕای دەكێشان.

زۆربا بەستەیەك پارەی پیشانداو وتی:

-ئێمە ئەم پارەیە لەبەینی خۆماندا دابەش دەكەین، باوكە یوسف، تۆ سەد كیلۆماسی وشك كراو دەكڕیت، ئەوەندەی لێ دەخۆیت تا ورگت دەتەقێتو دەی هێنیتەوەو ئیسراحەت دەكەیت. وەرە، دەستت بێنە.

ڕاهیب پارەكەی وەرگرت، خستیە باخەڵیو وتی: نەوتی پێ دەكڕم.

زۆربا سەری نایە بن گوێی ڕاهیبو پێی وت:

-دەبێت چاوەڕێ بكەیت تا شەو دادێت، هەموو ئەم ڕیش بزنانە بخەونو بایەكی توندیش هەڵبكات. ئەوسا نەوت بەهەر چوارلای دیوارەكاندا دەكەیت، پاشان هەرچیەكت دەست كەوت لەپەڕۆو پیتاڵی كۆن لەنەوتی هەڵكێشەو ئاوری بدە، تێگەیشتیت؟

ڕاهیب موچڕكی هاتێ:

-بۆ دەلەرزیت؟ هاوڕێ، مەگەر فریشتە ئەم فەرمانەی پێنەكردویت؟ كەواتە نەوت بكڕە، نەوتی زۆر. خوات لەگەڵ.

سواری وڵاخەكان بووین، من بۆ دواجار تەماشای دێرەكەم كرد، پرسیم: هیچ تێگەیشتیت، زۆربا؟

-دەربارەی دەنگی دەمانچەكە دەڵێیت؟ سەرۆك؟ من پێم وتیت خۆت نارەحەت مەكە، زەكەریا ڕاست دەكات، ئێرە سادۆمو عامورایە، دۆمەتیوس ئەو ڕاهیبە منداڵە جوانەی كوشتوە، وایە.

-دۆمەتیوس؟ بۆ؟

-سەرۆك، پێت دەڵێم دەستی تێوەمەدە بابۆنەكەی زیاد نەكات.

زۆربا ڕووی بەرەو دێرەكە وەرگێڕا. ڕاهیبەكان سەریان داخستبوو، دەستیان كردبوە خاچ، لەهۆڵی نان خواردنەكە دەردەكەوتنو دەچوونە ژوورەكانیانەوە.

زۆربا هاواری كرد: نەعلەتی هەمووتان لەمن بێت، ئەی باوكانی پیرۆز.

-١٩-

شەوداکەوتبوو، لای کۆختی کەنار دەریاکەمان دابەزین، یەکەم کەس کەلەبەردەم کوختەکەدا بەگرمۆڵەیی بینیمان بوبولینا بوو، کەچرامان داگیرساندو دەمو چاویم بینی زۆر سەرسامی کردم.

-چیتە، هورتانس خانم؟ خوا نەکردە نەخۆشیت؟

ئەو داماوە، فریشتەکەی دەریا، لەوکاتەوەی کە هیوای گەورەی شووکردن کەوتبوە دڵیەوە بە تەواوی گۆڕابوو، هەموو ناسکیو دڵفڕێنیە بێ وێنەکەی خۆی لەدەست دابوو، ئەو دەیویست گشت رابوردوی خۆی بکوژێنێتەوەو، ئەو پەڕە رەنگاڵەییانەی کەلەپاشاو بەگو دەریا سالارەکانی وەرگرتبوونو خۆی پێ ڕازاندبونەوە فڕێ یان بدات، ئیتر چ ئارەزوویەکی نەبوو بێجگە لەوەی ببێتە مرۆڤێکی جیدیو بەرێزو پاکو شەریف. خۆی لەئارایشتو خۆڕازاندنەوە دەپاراست، ژنێکی سادەو ستەم دیدەی خوا کەتاقە مەبەستی شووکردن بوو.

زۆربا ورتەی لێوە نەدەهات، سمێڵە تازە بۆیە کراوەکەی بەرکەوە بادەدا. دانەویەوە، مقەڵیەکەی ئاگرداو بۆ دروست کردنی قاوە ئاوی خستە سەر ئاگەرم بێت.

لەناکاودا گۆرانی بێژی پیر بەدەنگێکی گرەوە هاتە قسەو وتی: هەی دڵ ڕەقی بێ بەزەیی.

زۆربا سەری بڵند کردو تەماشای کرد، چاوی میهرەبانتر بوو، هەرگیز نەدەبوو بەرانبەر بەخۆی گوێی لەدەنگێکی بەسۆزی ژنێك بێتو بتوانێت خۆی بگرێت، دڵۆپێك فرمێسکی ژن دەیتوانی لەخۆیدا نوقمی بکات.

زۆربا هیچی نەوت، قاوەو شەکری لە جزوەکە کردو تێکی دا، پیرە فریشتەی دەریا بەنازو نووکەوە وتی: بۆ پێش ئەوەی بمهێنێت. بەدرێژایی ئەم هەموو وەختە خەمو ئازارم پێ دەچێژێت؟ من ناوێرم لەگوندا دەربکەوم، شەرەفو ئابڕوم چوە، ئاخریەکەی خۆم دەکوژم.

من لەبەر ئەوەی ماندو بووم لەسەر تەختەکە لێی ڕاکشام ئانیشکم دادایە سەر سەرینەکەو تەماشای ئەو دیمەنە پێکەنیناویو دڵتەزێنەم دەکرد.

-ئەی بۆ تاجە گوڵینەی بوکێنیت نەهێناوە؟

زۆربا هەستی بەلەرزینی دەستە خرپنەکەی بوبولینا کرد بەسەر ئەژنۆی خۆیەوە، ئەم ئەژنۆیە، ئەو چڵەدارە وشکە بوو کە بوبولینا دوای هەزارو یەك جار نقوم بوون دەیویست پێی بگاتە وشکانی.

زۆربا هەستی بەئازاری ژنە دەکردو دڵی نەرم دەبوو، بەڵام ئەمجارەیش هیچی نەوت، قاوەی کردە سێ فنجانەوە.

ژنە بەدەنگێکی لەرزۆکەوە دووبارەی کردەوە: ئازیزم، بۆچی تاجەگوڵینەی بوکێنیت بۆ نەهێنام؟

زۆربا بەلالووتێکەوە وەڵامی دایەوە: کاندی گوڵی جوانی تیانەبوو.

هەریەکەو فنجانێك قاوەی داینێ و خۆی چوە سوچێکەوەو لەسەر قسەکانی رۆیشت:

-نامەم بۆ ئەسینا ناردوە گوڵی جوانمان بۆ بنێرن، هەروەها پام سپاردوە مۆمی سپی و قوتووی نوقڵو بادامی برژاومان بۆ بێت.

لەگەڵ قسەکردندا خەیاڵی زۆربا زیاتر هەڵدەگیرساو چاوی پرشنگی دەدا، وەك شاعیر، کە لە چرکەساتی داهێناندا بەرەو ئاسمانێك باڵ دەگرێ کە لەوێدا خەون و حەقیقەتەکان تێکەڵی یەکتری دەبن و، وەك دووخوشك پێك شاد دەبنەوە، هەر بەو جۆرەی کە بۆ حەسانەوە هەڵکورما بوو.

قاوەی هەڵدەداو جگەرەیەکی تریشی پێ کرد، بۆ زۆربا ئەوڕۆژە رۆژێکی خۆش بوو، چونکە پەیمان نامەی دارستانەکەی لەگیرفاندابوو، قەرزەکانی دابوەوە، ئێستا خۆشحاڵ بوو. لەپڕا تێ هەڵچووەوە:

-بوبولینا ژیکەڵەکەم، دەبێت زەماوەندەکەمان دەنگ بداتەوە، دەبینیت چ بەرگێکی جوانی بوکێنیم بۆ ڕاسپاردویت، ئەوینەکەم، بڕوابکە من تەنیا بۆ ئەرمەبەستە ئەو ماوەیە لە کاندی مامەوە. دوو خەیاتی ژنانەی ناودارم لەئەسیناوە هێناو پێم وتن:((ئەو ژنەی دەمەوێت بیکەمە هاوسەری خۆم لەخۆرهەڵات و خۆرئاوادا دەگمەنە، پاشای چوار دەوڵەتی مەزن بوو ئێستا بێوەژنە، چونکە چوار دەوڵەتەکە مردن و ئەو ئێستا بەوە قایلە شوو بەمن بکات، بۆیە داواکارم کەکراسی

بوکێنیەکەیشی دەگمەن بێت، کراسێکی ئاوریشم کەبەمرواریو ئەستێرەی زێڕین ڕازێنرابێتەوە))

خەیاتەکان هاواریان لێ هەستاو وتیان :((کراسێکی لەو جۆرە بێ ئەندازە جوان دەردەچێتو سەرنجی میوانەکان ڕادەکێشێت.

وتم: ((باشتر، من ئەویانم مەبەست نیە، گرنگ ڕازی بوونی خۆشەویستەکەی خۆمە)).

هورتانس خانم پاڵی دابوە دیوارەکەوەو گوێی گرتبوو، زەردەخەنەیەکی گرانو کراوە بەسەر دەمو چاوە چکۆڵەو چرچاویەکەیدا بڵاوبوەوە، قردیلەکەی گەردنی لەوەدا بوو بکرێتەوە، نیگایەکی وشکی لەزۆربا گرتو بەئەسپایی وتی:

—دەمەوێت شتێکت بەگوێدا بچرپێنم .

زۆربا چاوی لێ داگرتو سەری لێ نزیك خستەوە.

هاوسەری ئایندە کەزمانە بچوکەکەی خزاندبوە ناو گوێچکە گەورەو تووکنەکەی زۆرباوە بەچرپە وتی:

—ئەمشەو شتێکم بۆ هێناویت .

دەستە سرێك کە سوچێکی گرێ دابوو، لەبەرکی دەرهێناو بۆ زۆربای ڕاگرت، زۆربا بەدوویەنجە دەستە سرەکەی گرتو خستیە سەر ئەژنۆی خۆی، ئینجا سەری بۆلای دەرگاکە وەرگێڕاو کەوتە تەماشاکردنی دەریاکە.

ژنە پرسی : گرێکە ناکەیتەوە، زۆربا؟ دەڵێی پەلەت نیە؟

زۆربا وەڵامی دایەوە : باجارێ قاوەیەك بخۆمەوەو جگەرەیەك بکێشم، پێویست بەکردنەوەی ناکات، خۆم دەزانم چیتیایە!

پیرە فریشتەی دەریا لێی پاڕایەوەو وتی: بیکەرەوە، گرێکە بکەرەوە.

—وتم باجارێ جگەرەکەم بکێشم.

زۆربا تەماشایەکی وای کردم کەپڕ بوو لەسەر کۆنەکردن، وەك بڵێت: ((ئەمە هەمووی پەنی تۆیە)) لەسەرخۆ کەوتە جگەرەکێشان، لەگەڵ ئەوەیشدا کەلەدەریاکە ڕامابوو، دووکەڵی جگەرەکەی لەهەردوو کونی لوتیەوە بۆ دەرەوە ڕادەدا. وتی:

سبەینێ بای بیابان هەڵ دەكات، ئاوو هەوا دەگۆڕێت، درەختەكان پڕ دەبن و مەمكی كچانیش بەرز دەبنەوە، بەجۆرێك كە لەمەمكداندا خۆیان ناگرن. داخ لەدەست ئەم بەهارە نەگریسە كە شەیتان دروستی كردوە.

بێدەنگ بوو، دوای كەمێك كەوتەوە قسە :

–سەرۆك، لەوە ورد بویتەتەوە، كەهەموو شتە جوانەكانی ئەم دنیایە شەیتان دروستی كردوون؟ ژنی جوان، بەهار، گۆشتی برژاوی بەچكە بەران، شەراب، هەموو ئەمانەی شەیتان دروستی كردوون. بەلام خوا، قەشە، رۆژو، بەیبونی كولاو، ژنی نا شیرینی دروست كردوە، ئاخ..

ئەمەی وت و خێسەیەكی لە هورتانس خانمی داماو كرد، هورتانس لەگۆشەیەكدا كزۆلەی كردبوو، گوێی بۆ قسەكانی هەڵخستبوو. زوو زوو دەپاڕایەوە و دەیوت: زۆربا، زۆربا: بەلام زۆربا جگەرەیەكی تری پێكردو كەوتە تەماشاكردنی دەریا، دیسان وتیەوە: لەبەهاردا شەیتان فەرمانڕەوایە، پشتێن شل دەكات، دوگمەی كراس دەكاتەوەو پیرێژن دەكەوێتە ئاهو ناڵە.. هێی، بوبولینا خانم دەستت لابدە.

ژنی بێچارە دیسان كەوتەوە پاڕانەوە: زۆربا، زۆربا.

توشتایەوەو دەستەسرە چكۆلەكەی هەڵگرت و نایەوە ناودەستی زۆربا، جا زۆربا جگەرەكەی فڕێداو گرێكەی كردەوە، وا دەستی كراوەیەو دەڕوانێت، بەبێزاریەوە وتی: ئیدی ئەمە چیە، بوبولینا خانم؟

پیرە فریشتەی دەریا بەدەم لەرزینەوە لەبەر خۆیەوە وتی:

–ئەنگوستیلەن، ماڵەكەم، ئەنگوستیلەی دەزگیرانی، ئێرە شایەتی لێیەو شەوەكەی خۆشەو خواییش لێمان دەڕوانێت، وەرە یەكدی دیاری بكەین، زۆرباكەم.

زۆربا تاوێك تەماشای من و جارێك هورتانس و جارێكی دی تەماشای ئەنگوستیلەكانی دەكرد، لەناوەوەیدا گەلێك شەیتان لەكێشمەكێشمدا بوون، بەلام كەسیان بەسەر ئەوی تردا سەرنەدەكەوت. ژنی داماو بەترس و لەرزەوە سەیری دەكردو بەنازەوە دەیگوت: زۆرباكەی خۆم، زۆرباكەم.

من لەسەر تەختی خەوەكەم دانیشتبووم و چاوەچاوی ئەوە بووم بزانم زۆربا لەم هەموو ڕێگایانەی كەلەبەردەمیدا كرابوونەوە كامیان لە پێش دەگرێت. لەناكاوێكدا سەری ڕاوەشاند، دیار بوو بڕیاری خۆی دابوو، دەم و چاوی ڕووناك بوەوە، دەستی پێكداداو بەرزە پێ لەجێگاكەی هەستا.

–بابڕۆینــه دەرێ، بچینــه ژێــر ئەســتێرەکان تــاخوا بمــانبینێت. ســەرۆك، تــۆ ئەنگوستیلەکان بێنه، بەڕاست، دەزانیت ویردەکان بخوێنیت؟

من پێکەنین گرتبوومی، له وەڵامدا وتم:

–نا، بەڵام گرنگ نیه.

من لەسەر تەختە خەوەکە هاتبوومە خوارێ، دەمویست لەهەستاندا یارمەتی ئەو ژنه میهرەبانو بێچارەیه بدەم، زۆربا وتی: بەڵام من خۆم دەیزانم، لەبیرم نەبوو پێت بڵێم من ماوەیەك لەناو ئەومنداڵانەدا بووم کەسروودی کڵێسایان دەخوێند. لەگەڵ قەشەدا دەچوومە ئاهەنگو تەعمیدو مردوو ناشتنو سروودەکانی کڵێسام لەبەربوو. وەرە بوبولیناکەی خۆم، وەرە باڵندەکەم، بجوڵێ، وەرە پاپۆڕە فەرەنسیەکەم لەلای ڕاستمەوە بوەستە.

لەهەموو شەیتانەکانی ناوەوەی زۆربادا ئەوشەیتانەیان سەرکەوتبوو کە گەپ بازو دڵساف بوو. زۆربا کە ئەو ژنه بێچارەیەی بینی وابەچاوە کەم تینەکانیەوە، بەشەوقو تاسەوە لێی دەڕوانێت بەزەیی تێ گەڕاو دڵی بەو گۆرانی بێژە سووتا.

کەبڕیارەکەیدا لەبەرخۆیەوە دەیوت:

–قیروسیا، من کە بتوانم ڕەگەزی مێ ڕازی بکەم بۆ نەیکەم؟ دەی بابڕۆین.

بەدرێژایی کەنار دەریاکەدا بەڕێ کەوت، قۆڵی هورتانس خانمی گرت، ئەنگوستیلەکانی دایە دەستم، ڕووی لەدەریا کردو کەوتە دروود خوێندن: ((خوای گەورە، تاماوین لێمان پیرۆزبکە، ئامین))

پاشان ڕووی تێ کردمو وتی:

–تۆیش ئەرکی خۆت بەجێبێنه، سەرۆك.

وتم: ئەمشەو سەرۆكو مەرۆك نیه، من شایەتی مارەبڕینەکەم.

–کەواتە ئاگاداربە، کەهاوارم کرد هوهی، هوهی، تۆ ئەنگوستیلەکەمان لەدەستکە.

بەو دەنگە ناقۆڵایەیەوە کە هەر لە زەڕین دەچوو دیسان کەوتەوە دروود خوێندن:

((بۆ بەندەی خوا ئالکسیسو کەنیزەکی خوا هورتانس، کە بۆ یەکدی دیاری کراون، بۆ ئەوەی ئاسودە بژین، ڕوو لەدەرگای خوا دەکەین)).

من که بەزۆر ڕێگام له پێکەنین‌و فرمێسکەکانم دەگرت، لەوەڵامی دوعاکانی ئەودا منیش کەوتمە نزاکردن:

Kyrie eleison Kyrie eleison (١)

(خوا بەزەییت پێماندا بێتەوە، خوا بەزەییت پێماندا بێتەوە)

زۆربا وتی: ئەمانە درووودی تریان لەگەڵدایە، بەڵام خوا بمگرێت ئەگەر هیچیم لەبیرمابێت (٢). بەهەرحاڵ بابچینە ناو کرۆکی باسەکەوە.

وەك ماسی بازرەقەی بەست‌و هاواری کرد: هوهی.. هوهی..

دەستە زل‌و زبرەکەی بۆ درێژ کردم، بەدەزگیرانەکەی وت: تۆیش دەستت بێنەرە پێشێ.

هورتانس دەستە قەڵەوو لەرزۆکەکەی کەچل شۆردن ڕێ ڕێی کردبوو بۆ پێشەوە درێژکرد، من ئەنگوستیلەکانم لەپەنجەیان کرد، زۆربا کە ئاگای لەخۆی نەمابوو وەك دەروێش هەرایەکی کردو وتی:

((بەندەی خوا ئالکسیس، دەبێتە هاوسەری کەنیزەکی خوا هورتانس، بەناوی باوك‌و کوڕو روح القدس، پیرۆزبێت، ئامین، کەنیزەی خوا هورتانس دەبێتە هاوسەری بەندەی خوا ئالکسیس))

–باشە، ئیدی تەواو، وەرە باڵندەکەم، تا بۆ یەکەمین جار لە هەموو تەمەنتا، ماچێکی حەڵاڵت بکەم.

بەڵام هورتانس خانم خۆی بەزەویدا دابوو، هەردوو قاچی زۆربای لەباوەش گرتبوو دەگریا، زۆربا، بەهەستی پڕ لەبەزەییەوە سەری ڕاوەشاندو وتی:

–ژنی بێچارە، چ داماوێکن؟

هورتانس خانم هەستا، داوێنی کراسەکەی تەکاندو ئامێزی کردەوە، زۆربا هاواری لێ هەستا هی! هی دەستت لادە، ئەمڕۆ سێ شەمەی پیرۆزەو ڕۆژی ڕۆژوگرتنە.

---

(١) لەسرووده ئاینیەکان کەلە کتێبی ڕاسپاردەکانی کۆندا هەیەو پاشان هاتە نێو کڵێسای ئەرتودوکسی ڕۆمی خۆر هەڵاتیەوە.

(٢) لەدەقە ئەسڵیەکەدا دەڵێت: سێ‌دارەم بۆ هەڵخرێت ئەگەر هیچیم لەبیرمابێت.

ژنە لەبەر خۆیەوە کەوتە ورتە ورت: زۆرباکەی خۆم...

–پەلە مەکە خۆشەویستم، پەلە مەکە تا ڕۆژی جەژنی پاك، گۆشت دەخۆین‌و هێلکەی سوور دەشکێنین، ئێستا کاتی ئەوەیە بگەڕێیتەوە ماڵێ، ئاخر ئەگەر بەم شەوە خەڵکی لێرەدا بت بینن چیت پێ دەڵێن؟.

بوبولینا نیگایەکی پاڕانەوە ئامێزی کرد، زۆربا وتیەوە:

–نا، نا، لە ڕۆژی جەژنی پاکدا، سەرۆك، لەگەڵمان وەرە.

زۆربا سەری هێنایە لای گوێم‌و وتی:

–بیکە بەخاتری خوا، سەرۆك، بەتەنیا جێم مەهێڵە، من هیچ تاقەت‌و حەوسەڵەیەکم نیە.

بەرەو گوندەکە بەڕێ کەوتین، ئاسمان دەدرەوشایەوە، بۆن‌و بەرامەی دەریا هەموولایەکی داگیرکردبووین‌و باڵندەکانی شەو جریوەو جووکەیان بوو.

پیرە فریشتەی دەریا شادمان‌و دڵتەنگیش، خۆی ئاوێزانی باسکی زۆربا کردبوو، لەدوامانەوە پەلکێش دەکرا.

بوبولینا بۆ دواجار گەیشتبوە ئەو بەندەرەی کە مەبەستی بوو، ئەو هەموو ژیانی لەگۆرانی وتن، سەما، گاڵتە پێ کردنی ژنانی نەجیبدا بەسەربردبوو، بەڵام هەرگیز بەختەوەر نەبووبوو، جاران کە عەتری لەخۆی دەداو دەم‌و چاوی لەسوراوو سپیاو دەنا، بەرگی ڕەنگاو ڕەنگی دەپۆشی‌و، بەشەقامەکانی ئەسکەندەریەو بێروت‌و قوستەنتەنیەدا تێ دەپەڕی، ژنانی دەبینی کە شیریان بەمنداڵەکانیان دەدا سنگی مێروولەی دەکردو دەپەنما، گۆی مەمکی ڕاست دەبووەوە‌و، تەواو ئارەزووی لەوەبوو کە خۆزیا دەمی زارۆکێك مەمکی ئەویشی دەمژی، ئەو بەدرێژایی تەمەنی هەناسەی هەڵدەکێشاو حەسرەتی ئەوەبوو جووتەیەکی هەبێت، شووبکات‌و منداڵێکی ببێت. بەڵام هەرگیز باسی ئەو خەم‌و خەفەتەی لای کەس نەکردبوو، وا ئێستا، سوپاس بۆ خوا، هەرچەندە درەنگ کەوتوە، بەڵام لەمەچاکتر نابێت، چونکە ئەگەرچی شەپۆلەکان کوتاویانەو لە هەمووشتێك ڕووت بۆتەوە، بەڵام وا ئێستا گەیشتۆتە ئەو بەندەرەی کە هەمیشە ئارەزووی دەکرد.

بوبولینا، جارجاره سەری هەڵدەبڕی، لەژێرەوە تەماشای ئەو چەتەوڵەی دەکرد کە لەگەڵیا دەڕۆیشت، لەگەڵ خۆیدا بیری دەکردەوە: ((ئەمە ئەو پاشایە نیە کەتەڕبووشی گوڵینکە زێڕی لەسەردابێت، کوڕە بەگێکی جوانیش نیە، بەڵام هەرچیەکە لەهیچ باشترە، سوپاس بۆ خوا، دەبێتە مێردم، مێردی ڕاستەقینەم.))

زۆربا هەستی بەقورسی لەشی بوبولینا دەکرد، بەدوای خۆیدا بەکێشی دەکردو پەلەی ئەوەی بوو زووتربگاتە گوندو لەشەڕی ڕزگاری بێت. ژنی بێچارە بەسەر بەردەکاندا هەڵدەنووتا، نینۆکی پێی هەڵکەنرابوون. مێخەکەکانی پێی ئازاریان دەدا، وەڵێ هیچی نەدەوت، جا بۆ بیڵێت؟ بۆ سکاڵا بکات؟ هەموو شتەکان بەمەیلی ئەو شکاونەتەوە.

ئێمە لەدار هەنجیری کیژۆ باخی بێوەژن تێپەڕیبووین، کە خانووە بەراییەکانی گوندمان بینی وەستاین.

پیرە فریشتەی دەریا کە لەسەر نووکی پێی خۆی بەرزکردبوەوە تا دەمی بگاتە دەمی دەزگیرانەکەی، بەهێمنی و نازەوە وتی:

–شەوباش، ماڵەکەم.

بەڵام زۆربا سەری دانەنەواند

ژنە لەوەدابوو بکەوێتە سەرزەویەکە، وتی:

–دەی باشە، باخۆم بخەمە بەرپێت و ماچیان بکەم، ئەوینەکەم.

زۆربا هەڵوێستی ژنەکە زۆری کار لێ کرد، نەی هێشت ئەو کارەبکات، لەباوەشی گرت و وتی:

–نا، نا دەبوو من پێت ماچ بکەم، خۆشەویستم، من، بەڵام ماندوم و ناتوانم، شەوباش.

ئێمە لێی جوێ بووینەوە، هێورو بێدەنگ، بەقووڵی هەوای پاک و بۆنی خۆشمان هەڵمژی و بەرەو دوا گەڕاینەوە.

لەناکاوێکدا زۆربا ڕووی تێ کردم و پرسی:

–چی بکەم، سەرۆک؟ پێ بکەنم یان بگریم؟ تۆ ڕێگایەکم بۆدابنێ.

من وەلامیم نەدایەوە ، ئەیشم زانی بۆ گەرووم گیرا بوو. لەبەر گریان؟ یان لەبەرپێکەنین بوو؟

لەپڕا زۆربا وتی: بەڕاست، سەرۆك، ئەو خوا ناقۆلا کۆنەی کە هەرگیز نەی دەهێشت ژنێك بکەوێتە گلەییو گازندە ناوی چی‌یە؟ من هەندێك شتم لەبارەی ئەو خوایەوە بیستوە، گوایە ئەویش ڕیشی خۆی لە بۆیە دەنا، وێنەی دڵو تیرو فریشتەی دەریای لەسەر باڵی دەکوتاو، شێوەی خۆی دەگۆڕیو خۆی دەکردە گا، قوو، یان بەرانو دوور لەڕووت بەگوێ درێژیش، ناوی چی بوو؟

-وابزانم مەبەستت زیوسە[٢]، چی ئەوی بەبیرهانیتەوە؟

زۆربا کە دەستی بەرەو ئاسمان هەڵبڕیبوو وتی:

-گیانی شادبێت، دیارە ئەم خوایە ڕۆژانی سەختی بەسەربردەوەو ڕەنجو ئازاری چەشتوە، بڕوا بکە سەرۆك شەهیدێکی ڕاستەقینە بوە بۆ خۆی، من شتێك لەوبارەیەوە دەزانم، تۆ گشت قسەی ناو کتێبەکانت قووت دەدەیت، وەلێ ئەوە بزانە ئەوانەی ئەم کتێبانە دەنووسن قسە گەلێك دەهاون کە مایەی پێکەنینە، بەڕاست ئەو کەسانە چی لەژنو ئەو پیاوانە دەزانن کە دوای ژن دەکەون؟ هیچ.

من بەگاڵتەو پێکەنینەوە، پێم وت: زۆربا، تۆ خۆت بۆ کتێبێك نانوسیتو هەموو نهێنیەکانی دنیامان بۆ لێك بدەیتەوە؟

-بۆ؟ تەنیا لەبەر ئەوەی کە ئەو نهێنیانەی تۆ باسیان لێوە دەکەیت من بەردەوام لەگەڵیاندا دەژیمو کاتی ئەوەم نیە بیان نوسمەوە. جارێك شەڕ، جارێك ژن، جارێك شەرابو جارێکی تر سەنتوور، ئیتر کەی فریای ئەوە دەکەوم قەڵەم لەدەست بگرمو قسەی بێ مانا بنووسم؟ هەر لەبەر ئەوەیش کە قەڵەم کەوتۆتە دەست نووسەری بێکار، ئەوانەی لەناو نهێنیەکاندا دەژین کاتی نوسینیان نیە، ئەوانەیش کە کاتیان هەیە بەدوای نهێنیەوە نین، تێ گەیشتی؟

-باشە، بابگەڕێینەوە سەر باسەکەی خۆمان، لەبارەی زیوسەوە دوایت؟

---

[٢] Zeus گەورە خوای یۆنانی کۆن کە خوای هەورو بروسکەیش بوو، پەرستگاکەی لەچیای ئەلپ بوو، ڕۆمیەکان بەژووبیتەر ناوی دەبەن.

زۆربا هەناسەیەکی هەڵکێشاو وتی: ئاخ، ئەوبێچارەیە، تەنیا من دەزانم چ جەخارێکی کێشاوە، بێگومان ئەو زۆری ژن خۆش ویستوە، بەلأم نەك وەك ئەوەی کە ئێوەی نووسەر خەیاڵی لێ دەکەن، نا، بەهیچ جۆرێك، ئەو دڵی بەژن دەسوتا، ئاگای لەگشت ئازارو مەینەتیەکانیان بوو، خۆی بۆ بەخت دەکردن، لەهەرشوێنێکی ئەم سەرزەمینە کچێکی قەیرەی بدیایە کە تاسەو ئارەزوی لەوشك کردندان، یان ژنێکی جوان- یان ناشرینو تەنانەت دزێویش-ی بدیایە، کە لە دووری مێردە بەسەفەر چوەکەیان خەوی لێ ناکەوێت، ئەو خوا دڵ نەرمو بەبەزەییە نیشانەی خاچی دەکێشا، جلەکانی دەگۆڕی، دەچوە شێوەی ئەو کەسەوە کە ئەو ژنە دەیویستو دەچوە ژورەکەیەوە.

((ئەو زۆر گوێی بەخۆشەویستیە بچووکەکان نەدەدا، هەندێك جاریش شکستی تیا دەخواردن، ئەمە بۆ؟ ئاخر ئەو نێریە داماوە کەی دەیتوانی لەگەڵ ئەم هەموو بزنەدا جووت بێت! هەندێك جار ماندو دەبوو، سەرو دڵی دەگیرا، تۆ نێریت دیوە دوای جووت بوونی لەگەڵ چەند بزنێکدا چی بەسەر هاتوە؟ ئاو بەدەمیا دێتە خوارێو چاوی لێڵ دەبێتو کۆکە دەیگرێتو بەحاڵە حاڵ خۆی بەپێوە دەگرێت. چاکە، زیوسی داماویش هەمیشە لەم بارە ناخۆشەدا بوو، بەیانیان زوو دەگەڕایەوە ماڵێو دەیوت: ((ئاه.. خواکەی من، باشە کەی دەتوانم تێر بخەوم، من خۆم بەسەرپێوە ناگرم)) بەردەوام ئاویش بەدەمیا دەهاتە خوارێ.

((بەلأم لەناکاوێکدا گوێی لە ناڵەیەك دەبوو: لە خوارەوە، لەسەر زەوی، ژنێك پێخەفەکەی لەسەر خۆی فڕێداوە، هاتۆتە هەیوانی ماڵەکەو تاڕادەیەك ڕوتو قووتە، هاوارو ناڵەیەتی، زیوسەکەمان دڵی پێی دەسوتێو بەدەم ناڵینەوە دەڵێت: هەی داماو، دەبێت دیسان بگەڕێمەوە سەر زەوی، لەوێ ژنێك هاوارو ناڵەیەتی، دەڕۆم بۆ ئەوەی ئاسودەی بکەم))

((ئەمەندە ئەم کارە دوبارە بوەوە تا هەرچی ئاوی ژیانی تیابوو ژنان هیچیان تیانەهێشت، پشتی شکاو کەوتە ڕشانەوە، شەپلە لێیداو گیانی دەرچوو، لەوکاتەدا میراتگرەکەی کە عیسای مەسیح بوو لەدایك بوو، کە خوای پیری بەو داماویەوە بینی هاواری لێ هەستاو وتی: ((خۆتان لە ژن دووربخەنەوە، خۆتان لەژن دووربخەنەوە))

من لەم سروشتە خۆشەی زۆربا دەست خۆشیم کردو لەپێکەنیندا لوول بووم.

-تۆ ئازادیت پێ بکەنیت، سەرۆك، بەڵام ئەگەر ئەو خوا-شەیتانە ڕەونەقێك بداتە کارو کاسبیەکەمان- ئەگەرچی بڕوا ناکەم بیکات- بەڵام، بەهەرحاڵ دەزانیت بەتەمای کردنەوەی چ بنکەیەکم؟ بنکەی دەڵاڵی ژن هێنان، هەموو ئەو ژنە بەدبەختانەی نەیان توانیوە شوویەك لەتۆڕی خۆیان بنێن‌و ئێستا خۆیان تاقی دەکەنەوە، قەیرە کچەکان، ناشیرینەکان، شەل‌و گێڕو چەپ‌و خێلەکان، قەمبوورەکان،لەژوورێکدا پێشوازی لەهەموو ئەمانە دەکەم، دیواری ژوورەکە بەوێنەی کوڕی جوان دەرازێنمەوەو پێیان دەڵێم:

((دەی خانمە جوانەکان، هەڵبژێرن، کام لەم پیاوانەتان دەوێت، من وادەکەم ببنە مێردتان)) ئینجا لاوێك دەدۆزمەوە کە کەم‌و زۆر لەوێنەی سەر دیوارەکە بچێت، بەرگێکی لەبەردەکەم کە لە هەمان بەرگی ناو وێنەکە بکات، پارەی دەدەمێ‌و پێی دەڵێم:

((لە فلانە کۆڵان، فلان ژمارە، ژنێکی لەم حاڵەو لەم ڕەنگە هەیە، بڕۆو لەگەڵیا دەرگای ئەوین بکەرەوە، گوێ مەدەیە پارەکەی خۆم دەیدەم، لەگەڵیابنوو، ئەو وتە خۆشانەی کە ئاسایی مێرد بەژنی دەڵێ‌و تا ئێستا بەرگوێی ئەو بەدبەختە نەکەوتوە تۆ پێی بڵێ، سوێندیشی بۆ بخۆ کە بەم زووانە دەی خوازیت، تۆزێ لەزەتیش بەو نەگبەتە بگەیەنە، لەو لەزەتانەی کەتەنانەت بزن‌و کیسەڵ‌و هەزار پێیش چەشتوویانە.

((خۆ ئەگەر بزنە پیرێکی وەك بوبولینایش پەیدا بوو، کەکەس، ئەگەر زێڕی دنیایشی بدەیتێ نەتوانێت دڵی بداتێ، ئەوسا، ئەم بەندە دڵسۆزەتان، زۆربا، بەڕێوەبەری بنکەی دەڵاڵی ژن هێنان، نیشانەیەکی خاچ دەکێشم‌و هەر خۆم ئەو ئەرکە دەکێشم. پاشان، تۆ دەبیستیت کە هەموو بێ عەقڵەکانی ئەم دەورو بەرە دەڵێن: تەماشای ئەم پیرەمێردە حەشەریە بکەن! یەعنی چاوی نابینێت؟ لووتی بۆن ناکات؟

-بۆ، بۆ، کەرینە، من چاوم هەیە، بۆ ئەی دڵڕەقینە، من لووتم هەیە، بەڵام خۆ دڵیشم هەیەو دڵم بەم ژنە دەسوتێت، کەمرۆڤ دڵی هەبوو ئیتر هەموو چاوو لووتی دنیایشی هەبێت بێ نرخەو گوێیان پێ نادات))

((كاتێك كەئەم هەرزەییەم چك دەكات و ماڵی سەفەری ئەو دنیام دەپێچمەوە حەزرەتی بوترس، دەركەوانی بەهەشت، دەرگای بەهەشتم لێ دەكاتەوەو پێم دەڵێت: ((فەرموو، زۆربای داماو، فەرموو زۆربای شەهیدی هەرە گەورە، برۆ لەپاڵ زیوسی هاوڕێتا لێی ڕاكشێ، بحەسێوە، گیانەكەم، تۆ ئەركەكانی سەر زەویت بەچاكترین شێوە ئەنجام داوە، ڕەحمەتی منت لێ بێت))

زۆربا هەردەیوت، بەخەیاڵ داوی دادەناو خۆی تێ دەكەوت، وردە وردە بڕوای بەچیرۆكەكانی خۆی دەكرد، چێژی وەردەگرت و پێی خۆشبوو، لەوكاتەدا كە بەبەر دار هەنجیری كیژێدا تێ دەپەڕین هەناسەیەكی هەڵكێشاو وەك بیەوێت سوێند بخوات دەستی درێژ كردو وتی:

-خەم مەخۆ، بوبولیناكەی خۆم، ئەی كۆنە كەشتی پیرۆتێك شكاوم، خەم مەخۆ، من دڵت ئاسودە دەكەم، ئەگەر چی چوار دەوڵەتی گەورە دەستیان لێ بەرداویت، جوانی وازی لێ هێناویت و خوایش هەروا، بەڵام من، زۆربا، دەستت لێ بەرنادەم.

كەگەیشتینە كۆختەكەی كەنار دەریامان شەو لەنیوە تێ پەڕیبوو، با هەڵی كرد، لەباژێرەوە، لەئەفریقاوە، بای گەرمی باشوور كەدرەخت و مێوو مەمكی كچانی كریتی پێدەگەیاند، هەموو دوورگەكە، كەبەپاڵ دەریادا ڕاكشابوو، بەترس و لەرزەوە، هەناسەی گەرمی بایان وەردەگرت كە ئاوگی ڕوەكیان دەجوولاند، زیوس-زۆرباو بای باشوور تێكەڵ بەیەكدی دەبوون، من لەو شەوە تاریكەدا بەڕوونی دەم و چاوێكی بەدەماری پیاوانەم دەبینی، كەبەسەرو ریشێكی ڕەشی رۆن لێ دراوەوە، بەلێوی سوورو گەرمیەوە بەسەر هورتانس خانم- زەویدا دەنوشتایەوە.

-٢٠-

هەر کە گەیشتین لەسەر جێگاکانمان ڕاکشاین، زۆربا بەدڵ خۆشیەوە دەستی هەڵگلۆفت و وتی:

-ئەمڕۆ ڕۆژێکی خۆش بوو، سەرۆك، بێگومان لێم دەپرسیت مەبەستم لە-خۆشی-چیە؟ زۆرشتە. کەمێك بیر بکەرەوە، سەر لەبەیانی ئەمڕۆ چەند کیلۆمەترێك دوور لێرە لەپەرستگابوین. حسابمان بۆ سەرۆکی دێر- کە ئێستا لەعنەتمان بۆ دەنێرێت- کرد، پاشان بۆ ئێرە، بۆ کوختەکەی خۆمان گەڕاینەوە، بوبولینا خانمان بینی و بووینە دەستگیرانی یەکتر، فەرموو، ئەمەیش ئەنگوستیلەی دەست گیرانی کە زێری هەژدە عەیارە، خۆی دەیوت دوو لیرەی ئینگلیزی لەو لیرانەی کە دەریاسالاری ئینگلیزی لە کۆتایی سەدەی ڕابوردودا داویەتی و هێشتا لای ماوە، بەقسەی خۆی ئەو دوو لیرەیەی بۆ ڕێ و ڕەسمی کفن و دفنەکەی هەڵگرتبوو، بەڵام وا ئێستا ئەمەی زیاتر لایەسەند بوە کە بیداتە زەڕەنگەرێك تا ئەم ئەنگوستیلانەی لێ دروست بکات، بەڕاستی مرۆڤ نهێنیەکی سەیرە!

وتم: زۆربا، بخەوەو بحەسێوە، ئیتر ئەمڕۆ بەسە، سبەی ڕێ و ڕەسمێکی شکۆمەندمان لەپێشە، دەبێت یەکەمین مێخی تەلەفریکەکە دابکوتین، بەئیستفیانی قەشەیشم وتوە بێت.

-چاکت کرد، سەرۆك، ئەمە بیرێکی باشە، با ئەو قەشە ڕیش بزنیە بێت و پیاو ماقوڵانی گوندیش هەربێن، مۆمی بچووکیان دەدەینێ دایگیرسێنن، ئەم ڕێ و ڕەسمە کاریگەریەکی چاکی دەبێت و لە بەرژەوەندی کارەکانمانە، تۆ تەماشای کاری من مەکە، من خوایەکی تایبەتی و شەیتانێکی تایبەتی خۆم هەیە، بەڵام خەڵکی...

دەستی بەپێکەنین کرد، خەوی لێ نەدەکەوت و سەری هاتبوە جۆش، دوای کەمێك وتی:

ئاه، باوە گەورەم، خوالێی خۆش بێت، داوێن پیسێکی هەرزەبوو، هەروەك خۆم، لەگەڵ ئەوەیشدا ئەو پیرە مێردە بەدرەگەزە چوەبوە زیارەتی مەزاری پیرۆز و ببوە

(حاجی)[1] خوا خۆیشی دەزانێت بە چ مەبەستێك چووبوو، كە گەڕایەوە ناو گوند یەكێك لەهاوكارەكانی كە پیاوێكی دزو لەهەموو تەمەنیا كارێكی باشی نەكردبوو پێی وت: ((باشە، هاوڕێ، تۆ لەومەزارە پیرۆزەوە پارچەیەك خاچی پیرۆزت بۆ نەهێنام؟ باوە گەورەی فێلباز لەوەلامدا وتی: چۆن بۆم نەهێناویت؟ بۆ تۆ وادەزانیت لەبیرم چووبیت؟ ئەمشەو وەرە ماڵیّو قەشەیش لەگەڵ خۆتدا بهێنە كە بەرەكەتمان پێ ببەخشێت، ئەوسا منیش ئەو پارچە خاچەت دەدەمێ، بزەڵە بەرازێكی برژاوو شەرابیش لەگەڵ خۆتا بێنە تاڕیّو ڕەسمەكە ببێتە ئاهەنگ.

ئەو شەوە باوە گەورەم گەڕایەوە ماڵێ، لەتاكێكی دەرگا كۆنو كرم خواردوەكەی خانوەكەی پارچەیەكی زۆر بچووكی هەر بەئەندازەی دەنكە برنجێك لێ كردەوە، بەتۆزێك لۆكەیەوە پێچا، دڵۆپێك ڕۆن زەیتونی بەسەردا كرد، چاوەڕێ ما، دوای ماوەیەك، كابراو قەشەو بەچكە بەرازو شەراب گەیشتن، قەشە شاڵەكەی لەملی كردەوەو پیرۆزبایی لێ كردن. كابرا ئەو پارچە تەختە-بەقیمەتە-ی وەرگرتو پاشان، هەرسێكیان پەلاماری گۆشتە برژاوەكەی بزەڵە بەرازیان دا، جا، سەرۆك، بڕوام پێ بكە، ئەو پیاوە لەبەردەم ئەو پارچە تەختەیەدا كەوتە سەر ئەژنۆو كردیە ملی، لەو ڕۆژە بەدواوە بوە مرۆڤێكی ترو تەواو گۆڕا، دایە كێو، چوە ناو ((ئارماتول))[2]و ڕێگرە چیا نشینەكانو كەوتە سوتاندنی گوندی توركەكان، جوامێرانە بەناو دەست ڕێژی گوللە باراندا تێ دەپەڕیو نەدەترسا، جا بۆ بترسێت؟ ئەو پارچەیەك خاچی پیرۆزی پێوە بوو گوللە نەی دەبڕی.

زۆربا دایە قاقای پێكەنینو وتی:

-مەسەلەی سەرەكی بڕوایە، كە بڕوات بوو پارچە تەختەیەك كە لە دەرگایەكی كۆنت كردبێتەوە دەبێتە شتێكی پیرۆز، كەبڕوایشت نەبوو هەرچی خاچی پیرۆز هەیە

---

[1] مەبەست لە حاجی هەر شێوەی ئاینی ئیسلام نیە، بەڵكوو هەركەسێك چوبێتە دیدەنی مەزارێكی پیرۆز.

[2] Armatoies ژاندارمی یۆنانی كە لەسەدەی شانزەوە تا نۆزدە لەگەڵ چەتە كێو نشینەكاندا دژی توركانی عوسمانیو بولگارەكان لەشەڕی سەربەخۆیی وڵاتدا بەشداریان كرد.

تاکە دەرگایەکی کۆن ناهێنێت. لای من، ئەم پیاوە، کە عەقڵی بەم بڕوا بەخۆ بوون و ئازایەتییەوە کاری دەکردو، ڕۆحیشی لەهەرشوێنێکەوە دەستت لێ بدایە دەکەوتە تەقینەوەو پزیسك هاویشتن جێگای ئافەرین و دەست خۆشی لێ کردن بوو.

—زۆربا تۆ قەت چوویتەتە شەڕەوە؟

دەم و چاوی گرژ کردو لەوەڵامدا وتی:

—بڵێم چی؟ لەبیرم نیە، چ شەڕێکت مەبەستە؟

—مەبەستم ئەوەیە کە هیچ کاتێك لە شەڕی نیشتمانیدا بەشداریت کردوە؟

—ناکرێت باس لەشتی ترەوە بکەیت؟ چاك وایە واز لە کەر بازارییەکانی رابوردو بێنین.

—تۆ بەمە دەڵێیت کەر بازاڕی ، زۆربا؟ تەریق نابیتەوە؟ تۆ باسی نیشتمان وا دەکەیت؟

زۆربا سەری بەرزکردەوەو سەیری کردم، من لەسەر تەختەی خەوەکە ڕاکشا بووم و چرا نەوتیەکە لەلای سەرمەوە دەگڕا، ماوەیەکی زۆر هەروا مۆڕەی لێ کردم و پاشان دەستی خستە ناو هەردولای سمێڵی و وتی:

—ببوورە سەرۆك، تۆ کابرایەکی ساکاریت و قسەت لەقەبارەی خۆتدا نیە، ئەم هەموو قسانەی من بۆ تۆم کردوە لەوە دەچێت با بووبێتن و بەلای گوێتا تێ پەڕیبن[٣].

من بەرپەرچیم دایەوەو وتم: چی؟ هەڵە نەکەیت، زۆربا، من زۆرباش تێ دەگەم.

—بەڵێ تۆ بەسەر تێ دەگەیت. تۆ دەڵێیت: ((فڵانە شت باشە، فڵانە شت خراپە، وایە یان وانیە، تۆ هەقتە یان هەڵەیت)) بەڵام ئەمەی تۆ بەکوێمان دەگەیەنێت؟ ئەوکاتەی تۆ قسە دەکەیت من تەماشای باسك و سنگت دەکەم، باشە، ئەو ئەندامانەی لەشی تۆ چی دەکەن؟ لاڵن و هیچ ناڵێن، دەڵێی دڵۆپێك خوێنیان تیا نیە، کەواتە تۆ دەتەوێت بەچی تێبگەیت ؟ بەسەرت ؟ هەی! هەی!.

من بۆ ئەوەی زیاتر بیجوڵێنم گوڕەیەکم لێ کرد:

—ڕوونتر بدوێ، زۆربا، باز بەسەر وەڵامدا مەدە، من لەو بڕوایەدام کەتۆ هەرگیز خەمی وڵاتت نەخواردوە، وانیە، نامەرد؟

---

[٣] لەدەقە ئەسڵیەکەدا دەڵێت:((وەك ئەوە وایە گۆرانیم بۆ وتبێتیت، وەرگێڕی فارسیەکە کردوویە بە : لەوەدەچێت یاسینم بەگوێتا خوێندبێت.—و—

زۆربا زۆر تووڕه بوو، مستەکۆڵەیەکی وای بەدیوارەکەدا کێشا کە دەنگ لە تەنەکەکان بەرزبوەوە، بەرکەوە وتی:

-منێك کە ئێستا لەبەردەمی تۆدا دانیشتوم، رۆژێك لەڕۆژان بەقژی سەرم وێنەی کڵێسای سانت سوفیام[4] لەسەر پارچە قوماشێك چنیوەو، وەك چاوەزار لەملم کردەوەو بەسەر سنگما هاتۆتە خوارێ، بەڵێ، سەرۆك، من بەم دەستە زبرو بەم قژەمەوە، کە ئەوسا وەك خەڵوزی ڕەش وابوو ئەوەم چنی، هەرمن کە ئێستا لەبەردەمتام‌و قسەت لەگەڵدا دەکەم، لەگەڵ پاولوملاس[5] لەچیاکانی مەکدۆنیادا ڕاکە ڕاکەم بوو، ئەوسا دلێرێکی بەهەیکەل بووم‌و بالام لەم کوختە بەرزتربوو، بەبەرگی تایبەتی نەتەوەییەوە، بەتەڕبووشی سورو شاوری زیویین‌و چاوەزارو کێردو فیشەکدان‌و دەمانچەوە، سەرتاپای لەشم نوقمی ئاسن‌و زیوو بزمار بوو، کە بەرێگادا دەرۆیشتم دەنگی خرنگ‌و هوڕی شتەکانم ئەوەندە بەرزبوون دەت وت لەشکرێك بەرێوەیە. وەرە، تەماشا بکە، تەماشا.. ئیدی!.

دوگمەی کراسەکەی کردەوە، پانتۆڵەکەی بردە خوارێ‌و فەرمانیدا:

-ئەو چرایە بێنەرە پێشێ.

چراکەم لە جەستە لاوازو خۆر ئەنگازەکەی نزیك خستەوە، لەشی پڕ بوو لەجێ زامی قووڵ‌و شوێنەواری فیشەك‌و شمشێر، لەشی بێژنگێك بوو بۆخۆی.

-ئێستا وەرە لەولاوە تەماشا بکە.

وەرچەرخا، پشتی نیشاندام‌و وتی:

-بڕوانە، پشتم تاقە ڕوشانێکی پێوە نیە، تێدەگەیت؟ چراکە بەرەوە جێگای خۆی.

بەتووڕەیی‌و بۆڵە بۆڵەوە وتی:

---

[4] Sainte-sophia کڵێسای رۆمی شەرقی کە لەساڵی ٥٣٢تا ٥٣٧ بەفەرمانی ئیمپراتۆر کوستەنتین دروست کرا، پاشان تورکانی عوسمانی دوای داگیر کردنی قوستەنتەنیە کردیان بەمزگەوتی ((ئایا سوفیا)) ئێستا کراوەتە مۆزە.

[5] Pavlo Melas ئەفسەرێکی یۆنانی کە لەشەڕی بەرگری میللی بولگاردا ئازایەتی زۆری نواندو وەك شۆڕشگێڕێك ناوی دەرکرد.

–کەر بازاڕە، ئیدی، حەیاچوونە، ئاخر ئەم ئادەمیزادە کەی دەبێتە مرۆڤ؟ مرۆڤ پانتۆڵ لەپێ دەکات، یەخەو بۆینباخ دەبەستێت، کڵاو لەسەر دەکات، کەچی هێشتا هێسترە، گورکە، ڕێویە، بەرازە، ئێمەی مرۆڤ خۆمان بەوێنەی خوا دەزانین، کێ؟ ئێمە؟ ئای لەو قسە پڕوپووچانە.

دەت وت یادەوەریەکی ترسناکی هاتۆتەوە بەرزەین، چونکە تا دەهات تووڕەتر دەبوو، لەبەینی ددانە تاق و لۆق و خوراوەکانیەوە هەندێك وشە دەردەپەڕین تێیان نەدەگەیشتی.

لەجێگاکەی هەستا، گۆزە ئاوەکەی نا بەسەرەوەو بینی پێوەنا، لەوەدەچوو فێنك بووبێتەوە، ماوەیەك هێور بوو.

وتی: تۆ دەست لەهەرشوێنێکمەوە بدەیت دەنالێنێت، سەرتاپای لەشم بێجگە لەزام و برین شتێکی تر نیە، تۆیش ئەوسا باسی ژنم لەگەڵدا دەکەیت! من لەوکاتەوەی کەبەڕاستی هەستم کرد بوومەتە پیاوێکی واقیعی، ئیتر بۆ تەماشاکردن سەرم بە لای ژندا وەرنەگێڕا، تەنیا بۆ چرکە ساتێك، وەك کەڵەشێر هەستم دەکردن و دەڕۆیشتم بەلای کاری خۆمەوە، بەخۆم دەوت: ئەم مەکر بازە پیسانە دەیانەوێت ئاوی گیانم بمژن، ئای ! هەرچی ژن هەیە بۆ دۆزەخ، بابڕۆن)).

ئینجا تفەنگەکەم کردەشانم و بەڕێ کەوتم، وەك سەربازێکی بەرگری میللی دامە نێو کەژو چیا، ڕۆژێك، لەبوولێڵدا گەیشتمە گوندێکی بولگاریا، لەگەوڕی ماڵە قەشەیەکی بولگاریدا، کە ئەویش بەرگری میللی و خوێن ڕێژێکی سەرسەخت بوو خۆم شاردەوە، ئەوشەوانە جلی قەشایەتیەکەی دادەکەندو بەرگی شوانی لەبەردەکرد، چەکی هەڵدەگرت و دەچوە نێو گوندی یۆنانیەکانەوە. بەیانی زوو، پێش خۆر هەڵاتن دەگەڕایەوە گوندەکەی خۆی ، هەموو لەشی خوێن و لیتە بوو، پاشان بۆ نوێژی بەیانی بەرەو کڵێسا دەبووەوە. چەند ڕۆژێك پێش گەیشتنی من، لەکاتێکدا کەمامۆستایەکی یۆنانی لەناوجێگادا خەوتبوو قەشە کوشتبووی، ئیدی منیش چوومە گەوڕی قەشەوە، لەدوای دوومانگاکەیەوە لەسەر تەختێك لەسەر پشت لێی ڕاکشام و چاوەڕێم کرد، نزیکی عەسر بوو کە قەشە بۆ ئالیکدانی مانگاکان هاتە گەوڕەکەوە، زوو خستمە ژێرو وەك مەڕ گۆشاو گۆش سەرم بڕی، هەردوو گوێم لەبنا

هەڵکەندو خستمنە گیرفانمەوە، ئەوسا من گوێی بڕاوی بولگاریەکانم کۆ دەکردەوە،تێ دەگەیت؟ بۆیە گوێی قەشەیشم هەڵگرتو بۆی دەرچووم.

((دوای چەند رۆژێك لەقرچەی نیوەڕۆدا، وەك دەست گێڕێك گەڕامەوە هەمان گوند، چەکەکەم لەچیا شاردبوەوەو، خۆم بەنیازی کڕینی نانو خوێو پێڵاو بۆ هاوڕێ یان هاتبوومە خوارێ. لەبەردەم ماڵێکدا پێنج منداڵی ڕەش پۆشو پێ پەتیم بینی کەدەستی یەکتریان گرتبوو سواڵیان دەکرد، منداڵەکان سێ کچو دوو کوڕ بوون. تەمەنی هەرە گەورەکەیان لەدەساڵ تێنەدەپەڕی، بچوکترینیشیان ساوایەکی شیرە خۆر بوو، کچە گەورەکەیان ساواکەی گرتبوە باوەشی، ماچی دەکردو دەیلاواند. تا نەگری، نەم زانی چۆن، بەڵام وەك لە غەیبەوە پێم وترابێت وام بەسەردا هات کە لێ یان نزیك بکەومەوە.

بەزمانی بولگاری لێم پرسین:

-رۆڵەکانم، ئێوە منداڵی کێن؟

کوڕە گەورەکەیان سەرە بچووکەکەی بەرز کردەوەو وتی:

-ئێمە منداڵی ئەو قەشەیەین کەچەند رۆژێك پێش ئێستا لەگەورەکەماندا سەریان بڕی.

هەردوو چاوم پڕ بوون لەفرمێسك و زەوییش وەك بەرداش بەدەوری سەرما خولی خوارد، پاڵم بەدیوارەکەوە دا تا وردە وردە سەرگێژیەکەم ڕەویەوە. وتم : منداڵان وەرنە پێشەوە، وەرنە نزیکمەوە.

((کیسە پارەکەم کەپڕ بوو لەلیرەی تورکیو مەجیدی دەرهێنا، لە سەر ئەژنۆ دانیشتمو هەرچی لەکیسەکەدا بوو ڕۆم کردە سەر زەویەکە، پێم وتن: ((دەی، هەڵگرن، چەندتان دەوێت ببەن))

منداڵەکان خۆیان خستە سەرزەویەکەو کەوتنە کۆکردنەوەی لیرەو مەجیدیەکان ، من هەرهاوارم لێدەکردن کە: هەمووی بۆ ئێوەیە، هەمووی بەرن بۆ خۆتان.

پاشان زەمیلەکەیشم کەپڕ بوو لەخرتکەو پرتکە بۆم بەجێ هێشتنو وتم: ((ئەمانەیش هەر بۆ ئێوەیە، هەمووی بۆ خۆتان بەرن))

ئینجا کەوتمە لاڕێو لەگوندەکە دەرچووم، دوگمەی کراسەکەمم کردەوە، ئەو وێنەیەی کڵێسای سانت سوفیا کە خۆم نەخشم لەسەرکردبوو لەملمم کردەوە، پارچە پارچەم کردو دامە دەم باوە، زۆر خێرا کەوتمە ڕێ ((واتا ئێستایش هەر بەڕێوەم))

زۆربا پاڵی بەدیوارەکەوە داو رووی تێ کردمو وتی:

-بەم جۆرە لە شەڕی ئەو ڕزگار بووم.

-لەشەڕی نیشتمان؟

بەدەنگێکی هێور، بەڵام سوور لەسەر وتەکانی، وتی: بەڵێ، لەشەڕی نیشتمان.

دوای چرکە ساتێك وتی:

-ڕزگاری لەشەڕی نیشتمان، لەشەڕی قەشە، لەشەڕی پارە، وردە وردە کەوتمە لەبێژنگ دانی هەموو شتەکان، چەندە لەتەمەندا هەڵکشام، زیاتر لەبێژنگم دەداو شتەکانم جیا دەکردەوە، تا بارەکەم سووك بوو، چۆنت پێ بڵێم؟ خۆم ڕزگار کردو بووم بەمرۆڤ.

چاوی زۆربا پرشنگی دەداو دەمە کراوەکەیشی لەخۆشیاندا پێدەکەنی، دوای کەمێك بێدەنگی دیسان دەستی پێ کردەوە، هێند دڵی پڕ ببوو نەی دەتوانی بەری لێ بگرێت.

-سەردەمانێك دەم وت ئەمە تورکە، ئەمە بولگاریەو ئەمە یۆنانی، سەرۆك، من کاری وام بۆ وڵاتەکەم کردوە ئەگەر بۆت باس بکەم تووکی سەرت ڕاست دەبێتەوە، خەڵکم سەر بڕیوە، دزیم کردوە، دێم سوتاندوە، دەست درێژیم کردۆتە سەر ژنو خێزانم لەناو بردوە. بۆ؟ بە بیانووی ئەوەوە کە ئەمانە تورکن یان بولگارین، تف لەخۆم، زۆرجار جوێن بەخۆم دەدەمو دەڵێم: برۆ ونبە، بێژو، بۆ دۆزەخ، کەرپیاو. بەڵام ئێستا بەخۆم دەڵێم: ئەمە پیاوێکی باشە، ئەمەیان پیاوێکی دزێوە، ئیتر بولگاریە یان یۆنانی، بۆمن جیاوازی ناکات. چاکە یان خراپ؟ ئەمە تاقە شتێکە کە من ئێستا لەبارەی خەڵکەوە دەیپرسم، تەنانەت لەئێستادا کە ڕوو لەپیریم، سوێند بەو نانەی کەدەیخۆم، وام لێ هاتوە کە ئەو پرسیارەیش نەکەم. بەڵێ، هاورێ، مرۆڤ چاك بێت یان خراپ دڵم پێی دەسوتێت، بە هەموویان، کە بەد بەختێك دەبینم، ئەگەرچی خۆیشم وا نیشان بدەم کە پەیوەندیم پێوە نیە، بەڵام دڵم دەسوتێتو بەخۆم دەڵێم: ئەم بێچارەیە دەخوات، دەخواتەوە، خۆشەویستی دەکات، دەترسێت، ئەویش خوایەكو شەیتانێکی هەیە، ئەویش دەمرێت، لەژێرخاکدا دەنوێتو دەبێتە خۆراکی مارو مێرو، ئەی داماو! ئێمە هەموومان براینو هەموو دەبینە خۆراکی کرمەکان.

((خۆ ئەگەر ئەو کەسە ژن بێت، ئاه! دڵم پێم دەڵێت بگریم، گریانی بەخوڕ، بەرێزت تاوە ناتاوێك سەر دەنێیتە سەرمو دەڵێیت من ژنم زۆر خۆش دەوێت، ئاخر

سەرۆك، چۆنم خۆش نەوێن؟ ئەوانە مرۆڤ گەلێکی لاوازن‌و خۆیشیان نازانن چی دەکەن، هەر ئەوەندەیش کە دەست بکوتێتە سنگیان ئیتر خۆیانت دەدەنە دەستەوە،

((جارێکیان چوومە گوندێکی بولگاریەکانەوە، کوێخای گوندەکە پیاوێکی نامەردی یۆنانی بوو، لە دەمیەوە دام، خەڵکی گوندەکە گەمارۆی ئەو خانوەیاندا کەمنی تیابووم، من خۆم گەیاندە باڵە خانەی سەرەوە، لەوێوە سەربان بەسەربان کەوتمە بازدان، مانگە شەویش بوو، وەك پشیلە لەبانێکەوە بۆ بانێکی تر بازرەقەم دەبەست، بەڵام ئەوان دوای سێبەرەکەم کەوتبوون، کەوتنە سەربان‌و دامیانە بەرتەقە، جامن چی بکەم باشە؟ خۆم هەڵدایە حەوشی ماڵێکەوە، ژنێکی بولگاری بەجلی خەوەوە نوستبوو، کەمنی بینی دەمی کردەوە بقیژێنێت، بەڵام من دەستم بۆ درێژکردو لەسەر خۆیێم وت:((بەزەیی، بەزەیی، دەنگ مەکە)) مەمکیم گرت، ڕەنگی لەڕووپەڕیو تێك چوو، زۆر لەسەر خۆ وتی ((وەرە ژوورێ، بانەمان بینن))

((چوومە ژوورەوە، ئەو دەستی گوشیم‌و پرسی: تۆ یۆنانیت؟

وتم بەڵێ یۆنانیم، ئاشکرام مەکە)) خۆم بەکەمەریەوە چەسپاند، هیچی نەوت، چوومە ناو جێگاکەی‌و لەخۆشیا دڵم کەوتبوە لەرزین، بەخۆم دەوت: ((تەماشا، ئەی زۆربای نەعلەتی، ئەمەیش ژن، ئەم گیانلەبەرە ئینسانیە، ئێستا چیەو کێیە؟ بولگاری؟ یۆنانی؟ پاپو[٦]، چ فەرقێکی هەیە؟ ئەم ئێستا مرۆڤێکە، مرۆڤێك دەم‌و مەمکی هەیەو حەز لەخۆشەویستی دەکات، تۆ تەریق نابیتەوە بوونەوەرێکی وابکوژیت، هەی نامەرد.

((ئەمە هەموو ئەو قسانە بوون کە بەدرێژایی ئەو ماوەیەی لەئامێزی گەرمی ئەو ژنەدا بووم لەگەڵ خۆمدا دەمکرد، بەڵام ئاخۆ ئەم نیشتمانە بەقوڕگیراوە هێشتی هەروا ئاسوودە بم؟.

بەیانی زوو، هەر بەو جلانەوە کە ئەو ژنە بولگاریە پێی دام ڕۆیشتم، بێوەژن بوو، جلەکانیش هی خواڵێ خۆش بووی مێردی بوو، لەسندووقی دەرهێناو دایە من، ئەژنۆی ماچ کردم‌و لێم پاڕایەوە کە جارێکی تر بچمەوە لای.

---

[٦] پاپو Papous ڕەش پێستەکانی دانیشتوی کینیای تازەو دورگەکانی دەوری بەریتانیای تازە کە دەکەونە باکورو خۆرهەڵاتی ئوسترالیاوە.

((بەڵێ، بەڵێ، شەوی داهاتوو چوومەوە، ئاخر من پیاوێکی نیشتمان پەروەر بووم، تێ دەگەیت؟ درندەیەکی کێوی، گەرامەوە، بەڵام بەتەنەکەیەك نەوتەوە، ئاگرم لەگوندەکە بەردا، بێگومانم کە ئەوژنە بێچارەیەیش لەگەڵ ئەوانی تردا سوتاوە، ناوی لودمیلا[7] بوو))

زۆربا هەناسەیەکی هەڵکێشا، جگەرەیەکی داگیرساندو دوای ئەوەی دووسێ مژی لێدا فڕێیدا.

-تۆ دەڵێیت نیشتمان.. و باوەڕت بە وڕێنەی ناو کتێبەکانتە. دەبێت تۆ بڕوا بە قسەی من بکەیت، مادامەکی نیشتمان هەیە مرۆڤیش ئەو درندەیەیە کە هەیە، درندەی کێوی، بەڵام من، لەخوا بەزیادبێت ڕزگارم بوو، تەواو، ئەی تۆ؟

من وەڵامیم نەدایەوە، ئەم پیاوەی کە بەرانبەرم دانیشتوەو، لەگەڵ خوێن و گۆشتی خۆیدا لەشەڕو خەڵك کوشتن و خۆش ویستندا، واتا هەموو ئەوشتانەی کە من بەهۆی کاغەزو مەرەکەبەوە دەمویست بیزانم-ژیاوە من ئێرەییم پێدەبرد. گشت ئەو مەسەلانەی کە من دەمویست بەگۆشەگیری خۆمو لەپشت کورسیەوە گرێکانی بکەمەوە، ئەم پیاوە، لەناوچیادا، لەهەوای ئازادو بەشمشێری خۆی چارەسەری کردبوون.

بێ‌ئەوەی هەست بەئاسوودەیی بکەم پێڵوم نانە سەریەك.

زۆربا ماندو ببوو، پرسی:

-خەوتی، سەرۆك؟ منی بێ عەقڵیش قسەت بۆ دەکەم!

بەدەم بۆڵە بۆڵەوە پاڵ کەوت و، دوای کەمێك کەوتە پرخە پرخ.

بەدرێژایی ئەو شەوە من نەم توانی چاو لێك بنێم، هوزارێك، بۆیەکەمین جار، ئەوشەوە دەنگی هاتە بەرگوێ، تەنیاییەکەی ئێمەی پڕکرد لەخەمێك کەبەرگەی نەدەگیراو، من لەپڕا هەستم کرد کە فرمێسك بەچاوما دێتە خوارێ.

گەرووم گیرابوو بەیانی زوو هەستام و لەپاڵ دەرگاکەوە تەماشای دەریاو وشکانیم کرد، هەستم کرد کە دنیا لەماوەی تاقە شەوێکدا گۆڕاوە، بەرانبەرم، بەسەر زیخەکەوە، پنچکە گیایەکی دڕکاویم بینی کە تادوێنێ گیایەکی چکۆلەی نابوودبوو،کەچی ئەمڕۆ نوقمی نێو گوڵی وردی سپیببوو، لەدوورەوە بۆنێکی

---

[7]Ludmilla

خۆشی دارلیمۆو نارنجە گوڵ کردوەکان هەوایان پڕ کردبوو، چەند هەنگاوێك چوومە پێشێ، لەتەماشا کردنی ئەو موجیزەیەی کە بەردەوام لە نوێ بوونەوەدا بوو تێر نەدەبووم.

لەناکاوێکدا، لەدواوە گوێم لە بانگێکی شادی بوو، ئاوڕم دایەوە، زۆربایش نیوەڕوت لە خەوهەستابوو ، هاتبوە بەردەم دەرگاکە، وەك نیمچە پەشۆکاوێك سەیری بەهارە نوێکەی دەکرد، بەسەرسامیەوە پرسی :

—ئەمە چیە، سەرۆك؟ ئەمە موجیزەیە، ئەو پانتاییە شینەی کەلەو دامێنەوە دەجمێت ناوی چیە؟ دەریا؟ دەریا؟ ئەی ئەمەی کە بەرهەڵبێنەیەکی سەوزی لە گوڵو گیای لەخۆ بەستوە چیە؟ زەوی؟ ئەمە کام هونەرمەندە ئەمانەی دروست کردوەو دەستی پێدا هێناون! سوێند دەخۆم، سەرۆك، من یەکەمجارمە ئەمانە دەبینم.

چاوی ئاوی تێزابوو.

من گوڕەیەکم لێ کرد: ها، زۆربا، شێت بوویت؟

—بۆ پێدەکەنیت، سەرۆك؟ بۆ نابینیت؟ ئەو خوارە ئەفسوناوی بوە.

ئیدی زۆربا دەرپەڕیو کەوتە سەماکردن، ئینجا وەك جوانو ئەسپێکی بەهار لەناوگیاکەدا کەوتە تەپو تل.

خۆرکەوت، من ناولەپم لەبەردەم هەتاوەکەدا ڕاگرت تا گەرم ببنەوە، چڵەکان لەچرۆکردندا بوون، سنگەکان هەڵدەئاوسان، ڕۆحیش وەك درەخت دەپشکوت، مرۆڤ وای هەست دەکرد کە گیانو لەش لەیەك مادە پێك هاتوون.

زۆربا بەقژە پڕ لەشەونمو خۆڵاویەکەیەوە لەسەر زەویەکە هەستابوو، هاوارێکی کرد: زووکە، سەرۆك، بڕۆین خۆمان بگۆڕین، ئەمڕۆ ڕۆژی پیرۆزبایی کردنەکەیە، قەشەو پیاو ماقوڵانی گوند زوودێن، ئەگەر بمان بینن چۆن لەناو ئەم گژوگیایەدا تەپاوتلمانە ئابڕوی پڕۆژەکەمان دەچێت، با یەخەو بۆینباخ دەرکەینو سیمایەکی جیدیمان هەبێت، گرنگ نیە مرۆڤ سەری نەبێت، بەڵام دەبێت کڵاوی هەبێت، بەخوا، سەرۆك، ئەم دنیا قێزەونە هەرشیاوی ئەوەیە تف لەدەمو چاوی بکەیت.

بەرگمان پۆشی، کرێکارەکان گەیشتنو پیاوماقوڵانی گوند پەیدا بوون.

—خۆت قورس ڕابگرە، سەرۆك، پێ مەکەنە، نابێت کارێك بکەین پێمان پێبکەنن.

لەپێش هەموویانەوە، قەشە ئیستیفان بەبەرگە چڵکنەکەیەوە کە گیرفانەکانی شیوەلۆکێك بوون بۆ خۆیان دەڕۆیشت، لەڕێو ڕەسمی پیرۆزباییدا، لە مردووناشتندا، لە مارەبڕینو زەماوەندو تەعمید کردندا، هەرچیەکیان بدایەتێ،

لەمێوژ، نانەشیرینی، کێکی پەنیر بەسەرو خەیارو گۆشتو جلو نوقڵو شتی دی، هەمووی بەسەریەکدا دەکردو دەی قلپاندنە ناو ئەو شێوە لۆکانەوە. شەو، پیرێژنەکەی هاوسەری، پاپادیا [8] چاویلکەی لەچاودەکردو، هەموو ئەو خواردەمەنیانەی بەدەم کاوێژی خۆیەوە لێك جیادەکردەوە.

لەدوای قەشە ئیستیفانەوە پیاو ماقوڵانی گوند بوون:

کندو مانولیوی چایچیو دنیادیدە، چونکە تا کانە رۆیشتبوو شازادە جۆرجی بینیبوو، ئاپۆ ئاناگنوستی بەکراسی سپیو قۆڵی هەراویەوە کەلە سەرخۆو دەم بەپێکەنین بوو. مامۆستای قوتابخانە بەویقارو شکۆمەندیو داری دەستیەوە، دواکەسیش، ماڤراندونی بەهەنگاوی لەسەر خۆو گرانیەوە دەهات، دەستەسرێکی رەشی بەسەریەوە بەستبوو، کراسێکی رەش لەبەرداو چەکمەیەکی رەشی لەپێدابوو، لەژێر لێوەوە سلاوێکی تاڵو مۆنی کردو پشت بەدەریا لەلایەکەوە وەستا.

زۆربا بەدەنگێکی پڕ لەویقارەوە وتی: بەناوی پەروەردگارمان، عیسای مەسیحەوە.

کەوتە پێش کۆمەڵەکەو هەموو بەویقارێکی ئاینیەوە دوای کەوتن. یادەوەری کۆنی سازدانی رێو رەسمە ئەفسوناویەکان جارێکی دی لەسنگی گوندنشینەکاندا سەری هەڵدایەوە، هەموو چاویان لەقەشەکە بریبوو، دەت وت چاوەڕێی بینینی ئەوە بوون کە قەشە لەگەڵ هێزە نادیارەکاندا تێ هەڵبچێتو دەریان بکات. هەزاران ساڵ پێش ئێستا، جادووکەر دەستی بەرز رادەگرت، ئاوی پیرۆزی بەهەوادا دەپژاند، ویردو دوعای بەنهێنیو زۆرکاریگەری لەژێر لێوەوە دەخوێند، رۆحە نەگریسەکان هەڵدەهاتن، هەرلەوکاتەدا، رۆحە پاکەکان کە لەئاووخاکەوە وەدەردەکەوتن دەهاتنە کۆمەکی مرۆڤ.

هەموو گەیشتینە ئەو یەکەمین چاڵەی کەنزیك بەدەریا، بۆ دانانی یەکەم مێخی تەلەفریکەکە هەڵکەنرا بوو، کرێکارەکان قەدی دار کاژێکیان بەرزکردەوەو ستوونی لەنێوچاڵەکەیان نا، ئیستیفانی قەشە ملوانکە خاچەکەی لەگەردن کرد، بخووردانەکەی لەدەست گرت، لەگەڵ تەماشاکردنی مێخەکەدا دەستی کرد بەخوێندنی ئەو دروودانەی کەرۆحە نەگریسەکان راودەنێن: ((خوا بکات ئەم مێخە بەسەر بەردێکی سەختەوە خۆی بگرێتو باو بۆران نەتوانن بیجوڵێنن.. ئامین))

---

[8] Papadia

زۆربا نیشانەی خاچی کێشاو بەدەنگی بەرز وتی: ئامین، پیاو ماقوڵانی گوندیش لەبەر خۆیانەوە وتیان : ئامین.

کرێکارەکانیش کەلەدوای هەموەوە بوون وتیان: ئامین.

قەشە ئیستیفان دوعای کردو وتی:

—خوای گەورە کارتان لێ پیرۆز بکاتو خێرو بەرەکەتی ئیبراهیمو ئیسحاقتان بداتێ.

زۆربا کاغەزێکی سەد دراخمایی خستە دەستیەوە. قەشەکە تەواو شادمان بوو وتی: بەرەکەتی خۆمت پێشکەش دەکەم.

گەڕاینەوە کۆختەکەو زۆربا شەرابو پێش خۆراکی ڕۆژانی ڕۆژوگرتن، کە قرژاڵی برژاوو ڕۆبیانی سوورەوکراوو، پاقلەی لە ئاو کراوو، زەیتونیوو داینێ. دوای ئەوە پیاو ماقوڵانی گوند، لەسەرخۆو بەدرێژی کەنار دەریادا گەڕانەوە ماڵی خۆیان، ڕێو ڕەسمی ئەفسوناوی گەیشتبوە کۆتایی.

زۆربا بەدەم دەست هەڵگلۆفتنەوە وتی:

—ڕێو ڕەسمەکە زۆرباش بەڕێوە چوو.

ئەو جلانەی داکەندو جلی کاری لەبەرکرد، قازمەکەی هەڵگرت، پاشان ڕوو بەکرێکارەکان وتی:

—دەی کوڕینە، بابڕۆین، نیشانەی خاچ بکێشنو بەڕێکەون.

بەدرێژایی ئەو ڕۆژە زۆربا سەری بڵند نەکردو بەشەوقەوە کاری دەکرد، کرێکارەکان لەبەینی پەنجامەتردا چاڵێکیان هەڵدەکەندو دارمێخیان تیا دادەکوتا، ڕیزی دارمێخەکان بەهێڵێکی ڕاست ڕوو بەلووتکەی کەژەکە دەچوو. زۆربا بەردەوام ئەندازەی دەگرتو حسابی دەکردو فەرمانی دەدا، بەدرێژایی ئەو ڕۆژە نەخۆراکی خوارد، نەجگەرەی کێشاو نەپشووی‌دا، هەموو هۆشو هەستی بەلای کارەکەوە بوو. هەندێك جار پێی دەوتم:

—هۆی ئەوەی کە ئەم دنیایەی ئێستا خستبێتە ئەم حاڵە ناخۆشەوە ئەوەیە کە هەموو کاریان بەنیوە ناچڵ دەکەن، نیوەی بیروباوەڕیان دەردەبڕن، نیوە تاوانبارو نیوەچاکن، ئیتر هەروا بڕۆ تاکۆتاییو مەترسە سەردەکەویت.

خوا ڕقی لەنیوە شەیتان زیاترە وەك لەشەیتانی تەواو:

ئێوارە کە لەکارکردن گەڕایەوە ماندوو مردوو لەسەر زیخەکە لێی ڕاکشاو وتی:

-من لێرەدا دەنووم‌و تاسبەی بەیانی هەڵناسم، پاشان دەڕۆینەوە بۆ کارکردن، هەندێکیش بۆ شەو کار دادەنێم.

-بۆچی ئەوەندەت پەلەیە زۆربا؟

کەمێك داماو پاشان وتی:

-بۆچی؟ چاکە، مەعلوومە، بۆ ئەوەی بزانم ئەولێژیەم ڕاست کردۆتەوە یان نا. ئەگەر هەڵەمان کردبێت ئەوە حسابمان فت، سەرۆك، من چەند زووتر لەو مەسەلەیە بگەم چاکترە.

خێراو بەئیشتیهاوە کەوتە نان خواردن، دوای کەمێك دەنگی پرخە پرخەکەی ئەو ناوەی پڕکرد، بەڵام من، تاماوەیەکی زۆر خەوم لێ نەکەوت‌و چاوم بڕیبووە ئەستێرەکانی ئاسمان، ئاسمانم بەهەموو هەسارەکانیەوە دەبینی کە هێدی هێدی لەجێ گۆڕکێدا بوون‌و، کاژەڵاکی منیش وەك ڕوانگەیەك، لەگەڵ ئەستێرەکاندا جێگای خۆی دەگۆڕی. ئەم ڕستەیەی مارکۆس ئوریلیوس[٩] کە وتوویەتی :

((تەماشای گەڕانی ئەستێرەکان بکە، دەڵێیت تۆیش لەگەڵیاندا دەگەڕێیت)) دڵی پڕکردم لەبەزم‌و ئاهەنگ.

---

[٩] Marcus Aurelius ئیمپراتۆری ڕۆمانی (١٢١-١٨٠ز) کە ئیمپراتۆر ئانتوان کردیە کوڕی خۆی، لەجێی خۆی دایناو کچەکەی خۆیشی (فوستین)ی دایە. لەساڵی ١٦١ تا ١٨٠ ئیمپراتۆری کرد، لەگەڵ ئەشکانی‌و جەرمەنیەکاندا شەڕی کرد، زۆری حەز بە فەلسەفەو ئەدەب بوو.کتێبێکی بەناوی (بیرەکان)ەوە بەزمانی یۆنانی کەدەربارەی ڕەوشتە لە حیکمەتی ڕواقیەکاندا[illegible] - و -

-٢١-

ڕۆژی جەژنی پاكبوو، زۆربا خۆی گۆڕیبوو، گۆرەوی ئاوریشمینی ئەستووری ڕەنگ باینجانی لەپێ كردبوو، دەی وت یەكێك لەكیژە هاوڕێكانی مەكدۆنیای بۆی ناردووە، لەسەر تەپۆڵكەیەكی نزیك بە كۆختەكەمان بەدوودڵییەوە هەر دەهات و دەچوو، دەستی ناوە پشت بڕۆ پڕەكانی تا خۆر لەچاوی نەدات، تەماشای دەوروبەری گوندەكەی دەكرد.

-ئەم پیرە ورچی دەریایە نەهات، ئەم نەگبەت و پیسە نەهات، ئەم ئالا كۆن و دڕاوە نەهات.

بێچوە پەپوولەیەك بەباڵ پێكدادان گەیشت و ویستی بەسەر سمێڵی زۆرباوە بنیشێتەوە، ئەو ختووكەی هاتی و پەرەی لووتی فوویەكی لێ كرد، پەپوولەكە بەهێوری ڕۆشت و لەناو تیشكی خۆرەكەدا ون بوو.

ئەو ڕۆژە ئێمە چاوەڕێی هورتانس خانم بووین تا پێكەوە جەژنی پاك بكەین، بەرخێكمان بۆ برژاندن لەشیش دابوو، سفرەیەكی سپیمان لەسەر لمەكە ڕاخستبوو، هێلكەمان ڕەنگ كردبوو، بڕیارمان وابوو كە نیوە گاڵتەو نیوە جیدی ئەوڕۆژە میوانداریەكی گەورە لەسەر شەرەفی ئەو سازبكەین، ئەم پیرە فریشتە خەپەتۆڵەو عەتراوی و كەمێك پواوەمان، لەو كەنارە چەپەكەدا هێزێكی سەیری بۆ ئێمە هەبوو، كاری تێ كردبووین و، كەلامان نەدەبوو وامان هەست دەكرد شتێكمان لێ ون بوە. بۆنی كۆلۆنیا، پەڵەیەكی سوور، ئاوێزەیەك، لەنجەی مراویەك، دەنگێكی دوو تۆخم، دووچاوی تیژی ئاوتێژاو.

چەند چڵە دار مۆردو غارێكمان بڕی و تاقێكی سەركەوتنمان دروست كرد بۆ ئەوەی بەژێریا تێ پەڕێت، بەسەر تاقەكەوە چوار ئاڵای ئینگلیزی و فەرەنسی و ئیتاڵی و ڕووسی، لەناوەڕاست و كەمێك سەرو تردا، پارچەیەكی سپی كەنارشینمان هەڵكردبو، بێگومان لەبەر ئەوەی كە ئێمە دەریا سالار نەبووین تۆپمان نەبوو بیتەقێنین، بەڵام بڕیارمان دابوو كەبەسەر بەرزیەكەوە بمێنینەوەو، بەدوو تفەنگی خوازراوەوە هەر كە بینیمان پیرە ورچی دەریا خەرامان بەكەنارەكەدا بەرەو لامان دێت بیان تەقێنین، بۆ ئەوەی یادە وەریەك لە شكۆمەندی و گەورەیی ڕابووردوی

ئەو، لەو کەنارە تەریکەدا زیندوو بکەینەوە، تا ئەو بەدبەختو هەژارە بۆ چرکە ساتێك بکەوێتە خەونەکانەوەو، وابزانێت هێشتا ژنێکی جوانو سووروسپیو، مەمك سفتو سوڵەو پێڵاوەکانی هەر دەبریقێنەوەو گۆرەوی حەریری لەپێدایە. ئاخر، ئەگەر زیندو بوونەوەی دوای مەرگی مەسیح مزگێنیەك نەبێت بۆ گەرانەوەی لاویەتیو توانای ئێمەو، پیرێژنێکی بەنازو نووکیش تەمەنی نەگەرێتەوە بۆ بیست ساڵی ئیتر ئەو زیندوبوونەوەیە چ کەڵکێکی هەیە؟

زۆربا بەدەم هەڵکێشانەوەی گۆرەویە رەنگ بادامیەکانیەوە کە بەردەوام دادەکشانە خوارێ لەبەرخۆیەوە هەر دەیبۆڵاندو دەیوت: ئەم پیرە ورچەی دەریایە نەهات، ئەم پیسو نەگبەتە نەهات، ئەم ئاڵا کۆنو دراوە نەهات.

-وەرە دابنیشە زۆربا، وەرە لەسایەی ئەم دار خرنووکەدا جگەرەیەك بکێشە، ئیستا دەردەکەوێت.

ئەو بۆ دواجار تەماشایەکی پر لە چاوەروانی رێگاکەی کرد، ئینجا هاتو لەژێر دارخرنووکەکەدا دانیشت، نیوەرۆ نزیك دەبووەوەو هەوا گەرم دادەهات، لەدوورەوە دەنگی زەنگەکانی جەژنی پاك، شادو پر نەزم دەهاتە گوێ، جار ناجارێکیش با دەنگی چەنگێکی[1] کریتی بۆ دەهێناین، لەهەموو گوندەکەدا، وەك شانەی هەنگ لە وەرزی بەهاردا ببوو بەژاوە ژاو.

زۆربا سەری راوەشاندو وتی:

-ئیدی ئەوسەردەمە تێپەری کەلە هەموو جەژنێکی پاکدا گیانی منیش لەگەڵ مەسیحدا زیندو دەبووەوە، ئەوە نەما، ئێستا تەنیا لەشم زیندو دەبێتەوە.

یەکێك کە میوانداری دەکرێت یەکەمجار خواردنێکی بۆ رادەگرن، پاشان خواردنی دوەمو سێیەم، داوای لێ دەکەن ئەم تیکەیە بخۆ، ئەمەیش هەر بخۆ، ئەوانی دوای ئەویش هەروا، تاورگی پردەبێت لەخۆراکی زۆرو بەتام. بەڵام ئەو هەموو خۆراکە نابێتە پاشماوەو پیسی، بەڵکوو شتێکی لێ دەمێنێتەوە کە هەروا بەفیرۆ ناروات و دەبێتە خۆش مەشرەبیو سەماو گۆرانیو تەنانەت دردۆنگیش. هەر ئەو تۆزە خواردنەیە کەمن ناوی زیندو بوونەوەی لێ دەنێم.

---

[1] چەنگ: لەو سازانەیە کە ژێدارنو کۆن ٤٦ ژێیان هەبوو بەپەنجە لێ دەدران((هارپ)). -و-

دیسان ڕاست بووەوە، تەماشایەكی ئاسۆی كردو بڕۆی پێكدادا. وتی: مێرد منداڵێك بەڕاكردن بەرەو ئێرە دێت.

خۆیشی بەرەو لای تەتەرەكە چوو. مێرد منداڵەكە لەسەر نووكی پێی خۆی بڵند كردو چرپەیەكی دا بەگوێی زۆربادا، ئەو تەكانێكی خواردو تووڕە بوو، لەبەر خۆیەوە وتی:

–نەخۆشە؟ نەخۆشە؟ دەی بڕۆ وەلبە، ئەگینا كاژێلەت دەهارم.

گەڕایەوە لام و وتی:

–سەرۆك، من سەرێكی ئاوایی دەدەم بزانم ئەو پیرە ورچی دەریایە چیەتی؟ تۆ كەمێك سەبربكە، دووهێلكەی سوورم بدەرێ تاپێكەوە بیشكێنین، زوو دێمەوە.

دووهێلكە سوورەكەی خستە گیرفانی، گۆرەویە بادامی ڕەنگەكەی هەڵكێشایەوەو بەرێ كەوت.

من لەسەرەوە هاتمە خوارێ و لەسەر زیخە فێنكەكە ڕاكشام، شەماڵێكی خۆشی هەڵكردبوو، چینی ورد ورد دەكەوتە سەر ڕووی دەریاكە، دوو نەورەس بەسەر شەپۆلە هێورەكانەوە نیشتنەوە. پەڕی گەردنیان گیڤ كردبوو، بەدەم تەكانی شەپۆلەكانەوە لارو لەنجەیان بوو، دیاربوو چێژێكی پڕ لە ئارەزوویان لە شەپۆلە سازو گونجاوەكانی دەریا وەردەگرت، من وام هەست دەكرد كە شادمانی و خۆشی ئەو باڵندانە لەوەدایە كە ئاوە ساردەكە بەرسنگ و سكیان دەكەوێت.

هەر بەدەم تەماشاكردنی ئەو باڵندانەوە لەگەڵ خۆمدا كەوتمە بیر كردنەوە:

((ئەمە ئەو ڕێگایەیە كەدەبێت پیایدا بڕۆیت، واتا دەبێت ئەو ئاهەنگە سەرەكیە بدۆزیتەوەو، بەو پەڕی دڵنیاییەوە پەیڕەوی لێ بكەیت))

دوای سەعاتێك، لەكاتێكدا كە زۆربا بەخۆشحاڵیەوە سمێڵی بادەدا گەڕایەوەو وتی:

–بێچارەیە سەرمای بوە، گرنگ نیە، ئەم ژنە فەرەنگیە[٢] لەم ڕۆژانەی دواییدا، واتا لە هەفتەی پیرۆزدا، وەك خۆی دەڵێت لەسەر شەرەفی من، بۆ بەجێ هێنانی ڕێ و

---

[٢] بەگشتی لەخۆرهەلاتدا بەخەڵكانی ئەوروپایی و بەتایبەت كاسۆلیكەكان دەوترێت–فەرەنگی– هورتانس خانمیش بە ئەسڵ فەرەنسیەكی كاسولیك مەزهەبە.

ڕەسمی نوێژو دوعای نیوە شەو چۆتە کڵێساو لەو بەینەدا سەرمای بوە. من بای پشتیم گرت‌و بەڕۆن چرا لەشیم هەنوو، پەرداخێکی بچووکیش ئارەقی نەی شەکرم دەرخوارد دا، بێگومانم سبەی بەیانی چاك دەبێتەوە، بەڕاستی ئەم پیرە مایندە لەخۆیدا مرۆڤێکی خۆشە، خۆزگا لەوێ دەبوویت‌و گوێت لێ دەبوو کە لەشیم چەور دەکرد چۆن وەك کۆتر دەیگماند، وەك ختووکەی بدەیت وابوو.

لەسەر سفرە دانیشتین‌و زۆربا لێوانەکانی پڕکرد، بە خۆشەویستیەوە وتی:

-بەخۆشی ئەو، هیوادارم مەرگ درەنگ دەستی بیگاتێ.

ماوەیەك خواردمان، خواردمانەوەو بێدەنگ بووین، با کە دەنگی دوورو ئارەزوو بەخشی چەنگی وەك گیزەگیزی هەنگ بۆ دەهێنایین. جارێکی تر مەسیح بەسەر هەیوانی ماڵەکانەوە زیندو دەبوەوەو بەرخی قوربانی‌و نانی شیرینی جەژنی پاك دەبوونە ئاوازێکی عاشقانە.

کە زۆر لەخواردن‌و خواردنەوە مڕ بوو، گوێچکە پڕ لەموەکانی گرت‌و لەبەرخۆیەوە وتی:

-دەنگی چەنگە، لەناودێدا سەمایە.

ڕاپەڕی، شەراب سەری گەرم کردبوو، هاواری کرد:

-باشە، پێم بڵێ ئێمە وەك دوو چۆلەکەی تەنیا لێرە چی بکەین؟ بائێمەیش بیکەینە سەما، تۆ دڵت بەو بەرخە ناسوتێت کە خواردمان؟ یەعنی دەتەوێت ئەو بەرخە هەرئاوا بە بەلاش بڕوات؟ باوەڵێ، هەستە بابڕۆین بیکەین بەسەماو گۆرانی. زۆربا زیندو بۆتەوە.

-کەمێك ئارامبە زۆربای لەعنەتی، شێت بوویت؟

-بەشەرەفم، سەرۆك، بۆ من جیاوازی نیە، بەڵام دڵم بۆ بەرخ‌و هێلکەی سوورکراوو نانە شیرینی پاك‌و سەر شیرو پەنیر دەسوتێت. سوێند دەخۆم ئەگەر من تەنیا نان‌و زەیتونم بخواردایە دەم وت:

((دەی بابڕۆین بخەوین، جەژن بەمن چی؟)) نان‌و زەیتون هیچ نیە، چیە؟ نان‌و زەیتون لەوە زیاتر ناهێنێت، بەڵام ئێستا دڵنیابە کە خوا هەڵناگرێت بهێڵین ئەم خۆراکە باشەی ئەمشەو هەر ئاوا بەهەوانتە بڕوات، هەستە بابڕۆین‌و بیکەینە جەژنی زیندوو بوونەوە، سەرۆك.

-من ئەمڕۆ لەسەر خۆم نیم، تۆ بڕۆ لەباتی منیش سەما بکە.

زۆربا قۆڵی گرتم و هەڵی ساندم.

-دەی هاوڕێ، مەسیح زیندوبۆتەوە، ئەگەر من وەك تۆ لاو بومایە بەسەر بۆ هەموو شوێنێك دەچووم، بەسەر ڕۆیشتن بۆ هەموو شوێنێك، بۆ كار، بۆ خواردنەوە، بۆ خۆشەویستی كردن، نەترسانیش نەلەخواو نە لە شەیتان، ئەمەیە مانای گەنجی.

-ئەوە بەرخەكەیە لەلەشی تۆدا دەدوێت، زۆربا، ئەو وەك كێویی لێ هاتوەو بوە بەگورگ.

-نا، گیانە، ئەو بوە بەزۆرباو ئەمەیش زۆربایە كە لەگەڵ تۆدا دەدوێت. تۆ بەڕاستی گوێ لەقسەی من بگرە، پاشان چیت بەدەمدا هات بیڵێ، من سەندبادی بەحریم، بێگومان مەبەست ئەوە نیە كە هەموو دنیام بەپێوەداوە، نا، بەهیچ شێوەیەك، بەڵام من دزیم كردوە، پیاوم كوشتوە، درۆم كردوە، بێ ئەژمار لەگەڵ ژناندا نوستووم و سەرپێچیم لەگشت فەرمانەكان كردوە[٣]، بۆ نموونە چەندن؟ دەفەرمانن؟ خۆزگا بیست و پەنجاو سەدیش بونایە تاسەرپێچیم لەهەمووی بكردایە.

بەم ئاكارەیشەوە ئەگەر خوایەك هەبوایە من ناترسم لەرۆژی قیامەتدا بەرەو ڕووی ببمەوە. نازانم چۆنی بڵێم كە تۆ تێی بگەیت؟ من بڕوا ناكەم هیچ شتێك لەمانە بایەخێكیان هەبێت. یەعنی خوا هەموو هۆش و هەستی خۆی دابێتە ئەم كرمانەی زەوی و حساب و كیتابی هەموو شتێكیان لەگەڵدا بكات كە دەیكەن؟ یەعنی ئەگەر كرمێكی نێر سواری كرمێكی مێی پاڵ خۆی ببێت، یان لەهەینی پیرۆزدا تیكەیەك گۆشت بخوات خوا بەو سەرەوە تووڕە دەبێت، دەیكاتە هەراو زەناو دنیای لێ تاڵ دەبێت؟ ئاه.. بڕۆن وەلێن.. ئەی مێملەكانی سەرسفرە، قەشە ورگ هەڵاوساوەكانی شۆربا خۆر.

من بۆ ئەوەی زیاتر تووڕەی بكەم پێم وت:

-باشە، زۆربا، دەشێت خوا لەسەر ئەوەی كە خواردوتە لێت نەپرسێتەوە، بەڵام لەسەر كردەوەكانت ئەوە گومانی تێدا نیە.

---

[٣] The Commandments دە فەرمانی خوایی كەلەكتێبی عەهدی كۆندا هەیەو لەكێوی تور بۆ موسا هاتۆتە خوارێ. فەرمانەكان ئەمانەن: خوا پەرستی، پەیمان نەبەزاندن، ناوی خوا بەخراپ نەبردن، ڕێزی دایك و باوك، نەكوشتن، زینا نەكردن، دزی نەكردن، شایەتی درۆ نەدان، چاو لەژنی دراوسێ نەبڕیت، چاوێ لەماڵی دراوسێ نەبێت. -و-

–من پێت دەڵێم لەو لایەنەیشەوە ناپرسێتەوە، بێگومان پێم دەڵێیت تۆ زۆربای نەخوێندەوار ئەمە لەکوێ دەزانیت؟ بەڵام لەزانینی دڵنیام، چونکە بۆ وێنە ئەگەر من دوو کورم هەبێت، یەکێکیان عاقڵو رێکو پێکو پاشەکەوت کەرو خوا پەرست، ئەوی دی پیسکەو چڵێسو دزو ژنانی، بێگومان من هەردوکیانم لەسەر خوانی خۆم قبووڵە، نایشزانم تەنانەت بۆ دوەمیانم لاچاکترە، دەشێت لەبەر ئەوەبێت کە ئەمیان زیاتر لەخۆم بچێت؟ بەڵام کێ نالێت من لەقەشە ئیستیفان زیاتر، کە شەوو رۆژ خەریکی خوا پەرستیو پارە کۆکردنەوەیە لەخوا ناچم؟

((خوا خۆیشی باش دەژی، مرۆڤ دەکوژێت، ناعەدالەتی دەکات، عەشق بازی دەکات، کار دەکات، حەزی لە شتی قەدەغەیە، تەواو وەك من، حەز لەهەر شتێك بکات دەیخوات، هەرژنێکی بوێت دەستی دەخات، بۆ نموونە تۆ ژنێك دەبینیت کە لەجوانیدا دەڵێی ئاوی زوڵاڵو رەوانە، کە دەیبینیت دڵت وەك گوڵ دەپشکوێت، کەچی لەپرا زەوی دەم دەکاتەوەو هەڵی دەلوشێت، ئەو ژنە بۆکوێ چوو؟ کێ بردی؟ ئەگەر ژنێکی چاكو خانەدان بێت دەڵێن خوا بردوویەتی، ئەگەر ژنێکی بەدکاربێت دەڵێن شەیتان فڕاندویەتی، بەڵام من، سەرۆك، پێشان پێم وتوویتو ئێستایش دووبارەی دەکەمەوە کە خواو شەیتان هەر یەکن))

((من بێدەنگ بوومو لێوی خۆم دەگەست، وەك ئەوەی بەر لە وشەیەك بگرم کە دەیویست بێتە دەرێ؛ هەم وشەو هەم هاوارێکی گەورە، پاشان ئەو هاوارە چ مانایەك دەبەخشێت؟ نەفرەت، خۆشی، نائومێدی یان رزگاری؟ نازانم!))

زۆربا دار دەستەکەی هەڵگرت، شەوکڵاوەکەی لەسەر نا، وەك بەزەیی پیامدا بێتەوە تەماشای کردمو بۆ چرکە ساتێك لێوی جووڵا، وەك بیەوێت شتێکی تربخاتە سەر قسەکانی، بەڵام بێدەنگ مایەوەو بەسەری بەرزو هەنگاوی خێراوە بەرەو گوندەکە کەوتە رێ.

من لەبەر رووناکی ئەو سەرلە ئێوارەیەدا سێبەری زەبەلاحیم بەسەر چەوەکەوە دەبینی کەدەجوڵاو دار دەستەکەی رادەوەشاند، هەموو کەنارەکە لەگەڵ رۆیشتنەکەی زۆربادا دەژیا، ماوەیەکی زۆر گوێ قوڵاغ بوومو گوێم لە دەنگی پێی گرت کەوردە وردە نەدەما، لەناکاوێکدا وەك هەستم بەتەنیایی کردبێت لەجێگاکەم راپەریم، بۆ؟ تا

بۆ کوێ بچم؟ نازانم، گیانم چ بڕیارێکی نەدابوو، بەڵکوو ئەوە لەشم بوو کە هەستابوە سەرپێ، تەنیا ئەو بوو کە بێ ئەوەی ڕاپرسیم بکات بڕیاری خۆی دابوو.

لەشم، وەك ئەوەی فەرمانم پێ بدات بەتوندی وتی: بۆ پێشەوە؛ منیش بەهەنگاوی پتەوو چوستەوە بەرەو گوندەکە هەنگاوم نا، جار ناجارێك دەوەستامو بۆنی بەهارم دەکرد، زەوی بۆنی بەیبوونی لێ دەهات، کە وردە وردە لەباخەکان نزیك دەکەوتمەوە وەك شەپۆل بۆنی دار لیمۆو نارنجو نەستەرەنی گوڵ گرتووم بەسەردا دەهات، لەخۆر ئاواوە، ئەستێرەی سەر لەئێوارە شادو دڵخۆش دەستی بەسەماکرد.

لەڕێگادا، بێئەوەی ئاگام لەخۆم بێت وتەکانی زۆربام دووبارە دەکردەوە: ((دەریا، ژن، مەی، کاری گران)) ، ((دەریا، ژن، مەی، کاری گران،)) سەر بەنێو کارو مەیو عەشقدا بکەیت، نەلە خوا بترسیتو نە لە شەیتان .. ئەمەیە گەنجیەتی)) ئەم قسانەم بۆ خۆم دەکردو دوبارەم دەکردنەوە، وەك بمەوێت تاوێك بدەمە دڵمو لە ڕۆیشتن بەردەوام بم.

لەپڕا وەك گەیشتبێتمە جێ مەبەستەکەم، وەستام، کوێ بوو؟ سەیری ئەم لاو ئەولای خۆم کرد، لەبەردەم باخی بێوەژنەکەدا بووم، لەپشت پەرژینی قامیشو هەنجیرە کێویلەوە دەنگی زوڵاڵی گۆرانیەکی ژنانە دەهات، چوومە پێشێو گەڵاکانم لادا، لەژێر دارپرتەقاڵێکدا ژنێکی ڕەش پۆشی مەمك قوت وەستابوو، بەدەم گۆرانی وتنەوە چڵە گوڵ گرتوەکانی دەبڕی، لەو تاریكو ڕوونی ئێوارەیەدا سنگی نیوە ڕووتیم بینی چۆن دەبریسکایەوە، هەناسەم گیرا، بەخۆم وت،((ئەمیش گیانلەبەرێکی درندەیەو خۆیشی دەزانێت، ئەم پیاوانە لەبەردەمیدا چ بوونەوەرێکی هەژارو بێ سەرو بێ ئاگاو زەلیلن، دەبێت ئەمیش وەك هەندێك مێروو–ئاخوندی پیرۆز ، کوللە، جاڵجاڵۆکە– لەبەرەبەیاندا نێرەکەی بخوات))

ئایا بێوەژنەکە ئاگای لەوەبووە کەمن لەوێدام؟ لەپڕا گۆرانیەکەی بڕیو ڕووی وەرگێڕا، لەچاوتروکانێکدا چاومان بەر یەکدی کەوت، هەستم بەئەژنۆ سستی خۆم کرد، وەك لەو دیو قامیشەکانەوە پڵنگێکی مێم دیبێت وابوو، بەدەنگێکی گیراوەوە پرسی: ئەوە کێیە لەوێ؟

سەرپۆشەکەی دا بەسەریداو سنگی داپۆشی، دەمو چاوی تێك چوو.

من ویستم بڕۆم، بەڵام کت و پڕ قسەکانی زۆربا دڵیان پڕکردم و هێزم دایە بەر خۆم ((دەریا، ژن، مەی...))

لەوەڵامدا وتم: منم، منم، دەرگا بکەرەوە.

دوای ئەم وشانە ترس هەموو گیانی داگرتم و ویستم ڕابکەم، بەڵام تەریق بوومەوەو بەسەرخۆمدا زاڵ بووم.

—تۆ کێیت؟

لەسەرخۆو بەپارێزو بێدەنگیەوە هاتەپێشێ، ملی درێژکرد، چاوی نیوە نوقاو کرد تا چاکتر بزانێت کێیە، دیسان خۆی بۆ پێشەوە چەماندەوە، چاوە چاوێکی تری کردو هەنگاوێکی دی بۆ پێشەوە نا، دەمو دەست ڕووی کرایەوە، سەری زمانی بەلێویا هێنا، بەدەنگێکی نەرمتر وتی: سەرۆك؟

هەربەو جۆرەی کە خۆی ئامادەی بازدان کردبوو هاتەپێشێ و جارێکی تر لەسەرخۆ وتی: سەرۆك؟

—بەڵێ.

—وەرە ژوورێ.

*

بەیانی دابوو، زۆربا گەڕابووەوەو لەبەردەمی کۆختەکەدا دانیشتبوو، جگەرەی دەکێشاو لەدەریای دەڕوانی، وەك چاوەڕێی من بکات وابوو.

هەرکە دەرکەوتم سەری بڵند کردو لێم ڕاما، پەرەی لووتی وەك پەرەی لووتی تاژی ڕاو دەلەرزی، ملی درێژکرد، هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا، بۆنی پێوە کردم و دەمو دەست ڕووی گەشایەوە، لەوە دەچوو بۆنی بێوەژنەکەی لە لەشما کردبێت.

بەئەسپایی هەستا، پڕبەپڕی هەموو لەشی پێکەنی، باوەشی بۆ کردمەوەو وتی:

—دەتپەرستم.

من پاڵ کەوتم و چاوم لێکنا، گوێم لە هەناسەی هێوری دەریا گرت کە ئاهەنگێکی گونجاو بوو، هەستم کرد خۆیشم وەك باڵندەی دەریا بەسەر شەپۆلەکانەوە دێم و دەچم، هەر بەدەم ئەو دابەزین و سەرکەوتنە ئارامەوە خەوم لێ کەوت و خەونم بینی:

ژنێکی زەلامی ڕەش لەسەر زەویەکە دانیشتبوو، وەك پەرستگایەکی گەورەی کۆنم هاتە بەرچاو کەلە مەرمەڕی ڕەش دروست کرابێت، بەنیگەرانیەوە بەدەوریدا دەگەڕام تادەرگای چوونە ژوورەوەکەی بدۆزمەوە ، بەلاَم بەزەحمەت دەگەیشتمە درێژیی پەنجە بچکۆلەی قاچی. لەودەمەدا کە بەدەوری پاژنەی پێیدا دەگەڕام دەرگایەکی ڕەشم بینی کە لە دەرکی ئەشکەوت دەچوو. دەنگێکی ناخۆشم گوێ لێ بوو کە فەرمانیدا:

((وەرە ژوورەوە)) منیش چوومە ژوورێ.

نزیك نیوەڕۆ لەخەو هەستام، خۆر لە پەنجەرەکەوە هاتبوە ژوورێو جێ خەوەکانی نوقمی ڕووناکی کردبوو، تیشکەکەی هێند توند لەو ئاوێنە چکۆلەی دەدا کە بەدیوارەکەوە هەڵواسرابوو دەت وت دەیەوێت بیکاتە هەزار پارچەوە.

خەونی ژنە زنجیە زەلامەکەم بیرکەوتەوە، دەریا لە سەرخۆ بوو، دیسان چاوم لێك نایەوەو هەستم بەشادمانی کرد. وەك ئاژەڵێکی دڕندە کە دوای خواردنی نێچیرەکەی لەبەر خۆر ڕادەکشێو دەست بە لستنەوەی دەستو دەمی دەکات لەشم سووكو حەساوە بوو، ڕۆحیشم وەك لەشم تێرو هێور بوو، دەت وت وەلاَمێکی زۆر ئاسانی بۆ ئەو پرسیارە دژوارانە دۆزیوەتەوە کە ئازاری پێوە دەکێشان.

هەموو خۆشیەکانی شەوی ڕابوردوو لەناخی بوونی مندا بازرەقەیان دەبەست، وەك ئاوی ساردی جۆگاکان بڵاو دەبوونەوەو ئەو گڵەیان تێر ئاو دەکرد کە منی لێ دروست کرابووم. هەر بەو شێوەیەی کە ڕاکشابوومو چاوم لێك نابوو وام دەهاتە بەرچاو کە دەنگی چرکە چرکو کرانەوەی وجودی خۆم دەبیستم، ئەوشەوە یەکەمجارم بوو بەڕوونی هەستم بەوە کردبێت کە ڕۆحیش جەستەیە، ڕەنگە جەستەیەکی بزۆز تریش بێت، ناسكو ئازادتر، بەلاَم هەر ئەو جەستەیەو، جەستەیش ڕۆحە، ڕۆحێکی کەمێك خەواڵوو، ماندوی ڕێگای دوورو شەکەتی ئەوبارە قورسانەی بەمیراتی بۆی ماونەتەوە.

بەسەر سەرمەوە هەستم بەسێبەرێك کرد، چاوم کردەوە، زۆربا لەبەر دەرگاکە وەستابوو بەخۆشیەوە لێی دەڕوانیم، بەزمانی خۆشو شیرینی دایکانە پێی وتم:

—هەڵمەستە، کوڕم، هەڵمەستە، ئەمڕۆیش هەر جەژنە، بنوو.

بەدەم خۆ ڕاست کردنەوەوە وتم : خەوی تەواوم کردوە.

زۆربا بەپێکەنینەوە وتی: بابڕۆم هێلکەیەکت بۆ دروست بکەم، هێلکە هێزی تازەت وەبەر دێنێتەوە.

بێ وەڵامدانەوە خێرا بەرەو کەنار دەریا چووم، مەلەم کردو لەبەر هەتاوەکە لەشم وشك کردەوە، هێشتا بۆنێکی خۆش و توندم لەکونە لووت و سەرلێوو بن پەنجەکانم هەست پێ دەکرد. بۆنی گوڵی پرتەقاڵ یان ڕۆنی درەختی غاربوو، کەژنانی کریتی بەقژیانیدا دەسوون.

بێوەژنەکە پێش ڕۆژێك باقەیەك گوڵە نارنجی چنیبوو، تا ئەو شەوەی لەو کاتەدا کە خەڵکی گوند لەژێر سپی دارەکاندا خەریکی سەماو هەڵپەرکێ دەبن و کڵێسا چۆڵە بۆ مەسیحی بەرێت، پەیکەری پیرۆزی سەر قەرەوێڵەی نوستنەکە، چەپکێك گوڵی لیمۆی بەسەرەوە بوو، وێنەی غەمگینی مریەمی پاکیزە بەچاوی گەورەو بادامیەوە لەنێو گوڵەکانەوە دەردەکەوت.

زۆربا هات و ئەو هێلکەیەی بۆی کردبوومە ناو کوپێکەوە، لەگەڵ دوو پرتەقاڵ و پارچەیەك کێکی جەژنی پاکی لاوە دانام، بەشادی و هێمنی دایکێکەوە کە بەدەوری کوڕە لەشەڕ گەڕاوەکەیدا بێت و بچێت ئاوا دەیلاواندم، خۆشەویستانە تەماشای کردم و ڕۆیشت، وتی: دەڕۆم چەند دار مێخێکی تر دەچەقێنم.

من لەبەر تیشکی خۆرەکەدا لەسەرخۆ کەوتمە خواردن و ئەوەندە بەقووڵی هەستم بە خۆشی لەشم کرد وەك ئەوەی بەسەر دەریایەکی ساردو سەوزەوە مەلە بکەم وابوو، نەم دەهێشت زەینم ئەو خۆشیەی لەشم قۆرخ بکات و لەئاشەکەی خۆیدا بمهاڕێت و بیرۆکەی لێ دروست بکات. سەرتاپای جەستەم دابوە دەست لەزەتێکی حەیوانی، تەنیا هەندێك جار لە دەوروو بەری خۆم و ناوەوەم و لەموجیزەی ئەم دنیایە ڕادەمام و بەخۆم دەوت:

((چیە؟ چیە وا دنیا بەم جۆرە لەگەڵ پێی و دەست و گەدەماندا ڕاهاتوە؟)) و دیسان چاوم دەنایەوە سەر یەك و کڕ دەبووم.

لەپڕا لەسەر جێگاکەم هەستام، چوومە ناوکۆختەکەوە، دەستنووسەکەی خۆم کە پەیوەندی بە بوداوە هەبوو هەڵگرت و، گەیشتبوومە کۆتایی نووسینەکە. ئەو شوێنەی کە بودا لەژێر دارە پڕ لە گوڵەکەدا ڕاکشاوە، دەستی بڵند کردوەو بەو پێنج ڕەگەزەی کە خودی خۆی پێك هێناوە، یەعنی– خاك و ئاوو باو ئاگرو ڕۆح– فەرمانی داوە کەلەیەکتری بترازێن.

من ئیدی پێویستم بەوە نەبوو وێنای دەردو ئازاری خۆم بکەم، چونکە لەوە تێپەڕیبووم و کاری خۆم لەگەڵ بودادا گەیاندبووە کۆتایی، بۆیە دەستم بەرز کردەوەو فەرمانم بە بودا کرد کەلەناو وجودی مندا بتوێتەوە.

زۆر بەپەلە، بەیارمەتی وشەو هێزە ئەفسوناویەکەیەوە جەستەو ڕۆح و بیری بودام وێران کرد، بێڕەحمانە دوا وشەی خۆم نووسی، دوا هاوارم کردو ناوی خۆم بەقەڵەمێکی سوورو گەورە نووسی، ئیتر تەواو ببوو.

بەپەتێکی ئەستوور دەست نووسەکەم بەست، هەستم بەشادیەکی سەیر دەکرد، وەك ئەوەی دەست و پێی دوژمنێکی مەترسیدارم بەستبێت، یان ببوومە ئەو وەحشیانەی کە دەست و پێی مردوە ئازیزەکانیان دەبەستن تا نەتوانن لەگۆڕ بێنە دەری و ببن بەگیانە وێڵەکان.

لەناکاوێکدا کچۆڵەیەکی پێ پەتی بەڕاکردن گەیشت، کراسێکی زەردی لەبەرداو هێلکەیەکی سووری توند بەدەستەوە گرتبوو، وەستاو بەواق وڕماویەوە لێی ڕوانیم. من بۆ ئەوەی هانی قسەکردنی بدەم بەدەمیەوە پێکەنیم و لێم پرسی:

–ها، چیە؟ چیت دەوێت؟

لووشەیەکی کردو بەهانکە هانکەوە وتی:

–خانم منی ناردوە پێت بڵێم بچیتە لای، ئەو لەجێدا کەوتوە، تۆ زۆربایت؟

–زۆر باشە، دێم.

هێلکەیەکی سوورم خستە دەستەکەی تریەوە، کچۆڵەکە دەستی گرمۆڵە کردو ڕایکرد.

هەستام و کەوتمە ڕێ، دەنگی ژاوە ژاوی گوند وردە وردە نزیك دەبوەوە، ئاوازی دڵنەوازی چەنگ و قیژەو هاوارو دەنگی تفەنگ و گۆرانیی شادی. کە گەیشتمە گۆڕەپانی گوندەکە کوڕو کچانی ژێر سپیدارە تازە گەڵا کردوەکە کۆببوونەوەو ئامادەی سەما کردن بوون، پیرەمێردەکان بەئەڵقە لەسەر کورسی دانیشتبوون، چەناگەیان نابوە سەر دار دەستەکانیان و تەماشایان دەکردن، پیرێژنەکان لەدوای ئەوانەوە دانیشتبوون، لە ناوەڕاستی سەما کەراندا فانوریوی[4] چەنگ ژەنی ناو دار دانیشتبوو، گوڵاڵە سوورەیەکی بەهاری لەپشت گوێچکەی دانابوو، بەدەستی چەپی

---

[4] Fanariio

ڕاست چەنگەکەی خستبوە سەر ئەژنۆی، بەدەستی ڕاستیشی ڕیشە زەنگۆڵە دارەکانی پێ دێنا.

من کە بەوێدا تێ دەپەڕیم بەدەنگی بەرز وتم: ڕۆژی زیندوبوونەوەی مەسیحە؛ شەپۆلێك دەنگ بەخۆشیەوە وەڵامیان دامەوە:

بەڕاستی ڕۆژی زیندو بوونەوەی مەسیحە.

چاوێکی خێرام بەناو کۆمەڵەکەدا گێڕا، کوڕانی قەدوباڵا جوانی باریکەلە، پانتۆڵی فش و فۆڵ لەپێ، دەستە سرێکیان لەسەریانەوە پێچابوو، کەنارەکانی وەك قژی لوول تاڵەکانی بەسەر لاجانگ و تەوێڵیاندا هاتبوە خواریٚ، کچۆڵەکانیش بەملوانکەی پلپلە زێڕیگەردنیان و دەسماڵی سپی گوڵ گوڵیەوە سەریان دانەواندبوو، دڵیان لەچاوەڕوانیدا کەوتبوە لەرزین.

چەند دەنگێك ڕوو لەمن وتیان:

-سەرۆك، فەرموو لامان دانیشە.

بەڵام من تازە تێپەڕیبووم.

هورتانس خانم لەسەر قەرەوێڵەی خەوەکەی - تەنیا شتێك کە بۆ ئەو بە وەفاداری مابوەوە-ڕاکشابوو، تا ڕوومەتی سوور داگیرابوو و دەکۆکی.

هەر کە چاوی پێم کەوت هەناسەیەکی پڕ لە ئازاری هەڵکێشاو پرسی:

-ئەی زۆربا کوا، سەرۆك؟ زۆربا لە کوێیە؟

-زۆربا حاڵی باش نیە، لەو ڕۆژەوە تۆ کەوتویت ئەویش نەخۆشە، وێنەکەتی بەدەستەوەیە، تەماشای دەکات و هەناسە هەڵدەکێشێت.

پیرە فریشتەی داماو لە خۆشیا چاوی لێك ناو لەسەرخۆ وتی: بیڵێرەوە...

-منی ناردوە تا بزانم چیت پێویستە، خۆیشی هەرچەندە تەندروستی باش نیەو ناتوانێت بەئاسانی بەرێدا بڕوات، بەڵام پێی وتم، ئەمشەو دێتە لات. لەوە زیاتر خۆی لەبەر دووری تۆدا ناگرێت.

-بۆم بڵێرەوە ، بیڵێرەوە، بیڵێرەوە.

-لەئەسینایشەوە بروسکەیەکی پێگەیشتوە، تیا نووسراوە بەرگی بوکێنی ئامادەیەو تاجە گوڵینەیش ، هەموویشیان بەکەشتی ناردوەو بەم زوانە دەگەن.. مۆمی سپی و شریتی گوڵ ڕەنگیشیان ناردوە.

-بەردەوامبە ، بەردەوامبە...

خەو گرتبووی، ڕیتمی هەناسەدانەکەی گۆڕاو کەوتە ورێنە کردن،ژوورەکە بۆنی کۆلۆنیاو ئامۆنیاكو ئارەقەی لەشی لێ دەهات، لەپەنجەرە کراوەکەوە، بۆنێکی ناخۆشی پاشماوەی مریشكو کەروێشکی حەوشەکە دەهاتە ژوورێ.

هەستاو لەژوورەکە چوومە دەرێ، لەبەردەرگاکەدا میمیتۆم تووش هات کە ئەو ڕۆژە پێڵاوو پانتۆڵی تازەی لەبەرکردبوو، چڵێك ڕێحانەیشی خستبوە پشت گوێی.

پێم وت: میمیتۆ، بەپەلە بڕۆ بۆ گوندی کالوو[5] لەگەڵ خۆتدا پزیشکەکە بێنە.

پێش ئەوەی قسەکەم تەواو بکەم میمیتۆ پێلاوە تازەکانی داکەند، خستیە بن دەستی؛لەڕێگا نەدرێن.

—زوو بڕۆو پزیشکەکە بدۆزەرەوە، بەناوی منەوە سلاوی لێ بکەو پێی بلێ سواری ماینەکەی بێتو هەر ئێستا بگاتە ئێرە، پێی بلێ خانم زۆر نەخۆشە، بلێ داماوە سەرمای بوە، تای لێ هاتوە و خەریکە دەمرێت، لەبیرت نەچێت، هەموو ئەم قسانەی پێ بلێ، ها، ڕاکە بت بینم.

—بەسەرچاو، بەسەرچاو، هەر ئێستا.

تفی لەناو لەپی کردو بەخۆشحاڵیەوە هەردوو دەستی پێکدا ساوین، بەڵام لەجێی خۆی نەبزوت، لەسەرخۆ تەماشای دەکردم.

—پێم وتیت بڕۆ، دەی..

دیسان لەجێی خۆی نەبزوت، چاوێکی لێ داگرتمو زەردەخەنەیەکی شەیتانانەی کرد، وتی: سەرۆك، من شووشەیەك گوڵاوی پرتەقاڵم بەدیاری بۆ هێنایت.

هەروەستا. دەیویست لێی بپرسم کێ ئەوەی بۆ ناردوم، بەڵام من دەنگم نەکرد.

بەپێکەنینەوە پرسی: چاکە، سەرۆك، ناپرسیت کێ ئەوەی بۆ ناردویت؟ دەیوت: بیکات بەسەروقژیا تابۆنی خۆش بێت.

—بێدەنگبە، زووکە بڕۆ.

دیسان تفی لەناو هەردوو لەپی کردەوەو بەدەنگێکی بەرز وتی:

—بەسەر چاو، بەسەرچاو، مەسیح زیندو بۆتەوەو..

لەچاو ون بوو.

---

[5] Kalo

-٢٢-

سەمای جەژنی پاکی ژێر دار سپیدارەکان لەوپەڕی جۆش و خرۆشدا بوو، سەرچۆپی کێش لاوێکی کەتەو تۆکمە، ئەسمەرێکی تەمەن نزیك بیست ساڵ بوو، روومەتی بە گەنەموو داپۆشراوو هێشتا گوێزانی لێ نەکەوتبوو، لە درزی کراسەکەیەوە قژە پڕو لوولەکەی سەرسنگی وەك پەڵەیەکی رەش دەینواند، سەری بەپشتا خستبوو، وەك دوو باڵی باڵندە هەردوو قاچی بەسەر زەویەکەدا دەهێناو دەبرد، جارجارە تەماشای کچێکی دەکرد، سپیاتی چاوی بەجۆرێکی هێورو نیگەران کەر لەنێو دەمو چاوە ئەسمەرەکەیەوە دەدرەوشایەوە.

من لە لایەکەوە شادو لەلایەکی ترەوە سەرم سوڕما بوو، لەماڵی هورتانس خانمەوە دەگەڕامەوە، بۆ ئاگا لێ بوونی ژنێکم راسپارد بوو، وا ئێستا بەخەیاڵی ئاسوودەوە بۆ تەماشا کردنی سەمای کریتیەکان دەچووم. لەئاپۆ ئاناگنوستی نزیك کەوتمەوەو لەپاڵیا لەسەر کورسیەك دانیشتم.

بەگوێما چرپاند: ئەو لاوە سەرچۆپی کێشە کێیە؟

ئاپۆ ئاناگنوستی دایە پێکەنین و وەك دەست خۆشی لێ بکات وتی:

-ئەم ناقۆڵایە لە ئیزرائیلی گیان کێش دەچێت! ئەمە سیفاکاسی[1] شوانە، بەدرێژایی ساڵ لەنێو چیاکاندا شوانی رانە، لەرۆژانی جەژنی پاکدا دێتە خوارێ تا چاوی بەخەڵك بکەوێت و هەڵپەرێت.

پیرەمێرد هەناسەی هەڵکێشاو لەبەر خۆیەوە وتی:

-خۆزگا لەتەمەنی ئەودا بوومایە، بەشەرەفم ئەگەر وەك ئەو گەنج بوومایە پەلاماری قوستەنتەنیەم دەدا.

کوڕە لاوەکە سەری راوەشاند، بانگی لێ بەرزکردو وەك بەرانێك لەوەرزی جووت بوندابێت مرقەیەکی ئاژەڵیانەی کردو هاواری لێ هەستا:

-لێدە، فانوریو، لێدە تاوەکوو مەرگ بمرێت.

بەڕاستیش بەردەوام مەرگ دەمردو پاشان وەك ژیان زیندو دەبووەوە، ئەوە هەزاران ساڵە کوڕوکچ لەژێر درەختە گەڵا تەڕەکاندا، وەك سپیدارو سنەوبەرو بەڕوو

[1] Sifakas

چنارو دارخورمای بڵندا سەمادەکەن، پاشان هەزاران ساڵی تر بەهەوەس‌و ئارەزوویەکی داگیرساوەوە سەما دەکەنەوە، دەمو چاوەکان دەگۆڕێن، دەبن بەخاك‌و دەگەڕێنەوە لای زەوی، بەڵام لەجێگای ئەوان ڕووی تر لە خاك دەردێن، لەڕاستیا سەماکەر لە یەکێك زیاتر نیەو دەمامکی زۆری هەیەو نەمرەو هەمیشە تەمەنی بیست ساڵە.

لاوەکە دەستی بڵند کرد تا سمێڵی بابدات، بەڵام سمێڵی نەبوو، جارێکی تر گوڕاندی: لێدە، فانوریو، لێدە، ئەگینا دەتەقم.

چەنگ لێدەرەکە باڵی ڕاوەشاند، دەنگی ئامێرەکە بەرز بوەوە، ژێیەکان تاویان سەند، لاوەکە بازرەقەی بەست‌و سێ جار لەهەواداو بەبەرزی باڵای یەکێك پێی پێکداداو، بەنووکی پێڵاوەکەی دەستە سرەکەی سەری ئەوەی لەپاڵیدا بوو مانولاکاس-ی پاسەوانی دارستانەکەی لەسەری فڕاند.

هەموو قریوەیان لێ هەستا: ئافەرین سیفاکس.. کچان مووچڕکیان پیاهات‌و سەریان داخست.

بەڵام لاوەکە هێدی هێدی‌و بێ ئەوەی سەیری کەس بکات، دەستی نابوە سەر کەمەری توندو باریکی‌و چاوی شەرمی لەزەویەکە بڕیبوو هەر هەڵدەپەڕی.

لەپڕا هەڵپەڕکێکە وەستا، ئاندرولیو[2]ی کڵێساوانی پیر، لەکاتێکدا کە هەردوو دەستی بەرەو ئاسمان بەرزکردبوەوەو بەڕاکردن دەهات بەزمانی تێکەڵ‌و پێکەڵەوە هاواری دەکرد:

-بێوەژنەکە ، بێوەژنەکە، بێوەژنەکە.

یەکەمین کەس کە شاییەکەی تێکداو بەرەو ڕووی چوو مانولاکاسی پاسەوانی دارستانی گوند بوو، لە گۆڕەپانی گوندەوە، کڵێساکە کە هێشتا بەچڵی مۆردو غار ڕازا بوەوە لەدامێنەوە دەبینرا، سەماکەران کە خوێن بەری چاوی گرتبوون وەستان‌و، پیرەکانیش لەسەر کورسیەکانیان ڕاست بوونەوە. فانوریو چەنگەکەی لەسەر ئەژنۆی ڕاکێشا، گوڵی سووری جەژنی پاکی لەپشت گوێی کردەوەو بۆنی کرد.

هەموویان لەحاڵێکدا کە ڕق بەجۆشی هێنابوون هاواریان کرد:

-لەکوێیە؟ ئاندرولیو، لەکوێیە؟

---

[2] Androulio

ــ لەکڵێسایە، نەفرەت لێکراوە بە باوەشێك گوڵە لیمۆوە هاتۆتە ناو کڵێساوە.

پاسەوانەکە پێش کەوت‌و بانگی کرد: کورینە، بابڕۆین.

لەوکاتەدا بێوەژن کە دەسماڵێکی ڕەشی بەسەریدا دابوو لەبەردەرگای کڵێساکەوە دەرکەوت‌و نیشانەی خاچی کێشا.

لەگۆڕەپانەکەوە کۆمەڵێك دەنگ کردیانە هەرا!

–بەدبەخت! قەحبە، تاوانبار: بە چ ڕوویەکەوە هاتۆتە دەرێ! سۆزانیە ئابڕوی گوندی بردوە.

هەندێك بەدوای پاسەوانەکەدا بەرەو کڵێسا چوون‌و، هەندێکیش لەسەرەوە کەوتنە بەرد باران کردنی، بەردێك بەرشانی ژنەکە کەوت، هاواری لێ هەستا، بەهەردوو دەستی دەم‌و چاوی گرت، لەکاتێکدا کە خۆی چەماندبووەوە هەنگاوی بەرەو پێشەوە نا تاهەڵبێت، بەڵام تازە لاوەکان گەیشتبوونە بەردەم کڵێساکەو مانولاکاس چەقۆی هەڵکێشابوو.

بێوەژن کەلەترسا کەوتبوە قیژەو هاوار بۆدواوە گەڕایەوە، خۆی کووڕ کردو بەدەم کەوتن‌و هەستانەوە بەرەو کڵێسا هەڵات تا لەوێدا خۆی پەنا بدات، بەڵام لەوێ، لەبەردەرکی کڵێسادا، ماڤراندونی پیر وەستابوو، هەردوو دەستی کردبوە خاچ‌و دەرگاکەی پێ گرتبوو.

بێوەژن بازێکی بەرەو لای چەپداو قەدی دار سەروێکی گەورەی ناو مەیدانەکەی لەباوەش گرت، بەردێك لەهەوادا وژەی هات، بەر سەری کەوت‌و دەسماڵەکەی کەوتە خوارێ، قژی کرایەوەو ڕژایە سەرشانی.

دار سەروەکەی توند لەئامێز گرتبوو هاواری دەکرد:

–بۆ خاتری خوا، بۆ خاتری خوا.

کچەکان لەسەرەوە، لەناوەڕاستی مەیدانەکەدا بەڕیز وەستابوون‌و گۆشەیەکی سەرپۆشە سپیەکەیان بەددانیان گرتبوو، بەپەرۆشەوە لەدیمەنەکەیان دەڕوانی، پیرێژنەکان کە بە دیوارەکانەوە قرسابوون هاواریان دەکرد: بیکوژن، دەی بیکوژن.

دووگەنج پەلاماریان داو گرتیان، بلووزە ڕەشەکەی دڕاو مەمکە سپیەکانی کە دەت وت بەفرن بریسکانەوە، خوێن لە تەپڵی سەریەوە بەتەوێڵ‌و گۆناو گەردنیا دەهاتە خوارێ.

بەدەم هانکە هانکی ماندوبوونەوە هەر هاواری بوو:

—بۆ خاتری خوا!

خوێنی ڕژاووبریسکەی مەمکەکانی لاوەکانی هێنابوە جۆش.

چەقۆکانیان لەپشتێنەکانیان کردەوە.

مانولاکاس هاواری لێ کردن: دەست ڕابگرن، ئەمە هی منە. ماڤراندونی کە پێش دەرگای کڵێساکەی گرتبوو دەستی بەرزکردەوە، هەموو دەستیان ڕاگرت، بەدەنگێکی قەبەوە وتی:

—هێی! مانولاکاس ، خوێنی ئامۆزاکەت هاوارت لێ دەکات، دەی ئاسوودەیکە.

من لەسەر دیوارێکەوە کەخۆم چو بوومە سەر ێ بازمدایە خوارێ و خێرا بەرەو کڵێساکە ڕام کرد، پێم لەبەردێك هەڵکەوت و بەدەما ڕەهێڵ بووم.

لەوکاتەدا سیفاکاسی شوان بەوێدا هات، چەمایەوەو وەك چۆن لەپشتی پشیلەیەك دەنەون ئاوا پشتی گرتم و خستمیە سەر پێ، وتی:

—هەستە، شلە شاری، تۆ چیت لەم گێژاوە داوە؟ برۆ بەلای کاروباری خۆتەوە.

پێم وت: سیفاکاس تۆ دڵت بەو ژنە ناسوتێت؟ بەزەییت پیایدا نایەتەوە؟

کێویە پێکەنینێکی وەحشیانەی کردو وتی:

—من ژن نیم تا دڵم بسوتێت! من پیاوم.

بەچەند قەڵەم بازێك خۆی گەیاندە مەیدانی دەوری کڵێساکە، منیش کەوتمە دوای، بەڵام هەناسەم لێ برابوو.

ئێستا بەهەموویان دەوری بێوەژنیان گرتبوو، بێدەنگیەکی کڕ ئەو ناوەی داگیرکردبوو، بێجگە لەهەناسە برکێی قوربانیەکە چ دەنگێکی تر نەدەهاتە گوێ.

مانولاکاس نیشانەی خاچی کێشا، هەنگاوێك چوە پێشێ و چەقۆکەی بەرزکردەوە، پیرێژنەکان لەسەرەوەو بەسەر دیوارەکانەوە لەخۆشیا کەوتبوونە قاوقیژ، کچەکانیش دەسماڵەکانیان کێشایە خوارێ و دەم و چاوی خۆیانیان پێ داپۆشی.

بێوەژنەکە سەری بەرز کردەوە، دەمی چەقۆکەی بەسەر سەری خۆیەوە بینی، ناڵەیەکی لێوەهات هەر لەناڵەی پارێن دەچوو. لەبن دار سەروەکەدا کەوت و سەری

نایـە نێـوان هـەردو شانیەوە، زوڵفـی سـەر زەویەکـەی داپۆشـیو لـەدواوە گەردنـە سپیەکەی بریسکایەوە.

ماڤراندونی پیر دەنگی هـەڵبڕیو وتـی: مـن چـاوەڕێی دادوەری خـوام و نیشـانەی خاچیشی کێشا.

هەر لەو چرکە ساتەدا لەدوامانەوە دەنگێکی قەبە بەرزبوەوە:

–چەقۆکەت دابنێ، مرۆڤ کوژ.

هـەموو بەسەرسـامی ئاوڕیـان دایـەوە، مانولاکـاس سـەری بـەرزکردەوە، زۆربـا بەرانبەری ڕاوەستابوو، لەرقا بازووی بەم لاو ئەولادا هەڵدەسوڕاند، هاواری کرد:

–پێم بڵێن ئێوە شەرمو حـەیاتان نیـە؟ ئەمـە چ ئازایەتیەکـە بـۆ کوشـتنی ژنێـك هەموو خەڵکی گوندێك کۆببنەوە؟ نەکەن ئابڕوی کریت بەرن.

ماڤراندونی گوڕاندی:

–زۆربا، تۆ بڕۆ بەپەی کاری خۆتەوەو خۆت لەئیشی ئێمە هەڵمەقورتێنە.

ڕووی لەبرازاکەی کردو دیسانەوە پێی وت:

–دەی مانولاکاس، بەناوی مەسیحو مریەمی پاکیزەوە، بیوەشێنە.

مانولاکاس ڕاپەڕی، بێوەژنی گرتو دای بەزەویدا، ئەژنۆی لەسـەر سـکی دانـاو چەقۆکەی هەڵبڕی، لەچاوتروکانێکدا زۆربا قۆڵی مانولاکاسی گرتو هەربەو جۆرەی کە دەستە سڕە گەورەکەی لەدەوری دەستی خۆی ئاڵاندبوو هـەوڵیدا چەقۆکـەی لـە دەست دەر بهێنێت.

بێوەژن کەوتـە سەر ئەژنۆو بۆ ڕاکردن سەیری ئەملاو ئەولای خۆی کـرد، بـەڵام دێهاتیـەکان بـەردەمی دەرگاکـەیان گرتبـوو، لـەدەوری حەوشـەو لەسـەر کورسـیەکان ئەڵقـەیان بەستبوو، کـە بینیـان بێـوەژن بەتـەمای هەڵهاتنـە هـەنگاوێکی دی هاتنـە پێشێ و ئەڵقەکەیان تەنگتر کرد.

لەومیانەیەدا، زۆربا هێورو چالاكو بڕوا بەخۆو خوێن سارد لە شەڕدا بوو، من کـە لەنزیك دەرگاکەوە وەستابووم بەنیگەرانیـەوە تەماشـای ئـەنجامی شـەڕەکەم دەکـرد. دەمو چاوی مانولاکـاس لـەرقا شـین ببـوەوە، سـیفاکاسو چەتـەوڵێکی دی هاتنـە

پێشەوە بۆ ئەوەی یارمەتی پاسەوانەکە بدەن، بەڵام مانولاکاس زۆر بەتوورەیی چاوی سووراندو تێی خوڕین:

–بۆ دواوە، بۆدواوە، کەس نزیك نەکەوێتەوە.

جارێکی تر بەرکەوە پەلاماری زۆربای دایەوەو وەك گا کەوتە سەرهاوێشتن. زۆربا بێ ئەوەی هیچ بڵێت لێوی خۆی گەست، بازوی ڕاستی پاسەوانی باداو بۆ ئەوەی خۆی لەسەر هاوێشتنەکەی ڕزگار بکات لەشی بەلای ڕاستو چەپدا نوشتاندەوە، مانولاکاس کە قین شێتی کردبوو هەڵبەزیەوەو گوێچکەی زۆربای بەدەما بردو بەهەموو هێزی گازی لێ گرت. خوێن لە گوێچکەوە فیچقەی کرد.

من ترسامو هاوارم کرد: زۆربا. چوومە بەرەوە تا کۆمەکی بکەم، ئەو بەدەنگی بەرز وتی: بڕۆ ئەولاوە، سەرۆك، تۆ هەقت نەبێت.

زۆربا مستێکی توندی بەژێر سکی مانولاکاسدا کێشا، ئەو کێویە یەکسەر بەریداو ددانی لێك کرانەوە، گوێی زۆربا کەتانیوەی بڕابوو بەربوو، ڕەنگی شین هەڵگەڕاوی گۆڕا، زۆربا کتو پڕ وای لێدایەوە لەسەر زەویەکە خستی، چەقۆکەی لەدەست سەندو کردی بەدوو کەرتەوە.[٣] بەدەستە سڕەکەی خوێنی گوێچکەی سڕی، دەمو چاوە ئارەقاویەکەیشی پێ وشك کردەوەو هەموو دەمو چاوی بوو بەخوێن، ئینجا خۆی ڕاست کردەوەو تەماشای ئەملاو ئەولای کرد، چاوی ئاوساوو سووڕ داگەڕا بوون، بەدەنگی بەرز بەبێوەژنەکەی وت:

–هەستەو لەگەڵمدا وەرە.

بەرەو دەرگای حەوشی کڵێساکە کەوتە ڕێ.

بێوەژن هەستا، بۆ ڕۆیشتن هەموو توانای خۆی بەکاربرد، بەڵام دەرفەتی نەبوو، ماڤراندونی پیر وەك هەڵۆی ڕاو پەلاماری ژنەکەی داو لەسەردەم بەزەویدا کێشا، پرچە درێژو ڕەشەکەی سێجار بەدەوری دەستی خۆیدا باداو بەزەبری چەقۆیەك سەری بڕیو هاواری کرد:

–من ئەم تاوانە لەئەستۆی خۆم دەگرم.

سەری قوربانیەکەی فڕێدایە بەر دەرکی کڵێساکەو پاشان نیشانەی خاچی کێشا.

---

[٣] لەدەقە ئینگلیزیەکەیدا دەڵێت: (..بەرەو دیواری پشتەوەی کڵێساکە تووڕیدا) (و - فارسی)

زۆربا سەری وەرگێڕا، کە ئەم دیمەنە سامناکەی بینی مشتێك لەسمێڵی خۆی ڕنیەوە، من چووم بەلایەوەو قۆڵم گرت، ئەو سەری لارکردەوەو چاوی تیّ بڕیم، دوو دڵۆپ فرمێسکی گەورە بەلای پێڵوەکانیەوە قەتیس مابوون.

بەدەنگێکی نزم وتی: بابڕۆین، سەرۆك.

زۆربا ئەوشەوە هیچی نەخواردو نەخواردەوە، دەی وت:

((ڕق گەرووی گرتومو هیچی پیا ناچێتە خواریّ)) گوێی بەئاوی سارد شت، پارچەیەك لۆکەی لە ئارەق هەڵکێشاو برینەکەی پیّ بەست، لەسەر دۆشەکەکەی دانیشتبوو، سەری نابوە نێو هەردو دەستی و بیری دەکردەوە.

لەسەر زەویەکە پاڵ کەوتبوومو پاڵم دابوە دیوارەکەوە، هەستم دەکرد لەسەرخۆ فرمێسکی گەرم بەگۆنامدا دێتە خواریّ، مێشکم کاری نەدەکردو بیرم لای هیچ نەبوو، وەك گیرۆدەی خەمێکی منداڵی قووڵ هاتبم، دەگریام.

لەپڕا زۆربا سەری بڵند کردو تەقیەوە. دەستی بەهاوار کردو قسەکانی ناوەوەی خۆی خستە سەر زمانی.

-من پێت دەڵێم، سەرۆك، هەرچیەك لەم دنیایەدا ڕوودەدات ناعەدالەتیە، ناعەدالەتی. منی کرمی خاك، منی زۆربای هێلکە شەیتانۆکە بەمە قایل نیم، بۆ دەبێت لاوەکان بمرنو ئەم کەوڵە کۆنانە بمێنن؟ بۆ دەبێت منداڵی بچووك بمرێت؟ من کوڕێکم هەبوو- دیمتری چکۆڵەم- لەتەمەنی سیّساڵیدا مرد، هەتاماوم، گوێت لێمە؟ هەتا ماوم لەو زوڵمەی خوا خۆش نابم، ئەو ڕۆژەی دەمرم، ئەگەر خوا ڕووی ئەوەی هەبێت خۆیم بۆ دەربخات، ئەگەر خوایەکی ڕاستی بێت دەبێت لەتەریقیا ببێت بەئاو، بەڵێ، ئەو بەرانبەر بەمن، منی هێلکە شەیتانۆکەی زۆربا ناو، تەریق دەبێتەوە.

وەك ئازارێکی هەبێت دەمو چاوی تێك چوو، دیسان خوێنی زامەکەی بەربوو، بۆ ئەوەی هاوار نەکات لێوی خۆی گەست.

وتم: زۆربا ئارامبە، من ئێستا برین پێچەکەت دەگۆڕم.

جارێکی تر گوێچکەیم بەئارەق شت، شووشە گوڵە پرتەقاڵەکەم، کە بێوەژنەکە بۆی ناردبوومو لەسەر قەرەوێڵەکەم دۆزیمەوە هەڵم گرتو کەمێك لۆکەم پیّ تەڕکرد.

زۆربا کە زۆر بەتاسەوە بۆنی دەکرد وتی:

-گولاوی پرتەقاڵ؟ بەه بەه، گولاوی پرتەقاڵ؟ بیكە بەقژیشمەوە. ئاوا، زۆرباشە، بیكەرە ناو دەستیشمەوە هەمووی تێكە، دەی.

زۆربا گەڕابووەوە نێو جەرگەی ژیان، من مات و سەراسیمە تەماشام دەكرد، وتی:

-واهەست دەكەم دەچمە نێو باخی بێوەژنەكەوە.

دەستی كردەوە بەناڵەو زاری، لەبەرخۆیەوە وتی:

-چەندان ساڵ، چەندان ساڵی پێچوە تا زەوی توانیویەتی لەش و لارێكی وا دروست بكات؟ هەركەسێ سەیری بكردایە بەخۆی دەوت: ((ئاه! خۆزگا من تەمەنم بیست ساڵ بوایە، بە تەنیا لەگەڵیا بژیامایەو منداڵمان ببوایەو دنیامان پڕبكردایە. نەك لە منداڵ، بەڵكوو لە خوای ڕاستەقینە)) بەڵام تازە..

بەرزە پێ هەستا، چاوی پڕببوون لە فرمێسك، وتی:

-سەرۆك، من ناتوانم، خۆم ناگرم، دەبێت بڕۆم، دەبێت ئەمشەو دووسێ جار بەكێودا هەڵگەڕێم و بێمەوە خوارێ، بۆ ئەوەی ماندو بم و كەمێك هێور ببمەوە، ئاخ، ئەی بێوەژنی نازدار، پێم خۆشە شیوەنێكت بۆ بگێڕم.

چوە دەرێ، ڕووی لە چیا كردو لەتاریكیا لەچاو ون بوو.

لەسەر قەرەوێڵەكەم ڕاكشام، چراكەم كوژاندەوە، جارێكی تر، هەر بەو نەریتە ناشرین و نامرۆییەی خۆم كەوتمەوە گۆڕینی واقیع و داماڵینی لەخوێن و گۆشت و ئێسقان و گۆڕینی بۆ بیرۆكەیەكی ڕووت و، بەستنەوەی بەیاسا گشتیەكانەوە، تا گەیشتمە ئەو ئەنجامە نەفرەت لێ كراوە كە هەرچی ڕووی داوە زەرورەتی خۆی هەبووە، لەوەیش زیاتر، بۆ سەقام گیربوون و هاوسەنگی ڕاگرتنی دنیا بەكەڵكیش بوە. لەدواجاریشدا گەیشتمە ئەو خۆ تەفرەدانە پۆخڵ و دزێوەی كە هەرچی ڕووی داوە هەق بوەو دەیشبوو ڕووبدات.

كوشتنی بێوەژن لە كەللەی دام، سەرم... كە كوورە- هەنگێك بوو ساڵانێك هەموو ژەهرەكانی تیا دەگۆڕا بەهەنگوین- ئاوەژوو بوو، بەڵام دەمو دەست فەلسەفەكەم ئەم ئاگاداركردنەوە ترسناكەی قۆستەوە، بەكۆمەڵێك وێنەو فرەفێڵیەوە پێچاو جوولەی لێ بڕی، مێش هەنگەكانیش كە زەردەواڵەیەكی برسی بۆ تاڵان كردنی هەنگوینەكەیان خۆ بەكورەكەیاندا دەكات هەر ئاوا لەمۆمەكەیەوە دەپێچن.

دوای چەند سەعاتێك، بێوەژن ببوە سەمبولێك و، ئارام و دەم بەپێكەنین لەیادەوەریمدا قەراری گرتبوو، لەناو دڵما خۆی پێچابوە مۆمێكەوەو ئیتر نەی دەتوانی

لەمندا ترسێك دروست بكاتو مێشكم بۆ تالآن بكات. ڕووداوە ترسناكەكەی ئەو ڕۆژە دەكشاو لەكاتو شوێندا بلاو دەبووەوە. لەگەڵ ئەو شارستانیەتە گەورانەدا كە لەناو چوون یەكسان دەبوو، شارستانیەتەكان لەگەڵ چارەنووسی زەویدا دەبوونە یەكو زەوییش لەگەڵ چارەنووسی دنیادا- هەر بەو جۆرە، كە دەگەڕامەوە لای بێوەژن، بەمل كەچو گوێ ڕایەڵی یاسا گەورەكان دەم بینی، هێورو بێ جوولە لەگەڵ بكوژەكانیدا ئاشت دەبووەوە.

زەمان لە وجودی مندا مانا ڕاستەقینەكەی خۆی دۆزیبووەوە، بێوەژنەكە، هەزاران ساڵ پێش شارستانیەتی (ئیجە)[1] مردبوو كچانی جوانی كنوسوسیش[2] بەزوڵفی لوولیانەوە، هەر ئەم بەیانیە لەپاڵ ئەم دەریا دەم بەپێكەنینەوە مردبوون.

خەو بردمیەوە، وەك چۆن ڕۆژێك لەڕۆژان مەرگیش ئەوە دەكات- جا چ شتێك لەوە حەقیقەت ترە؟ من لەسەرخۆ كەوتمە ناو تاریكستانەوە، نازانم زۆربا كەی گەڕاوەتەوە یان هەر گەڕاوەتەوە یان نا! بەیانی بەسەر كێوەكەوە بینیم كە هاواری دەكردو بەسەر كرێكارەكاندا دەی شیڕاند.

ئەو كارانەی كرێكارەكان ئەنجامیان دابوو هیچی بەدڵ نەبوون، سێ كرێكار كەسەرپێچیان لەڕوویدا كردبوو دەری كردن، خۆی قازمەی لەدەست گرتو كەوتە كردنەوەی ڕێگایەك كە بۆ هەڵگرتنی دار مێخەكان لە ناوەڕاستی بنچكی دڕكو بەردەكاندا نیشانە كرابوو. بەكێوەكەدا سەركەوت، داربڕەكانی بینی دار سنەوبەرەكانیان دەبڕیەوە، بەگژیاندا چوو، یەكێكیان بەتەوسەوە پێكەنیو لەژێر لێوەوە من منێكی كرد، زۆربا پەلاماری دایە.

لەخۆرئاوادا شەكەتو ماندو بەجلی دڕاوەوە هاتە خوارێو لەكەنار دەریاكە لەپاڵما دانیشت، بەزەحمەت دەیتوانی دەمی بكاتەوە، كە كەوتە قسەكردن وەك بەڵێن دەرێك كە دەیەوێت بەپەلە ناوچەكە سەروبن بكات تا لە كەمترین كاتدا زۆرترین

---

[1] Egeenne مەبەست شارستانیەتی ئەو گەلانەیە كە دانیشتوی خۆرهەڵاتی دەریای ناوەڕاستبوونو لەدوورگەكانی یۆنانو كەنارەكانی دەریای ئیجەو بەتایبەتی دوورگەی كریتو پلوپونزادا بلاوببوونەوە.

[2] Cnossos پایتەختی كریتی كۆنە كە لە دووهەزار ساڵی پێش زایندا ناوبانگی زۆر بلاو بوە، بارەگای شا مینوس بوە. لەكۆتایی سەدەی نۆزدەدا بەهۆی هەڵكەندنی زۆرەوە شوێنەواری كۆنو بەنرخی شارستانیەتی مینوینی تیا دۆزرایەوە.

قازانج بکاتو پاشان بڕوات، هەر ئاوایش زۆربا سەری زمانو بنی زمانی بریتی بوو لە باسی داری خانوو سیمو خەڵوزی لینیت.

لە چرکە ساتێکدا کە من ئاسودەییم تێ گەڕابوو ویستم دەربارەی بێوەژنەکە قسە بکەم، کەچی زۆربا دەستە زلەکەی درێژکردو نایەسەر دەمم، بەدەنگێکی نزم وتی: بێدەنگبە.

من شەرم دای گرتمو بێدەنگ بووم، لەکاتێکدا کە ئیرەییم بەدەردو ئازاری زۆربا دەبرد بەخۆم وت: ئەمەیە پیاوی ڕاستەقینە، پیاوێکی خوێن گەرم، ئێسك پتەو، کە خەم دای دەگرێت فرمێسکی درشتی ڕاستەقینە دەڕژێت، کە شادیش دەبێت نایەوێت شادمانیەکەی لەبێژنگی بیروباوەڕە میتافیزیکیەکان بدات.

سێ چوار ڕۆژێك بەو جۆرە تێپەڕی، زۆربا بێ ئەوەی هەوڵدا بداتو بخواتو بخواتەوە بەردەوام کاری دەکرد، سەرگەرمی چەقاندنی دارمێخەکان بوو، شەوێك پێم وت بوبولینا خانم هێشتا نەخۆشەو پزیشکیش نەهاتۆتە سەری، بێچارەیە وڕێنە دەکاتو هەمیشە ناوی تۆی لەسەر زمانە.

دەستی گرمۆڵە کردو وتی: زۆر باشە.

لەبەرە بەیانی ڕۆژی ئایندەدا چوو بۆ گوندو زوویش گەڕایەوە.

پرسیم: بینیت؟ چۆن بوو؟

وتی: هیچی نیە، دەمرێت.

بەهەنگاوی فراوان بەرەو چیاکە بوەوە.

هەر ئەوشەوە، بێ ئەوەی شێوبکات، داردەستەکەی هەڵگرتو چوە دەرەوە، لێم پرسی: بۆ کوێ دەڕۆیت زۆربا؟ بۆ گوندەکە؟

—نا، دەڕۆم پیاسەیەك دەکەم، زوو دێمەوە

بەهەنگاوی فراوان بەرەو گوندەکە پێی لێ داگرت.

من ماندو بوومو چوومە ناو جێ، دیسان مێشکم کەوتەوە گەڕان بەدنیادا، یادوەریەکان هاتنەوە بەرزەینم، خەمەکان گەڕانەوە، خەیاڵم بەسەر دوورترین بیرۆکەدا فڕیو لەدواییدا دیسان بەسەر زۆرباوە نیشتەوە، لەگەڵ خۆمدا بیرم کردەوە: ((بەڕاست ئەگەر زۆربا لەڕێگادا تووشی بەتووشی مانولاکاسەوە بێت، ئەو دێوە کریتیە، ئەو شێتە ڕق ئەستوورە پەلاماری زۆربا دەدات. دیارە لەماوەی ئەم چەند

رۆژەدا هەر لەماڵەوە ماوەتەوەو خۆی خواردۆتەوە، شەرم دەکات لەناو دێدا دەربکەوێت،بەڵێنی داوە ئەگەر زۆربای دەست بکەوێت ((وەك ماسی ساردین پارچە پارچەی بکات)) دوێنێ شەو، لەنیوەی شەودا یەکێك لەکرێکارەکان بەچەکەوە دیویەتی بەدەوری کوختەکەماندا گەڕاوە، ئەگەر ئەم ئێوارەیە ئەم دوانە ڕێکەوتی یەکدی بکەن خوێن دەرژێت)).

ڕاپەڕیمو لەجێگاکەم هەستام، جلم لەبەرکردو بەپەلە ڕێگای ئاواییم لەبەرگرت. شەو هێورو شێدارو بۆنی شەوبۆی لێ دەهات، دوای کەمێك، لە تاریکیدا زۆربام بینی وەك مرۆیەکی ماندو هێواش هێواش دەڕۆیشت، جار جارێك دەوەستا، تەماشای ئەستێرەکانی دەکردو گوێی دەگرت، پاشان خێراتر دەکەوتەوە ڕێ، من گوێم لەدارەکەی دەستی بوو کەبەر بەردەکان دەکەوت.

لە باخی بێوەژن نزیك کەوتەوە، هەوا بۆنی لیمۆو لاولاوی لێ دەهات، لەوکاتەدا، لەپاڵ دارنارنجەکانی نێو باخەکەوە، دەنگی دڵنەوازی هوزار، وەك خورەی ئاوی شیرین بەرز بوەوە، هوزار لەتاریکیەکەدا دەی خوێندو دەی خوێندەوە، بەجۆرێك کەهەناسەی لەسنگی مرۆڤدا گیردەدا، زۆربایش کە ئەو هەموو کەش‌و هەوا خۆش‌و بێگەردە هەناسەی بەگیرهێنابوو یەکسەر وەستا.

لەناکاوێکدا ئەو قامیشانەی ببوونە پەرژینی باخەکە جووڵان‌و لەگەڵا تیژەکانیانەوە دەنگێك هات کە لەدەنگی دەمی تیژی پۆلا دەچوو.

دەنگێکی ڕقاوی‌و ناخۆش بەرزبوەوە:

–هێی، کابرا، پیرەمێردی خەڵەفاو، ئاخری هاتیتە بەردەستم.

من لەجێگاکەمدا وشك بووم، دەنگەکەم ناسی.

زۆربا هەنگاوێك چوە پێشەوە، دارەکەی دەستی بەرزکردەوەو پاشان وەستا، من لەبەر ڕووناکی ئەستێرەکاندا هەموو جم‌و جووڵەکەیم دەبینی.

گەنجێکی زەلام بەبازێك لەناو قامیشەکانەوە هاتە دەرەوە، زۆربا ملی درێژ کردو هاواری لێ کرد: تۆ کێیت؟

–من، مانولاکاسم.

–ڕێگای خۆت بگرەو بڕۆ.

–تۆ ئابڕوی منت بردوە، زۆربا.

-من ئابڕوی تۆم نەبردوە، مانولاکاس، پێم وتیت بڕۆ بەپەی کاری خۆتەوە. تۆ کوڕێکی بەتوانایت، بەڵام بەخت یاری نەکردیت، بەخت کوێرە، بۆ تۆ ئەمە نازانیت؟

مانولاکاس (کە من گوێم لەدانە جیرەی بوو) وتی:

-بەخت یان بێ بەختی، کوێر یان چاوساغ، دەبێت من ئەو پەڵەی خەوشە بشۆمەوە، هەر ئەمشەویش، تۆ چەقۆت پێیە؟

زۆربا وەڵامی دایەوە: نا، من تەنیا ئەم داردەستەم پێیە.

-بڕۆ چەقۆکەت بێنە، من لێرە چاوەڕێتم، دەی بڕۆ دەی.

زۆربا لە جێگاکەی نەجووڵا.

دەنگی گاڵتە پێکردنی مانولاکاس بەرز بووەوە کە وتی:

-دەترسیت؟ پێم وتیت بڕۆ، دەی.

زۆربا کە کەم کەم تووڕەیی سەری لێ دابوو وتی:

-چەقۆم بۆچیە، هاوڕێ؟ چی لە چەقۆ بکەم؟ لەبیرتە لەکڵێسا کە تۆ چەقۆت پێبوو من هیچ، وانیە؟ لەگەڵ ئەوەیشدا وابزانم فریای خۆم کەوتم.

مانولاکاس گوڕاندی:

-ها، هێشتا گاڵتەم پێ دەکەیت؟ تۆ بۆ ئەم کارە کاتێکی خراپت هەڵبژاردوە. چونکە من چەکدارمو تۆ نا، بڕۆ چەقۆکەت بێنە، مەکدۆنی پیس، با دەستو پەنجەیەك پێکەوە گەرم بکەین.

زۆربا لەداخا دەنگی لەرزیو پێی وت:

-تۆ چەقۆکەت فڕێ بدەو منیش دارەکەم، ئەوسا پێکەوە دەستو پەنجەیەك گەرم دەکەین، دەی کریتی پیس.

زۆربا دەستی هەڵێناو دارەکەی فڕێدا، من لەناو قامیشەکاندا گوێم لەدەنگی داکەوتنی بوو.

دیسان زۆربا هاواری کرد: چەقۆکەت فڕێدە.

من بەهێواشیو لەسەر نووکی پێ نزیك کەوتبوومەوە، لەبەر ڕوناکی ئەستێرەکاندا توانیم بریسکەی چەقۆکە ببینم کە ئەویش کەوتە ناو قامیشەکانەوە.

زۆربا تفی لەناو دەستی خۆی کرد، وەك سەرەتای خۆ ئامادەکردن هەڵبەزەیەکی کردو وتی: یاالله، وەرە پێشێ.

مانولاکاسیش تەکانێکی بەخۆی داو گورەیەکی کرد.

بەڵام پێش ئەوەی دەستیان بەیەکتری بگات من خۆم خستە ناوەڕاستیان‌و بەسەریاندا خوڕیم:

-بوەستن، تۆ، مانولاکاس، وەرە ئێرەوە، تۆیش زۆربا وەرە، شەرم ناکەن؟

دوو نەیارەکە هێدی هێدی لەیەکتر نزیک کەوتنەوە. دەستی ڕاستی هەردوکیانم گرت‌و وتم:

-دەست بدەنە یەکدی، ئێوە هەردوکتان دوو مرۆی چاك‌و ئازان، لەگەڵ یەکتردا ئاشت ببنەوە.

مانولاکاس لەکاتێکدا کە هەوڵی ئەوەی بوو دەستی بکێشێتە دواوە وتی:

-ئەو ئابڕوی منی بردوە...

وتم: مانولاکاسی ئازا، کەس ناتوانێت بەئاسانی ئابڕووی تۆ بەرێت، خەڵکی گوند هەموو دەزانن تۆ کوڕێکی ئازاو دلێریت، ئیتر بیر لەڕووداوەکەی ئەو ڕۆژەی کڵێسا مەکەرەوە، ئەوە ساتە وەختێکی شووم بوو تێپەڕی‌و تەواو بوو، لەلایەکی ترەوە، لەبیرت نەچێت کە زۆربا پیاوێکی ئاوارەی خەڵکی مەکدۆنیایە، لای ئێمەی کریتی زۆر شوورەییە دەست لەڕووی میوانێکدا بەرز بکەینەوە کە هاتبێتە وڵاتەکەمانەوە.. دەی... دەستت بێنە ئەمەیان جوامێریەکی ڕاستەقینەیە، پاشان دەڕۆینە کۆختەکە، جامێك شەراب دەخۆینەوەو مەترێك سوسیسش سووردەکەینەوە تا پەیوەندی‌و هاوڕێیەتیمان کۆکتر بێت، بەڵێ، مانولاکاسی دلێر.

کەمەری مانولاکاسم گرت، کەمێك دوورم خستەوە، چرپاندم بەگوێیدا:

-لەبیرت نەچێت کە ئەوپیرە، جوان نیە بۆ لاوێکی بەهێزی وەك تۆ لەگەڵ ئەودا تێ بکەوێت.

مانولاکاس خاو بوەوەو وتی:

-باشە، لەبەرخاتری تۆ وازی لێ دێنم.

هەنگاوێکی بەرەو لای زۆربا ناو دەستە گەورەو گرانەکەی هێنایە پێشێ، وتی:

ها، هاوڕێ زۆربا، ئەوەی چوو چوو، دەستت بێنە.

زۆربا وتی: تۆ گوێی منت بریندار کرد، خوا لێت خۆش بێت، باشە، ئەوە دەستم.

هەردووکیان ماوەیەکی زۆر دەستی یەکتریان گوشی، هەرتوندتر دەیان گوشی‌و لەیەکدی ڕادەمان، من ترسام نەکا پەلاماری یەك بدەنەوە.

زۆربا وتی: تۆ زۆر توند دەست دەگوشیت، مانولاکاس، دیارە مرۆیەکی بەهێزو توانایت.

-تۆیش هەر وایت، ئەگەر دەتوانیت با لە سەردەست گوشین بەردەوام بین.

هاوارم لێ کردن: بەسە بابڕۆین هاوڕێیەتیەکەمان بەشەراب تێر ئاوبکەین.

مـن لەناوەڕاسـتا بـووم، زۆربـا لای ڕاسـتو مـنو مانولاکـاس لای چەپـەوەو، گەڕاینەوە کوختەکەی کەنار دەریامان.

بۆ گۆڕینـی باسـەکە وتم: ئەمساڵ دەغـڵو دان باش دەبێت.. باران زۆر باریوە، بەڵام هیچ کامێکیان وەڵامیان نەدامەوە، هێشتا قینێکیان هەر تیا مابوو.

هەموو ئومێدێکی ئایندەم بەشەراب بوو، گەیشتینە کۆختەکە، وتم: مانولاکاسی ئازا، خۆش هاتیت بۆ کۆختەکەمان، تۆ، زۆربا، سوسیسەکان سووربکەوەو شەرابێك بێنە.

مانولاکـاس لەبـەردەم کۆختەکـەدا لەسـەر بـەردێك دانیشـت، زۆربـا گوورزەیـەك سیی‌داری هەڵگرت، سوسیسەکانی سوورکردەوەو سێ‌پێك شەرابی تێکرد.

من پەرداخەکەمم بەرز کردەوەو وتم:

-بەخۆشی هەردووکتان، بەخۆشـی تۆ، مانولاکاسی ئازا، بەخۆشـی تـۆ، زۆربـا، پێکەکانتان لێك بدەن.

هەردووکیان پەرداخەکانیان بەرز کردەوەو لێکیان دان، مانولاکاس چەند دڵۆپێك شەرابی ڕژانە سەر زەویەکەو بەدڵنیاییەوە دووجار وتی:

-وەك ئـەم شـەرابە خوێنـم بڕژێـت ئەگـەر هـەرگیز لـەڕووی تـۆدا دەسـت بـەرز بکەمەوە، زۆربا.

زۆربایش چەند دڵۆپێکی ڕژانە سەر زەویەکەو وتی:

-خوێنی منیش وەك ئەم شەرابە بڕژێت ئەگەر ئەو گوێچکەیەم کە تۆ بریندارت کردەوە تا ئێستا لەبیرخۆمم نەبردبێتەوە، مانولاکاس.

-٢٣-

لەسپێدەدا زۆربا هەستا، لەسەر قەرەوێڵەکەی دانیشتو منی هەستاند:

-خەوتوویت، سەرۆك؟

-چی هەیە، زۆربا؟

-خەوم دیوە، خەوێکی سەیر! وابزانم زۆری پێ ناچێت سەفەرێك دەکەین، گوێ بگرەو پێ بکەنە، لێرە، لەبەندەرەکەدا، کەشتیەکی گەورەی بەقەدەرشارێك وەستابوو، شووتی لێدەداو ئامادەی رۆیشتن بوو، منیش بەڕاکردن لە گوندەکەوە دەهاتم کەپێی بگەم، تووتیەکم بەدەستەوەبوو، گەیشتمو سواری کەشتیەکە بووم، بەلام کەشتیەوانەکە هاتو بەسەرما نەڕاندی: ((بلیت! من پڕ مشتێك پارەی کاغەزم لەگیرفانم دەرهێناو وتم: چەند دەکات؟وتی هەزار دراخما، وتم: ئای باوکە! قورسی مەکە، ئەی هەشت سەد دراخما چۆنە؟ وتی: نەخێر، هەزار دراخما بەلام من هەر هەشت سەدم پێیە، وەریگرە یەك دینار کەمتر ناخوات، ئەگینا فەرموو زوو دابەزە)) من رك گرتمیو وتم: ((گوێ بگرە، کەشتیوان، بۆ خۆت چاکە ئەم هەشت سەد دراخمایەی کەدەت دەمێ وەری بگریت، ئەگینا ڕادەبمو تۆی بێچارە پارەکەت لەکیس دەچێت))

زۆربا قاقا پێکەنیو بەسەرسامیەوە وتی:

-مرۆڤ چ مەکینەیەکی سەیرە! تۆ پڕی دەکەیت لەنانو مەیو ماسیو تور، لەوانە ئاهو پێکەنینو خەون دێتە دەرەوە، کارگەیە، ئیتر، من واهەست دەکەم لەمێشکی ئێمەدا سینەمایەکی دەنگی هەیە وەك ئەم سینەمایانەی کە قسەی تیا دەکەن.

زۆربا لەناکاودا لەسەر قەرەوێڵەکەی هاتە خوارێو بەنیگەرانیەوە وتی:

-بەلام بۆچی تووتی؟ ئەو تووتیەی کە لەگەڵ خۆمدا دەمبرد چ مانایەك دەدات؟ ئای دەترسم کە .....

هێشتا قسەکەی تەواو نەکردبوو کە تەتەرێکی کورتە بالای قەلەوی قژ سوور، وەك شەیتانێکی راستەقینە، بە هەناسە برکێ لەدەرگاکە هاتە ژورێو وتی:

-بۆ خاتری خوا! خانمی داماو هەر هاواریەتی تا پزیشکێکی بێننە سەر، دەڵێت خەریکە بمرێتو مەرگی ئەویش ویژدانتان دەهێنێتە ژارو ژەنگ.

هەستم بەشەرمەزاری كرد، ئەو تەنگو چەڵەمەیەی بەهۆی بێوەژنەوە تووشمان هات ئێمەی بەیەكجاری لەو هاوڕێ كۆنەمان دابڕی.

تەتەری قژ سوور كە خۆش قسە بوو دیسان وتی:

-ئەو خانمە هەژارە ئازار دەكێشێت، كۆكەیەك دەیگرێت میوانخانەكە دەخاتە لەرزین، بەڵێ، بەڵێ، وەك مقاوی ولاخ. ئوحوا ئوحوا هەموو گوندی هەژاندوە.

من هاوارم لێ كرد: پێ مەكەنە، بێدەنگبە.

پارچە كاغەزێكم هەڵگرت‌و شتێكم نووسی.

وتم: بەڕاكردن ئەم نامەیە بگەیەنەرە پزیشك، تا بەچاوی خۆیشت نەیبینیت سواری ماینەكەی بوەو كەوتۆتە ڕێ نەگەڕێیتەوە. تێ گەیشتیت؟ دەی ڕاكە..

تەتەرەكە نامەكەی وەرگرت، ئایە بەرپشتێنەكەی‌و لەچاو ون بوو.

زۆربا هەستابوو، بەپەلەو بێ ئەوەی قسەیەك بكات جلی لەبەر كرد.

پێم وت: كەمێك ڕابوەستە، منیش لەگەڵتا دێم.

وتی: پەلەمەو... كەوتە ڕێ.

دوای كەمەكێك منیش بەرەو گوندەكە كەوتمە ڕێ، باخی بێوەژن بۆنی خۆشی لێ دەهات‌و چۆڵ بوو، میمیتۆ، كزو مۆن وەك سەگی لێ دراو لەبەردەرگاكە دانیشتبوو، لەڕو لاوان، چاوبەقووڵاچوو سوورداگەڕاو، ئاوڕی دایەوە، منی بینی‌و بەردێكی هەڵگرت.

من خەمبارانە تەماشای باخەكەم كردو لێم پرسی:

-لێرە چی دەكەیت، میمیتۆ ؟

یادوەری دووباسكی گەرمو بەتین لەخۆی گرتم ... بۆنی گوڵی لیمۆو ڕۆنی درەختی غار لەهەوادا شەپۆلی دەدا، لەتاریك‌و ڕونی ئێوارەدا، دووچاوی جوان‌و ڕەشی بێوەژنم دەبینی كە گڕی ئارەزوو دەیسوتاندن‌و، ددانە سپی‌یەكانی كە بەگەڵا گوێز ساوی بوونی دەبریسكانەوە.

میمیتۆ ورتە ورتێكی كردو وتی:

-بۆ دەپرسیت؟ برۆ ، برۆ بەلای كاری خۆتەوە.

-جگەرەت دەوێت؟

-من لەمەودوا جگەرە ناکێشم، ئێوە هەمووتان پیسو بێڤون، هەمووتان ، هەمووتان.

کەوتە هانکە هانکو بێدەنگ بوو، وەك بەدوای وشەیەکدا بگەڕێتو دەستی نەکەوێت.

-هەمووتان رسواو بەدبەختو درۆزنو مرۆڤ کوژن...

وەك لەکۆتاییدا ئەو وشەیەی دۆزیبێتەوە کە بەدڵیەتیو ئاسودەی دەکات دەستی پێکدادا . بەدەنگی بەرز وتی:

مرۆڤ کوژینە، مرۆڤ کوژینە، مرۆڤ کوژینە...و دەستی بەپێکەنین کرد.

دڵم گیراو بەهەنگاوی گورج دوورکەوتمەوە، لەبەرخۆمەوە وتم:

-هەقتە، میمیتۆ، هەقتە.

پێش ئەوەی بگەمە ناو دێ ئاپۆ ئاناگنوستی پیرم بینی کەبەسەر دار دەستەکەیدا چەمابووەوە، زەردەخەنەیەکی کەوتبوە سەر لێوو بەوردی تەماشای ئەودوو پەپوولە زەردەی دەکرد کە لەناوگژو گیا بەهاریەکەدا دوای یەکتری کەوتبوون. ئێستا کەتەواو پیر بوە ئیتر دڵی لەکێڵگەو ژنو منداڵەکانی بەرداوەو، کاتی ئەوەی هەیە بەخوێن ساردیەوە چاو بەدنیادا بگێڕێت، سێبەری ئێمەی بەسەر زەویەکەوە بینیو سەری بڵند کرد:

بەمنی وت: چی بەم بەیانی زوە گەیاندوتیەتە ئێرە؟

بەڵام وەك ئەوەی هەستی بە دوودڵیو پەشۆکانی من کردبێت، بێ ئەوەی چاوەڕێی وەڵام بێت وتی:

-تازوە کارێك بکەن، کوڕم، من لەوە دڵنیا نیم تا تۆ دەگەیت ئەو مابێت... ئاە ..بێچارەی بەد بەخت.

ئەو قەرەوێڵە گەورەیەی کە ئەو هەموو خزمەتەی کردبوو، کە بە وەفاترین هاوڕێی هورتانس بوو برابوە ناوەڕاستی ژوورێکی بچووکەوەو تەواو پڕی کردبووەوە. بەسەر سەریەوە ڕاوێژکەرە تایبەتیو وەفادارەکەی، تووتیەکە، بەتاجی سەوزو کڵاوی زەردو چاوی بچووكو شەیتانیەوە، ڕاماوو دوودڵو خەمبار داموکابوو، تەماشای

خاوەنەکەی دەکرد کەلەخواریەوە ڕاکشابوو دەینالاند، وەك ئینسان سەری کەمێك بەلایەکدا لار کردبووەوە تا گوێی لەئاهو نالەکەی بێت.

نا، نا. ئەمە ئەو ئاهو نالە پڕ لەخۆشەویستیو ئارەزوانەی جارانی ئەو نیە کە ئەم باشیان دەناسێت، ئەو نازو عیشوەیە نیە کە لە گمەی کۆتر دەچوو، ئەو پێکەنینانەیش نیە کە ختووکە دەمی پێ دەکردنەوە. ئەو دڵۆپە ئارەقە وردو ساردانەی بەسەرو چاوی خانمەکەیدا دەهاتنە خوارێو، قژی وەك پەتك لێ هاتووی کە نەشۆراوو شانە نەکراو بەلاجانگیەوە قرسابوو، کرژیو لوول بوونی سەرتەختی نووستنەکەی، هەموو ئەوانە یەکەمجار بوو تووتی دەی بینیو پێ یان نیگەران دەبوو. ویستی هاوار بکات: کاناڤارۆ، کاناڤارۆ بەلام دەنگ لەگەرووی دەرنەدەهات.

خانمە هەژارەکەی هەر دەینالاند، بە باسکە لاوازو چرچەلۆکەکانی مەلافەکانی بەرز دەکردەوەو لای دەدان، لەوە دا بوو بخنکێت، سەرو چاوی هەڵئاوسابوو، بۆنی ئارەقەی ترشاوو ئەو گۆشتەی لێدەهات کە لەسەرەتای بۆگەن کردندا بوو، پێلاوە کۆنو شڕەکانی لەژێر قەرەوێڵەکەوە هاتبوە دەرێو بەبینینی دڵ بەیەکدا دەهات. پێلاوەکان زیاد لەخاوەنەکەی کاریان لەمرۆڤ دەکرد.

زۆربا کە لە سەرینی نەخۆشەکەدا دانیشتبوو تەماشای جوتە پێلاوەکەی دەکردو نەی دەتوانی چاویان لێ کەلابخات. لێوی هەڵقرچاندبوو تا نەهێڵێت فرمێسکەکانی برژێنە خوارێ، من چوومە ژوورەوەو لەپشت سەریەوە دانیشتم، بەلام ئەو گوێی لەدەنگی پێی من نەبوو.

ژنی بێچارە هێند تەنگە نەفەس بوو لەوەدابوو بخنکێت، کلاوێك کەبەقوماشی سوور گوڵی تیا کرابوو زۆربا دای گرتو کەوتە باوەشێن پێ کردنی نەخۆشەکە، ناشیانە دەستە گەورەکانی بەتوندی ڕادەوەشاند، وەك بیەوێت خەڵوزێکی شێدار گەش بکاتەوە.

نەخۆشەکە چاوە ترس زەدەکانی کردەوەو سەیری ئەملاو ئەو لای خۆی کرد، شوێنەکە هەموو تاریك بوو، هیچ کەسێك، تەنانەت زۆربایشی نەدەبینی کەکلاوە گوڵدارەکەی بەدەستەوە بوو. لەبەرچاویا هەموو شتێکی دەوروبەری تاریكو ترسناك بوون، هەڵمی شین لەسەر زەویەکەوە بەرز دەبوەوەو وێنەکەی دەگۆڕا، یەعنی

بەشێوەی دەمــی داچــەقاو، قــاچی چنگــدار، بــاڵی ڕەشــیان لێ دروســت دەبــوو، نینۆکەکانی لەسەرینەکەی کەفرمێسك و لیك و ئارەقەی لەش پەڵە پەڵەیان کردبوو گیر کردو هاواری کرد :

–من نامەوێت بمرم، نامەوێت.

دووژنـی شین گێڕی ئاوایی کەپێشتر ئاگادار کرابوون و تازە گەیشتبوون هاتنـە ژوورەکەوە، لەسەر زەوی دانیشتن و پاڵیان بەدیوارەکەوە دا.

تووتیەکـە بـەچاوە خڕەکـانی مـۆڕەی کـردو بەرقـەوە لەدووژنەکـەی ڕوانـی، ملـی هێنایـە بـەرەوەو هـاواری کـرد: ((کانـاڤ..)) بـەڵام زۆربـا بەتووڕەییـەوە دەسـتی بـۆ قەفەزەکە درێژ کرد، باڵندەکە کپ بوو.

دیسان ئەو هاواری پڕلە نائومێدیە بەرز بوەوە :

–من نامەوێت بمرم، نامەوێت.

دوولاوی بێ مووی خۆر ئەنگاز لای دەرگاکەوە سەریان هـاوردە ژوورێ، بـەوردی لەنەخۆشەکەیان ڕوانی، بەخۆشیەوە ئاماژەیەکی زیرەکانەیان بۆ یەکتری کـردو لـەچاو ون بوون.

هـەر ڕاستەوخۆ دوای ئەوە، لەحەوشـەکەوە گوێمـان لـەقیرە قـیڕو باڵـە فـڕێ بـوو، یەکێك کەوتبوە گرتنی مریشکەکان.

یەکەمین شین گێڕ دایکە مالاماتنیا[1]. سەری نایە لای هاوڕێکەیەوەو وتی:

–بینیت، پوورە لنیۆ[2] بینیت ؟ ئەم سواڵکەرە برسیانە پەلەی ئەوەیانە زوو سەری مریشکەکان هەڵکەنن و بیان خۆن، هـەرچی خوێڕی و بێ کارەی گونـدە لەحەوشـەکەدا کۆبوونەتەوەو هاکا دەستیان کردە تالان کردن.

ئینجا ڕووی لە قەرەوێڵەی نەخۆشەکە کرد کە لە گیانەڵادا بوو، لەژێر لێوەوە وتی :

–زووکە بمرە، پیرێژن، زووکە بائێمەیش شتێکمان دەست بکەوێت.

میمکە لنیۆ کە چرچی خستبوە دەمە بچووك و بێ ددانەکەیەوە وتی:

---

[1] Malamatenia

[2] Lenio

-ڕاستت دەوێت، دایکە مالاماتنیا، ڕاستت دەوێت، ئەوە ڕاستە کە ئەم منداڵانە دەیکەن. خوالێخۆش بووی دایکم ئامۆژگاری دەکردینو دەیوت: ((ئەگەر دەتەوێت بخۆیت بفرێنە، ئەگەر دەیشت دەوێت هەت بێت بدزە)) چاکتر وایە تا زوە شینەکەمان بگێڕین تا مشتێك برنج، هەندێك شەکر، یان مەسینەیەکمان دەست بکەوێتو گیانی مردوەکە بەدوعای خێر شاد بکەین. ئەم داماوە نەمناڵی هەبوو نەکەسو کار، ئەی کێ مریشكو کەروێشکەکانی بخوات؟ کێ شەرابەکانی بخواتەوە؟ کێ دەبێتە میراتگری ئەو هەموو وردکەو پرتکەو بەکرەو شانەو نوقڵو شیرینیانەی؟ ئای، دایکە مالاماتنیا خوالێم نەگرێت، من بەرلەتۆ دان بەوەدا دەنێم کەزۆرم حەز لێیە چی دڵم دەیەوێت بۆ خۆمی هەڵبگرم.

دایکە مالاماتنیا باسکی هاوڕێکەی گرتو وتی:

-هێور بە، باجی، زۆر پەلە مەکە، منیش سوێندت بۆ دەخۆم هەر وەك تۆ بیر دەکەمەوە؛ بەڵام جارێ لێگەڕێ بایارۆ گیانی دەربچێت.

لەم کاتەدا، نەخۆشە گیان لەسەر لێوەکە زۆر بەزەحمەت دەستی بەژێر سەرینەکەیدا دەگێڕاو دەگەڕا، ئەو کاتەی هەستی بەمەترسیەکە کردبوو لەسندوقە بچوکەکەیدا خاچێکی دەرهێنابوو کە لەئێسکی سپی بریسکەدار دروست کرابوو، هێنابوویە ناوجێگاکەیەوە، ساڵانێك بوو ئەو خاچەی لەنێو کراسی دڕاوو کاڵا کۆنە مەخمەڵیەکانیدا لەناو سندوقەکە لەبیر چوبوو، وەك ئەوەی مەسیح دەرمانێك بێت کەلەکاتی نەخۆشیدا نەبێت نابێت بخورێت. کاتێکیش کە مرۆڤ خۆش دەژیو دەخواتو دەخواتەوەو عیشقبازی دەکات ئەوە بەکەڵکی هیچ نایەت.

هەر بەدەست کوتان خاچەکەی دۆزیەوەو نووساندی بەسنگە ئارەقاویەکەیەوە، لەوکاتەدا کە بەتاسەوە ئەو دوا خۆشەویستی خۆی گرتبوە ئامێز لەبەر خۆیەوە ورتە ورتی بۆ دەکرد:

مەسیحی دلۆڤانم، مەسیحی ئازیزم...

ئەگەر چی وشەکان نیوە فەرەنسیو نیوە یۆنانی بوون، بەڵام لێوان لێو بوون لەخۆشەویستیو دۆستی، بەجۆرێك دەیوتن زمانی گۆی نەدەکردو لە وشەکان تێنەدەگەیشتی.

توتیەکە گوێی لە دەنگی بوو، هەستی کرد ئاهەنگی دەنگەکە گۆڕاوە ، کەوتەوە یادی شەوە خۆشەکانی رابوردوو، بەدەنگی گڕی کەڵەشێرێك کەهاواری خۆر بکات وتی:

—کاناڤارۆ،کاناڤارۆ.

ئەمجارەیان زۆربا جووڵەی نەکرد تاتووتیە کە بێدەنگ بکات، تەماشای ژنەکەی دەکرد چۆن دەگریاو خوای لە خاچ دراوی ماچ دەکرد، لەوکاتەدا ئاسکیو بێگەردیەکی کتو پڕ کەوتە نێو دەمو چاوە سیسەکەیەوە.

دەرگاکرایەوەو ئاناگنوستی پیر کە شەوکڵاوەکەی بەدەستەوە بوولە سەرخۆ هاتە ژوورێ. چوەلای نەخۆشەکەوە، سەری هێنایە خوارێ، کەوتە سەرئەژنۆو وتی:

—ئەیخانمی میهرەبان،لێم ببوورە تاخوایش لە تۆ ببوورێت،لێم ببوورە ئەگەر جارێك وشەیەکی ناخۆشم پێوتبیت، ئاخرخۆ ئێمە قەدیس نین!

بەڵام خانمی میهرەبان ئیدی تەواو بێدەنگ کەوتبوو، نوقمی دنیایەکی ئارامو خامۆش بوو کە دەنگی ئاناگنوستی پیری نەدەبیست، هەموو خەمو ئازارەکانی، دەردو ناخۆشیەکانی پیریی، گاڵتە پێکردنیو قسەی ساردو سڕی ئەوشەوە خەماویانەی کە لەبەر دەرگای خانوە چەپەکەی خۆی دادەنیشتو، وەك هەر ژنێکی ئاسایيو شەریف گۆرەوی گوندیانەی دەچنی نەمابوونو توابوونەوە. ئەو رۆژێك لەرۆژان ژنێکی جوانو شیکی پاریسی بوو، دڵبەرێکی هێند دڵنەواز کەپیاو خۆی لەبەردەمیا نەدەگرتو، لەسەر ئەژنۆی سەمای بەچوار دەوڵەتی گەورە کردبوو، چوار کەشتی گەورە سەری رێزیان بۆ دانەواندبوو.

ڕەنگی دەریا شینێکی لاجیوەردیە، شەپۆلەکان لەکەف چڕیندان، قەلا سەر ئاوکەوتوەکان لەبەندەرەکەدا سەما دەکەن، دەنگی شەکانەوەی ئالا ڕەنگاڵەییەکانی سەر ئەستوندەکان بەرزن، بۆنی کەوی برژاوو ماسی سوورەوە کراو لووت پڕ دەکات، میوە بەستوەکان لەدەفری بلورینی نەخشاودا دەهێننو سەرە دارینەی بوتڵە شەمپانیاکان دەردەپەڕنو لەبن میچی ئاسنی کەشتیە جەنگیەکان دەدەن.

ڕیشی ڕەش، زەرد، خۆڵەمێشیو خورمایی، چوار جۆر عەتر: کۆلۆنیا، وەنەوشە، میسك، عەنبەر، دەرگاکانژاییەکان دادەخرێنو پەردە ئەستوورەکانیان دادەدرێنەوە،

چراکان دادەگیرسێن، هورتانس خانم، چاوانی لێك دەنێت، ئای.. خودایە.. هەموو سەردەمانی خۆشیو بەختەوەری ئەوو هەموو ڕۆژانی ڕەنجو ئازارەکانی تەنیا چرکەساتێك بوونو بەس...

خانم لەسەر ئەم ئەژنۆوە دەکەوێتە سەر ئەویان، دەستی لەقوڵی کراسە ژێر کفتەکانی دەردەهێنێت، پەنجەی دەخاتە ناو ڕیشە پڕو عەتراویەکان، ناویانی لەبیرنەماوە، بەڵام وەك توتیەکەی خۆی تەنیا ناوی کاناڤارۆی لەیادە، چونکە ناوی کاناڤارۆ لەهەموو ناوەکان جوانترەو تەنیا ناوێکیشە کە تووتیەکە دەتوانێت بیڵێت، هەموو ناوەکانی تر بەگرێو گۆڵو ئاڵۆز بوونو لەبیر چووبوونەوە.

هورتانس خانم هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشاو زۆر بەتاسەوە خاچەکەی بەسنگیەوە نووساند، لەو کاتەدا کە خاچەکەی بەمەمکە داکەوتوەکانیدا دەقرساند وڕێنەی دەکردو لەبەر خۆیەوە دەیوت:

–کاناڤارۆ، کاناڤارۆی چکۆڵەم...

پوورە لنیۆ لەبەر خۆیەوە وتی: ئیدی وردە وردە نازانێت چی دەڵێت، دیارە فریشتە پاسەوانەکەی خۆی بینیوەو ترساوەو، با لەچکەکانمان بکەینەوەو بچین بەلایەوە.

دایکە مالاماتنیا وتی: بۆ تۆ لەخوا ناترسیت؟ ئەو هێشتا زیندوە دەتەوێت شینی مەرگی بۆ بگێڕین؟

پوورە لنیۆ لەژێرەوە گوراندی:

–حەو ! دایکە مالاماتنیا تۆ لەبری ئەوەی لەبیری سندوقو جلو بەرگو تفاقی دوکانو مریشكو کەروێشکەکانیا بیت پێم دەڵێیت با جاریٚ گیان بسپێرێت! ئەوەی گرتی بردی.

ئەمەی وتو لەجێگاکەی هەستا، ئەویان بەتووڕەییەوە کەوتە دوای، هەردووکیان لەچکە ڕەشەکانی سەریان کردەوە، قژی سپیو تەنکیان بەرداوەو بەکەناری قەرەوێڵەکەوە چەسپین، یەکەمجار پوورە لنیۆ بەدەنگێکی بەرزی ناخۆش کە لەشی دەهێنایە لەرزین کەوتە لاواندنەوە.

–لی ی ی ی ی!

زۆربا لەسەر جێگاکەی ڕاپەڕی، قژی هەردوو پیرێژنەکەی گرت و بەرەو دوا ڕایکێشان، بەدەنگی بەرز وتی:

—بێدەنگ، پیرە قەلە ڕەشینە، بۆ نابینن هێشتا ژنەکە زیندوە؟ دەی بڕۆن ملتان بشکێنن.

دایکە مالاماتنیا بەدەم بەستنەوەی لەچکەکەی سەریەوە دەنگێکی تووڕەی لێ بەرزبوەوە:

—چاوت لەم پیرەمێردە خەڵەفاوە بێت، ئەم بەڵایە لەکوێوە بۆ گیانی ئێمە پەیا بوو؟ شێت و شێر.

هورتانس خانم، پیرە فریشتەی نەخۆش، گوێی لەو دەنگە ناخۆشە بوو، خەونە شیرینەکانی توانەوەو کەشتی جەنگی کەشتیەوانەکەیشی نوقمی ژێر ئاوبوو، کەباب و شەمپانی و ڕیشە عەتراویەکان ون بوون، جارێکی تر لەسەر قەرەوێڵەی مەرگی بۆن کردوویەوە کەوتە ئەو سەری دنیا، جووڵەیەکی بۆ هەستان کرد، وەک بیەوێت ڕابکات بەڵام کەوتەوە، دیسان بەهێواشی و بەدەنگێکی پڕلە سۆزەوە هاواری کرد:

من نامەوێت بمرم، نامەوێت...

زۆربا خۆی بە سەریا نووشتاندەوە، دەستە گەورە ڕەگاویەکەی خستە سەر ناوچاوی گەرمی و قژی لەسەر ڕووی لادا، چاوی کەلەچاوی باڵندە دەچوون پڕببوون لەفرمێسک، لەسەرخۆ وتی:

—هێور بە، ئازیزەکەم، هێور بە، من لێرەم، زۆرباکەی خۆتم، مەترسە.

لەپڕا خەونەکە، وەک پەروانەیەکی گەورەی دەریا ڕەنگ، دیسان هاتەوە، بەباڵەکانی هەموو سەرتەختی نووستنەکەی داپۆشی، ئەو نەخۆشەی لەگیانەڵای مەرگدابوو دەستە گەورەکەی زۆربای گرت، لەسەرخۆ قۆڵی درێژ کردو خستیە گەردنی زۆرباوە کە سەری بەلایەوە نابوو، ژنە لێوی جووڵا:

—کاناڤارۆکەم، کاناڤارۆی چکۆلانەم...

ئەو خاچەی لەژێر سەرینەکەیدا بوو کەوتە سەرزەوی و شکا، دەنگی پیاوێك لەحەوشەکەوە هات، وتی:

—ها، هاوڕێ، بڕۆ مریشکەکە بخەرە مەنجەڵەکەوە ئاوەکە لەکوڵە.

من لە سوچێكی ژوورەكە دانیشتبوومو تاو تاوە چاوم پڕدەبوون لەفرمێسك. لەگەڵ خۆمدا دەموت: ئیتر ئەمەیە ژیان، شێواو، نەگونجاو، بێمەبەست، سووك، بێبەزەیی: ئەم گوند نشینە كریتیە سەرەتاییانە، دەوری گۆرانی بێژێكی نەگبەتی پیریان داوە كە لەو پەڕی دنیاوە هاتوە، زۆر بەپەرۆشەوە سەیری مردنەكەی دەكەن، وەك ئەوەی مرۆڤێكی چون خۆیان نەبێت. وەك باڵندەیەكی گەورەی ئەفسانەیی، بەپەڕی ڕەنگاڵەییەوە، كەوتبێتە كەناری دوورگەكەیانەوەو باڵی شكابێتو بۆتەماشاكردن لێی كۆبووبێتنەوە، یان تاوسێكی پیر، یان پیرە گوربەیەكی تووكن، یان ورچە ئاویەكی نەخۆش...

زۆربا بەهێمنی باسكی هورتانس خانمی لە دەوری گەردنی خۆی كردەوەو بەرەنگی پەرپویەوە هەستا، بەپشتی دەستی چاوی خۆی سڕیو كەوتەوە تەماشاكردنی نەخۆشەكە، بەڵام شتێكی بۆ دەرنەكەوت، چونكە فرمێسك نەی دەهێشت، جارێكی تر چاوە فرمێسكاویەكانی سڕیو ئەمجارەیان دیتی كە قاچە شلو شاوو ئاوساوەكانی دەجوڵێنێتو بەشێوەیەكی سەیر دەمی چەوتو چێڵ دەكات. یەك دووجار لەرزیو مەلافەكانی سەری كەوتنە سەر زەویەكە، جەستەی نیوەڕوتی نەخۆشەكە كە شەلاڵی ئارەقەو ئاوسابوو، ڕەنگە زەردەكەی بەرەو سەوزی دەچوو دەركەوت، وەك باڵندەیەك سەری بڕن قیژەیەكی توندو كورتی كرد، پاشان چاوە پڕ لەترسەكانی لێك ناو لە جووڵە كەوت.

تووتیەكە بازی دایە بەشی خوارەوەی قەفەزەكەوە، خۆی بەشیشەكانیەوە نووساند، تەماشای ئەو دیمەنەی كرد كە چۆن زۆربا دەستە گەورەكانی ناوەتە سەر خاوەنەكەیو بەخۆشەویستیەكی بێ ئەندازەوە پێڵوەكانی لێك دەنێت.

ژنە شین گێڕەكان بەرەو قەرەوێڵەكە بازرەقەیان بەستو لەبەینی خۆیاندا كەوتنە ورتە ورت:

—دەی زووكەن، بجووڵێن، ژنە تەواو بوو...

لەكاتێكدا كەبەم لاو ئەولادا كەوتنە خۆ ڕاژەندنو بەمست لەسنگی خۆیان دەدا بانگێكی دوورو درێژیان هەڵدا. ئەم خۆ ڕاژەندنە یەك ریتمو بێزار كەرە وردە وردە لەسەر خۆی بردن، خەمە زۆر كۆنەكانیان سەریان هەڵدایەوەو وەك ژەهر ڕژایە گیانیانەوە، پێستی دڵیان ترەكیو سروودی شین گێڕیان دەست پێكرد.

((ئەم جەستە ناسكەی تۆ شایانی ئەوە نیە لەژێر خاكدا بنوێت))

زۆربا چوە حەوشەکەوە، دەیویست بگری، بەڵام لەبەردەم ژنەکاندا شەرمی پێ‌هات، بیرم کەوتەوە کە رۆژێك پێی وتم:

((من شەرمم بەوە نایەت بگریم، بەس لەبەردەم پیاودا، پیاو خۆمانەیە، وانیە؟ گریان لەبەردەم پیاودا عەیب نیە، بەڵام لەبەردەم ژندا هەمیشە دەبێت مرۆڤ خۆگرو ئازابێت، چونکە ئەگەر ئێمەیش بگرین ئەی ئەو نەگبەتانە چی بکەن؟ بێگومان دنیا ئاخر دەبێت)).

لاشەکەیان بەشەراب شت، پیرێژنە مردوو شۆرەکە دەرگای سندوقەکەی کردەوەو پۆشاکێکی پاکی تیا دەرهێنا، کراسەکەی گۆڕیو شووشەیەکی بچووکی کۆلۆنیای بەسەریدا پرژاند، مێشی ناو باخەکانی ئەوناوە لەلاشەکە وروکان، لەکونە لووت‌و دەوری چاوو چێ‌ولۆکانی لالێویدا گەرایان خست.

دنیا بەرەو تاریکی دەچوو، لەخۆرئاواوە ئاسمان گەلێك پاك‌و هێور بوو، پەڵە هەورە سوورەکان، بەکەنارە ئاڵتونیەکانیانەوە، لەسەر خۆ لەرەنگە وەنەوشەییە تێرەکەی ئەو ئێوارەیەدا شەپۆلیان دەدا، بەردەوامیش بەوێنەی جیاواز جیاوازی کەشتی، قوو، گیانداره خەیاڵیەکان کە لەپارچەی ناسك‌و ئاوریشمی ریشەدارن وێنەکان دەگۆڕان. لە نێوان قامیشەکانی حەوشەوە، دەریای بەجۆش‌و خرۆش هاتوو لە دەرەوە دیاربو.

دوو قەلەرەشی قەڵەویلکە، لەسەر دار هەنجیرەکەوە باڵیان گرت‌و بەسەر زەوی بەردرێژکراوی حەوشەکەدا کەوتنە لەنجەولار، زۆربا تووڕە بوو، بەردێکی تێ گرتن‌و راوی‌نان.

لە گۆشەیەکی تری حەوشەکەدا، کۆمەڵێك لەچەکلەکانی ئاودێ بەزمێکی وایان دروست کردبوو ئەوسەری دیارنەبێت: مێزێکی گەورەی چێشتخانەکەیان هاوردبوە دەرەوە، هەموو شوێنێك گەرابوون‌و نان‌و قاپ‌و کەوچك‌و چنگاڵیان دۆزیبوەوە، گۆزەیەك شەرابیان لەژێر زەمینەکەوە هێنابوو، مریشکیان لێ نابوو، بە خۆشی‌و ئیشتیهاوە دەیان خوارد، لەگەڵیشیا، پێکیان لێك دەداو هەڵیان دەدا.

–خوا لێی خۆش بێت، هەرچیەکیشی کردوە، بکەوێتە بەر خێرو بێرەکەی.

–هەموو عاشقەکانی ببنە فریشتەو گیانی بەرەو ئاسمان بەرێکەن.

مانولاکاس وتی: کورینە، تەماشایەکی زۆربای پیرەمێرد بکەن کە بەرد لە قەڵەڕەشەکان دەگرێت، داماوە بوەتە بێوە پیاو، واچاکە بانگی بکەینە لای خۆمان تا جامێك بۆ گیانی پاکی ((مریشکەکەی)) بنۆشێت.

ها! زۆربای ئازا، وەرە، هاوشاری، تۆیش بەشداریمان بکە.

زۆربا سەری وەرچەرخاند، مێزەکەی بینی چی لەسەر دانرابوو، مریشکی ناو مەنجەڵەکان هەڵمیان لێ هەڵدەستا، شەرابی نێو پەرداخەکان دەبریسکانەوەو پیاوانی بەهەیکەلی خۆر ئەنگاز دەستە سەرەکانیان بەسەریانەوە بەستبوو لێوان لێو بوون لەبێ دەربەستی و گەنجیەتی خۆیان.

لەبەرخۆیەوە وتی: ها، زۆربا، ئاگاداری خۆت بە، ئەمە ئەو ڕۆژەیە خۆتیان پیشان بدەیت چ کەسێکیت!

زۆربا لێیان نزیك کەوتەوە، پەرداخێك شەرابی هەڵدا، ئینجا دوەمو سێیەمیشی یەکسەر هەڵداو ڕانە مریشکێکیشی بەسەردا کرد، ئەوان قسەیان لەگەڵدا دەکردو ئەو وەلامی نەدەدانەوە. بەپەلەو هەڵپە تیکەی گەورەی دەگلاندو مژی قووڵی لێ دەداو خامۆش بوو، تەماشای ئەو ژوورەی دەکرد کە هاوڕێ پیرەکەی تیاکەوتبوو، گوێی لەدەنگی شین گێڕەکان گرتبوو کە لەپەنجەرە کراوەکەوە دەهات، تاو تاوە دەنگەکان کپ دەبوون، هاوارێك دەهاتە گوێ، وەك ئەوەی لەگێرمەو کێشەی کردنەوەو داخرانی دەرگای دۆلابو دەنگی پێی قورسو خێرای هاتوچۆی کەسانێك بێت کەلەناو جەرگەی شەڕو شۆڕدابن وابوو.

دیسانەوە، دەنگی شین گێڕەکان لەسەر یەك شێوەی بێزارکەرو گونجاو وەك گیزەگیزی هەنگێك دەستی پێ کردەوە.

شین گێڕەکان لەگەڵ خوێندنەوەی دروودەکاندا بەهەموو کونو قوژبنێکی ژووری مردوەکەدا دەگەڕانو هەڵپەی دۆزینەوەی شتو مەکیان بوو، چەکمەجەیەکی بچووکیان کردەوەو پێنج شەش کەوچکی بچووك، هەندێك شەکر، قوتوویەك قاوەو قوتوویەك شیرینی ڕەحەتەلوقمیان دۆزیەوە. میمکە لنیۆ پەلاماری قوتوە قاوەکەو ڕەحەتەلوقمەکانیداو دایکە مالاماتنیایش شەکرو کەوچکەکانی برد، دوودانە ڕەحەتەلوقمیشی فڕاندو تەپاندنیە ناو دەمیەوە، ئیدی ئەو شیعرانەی دەیوت لەبەینی ئەو هەویری شیرینیەوە بەشێوەیەکی نزمو نادیار دەهاتنە گوێ.

((گۆڕەکەت پڕبێت لە گوڵو سێو لەبەر هەڵبێنەکەتەوە داکەوێتە خوارێ))

دوو پیرێژنی تر چوونە ناوژوورەکەوە، پەلاماری سندووقەکەیاندا، دەستیان تیْ وەرداو چەند دەستەسرێکی بچووك‌و دووسێ خاولی‌و سێ جووت گۆرەوی‌و بەستەیەك گۆرەویان دۆزیەوەو خزاندیانە نێو بەرکیانەوە. ئینجا روویان لە مردووەکە کردو نیشانەی خاچیان کێشا.

دایکە مالاماتنیا کە پیرێژنەکانی بینی دەیانەوێت سندووقەکان تالاّن بکەن رقی هەستا، بەمیمکە لنیۆی وت:

–بەردەوامبە، دایکەکەم، بەردەوامبە، وامنیش دەگەم.

خۆیشی سەری کێشایە ناو سندوقەکەوە.

بەرگی کۆنی ئاوریشم، کراسێکی کۆنی رەنگ باینجانی، دەم پای کۆنی سوور، باوەشێنێکی شکاو، چەترێکی هاوینەی رەنگاو رەنگی زۆر تازە.

لەناو سندووقەکەدا کلاّوێکی سێ گۆشەی کەشتیەوانی تیا بوو، کە زوو پێشکەشیان کردبوو، کە تەنیا دەبوو لەبەردەم ئاوێنەدا لەسەری دەناو غەمگین‌و بەویقار لەئاوێنەکەدا تەماشای خۆی دەکرد.

یەکێك لەدەرگاکە نزیك کەوتەوە، پیرێژنەکان رۆیشتن، پوورە لنیۆ بەقەرەوێلەی مردووەکەوە نووسایەوەو دەستی کردەوە بەسنگ کوتان‌و قیژەو هاوار:

((مێخەکی سووریش لەگەردنتا بێت...))

زۆربا رۆیشتە ژورێ، تەماشایەکی مردووەکەی کرد. هێورو ئارام، زەرد هەڵگەڕاوو مێشی تێ وروکابوو، بەو دەستانەوە کە وەك خاچی لێ کردبوون‌و بەشریتە باریکە مەخمەلیەکەی دەوری ملیەوە درێژ درێژ کەوتبوو.

لەگەڵ خۆیدا بیری کردەوە: ((چنگێك خۆڵ، بەڵێ، چنگێك خۆڵ برسی دەبوو، پێدەکەنی، ماچی دەکرد، چنگێك خۆڵ بوو دەگریا، بەلاّم ئەی ئێستا چی؟ ئاخر کێ ئێمە دێنێتە سەرزەوی‌و کێ دەمانباتەوە؟)) تفی کردو دانیشت.

لەدەرەوە، لەحەوشەکەدا، بۆ سەماکردن لاوەکان کۆبووبوونەوە، فانوریو، چەنگ ژەنە بەهرە مەندەکە، لەدوای هەموویانەوە گەیشت، مێزەگەورەکەو تەنەکەی نەوت‌و تەشت‌و سەبەتەی جل شتنیان لابرد، جێگایان چاك کردو سەما دەستی پێکرد.

ریش سپیەکانی گوندیش دەرکەوتن، ئاپۆ ئاناگنوستی بەداردەستە درێژو چەوت‌و چەوێلەکەی‌و کراسی هەراوی سپیەوە، کوندو مانولیوی قەڵەو و پۆخڵ، مامۆستای قوتابخانە قەڵەمدانێکی گەورەی لەمس دروست کراوی بەپشتێنەکەیەوە

کردبوو، پەرە ئوچێکیشی لەپشت گوێی نابوو، ماقراندونی پیر لەوێ نەبوو، لەبەر ئەوەی لەژێر لێکۆڵینەوەی یاسادا بوو دابوویە کێوو هەڵاتبوو.

ئاپۆ ئاناگنوستی دەستی بڵند کردو وتی:

-منداڵینە، خۆشحاڵم بەبینینی هەمووتانو شادمانیشم بەوەی لەخۆشیا دەتان بینم، بخۆنو بخۆنەوە، خوا خێری داونەتێ، بەلام هاوارمەکەن، چونکە ئەوە نابێت، ئەگینا مردوەکە دەی بیستێت، بەڵێ دەیبیستێت، خۆیشتان دەیزانن.

کوندو مانولیو بۆ روون کردنەوەی مەبەستەکە وتی:

-ئێمە بۆ ئەوە هاتووین شتو مەکەکانی ئەو خانمە مردوە دەست نیشان بکەین، بۆ ئەوەی بیبەشینەوە بەسەر هەژاراندا، ئێوە تێرتان خواردوەو خواردۆتەوەو ئیتر بەسە، هەموو ماڵەکە تالان مەکەن، تەماشای ئەمە بکەن.

ئەمەی وتو گۆپاڵەکەی دەستی بەمەبەستی هەڕەشە کردن لێ راوەشاندن.

لەدوای ئەوسێ ریش سپییەوە، دە دوانزە ژنی قژ بڕو پێ پەتیو کۆنە لەبەر پەیدابوون، هەریەکەیان توورەکەیەکی خاڵی بەبن دەستەوەو زەمیلەیەکی بەکۆڵەوە بوو، هەموو هەنگاوی دزانەیان دەناو بێ ورتە نزیک دەکەوتنەوە. ئاپۆ ئاناگنوستی ئاوڕی دایەوە، کە ئەوانەی بینی تەقیەوە:

-ها!. نارەسەنانە، بۆ دواوە، دەی بۆ دواوە، مانای چی؟ هاتوون بۆ تالان کردن؟ هەمووشتەکان لێرە تۆماردەکرێن، یەکەیەکە، تۆمار دەکرێن، پاشان، بەپێی یاساو عەدالەت بەسەر هەژاراندا دابەش دەکرێت، وتم بڕۆنە دواوە، یاالله دەی.

مامۆستا قەڵەمدانە درێژە لەمس دروست کراوەکەی لەپشتێنەکەی کردەوە، پەرە کاغەزێکی گەورەی والا کردو بەرەو دووکانە بچووکەکە کەوتە ڕێ تا شتەکان تۆمار بکات.

بەڵام لەو کاتەدا دەنگی ژاوە ژاوێکی زۆر هاتە بەرگوێ، وەك بەسەر کارتۆنە ئاسندا بکێشن وابوو، لەوە دەچوو بەکرەکان گلۆر بووبێتنەوەو کوپەکان بەریەك بکەونو بشکێن. لەچێشتخانەکەیشەوە هەراو زەنای تاوەو دەفرو کەوچكو چنگاڵ بەرز بووەوە.

کوندو مانولیوی پیر بەدەم ڕاوەشاندنی گۆپاڵەکەی دەستیەوە بەرەو ئەوێ چوو، بەلام یەخەی کێ بگرێت؟ پیرێژنو پیاوو منداڵ بەپاڵە پەستۆ لەدەرگاکانەوە هاتو چۆیان دەکرد، لەپەنجەرەو سەر دیوارەکانەوە بەرەو دەرەوە فڕکان فڕکانیان بوو، لەهەیوانەکەوە خۆیان فڕێ دەدایە خوارێ، هەرکەسێك هەر شتێکی بەردەست

بکەوتایە لەمەنجەڵو تـاوەو دۆشـەكو کەروێشـكو شـتی تـر دەی بـرد. هـەندێکیان دەرگاو پەنجەرەکانیان هەڵکەندبوو دابویـان بەکۆڵیاندا، تەنانـەت میمیتو پێڵاوەکانی خواڵێ خۆشبووی بەستبوە پەتێکەوەو لەملی خۆی کردبوو: کەدەت بینی وات هەست دەکرد هورتانس خانم سواری قەڵاندۆشکانی بوەو تەنیا پێڵاوەکانی دیارە.

مامۆستاکە تـووڕە بـوو، قەڵەمدانەکـەی کـردەوە بەپشـتێنەکەیدا، پـەڕە کاغـەزە دەسـت لێ نەدراوەکـەی پێچایـەوەو بـێ ئـەوەی وشـەیەکی لـەدەم بێتـە دەرەوە، وەك ئەوەی سووکایەتی پێکرابێت پێی نایە ئەودیو دەرگاکەو چوو بەلای کاری خۆیەوە.

ئاپۆ ئاناگنوستی دامـاو هـەر هـاوار هـاواری بـوو، دەپاڕایـەوەو بـۆ ترسـاندنیان دارەکەی ڕادەوەشاند.

—ئابڕو چوونە، منالّینە، ئابڕوچوونە، مردوەکە گوێی لە دەنگتانە.

میمیتو وتی: بڕۆم قەشە بانگ بکەم؟

کوندو مانولیو بە تورەییەوە وتی:

—کام قەشە، کەرە؟ ئەو ژنە فەرەنسی بوو، چاوت لێ نەبوو چۆن نیشانەی خاچی دەکێشا؟ کافرە بەچوار پەنجە ئەم کارەی دەکرد،[٣] دەی، تابۆنی نەکردوەو گوندەکە بۆگەن نەبوە زوو بڕۆین بەخاکی بسپێرین.

میمیتو نیشانەی خاچی کێشاو وتی: خەریکە جەستەی پڕدەبێت لەکرم، سوێند دەخۆم وایە، تەماشای بکەن.

ئاپۆ ئاناگنوستی سەرە بچووكو نەجیب زادە هەڵکەوتوەکەی ڕاوەشاندو وتی:

—تۆ ئەمەت بەلاوە سەیرە، گەمژە؟ لەڕاستیا لەو ڕۆژەوە کەمرۆڤ لەدایك دەبێت پڕە لە کرم، بەڵام نایان بینین، ئەوکاتە نەبێت کە هەست دەکەن مرۆڤەکە لەوەدایە بۆن بکـات، ئیـدی هـەموویان، سـپی سـپی— وەك کرمـی پـەنیر— لەکونەکانیانـەوە دەسـت بەهاتنە دەرەوە دەکەن.

ئەسـتێرە بەرایيـەکانی ئاسمان دەرکـەوتن، ، هـەر لـە زەنگۆڵـەی زیـوی بچـووك دەچوون کەلە هەوادا هەڵواسرابنو، شەویش بەتەواوی زرنگایەوە.

زۆربا قەفـەزی تووتیەکـەی لەسـەرەوەی تەختـە خەوەکـە هێنایـە خـوارێ، باڵنـدە هـەتیو کـەوتوە ترسـاوەکە لـە سـوچێکی قەفەزەکـەدا کزۆڵـەی کردبـوو، چـاوی کردبـوە چوارو تـەماشای دەکردو لەهیچ تێ نەدەگەیشت، سەری نایە بن باڵیو گرژبوو.

---

[٣] وەك جیاوازی نێوان شیعەو سونی، شیعە لەنوێژ کردندا دەست دەکاتەوەو سونی دەست دەگرێت. و.

کە زۆربا قەفەزەکەی هێنایە خوارێ تووتیەکە خۆی ڕاست کردەوە، ویستی شتێك بڵێت، بەڵام زۆربا دەستی بۆ درێژ کردو لەبەر خۆیەوەو بەدەنگێك کە بیلاوێنێت وتی:

-بێدەنگبە، بێدەنگبە، لەگەڵ مندا وەرە.

زۆربا دانەوی‌و تەماشای مردوەکەی کرد، زۆری تەماشاکرد، قوڕگی پڕببوو، تەکانێکی دایە خۆی کە دانەوێت‌و ماچی بکات، بەڵام خۆی گرت، لەبەرخۆیەوە وتی: بڕۆ، ئامانەتی خوابیت.

قەفەزەکەی هەڵگرت‌و هاتە حەوشەکەوە، ئێمەی بینی‌و هاتە لای منەوە، باسکی گرتم‌و بەهێواشی بەگوێمدا چرپاند: بابڕۆین.

هێمن دەهاتە بەرچاو بەڵام لێوی دەلەرزی، من بۆ دڵدانەوەی وتم:

ڕێگای هەموومانە، بەکینایە وتی: سەرخۆشیەکی چاکە! بابڕۆین.

وتم: جارێ مەڕۆ، ئێستا تەرمەکە هەڵدەگرن، دەبێت چاوەڕێ بین.. تۆ خۆتت بۆ ناگیرێت؟

بەدەنگێکی کزەوە وتی: بۆچی، دەتوانم خۆم بگرم.

قەفەزەکەی لەسەر زەویەکە داناو دەستی وەك خاچ لێ کرد.

ئاپۆ ئاناگنوستی‌و کوندومانولیو بەسەری ڕووتەوە لە ژووری مردوەکە هاتنە دەرێ‌و نیشانەی خاچیان کێشا، لەدوایانەوە چوار کەس لەسەما کەران کە هێشتا گوڵی سوری نیسانیان بە پشت گوێوە بوو، هێشتا خۆش‌و نیوە مەست بوون‌و، هەریەکەیان لایەکی ئەو دەرگایەی گرتبوو کە مردوەکەی لەسەربوو.

لەدوای ئەوانەوە چەنگ ژەنەکە لەگەڵ چەنگەکەی‌و دە دوانزە پیاوی کەم تا زۆر سەرخۆشدا کەهێشتا دەمیان دەجوولا، پێنج شەش ژن کە هەریەکەیان تاوەیەك یان کورسیەکی بەدەستەوە بوو دەهاتن، لەدوای هەمویشیانەوە میمیتو بوو کەپێڵاوە کۆنەکانی خانمی لەمل کرد بوو. بەگاڵتە جارپیەوە هاواری کرد: مرۆڤ کوژان، تاوانباران، مرۆڤ کوژان.

بایەکی گەرم‌و شێدار هەڵی کردبوو، دەریا لەهەڵچووندا بوو. چەنگ ژەنەکە ڕیشەکەی بەسەر سازەکەیدا هێناو دەنگەکەی : تازەو خۆش‌و تەنز ئامێز، لەو شەوە گەرمەدا دەنگی دایەوە.

((تۆ ئەی خۆرەکەی من، بۆ وا زوو ئاوابوویت؟))

زۆربا وتی: ئیتر تەواو ، بابڕۆین...

-٢٤-

بەناو کۆڵانە تەنگەبەرەکانی ناو گوندەکەدا بێدەنگ تێ پەڕین، ماڵەکان بێ چرابوون و بەشەو وەك پەڵەیەکی ڕەش دەردەکەوتن، لەشوێنێکدا سەگێك دەوەڕی و لەجێگایەکی تردا گایەك دەی بۆڕاند، ئاوازی خۆشی چەنگەکە وەك دەنگی ئاوی فوارەیەك کەسەردەکەوێت و دادەکەوێتەوە لەدوورەوە بایەکە دەی هێناو بەگوێی ئێمەیدا دەدا.

من بۆ ئەوەی دیواری بێدەنگیە قورسەکە بشکێنم پرسیم:

-زۆربا، ئەم بایە لەکوێوە هەڵدەکات؟ بای باشوورە؟

بەڵام زۆربا کە لەپێشەوە دەڕۆیشت و قەفەزی تووتیەکەی وەك فانۆس بەدەستەوە بوو وەڵامی نەدایەوە، کەگەیشتمە کوختی سەرکەنار دەریاکە ئاوڕی دایەوەو پرسی:

-برسیتە، سەرۆك؟

-نا، زۆربا، برسیم نیە.

-خەوت نایەت؟

-نا.

-منیش هەروا، وەرە کەمێك لەسەر چەوەکە دابنیشین، دەمەوێت شتێکت لێ بپرسم.

هەردووکمان ماندو بووین و نەمان دەویست بنووین، بەهیچ جۆرێك نەمان دەویست تاڵی و ناخۆشی ئەو ڕۆژەمان لەدەست بچێت، لای ئێمە خەو هەڵاتن بوو لەچرکەساتی پڕ لەمەترسی و شەرممان پێ دەهات بڕۆین بخەوین.

لەکەناری دەریا دانیشتین، زۆربا قەفەزەکەی خستە نێوان هەردوو چۆکی و ماوەیەکی زۆر بێ دەنگبوو، تەنێکی ئەفسانەیی وەك گیاندارێکی چەند چاو، بەکلکێکی لوولەوە، لەپشت چیاکەوە دەرکەوت.

جارجارە ئەستێرەیەکی لێ دەبوەوەو دەکەوتە خوارێ.

زۆربا دزە نیگایەکی بۆ کرد، بەسەرسامیەوە دەمی کرایەوەو سەیری ئاسمانی کرد، وەك یەکەمجاری بێت ئاسمان ببینێت وابوو.

لەبەرخۆیەوە وتی: دەبێت هەواڵی ئەو سەرە چی بێت؟

ماوەیەکی پێچو تابڕیاریدا قسە بکات.

بەدەنگێکی شکۆدارو هەڵچووەوە کە لەو شەوە گەرمەدا دەزرنگایەوە وتی:

-تۆ سەرۆك،، دەتوانیت پێم بڵێیت هەموو ئەم شتانە یانی چی؟ کێ دروستی کردوون‌و بۆ دروستی کردوون؟ بەتایبەتیش (لێرەدا دەنگی زۆربا لەرك و ترسا لەرزینی تێ کەوت) مرۆڤ بۆ دەمرێت؟

من وەك ئەوەی ئاسانترین‌و لەهەمان کاتدا سەرەکی ترین پرسیاریان لێ کردبێتم کە ڕوون کردنەوەی بۆ من کارێکی ئاسان نەبێت بەشەرمەوە وەڵامیم دایەوە: نایزانم، زۆربا.

زۆربا وتی: نایزانیت؟

وەك هەمان ئەو شەوەی کەپێم وت من نازانم سەما بکەم، ئەو ئەوەندەی بەلاوە سەیر بوو کە چاوی بچووك بوەوە، دیسان هەر چاوی وای لێ هاتەوە.

چرکە ساتێك هێور بوو، لەپڕا تەقیەوە:

-ئەی کەواتە ئەم هەموو کتێبە نەعلەتیە چیە کەدەی خوێنیتەوە، بەکەڵکی چی دێن؟ بۆ دەیان خوێنیتەوە؟ ئەگەر کتێب دەربارەی ئەم شتانە هیچ ناڵێت ئەی باسی چی دەکات؟

-باسی ئەو سەرگەردانیەی مرۆڤ دەکات کەناتوانێت وەڵامی ئەم پرسیارەی تۆ بداتەوە، زۆربا.

نا ئومێدانە پێی بەزەویدا کێشاو هاواری لێ هەستا:

-با وەلبن بەو سەرگەردانیەی خۆیانەوە.

لەم هاوارە ناکاوە تووتیەکە هەڵوێستەیەکی کردو، وەك یەکێك داوای هاوکاری بکات بانگی هەڵدا:

-کاناڤارۆ، کاناڤارۆ.

زۆربا مستێکی بە قەفەزەکەیدا کێشاو وتی: تۆ ئیتر بێدەنگ بە.

پاشان ڕووی لەمن کردو وتی:

-من دەمەوێت تۆ پێم بڵێیت ئێمە لەکوێوە دێین‌و بۆ کوێ دەچین؟ تۆ ساڵانێکە تەمەنی خۆت لەم کتێبە سیحراویانەدا سەرف کردوەو دەبێت شیلەی دووسێ هەزار کیلۆ کاغەزت چەشتبێت، باشە، چیت لەمە دەستکەوتوە؟

دەنگی زۆربا ئەوەندەی ئازارو نیگەرانی تیا بوو هەناسەی منی بەگیرهێنا، ئاه، چەندم پێ خۆشبوو بمتوانیایە وەڵامی بدەمەوە.

من بەقووڵی هەستم بەوەکرد کە بەرزترین ترۆپك کەمرۆڤ دەیەوێت پێی بگات نە زانستە نە مەزنی، نە چاکەیەو نە سەرکەوتن، بەڵکوو شتێکی گەورەترە، قارەمانانەترو نائومێد کەرتر، ئەویش: ترسی پیرۆزە.

زۆربا بەدوودڵییەوە پرسی: وەڵام نادەیتەوە؟

ویستم تێی بگەیەنم کەمانای ترسی پیرۆز چییە؟

-بڕوانە، زۆربا، ئێمە وەك کرمی بچووك واین، کرمی زۆر ورد، بەسەر گەڵایەکی بچووکی درەختێکی گەورەوەین، ئەو گەڵا بچوکەو ئەم سەر زەویەی ئێمەیە، گەڵاکانی دی ئەو ئەستێرانەن کە تۆ شەوانە لەکاتی جووڵەیاندا دەیان بینیت، ئێمە بەسەر گەڵا بچوکەکەی خۆمانەوە بەرێدا دەڕۆین، بەوردی لێی دەکۆڵینەوە، بۆنی دەکەین و دەزانین بۆنی خۆشە یان ناخۆشە، دەی چێژین و دەبینین دەخورێت، پیایدا دەکێشین دەبینین دەنگی لێ بەرز دەبێتەوەو وەك هەر بوونەوەرێك هاوار دەکات.

((هەندێك لەو مرۆڤانەی کە لە وانی دی ئازاترن دەگەنە ئەو سەری گەڵاکە، ئێمە لەوێوە، چاومان زەق و گوێمان هەڵخستوە، بەرەو لای بۆشاییەکە دەنوشتێینەوەو دەلەرزین: لەژێر پێماندا هەست بەهەڵدێرێکی سامناك دەکەین، دوور بەدوور دەنگی گەڵاکانی تری ئەم درەختە مەزنە دەبیستین، هەست دەکەین کە ئاوگی ڕوەك لەڕەگی درەختەکەوە سەردەکەوێت و دڵمان دەماسێت. ئێمەیش کە بەهەموو لەش و گیانمانەوە بەسەر هەڵدێرەکەدا چەماوینەتەوەو لەترساندا لەرزمان لێ هاتوە، لەو چرکە ساتە بەدواوە دەست دەکەیت بە ....)

لێرەدا وەستام، ویستم بڵێم: لەو چرکە ساتە بەدواوە شیعر دەست پێدەکات، بەڵام زۆربا تێ نەدەگەیشت، ناچار بێدەنگ بووم.

بەشڵەژاوی دەنگی زۆربا بەرز بوەوەو پرسی:

-باشە، چی دەست پێ دەکات؟ بۆ بێدەنگ بوویت؟

-..مەترسیەکی گەورە دەست پێ دەکات، زۆربا، کۆمەڵێك تووشی سەرەگێژە دەبن و وڕێنە دەکەن، هەندێك دەترسن و هەوڵ ئەدەن وەڵامێکیان دەست بکەوێت کە دڵنیایان بکات، بۆیە دەڵێن: ((خوا)) کۆمەڵێکیش لەوسەری گەڵاکەوە زۆر خۆگرن و دلێرانە تەماشای هەڵدێرەکە دەکەن و دەڵێن: ((پێم باشە))

زۆربا ماوەیەکی زۆر بیری کردەوە، هەوڵی تێگەیشتنی دەدا، پاشان وتی:

—من بەردەوام بیر لە مەرگ دەکەمەوەو لێی ڕادەمێنمو لێی ناترسم، بەم ئاکارەوە هەرگیز ناڵێم: ((پێم باشە)) هەرگیز، نا، من هەرگیز مەرگم لا باش نیەو پێم قبووڵ ناکرێت.

بێدەنگ بوو، بەڵام زوو بێدەنگیەکەی شکاند:

—نا، من لەوانە نیم وەك مەڕ ملم بخەمە بەردەمی مەرگو پێی بڵێم ((وەرە سەرم ببڕە بۆ ئەوەی زوو بڕۆمە بەهەشت))

من بەسەرسامیەوە گوێم لە زۆربا گرتبوو، ئەمە کام حەکیمو دانا بوو دەیویست شاگردەکانی فێربکات هەرشتێك کە فەرمانی یاسایە بەدڵ فراوانیەوە ملی بۆ کەچ بکەنو بەحوکمی زەرورەت ((بەڵێ))ی بۆ بکەنو ئەوەی جەبرە بیگۆڕن بەئیختیارو ئارەزووی ئازاد؟ ڕەنگە ئەمە تاقە ڕێگایەك بێت بۆ ڕزگار بوونی مرۆڤ، ڕێگایەکی سەختە، بەڵام هیچ ڕێگایەکی تر نیە.

ئەی کەواتە یاخی بوون چیە؟ ئایا بزاوتێکی غرور ئامێزو دۆنکیشۆتانەی مرۆڤە بۆ زاڵ بوون بەسەر ئەو بڕیارانەدا کە جەبرین، مل پێکەچ کردنی یاساکانی دەرەوەیە بۆ یاسا ڕۆحیەکانی خودی مرۆڤ، بۆ ڕەت کردنەوەی هەموو ئەو شتانەیە کە هەنو بەدی هێنانی دنیایەکی تازەیە، دنیایەکی پاکیزەترو ئەخلاقیترو چاکتر کە بگونجێت لەگەڵ یاساکانی دڵی خۆیداو جیاواز بێت لەیاسا نامرۆڤایەتیەکانی سروشت؟

زۆربا لێی ڕوانیم، زانی ئیدی قسەیەکم نەماوە لەگەڵیدا بیکەم، لەسەرخۆ قەفەزەکەی هەڵگرت تا تووتیەکە لەخەو هەڵنەسێنێت، لەپشت سەریەوە دایناو لێی ڕاکشا.

وتی: شەوباش، سەرۆك، ئیتر بەسە.

لەباشوورەوە بایەکی گەرمو توند هەڵی کردبوو، لە ئەفریقاوە دەهاتو سەوزەو میوەو سنگە کریتیەکانی پێدەگەیاند، من وام هەست دەکرد ئەم بایە بەسەر تەوێڵو لێوو گەردنی مندا تێ دەپەڕێتو مێشکم وەك میوەیەك دەقەڵەشێو دەماسێت.

نەم دەتوانیو نەم دەویست بخەوم، بیرم لەهیچ نەدەکردەوە، تەنیا هەستم بەوە دەکرد کەلەو شەوە گەرمەداو لە وجودی مندا یەکێك یان شتێك خەریکە پێ دەگات، من بەئاشکرا هەستم بەو ڕووداوە سەر سوڕهێنەرە دەکرد کە من بەردەوام لەگۆڕاندام،

ئەوەی هەمیشە لەتاریکترین و قووڵترین شوێنی ئێمەدا ڕوودەدات وا ئەمجارە بەڕۆژی ڕوناك و لەبەر چاوی خۆمدا ڕوویان دەدا. هەر بەو جۆرەی کە لە کەناری دەریاکەدا دانیشتبووم تەماشای ئەم موجیزەیەم دەکرد.

ئەستێرەکان کزبوون، ئاسمان ڕوون بووەوە، لەسەر ئەم زەویسە ڕوناکە، وەك نەخشەیەك ڕەنگ ڕێژیەکی چاکی بۆ کرابێت، چیاو درەخت و باڵندە ئاویەکان دەرکەوتن:

بەیان لەسپێدەدا بوو:

*

ڕۆژان تێپەڕین، گوڵە گەنمەکان پێگەیشتبوون و سەری پڕیان دانەواندبوو، زیك زیکەکان بەسەردار زەیتونەکانەوە زیکە زیکیان بوو، مێروە بە ورشەو پرشەکان لەبەر تیشکی خۆردا ویزە ویزیان دەکرد، هەڵم لەدەریاکە هەڵدەستا.

هەموو ڕۆژێك، لەبەرە بەیانەوە، زۆربا بێ ئەوەی هیچ بڵێت، دەچوو بۆ کێو. کاری سازدانی تەلەفریکەکە تا دەهات نزیکتر دەبووەوە، دار مێخەکانیان لەشوێنی خۆیاندا داکوتا بوو، سیم ڕاکێشراوو بەکرە بەسترابوو. شەوانە زۆربا شەکەت و ماندو دەگەڕایەوە، ئاگری دەکردەوەو خواردنی دروست دەکردو پێکەوە شێومان دەکرد، هەردووکمان لەبەئاگاهێنانەوەی شەیتانە ترسناکەکەی دەرونمان، وەك عەشق و مەرگ و ترس خۆمان دەپاراست. ئیتر هیچ کاتێك، نەناوی بێوەژنمان دەهێنایە ناوەوە نە هورتانس خانم و نە خوا، هەردووکمان لە دوورەوە، لەبێدەنگیدا، لەدەریا ڕادەماین!

بە هۆی بێدەنگی زۆرباوە، مەسەلە سەرەکیەکان، بەڵام لەهەمان کاتدا بێ هوودەکان لەناوەوەی مندا سەریان هەڵدەدا، دیسان سنگم پڕدەبووەوە لە نیگەرانی، لەخۆمم دەپرسی: ئەم دنیایە چیە، چ مەبەستێکی لەخۆیدا هەڵگرتوەو ئێمە بەم تەمەنە کورتەوە، بەکام ڕێگادا دەتوانین پێی بگەین؟ زۆربا بانگەشەی ئەوەیەتی کە ئامانجی مرۆڤ ئەوەیە بەهۆی مادەوە بەختەوەر بێت، هی تر دەڵێن بەختەوەری بەهۆی ڕۆحەوەیە، ئەم دوانە لە زەمینەیەکی تردا دەبنەوە بەیەك، بەڵام بۆ؟ بە چ مەبەستێك؟ ئەی کە لەش داڕزا شتێك لەوە دەمێنێتەوە کە ئێمە ناوی ڕۆحی لێ دەنێین؟ یان هیچی لێ نامێنێتەوەو، ئەم تینویەتیە بەردەوامەی ئێمە بۆ نەمری لەوەوە سەرچاوەی نەگرتوە کە ئێمە نەمرین، بەڵکوو لەوەوەیە کە لەم تەمەنە کورت و تیژ تێ پەڕەی خۆماندا لە خزمەتی شتێکداین کە نەمریە؟

*

بەیانیەك لەخەو هەستام و دەم و چاوم شت، دەت وت زەوییش لەخەو هەستاوەو خۆی ئارایشت داوە، چونکە لەتەڕو تازەییدا شەوقی دەدایەوەو لەوە دەچوو تازە دروست بوو بێتەوە، بەرەو گوندەکە بەڕێ کەوتم، لەلای چەپمەوە دەریای نیلی ڕەنگ بێ جووڵەو کڕبوو، لای ڕاستمەوە، لەدوورەوە کێڵگەی گەنم وەك لەشکری نێزە زێڕین بالآیان کردبوو، بەلای دار هەنجیری کچی پیرۆزدا کە بەگەڵای سەوز داپۆشراوو وردە هەنجیری گرتبوو تێ پەڕیم، بەپەلەو بێ ئەوەی ئاوڕ بدەمەوە بەلای باخی بێوەژنەکەدا ڕۆیشتم و چوومە نێو گوندەکە، ئێستا میوانخانە بچووك و چۆڵەکە دەرگاو پەنجەرەی پێوە نەمابوو، سەگی بەرەڵا دەچوونە نێو حەوشەکەی و دەگەڕانەوە، هەموو ژوورەکان خاڵی بوون، لە ژوری مردوەکەدا ئیتر نە قەرەوێڵە هەبوو، نەسندوق و نەکورسی، تەنیا لە سوچێکدا تاکێك دەم پای کۆن و دڕاو مابووەوە، گوڵینگەی سوری پێوە بوو، ئەم دەم پا نابووتە هاوڕێیەکی بە وەفابوو کە هێشتا شێوەی پێی خاوەنەکەی لەدەست نەدابوو، تەنانەت لەگیانی مرۆڤ دڵسۆزتر بوو کە هێشتا پێی خۆشەویست و ستەم دیدەی لەیاد نەکردبوو.

شەو درەنگ گەڕامەوە، زۆربا ئاگری کردبوەوەو خەریکی چێشت لێنان بوو، هەر کە بۆ سلاو لێ کردنم سەری بەرز کردەوە تێ گەیشت لەکوێوە دەگەڕێمەوە، بڕۆی هێنایەوە یەك و دوای چەند ڕۆژ بێدەنگی ئەو شەوە گرێی دڵی کردەوەو کەوتە قسە کردن، ئاوازێکی وای دەدایە وتەکانی کە هەق بەوبێت، وتی:

—سەرۆك، ئازارەکان دڵم دەشکێنن و دەیکەنە دووکەرتەوە، بەلام دڵم هێند تیری خواردوەو هەمووی بۆتە زام و کون کون بوە، ئیتر وای لێهاتوە لەخۆیەوە زوو سارێژ دەبێت و شوێنەواری برینەکان نامێنن، سەرتاپای جەستەی من لەسەرمەوە تاپێم جێگە زامەو هەر لەبەر ئەمەیشە ئەوەندە بەرگە دەگرم.

من بە دەنگێك کەخۆم نەمزانی چۆن ئاوا دڵڕەقانە بەسەر دەمما هات وتم:

—زۆربا، تۆ بوبولینای داماوت زۆر زوو لەیاد کرد. ها!

زۆربا پێی ناخۆش بوو، دەنگێکی لێوەهات و زیاتر بڵندی کرد:

—ڕێگای نوێ و بەرنامەی نوێ! تازە من بیر لەوە ناکەمەوە کە دوێنێ چی ڕویداوە، قسەیش لەسەر ئەوە ناکەم سبەی چی ڕوودەدات. لای من تەنیا ئەوشتە مەبەستە کە ئەمڕۆو هەر لەم چرکە ساتەدا ڕوودەدات. بەخۆم دەڵێم: ((زۆربا ئێستا

دەتەوێت چی بکەیت؟- دەمەوێت بنووم -باشە چاك بنوو.- زۆربا ئێستا دەتەوێت چی بکەیت؟- دەمەوێت کاربکەم، -کەواتە باشە کاربکە. -زۆربا ئێستا سەرگەرمی چیت؟ -دەست لە ملانی ژنێکم- بادەست لەملانێیەکی باش بێت، زۆربا ئەوکاتەی سەرگەرمی ئەم کارەیت شتەکانی تر لەبیربکە، چونکە بێجگە لەخۆت و ئەوژنە کەسی تر لەدنیادا نیە، دەی خەریکیبە))

هەر دوای کەمێك وتی:

-کە ئەو لەژیاندا بوو، واتا بوبولینا، ئەوەندەی من- منێك کە ئێستا لەگەڵتا دەدوێم، منی زۆربای پیرو پەك کەوتە- چێژم پێ گەیاندوە هیچ کاناڤارۆیەك ئەوەندەی چێژ نەداوەتێ، دیارە دەپرسیت بۆ؟ چونکە هەموو کاناڤارۆکانی دنیا، لەوکاتەدا کە لەگەڵ ئەودا رایان بواردوە بیریان لای کەشتیە جەنگیەکانیان، لای کریت، لای پاشاکانیان، لای پلەو پایەیان، لای ژنەکانیان بوە. بەلام من هەموو ئەمانەم لەبیر خۆم دەبردەوەو ئەویش، ئەو جندەیە، خۆی زۆرباش ئەمەی دەزانی، تۆیش ئەی زانای گەورەو گران، ئەوە بزانە، کەلای ژن هیچ لەزەتێك لەو لەزەتە گەورەتر نیە، گوێ لەمە بگرە بەڵکوو کەڵکی بۆت هەبێت: ژنی راستەقینە زیاتر لەزەت لەوە وەردەگرێت کە خۆی بەپیاوی دەبەخشێت وەك لەو لەزەتەی کەخۆی لەپیاوی وەردەگرێت.

چەمایەوە تا دار بخاتە ناو ئاگرەکەوەو بێدەنگ بوو.

من تەماشام دەکردو زۆر زۆرم خۆشی پێ دەهات، هەستم دەکرد ئەم دەقیقانە، بەسەر ئەم کەنار دەریا چۆڵ و تەریکەوە، هەرچەندە سادەو ساکارە بەلام زۆر بەنرخەو خاوەنی قوڵترین بەهای مرۆڤایەتیە، شێومان لەشێوی ئەو دەریاوانانە دەچێت کە دادەبەزێنە سەرکەنارە چۆڵ و هۆڵەکان و بەماسی سەدەف و پیازو بیبەر دروستی دەکەن و لەهەموو خۆراکێکی دی بەتام ترەو، بۆ توانای رۆحیی مرۆڤیش چ خواردنێکی تری ناگاتێ. ئێمەیش لێرە، لەم پەڕی دنیایە، لەدوو دەریاوانی کەشتی شکاو دەچووین.

زۆربا دوای بیر کردنەوە وتی: دووبەیانی رۆژی کردنەوەی دەزگای تەلەفریکەکەیە، ئیتر پێم زەوی ناگرێت، لە ئاسماندام و باڵم گرتوە. من هەواییەکەم و بەسەر شانمەوە هەست بەخڕە خڕی بەکرەکان دەکەم.

وتم: زۆربـا، لەبیرتـە لەكافیتریاكـەی بـەندەری ((پـیرە))دا چ چەشـێكت بەقولاپەكەتـەوە كردبـوو چۆنیـش منـی پێوەبـووم؟ وتـت گوایا باشـترین گۆشـتاو لێ دەنێیت‌و ڕێكەوت منیش گۆشتاوم لەهەموو خواردنێكی دی پێ خۆشترە. تۆ چۆن ئەمەت زانیبوو؟

زۆربا بە كەمە بێزاریەكەوە سەری باداو وتی:

-نـازانم، سـەرۆك، هـەر لەخۆیـەوە بـەدڵما هـاتبوو، هـەر بـەو جـۆرەی كـە لـە گۆشـەیەكی كافیتریا كەدا هێورو بەویقار دانیشـتبووین‌و بەسـەر كتێبێكـی بچووكـی بەرگ زێركفتەوە چەمابوویتەوە، نازانم چۆن،

بەڵام لەگەڵ خۆمدا وتم دەبێت تـۆ حـەزت لـە گۆشـتاو بێـت، وتم هـەر لەخۆیـەوە وام بەبیردا هات، ئیتر پێویست بەوە ناكات بەدوای بۆچی‌و لەبەر چیدا بگەڕێین.

بێدەنگ بوو، گوێی ڕاگرت، لەپڕا وتی:

-بێدەنگبە، یەكێك بەرەو ئێرە دێت.

دەنگـی هـەنگاوی گـورج‌و هەناسـە بڕكێـی یـەكێك دەهـات، لەبـەر ڕونـاكی ئاگرەكـە، قەشـەیەك بەبـەرگی دڕاوو سـەری ڕووت‌و ڕیشـی سـوتاوو نیـوە سمێڵێكـەوە، لەبەردەمماندا قوت بوەوە، بۆ نەوتێكی زۆری لێ دەهات:

زۆربا هاواری دەكرد:

-ها: خۆش هاتیت، باوە زەكەریا، ئەوە كێ تۆی بەم حاڵ‌و ڕۆژە گەیاندوە؟

قەشەكە لە سەر زەویەكە، نزیك بەئاگرەكە گرمۆڵە بوو، چەناگەی دەلەرزی.

زۆربا خۆی بەسەریدا لار كردەوەو چاوی لێ داگرت، ڕاهیب وەڵامی دایەوە:

-بەڵێ.

زۆربا بەدەنگی بەرز وتی:

-ئافەرین ڕاهیب، ئیتر لەوە دڵنیابە كە دەچیتە بەهەشت، ئەمـە گومـانی تیانیـە، كـە دەیش چیت تەنەكەیەك نەوتت بەدەستەوەیە.

ڕاهیب نیشانەیەكی خاچی كێشاو وتی: لەسەر خوا.

-چۆن‌و كەی ڕوویدا؟ بۆم بگێڕەوە.

-ئای..! كاناڤارۆی برا، من میكایلی فریشتەم بینی‌و ئەو دەستوری دامێ، گوێ بگرە بۆت بـاس بكـەم. بەتـەنیا لەچێشـتخانە دەرگـا داخراوەكـە دانیشـتبووم‌و خـەریكی

فاسۆلیا پاك كردن بووم، هەموو باوكە رۆحانیەكان سەرگەرمی نوێژی عەسر بوون و دنیا كڕبوو، گوێم لەدەنگی باڵندەكان بوو وام دەزانی فریشتەن، تەواو دڵنیا بووم، هەموو شتێكم ئامادە كردبوو، چاوەڕوانی دەرفەت بووم، تەنەكەیەكم نەوت كڕیبوو، لەژێر مێزی پیرۆزی پەرستگای گۆڕستانەكەدا شاردبوومەوە تا میكایلی فریشتە پیرۆزی بكات.

((بەڵێ، دوێنێ دوای نیوەڕۆ فاسۆلیای سەوزم پاك دەكرد كەبیری بەهەشت لەسەری دام و بەخۆم وت:((ئەی پەروەردگاری من، عیسای مەسیح، كارێك بكە منیش شایانی بەهەشت بم، من ئامادەم لەچێشتخانەی بەهەشتا بۆ هەمیشە سەوزە پاك بكەم)) ئاوا، من بیرم لەوە دەكردەوەو فرمێسك بەچاوما دەهاتە خوارێ، لەپڕا بەسەر سەرمەوە دەنگی باڵ پێكدادانم گوێ لێ بوو، یەكسەر لە مەبەستەكە گەیشتم. من دەلەرزیم و سەرم دانەواند بوو، دەنگێكم هاتە گوێ كە دەیوت: ((زەكەریا، سەرت بەرز بكەرەوە، مەترسە)) بەلام من لەرزێكی وام لێهاتبوو كەلەسەر زەویەكە كەوتم، دەنگەكە دووبارەی كردەوە:((سەرت بەرزبكەرەوە، زەكەریا)) من سەرم بڵند كردو بینیم دەرگا كراوەتەوەو میكایلی فریشتە لەبەر دەرگا وەستاوە، هەر بەو شێوەیەی كەبەسەر دەرگای پەرستگاكەوە وێنەی كرابوو، یەعنی بەباڵی ڕەش و پێلاوی دارین و سوور كڵاو خوودەی ئاڵتونیەوە، بەڵام لە بری شمشێر مەشخەڵێكی داگیرساوی بەدەستەوە بوو، پێی وتم:((سڵاوت لێ بێت، زەكەریا، لەوەڵامدا وتم: من بەندەی خوام، چی دەفەرموویت؟ وتی: ئەم مەشخەڵە هەڵگیرساوە بگرەو دەستی خوات لەگەڵ((دەستم درێژ كردو هەستم بەسوتانی ناو لەپم كرد، بەڵام میكایلی فریشتە ون ببوو. من تەنیا لەپشت دەرگاكەوە، هێڵێكی ئاگرم لەئاسماندا بینی وەك ئەستێرە كشا)).

راهیب ئارەقەی دەم و چاوی سڕی، ڕەنگ بە ڕویەوە نەمابوو، وەك یەكێك لەرزی لێ هاتبێت دانە چۆقەی بوو.

زۆربا وتی: باشە، راهیب، دوای ئەوە؟

—لەوكاتەدا باوكە رۆحانیەكان لەنوێژی عەسر دەگەڕانەوەو دەڕۆیشتنە ژووری نان خواردن، كەبەلای مندا تێ دەپەڕین سەرۆكی دێر، وەك من سەگ بم، لەقەیەكی پێداكێشام، باوكە رۆحانیەكانی دی دایانە قاقای پێكەنین، من هیچم نەوت.

لەدوای هاتنی فریشتە میكایلەوە هەوا بۆنێكی لێ دەهات لەبۆنی گۆگرد دەچوو، بەڵام كەس هەستی پێ نەدەكرد. هەموویان چوونە سەرمێزی نان خواردن، سفرەدارەكە لێی پرسیم:((زەكەریا، بۆ نایەیت نان بخۆیت؟)) هەر وا بێ دەنگو سەنگ بووم.

دمەتیوس، راهیبە بێ موەكە وتی: ((نانی فریشتەكان بۆ ئەو بەسە)) جارێكی تر باوكە رۆحانیەكان دایانەوە پێكەنین، ئینجا من هەستامو بەرەو گۆڕستانەكە بەرێ كەوتم، لەبەرپێی فریشتە میكایلدا لەسەردەم كەوتم، بەدرێژایی چەند سەعاتێك وام هەست دەكرد پێی لەسەر شانمە. كات وەك بروسكە تێ دەپەڕی، هەر ئاوایش سەعاتو سەدە لەبەهەشتا تێدەپەڕن. گەیشتە نیوەی شەو، هەموو شوێنێك هێور بوو، راهیبەكان چووبوون بنوون، من هەستام، نیشانەی خاچم كێشا، پێی فریشتەكەم ماچ كردو وتم: ((ئەوەی تۆ فەرمانت داوە دێتە دی)) تەنەكە نەوتەكەم هەڵگرت، سەرەكەیم كردەوە، هەندێك پەڕۆ كۆنەم لەجلەكانمەوە پێچاو هاتمە دەرێ. شەوێكی ئەنگوستە چاوبوو، مانگ هێشتا هەڵنەهاتبوو، دێرەكە وەك دۆزەخ تاریك بوو، هاتمە حەوشەكەوە، بەپلیكانەكاندا سەر كەوتم، چوومە ژووری سەرۆكی دێرو نەوتم بەدەرودیوارو پەنجەرەیدا كرد، پاشان بەپەلە خۆم گەیاندە ژووری دۆمەتیوس، لەوێوە نەوتم بەژوورو دالانە درێژە لەدار دروست كراوەكەدا كرد، هەرتەواو وەك ئەوەی تۆ پێت وتبووم. پاشان چوومە پەرستگاكەوە، مۆمێكم بەچرای زەیتی مەسیح داگیرساندو ئاگرم لەدێرەكە بەردا))

راهیب هەناسەی گیراو بێدەنگ بوو، چاوی ئاگری لێ دەبووەوە، بەدەم نیشانەی خاچ كێشانەوە قریواندی:

-پەنا بەخوا! پەنا بەخوا، لەچاوتروكانێكدا بڵێسەی ئاگر لەدێرەكەوە زمانەی كێشا، من هاوارم كرد: ئەمە بڵێسەكانی ئاگری دۆزەخەو، هەڵاتم. چەندم توانا هەبوو دامە راكردنو گوێم لەدەنگی زەنگ لێدانو قیژەو هاواری راهیبەكان بوو...

((رۆژبووەوە، خۆم لەدارستانەكەدا شاردبووەوە، دەلەرزیم، خۆر كەوتبوو، گوێم لەراهیبەكان بوو ژێر دەوەنەكانم بۆ دەگەڕان، بەڵام خوا پەڵە هەورێكی بەسەرمدا كێشابوو كە ئەوان منیان نەدەبینی، نزیكی خۆر ئاوا گوێم لەدەنگێك بوو وتی:((بگەرە كەنار دەریاو خۆت رزگار بكە)) من هاوارم كرد: ئەی فریشتە، رابەریم بكە، كەوتمە رێ، خۆیشم نەم دەزانی بۆ كوێ دەچم.

ئەوە هەر میکایلی فریشتە بوو کەجارێك دەبوە هەورە بروسکەو جارێك وەك باڵندەیەکی ڕەشی نێو درەختەکانو یان لەشێوەی توولە ڕێیەکدا کە لە چیاوە بەرەو نشێوی بێتە خوارێ ڕێ نمایی دەکردم. منیش بەبڕواو هەموو هێزمەوە بەدوایدا ڕام دەکرد، وا ئێستا لەسایەی بەخشندەیی ئەوەوەیە کە تۆم دۆزیەوە، ئەی کاناڤارۆی ئازیز، ئیدی ڕزگارم بوو))

زۆربا هیچی نەدەوت، بەلاّم پێکەنینێکی فرە، پڕ لە هەوەسو بێدەنگی هەموو سەروچاوی داگرتبوو، لە دەمیەوە تا گوێچکە پڕ لە موەکانی گرتبوەوە.

شێو ئامادە بوو، زۆربا لەسەر ئاگرەکەی هێنایە خوارێ.

لە ڕاهیبی پرسی: بەڕاست، زەکەریا((نانی فریشتەکان)) مانای چی؟

ڕاهیب نیشانەی خاچی کێشاو وەلاّمی دایەوە: ڕۆح.

-ڕۆح؟ بە وتەیەکی دی یانی با؟ هاوڕێ، بامرۆڤ تێرناکات. وەرە نان بخۆ، سوپی ماسیو هەندێك گۆشت، زۆرت کارکردوە، بۆ ئەوەی هێزت تێ بێتەوە، وەرە دەی نان بخۆ.

ڕاهیب وتی: برسیم نیە.

-زەکەریا برسی نیە، ئەی یوسف؟ یوسفیش برسی نیە؟

ڕاهیب بەدەنگێکی لەسەرخۆ، وەك دەرگا لەسەر نهێنییەکی گەورە بکاتەوە، وتی:

-یوسف، ئەویوسفە نەحلەتیە سوتا، سوپاس بۆ خوا.

زۆربا دایە پێکەنین: سوتاوە؟ چۆن؟ کەی؟ تۆ خۆت بینیت؟

-بەلێ، کاناڤارۆی برام، هەر ئەو کاتەی من مۆمەکەم بەچرای مەسیح داگیرساند ئاگری گرتو سوتا، بەچاوی خۆم دیم کەوەك شریتێکی ڕەش بەپیتی ئاگرەوە لەدەممەوە چوەدەرێ، بڵێسەی مۆمەکەی بەرکەوتو، وەك مار پەپکەی خواردو بوو بەخۆڵەمێش. چ ڕەحمەتێك: وەك ئەوە وایە کەمن ئێستا چووبێتمە بەهەشتەوە.

لەپاڵ ئاگرەکەدا کە لەسەر ئەژنۆ دانیشتبوو هەستا:

-دەڕۆم لە کەناری دەریاکەدا دەنووم، وایان فەرمان پێ کردووم.

چەند هەنگاوێك بەرەو کەناری دەریاکە ڕۆیشتو پاشان لەنێو تاریکیەکەدا ون بوو.

وتم: زۆربا، تۆ لەگیانی ئەو بەرپرسیاریت، ئەگەر ڕاهیبەکان بیدۆزنەوە لەناوی دەبەن.

-نای دۆزنەوە، سەرۆك، نیگەران مەبە، من باش لەم فرتو فێلانە شارەزام. سبەینێ ڕیشی دەتاشم، قاتێك جلکی مرۆڤانەی لەبەر دەکەمو دەینێمە ناوکەشتی،

تۆ گوێی پێ مەدە چونكە ئەوە ناهێنێت، بەڕاست گۆشتاوەكەی باشە؟ بەئیشتیهای تەواوەوە لەم نانی ئادەمیزادە بخۆو خۆت سەغڵەت مەكە.

زۆربا بەئیشتیهای تەواوەوە خواردیو خواردیەوەو سمێڵی پاك كردەوە، ئینجا ئارەزووی قسەكردنی هاتبوو.

وتی: سەرۆك. بینیت كە شەیتانەكەی مردبوو؟ ئێستا ئەو بێچارەیە تەواو خاڵی بۆتەوەو هیچی تیانەماوە، ئێستا ئەویش وەك خەڵكی تری لێ هاتوە.

بۆ چركە ساتێك بیری كردەوەو لەپڕا وتی:

-تۆ لەو بڕوایەدایت، سەرۆك، كە شەیتانەكەی ناوەوەی ئەو هەر ..

وتم:

-بێگومان، بیری سوتاندنی دێرەكە چنگی لەهەناوی گیر كردبوو، كەدێرەكەی سوتاند ئاسودە بوو، هەر ئەو بیرەیش بوو دەیویست گۆشت بخوات، شەراب بخواتەوە، پێ بگاتو ببێت بەكار. خودی زەكەریا نەپێویستی بەگۆشت بوو نە بەشەراب، ئەو بەڕۆژو گرتنو خەڵوەت كێشان پێی دەگەیشت.

زۆربا ئەم وتانەی لەمێشكیا هێناو برد، پاشان وتی:

-ڕاستە، منیش بڕوام وایە تۆڕاست دەكەیت، سەرۆك، من وا هەست دەكەم پێنج شەش شەیتانم تێدایە.

-ئێمە هەموومان شەیتانمان تیایە، زۆربا، مەترسە، چەندە زیاتر بن باشتر، ئەوەندە بەسە كە هەموو ئەو شەیتانانە لەڕێگای جیا جیاوە بەرەو یەك ئامانج بچن.

ئەم قسانە كاریان لە زۆربا كرد، سەرە زلەكەی خستە نێوان هەردوو ئەژنۆیەوەو كەوتە بیركردنەوە.

پاشان سەری بڵند كردو وتی: كام ئامانج؟

-من چوزانم زۆربا! تۆشتی گران لەمن دەپرسیت، چۆنت بۆڕوون بكەمەوە؟

-ئاسانتری بڵێ تاتێت بگەم. من تا ئێستا بەردەوام شەیتانەكانی خۆمم ئازاد كردوە كە هەرچیەكیان پێ خۆشە بیكەنو چ ڕێگایەكیان بەدڵە لەبەری بگرن، هەر لەبەر ئەمەیە كە هەندێك كەس من بەبێ شەرەف دەزانن‌و هەندێكی تر بەشەریف، هەندێك بەشێتم دەزانن‌و هەندێكی تر بە سلێمانی حەكیم. من ئەمانەو زۆرشتی تریشم، وەك زەلاتەیەكی روسی وام كە هەموو شتێكی تیایە، جا ئەگەر دەتوانیت زیاتر بۆم ڕوون بكەرەوە، كام ئامانج؟

-زۆربا، من وادەزانم- ڕەنگە لەمەدا هەڵەیش بم-كە سێ جۆرە مرۆڤ هەن:

یەکەمیان ئەوانەن کە تاقە ئامانجیان ژیانی خۆیانە، یەعنی وەك خۆیان دەڵێن بخۆن و بخۆنەوەو عەشقبازی بکەن و دەوڵەمەند بن و ناوبانگ دەربکەن.

دوەمیان ئەوانەن کە ئامانجیان تەنیا دابین کردنی ژیانی خۆیان نیە، بەڵکوو ژیانی هەموو مرۆڤایەتیان مەبەستە، ئەمانە بڕوایان وایە کە مرۆڤ هەموو یەکێکن و هەوڵ دەدەن بۆ ئەوەی ڕووناکی بخەنە ناو هەموو یانەوە، ئەوەندەی بتوانن هەموو کەسێکیان خۆش بوێت و چاکەیشیان لەگەڵدا بکەن.

دەستەی سێیەمیش ئەوانەن کە دەیانەوێت لەژیانی هەموو ئەم گەردوونەدا هەبن و، دەڵێن ئێمە گشتمان، واتا مرۆڤ و جانەوەرو گیاو ئەستێرەکان یەکێکین و، هەموو لەجەوهەری تاکین کە تووشی شەڕێکی زۆر سامناك هاتووین. کام شەڕ؟ گۆڕینی مادە بەڕۆح.

زۆربا سەری خوراندو وتی:

–سەرۆك، سەری من وشکە، بەئاسانی تێناگەم، خۆزگا دەت توانی هەموو ئەمانەت بە سەما تێ بگەیاندمایە.

من بە نیگەرانیەوە لێوی خۆم گەست، خۆزگا هەموو ئەم بیرانەم بەنائومێدیەوە بە سەما دەردەبڕی، بەڵام بەداخەوە کە شتێکی وام لەدەست نایەت و تەمەنم بەهەدەر چوو.

–یان بەلای کەمەوە دەتتوانی گشت ئەم قسانەم وەك چیرۆکێك پێ بڵێیت. سەرۆك، وەك حسەین ئاغا، حسەین ئاغا پیرە مێردێکی تورکی دراوسێمان بوو، پیاوێکی زۆر پیرو زۆر هەژار بوو، بێ ژن و منداڵ و بەتەنیا دەژیا، جلەکانی کۆن بوون بەڵام لەپاك و تەمیزیدا دەبریسکایەوە. خۆی جلەکانی دەشت و خۆراکی بۆ خۆی دروست دەکردو ژوورەکەی پاك دەکردەوە، شەوانە ئاسایی دەهاتەماڵی ئێمە، لەگەڵ نەنکم و پیرێژنەکانی تردا لەحەوشە دادەنیشت و گۆرەوی دەچنی.

((ئەم حسەین ئاغایە پیاوێکی زۆر خوا پەرست بوو، ڕۆژێك منی خستە سەر ئەژنۆی و وەك بەرەکەتم بداتێ دەستی نایە بان سەرم و وتی: ((ئالکسیس، ڕازێك هەیە دەمەوێت پێت بڵێم، تۆ هێشتا منداڵی و لەوە بچووکتریت شتێك تێ بگەیت، بەڵام کەگەورە بوویت تێ دەگەیت. گوێم لێ بگرە کوڕەکەم، خوای میهرەبان کەسێکە نە لە حەوت تەبەقەی ئاسمان جێی دەبێتەوە نە لە حەوت تەبەقەی زەوی، بەڵام لەدڵی مرۆڤدا جێگای دەبێتەوە، بۆیە، دەستم بە داوێنت، ئالکسیس، هیچ کاتێك دڵی کەس مەشکێنە))

من بێدەنگ گوێم لە قسەکانی زۆربا گرتبوو، لەگەڵ خۆمدا بیرم کردەوە: خۆزگا تەنیا ئەو کاتە زمانی قسەکردنم بپژایە کە بیرە زەینیەکانم بگەیشتنایەتە لووتکەی پێ گەیشتویی، واتا ببوو نایەتە چیرۆك، بەڵام تەنیا شاعیرێکی گەورە دەتوانێت بەو لووتکەیە بگات. یان میللەتێك دوای چەندین سەدەی گەشەکردنو ئارامی.

زۆربا لەجێگاکەی هەستاو وتی:

-دەڕۆم بزانم ئەو ئاگر خەرەوەیەمان چی دەکاتو بۆ ئەوەی سەرمایشی نەبێت پەتویەکی بەسەردا بدەم، مقەستێکیش لەگەڵ خۆمدا دەبەم ئەوەك پێویستم پێی هەبێت.

شتەکانی هەڵگرتو زەردەخەنەیەکی کرد، بەدرێژایی کەنارەکەدا بەڕێ کەوت.

مانگ هەڵاتبوو، روناکیەکی کەمی نەخۆش ئاسای بەسەر زەویدا پەخش دەکرد.

من بەتەنیا لەپاڵ ئاگرە کوژاوەکەدا قسەکانی زۆربام هەڵدەسەنگاند، ئەو قسانەی پڕ بوون لە ماناو بۆنی گەرمی خاکیان لێ دەهات، هەستت دەکرد لە قوڵایی دڵیەوە هاتوونو هێشتا تەوشقە ئینسانیەکەیان تێدایە، هەموو قسەکانی من لەپەڕە کاغەز دروست کرابوون، لەسەرمەوە دەڕژانە خوارێو بەزەحمەت دڵۆپە خوێنێکیان بەرکەوتبوو، خۆ ئەگەر نرخو بەهایەکیشیان هەبێت ئەوە هەرهی ئەو دڵۆپە خوێنەیەو بەس.

لەسەردەم کەوتبوومو خۆڵەمێشە گەرمەکەم تێك دەدا، لەناکاوێکدا زۆربا گەڕایەوە، دەستی کەوتبوە ئەملاو ئەولایو ڕەنگی پەڕیبوو، وتی:

-سەرۆك، بێ تاقەت مەبە...

ڕاپەڕیمە سەرپێ، وتیەوە

-راهیبەکە مرد.

-مرد؟

بەسەر بەردێکەوە درێژ کەوتبوو، مانگ بەسەریەوە تافەتافی بوو، لەسەر ئەژنۆ دانیشتمو بەمقەستەکە کەوتمە هەڵپاچینی ڕیشو پاشماوەی سمێڵەکەی، من هەر دەم بڕیو ئەو هیچ نەدەجووڵا، چونکە گەرمی کارەکە بیبووم سەریشم دایە بەرمقەست، ڕەنگە نیوکیلۆ تووکم لێ کردبێتەوە، لەپڕا بینیم وەك مەڕی بڕاوەی لێ هاتبوو، دامە قاقای پێکەنین، ڕام وەشاندو هاوارم لێ کرد: ((هێی، زەکەریای بەڕێز، هەستە تا موجیزەیەکی حەزرەتی مریەم ببینیت، هەستە، لەعنەتی)) بەڵام نەء، یارۆ ئەسڵەن بۆی نەجووڵا، دیسان ڕام وەشاندەوەو بێسوود بوو، بەخۆم وت:

((پیرەمێردی بێچارە، ناشێ بەڵایەکی بەسەر هاتبێت، جلەکانیم کردەوە، سنگیم ڕووت کردو دەستم لەسەر دڵی نا، بەڵام تریەی لێ برابوو، لەڕاستیا هەردەنگ نەبوو، ماتۆڕەکەی لەکارکەوتبوو.

زۆربا لەگەڵ قسەکردندا تادەهات زیاتر دەکرایەوە، چرکەساتێك لەمەوبەر مەرگ لەزمانی خستبوو، بەڵام زووگەڕایەوە سەرباری خۆی.

—ئێستا چی بکەین سەرۆك؟ من وای بەچاك دەزانم لاشەکەی بسوتێنین، ((ئەو کەسەی بە نەوت خەڵکی دەکوژێت، دەبێت خۆیشی بەنەوت بمرێت)) مەگەر وتەیەکی وا لە ئینجیلدا نیە؟ ئەی تۆ دەزانیت ئەو بەم جلە نەوتاویانەوە باش ئاگردەگرێت، هەروەکو یەهودا لەپێنج شەممەی پیرۆزدا.

بە نارەزاییەوە وتم: چیت پێ باشە بیکە!

زۆربا کەوتە بیرکردنەوەیەکی قووڵەوە، دوایی وتی:

—ناخۆشە، زۆریش ناخۆشە... ئەگەر ئاگری پێوە بنێم جلەکانی وەك مەشخەڵ دەسوتێن، بەڵام نەگبەتە خۆبێجگە لەپێست و ئێسقان هیچی تر نیە، لەبەر ئەوەیش کەزۆر لاوازە زۆری دەوێت ببێتە خۆڵەمێش، داماوە مسقاڵێك چەوریشی نیە تا یارمەتی سووتانەکە بدات.

زۆربا سەری ڕاوەشاندو لەسەر قسەکانی ڕۆیشت:

—تۆ وابیر ناکەیتەوە کە ئەگەر خوا هەبوایە پێش بینی ئەم مەسەلەیەی دەکردو بۆ ئەوەی کارەکەی ئێمە ئاسان بێت ئەوی بەقەڵەوی و غەزو بەزەوە دروست دەکرد؟ تۆ دەڵێی چی؟

—من مەخەرە ناو ئەم کێشەیەوە و خۆت چۆنت بەدڵە وای بکە، بەڵام هەرچی زووتر چاکتر.

—لەهەموو چاکتر ئەوەیە کە لەم نێوانەدا موجیزەیەك ڕوبدات! دەبێت ڕاهیبەکان بڕوا بەوە بهێنن کە خوا خۆی دەوری سەرتاشی دیوەو دوای ئەوەی سەرو ڕیشی پاك پاك تاشیوە لەتۆڵەی سوتاندنی دێرەکەدا کوشتوویەتی.

زۆربا کەوتە سەر هەڵکراندن، وتم:

—وەڵێ ئاخر چ موجیزەیەك؟ کامە موجیزە؟ گیر خواردنەکەت لێرەدایە، زۆربا.

مانگ لەشێوەی هیلالدا، بەرەنگی ئاڵتوونی یان سوورەوە، وەك پارچە ئاسنێکی سوورکراوەی ناو ئاگر لە ئاسۆدا بەرەو ئاوابوون دەچوو.

من ماندو بووم و ویستم بنووم، لەبەرەبەیاندا لەخەو هەستام، زۆربام لای خۆمەوە بینی خەریکی قاوەلێنان بوو، ڕەنگی پەڕیبوو، لەبەر ئەوەیش کە بەدرێژایی

شەو نەنوستبوو چاوی سورو ئاوسا بوو، بەڵام لێوی ئەستووری کە هەر لە سابرێنی دەکرد زەردەیەکی شەیتانانەی لەسەربوو.

—من دوێ شەو نەنووستم سەرۆك، کارم هەبوو.

—چ کارێك، مەلعون؟

—خەریکی موجیزە بووم.

پێکەنی و دەستی خستە سەر لێوی.

—پێت ناڵێم، سبەی رۆژی کردنەوەی دەزگای تەلەفریکەکەیە، ئەو بەرازە خێپشانە بۆ پیرۆزبایی و موبارەکی لێ کردنمان دێنە ئێرە، ئەوسا لەموجیزەی خانمی تۆڵە کەزۆر بەتوانایە ئاگاداردەبن.

قاوەی تێ کردو بەردەوام بوو:

—دەزانیت سەرۆك، رەنگە من بۆ سەرۆکایەتی کردنی دێر چاکبم، لەسەر گرەو دەیکەم، ئەگەر دێرێك بکەمەوە هەموو دێرەکانی تر بە داخستن دەدەمو مشتەریەکانیان بۆ خۆم دەبەم. فرمێسکت دەوێت؟ پارچە ئیسفنجێکی تەڕ دەخەمە پشت پەیکەرەکانەوە، ئەوسا هەموو قەدیسەکانم دەست دەکەنە گریان. دەنگی هەورە بروسکەت دەوێت؟ لەژێر مێزی پیرۆزەوە ئامێرێکی میکانیکی دادەنێم تەرەقە بتەقێنێت. تارمایت دەوێت؟ دووراهیب کەجێگای بڕوا بن شەوانە مەلافە لەخۆیان دەپێچن و بەسەربانی دێرەکەدا دێن و دەچن، هەموو ساڵێکیش بۆ جەژنی مریەمی پاکیزە فەوجێك شەل و کوێرو ئیفلیج کۆدەکەمەوە کە دووبارە دنیا ببیننەوەو لەسەرپێ بوەستن، بەشێوەیەك بتوانن بۆ رێزی ئەو حەزرەتە سەما بکەن.

((بۆ پێدەکەنیت، سەرۆك؟ من مامێکم هەبوو هێسترێکی پیری پەیدا کردبوو کە لەسەرەمەرگدا بوو، هێسترەکە خوێڕی کرابوو تا لە نێو چیادا بمرێت، مامم هێسترەکەی هێناو هەموو بەیانیەك دەیبرد دەی لەوەڕاندو شەو بۆ ماڵەوەی دەهێنایەوە، کە خەڵکی لەرێگاو باندا دەیان بینی هاواریان لێ دەکرد : ((هێی، باوکە هارالامبۆس[1] تۆ دەتەوێت چی لەم هێسترە پیرو مردوە بکەیت)) مامم وەڵامی دەدانەوە: ((ئەمە کارگەی پەین دروست کردنی منە)) بۆ منیش، سەرۆك، دێرکارگەی موجیزەیە.

---

[1] Haralambos

-٢٥-

من تا لەتەمەندا بم سەر لەبەیانی ئەورۆژی یەکی ئایارە لەبیر ناکەم.

دەزگای تەلەفریکەکە تەواو ببوو، مێخو سیمو بەکرەکان لەبەر ڕوناکی خۆری ئەو بەیانیەدا دەبریسکانەوە، قەدی گەورەی دارکاژەکان لە لووتکەی کێوەکەدا لیژنە کرابوونو کرێکارەکان لەو سەرەوە چاوەڕێی ئاماژەیەك بوون تا دارەکان بە تەلەفریکەکەوە ببەستنو بەرەو دەریا لێژیان بکەنەوە.

ئالایەکی گەورەی یۆنانی لەسەر نووکی دار مێخی دەست پێکردنەوە، لەسەرچیاکەوەو، ئالایەکی تر بە نووکی مێخی کۆتاییەوە، لەکەناری دەریاکەدا دەشەکانەوە. زۆربا لەبەردەم کوختەکەدا جلیکانەیەك شەرابی دانابوو، لەپاڵ جلیکانەکەدا کرێکارێك مەڕێکی قەڵەوی کردبوە شیشەوەو دەیبرژاند، بڕیار وابوو میوانەکان دوای کردنەوەو پیرۆزبایی کردنی دەزگاکە، بەخۆشی کارەکەمانەوە جامێك شەراب بخۆنەوە.

زۆربا قەفەزی تووتیەکەیشی هێنابوە خوارێو لەسەر بەردێکی بەرز بەپاڵ مێخی یەکەمەوەی دانابوو.

بەخۆش نوودیەوە تەماشای تووتیەکەی دەکردو لەبەرخۆیەوە دەیوت:

- وادەزانم خاوەنەکەی دەبینم.

مشتێك چوالە کێویلەی لە گیرفانی دەرهێناو خستیە بەردەمی.

زۆربا جلەکانی جەژنی، کراسی سپی دوگمە کراوە، چاکەتی سەوز، پانتۆڵی خۆڵەمێشی، پێڵاوی چەرمی پۆشیبوو. بێجگە لەوەیش، سمێڵە ڕەنگ بوردوەکەیشی بۆیە کردبوو.

وەك هەر سەرۆکێکی گەورە کە لەپێشوازی چەند سەرۆکێکی تردا بێت چو بوو بەپیر پیاو ماقوڵانی گوندەوە کە تازە لەڕێگاوە دەگەیشتن، باسی ئەوەی بۆ دەکردن کە دەزگای تەلەفریکەکە چیەو چ سودێك بەناوچەکە دەگەیەنێت، پێشی دەوتن کە حەزرەتی مریەمی پیرۆز بۆ بەدیهێنانی ئەم پرۆژە مەزنە بە بەخشندەییو زانایی خۆی ڕێ نمایی ئەوی کردوە، دەیوت: ئەمە کارێکی زۆر گرنگە، دەبوایە ئەندازە گیریەکی چاك بکرێت کە ئەمەیان مەسەلەیەکی زانستیە، بەدرێژایی چەند مانگێك مێشکی خۆم گوشیو بەهیچ ئەنجامێك نەگەیشتم، دیارە بۆ بەرهەم هێنانی کاری

گەورە تەنیا بیری مرۆڤ بەس نیە، دەبێت بڕوات بەوە هەبێت كە دەبێت خوا كۆمەكت بكات. لەوكاتەدا بوو كە مریەمی پیرۆز منی لە ناخۆشیدا بینیو دڵی پێم سوتا، فەرمووی: ئەم زۆربا هەژارە مرۆیەكی چاكەو ئەم كارە بۆ بەرژەوەندی گوندەكە دەكات، من یارمەتی دەدەمو ئیتر((موجیزە ڕوویدا))

زۆربا وەستاو سێجار نیشانەی خاچی كێشا...

—بەڵێ، موجیزە ڕویداو. شەوێك لەخەودا ژنێكی ڕەشپۆشم بینی هاتە لام- مریەمی پیرۆزبوو- لەناودەستیدا ڕێگایەكی ئاسنینی هەوایی بچووك هەبوو، لەمە گەورەتر نەبوو، بەمنی وت: ((زۆربا، ئەوە من نەخشەی ئەو دەزگایەم بۆ هێناویت كەلە ئاسمان دروست كراوە، وەرە شوێنەواری ئەم لێژیە بگرەو بەرەكەتی منت لێ بێت)) ئەمەی وتو ونبوو، من لەخەو ڕاپەڕیم. بەرەو ئەو شوێنە ڕام كرد كەتیایدا خەریكی تاقی كردنەوە بووم. دەزانن چیم بینی؟ سیمەكە لەخۆیەوە ئەندازە گیر كرابوو، جەوی تاڵی لێ دەهاتو ئەوەی دەسەلماند كەدەستی پیرۆزی مریەمی پاكیزەی بەركەوتوە.

كوندو مانولیو دەمی كردەوە تا شتێك بپرسێتو لەناكاوا لە لاڕێیەكی بەردەڵانەوە پێنج ڕاهیبی هێستر سوار دەركەوتن، شەشەم ڕاهیبیش كە خاچێكی دارینی گەورەی بەشانەوە بوو لەپێشیانەوە دەڕۆیشتو هاواری دەكرد، چی دەوت؟ ئێمە هێشتا نەمان دەتوانی بەتەواوی تێی بگەین.

دەنگی سرودو درودمان گوێ لێ بوو، ڕاهیبەكان دەستیان لەهەوادا ڕادەوەشاندو نیشانەی خاچیان دەكێشا، كە سمی هێسترەكان لەبەردی دەدا پریشكی لێ دەبووەوە.

ڕاهیبە پیادەكەیان كە ئارەقە لەسەر تاپای لەشی دەچۆڕا گەیشتە نزیكمان، زیاتر خاچەكەی بڵند كردو هاواری كرد:

—هۆ مەسیحیەكان موجیزە! هۆ مەسیحیەكان موجیزە! وا باوكە ڕۆحانیەكان حەزرەتی مریەمی پاكیزەیان هێناوەتە ئێرە، كڕنووش بەرنو بیپەرستن.

لادێیەكان بەپەرۆشەوە، لەپیاوماقوڵەوە تا كرێكار هەموو ڕایان كردو بەدەم نیشانەیخاچ كێشانەوە دەوری ڕاهیبیان دا، من لە لایەكەوە وەستابووم، زۆربا نیگایەكی خێرای كردم، چاوی گڕی لێ دەبووەوە، پێی وتم.

—سەرۆك، تۆیش نزیك بەرەوەو گوێ لەموجیزەی حەزرەتی مریەمی پاكیزە بگرە.

راهیبەکە بەپەلەو هانکە هانکەوە دەستی بەگێڕانەوەی ڕوداوەکە کرد:

-کڕنووش بەرن، ئەی مەسیحیەکان، گوێ بۆ موجیزەی خوایی ڕادێرن، شەیتانی لەعنەتی چوە ناوگیانی زەکەریای نەفرەت لێ کراوەوەو پێرێ دنەیدا کە نەوت بەدێری پیرۆزدا بکات. لەنیوە شەودا چاومان بەبڵێسەی ئاگرکەوت وبەپەلە لەجێگاکانمان هەستاین، بارەگای سەرۆك دێرو ڕاڕەوو چەند ژورێك ئاگریان گرتبوو، کەوتینە زەنگ لێدانو داوای کۆمەکیمان کرد: ((یارمەتیمان بدە ئەی خانمی پیرۆزی تۆڵە))و هەموو کەوتینە ئاو پیاکردنی، لەبەرە بەیاندا، لەسایەی خوادا ئاگرەکە کوژایەوە...

((هەموو چووینە پەرستگاکەوە کەپەیکەری موجیزەی ئەوی تیایە، کەوتینە سەر ئەژنۆو هاوارمان لێ کرد: ((ئەی پاکیزەی پیرۆزی تۆڵە، ڕمەکەت دابێنەرەوەو بیکێشە بەتاوانباردا)) ئینجا هەموومان لەحەوشەکەدا کۆبووینەوەو ئامادە نەبوونی زەکەریای یەهودا[1] سەرنجی ڕاکێشاین.

هاوارمان لێ هەستا: ((ئەمە زەکەریایە ئاگری لەئێمە بەرداوە، بەڵێ، ئەوە))و کەوتینە گەڕان بەدوایدا، ئەو ڕۆژە هەمووی گەڕاین، سووسەمان نەکرد، بەڵام ئەمڕۆ لەبەرەبەیاندا جارێکی تر چووینەوە پەرستگاکە، دەزانن، ئەی برایان، چیمان بینی؟ موجیزەیەکی سەر سووڕهێنەر، زەکەریا لەبەرپێی پەیکەری پیرۆزدا بێ گیان کەوتبوو، دڵۆپێك خوێنی درشتیش بەنووکی ڕمەکەی مریەمی پاکیزەو پیرۆزەوە بوو.

گوندیەکان بەسەر سووڕمانەوە کەوتنە ورتە ورت، وتیان: ئای خودایە، ڕەحممان پێ بکەیت.

ڕاهیبەکە تفەکەی قووت داو کەوتەوە قسەکردن:

-شتێکی لەوە سەرسووڕهێنەر ترمان بینی: کاتێك کە ویستمان لاشەی ئەو مەلعوونە هەڵبگرین واقمان وڕما، مریەمی پاکیزە مووی سەرو ڕیشو سمێڵی ئەوی وەك قەشەیەکی کاسۆلیك بەمقەست بڕیبوو.

[1] مەبەستی یەهودای ئەسخەریوتیە کە یەکێك بوو لەدوانزە هاوڕێکەی عیساو پاشان عیسای دایە دەستەوەو لەخاچ درا. -و-

مـن کـه بـەزۆر توانیـم رێگـا لەپێکەنینەکـەم بگـرم ڕووم بـۆ لای زۆربـا وەرگـێڕاو بەهێواشی بەگوێمدا چرپاند: هەی مەلعون!

بەلام زۆربا چاوی ئەبڵەق بـووی بـەو کارەسـاتە سـەیرە پـڕ کردبـوو لـە جۆشـی ئیمانو بڕیبویـە ڕاهیبەکە، بەپەرۆشـەوە لەپشـت سـەری هەموانـەوە نیشـانەی خـاچی دەکێشـا، گوایـا کارەسـاتەکە سەرسـامی کـردوەو واقـی وڕهێنـاوە. لەبـەر خۆیـەوە دەیوت: تۆ مەزنیت، ئەی خـودای بەتوانا، تۆ مـەزنیت، هـەموو کارەکانیشـت شـایانی ستایشن.

هـەر لەوکاتـەدا ڕاهیبـەکانی تـر گەیشـتنو لەولاخەکانیان دابەزین، باوکە ڕۆحانیـە میواندارەکە پەیکەرەکەی بەدەستەوە بوو، چوە سەر بەردێك، خەلکەکە کەوتنـە پـاڵ پێـوە نـانی یـەکتریو بەرانبـەر پەیکـەری موجـیزەی پـاکیزە کڕنووشـیان بـرد، دۆمەتیوسـی قەڵـەو سینی لەدەسـت گرتبـوو، لـەدواوە خـێری کۆدەکـردەوەو گـولاوی بەسـەرو چـاوی گوندیـەکاندا دەپرژانـد، سـێ ڕاهیبـی تـری لـەدەور بـوون، دەسـتە تووکنـەکانیان بەسـکیانەوە گرتبـوو، ئارەقـەیان دەڕشـتو سـروودی ئاینیـان دەخوێندەوە.

دۆمەتیوسـی قەڵـەو وتـی: ئێمـە دەڕۆیـن بەدێهاتـەکانی کریتـدا دەگـەڕێین، تـا ئیماندارەکان کڕنووش بۆ پەیکەری حەزرەتی مریەم بەرنو چەندیشیان لەتوانادا بێت بماندەنێ. ئێمـە پارەمـان دەوێـت، بـەڵێ، پارەیـەکی زۆر، بـۆ ئـەوەی بتوانـین دێـرە پیرۆزەکە چاك بکەینەوە.

زۆربا لەبەر خۆیەوە بۆڵەیەکی کرد: بـەرازی پیسـانە، ئـەم هەلەیشـیان بۆخۆیـان قۆستەوە.

زۆربا لە سەرۆکی دێر نزیك کەوتەوەو وتی:

-ئـەی خەلیفـەی پـیرۆز، هـەموو شـتێك بـۆ ڕێو ڕەسمەکـە ئامادەیـە، هیـوادارم پاکیزەی پیرۆز کارەکەمان لێ پیرۆز بکات.

خۆر هەندێك سەرکەو تبوو، هەوا کون بڕو دنیا زۆر گەرم بوو، ڕاهیبەکان لەدەوری دارمێخێك کە نووکەکەی ئالای پێوە بوو کۆبووبونەوە. بەقۆڵـە هەراوەکانیان ئارەقەی ناوچاویـان دەسـڕیو بـۆ پیرۆزبـایی کـردن لـە ((دامـەزراندنی پڕۆژەکـە)) دەسـتیان

بەویردو ئەوراد خوێندن کردبوو. ((خودایا، خودایا، بناغەی ئەم دەزگایە لەسەر بەردێکی پتەو ڕابگرە، بەڵکوو باو باران زیانی پێ نەگەیەنێت))

ئاوی پیرۆزیان لە دەفرێکی مس کردو پرژاندیان بەسەر: شتەکان، کەسایەتیەکان، مێخو وایەرو بەکرەکان، منو زۆرباو پاشان بەسەر دێهاتیو کرێکارو دەریایشدا.

دوای ئەوە بەپارێزێکی زۆرەوە، وەك بڵێیت لەگەڵ ژنێکی نەخۆشدا سەروکاریان هەبێت پەیکەرەکەیان بەرزکردەوە، لەپاڵ قەفەزی تووتیەکەدا دایان ناو لەدەوری دانیشتن، لەلایەکی ترەوە، پیاو ماقوڵانی ناوچەکەو زۆربایان لەناوەڕاستا بوو، من لەنزیك کەناری دەریاکەوە بەهێمنی وەستابووم.

تاقی کردنەوەی دەزگاکە دەبوو بەسێ قەدی درەخت کە ڕەمزی سیانەی پیرۆز بوو ئەنجام بدرێت، پاشان داری چوارەمیشیان بۆ زیادکرد کەنیشانەی ڕێزلێنانی ((خانمی تۆڵە)) بوو.

ڕاهیبو گوند نشینەکانو کرێکارەکان نیشانەی خاچیان کێشاو لەبەرخۆیانەوە وتیان:

—بەناوی پیرۆزی— باوكو کوڕو روح القدس[٢]و پاکیزەی پیرۆز—ەوە.

زۆربا چوستێکی کردو گەیشتە مێخی یەکەم، گوریسەکەی ڕاکێشاو ئاڵاکەی هێنایە خوارێ، ئەمە نیشانەیەك بوو کرێکارەکانی سەرلووتکەی کێوەکە چاوەڕێی بوون. هەموو ئامادەبوەکان بەرەو دواوە چوونو چاویان لە لووتکەی چیاکە بڕی.

سەرۆکی دێر بەدەنگی بەرز وتی: بەناوی باوك.

ئەوەی لەو چرکە ساتەدا ڕوویدا هەرگیز باس ناکرێت، چونکە کارەساتێکی بروسکە ئاسابوو، ئامادە بوەکان بە ئەستەم توانیان هەڵبێنو خۆیان ڕزگار بکەن، هەموو دەزگای تەلەفریکەکە کەوتە تەکانو جووڵان، قەدی دارکاژێك کە کرێکارەکان بەسیمی تەلەفریکەکەیانەوە بەستبوو ئەوەندە بەخێراییەکی شەیتانی بەرەو خوار بوەوەو کەوتە پریشك هاویشتن، پارچەی گەورە گەورەی دارەکە بەحەوادا چوو، کە دوای چەند چرکەیەك گەیشتە خوارێ بێجگە لەدارێکی نیوە سوتاو هیچی تری نەمابوەوە.

---

[٢] مەبەست لەسێ کوچکەی پیرۆزە (الاب والابن وروح القدس) -و-

زۆربا نیگایەکی تێ گرتم، هەر لە نیگای سەگێك دەچوو لێی درابێت. راهیب‌و گوند نشینەکان بەپارێزەوە لەدواوە دانیشتن، ولاّخە بەستراوەکان کەوتنە جووتە هاویشتن، دۆمەتیوسی قەڵەو بەهانکەهانك خۆی بەزەویدا کێشاو لەترساندا هاواری کرد:

–خودایە ڕەحمم پێ بکەیت.

زۆربا بۆ دڵنیایی کردن دەستی هەڵبڕی‌و وتی:

–هیچ نیە، یەکەم دار هەروا دەبێت، ئێستا دەزگاکە ڕێك‌و پێك دەبێت، تەماشای بکەن.

ئالاّکەی بەرز کردەوە، جارێکی دی ئاماژەی دانی‌و بەپەلە خۆی بۆ دواوە گەڕایەوە.

سەرۆکی دێر بەدەنگێکی کەمێك لەرزۆکەوە بانگی هەڵدا:

بەناوی کوڕەوە (الابن).

دووەم دار بەرەڵا کرا، دار مێخەکان لەرزین‌و دارەکە خێرایی هاتنی خۆی وەرگرت، وەك بەرازی دەریا بەرزدەبووەوەو ڕاست بەرەو لای ئێمە دەهات، بەلاّم زۆری مەودا نەبڕی کە لە ناوەندی کێوەکەدا بێ سەرو شوێن بوو.

زۆربا کەوتە بۆڵە بۆڵ، پڕ بەدەمی سمێڵی گەست‌و وتی:

–لەعنەت لە شەیتان، ئەم لێژیە نەحلەت لێ کراوە هێشتا باش تەرازو نەبوە.

بەپەلە بەرەو دارمێخەکە چوو، بزاوتێکی ڕکاویانەی کرد، بۆ نیشانەی دەست پێکردنی سێیەم تاقی کردنەوە ئالاّکەی بەرەو خوار ڕاکێشا، ڕاهیبەکان کە لەپشت هێسترەکانەوە خۆیان شاردبوەوە نیشانەی خاچیان کێشا. پیاو ماقوڵان بۆ هەلاّتن لەسەر پێ بوون.

سەرۆکی دێر بەدەم هەڵکردنی داوێنیەوە وتی: ئەمەیش بەناوی (روح القدس)ەوە.

سێیەم درەخت قەدەکەی زۆر گەورە بوو، هێشتا بەتەواوی نەکەوتبوە ڕێ کە دەنگێکی زۆر ترسناکی لێوەهات.

زۆربا بەدەم چۆڵ کردنی شوێنەکەیەوە هاواری کرد.

–خۆتان بدەن بەزەویدا، بەد بەختینە.

راهیبەکان لەسەر زەویەکە بەدەمدا کەوتن‌و گوندیەکان هەڵاتن.

قەدی دارەکە بازرەقەیەکی بەست، کەوتەوە سەر سیمەکە، گورزەیەك پریشکی لێ بوەوەو پێش ئەوەی توانیبێتمان شتێك ببینین چیاو کەنارەکە ڕوناك بوەوە، کەوتە شوێنێکی دوری نێو دەریاکەوەو ئاوو کەفاوێکی زۆری بەرزکردەوە.

دار مێخەکان وا کەوتبوونە لەرزین مرۆڤیان نیگەران دەکرد، زۆریان لار ببوونەوە، هێسترەکان هەوساریان پچڕی‌و بەچوارلادا بڵاو بوونەوە.

زۆربا کە لە خۆیەوە نەی دەزانی چی‌دەکات هاواری کرد:

–هیچ نیە، مەترسن، هیچ نیە، ئێستا بەتەواوی دەزگاکە چاك‌و هاوسەنگ بوەوەی.

جارێکی تر ئاڵاکەی بردەوە سەرەوە، پێ دەچوو نائومێد بێت‌و پەلەی ئەوە بکات زوو کۆتایی بەکارەکە بهێنێت.

سەرۆکی دێر بەدەم ڕاکردنەوە منەمنێکی کردو وتی:

ئێستا بەناوی خانمی تۆڵەمانەوە.

قەدی چوارەمین دار بەرەڵا کرا، دەنگی ((قرچە قرچ)) ێکی ترسێنەر ئەو ناوەی گرت‌و پاشان جارێکی تر دەنگی (قرچە قرچەکە)) هاتەوە، هەموو دار مێخەکان وەك کۆشکێك لەمقەبا دروست کرابێت یەك بەدوای یەکتردا، هەرەسیان هێنا.

کرێکارو گوندی‌و ڕاهیبەکان ڕایان دەکردو بەسەریەکدا دەکەوتن، دەلالانەوەو دەیان وت: خودایا، ڕەحمەمان پێ بکەیت.

تەڵاشە دارێکی گەورە بەر ڕانی دۆمەتیوس کەوت‌و بریندارى کرد، پارچەیەکی تر زۆری نەمابوو چاوی سەرۆکی دێر دەربیەرێنێت، گوندیەکان ون بوون، تەنیا پاکیزەی پیرۆز نەبێت کەلەسەر بەردەکەی خۆی ڕاست وەستابوو. ڕمەکەی بەدەستەوە بوو، بەنیگایەکی ساردی پڕ لە ویقارەوە تەماشای پیاوەکانی دەکرد، لەپاڵیا تووتیە داماوەکە کە پەڕە سپیەکانی ڕەپ وەستابوون، دەلەرزی‌و نیوە گیان ببوو.

ڕاهیبەکان پەیکەرەکەی مریەمی پاکیزەیان هەڵگرت‌و خستیانە بن دەستیان، دۆمەتیوس کەلەتاو زامەکەی دەینالاند لەزەویەکەیان هەستاند، هێسترەکانیان هێنایەوە، سواربوون‌و بۆی دەرچوون.

کرێکارێك کە شیشە گۆشتەکەی هەڵدەگێڕایەوە لەترسا لاشە مەڕەکەی جێ هێشتبوو، ڕای کردبوو، گۆشتەکە لەوەدابوو بسوتێت.

زۆربا کە نیگەرانیەکی سەخت دای گرتبوو هاواری کرد: مەڕەکە خەریکە دەسوتێت و دەبێتە خەڵوز.

بەپەلە گەیشتە سەری و شیشەکەی هەڵگێڕایەوە.

من لەپاڵیا دانیشتم، بێجگە لە من و زۆربا کەس لەکەنار دەریاکەدا نەمابوو.

زۆربا ئاوڕی لێدامەوەو نیگایەکی بێدەنگو پڕ لە دوودڵی کردم. نەی دەزانی ئەم کارەساتە چ کاریگەریەکی لەسەر من داناوەو کۆتاییەکەیشی چۆن دەبێت.

چەقۆیەکی گرتە دەستی، دیسان بەسەرمەڕە برژاوەکەدا نوشتایەوە، پلێکی لە گۆشتەکە کردەوەو نایە دەمی، زوومەڕەکەی لەسەر ئاگرەکە لابرد: شیشەکەی بەمەڕەکەوە پاڵدایە درەختێکەوەو وتی:

–چاك برژاوە، سەرۆك، چاك برژاوە، پلێکت بدەمێ؟

لەوەڵامدا وتم: شەرابو نانیش بێنە، من برسیمە.

بەرزە پێ لەجێگاکەی هەستا، جلیکانەکەی تا نزیك مەڕە برژاوەکە غلۆرکردەوە، باوەشێك نانی سپی و دوولێوانی هێنا.

هەریەکەمان چەقۆیەکمان هەڵگرت، دووپارچەی گەورەمان لە گۆشتەکە بڕی، دوو پارچە نانی گەورەیشمان کردەوەو بەتاسوقەوە کەوتینە خواردن.

–بڕوانە، سەرۆك، چەند خۆشە؟ لەناو دەمدا دەتوێتەوە! ئەم ناوە لەوەڕگای تیانیەو مەڕەکانیان گیای وشك دەخۆن، بۆیە گۆشتیان هێند بەتامە، من بێجگە لە جارێکی دی لەهەموو تەمەنمدا گۆشتی وا بەلەزەتم نەخواردوە. لەبیرمە، سەردەمانێك، لەقژی خۆم، وێنەیەکی کڵێسای سوفیام چنی بوو، وەك نوشتە لەگەڵ خۆمدا هەڵمدەگرت، وابزانم پێشتر ئەمەم بۆ گێڕاویتەوە، چیرۆکێکی کۆنە.

–بیگڕەوە، جارێکی تریشی بگێڕەوە..

–وتم چیرۆکێکی کۆنە، سەرۆك، بیرکردنەوەیەکی سەیری یۆنانی، خەونێکی سەیری مرۆڤێکی شێتە.

–باشە، زۆربا، باسی بکە، من پێم خۆشە.

-بەکورتی، ڕووداوەکە وابوو، ئەو شەوە بولگاریەکان گەمارۆی ئێمە یان دابوو، ئێمە لەهەموو لایەکی چیاکەوە دەمان بینین دەوریان دابووین و ئاگریان کردبووەوە، بۆ ئەوەیش کەبمان ترسێنن دەستیان کردبوە تەپڵ لێدان و وەك گورگ دەیان لووراند، ژمارەیان نزیك بە سێ سەد کەس بوو، ئێمە هەموو بیست و هەشت کەس بووین، بێجگە لە کاپیتان روڤاس[3] ئەگەر مردبێت خوالێی خۆش بێت، ئەو فەرماندەمان و لاوێکی جوان بوو، پێی وتم: ((ها! زۆربا، مەڕەکە لەشیش بدە، وتم : کاپیتان، ئەگەر لەچاڵێکی ژێر زەویدا بیبرژێنین لەزەتی زۆرترە، وتی: چۆنت پێ خۆشە وای بکە. بەڵام دەست و بردکەچونکە برسیمانە)) چاڵێکمان هەڵکەندو هەر بەپێستەکەیەوە مەڕەکەمان تێ خست، چینێك خەڵوزمان لەسەر داناو ئاگرمان کردەوە، نانمان لەتوێشە بەرەکانمان دەرهێناو دەوری ئاگرەکەماندا، کاپیتان روڤاس وتی: ((ڕەنگە ئەمە دوا مەڕی خواردنمان بێت! ئاخۆ کەسمان تیایە بترسێت؟)) هەموو دایانە قاقای پێکەنین و کەس وەڵامی نەدایەوە، هەموو مەتارەکانمان نایە سەرلێو((بەخۆشی تۆ، کاپیتان، دەبێت ئەوان زۆر دەستیان ڕاست بێت تا بمان پێکن))

قومێکمان هەڵداو بوو بەدوو، مەڕمان لەچاڵەکە دەرهێنا، ئای خودا گیان! چۆن برژا بوو، سەرۆك، ئێستایش کەبیرم دێتەوە دەمم پڕدەبێت لە ئاو، لەناو دەمدا دەتوایەوە، هەروەك ڕەحەتەلوقم.

هەموو پەلاماری مەڕەکەماندا، کاپیتان وتی ((بەهەموو تەمەنم گۆشتی وابەتامم نەخواردوە، خوا ئاگادارمان بێت)) ئەو کە هەرگیز نەی خواردبووەوە بەقومێك هەموو لێوانەکەی هەڵدا، پاشان، فەرمانی دەرکرد: ((کوڕینە، گۆرانیەك لەگۆرانی چەتەکێویەکان بڵێین؛ ئەوان بەوسەرەوە وەك گورگ دەلورێنن، با ئێمە وەك مرۆڤ گۆرانی بڵێین، یاالله، گۆرانی دیموسی[4] پیر بڵێین.))

شەرابەکەمان بەپەلە هەڵداو پێکێکی ترمان بەسەردا کرد، ئینجا دەستمان کردە گۆرانی وتن، دەنگمان تادەهات بەرزتر دەبوو، لەدەربەندەکانەوە دەنگی دەدایەوە ((کوڕینە، من چل ساڵی تەواو چەتەی نێو کەژو کێو بووم، سەرم لەم ڕێگایەدا سپی

[3] Capetan Rouvas

[4] Le Vieux Dimos

كـرد...)) ئـەوەندەیش بەشـەوق و زەوق بوویـن لـەوەدا بـوو هـەموو شـتێك بشـكێنین، كاپیتان وتی: بەه ، بەه. چ خۆشیەكە! بەو مەرجەی بەردەوام بێت، باشە، ئالكسیس، تۆ تەماشایەكی پشتی مەڕەكە بكە، بزانە بـەختمان چـی دەڵێـت؟)) بەچـەقۆ پشـتی مەڕەكەم كردەوەو ئاگرم هێنا تاباشتری ببینم، بەدەنگی بەرز وتم: ((نـەگۆڕ دەبینم و نەمردوو، كوڕینە، ئێمە لەم تەنگژەیـە بەسـەلامەت دەردەچین)) فەرماندەكـەمان كـەتازە ژنی هێنابوو وتی: (خوا لەدەمت بژنەوێت، باهیچ نەبێت كوڕێك بخەمەوە، دوای ئەوە، چی دەبێت بابیبێت))

زۆربا پارچەیەكی لەلاتەڕافەی مەڕەكە بۆ خۆی لێ كردەوەو وتی:

—ئەویان باش برژا بوو، خۆ ئەمیان لەو كەمتر نیە.

وتم: زۆربا، مەی تێكە، پێكەكان لێوان لێوبكە باتا دوا چۆڕی بنۆشین.

دوای ئـەوەی پێكـەكانمان لێكدا شـەرابمان هـەڵدا، بەڕاسـتی شـەرابێكی كریتـی بـەتام و جوان ڕەنگـی وەك خوێنـی كەروێشـكی كێـوی وابـوو، وات دەزانـی خوێنـی زەویەو دەینۆشیت، چونكە مرۆڤ وای هەست دەكرد كە بوە بەدێو، دەمار پڕدەبوون لەهێزو دڵیش پڕدەبوو لە چاكە، بەرخ دەبوو بەشێرو، هەموو شتە بچووكەكانی ژیـان لەبیردەكران، چوار چێوە تـەنگ و سنووردارەكان وردو خـاش دەبوون، لەگـەڵ مـرۆڤ و گیانداری خوادا دەبوون بەیەك و لەگەڵ هەموو دنیایشدا یەكیان دەگرت.

وتم: زۆربا، بۆ ئێمـەیش تەماشایەكی پشـتی مەڕەكـە بكـەو بزانـە بـەختمان چـی دەڵێت؟ دەی، بڕوانە.

زۆر بـەوردی چـەقۆی لەپشـتی مەڕەكـە خسـتەكار، تـامی بڕبڕەكـەی دەكـردو لەڕوناكیەكەی نزیك دەخستەوەو لێی ڕادەما.

وتی: هەموو شتەكان باشن، سەرۆك، هـەزار ساڵی تر دەژین و دڵیشمان وەك پۆڵا وایە.

دیسان نوشتایەوەو كەوتە لێكدانەوەی و وتی:

—وای دەبینـم كـە سـەفەرێكمان لەبـەرە، سـەفەرێكی دووردرێـژ، لـەكۆتایی ئـەم سەفەرەدا ماڵێكی گەورە دەبینم، دەرگای زۆری تیایە، ڕەنگە پایتـەختی ولاتێك بێت، سەرۆك، یان دەشێت ئەو دێرەبێت كە من دەبمە دەرگاوانی و وەك پێم وتیت دەست بڕی تیا دەكەم.

—تێکە بابخۆینـەوە، زۆربا، ئـەم پێشـبینیانە وێڵکـە، مـن خـۆم پێـت دەڵێـم ئـەو خانوەی دەرگای زۆری هەیە چیە، ئەوە زەویە بەگۆڕەکانیەوە، زۆربا، ئەوە کۆتـایی سەفەرەکەیە، بەخۆشیت، نارەسەن.

—بەخۆشیت، سەرۆك، دەڵێن بەخت کوێرەو نازانێت بۆ کوێ دەچێت، لەڕێگا بەر خەڵکی دەکەوێتو بەسەر هەر کەسێکدا بکەوێت پێی دەڵێن بەختیار، خوا بەختی وابڕێت، ئێمە نامانەوێت، سەرۆك، وانیە؟

—نا، نامانەوێت، زۆربا، بەخۆشیت.

بەجووتە خواردمانەوەو لە مەڕەکەیش چی مابوەوە ئەویشمان خوارد. دنیامان لا سووکەڵە دەبوو، دەریا پێ دەکەنیو زەوییش وەك سەکۆی کەشتی لە تەکانو هاتو چۆدا بوو، دوونـەوڕەس بەسـەر وردە بـەردەکاندا دەڕۆیشـتو وەك مـرۆڤ لەگـەڵ یەکتردا دەدوان.

من هەستام، هاوارم کرد:

—وەرە زۆربا، وەرە فێری سەمام بکە.

زۆربا ڕاپەڕیو دەمو چاوی گەشایەوە.

—سەما، سەرۆك؟ سەما؟ زۆر چاکە، دەی.

—با دەست پێ بکەین، زۆربا، من ژیانم گۆڕاوە، یاالله.

—لەپێشا سەمای زیمباکیکۆت[5] فێردەکەم، سەمایەکی کێویانەی تایبەت بەشەڕە، ئێمەی بەرگری میللی پێش ئەوەی بچین بۆ شەڕ ئەم سەمایەمان دەکرد.

پێـڵاوو گۆرەوی‌یـە ڕەنـگ باینجانیەکـەی داکـەندو تـەنیا کراسێکی لەبـەرخۆیدا هێشتەوە، لەبەرئەوەی زۆری گەرمابوو ئەویشی داکەند، وتی:

—تەماشای پێم بکە، سەرۆك، باشی تەماشا بکە.

پێیەکی بردە پێشەوە، لەسەرخۆ دای بەزەویدا، پێیەکەی تریشی بردە پێشـەوە، هەردووکیانی بەتوندی تێك ئاڵانو دەنگ لەزەویەوە بەرزبوەوە.

شانی گرتمو وتی:

—دەی کوڕم، بەیەکەوە...

[5] Zeimbekiko

هەردووکمان دەستمان بەسەما کرد، زۆربا زۆر بەجیدیو هێورو میهرەبانیەوە جوولانەوە هەڵەکانی منی ڕاست دەکردەوە، منیش غیرەتم پەیداکردبوو، هەستم دەکرد لەژێر پێ قورسەکانمدا باڵ ڕواوە.

زۆربا کە بۆ ڕاگرتنی ڕیتمی سەماکە چەپڵەی لێدەدا هاواری کرد:

–ئافەرین، کوڕم، ئافەرین، تۆ بۆ خۆت شتێکی سەیریت، ئیدی کاغەزو مەرەکەبدان بۆ دۆزەخ، ماڵ و سامان بۆ دۆزەخ، کانزاو دێر بۆ دۆزەخ، کە تۆ سەمافێربوویتو لەزمانی من گەیشتیت ئیدی چ ماوە بەیەکدی بڵێین!

پێ ڕووتەکانی بەسەر وردە بەردەکاندا کێشاو کەوتە چەپڵە لێدان، هاواری کرد:

–سەرۆك، من زۆرشتم هەیە پێتی بڵێم، لەهەموو تەمەنما کەسم وەك تۆ خۆش نەویستوە، زۆر شت هەیە پێت بڵێم بەڵام زمانم یارمەتیم نادات، بۆیە سەمات بۆ دەکەم، بڕۆ ئەولاوە نەك بەرت بکەوم، بۆ پێشەوە، ها! ها!

زۆربا چوو بە حەواداو دەستوپێی بوون بەباڵ، لەوکاتەدا کە ڕاست، بەرانبەر بەدەریاو ئاسمان، لەسەر زەویەوە بۆ ئاسمان بازرەقەی دەبەست هەر لەفریشتەیەکی یاخی بوو دەچوو، چونکە ئەم سەمای زۆربایە ڕێك بریتیبوو لە زۆرانبازیەکی سەرسەختانە، لەوە دەچوو هاواربکات: ((تۆ، ئەی خوای بە توانا، دەتوانیت چی لەگەڵ مندا بکەیت؟ تۆ ناتوانیت هیچ لەگەڵ مندا بکەیت بێجگە لەوەی کە بمکوژیت، بمکوژە، قیروسیا، من داخی دڵی خۆمم ڕشتوەو ئەوەی دەمویست بیڵێم وتوومە، دەرفەتی سەما کردنیشم بۆ ڕەخساوە و ئیدی چ پێویستیەکم بەتۆ نیە))

کەتەماشای سەماکەی زۆربام دەکرد، بۆ یەکەمین جار تێ گەیشتم کە هەوڵو خەباتی خەونەکانی مرۆڤ بۆ ئەوەی بەسەر بارە قورسەکاندا زاڵ بن چ مانایەکی هەیە، ئافەرینم لە خۆگری‌و شادیو کیبریای کرد، پێی زۆربا بەو تینو تاوو شارەزاییەوە مێژوویەکی شەیتانانەی ئادەمیزادی بەسەر بەردەکانەوە دەنووسی.

کەمێك وەستاو تەماشایەکی دەزگای هەرەس هێناوی تەلەفریکەکەی کرد. خۆر بەرەو ئاوابوون دەچوو، سێبەرەکان درێژ دەبوونەوە، وەك لەپڕا زۆربا شتێکی هاتبێتەوە بیر چاوی کرایەوە، ڕووی تێکردمو بەبزاوتێکی ئاسایی دەستی نایە سەر دەمیو وتی:

–بەڕاست، سەرۆك، تۆ ئەو پریشکە ئاگرانەت بینی کە لەودێوە دەبوەوە؟.

بەجووتە دامانە پرمەی پێکەنین.

زۆربا پڕی دامێ، لەئامێزی گرتمو کەوتە ماچ کردنم، بە میهرەبانیەوە هاواری کرد:

— تۆیش پێ‌دەکەنیت، سەرۆك؟ تۆیش پێ‌دەکەنیت؟ ئافەرین، کوڕم.

لەکاتێکدا کەپێکەنین هەردوکمانی ماندوو کردبوو، ماوەیەکیش بەسەر بەردەکانەوە زۆرانمان گرتو یاریمان کرد، پاشان هەردووکمان کەوتینە سەر زەوی، لەسەر وردە بەردەکان پاڵ کەوتینو لەباوەشی یەکتردا خەومان لێ کەوت.

*

بەرە بەیان لەخەو ڕابووم، بەدرێژایی کەنار دەریاکە هەنگاوی گورجم بەرەو گوندەکە نا، دڵم لێی دەدا، مەگەر بەدەگمەن لەهەموو تەمەنما ئەوەندە هەستم بەخۆشیو شادمانی کردبێت، ئەمە خۆشیەکی ئاسایی‌نەبوو، حاڵەتێك بوو لە شادمانیەکی پڕ لەشکۆو ناماقووڵو بێ پاساو، بەڵکو هەر بەتەواوی پێچەوانەی هەموو پاساوێك بوو،من هەموو شتێکم لەدەست چووبوو، پارە، کرێکار، دەزگای تەلەفریكو کامیون. ئێمە بەندەرێکی بچووکمان دروست کردبوو کەلەوێوە خەڵوز ڕەوانە بکەین، وا ئیتر شتێك نەما بینێرین، هەموو شتێك لە دەست چوو.

لەوچرکە ساتەدا، بێ ئەوەی خۆم چاوەڕێم کردبێت، هەستم بە رزگاربوون کرد. وەك ئەوەی لەدوو توێی زەرورەتێکی قورسو تاریکدا ئازادیم دۆزیبێتەوە کە سەرگەرمی یاری بووبێتو منیش لەگەڵیدا کەوتبێتمە یاریەکەوە.

کاتێك هەمووشتەکان بەپێچەوانەی ویستی تۆوەن، چی لەو خۆشیو شادیە مەزنترە کە تۆ ڕۆحی خۆت تاقی بکەیتەوە، بۆ ئەوەی بزانیت دەتوانیت خۆگرو جوامێر بیت! وەك ئەوە وایە کەدوژمنێکی نادیارو زۆر بەهێز کە هەندێك بەخوای ناو دەبەنو هەندێك بەشەیتان، بۆسەی لێ گرتبێتین تا پەلامارمان بداتو لەناومان بەرێت، بەڵام ئێمە هەر نەکەوینو بەپێوە بوەستین. مرۆڤی ڕاستەقینە چەندە لە ناوەوەدا سەرکەوتووبێت، هەر بەو ئەندازەیە لەدەرەوە شکستی خواردبێت، هەست بەفیزو خۆشیەکی بێ وێنە دەکاتو، ناخۆشیەکانی دەرەوە دەگۆڕێت بۆ بەختیاریەکی ئەوەندە مەزن کەناتوانیت تەعبیری لێ بکەیت.

چیرۆکێکم هاتەوە یاد کەشەوێك زۆربا بۆی گێرابوومەوە:

((شەوێك، بەسەر لووتکەی بەفرینی چیایەکی مەکدۆنیاوە بایەکی ترسناك هەڵیکردبوو. ئەو کوختە چکۆڵەیەی خۆم تیا حەشاردابوو کەوتبوە لەرزین و دەیویست سەروبن بێت، بەڵام من زۆر باشم قایم کردبوو، بەتەنیا لەبەردەم زۆپا داگیرساوەکەدا دانیشتبووم، پێدەکەنیم و گاڵتەم بەباکە دەکردو بەسەریما دەگرماند: نابێت تۆ بێیتە کوختەکەی منەوە، من دەرگات لێ ناکەمەوە، تۆ ناتوانیت ئاگرەکەم بکوژێنیتەوەو کوختەکەم سەرو بن بکەیت))

لەم قسانەی زۆرباوە فێری ئەوە ببووم کەدەبێت مرۆڤ چۆن هەڵسوڕێت و بە چ زمانێك لەگەڵ زەرورەتی کوێرو مل هوڕدا بدوێت.

بەکەنار دەریاکەدا خێرا دەڕۆیشتم، منیش لەگەڵ دوژمنێکی نادیاردا قسەم دەکردو بەسەریا دەم نەڕاند کە: تۆ نایەیتە ناو ڕۆحی منەوە، من دەرگات لێ ناکەمەوە، تۆ ناتوانیت ئاگری دەرونی من بکوژێنیتەوەو سەروبنم بکەیت))

هێشتا خۆر سەری لەچیاوە دەرنەهێنابوو، ڕەنگە شین و سەوزو پەمەیی و سەدەفیەکان لە ئاسمان و بەسەر دەریاکەوە یاریان دەکرد،لەو لاترەوە، لەنێو دار زەیتوونەکاندا، وردە وردە، باڵندە بچووکەکان لەخەو هەڵدەستان، بەگزنگی بەیان سەرخۆش بوون و دەیان چریکاند.

من بەپاڵ ئاوەکەدا دەڕۆیشتم تا ماڵ ئاوایی لەوکەنارە تەریکە بکەم، وێنەکەی لەمێشکمدا هەڵبکەنم و لەگەڵ خۆمیدا بەرم. لەم کەنار دەریایەدا بوومە هاوڕێی گەلێك لە زەت و خۆشی و ژیانیش لەگەڵ زۆربادا بەتەواوی دڵی کردبوومەوە، هەندێك لەوتەکانی ئاسودەییان بەگیانم دەبەخشی، ئەم پیاوە هەر بەغەریزە کۆك و بە ڕوانینی سادەی وەك هەڵۆی بەلاڕێ کورت و دڵنیاکاندا دەڕۆیشت، بێ ئەوەی بکەوێتە هەناسەبڕکێ دەگەیشتە لووتکەی هەوڵ و خەبات و تەنانەت لەو لووتکەیەیشی تێدەپەڕاند.

کۆمەڵێك ژن و پیاو، بە سەبەتەی پڕو شووشە شەرابەوە تێ پەڕین، بۆ باخەکانی ئەو دەورانە دەچوون تا ئاهەنگی یەکی ئایاری لێ سازبکەن. دەنگی گۆرانی وتنی کچۆڵەیەك وەك فوارەی ئاوی زوڵاڵ بەرزبوەوە، کچۆڵەیەکی تر کە تازە بناغەی مەمکی دانابوو بە هەناسە بڕکێ بەبەردەممدا تێپەڕی و چوە سەر بەردێکی بەرز، پیاوێکی ڕیش ڕەشی ڕەنگ پەڕیووتووڕە دوای کچەکە کەوتبوو، بەدەنگێکی ناقۆڵاوە هاواری لێ دەکرد:

وەرە خوارێ، وەرە خوارێ...

بەڵام کچۆڵەکە کەرووەمەتی گەشابووەوە، باسکی بۆ دواوە برد، وەك خاچ لە پشتی سەریەوە هەڵیپێکان، لەسەرخۆ کەوتە لەراندنەوەی لەشە تەڕوبڕەکەی و دەستی بەگۆرانی وتن کرد:

بەپێکەنین و گۆرانیەوە پێم بڵێ
بەعیشوەو نازەوە پێم بڵێ
پێم بڵێ خۆشم ناوێیت
بیڵێ .. من هیچ پێم ناخۆش نیە

پیاوە ڕیشنەکە بەسەریا نەڕاندی: وەرە خوارێ، وەرە خوارێ..و لەدەنگە گڕەکەیدا هەندێك پاڕانەوەو هەندێك هەڕەشە هەبوو. لەپڕا قەڵەمبازێکی داو قاچی کچۆڵەکەی گرت و توند ڕایکێشا، کچۆڵەکە دەت وت چاوەڕوانی ئەوکارە ناجۆرو دڕندایە بووبێت بۆ ئەوەی هەست و سۆزەکەی دامرکێنێت دەستی بەگریان کرد. من خێراتر هەنگاوم نا، ئەودیمەنە کت و پڕانە خۆشیەکەی دڵمیان گوشی. پیرە فریشتەی دەریام هاتەوە بیر کە خڕوخەپان و عەتراوی و لەماچ و مووچ تێربوو لەژێر خاکدا نوستبوو، بێگومان ئێستا ئاوساوەو ڕەنگی سەوز داگەڕاوە، پێستی قەڵەشیوەو تەڕایی لەجەستەیەوە دایداوەو کرمی دەرداوە.

سەری سوڕماوی خۆمم لەقاند، هەندێك جار زەوی نەرم و ناسك دەبێت، ئێمە سەرۆکی گەورەمان، واتا کرم دەبینین کەشەو و ڕۆژ لەکارگە ژێر زەمینیەکەیدا کاردەکات، ئێمە زوو ڕوو وەردەگێڕین، چونکە مرۆڤ لەتوانایدا یە تەماشای هەموو شتێك بکات تەنیا ئەو کرمە سپی و وردانە نەبێت.

لەدەروازەی گوندەکەدا تووشی پۆستەچیەکە بووم، دەیویست فوو بە بووقەکەیدا بکات. زەرفێکی شینی کاغەزی بۆ درێژ کردم و وتی:

سەرۆك، ئەمە نامەی تۆیە.

من خەتە ناسکەکەی سەر زەرفەکەم ناسی، لەخۆشیاندا تەزوویەکم تێ گەڕا، خێرا بەناو گوندەکەدا تێپەڕیم، چوومە ناو باخی زەیتوونەکانەوەو بێ ئەوەی بتوانم دان بەخۆمدا بگرم نامەکەم کردەوە. نامەیەکی کورت و پوخت، یەکژەمی هەموویم خوێندەوە:

(ئێمە گەیشتووینەتە سنووری گورجستان، لەدەست كوردەكان ڕزگار بووین‌و هەموو شتێك ڕووڵەچاكیە، ئێستا دەزانم بەختیاری یانی چی؟ چونكە تەنیا بەئەزموون ئەو پەندە كۆنەم بۆ سەلما كە دەڵێت: ((كامەرانی لەوەدایە كە ئەركی خۆت بەجێ بێنیت، چەندە ئەركەكە گران بێت كامەرانیەكە مەزنترە))

((تا چەند ڕۆژێكی دی ئەم مەخلووقاتە دەركراوو گیان لەسەر لێوانە دەگەنە باطوم– منیش هەر ئێستا بروسكەیەكم بەم مانایە پێ گەیشتوە: كەشتیە بەراییەكان دەركەوتوون.

((ئەم هەزاران یۆنانیە هوشیارو زەحمەت كێشانە، لەگەڵ ژنی كەمەرپان‌و منداڵانێك كە چاویان پریشكی لێ دەبێتەوە، بەپەلە دەگوێزرێنەوە بۆ مەكدۆنیاو تراس‌و، دەماری كۆنی یۆنانی خوێنی تازەی تێ دەپەڕێت.

((كەمێك ماندو بووم، دان بەوەدا دەنێم، بەڵام گرنگ نیە، ئێمە، ئەی مامۆستا، شەڕمان كردوەو سەركەوتووین‌و منیش بەختەوەرم))

*

نامەكەم شاردەوەو زیاتر پێم هەڵگرت، منیش كامەران بووم، چڵێك پونگەی بۆن خۆشی ئەو دەشتەم لەنێو پەنجەمدا پرواندو لاپێیەكی نێوچیام لەبەرگرت. نزیك بەنیوەڕۆ بوو، سێبەری تاریكی خۆم لەبەر پێمدا چڕ دەبووەوە. واشەیەك زۆر لەبەرزاییدا دەفڕی‌و ئەوەندە زوو باڵی پێكدا دەدا وات دەزانی ناجوڵێت. كەوێك گوێی لەدەنگی پێم بوو، لەنێو دەوەنەكانەوە دەرپەڕی‌و دەنگی زڕەی باڵی ئەوناوەی پڕكرد.

من خۆشحاڵ بووم، ئەگەر بمتوانیایە بۆ ئاسودەیی دەرونی خۆم گۆرانیم دەوت. بەڵام تەنیا هاوارێكی ناقۆڵام لێ بەرزبووەوە، خۆم كردە گاڵتەجاڕو بەخۆم وت: ((چیتە، ئاپۆ؟ یەعنی تۆ ئەمەندە نیشتمان پەروەر بوویت‌و بەخۆت نەدەزانی؟ یان هاوڕێكەتت زۆر خۆش دەویست؟ تەریق نابیتەوە؟ دان بەخۆتدا بگرەو هێوربە)).

بەڵام من لەخۆشیدا سەرم لەپێ جیا نەدەكردەوەو بەدەم بڕینی كوێرە ڕێگاكەوە هەر نووزە نووزم بوو، دەنگی زەنگوڵە زرینگایەوەو بزنی ڕەش‌و قاوەیی‌و خۆڵەمێشی

کە لەبەر هەتاوەکەداو بەسەر تاوێرە بەردەکانەوە بوون دەرکـەوتن، سـابرێن بـەملی ڕەپەوە لەپێش ڕانەکەوە دەڕۆیشت و بۆگەنی ئەو ناوەی پڕکردبوو.

شوانێك بازی دایە سەرتاشە بەردێك و بەدەستی کەوتە فیکە لێدان و هـاواری لێ کردم:

—هێی. هاوڕێ، بۆ کوێ دەچیت؟ بۆ کێ دەگەڕێیت؟

هەر بەدەم هەوراز بڕینەوە وتم:

—کارم هەیە.

شوانەکە کەلەبەردێکەوە دەچوە سەر یەکێکی دی هاواری کردەوە:

—کەمێك ڕاوەستە، وەرە شیرێك بخۆرەوە با فێنکت بێتەوە.

جارێکی تر بەدەنگی بەرز پێم وتەوە: کارم هەیە.

نەم دەویست ئەو خۆشیەی کەتیایدا بووم بەقسەکردن لەدەستی بدەم.

شوانە بەدڵشکاویەوە وتی:

—سەیرە! یەعنی شیرەکەمان بەهیچ دەزانیت! با وابێت، چاکتر، خۆش هاتیت.

دیسان پەنجەی لەنێو دەمی ناو بۆ پەزەکانی کەوتەوە فیکە لێدان. دوای کـەمێك، هەموویان، پەزو سەگ و شوان لەودیو بەردەکانەوە ون بوون.

زۆری نەبرد گەیشتمە لووتکەی چیاکە، وەك ئەوەی گەیشتنی لووتکەکە مەبەستی سەرەکیم بووبێت ئاسودە بووم. لەسەر تاشە بەردێك و لەژێر سێبەرێکدا ڕاکشـام، لـەو دوورەوە کەوتمـە تەماشاکردنی دەشت و دەریا، هەناسـەی قووڵـم دەداو، هـەوا بۆنـی گوڵە مریەمەو جاترەو هەزە کێویلەی لێ دەهات.

هەستام، گورزەیەك گوڵە مریەمم کردەوە، سەرینێکم بۆ خۆم لێ دروست کردو پاڵ کەوتم، ماندو بووم و چاوم لێکنا.

دوای چەند چرکە ساتێك مـەلی خـەیاڵم بـەرەو دونـدە دورو بەفرینـەکان باڵی گـرت، ویستم کاروانی ئەو ڕەوە پیاوو ژن و چێڵانە بێنمە بەرچاوم کە بەرەو باکوور دەڕۆن و، هاوڕێکەم وەك بەرانێکی پێشەنگ لەپێش هەموانەوە دەڕوات. بـەڵام تاریکـی زووبـەری زەینی گرتم و ئارەزووی خەوێکی بەهێز لێی دام، ویستم بـەرگری بکـەم و نـەهێڵم خـەو بمباتـەوە، چاوم کردەوە، قەلـە ڕەشـەیەك بەرانبـەرم، تـەواو بـە لووتکەکـەوە، بەسـەر بەردێکەوە نیشتبوەوە. بەتیشکی خۆرەکە ، پـەڕە ڕەشـەکانی، کەبەلای شیندا دەیان

ڕوانــی بریقــەیان دەهــات، دەنووکــە گــەورەو زەردەکەیشــیم بەباشــی دەبینــی، پێــم ناخۆشبوو، چونکە بینینی قەلەڕەشم بە بەدبینی دایە قەڵەم. بەردێکم هەڵگرتو تێم گرت، لەسەرخۆو هێمن باڵندەکە هەڵفڕی.

لەبــەر ئــەوەی کــەتوانای بەرگــە گرتنــی زیــاترم نــەبوو دیســان چــاوم لێکنایــەوەو بروسکە ئاسا خەو فڕاندمی.

لەوە نەدەچوو چەند چرکەیەك زیاتر بەسەر نووستنەکەمدا تێپەڕیبێت لەناکاوا هاوارم لێ هەستاو ڕاپەڕیم، ئەو کاتە بوو کە قەلـە ڕەشـەکەم بەسـەردا تـێ دەپـەڕی، بـەترسو لـەرزەوە پـاڵم بـە تاشـە بەردەکـەوەدا، خەوەکـە هێنـد نـاخۆش بـوو وەك شمشێرێك بۆ سەرم داهاتبێتەوە وابوو.

لەخەوەکەدا، خۆم بەتەنیا لە ئەسینادا بینی، بەشەقامی هیرمسدا[6] سەردەکەوتم، قرچەی گەرمابوو، کەس بەسەر شەقامەکەوە نەبوو، دوکانەکان داخراوو دنیا کە زۆر بێدەنگ بوو، ئەوکاتەی بەبەردەم کڵێسای کاپنیکارادا[7]تێ دەپەڕیم هاوڕێکەمم بینی، بـەڕەنگی پـەڕیوو هانکـە هانکـەوە لـە گۆڕەپـانی ((دەسـتوور))[8]ەوە دەهـات، بـەدوای پیاوێکی باڵابەرزی زۆر لاوازەوە بوو کە هەنگاوی لە هەنگاوی دێو دەچوو. هاوڕێکەم بەرگی ڕەسمی دیبلۆماسیانەی لەبەردا بوو، هەر کە لە دوورەوە چاوی کردم بەدەم هەناسە بڕکێوە هاواری لێ کردم:

—هـا، مامۆستا، تۆ لەکوێیتو چی دەکەیت؟ چەند سەدەیەکە تۆم نەدیوە، وەرە ئەمشەو پێکەوە قسە بکەین.

منیــش بــەدەنگی بــەرز، وەك ئــەوەی هاوڕێکــەم لەجێگایــەکی زۆر دووربێــت— چەندتینی دەنگ هەڵبڕینم تیابوو بۆ ئەوەی گوێی لێ بێت—وتم لەکوێ؟

—گۆڕەپانی کنکورد[9]، ئەمشەو سەعات شەش، لەکافیتریای((کانی بەهەشت))[10]

لەوەڵامدا وتم: باشە، دێم.

---

[6]Hermes

[7]Kapnikarea

[8]Constitution

[9]Concord

[10]La Fontaine du paradis

ئەو بەئاوازێکەوە کە بۆنی لۆمەی لێ دەهات وتی: وا دەڵێیت، بەڵام نایەیت.

بەدەنگێکی بەرز وتم: بێگومانبە دێم، دەستت بێنە.

-پەلەمە.

-پەلەی چیتە؟ دەستت بێنە ، دەی.

دەستی درێژ کرد، لەپڕا دەستی لە شانی بوەوە، کەوتە حەواو هات دەستی گرتم، من لەم پێك گەیشتنە ساردە زۆر ترسام، هاوارم کردو لەخەو راپەڕیم.

ئەمە ئەوکاتە بوو کە قەلە ڕەشەکە بەسەر سەرمەوە هاتوچۆی بوو، دەت وت ژەهر بەلێوما دێتە خوارێ.

ڕووم لەخۆرهەڵات کردو چاوم لەئاسۆ بڕی، وەك بمەوێت دووری نێوانەکە کون بکەمو ببینم. لەوە دڵنیا بووم کە هاوڕێکەم لەمەترسیدایە، سێ جار بەدەنگی بەرز ناویم هێنا:

-ستاڤریداکی[11]، ستاڤریداکی، ستاڤریداکی

وەك بمەوێت غیرەتی بدەمێ، بەڵام دەنگەکەم لەچەند هەنگاوێکی بەردەمی خۆمدا ون بوو لەهەوادا توایەوە.

ڕێی گەڕانەوەم لەپێش گرت، لەچیاکەوە بەرەو خوار بومەوە، دەمویست بە شەکەتیەکەم لە دەردو ئازارەکانم کەم بکەمەوە، نائومێدانە لە هەوڵی ئەوەدا بووم کە ئەو پەیامە نهێنیانەی هەندێك جار دەتوانن بڕۆنە ناو لەشەوە بگەن بەڕۆح و لەخۆیدا کۆی بکاتەوە، لەناخی بوونمدا، یەقینێکی سەرەتایی، لەعەقڵ قووڵترو بەتەواوی ئاژەڵیانە، منی لێوان لێو کردبوو لەترس، هەر تەواو وەك یەقینی هەندێك ئاژەڵ، وەك مەڕو مشك کەلەپێش ڕوودانی بوومەلەرزەدا هەستی پێ دەکەن، ئەوڕۆحی مرۆڤی سەرەتاییە کە هێشتا بەتەواوی لەسروشت جیانەبوەوەو.. لەمندا زیندو بوو، ڕێك وەك ئەوکاتەی کە هێشتا دەستی عەقڵ نەی شێواندبوو، ڕاستەوخۆ دەرکی بە حەقیقەت دەکرد.

لەبەرخۆمەوە وتم: هاوڕێکەم لەمەترسیدایە، لەمەترسیدایە، لەمەترسیدایە.. بێگومان دەمرێت، ڕەنگە هێشتا خۆی ئەمە نەزانێت، بەڵام من دڵنیام...

---

[11] Stavri daki

بەڕاكردن لە چیاكەوە بەرەو خوار بوومەوە، قاچم لەبەردێك هەڵكەوت، كەوتمو لەگەڵ خۆمدا زیخم بەكێش كرد، هەستامەوە، دەستو قاچم ڕووشابوونو خوێنیان لێ دەهات، كراسەكەیشم درابوو، وەلێ هەستم بە ئاسوودەییەكی تایبەتی دەكرد، بەخۆم دەوت: ((هاوڕێكەم دەمرێت، دەمرێت)) قوڕگم تەواو گیرابوو.

مرۆڤی داماو، بەخەیاڵی خۆی، قەڵایەكی بەرزو سەختی بەدەوری وجوودە چكۆڵەو ناچیزەكەی خۆیدا دروست كردوە كەكەس ناتوانێت بچێتە ناوی‌و بیگرێت، هەوڵ دەدات لەوێدا پەنابگرێ ورێك‌و پێكی‌و ئاسایشی بۆ دابین بكات‌و بتوانێت تیایدا بەختیاربێت، لەوقەڵایەدا هەموو شتێك ڕێ‌و شوێنی خۆی هەیە، واتا پێویستە یاسا سادەو سەپێنراوەكانی پەیڕەو بكرێت، لەنێو ئەو قەڵایەدا كەبەرانبەر بەتاڵان‌و بڕۆی بێ ئامانی نهێنیەكان سەخت دروست كراوە، یەقینە بچووك‌و بەهێزەكان، هەزار پێكان، بەهەموولایەكیدا دێن‌و دەچن‌و كەسێك نیە لەناویان بەرێت، تاقە دوژمنێكی سامناك‌و مەلعون هەیە ئەویش یەقینی گەورەیە، هەر ئەو یەقینە گەورەیەیە كە ئێستا دیوارەكانی بڕیوەو پەلاماری ڕۆحی منی‌داوە.

كە گەیشتمە كوختەكەی سەردەریا، بۆ هەناسەی نوێ هەوردایەكم دا، بیرم كردەوە! ((هەموو ئەم پەیامانە لە ئەنجامی هەڵچوونی دەرونی خۆمانەوە سەرچاوە دەگرن، لەخەونماندا بەرگێكی جوان‌و سەرنج ڕاكێش لەبەردەكەن، هەر چۆنێك بێت ئەوە خۆمانین كە دروستیان دەكەین)).

كەمێك حەسامەوە، عەقڵ دڵمی هێنایەوە سەر خۆی، باڵی ئەو شەمشەمە كوێرە سەیرەی بڕی‌و بڕی تا كردی بە مشكێكی ئاسایی.

لەكۆختەكەدا پێكەنینم بەسادەیی خۆم دەهات، شەرمم دەكرد كە ئاوا زوو بیرم بەدوای ترسكەوت، دووبارە كەوتمەوە ناو ژیانی ڕۆژانەوە، برسی‌و تینوو بووم، هەستم دەكرد لەپێ كەوتووم، ئەو شوێنانەی لەشم كە بەرد روشاندبوونی دەسوتانەوە، كەچی هەستم بە ئاسوودەییەكی مەزن دەكرد، دوژمنە ترسناكەكە دیواری دەرەوەی قەڵای بڕیبوو، لەدوەمین خەتی بەرگری سەختی مندا گیری خواردبوو.

-٢٦-

ئیدی هەموو شت کۆتایی هاتبوو، زۆربا سیمو ئامێرو کامیۆنو وردە ئاسنو داری ساختمانی کۆکردبووەوە، لە شوێنێکی کەنار دەریاکەدا لەسەر یەکی دانا بوون، چاوەڕوانی کەشتی دەکرد بێتو باریان بکات.

وتم: زۆربا، ئەوشتانە بۆ خۆت، دیاری منن بۆ تۆ، سەرکەوتوبیت.

زۆربا گەرووی گیرا، وەك ئەوەی ڕێگا لەگریانەکەی بگرێت وابوو،لەسەرخۆ وتی:

—بۆ لەیەکتر جیادەبینەوە، سەرۆك؟ بۆ کوێ دەچیت؟

—دەڕۆم بۆ دەرەوەی وڵات، زۆربا، ئەو بزنەی لەناوەوەی مندایە هێشتا زۆری کاغەز ماوە کە بیجاوێت.

—کەواتە هێشتا چاك نەبوویت، سەرۆك؟

—بۆ نا، زۆریش، لەسایەی تۆوە، بەڵام من دەمەوێت بەهەمان ڕێگادا بڕۆم کەتۆ پیایدا ڕۆیشتوویت، یەعنی تۆ چیت بەگێلاس خواردن کرد منیش وا لەگەڵ کتێبدا دەکەم، هێند کاغەز دەخۆم لەدڵم بداتو بڕشێمەوەو ڕزگارم بێت.

—ئەی من بێ تۆ چی بکەم، سەرۆك؟

—خەم مەخۆ، زۆربا، ئێمە پێك دەگەینەوە، دەزانیت مرۆڤ خاوەنی چ توانایەکی مەزنە! ڕۆژێکی تر نەخشەی پرۆژەیەکی گەورە بۆ خۆمان دەکێشینو بەرگی کاری بۆ دەپۆشین، دێرێکی تایبەتی بەخۆمان دروست دەکەین، بێ خواو بێ شەیتان، لەگەڵ خەڵکانێکی ئازاددا، تۆیش زۆربا، دەبیتە دەرگاوانیو وەك پوتروسی پیرۆز کلیلی کردنەوەو داخستنیت پێ دەبێت..

زۆربا لەسەر زەویەکە دانیشتبوو، پاڵی بەکوختەکەوە دابوو، ناوە ناوە پەرداخەکەی پڕدەکردو دەینۆشیو هیچی نەدەوت.

شەوداهاتوو شێومان کرد، بەدەم شەراب خواردنەوەوە دوا قسەی خۆمان کرد، سبەینێ بەیانی زوو لەیەکتر جیا دەبووینەوە.

زۆربا سمێڵی بادەداو شەرابی دەخواردەوەو بەردەوام دەیوت: بەڵێ، بەڵێ، بەڵێ.

ئاسمان پڕ لە ئەستێرەو شەو بەسەرمانەوە وەك ڕووبارێکی شین لەڕۆیشتنا بوو، لە ناوەوەماندا دڵمان حەزی بەسکاڵاو خەم هەڵڕشتن دەکرد، بەڵام هێشتا خۆیگرتبوو.

بیرم دەکردەوە ((بۆ هەمیشە ماڵ ئاوایی لەزۆربا بکەو بەوردی لەدەمو چاوی رابمێنە، چونکە ئیتر هەرگیز چاوت بەچاوی ناکەوێتەوە))

لەوەدابوو خۆم بخەمە سەر سنگە پیرەکەی‌و دەست بەگریان بکەم، بەلام شەرمم پێ هات. ویستم پێ بکەنم، بۆ ئەوەی هەڵچوونە دەرونیەکەم بشارمەوە بەلام نەمتوانی، گریان گەرووی گرتبووم.

تەماشای زۆربام دەکرد، کە گەردنی وەك گەردنی باڵندەی راوی درێژکردبوو. بەبێدەنگی شەرابی دەخواردەوە، سەیرم دەکردو فرمێسکم لە چاو زابوو، بەراست ئەم نهێنیە جگەر سۆزە، ئەم ژیانە چیە ؟ مرۆڤەکان پێك دەگەن‌و وەك گەڵای درەختی دەم با لەیەکتری جیادەبنەوە، چاو بێ هوودە هەوڵی ئەوەیەتی کە سیماو دەمو چاوو لەش‌و رەفتاری کەسێك کە مرۆڤی خۆش دەوێت لای خۆی بهێڵێتەوە، بەلام دوای تێپەڕبوونی چەند ساڵێك تەنانەت ئەوەی بیرناکەوێتەوە کە چاوی ئەو کەسەی دیویەتی شین بوە یان رەش.

لەدڵەوە هاوارم لەخۆم کرد کە : ((دەبوو گیانی مرۆڤ لە برونز یان لە پۆلا بێت نەك لە با))

زۆربا بەردەوام دەیخواردەوەو سەرە گەورەکەی رەپ‌و راست راگرتبوو، دەت وت گوێی لە تەپەی چەند پێیەك گرتوە کە لەو تاریکە شەوەدا نزیك دەکەوتنەوە، یان لە قووڵترین نوختەی بوونیدا پاشەکشێیان دەکرد.

–بیر لە چی دەکەیتەوە زۆربا؟

–دەتەوێت بیر لەچی بکەمەوە، سەرۆك؟ لەهیچ.. وتم لەهیچ، من بیر لەهیچ ناکەمەوە.

دوای کەمێك دیسان پەرداخەکەی پڕ کردەوەو وتی:

–بەخۆشیت، سەرۆك.

پێکمان لێکدا، هەردووکمان هەستی ئەوەمان هەبوو کە ئەم خەمە تاڵ‌و سەختە نابێت زۆر بخایەنێت، یان دەبوو بگرین، یان سەر خۆش بین، یان بێ پەروا سەمابکەین.

من پێشنیازم کرد:زۆربا سەنتورەکەت بژەنە.

-زوو پێم وتوویت، سەرۆك، سەنتورلێدان دڵی خۆشی گەرەکە، من مانگێکی تر، دوومانگیتر، دووساڵی تر، نازانم چەندی تر، دەتوانم سەنتور لێ بدەم، ئەوسایش ئەو گۆرانیە دەچڕم کەچۆن دوو مرۆڤ بۆ هەتا هەتایە لەیەکدی جیا بوونەوە.

بزرکامو بەسەریمدا خوڕی: بۆ هەتا هەتایە؟!

من بەناچاری قسەکەی زۆربام لەدڵی خۆمدا دەوتەوە، بەڵام چاوەڕێی ئەوەم نەدەکرد لەدەمی ئەوەوە بیبیستم، ترسام.

زۆربا کە بە زەحمەت تفی ناودەمی بۆ قووت دەچوو دووبارەی کردەوە:

-بۆ هەتا هەتایە، ئەرێ بۆ هەتا هەتایە. ئەوەی کە وتت گوایا جارێکی دی یەکتری دەبینینەوەو دێر دروست دەکەین بێجگە لە دڵدانەوەی نەخۆشێك کە لەسەرە مەرگا بێت هیچی ترنیە، من ئەوانەم قبووڵ نیەو نامەوێن، ئەوە چ مانایەکی هەیە؟ بۆ من ژنم دڵخۆشیم بدەنەوە؟ بەڵێ، بۆ هەتا هەتایە.

من کە لەم سۆزە خەستەی زۆربا نیگەران بووم وتم:

-ڕەنگە هەر لێرە لەگەڵتا بمێنمەوە.. دەشێت لەگەڵتا بێم، من پیاوێکی ئازادم.

زۆربا سەری لەقاندو وتی:

-نا، تۆ ئازاد نیت، ئەو گوریسەی تۆی پێوە بەستراویتەوە کەمەکێك لەگوریسی کەسانی دی درێژترە و هیچی دی، تۆ، سەرۆك بەگوریسێکی درێژەوە بەستراویتەوە، دێیتو دەچیتو وادەزانیت ئازادیت، بەڵام ناتوانیت گوریسەکە ببڕیت، مرۆڤیش کە گوریسەکە نەبڕیت...

بوێرانە وتم: ڕۆژێك ئەوە هەردەکەم.

بۆیە ئەمەم وت چونکە قسەکانی زۆربا برینێکی سارێژ نەبووی دڵمی کولاندبوەوەو هێنابویەوە سوێ.

-زەحمەتە، سەرۆك، زۆر زەحمەتە، بۆ بەدیهاتنی کارێکی وا دەبێت کەمێك شێتیەتیت تیا بێت، بەڵێ شێتیەتی، تێدەگەیت؟ دەبێت سەر چڵی بکەیت، بەڵام تۆ عەقڵێکی توندو تۆڵت هەیە کە دەت بەزێنێت، عەقڵی مرۆڤ لە دوکاندارێك دەچێت حسابەکانی باش ڕابگرێت، ئەمەندەم داوەو ئەوەندەم دەست کەوتوە، ئەمیانم

قازانجـەو ئـەویان زەرەر، دووكـانداریكی بچووكـی حسـاب ڕاگـرە، هەرچیـەكی هەیـە هـەمووی ناخاتـە ڕوو، هـەمیشـە شـتێك دەهێڵێتـەوە، گوریسـەكە نـاپچڕێنێت، نـا، ئـەو ناقۆڵایە گوریسـەكەی توند گرتوە، چونكە ئەگەر لەدەسـتی دەربچێـت تیـا دەچێـت، بەڵام ئەگەر تۆ گوریسـەكە نەبڕیت پێم نالێیت چ تامێك لەژیان دەبەیت؟ تامی گوڵـە بەیبوون، بەیبوونی تام ناخۆش، ئەوە وەك تامی ئارەق نیە كە دنیات بە هەڵگێڕاوەیی نیشان دەدات.

زۆربا بێدەنگ بوو، شەرابی بۆ خۆی تێ كرد، كەچی ڕایەكەی گۆڕی، وتی:

–داوای پۆزشـت لێ دەكـەم، سـەرۆك، مـن لادێییـەكی نـەخوێندەوارم، وشـەم بـە ددانـەوە دەنووسێت، وەك چۆن قوڕ بەپێوە دەلكێت، من نازانم ڕستەی جوان بڵێم و بەشان و باڵتا بێمە خوارێ، نا، ناتوانم، بەڵام تۆ لەقسەكانم تێ دەگەیت.

پێكەكەی هەڵداو تەماشای كردم.

لەپڕا وەك ڕكێك بەركی گرتبێت هاواری كرد:

–تۆ تـێ دەگـەیت، ئـەرێ، تـۆ بـاش تـێ دەگـەیت، هـەر ئـەم تێگەیشتنەیشـە كـە نابوودت دەكات، ئەگـەر تۆ تێنەگەیشتو بوویتایە بـەختـەوەر دەبوویـت، بۆ تـۆ لـەچیت كەمە؟ گەنجیت، هوشیاریت، پارەداریت، تەندروستیت و مرۆڤی چاكیت، ئیدی چی، كەم و كەسرت نیە، تەنیا یەك شتت نیە ئەویش شێتیەتیە، مرۆڤیش كەئەمەی نەبوو، سەرۆك...

سەرە زلەكەی لەقاندو بێدەنگ بووەوە.

زۆرم نەمابوو دەست بەگریان بكەم، ئەوەی زۆربا دەیوت ڕاست بوو، كەمناڵ بووم یەكپارچە هەڵچوونی شێتانەو ئارەزووی نائاساییم هەبوو، هەموو دنیـا نـەی دەتوانـی لەخۆیم بگرێت، وردە وردەو لەگەڵ ڕەوتی زەماندا عاقڵتر بووم، سنوورم بۆ كارەكانم دانا، ئەرێم لە نەرێ جیاكردەوە، هەروەها مەسەلە ئینسانیەكانم لەمەسەلە خواییەكان جیاكردەوە، توند سەری دەزووی كۆلارەكەمم بەدەستەوە گرت تا با نەیبات.

ئەستێرەیەكی گەورەكشاو خەتێكی لە ئاسماندا دروست كرد، زۆربا ڕاچڵەكی و چاوی زەق كردەوە، وەك ئەوەی یەكەمجاری بێت ئەستێرەی كشاو ببینێت.

پێی وتم : ئەستێرەكەت بینی؟

—بەڵێ.

هەردووکمان بێدەنگ بووین.

لەپڕا زۆربا ملە درێژەکەی رێك بڵند کردو هەوای لەسنگی ئاخنی، هاوارێکی هۆڤیانەو نائومێدانەی دەست پێ کرد، هاوارەکە وردە وردە گۆڕا بۆ ڕازو نیازی ئینسانی، لە قووڵایی دەروونی زۆرباوە گۆرانیەکی کۆنی تورکی یەك ریتم، گۆرانیەکی پڕ لە ئازارو تەنیایی سەری هەڵدا، دڵی زەوی شەقی بردو ژەهرە خۆر هەڵاتیە زۆر شیرینەکە بڵاوبووەوە، هەستم کرد گشت ئەو ڕاهێڵانەی کە هێشتا منیان بەمەزنی و ئومێدەوە دەبەستەوە قرچۆك بۆن و پسان:

ئیکی کیکلیك بیر تەپە اندا اوخیور

ئوخمەدا، کیکلیك، بنیم دردم یتیور. ئامان.. ئامان..

تا چاو بڕدەکات بیابانێکی بە لم داپۆشراوە، دنیا لە درەوشانەوەدایە، ڕەنگی پەمەیی و شین و زەردی لە خۆ گرتوە، دەمارەکانی پەناگوێ لێ دەدەن، ڕۆح شێت گیرانە هاوار دەکات، زۆر بەوە کامەرانە کە هاوارێکی تر نیە وەڵامی بداتەوە. چاوم پڕ بوو لە فرمێسك.

دووکەو بەسەر تە پۆڵکەیەکەوە دەخوێنن

مەخوێنن، کەوەکان، من تەنیا خەمەکانی خۆمم بەسە، ئامان، ئامان

زۆربا بێدەنگ بوو، بە بزاوتێکی خێرا بەسەری پەنجەی ئارەقەی ناوچاوی سڕی، دانەوی و لەزەویەکە ڕاما.

دوای ماوەیەك لێم پرسی:

—ئەم ئاوازە تورکیە هی کام ئاهەنگە، زۆربا؟

—ئاهەنگی حوشترەوانە، حوشترەوان کە بەبیاباندا دەگەڕێت ئەو گۆرانیە دەڵێت. ساڵانێك بوو لەبیرم کردبوو، وا ئەمشەو...

سەری بڵند کردو لێی ڕوانیم، دەنگی وشك و خەم گەرووی گرتبوو.

وتی: سەرۆك، کاتی نووستنت هاتوە، دەبێت بەیانی زوو هەستیت و بڕۆیت بۆ کاندی و سواری کەشتی بیت، شەوباش.

وتم: خەوم نایەت، لەگەڵتام، ئەمە دوا شەوە پێکەوە بین.

بەدەنگی بەرز وتی: هەر بۆیە دەبێت زوو کۆتایی بێت.

پەرداخەکەی هەڵگێڕایەوە، ئەمە نیشانەی نەخواردنەوەی بوو، پیاوانی ڕاستەقینە وان، یەکسەر واز لە جگەرەکێشان، شەراب خواردنەوەو قومار کردن دێنن، هەر تەواو وەك قارەمانە یۆنانیەکان، وەك پالیکار[1]

((دەبێت تۆ ئەوە بزانیت، باوکم پالیکارێکی لە ئازایەتیا بێ وێنە بوو، تەماشام مەکە، من ترسنۆکێك زیاتر نیم، بەتۆزی پێی ئەودا ناگەم، باوکم کۆنە یۆنانیەکی رەسەن بوو، کەدەستی دەگوشیت لەوەدابوو ئێسکەکانی ورد بکات، من جارجارە قسە دەکەم، وەڵێ باوکم هەر دەیگرماند، دەی حیلاندو گۆرانی دەوت، مەگەر بەدەگمەن وشەیەکی ئینسانی بەدەمدا بهاتایە.

((باشە، ئەو مرۆڤە حەزی بەهەموو ئارەزوەکانی دنیا بوو، کەچی وای واز لێ دەهێنان دەت وت بەشمشێر دەیان بڕێت، بۆ نمونە: ئەوەندەی جگەرە دەکێشا دەت وت دووکەڵکێشی زۆپایە، بەیانیەکی زوو چوو بۆ زەوی کێڵان، کە گەیشت پاڵی بە پەرژینەکەوەدا، بەپەلە دەستی بۆ پشتێنەکەی برد تا کیسە توتنەکەی دەربێنێ و پێش دەست بەکارکردن جگەرەیەك بپێچێتەوە، کیسە توتنەکەی دەرهێنا، بەڵام خاڵی بوو، لەبیری چووبوو لەماڵەوە توتنی تێ بکات.

((لەداخا کەفی کەوتە لالێوو هاتە گوڕاندن، لەناکاوێکدا هەستاو بەرەو گوندەکە ڕای‌کرد، چاوت لێیە چەند ئارەزوەکەی بەسەردا زاڵ بوە، بەڵام هەر لەکاتی ڕاکردنداو لەرێگا تەریق بوەوە-پێم وتویت مرۆڤ چ بوونەوەرێکی پڕ لەنهێنیە- کیسە توتنەکەی دەرهێناو بەددانی تیکە تیکەی کرد، پاشان خستیە ژێر پێیەوەو تفی لێ کردو وەك گا نەڕاندی: پیس، پیس، سۆزانی. ئیدی لەوسا بەدواوە ، تا کۆتایی تەمەنی لێوی بەرجگەرە نەکەوت.

((ئەمەیە کاری پیاوانی ڕاستەقینە، سەرۆك، شەوباش))

هەستاو بەشەقاوی فراوان کەوتە بڕینی کەنارەکە، تەنانەت ئاوڕیشی نەدایەوە، گەیشتە دوا نوختەی بینینی کەنارو لەسەر تاشە بەردێك ڕاکشا.

---

[1] Palikar چەکداری کێونشینی یۆنانین کە بە ئازایەتی بەناوبانگن.

*

ئیتر من ئەوم نەبینیەوە، پێش بانگی کەڵەشێر ولاخدار هێستەرەکەی هێنا. سواربووم و کەوتمە ڕێ، ئەگەر بەهەڵەدا نەچووبم ئەو بەیانیە زۆربا لەپەنایەکدا خۆی گرتبوو تا تەماشای ڕۆیشتنەکەم بکات، چونکە نە بەسەر تاوێرە بەردەکانەوە بوو نە بۆ خوا حافیزییەکی ئاسایی هات، نەوەکا سۆزێك هەردووکمان بگرێت، بکەوینە گریان و دەست و دەستەسڕ ڕاوەشێنین و نەزرو نیاز بکەین.

جیابوونەوەیەك بوو وەك بەشمشێر کەرتت کردبێت وابوو.

لەکاندی بروسکەیەکیان دامێ، وەرم گرت و ماوەیەکی زۆر بەدەستی لەرزۆکەوە سەیرم کرد، دەمزانی چ هەواڵێکی تیایەو، تەنانەت بە یەقینێکی سەیرەوە دەمزانی ژمارەی وشەو پیتی چەندەو ناوەڕۆکەکەی چیە، حەزم دەکرد پێش ئەوەی سەری پاکەتەکەی بکەمەوە بیدڕم، کە بزانم چی‌تیایە ئیتر خوێندنەوەی بۆ چیە؟

بەڵام بەداخەوە تا ئێستا ئێمە بڕوا بەڕۆحی خۆمان ناکەین، ئەو بەقاڵە پیرە یەعنی عەقڵ، گاڵتە بەڕۆحمان دەکات. وەك چۆن ئێمە گاڵتە بەپیرێژنە فاڵچی و جادوبازەکان دەکەین.

بە ناچاری بروسکەکەم کردەوە، لەتفلیسەوە هاتبوو، تا چەند چرکە ساتێك پیتەکان لەبەرچاومدا سەمایان دەکردو من هیچم بۆ جیا نەدەکرایەوە، بەلام وردە وردە جووڵەیان لێ بڕاو کەوتمە خوێندنەوەیان:

((دوێنێ دوای نیوەڕۆ، بەهۆی نەخۆشی سیلەوە، ستاڤریداکی مرد.

*

پێنج ساڵ تێپەڕی، پێنج ساڵی دوورو درێژو سامناك، زەمەنی ئەوماوەیە زۆر خێرا بوو، سنوورە جوگرافیەکان کەوتنە سەماو ولاتەکان وەك ئۆکۆردیۆن دەکشان و دەهاتنەوە یەك، من و زۆربا بۆ ماوەیەك لەنێو باهۆزی ڕووداوەکاندا بووین، لەسێ ساڵی یەکەمدا جارجارە کارتێکی کورتیم پێ دەگەیشت.

جارێکیان لەچیای ئاتوسەوە، بەسەرکارتێکی مریەمی پاکیزەوە، دەرگاوانی بەهەشت، بەچاوە گەورەو غەمبارەکانیی و چەناگەی پتەویەوە، لەژێر وێنەکەی مریەمدا، زۆربا بەقەڵەمە زبرو گەورەکەی کە کاغەزی دەدڕاند نووسیبووی:

((ئێرە جێگای کارو کاسبی نیە، سەرۆك، ڕاهیبەکانی ئێرە تەنانەت ئەسپێش ناڵ دەکەن، من لێرە نامێنم))

دوای چەند ڕۆژێك کارتێکی دیکەی لەم جۆرە گەیشت:

((من ناتوانم بەم قەفەزی تووتیەوە، وەك سێرك بازە گەڕۆکەکان، دێر بەدێر بگەڕێم، بۆیە دام بە ڕاهیبێکی گاڵتەجاڕ، ئەم ڕاهیبە توکانەکەی[٢] خۆی فێری دروودی ((خودایا بەزەییت پیاماندا بێتەوە)) کردوە، ئەو باڵندە بەد ڕەگەزە وەك ڕاهیبێکی ڕاستەقینە ئەو درووودە دەخوێنێت، بەجۆرێك کە مرۆڤ باوەڕناکات.

بێگومان ڕاهیبەکە ئەم درووودە فێری تووتیە بێچارەکەی ئێمەیش دەکات، ئاه.. ئەم تووتیە نەگبەتە لەتەمەنیا زۆرشتی سەیری دیوە! وائێستا دەبێت بە ڕاهیب. لەناخی دڵمەوە ماچت دەکەم.

باوکە ئالکسیوس، ڕاهیدی پیرۆز))

دوای شەش حەوت مانگ کارتێکی تریم لە ڕۆمانیاوە پێگەیشت، وێنەی ژنێکی قەڵەوو شانو مل ڕووت بوو، نوسیبوی: ((هێشتا زیندوم‌وماماليگا[٣] دەخۆم‌و بیرە دەخۆمەوە، لەچاڵە نەوتەکاندا کاردەکەم وەك جرجی ناو ئاوەڕۆکان پیس‌و گەندەڵم، وەلێ گرنگ نیە، لێرە ئەوەی دڵ‌و ورگ داوای دەکات زۆرە، بۆ پیرە قاڵتاخچیەکی وەك من بەهەشتی سەرزەویە، تۆ لێم تێ دەگەیت، سەرۆك، شیرینی‌و شیرین زمان زۆرن، سوپاس بۆخودا، لەکانی دڵمەوە ماچت دەکەم. ئالکسیس زوربیکو، جرجی ئاوەڕۆکان))

دووساڵێ تێپەڕی، ئەمجارەیان کارتێکم لە سربستانەوە پێ گەیشت:

---

[٢] Toucan باڵندەیەکی دەنووك درێژو پانە، پەڕەکانی ڕەنگاڵەیی‌و جوانن، لەناوچە گەرمەکانی ئەمەریکادا هەن. (فەرهەنگی عەمید)

[٣] Mamaliga گۆشتاوێکی تایبەتی ڕۆمانیایە بەگەنمەشامی دروست دەکرێت.

((هێشتا ماوم، لێرە سەرمایەکە شەیتان دەیبەستێت، هەر لەبەرئەوە ناچاربووم ژن بێنم، پشت کارتەکە تەماشا بکە وێنەکەی دەبینیت، ژنێکی وردیلەو جوانە، کەمێك سکی بەرزبۆتەوە، دەیەوێت بەدیاری زۆربایەکی چکۆلەم بۆ بێنێت، من کە لەپاڵیا وەستاوم هەمان ئەو بەرگەم لەبەردایە کە کاتی خۆی تۆ پێشکەشت کردبووم، ئەو ئەنگوستیلەیەی لەپەنجەمدا دەیبینیت هەمان ئەنگوستیلەی بوبولینای بێچارەیە- ئیدی رۆژگارە، خوا لێی خۆش بێت- ژنەکەم ناوی لیوبایە[4]، ئەو پاڵتۆیەی لەبەرمدایەو یەخەکەی کەوڵە رێویە جیازی ژنەکەمە، مایێنێکو حەوت بەرازیشی لەگەڵ خۆیدا هێناوە، لەماینە رەسەنەکانە، دوومنداڵی لەمێردەکەی پێشووی هەیە، لەبیرم نەبوو پێت بڵێم کە بێوەژن بوو، من لە چیایەکی ئەم نزیکانە کانە بەردێکی سپیم پەیداکردوە، سەرمایەدارێکم هەڵفریواندوەو ئێستا شاهانە دەژیم. لەقووڵایی دڵمەوە ماچت دەکەم. ئالکسیس زوربیچ، کۆنە بێوە پیاو))

لەپشتی کارتەکەوە وێنەی زۆربا، دڵخۆش و کامەران، لەبەرگی زاوایەتیدا، بەشەوکڵاوێکی خوری و دار دەستێکی بچووکی دارە بەن و پاڵتاوێکی درێژی نوێوە، ژنێکی جوانی سلاڤیش کە زۆر زۆر تەمەنی بیست و پێنج ساڵ دەبوو، ماینێکی کێوی کەفەڵ پان و زۆریش ئارەزوو بزوێن و سەرکێش بوو، جزمەیەکی درێژ لەپێداو بەسەرو سنگی پڕەوە، قۆڵی لە قۆڵی زۆربادا بوو، لەژێر وێنەکەوە، بەهەمان خەتی گەورەو ناقۆڵاوە زۆربا نوسیبووی: ((من، زۆربا، هەمیشە مەسەلەیەکم هەیە کە ژنە، ئەمجارە ژنەکەم ناوی لیوبایە))

من تەواوی ئەوساڵانە لەدەرەوەی وڵات لەگەشت و گوزاردا بووم، منیش هەر سەرقاڵی مەسەلەیەك بووم، بەڵام مەسەلەکەی من نە سنگ و مەمکی پڕی هەبوو کەبمداتێ نە پاڵتاوو نە بەرازێك.

رۆژێك لەبەرلین بروسکەیەکم بەم مانایە پێ گەیشت: ((بەردێکی سەوزی زۆر گەورەم دۆزیوەتەوە، هەر ئێستا وەرە بۆ ئێرە. زۆربا)).

ئەم رووداوە لەسەردەمی گرانیە گەورەکەی ئەڵمانیادا بوو، مارکی ئەڵمانی ئەوەندە دابەزیبوو کەبۆ کڕینی کەمترین شت-بۆ نموونە بۆ کڕینی پولێکی پۆستە-

---

[4] Liouba

مرۆڤ ناچاربوو ملیۆنان مارك بخاته جانتاکەیەوە، گرانیو سەرماو خەڵکی جلیان دڕاوو پێڵاویان کون ببوو، ڕوومەتی سووری ئەڵمانی زەرد هەڵگەڕا بوو، بای سارد هەڵی دەکردو خەڵکی وەك گەڵای پایز بەسەر شەقامەکانەوە دەکەوتن، دایك پارچە لاستیکێکی دەدایە دەست منداڵە شیرە خۆرەکەی تا بیمژێو نەگری، شەوانە پۆلیس ئێشکی سەر پردەکانیان دەگرت نەوەکوو دایکەکان لەگەڵ منداڵەکانیاندا خۆ بخەنە ڕووبارەکانەوە کۆتایی بە ژیانیان بهێنن.

زستان بوو، بەفردەباری، لە ژوورێکی پاڵ ژوورەکەی مندا پرۆفیسۆرێکی خۆر هەڵات ناسی ئەڵمانی دەیویست خۆی گەرم بکاتەوە، یەعنی بەهۆی پەڕەمووچێکی درێژەوە کە کارێکی گرانی خەڵکانی خۆرهەڵاتی دوورە ، چەند شیعرێکی چینی، یان پەندو حیکمەتەکانی کۆنفوشیوس بنوسێتەوە، نووکی پەڕەمووچەکەو ئانیشكو دڵی زاناکە سێ گۆشەیەکیان دروست دەکرد، بەدڵخۆشیەوە پێیوتم: تاچەند دەقیقەیەکی تر ئارەقە دەکەوێتە ژێر باڵمو گەرمم دەبێتەوە.

لەو ڕۆژە تاریكو ناخۆشانەدا بروسکەیەکی زۆربام پێ گەیشت. لەسەرەتاوە تووڕە بووم، لەکاتێکدا کە بەملیۆنەها مرۆڤ لەدەردو مەینەتیدا بوونو، تەنانەت لەتێك نانیان دەست نەدەکەوت لەمردن ڕزگاریان بێت، کەچی من بروسکەم پێ دەگەیشتو داوەتی ئەوە دەکرام هەزاران کیلۆمەتر ڕێگا ببڕم بۆ ئەوەی بەردێکی سەوزی جوان ببینم! بەدەنگی بەرز بەخۆم دەوت: ((خوا ئەو جوانیە ببڕێت کە دڵێکی نەبێت لەخەمی ئازارو مەینەتی خەڵکیدا بێت))

بەڵام ترسێك زوو دایگرتم، کە ڕکەکەم نیشتەوە هەستم کرد لەناوەوەی مندا بانگەشەیەکی تری نامرۆڤانە وەڵامی بانگەوازە نامرۆڤانەکەی زۆربا دەداتەوە، لەناوەوەمدا باڵندەیەکی کێوی هێلانەی کردبوو، باڵی پێکدا دەدا تادەربازبێت.

لەگەڵ ئەوەیشدا نەچووم، چونکە نەم وێرا، گوێم بەو بانگەوازە نادیارو زاڵمانەیەی ناو دەروونی خۆم نەداو کارێکی پڕ لە مەترسیو بێ عەقڵانەم نەکرد، من تەنیا گوێم بۆ ئەودەنگە شل کرد کە دەنگێکی لەسەرخۆ ساردو ئینسانی مەنتیق بوو، بۆیە قەڵەمەکەم هەڵگرتو نامەیەکم لەبارەی ئەوشتانەوە بۆ نووسی:

زۆربا وای وەڵام دامەوە:

((تۆ، سەرۆك، دوور لە گیانت هەر ڕەش نووسکەرەکەی جارانیت، تۆی نەگبەت تەنیا جارێك ژیان دەرفەتی دایتێ بەردێکی سەوزو جوان ببینیت و نەت دی، بەشەرەفم زۆر جار وا ڕێك کەوتوە لەکاتی بێکاریمدا لەخۆم پرسیوە: ئایا دۆزەخ هەیە یان نا؟ بەڵام دوێنێ کە نامەکەی تۆم بەدەست گەیشت بەخۆم وت: ((بەڕاستی بۆ چەند کەسێکی وەك تۆی ڕەش نووسکەر هەر دەبێت دۆزەخ هەبێت))

لەوە بەدوا، ئیتر زۆربا نامەی بۆ نەنووسیم، کارەسات و ڕوداوی ناخۆش و تازەتر ئێمەی لەیەکدی جیا کردەوە، دنیا وەك مرۆیەکی بریندار یان سەرخۆش کەوتە تەپاو تل و هاوڕێیەتی و خەمە هاوبەشەکان تیا چوون. من زۆر جار لەگەڵ هاوڕێکانمدا باسم لەو ڕۆحە مەزنە دەکرد، هەموومان لە ڕەفتاری غرور ئامێزو دڵنیاو سەروی عەقل و مەنتیقی ئەو پیاوە خۆڕسکە ئافەرینمان دەکرد. ئەو لووتکە بەرزە مەعنەویانەی کە ئێمە بە ساڵەهاو بە خەیاڵی زۆر دەبوو بیگەینێ ئەو بەبازێك پێی دەگەیشت، ئەوسا ئێمە دەمان وت: ((زۆربا گیانێکی مەزنە)) یان کە لەو لووتکانەیش تێدەپەڕی ئێمە دەمان وت : ((زۆربا شێتە)).

بەم شێوەیە، زەمان تێ دەپەڕی، بەکەمێك ژەهری یاد وەریەوە تێ دەپەڕێ، سێبەرەکەی دی، یەعنی سێبەری هاوڕێ ئازیزەکەم، بەسەر منەوە هەر سەنگی هەبوو، ئەو سێبەرە منی بەرنەدەدا، چونکە من خۆم نەم دەویست ئەو بەربدەم.

بەڵام من لەبارەی ئەو سێبەرەوە لەگەڵ کەسدا نەدەدوام، بەنهێنی قسەم لەگەڵ دەکردو بەهۆی ئەوەوە لەگەڵ مەرگا ئاشت دەبوومەوە، ئەو پردی نهێنی من بوو بۆ پەڕینەوە بەرەو کەنارێکی دی. کە گیانی هاوڕێکەم بەسەریا تێدەپەڕی من هەستم دەکرد ماندوەو ڕەنگی پەڕیوە، تا ئەو ڕادەیەی کە نەیدەتوانی دەستم بگوشێت.

هەندێك جار بەترسەوە بیرم دەکردەوە: ڕەنگە هاوڕێکەم لەم دنیایەدا دەرفەتی ئەوەی نەبووبێت کۆیلایەتی جەستەی خۆی بگۆڕێت بەئازادی و سەقامگیریەك بەڕۆحی خۆی ببەخشێت، بۆ ئەوەی لەدوا هەناسەیدا ترسی مەرگ و فەنابوون نەبێت. وام بیر لێ دەکردەوە کە ڕەنگە بۆی نەڕەخسابێت ئەو نەمریەی کە لە وجودی خۆیدا هەبوو نەمری بکات.

بەڵام ئەو هەندێك جار هێزی دەدایە بەرخۆی- یان ئەوە من بووم كە لە پڕێكا بەمیهرو خۆشەویستیەكی فرەوە بۆ لای خۆمم ڕادەكێشا- ئەوسا وەك لاوێكی پڕ لە ئومێدو ئایندە دەهات و تەنانەت وام دەزانی بەسەر پلیكانەكانەوە دەنگی پێی دەبیستم.

زستانێك، بەتەنیا چوبوم بۆ چیاكانی ئینگادین[5]، لەوێ، لەگەڵ هاوڕێكەمو ژنێكی هاوڕێی هەردوكماندا چەند سەعاتێكی خۆشمان بەسەر برد. من هەر لەهەمان میوانخانە مامەوە كە ئەوسا لێی بووم. نوستبووم، تریفەی مانگ لەپەنجەرە كراوەكەوە بەژوور دەكەوت، هەستم دەكرد كە چیاو سنەوبەرە بەبەفر داپۆشراوەكان و شەوی هێورو شین دێنە ناو گیانی نووستووی منەوە.

هەستم بە بەختیاریەك دەكرد كە بەدەم ناوترێت، وەك بڵێی خەو دەریایەكی قووڵ و لەسەرخۆو شەفاف بێت و من شادو هێور لە ئامێزیدا پاڵ كەوتبم، هەستم ئەوەندە ناسك ببوو ئەگەر بەلەمێكی سەرئاو، هەزاران مەتر لەسەرووی منەوە تێ بپەڕیایە لەشی دووكەرت دەكردم.

لە ناكاوێكدا سێبەرێكم كەوتە سەر، زانیم سێبەری كێیە، دەنگی پڕ بوو لەسەركۆنەكردن، وتی:

-نوستوویت؟

هەر بەهەمان ئاواز وەڵامیم دایەوە:

-دەمێكە بەچاوەڕوان كراوی منت بەجێ هێشتوە، چەند مانگێكە گوێم لە زرینگەی دەنگت نیە، وێڵی كوێیت؟

-هەمیشە من لەپاڵتام و تۆ لە یادم دەكەیت، من ناتوانم بەردەوام بانگت بكەم، تۆیش خوا خواتە وازم لێ بهێنیت. ڕوناكی مانگو درەختی بە بەفر داپۆشراوو ژیانی دنیا خۆشن، بەڵام نەكەیت منت لەبیر بچێت.

-تۆ خۆت دەزانیت كە هەرگیز من تۆ لەبیرناكەم، ڕۆژانی هەوەڵ كەتۆ لێم جیا بوویتەوە، من چیای بەرزو سەختم دەبڕی، لەشی خۆم ماندو دەكرد، شەوانی درێژم بەبێ خەو دەگوزەراندو بیرم هەر لای تۆ بوو. تەنانەت بۆ ئەوەی خەفە نەبم شیعرم

[5] Engadine

دادەنا، بەڵام شیعرەکان هێند لاواز بوون شیاوی ئەو ڕەنج و زەحمەتکێشانەی من نەبوون، ئەمە دەست پێکردنی یەکێك لەو شیعرانەیە:

ئەو کاتەی کە تۆ بەپاڵ مەرگا تێ دەپەڕیت
من تەماشای قەدو باڵای هەردوکتانم دەکرد
کە چەندە نەرم و نیان بەلاڕێکاندا
وەك دوو مراوی کێوی کە بەرەبەیان لەخەو هەستابن دەڕۆیشتن

لە شیعرێکی تردا کە ئەویش ناتەواوە هاوارت لێ دەکەم:
دانەکانت لەیەکدی گیربکە، ئازیزەکەم، باگیانت دەرنەچێت.
پێکەنینێکی تاڵی کرد، دەم و چاوی لێ نزیك خستمەوە، کەڕەنگە پەڕیوەکەیم بینی ڕاچڵەکیم.
ئەو بەوشوێن چاوە خاڵی و بۆشەوە کەئیدی چاویان تیا نەمابوو، بەڵکوو لەباتی چاو پڕببوون لەخۆڵ ماوەیەك لێم ڕاما.
لەبەر خۆمەوە پرسیم: لەچی ڕاماویت؟ بۆ قسەناکەیت؟
دیسانەوە دەنگی وەك ئاخ و داخێکی دوور زرنگایەوە:
-ئاخ.. ئیتر چی لەوڕۆحە ماوەتەوە کە دنیای زۆر لا بچووك بوو؟ تەنیا چەند شیعرێکی یەکێکی تر، ئەویش پەڕاگەندەو شل و شاو کە تەنانەت چوارینەیەکی لێ گەڵاڵە نابێت. من سەرگەردانی سەرزەویم و سەرلەوانە دەدەم کە هاوڕێم بوون، بەڵام ئەوان دڵیان داخراوە، ئیتر لەکوێوە بڕۆمە دڵیانەوە؟ چۆن بێمەوە ناو ژیان؟ من وەك سەگێك بەدەوری خانوویەکدا دەسوڕێمەوە کە هەموو دەرگاکانی داخراون، ئاه.. خۆزگا بمتوانیایە، بەئازادی و بێ ئەوەی وەك خنکاوێك خۆم بەلەشی گەرم و زیندوی ئێوەدا هەڵواسم بژیم.
فرمێسك لەچاویەوە دەرپەڕی و خاکی زەویەکەی کرد بەقوڕ. بەڵام زۆر زوو دەنگی خۆی گرتەوەو وتی:
-مەزنترین خۆشی کەتۆ لەتەمەنی خۆتدا بەمنت بەخشی بێت ڕۆژێکی جەژن بوو لەشاری زوریخ، لەبیرتە؟ تۆ ئەوڕۆژە پەرداخەکەت هەڵبڕی بەخۆشی منەوە بینۆشیت، لەبیرتە؟ یەکێکی تریشمان لەگەڵدا بوو.

وەلامم دایەوە: بەڵێ، لەبیرمە، ئەوکەسە ئەوەبوو کە ئێمە پێمان دەوت خانمەکەمان...

هەردووکمان بێدەنگ بووین، چەند سەدە بەسەر ئەوەدا تێ پەڕیبوو؟ زوریخ! لە دەرەوە بەفر دەباریو ئێمە گوڵمان لەسەر مێزەکە دانابوو، ئێمە سیان بووین.

سێبەرەکە بەدەنگێکی تەنز ئامێزەوە پرسی:

–بیر لەچی دەکەیتەوە، مامۆستا؟

–لەزۆر شت ، لەهەموو شتێك...

–من بیر لەدوا وتەکانی تۆ دەکەمەوە، تۆ پێکەکەت بەرز کردەوەو بەدەنگی لەرزۆکەوە ئەم قسانەت بەزماندا هات: ((هاوڕێ، کەتۆ منداڵ بویت باپیرە پیرەکەت لەسەر ئەژنۆی دای دەنیشاندیتو لەسەر ئەژنۆکەی تری ئەو چەنگە کریتییەی دادەناو ئاهەنگی پالیکاری لێ دەدا، من ئەمشەو بەیادی تۆوە دەخۆمەوە، بەو هیوایەی چارەنووس کارێك بکات کەتۆ هەمیشەو هەر بەم جۆرە لەسەر ئەژنۆی خوا دابنیشیت)) بەداخەوە خوا زۆر زوو دوعاکەی تۆی گیراکرد.

من هاوارم کرد: گرنگ نیە، خۆشەویستی لەمەرگ بەهێزترە. ئەو زەردەخەنەیەکی تاڵی کردو هیچی نەوت: من هەستم دەکرد کە جەستەی ئەو لەگەڵ تاریکیدا دەبوو بەیەكو تێکەڵ بەشێوەنو ئاهوناڵەو گۆڵمەز دەبوو.

رۆژگارێك تامی مردن بەسەرلێومەوە مابوەوە، بەڵام دڵم ئاسوودە بوو، مەرگ بەروویەکی خۆش دۆستانەوە هاتە نێو ژیانمەوە، تەواو وەك هاوڕێیەك کە هاتبێت لەگەڵ خۆیدا ئێمە بەرێتو، بێ ئەوەی بێ تاقەت بێت لەگۆشەیەکدا چاوەڕێ بکات تاوەکوو ئێمە کارەکەمان تەواو بکەین.

بەڵام سێبەری زۆربا هەمیشە ئێرەیی پێ دەبردمو بەدەورمدا دەسووڕا.

شەوێك لەماڵەکەی خۆمدا بەتەنیا لەکەنار دەریا، لەدورگەی ئاجینا[6] دا بوم، هەستم بە بەختیاری دەکرد، هەردوولای پەنجەرەیەکی روو بەدەریا کرابوەوە. روناکی مانگ دەهاتە ژورێ، دەریا هەناسەی هەڵدەکێشاو ئەویش بەختەوەر بوو، جەستەم لە ئەنجامی مەلەی زۆرەوە چێژی ماندو بونێکی زۆر خستبوویە خەوێکی قووڵەوە.

---

[6]Aegina

لەپڕا، لەنێو جەرگەی ئەم بەختەوەریەوە، لەکازێوەی بەیاندا خەوم بەزۆرباوە بینی، من بیرم نیە کە ئەو چی وتو بۆ هاتبوو، بەڵام کە بەئاگا هاتم دڵم لەترەکیندا بوو، بێ ئەوەی هۆیەکەی بزانم چاوم پڕبوو لەفرمێسك، ئارەزوویەك کە ئەم توانی بەرەنگاری بوەستم زوو دەوری گرتمو گێڕامیەوە بۆ ژیانە دووکەسیەکەی سەر کەناری کریت. بۆ ئەوەی گوشار بۆ یادوەریەکانم بهێنم تاهۆشو هەستی خۆم کۆبکەمەوەو، هەموو ئەو قسەو دادو هاوارو بزاوتو پێکەنینو گریانو سەماکانی زۆربا بۆ ئەوەی لەفەرامۆشی رزگاریان بکەم بەیادی خۆم بهێنمەوە.

ئەم خولیایە هێند بەهێز بوو ترسام نەکا ئەمە ئاماژەیەك بێت کە لە شوێنێکی ئەم سەرزەویەدا، لەو ڕۆژانەدا، زۆربا لە گیانەڵادا بێت، چونکە ڕۆحی من بەجۆرێك لەگەڵ ڕۆحی ئەودا تێکەڵ ببوو کەوام دەزانی هەرگیز ئەوە نەدەشیا یەکێك لەئێمە بمرێتو ئەوی ترمان پەرێشان نەبێتو خەم وخەفەت داینەگرێت.

ماوەیەك لە نوسینەوەو کۆکردنەوەی ئەو یادوەریانەی کە لە زۆرباوە مابوونەوە دوودڵ بووم، ترسێکی منااڵنە ئەوکی گرتبووم، بەخۆم دەوت: ((ئەگەر ئەمە بکەم مانای وایە بەڕاستی زۆربا لەبەردەم مەترسی مەرگدایە، دەبێت ئەو دەستەی کە دەیەوێت ئەو کارەم پێ بکات من بەرانبەری ڕابوەستمو خۆم بگرم))

دوو ڕۆژ، سێ ڕۆژ، هەفتەیەك، خۆم گرت، خۆم بەنووسینی ترەوە خەریك کرد، کەوتمە گەڕانو ڕۆیشتنو خوێندنەوەی کتێبی زۆر، بەم فێڵانە هەوڵی ئەوەم بوو ئەم خەونە نادیارە لاس بدەم. بەڵام بیری پەشۆکاوم بەخەستی قورسایی خۆی لەسەر زۆربا دانابوو.

ڕۆژێك لەبەرهەیوانی ماڵەکەمدا، لەپاڵ دەریاکە دانیشتبووم، نیوەڕۆ بوو، خۆر دەیبرژاندو منیش لەبەرانبەرمدا تەماشای بناری رووتو خۆشی سالامینم[٧] دەکرد. لە ناکاوێکدا بەفیتی ئەو دەستە نادیارە پەرەیەك کاغەزم هەڵگرت، لەسەر وردە بەردە داخەکە پاڵ کەوتمو دەستم کردە تۆمار کردنی هەڵسو کەوتەکانی زۆربا.

زۆر بەگەرمو گوڕی دەمنووسی، بەپەلە ڕابوردووم زیندو دەکردەوەو هەوڵی ئەوەم بوو هەموو وجودی زۆربا بهێنمەوە یادو زیندوی بکەمەوە. لەبەر ئەوە من

---

[٧] Salamine دوورگەیەکی بچووکی یۆنانە لە خۆراوای نیوە دوورگەی ئەسیناد ا.

بەرپرسیاری لەناو چوونی بووم، بۆیە شەوو ڕۆژ کارم دەکرد تا سیمای زۆربا وا بەرجەستە بکەم کە وەك خۆی‌و بێ ڕتووش‌و دەست کاری بێت.

وەك جادووگەرە خێڵە وەحشیەکانی ئەفریقام لێ هاتبوو، کە لە ئەشکەوتەکاندا وێنەی باوك‌و باپیرانی خۆیان دەکێشن کە لە خەودا بینویانە، هەوڵ ئەدەن چەندە بۆیان بکرێت وەك خۆیان وێنەکەیان بکێشن تا ڕۆحی باوو باپیرانیان بتوانن بەئاسانی لاشەی خۆیان بناسنەوەو بچنە ناویەوە.

لەچەند هەفتەیەکدا ئەفسانەی زێڕینی زۆربا کۆتایی هات.

ئەو ڕۆژەیش هەر دوای نیوەڕۆ بوو کە دیسان لەبەر هەیوانی ماڵەکەم دانیشتبووم‌و تەماشای دەریام دەکرد، دەست نووسە تەواو کراوەکەم لەسەر ئەژنۆم دانابوو، هەستم بەخۆشی‌و ئاسودەیی دەکرد. دەت وت بارێکیان لەسەر شانم لابردوە، لە ژنێك دەچووم تازە منداڵەکەی لێ جیا بوو بێتەوەو لە باوەشی گرتبێت.

لەپشت چیاکانی پلوپونز[8] ەوە خۆرە یەکپارچە سوورەکە لەئاوابووندا بوو، سولا[9] ی کیژۆڵە گوندی کە نامەی بۆمن پۆست کراوی لەشارەوە دەهێنا، هاتە بەر هەیوانەکە، نامەیەکی دایە دەستم‌و بەڕاکردن گەڕایەوە، من تێگەیشتم، یان لانی کەم خۆم وا لەقەڵەمدا کە تێ گەیشتووم، چونکە هەر کە سەری نامەکەم کردەوەو خوێندمەوە نە لە جێگای خۆم بزوتم، نەهاوارم کردو بەلایشمەوە سەیر نەبوو، دڵنیابووم، دەبوو هەر لەو چرکە ساتەدا کەمن دەست نووسە تەواو کراوەکەم لەسەر ئەژنۆی خۆم داناو تەماشای خۆرئاوابوونم کرد ئەم نامەیەم پێ بگەیشتایە.

لەسەرخۆو هێور نامەکەم خوێندەوە، نامەکە لە گوندێکی نزیك بە سکوپلیجەی[10] سربستانەوە هاتوەوەو بەئەڵمانیەکی شەق‌و شڕ نووسراوە، وامن وەری دەگێڕم:

((من مامۆستای گوندم‌و ئەم هەواڵە ناخۆشە بۆ ئاگاداریت دەنووسم. ئالکسیس زۆربا، کە لێرە کانزایەکی بەردی سپی هەبوو، یەك شەممەی ڕابووردو، لەسەعات شەشی دوای نیوەڕۆدا کۆچی دوایی کرد، لەسەرە مەرگا ئێمەی بانگ کردە سەرینی خۆی‌و بەمنی وت:

((وەرە ئێرەوە جەنابی مامۆستا، من هاوڕێیەکم هەیە ناوی فلان کەسە لە یۆنان، کە مردم بۆی بنووسە کە تا دوا دەقیقە هۆش‌و هەستم لای خۆم بوەو بیرم لای

---

[8]Peloponnes

[9]Soula

[10]Scopije

ئەوبوە، ئەوکارانەی کە کردوومن لە هیچیان پەشیمان نیم. پێی بڵێ هیوادارم ژیانێکی خۆش بەسەر بەرێت، ئیتر کاتی ئەوەیش هاتوە کە عاقڵ بێت.

((-دووبارە گوێ بگرە، ئەگەر قەشەیەکم هاتە سەر بۆ ئەوەی ئیعترافاتم لێ وەربگرێت و دوعاو ویردم لەسەر بخوێنێت و ڕێ و ڕەسمی ئاینیم بۆ بەجێ بهێنێت، پێی بڵێ ملی خۆی بشکێنێت و بڕوات، چەندیشی پێ خۆشە نەفرەتم بۆ بنێرێت. من بەدرێژایی تەمەنم ئەوەندەم شت کردوە ئەوسەری دیارنیەو باوەڕیشم وایە هێشتا تەواوم نەکردوە. یەکێکی وەک من دەبوو هەزار ساڵ تەمەنی بکردایە، شەوباش))

((ئەمە دوا قسەی زۆربا بوو، پاشان یەکسەر هەستاو لەناو جێگاکەیدا دانیشت، لیفەکانی لاداو ویستی هەستێت، ئێمە رامان کرد تا بیگرین- لیوبای ژنی و من و چەند کەسێك لە دراوسێکان- بەڵام ئەو خۆی ڕاپسکاندو هەموومانی کەنار خست، لەسەر تەختە خەوەکەیەوە بازیدایە خوارێ و خۆی گەیاندە بەر پەنجەرەکە، دەستی بەچوارچێوەکەیەوە گرت و پەنجەی لێ گیرکرد، تەماشای ئەملاو ئەولاو چیا دوورەکانی کرد، چاوی کردەوەو کەوتە پێکەنین، پاشان وەك ئەسپ حیلاندی، هەر بەو جۆرە کە وەستابوو، نینۆکی لەپەنجەرەکە گیرکردو گیانی دەرچوو.

((لیوبای ژنی منی ڕاسپارد سڵاویتان پێ بگەیەنم و پێتان بڵێم:

خوالێخۆشبوو هەمیشە لەبارەی تۆوە قسەی بۆ کردوە، وەسیەتیشی کردوە کەلەدوای مردنی سەنتورەکەی وەك یادگار بدرێت بەتۆ.

((لەبەر ئەمە، لیوبای ژنی تکات لێ دەکات هەرکاتێك دەرفەتی ئەوەت بۆ هەڵکەوت کە ڕێگات لەم گوندە بکەوێت شەولابدەیتە ماڵی ئەوان و لەوێ بخەویت، بۆ بەیانییش کە دەتەوێت بڕۆیت سەنتورەکە لەگەڵ خۆتدا بەرە))

کۆتایی

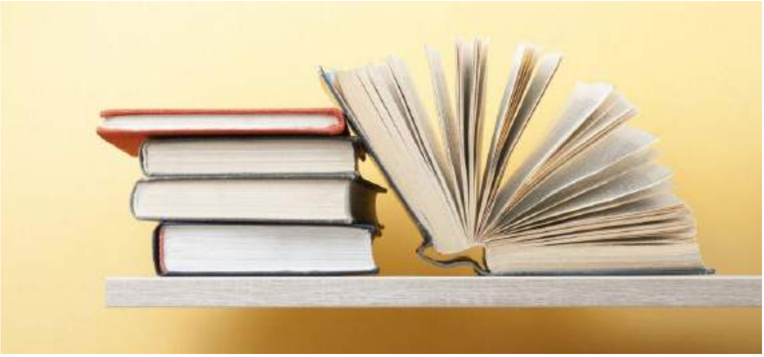

KURDI BOOK SHOP

کتێبخانەی کوردی

ڕۆمانی (زۆربا) لە شاکارە هەرە دیارەکانی نیکۆس کازانتزاکیسە کە بۆ زۆربەی زمانی دنیا وەرگێڕاوە، ناوی زۆربای پاڵەوانی سەرەکیی ڕۆمانەکە وەك کەسایەتیەکی نائاسایی ژیانی باو بۆتە ڕەمزی هەرەدیاری ناو کۆمەڵو نیشانەیەك بۆ گیانی پڕ لە شکۆمەندی نووسەر و وڵاتی یۆنان. ئەوەیش لە ڕوانگەی ئەو پەیوەندیە هەرە تایبەتیەی زۆرباوە بەدەورو بەرو بیرو ئاکارو ئاینو دیاردە کۆمەڵایەتیەکانی ترەوە. ئەو سەمبولێکە بۆ پەیڕەویی لێکردنو وەرگرتنی بیرە زیندووەکانی بۆ دەوڵەمەندکردنی ژیان. بەڵام سەمبولێکی خۆ ڕسکی دوور لە ئارایشتی تیورەیو بیرو بۆچوونی ڕوتو وشکی ناو کتێب. زۆرجار ڕەفتاری زۆربا لە سنووری ئەقڵو لۆژیکی باو دەترازێتو ڕووی لە ڕەهەندە مەزنەکانی هەستی مرۆڤایەتیە. ئێمەیش وەك مرۆڤی ئاسایی لەسەر دوا بڕیاری لەیەکدی جیاواز سەقام دەگرین کە: زۆربا یان ڕۆحێکی مەزنی کەم وێنەی ژیانە یان کابرایەکی شێتە. بەڵام زۆربا شێت نیە، چونکە سەرۆکی کارو پرۆژەکەی کە بەڕای من دەربڕی بیروڕای خودی کازانتزاکیسە بەخۆی کتێبو بیرو عیرفانیەوە، لەبەردەم بۆ چوونەکانی زۆربادا بەچۆکدا دێتو بۆ دواجار دەڵێت: "خۆزگا بمتوانیایە بە ئیسفنجێك هەموو ئەو شتانەی خوێندومنەتەوە، ئەوەی دیومەو بیستوومە بە یەکجاری بیانسڕمەوە، پاشان بچمە قوتابخانەکەی زۆرباوەو لە نووکەوە دەست بە ئەلفو بێی ڕەسەن بکەمەوە"

وەرگێڕ

دیزاینی بەرگ: قادر میرخان